DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

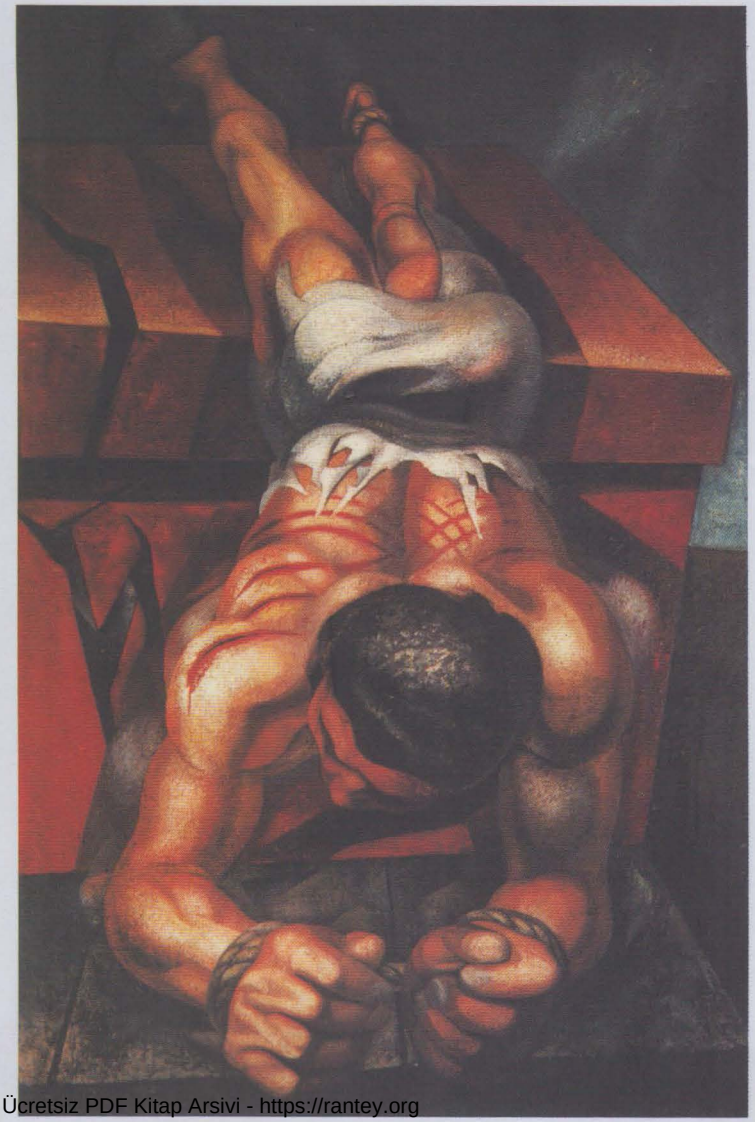
Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

Sibel Özbudun - Temel Demirer

"SÖYLENECEK YALAN KALMADI!" İNSAN "HAK(SIZLIK)LARI"

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"SÖYLENECEK YALAN KALMADI!" İNSAN "HAK(SIZLIK)LARI" Sibel Özbudun Temel Demirer

UTOPYA Araştırma-İnceleme

Ütopya Yayınları: 164
Araştırma - İnceleme Dizisi

© 2008 Ütopya Yayınevi

1. Baskı
Ütopya Yayınevi, Mayıs 2008

Kapak Resmi
David Alfaro Siqueiros

Sayfa ve Kapak Düzeni
Sevgi Küçük Çoban

Baskı ve Cilt
Sözkesen Matbaası
İvedik Org. San. Matbaacılar Sitesi
558. Sok. B Blok No: 41 Yenimahalle - Ankara
Tel: (0 312) 395 21 10

ISBN 978-975-6361-73-3

Ütopya Yayınevi
Ataç I Sokak 33/15 Kızılay / Ankara
Tel-Fax: (0 312) 433 88 28
İnternet: www.utopyayayinevi.com.tr
E-Posta: utopya@utopyayayinevi.com.tr
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İNSAN "HAK(SIZLIK)LARI"!
"SÖYLENECEK YALAN KALMADI"!

SİBEL ÖZBUDUN - TEMEL DEMİRER

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Apé Musa Anter'e...

Kardeş Ayşe Nur Zarakolu'na...

Ahbarik Hrant Dink'e..

Hayranlık, minnet ve saygıyla...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ: 'ÖZGÜRLÜK İÇİN DÖVÜŞÜN!' 7

I. AYRIM: GENELİYLE HAK(SIZLIK)LAR 25

İNSAN(LIK DURUMU) VE 'HAKLAR'I 27
SİBEL ÖZBUDUN - TEMEL DEMİRER

EMPERYALİST(LERİN) İNSAN HAK(SIZLIK)LARI 68
TEMEL DEMİRER

BİR AYRIMCILIK ARACI VE TARZI OLARAK YOKSULLUK 83
SİBEL ÖZBUDUN

'YENİ DÜZEN(SİZLİK)'İN İNSAN HAK(SIZLIK)LARI VE TÜRK(İYE) ÖRNEĞİ: 'NO ONE LEFT TO LIE'! . 98
TEMEL DEMİRER

II. AYRIM: 'HAK(SIZ)LAR'IN TÜRKÇESİ! 195

'İNSAN HAKLARI İHLÂLLERİ': BİR 'YÖNETME PRATİĞİ' Mİ? BİR 'İKTİDAR ZİHNİYETİ' Mİ? 197
SİBEL ÖZBUDUN

BURJUVA 'HAK(SIZ)LAR' YALANINA DAİR 207
TEMEL DEMİRER

DÜŞÜNCE (VE İFADE) ÖZGÜRLÜĞÜ İÇİN: 'MEA CULPA'! 233
TEMEL DEMİRER

SUSMA, HAYKIR! 250
TEMEL DEMİRER

İDAM'A HAYIR! 253
SİBEL ÖZBUDUN-TEMEL DEMİRER

III. AYRIM: (C)EZAEVLERİNİN 'F HÂLİ' 257

ÖLÜMLER OLMASIN! 259
SİBEL ÖZBUDUN

(C)EZAEVLERİ VE 'F HÂLİ'! YA DA 'YUMMA GÖZÜN KÖR GİBİ'! VEYA VAHŞETİ DURDUR(MAK)! 261
TEMEL DEMİRER

F-TİPİ PARA-MEDYA VE GERÇEK(LERİMİZ!) 282
TEMEL DEMİRER

GERÇEĞİ HAYKIRAN DİZELER... 314
TEMEL DEMİRER

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İNSAN(LIK) HÂLİNDEN SOYUTLA(N)MA: TECRİT 325
TEMEL DEMİRER
GÜN GELECEK DEVRAN DÖNECEK... HEM DE SİZİNLE... 330
SİBEL ÖZBUDUN - TEMEL DEMİRER
IV. AYRIM: ONLAR 'ÖTEKİ'MİZ DEĞİL, KARDEŞİMİZ! 333
'ÖTEKİ'LERLE OMUZ OMUZA 335
TEMEL DEMİRER
'SIRADAN KÖTÜLÜKLER' 338
SİBEL ÖZBUDUN
'LİNÇ KÜLTÜRÜ' MÜ DEDİNİZ? 341
SİBEL ÖZBUDUN
ÇÜRÜME VE CİNNET KARELERİ! 344
TEMEL DEMİRER
'TERÖR SORUNU' MU, 'GÜNEYDOĞU SORUNU' MU, YOKSA. 356
SİBEL ÖZBUDUN
BAŞLAMAK İSTEMEYENLER İÇİN MİLLİYETÇİLİK 359
SİBEL ÖZBUDUN
V. AYRIM: DERSİMİZ TARİH: AZINLIKLAR VE ERMENİ MESELESİ 377
TÜRK(İYE) AZINLIK(LAR)I VEYA 'MESELA'! 379
SİBEL ÖZBUDUN-TEMEL DEMİRER
24 NİSAN VESİLESİYLE 435
SİBEL ÖZBUDUN
MİLLİ MANTIK(SIZLIĞ)IN YARATTIĞI ERMENİ FELAKETİ 437
TEMEL DEMİRER
EVET, EVET, 'HEPİMİZ ERMENİYİZ!' 462
SİBEL ÖZBUDUN
BUNLARIN ARDINDA NE (Mİ?) VAR! VARTABED, GÖKÇEN VE DİNK... 467
TEMEL DEMİRER
HEPİMİZ ERMENİYİZ, HEPİMİZ KÜRDÜZ! 479
SİBEL ÖZBUDUN - TEMEL DEMİRER
GLOBALIZATION AND THE STRUGGLE FOR HUMAN RIGHTS 481
TEMEL DEMİRER
ABSTRACT & CONTENTS 509
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ÖNSÖZ: 'ÖZGÜRLÜK İÇİN DÖVÜŞÜN!'

"Yazdıklarımın görülmesine izin vermiyorlar;
çünkü gördüklerimi yazıyorum."[1]

"Mutsuzluktan söz etmek istiyorum
Dikey ve yatay mutsuzluktan
Mükemmel mutsuzluğundan insansoyunun
Sevgim acıyor..."[2]

"Var olan hâliyle dünya hakiki değildir" diyen Ernest Bloch, yerden göğe kadar haklıdır!

Bu kitap; tam da bunu anlatır...

* * * * *

Yerküremizde de topraklarımızda da insan 'hak(sızlık)ları'ndan söz etmek; eğer müesses -kapitalist- 'nizam'a ve 'olağan' dediklerine bir itiraz, eleştiri, karşı çıkış, en çok da isyan değil ise, kocaman bir yanılsama veya bir yalandır...

Çünkü müesses -kapitalist- 'nizamlar'ın insan 'hak(sızlık)ları' babında 'söylenecek yalanları kalmamıştır'!

Kolay mı? Bush'un Irak'a 'demokrasi' ve 'insan hak(sızlık)ları' götürdüğünü haykırdığı bir dünyada (küreselleşme ve) burjuvazi açısından 'hak(sızlık)' geneliyle bir saldırı, talan ve yağmadır!

Hayır; hiçbir şeyi abarttığımız yok ya da olduğundan daha vahim gösterme gayretinde falan da değiliz; topyekûn bir yıkıcılığa tahvil olmuş olan sürdürülemez kapitalizm koşullarında 'insanlık durumu' bir mahkûmiyete dönüşmüştür!

Emperyalist(lerin) 'insan hak(sızlık)ları' söylencesiyle ABD'sinden AB'sine alt üst edilen yerküremize yaşatılan o devasa açlık bir insan hakları ihlâli değil de nedir ki?

Evet, evet kapitalizmin küresel sömürü ve talan ağında yoksulluk ve yoksunluk bir ayrımcılık aracı ve tarzıdır...

* * * * *

Küreselleşme dedikleri vahşet de bunun kanıtıdır.

Çin Devlet Konseyi'nce hazırlanan raporda, ABD'nin Irak'ı işgalinin "dünya tarihinin en büyük insan hakları trajedisi" olarak nitelenmesi boşuna değildir! Çünkü ABD'nin "otoriter bir yönetimin altında bulunduğu ve te-

---

[1] Blas de Otero.

[2] Turgut Uyar, "Acıyor".

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

mel insan hakları ihlâlleri ve işkencenin sürdüğünü" belirttiği Çin'in FBI gibi ABD kurumlarının raporlarına dayandırdığı verilerin yer aldığı raporda, ABD'nin 2007 yılında hem kendi ülkesi sınırlarında, hem de tüm dünyada gerçekleştirdiği 'insan hakları ihlâlleri' ile ilgili dikkat çekici bazı ifadeler şöyle: "ABD'nin Irak'ı işgali nedeniyle toplam 660 bin Iraklı öldü. Bunlardan %99'u da sivildi. Bu, 2003 yılından bu yana, günde 450 kişinin ölmesi anlamına geliyor. Afganistan'da ABD askerleri çok sayıda sivili katletti. 'Gizli hapishaneler' ve 'hükümlü ve sanıklara işkence' artık ABD'nin adıyla birlikte anılır oldu"![3]

Bunlar ayan beyan ortada değil mi?

Ya da Yasmin Alibhai-Brown'ın şu haykırışı haksız mı?

"Irak'ın işgalinden bugüne yalan söylediler, uluslararası hukuku çiğnediler ve harabeye dönen bu ülkenin masum insanlarına bakmak için hiçbir sorumluluk hissetmiyor görünüyorlar.

Iraklıların kayıplarının artık 1 milyon civarında olduğu hesaplanıyor. Uluslararası kuruluşlara göre insanların ülke içinde yerlerinden edildiği ya da yurtdışına kaçtığı Irak'ta dünyadaki en geniş kapsamlı ve en ciddi insani krizlerden biri yaşanıyor. Kasım 2007'de Irak sağlık bakanı koleradan ölümlerin son 40 yılın en kötü seviyesine ulaştığını açıkladı. Çocuk hastalıkları aldı başını gidiyor. Tüm ülkede aralıksız bir bombardıman söz konusu; nedenleri bilinmeyen ama kimsenin görmediği, Kaideci diye nitelendirilen insanlara karşı girişilen...

İngiltere'deki gazetecilik standartlarına ilişkin mevcut kaygı sadece küçük, yerel mevzulara odaklanıyor. Oysa asıl utanç ve skandal Irak'ta süren hava saldırıları ve bunların pek az haber yapılması. 2006'da 229 kez hava akını yapıldı; 2007'deyse 1.447 akın gerçekleştirildi ki, bunlardaki can kaybının miktarı ve kime ait olduğu bilinmiyor. Dehşetli ve acımasız General David Petraeus, bundan böyle 'katlanılabilir bir şiddet seviyesine' eriştiklerini söylüyor. En azından bu doğru bir değerlendirme ve neden Irak'a girdiğimizi açıklıyor. Müttefikler doludizgin bir iç savaşa dönüşmesine imkân tanımayacak biçimde Iraklı Sünniler, Şiiler ve Kürtlerin her gün birbirlerini öldürmesine izin verirse, onların petrolünü çalıp topraklarını kontrol edebiliriz..."[4]

* * * * *

Dünyayı bir hapishaneye, Panopticon'a dönüştürenler, yalan söylüyorlar...

---

[3] "Çin: 'İnsan Hakları' Misillemesi", Cumhuriyet, 14 Mart 2008, s.10.

[4] Yasmin Alibhai-Brown, "Irak'ta En Ufak Bir Düzelme Yok", The Independent, 12 Şubat 2008.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

'Pew Center on the States'ın 28 Şubat 2008'de yayımlanan raporuna göre, her 100 ABD'liden biri demir parmaklıklar ardında. ABD ceza sistemi 2008 yılı başı itibarıyla 2,3 milyon kişiyi hapishanelerde tutuyor![5]

Independent on Sunday, İngiltere'de her yıl polis gözetimi altındaki çocuklarla ilgili 3.000 kötü muamele ve taciz vakasının olduğunu açıkladı...[6]

Kanada'nın diplomatlarına eğitim amacıyla dağıttığı kitapçıkta ABD ve İsrail'i 'tutuklulara işkence yapılabilecek ülkeler' listesinde gösterildi...[7]

Ya da ABD'nin Küba'daki işkence kampı Guantanamo'yu;[8] ya da oranın 'Hukuktan Müstesna'[9] olduğunu; veya ABD'nin insan hakları karnesinin kırıklarla dolu olduğunu[10] hâlâ görmeyen; ve bunun da kapitalist vahşetin 'olmazsa olmaz'ı olduğunu bilmeyen var mı?

* * * * *

'İnsan hakları'ndan, 'demokrasi'den, 'adalet'ten, 'eşitlik'ten, 'uygarlık'tan bolca söz eden onlar; insan haklarının, demokrasinin, adaletin, eşitliğin, uygarlığın düşmanı, katilleridir... Son Aborijinler örneğinin bir kez daha kanıtladığı üzere...

Hikayeyi biliyor ya da duymuş olabilirsiniz!

Avustralya Parlamentosu, 200 yıllık sömürgecilik dönemi ve sonrasında uygulanan asimilasyon politikaları nedeniyle tüm Avustralyalılar adına ülkenin yerli halkı Aborijinlerden resmen özür diledi. 1970'li yıllara kadar uygulanan asimilasyon politikaları sonucu ailelerinden zorla koparılan ve 'çalınmış kuşak' olarak adlandırılan Aborijinlerden özür dilenmesini öngören önerge, Aborijin liderleri ve siyasi partiler arasında yapılan uzun görüşmelerin ardından 13 Şubat 2008'de parlamentoda yapılan ve oldukça duygusal geçen oylamada oybirliğiyle kabul edildi.

Oylamanın ardından önergeyi okuyan Başbakan Kevin Rudd, Aborijinleri "insanlık tarihinin yaşayan en eski kültürü" olarak nitelendirdi ve "Avustralya'da birbiri ardına gelen hükümetlerin, aileleri ve toplumları parçalayan yasa ve politikaları nedeniyle annelerden, babalardan ve kardeşlerden özür diliyoruz" diye konuştu. Rudd, geçmişteki yanlış politikalar sonucu birçok açıdan geri kalmış olan yerli halkın hayat standartlarını iyileştirmek için çalışacaklarını belirtti, ancak tazminat talepleri konusunda herhangi bir açıklama yapmadı.

---

[5] "En Çok ABD Hapsediyor", Radikal, 1 Mart 2008, s.22.

[6] "Çocukları İşkence", Cumhuriyet, 31 Aralık 2007, s.11.

[7] "ABD ve İsrail İşkenceci", Cumhuriyet, 20 Ocak 2008, s.11.

[8] "Küba'da Bir İşkence Kampı: Guantanamo", Birgün, 15 Kasım 2007, s.16;

[9] Ünsal Doğan Başkır, "Guantanamo Üssü: Hukuktan Müstesna Adalar", Birikim Dergisi, No:226, Şubat 2008, s.95-100.

[10] "ABD'nin İnsan Hakları Karnesi Zayıf", Evrensel, 18 Mart 2008, s.10.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

1910'dan 1970'lere kadar annesi ya da babası Aborijin olan yüz bine yakın çocuk, "Aborijinlerin yok olmaya mahkûm bir ırk olduğunu ve çocukları kurtarmak için ailelerinden ayırmak gerektiğini" öngören yasalar kapsamında ailelerinden zorla koparılmıştı. 1967'de yapılan referandum sonrasında oy verme ve özel mülkiyet hakkı gibi hakları kazanabilen Aborijinler, hâlâ ülkenin en yoksul kesimini oluşturuyor. Aborijin liderleri tazminatta ısrarlı...[11]

Ancak Avustralya hükümeti, Avustralya yerlileri Aborijinlerin, ailelerinden koparılan çocukları için tazminat talebini reddetti...

Oysa! Evet, evet 'Oysa'nın kavranması ve bunun içinde tarihe göz atılması gerekiyor!

1770'te kaptan James Cook "Bol sulu ve daha önce hiç görmediğim hayvanlar var" dediği Avustralya kıtasına demir attı. Gemide 1.000 kadar yolcu vardı. 750 kadarı değişik suçlardan ağır cezalara çarptırılmış İngiliz, 200 kadar gemici ve 50 çocuk. O gün, adaya binlerce yıl önce, kimi tahminlere göre 50-60 bin yıl önce, Asya kıtasından geldikleri düşünülen yerlilerin sayısı 700 bin kadardı. Dünyanın önemli bir bölümünün buzullarla kaplı olduğu dönemde Asya kıtasından yeni kıtaya göç mümkündü. Büyük olasılıkla Asya'dan gelen kıta yerlileri yıllar sonra buzullar eriyip araya denizler girince dünyanın öteki bölümlerindeki gelişmelerden tümüyle koptular. Beyaz adam kıtaya geldiğinde yerlilerin yaşam biçimi yontma taş devrini, bir bakıma tarih öncesi devri gösteriyordu.

Beyaz adam onlara Latin kökenli 'başlangıçtan beri' anlamına gelen 'Aborigine' adını verdi. Zamanla yerliler de bu adı benimsediler ve onlara Aborijin dendi. Başlangıçta beyazların yerleşmesi çok sorun olmadı. Ancak, kıtada madenler çıkmaya ve işletilmeye başlayınca işler değişti. 19. yüzyılın başında ilk karşı koymaların ardından, beyazlar 'Aborijin avı serbest' dediler. Yani onlar, tıpkı doğadaki hayvanlar gibi vurulabilecek, öldürülebilecekti.

20. yüzyılın ortasında ise Aborijinleri atom denemeleri bekliyordu. Uçsuz bucaksız topraklarda yapılan denemeler sonucu pek çok Aborijin, aşırı radyasyon nedeniyle yaşamını yitirdi.

Bugün Avustralya'da 'Ben Aborijinim' diyenlerin sayısının 250 bin kadar olduğu tahmin ediliyor.[12]

Aborijinler ifadesi genel olarak tüm bir Avustralya, Tasmanya ve çevre adalarda yaşayan yerlileri tanımlamakta kullanılıyor. Kelime 17. yüzyıldan itibaren özelde Avustralya yerlilerini, genelde de yerli hakları tanımlamaktadır. Avust-

[11] "Avustralya Başbakanı: Anneler, Babalar Kardeşler, Özür Diliyoruz...", Cumhuriyet, 14 Şubat 2008, s.11.

[12] "Didjeridu: Aslan Kükremesiyle Rüzgâr Uğultusu", Cumhuriyet, 9 Eylül 2007, s.9.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ralya'daki Aborijin kabileleri arasında New South Wales ve Viktorya'da Koori, Queensland'da Murri, Güney Avustralya'da Noongar, Merkezi Batı Avustralya'da Yamatji; Güneybatı Avustralya'da Nunga, Kuzey Avusturya'da ve Kuzey bölgelerine komşu bölgelerde Anangu; orta Kuzey bölgede Yapa, Doğu Arnhem topraklarında Yolngu ve Tasmanya'da Palawah yer alıyor.

En büyük gruplardan Anangu (Çölden gelen kişi anlamına gelmektedir) kabilesinin Yankunytjatjara, Pitjantjatjara, Ngaanyatjara, Luritja ve Antikirinya adını taşıyan alt toplulukları bulunuyor. İlk Avrupalı yerleşimcilerin kıtaya gelişinden önce Avustralya'da 250 bin ilâ 1 milyon arası bir nüfusun olduğu tahmin ediliyor. 2001'de Avustralya İstatistik Bürosu toplam yerli nüfusunu 458.521 (Toplam nüfusunun %2,4'ü) olarak açıkladı.

'Düş Zamanı' halkı olarak da anılan Aborjinlerin 'Düş Zamanı' inancı üzerine kurulu sözlü gelenekleri ve manevi erdemleri bulunuyor. Aborjin Duası da dikkat çekici: "Her şey yeterli olsun! Seni ayakta tutmaya yetecek kadar güzelliklerle dolu bir yaşam sürmeni diliyorum. Aydınlık bir bakış açısına sahip olmana yetecek kadar güneş diliyorum. Güneşi daha çok sevmene yetecek kadar yağmur diliyorum. Ruhunu canlı tutmaya yetecek kadar mutluluk diliyorum. Yaşamdaki en küçük zevklerin daha büyükmüş gibi algılanmasına yetecek kadar acı diliyorum. İsteklerini tatmin etmeye yetecek kadar kazanç diliyorum. Sahip olduğun her şeyi takdir etmene yetecek kadar kayıp diliyorum. Son elvedayı atlatmana yetecek kadar merhaba diliyorum..."

Irk ayrımına tabi tutularak yok edilmeye çalışılan Aborjinler, olanaksızlıklara rağmen direnerek hayata tutunmaya çalışıyor.

1910'dan 1970'lere kadar Aborjin ailelerden on binlerce çocuk kaçırıldı. Bu politikanın temelinde Aborjinlerin kıtadaki geleneksel yaşam alanlarından koparılması ve Avustralya toplumuna asimile olmaları amaçlanıyordu.

Bu süre içinde açık tenli Aborjin çocuklar ailelerinden kaçırılarak, evlatlık olarak beyaz ailelere verildi. Kara derili olan Aborjinler ise, öksüzler yurduna yerleştirildi.[13]

Sistematik baskıya maruz bırakılan ve nüfusun %2'sini oluşturan ve alkolizm ile işsizlik batağındaki Aborijinlerin yaşam koşulları kelimenin tam anlamıyla berbat...[14]

Aborjinler, eğitim oranları, işsizlik, yoksulluk gibi konularda en kötü durumda olan grup...[15]

---

[13] "Çalınan Aborjin Neslin Mücadelesi", Gündem, 6 Ağustos 2007, s.10.
[14] "Çalınmış Kuşak'tan Tarihi Özür Dileniyor", Radikal, 13 Şubat 2008, s.9.
[15] "Avustralya Aborjinden Özür Dileyecek", Radikal, 31 Ocak 2007, s.9.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Ve nihayet, tepki çeken Aborjin Yasası[16] yanında; Hükümet Aborijinlerin tazminat taleplerini yanıtsız bıraktı...[17]

Alın size bir 'özür dileme' hikâyesi...

Onların 'insan hak(sızlık)ları'ndan ne anladığı'nı ne kadar da çarpıcı anlatıyor değil mi?

* * * * *

'Yeni düzen(sizlik)'in 'insan hak(sızlık)ları'nın Türk(iye) örneğine, ya da 'hak(sız)lar'ın Türkçesine gelince bu konuda söz Kürtlerin, azınlıkların, kadınların mağdurların, yani ötekileştirilenlerindir...

Hayır sakın ola ki 'insan hakları ihlâlleri'nin 'yönetme pratiği'ne ilişkin bir aksaklık olduğu yalanına prim vermeyin; soru(n) bir 'iktidar zihniyeti'nin politik-pratiğidir...

Ardında da boylu boyunca 'resmi ideoloji' vardır!

Ve o da kendini tüm çıplaklığıyla 'Kürt Sorunu'nda; 'Ermeni Meselesi'nde; Anadolu tarihindeki azınlıklar konusunda yani ötekiler hakkında ortaya koyar...

İlginç bir örnek İrfan Kıbrıslıoğlu'nun satırlarına şöyle yansıyor...[18]

"Türk iyidir, alicenaptır ve dürüsttür... Türk milleti bugünkü durumuna iyilik ettiği yabancıların nankörlük ve ihaneti yüzünden düşmüştür". Evet, ana temamız bu. Ortada bir kanıt yok, ama iddiadan geçilmiyor: "Türkiye'deki Rum azınlığı Türk'ün hayatına kastetmiş, yeminli bir nankör topluluğudur. Dışarıda edindiği köklü ortakları ile iktisadi ve ticari gücümüze tamamen hâkim, kanımızı iliklerimize kadar emmektedir".[19]

"Rum azınlığı Türklüğe azmetmiş Yunan gayelerini tahakkuka yardım eden bir yeraltı teşkilâtı olarak içimizde tuttukça..."[20]

"...Venedik ve Bizans piçleri..."[21]

"Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılma devrinde Türk'e karşı girişilen her türlü imha hareketinin başında kara sakallı bir papaz vardır..."[22]

"Osmanlı imparatorluğu milliyetçi değildi. Esas kütle olan Türklük unutulmuş, sözde daha insancıl hümanist bir görüş olan Osmanlılık, imparatorluk yönetimine hâkim olmuştu..."[23]

---

[16] "Aborjin Yasası Tepki Çekti", Gündem, 19 Ağustos 2007, s.10.

[17] "Özür Var, Tazminat Yok", Cumhuriyet, 13 Şubat 2008, s.10.

[18] İrfan Kıbrıslıoğlu, Patrikhane Köstebekleri, Ülkü Matbaası, 30 sayfa, 1967 (akt. Murat Belge, "İdeolojinin İnadı", Radikal, 19 Şubat 2008, s.11).

[19] A.g.e., s.5.

[20] A.g.e., s.8.

[21] A.g.e., s.12.

[22] A.g.e., s.13.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Patrikhane yurdumuzun iç iktisadiyatını büyük bir ustalıkla, başta İngiliz ortakları olmak üzere Avrupa'nın diğer tüccar devletleri ile tapusuna geçirmiş, Türk üretim kaynaklarını günümüze ve daha kimbilir nice yıllara kadar sürecek bir haraca bağlatmıştı..."[24]

"Dış ticaretimiz tümüne yakın bir nispeti ile hâlâ onların elinde. Döviz kaynaklarımızın musluğu tamamen onlarda. İç ticaretin balını, tereyağını da yiyen onlar... Milli sanayi ve iktisadi bünyemiz için mühim olan köşe başları, maalesef hâlâ Rum veya aynı paralelde onlarla birlikte faaliyet gösteren İtalyan, Fransız, Amerikan vs. gibi devletlerin tabiiyetinde bulunan levantenlerin elindedir..."[25]

"Rum, Türk'ün can düşmanıdır. Bu düşmanlık, hissi bir nefretin çok daha ötesinde, iyi planlanmış uzun vadeli bir imha gayesidir ve tek hedefi Türk'ün milli varlığına son vermektir..."[26]

Bu zihniyet nedeniyledir ki Rahip Santaro ile Hrant Dink kurşunlanmış ve Malatya faciası yaşanmıştır!

Siz bakmayın Başbakanlık İnsan Hakları Başkanı Prof. Dr. Hasan Tahsin Fendoğlu'nun, Türkiye'de fikir özgürlüğü bulunduğunu, herkesin fikir özgürlüğünden yararlanabileceğini belirterek, "Malatya katliamı münferit bir olaydır" demesine![27]

Bunlar münferit olaylar falan değildir!

"Unutmayalım ki, bizim ülkemizde de 'öteki'ler yaşıyor. Malatya'da boğazları vahşice kesilerek öldürülenler 'öteki'lerdi"[28] der, Oral Çalışlar!

Evet, evet Anadolu'da gayrimüslimlere ilişkin politikalar[29] 'münferit' değildi![30]

'Resmi bakış'ın anlattığından farklı olan[31] Karadeniz'deki Pontus facialarını ve yarattığı dramatik 'sonuçlar'[32] hâlâ kanayan bir yaradır!

---

[23] A.g.e., s.17.
[24] A.g.e., s.20.
[25] A.g.e., s.24.
[26] A.g.e., s.32.
[27] Başbakanlık İnsan Hakları Başkanı Prof. Hasan Fendoğlu: Malatya Katliamı Münferit Bir Olay", Milliyet, 16 Aralık 2007, s.14.
[28] Oral Çalışlar, "Almanya'daki Yangın ve 'Azınlık Olmak'", Cumhuriyet, 8 Şubat 2008, s.4.
[29] Ülkü Bilgin, Azınlık Hakları ve Türkiye, Kitap Yay., 2008.
[30] David Gaunt, Katliamlar, Direnişler, Koruyucular, çev. Ali Çakıroğlu, Belge Yayınları, 2007.
[31] Başlangıçtan Günümüze Pontus Sorunu, Editör: Veysel Usta, Serander Yay., 2007.
[32] "Yıllar sonra, Yunanistan'ın bir köyünde, bir nineye konuk oldum. Adı Sumela'ydı. Bana Karadenizlilerin yaşadığı sürgün anılarını anlattı...
Sanki birisini arıyor gibiydim. Bir an utandım. Tam geri dönüp dışarı çıkasım geldiği bir anda, anadilim imdadıma yetişmişti. Ağzımdan 'Eğrikay kaynis Romeyika?/Romeyika anlayan var mı?' sorusu dökülüverdi. Bu soruyu sorar sormaz, bütün gözler bana doğru yönelmişti. Belki de çokları, ne dediğimi dahi anlamamıştı. Ancak ihtiyar bir kadın, oturduğu yerden ayağa kalkarak, bir şey sormak istercesine, bana doğru bakıyordu. Sanırım o da, nereden başlayacağını bilemiyordu. Az önce genele sormuş olduğum soruyu kendisine tekrarlayarak, düğümlenen dilini çözmeyi başardı.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Tıpkı 'mübadele' gibi! Yeni kurulan ulus devletler için azınlıkların sorun olmaktan çıkarılmasının yolu, bir an önce olmaları gereken yere gönderilmelerine bağlıydı. Bu süreci tanımlamak için o günün lisanından bulunan sözcük ise bu işi tanımlamaya hiç şüphesiz ki en uygun olanıydı. Mübadele...

1923 yılının 30 Ocak günü imzalanan anlaşma ile hayata geçirilen Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi, bir başka açıdan bakıldığında geniş kapsamlı bir etnik tasfiye operasyonuydu. Ancak bu operasyonun diğer pek çok örnektekinden farklı olarak savaşlar ve kan dökerek yapılmak yerine hukuksal bir çerçeve dahilinde uluslararası niteliği olan bir anlaşmaya dayanarak yapılması en önemli yanını oluşturmaktaydı...

Varlık Vergisi'yle[33] bağıntılı Türkleştirme politikalarının,[34] Struma'nın, 6-7 Eylül'ün[35] de tesadüf olmadığı gibi![36]

* * * * *

Söz konusu tarihin bugüne uzanan eline, pratiğine gelince...

Öncelikle Ahbarik Hrant'ın katli!

Hrant Dink suikastında ihmalleri bulunduğu için yargılanan jandarma personelleri ilginç itiraflarda bulundu. Sanıklar Jandarma Astsubay Başçavuş Okan Şimşek ve Jandarma Uzman Çavuş Veysal Şahin Dink'in öldürüleceği istihbaratını dönemin Trabzon İl Jandarma Komutanı Albay Ali Öz'e anlattıklarını açıkladı.

Trabzon 2. Sulh Ceza Mahkemesi'ndeki duruşmaya, Hrant Dink'in 19 Ocak 2007'de İstanbul Şişli'de tabancayla öldürülmesinde istihbarat yönünden ihmalleri olduğu iddiasıyla haklarında 6 aydan 2 yıla kadar hapis cezası istemiyle dava açılan ve bir önceki duruşmada bulunmayan jandarma astsubay O.Ş. ile jandarma uzman çavuş V.Ş. katıldı.

Bana 'Apothen ise?/Nerelisin?' diye sordu. Ben de kendisine 'Asin Trapezunta ime/Trabzonluyum' deyince, kadın yerinden çıkıp otobüsün dar salonunu yararak, hızla bana doğru gelmeye başladı. Ne olduğunu anlamamıştım. Yanıma gelir gelmez, bana sarılarak ağlamaya başladı.

Bizim Rumcamızla 'Na inome gurpanti sa podares, apothen ekseves ke erthes? Adakes nt' arayevis? Esis akome iste?/Ayaklarına kurban olduğum, sen nereden çıkıp geldin? Buralarda ne işin var? Siz hâlâ var mısınız?' gibi soruları sorarken, bana sıkı sıkıya sarılıyor, bir şeyler mırıldanarak ağlıyordu.

Öylesine sıkı sarılıyordu ki, tırnaklarını vücudumda hissediyordum. Şaşkınlığımdan, sorularına yanıt verememiştim. Donmuştum. Böyle bir olayı hiç yaşamamıştım.

Kadın aralıklı olarak, omuzlarımdan tutup yüzüme bakıyor ve tekrar sarılıyordu. Sanki uzun bir ayrılık sonucu buluşan 'ana-oğul' gibiydik. Bir türlü bana doyamıyordu. Diğer Yunanlılar ise şaşkınlıkla bizi izliyorlardı" (Vahit Tursun, "Adsız Nine", Radikal İki, 23 Aralık 2007, s.9).

[33] Ayhan Aktar, Varlık Vergisi ve Türkleştirme Politikaları, İletişim Yay., 2002.

[34] Rıfat Bali, Bir Türkleştirme Serüveni, İletişim Yay., 2003.

[35] Hülya Demir-Rıdvan Akar, İstanbul'un Son Sürgünleri, İletişim Yay., 1999.

[36] Hakan Akdoğan, Struma: Karanlıkta Bir Ninni, Doğan Kitap, 2008.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://fantey.org

Sanıklar, duruşmada, daha önce mülkiye ve jandarma müfettişlerine verdikleri ifadeleri kabul etmediklerini söylediler.

Aldıkları bilgileri üstlerine iletmekle görevli olduklarını belirten O.Ş., "Ben bilgi toplayıcı personelim. Edinmiş olduğum bilgileri üstlerime veririm. Konu daha sonra üstlerim tarafından değerlendirmeye alınır. Bu konuyla ilgili bilgileri de üstlerime verdim" dedi...[37]

Hrant'ın katlinin ardında boylu boyunca devlet gerçeği var; hani Levent Toprak'ın, "Egemen sınıfın baskı aygıtı olarak devletin yasal/açık ve yasadışı/gizli ayakları tamamlayıcı bir bütün oluştururlar"[38] diye tanımladığı türden...

* * * * *

Varlığı, gerçeği inkâr ve imha edilen Kürtler; evet, bu topraklarda "Kürt meselesinin bir buçuk asra yakın mazisi var..."[39]

Bu konuda üç gazete haberini aktarmakla yetinelim. Onlar neyin ne ve nasıl olduğunu yeterince net olarak ortaya koyuyor:

Birincisi: "Kızıltepe'de güvenlik güçlerince öldürülen 12 yaşındaki Uğur Kaymaz'ı anma etkinliğine katılan beş öğretmen hakkında soruşturma açıldı..."[40]

İkincisi: "Diyarbakır'da DTP tarafından kentin çeşitli yerlerine Nevruz kutlamaları[41] için asılan ve üzerinde bir çift göz bulunan afişler, 'gözlerin PKK lideri Abdullah Öcalan'ın gözlerini çağrıştırdığı' gerekçesiyle mahkeme kararıyla toplatıldı..."[42]

Üçüncü de şu: "Nevruz kutlamalarının yaklaşması nedeniyle DTP öncülüğünde Dağlıoğlu Mahallesi Karasu Mevkii'nde toplanan yaklaşık 50 kişi, meşaleli sessiz yürüyüş yapmak istedi. Çevik kuvvet polisi panzerlerle yoğun güven-

---

[37] Albay Ali Öz'ün geçmişi ilginç: Bu arada, Trabzon'un Pelitli Beldesi'nin güvenliğini polise teslim etmemesi ve "Trabzon Jandarma Komutanlığı'ndan duyuru. Beldemizin asayişi jandarma sorumluluğunda olması nedeniyle yanında resmi kıyafeti olmayan kişiler haricinde hiç kimseye bilgi verilmemesi ve kesinlikle herhangi bir yere gidilmemesi önemle duyurulur" şeklinde anons yaptırmasıyla dikkat çeken Trabzon İl Jandarma Komutanı Albay Öz'ün adı Ankara İl Jandarma Alay Komutanı Albay Kemal Bayalan'ın yardımcısı olarak görev yaptığı sırada gerçekleştirdiği Ulucanlar Cezaevi baskınında da geçmişti.
Yarbay Ali Öz'ün 26 Eylül 1999'da gerçekleştirdiği baskında 10 tutuklu hayatını kaybetmişti. Mahkemeye intikal eden baskının davası hâlen sürüyor. Öte yandan 21 Ekim 1999 tarihinde Prof. Ahmet Taner Kışlalı, Ankara Çayyolu Engürü Sitesi'ndeki evinin önünde bombalı suikastla hayatını kaybetmişti. Suikast sonrasında Ankara İl Jandarma Komutan Yardımcısı Yarbay Ali Öz, olay yerinde ilk incelemeleri yapan askeri yetkililer içinde yer almıştı ("Dink Suikastında Şok Gelişme", Zaman, 20 Mart 2008).

[38] Levent Toprak, "Ergenekon'dan Çıkanlar", Marksist Tutum, No:36, Mart 2008, s.10.

[39] Avni Özgürel, "Kürt Teali Cemiyetinden PKK'ya", Radikal, 2 Aralık 2007, s.11.

[40] Mesut Hasan Benli, "Uğur Kaymaz'ı Anmak Suç mu?", Radikal, 19 Aralık 2007, s.5.

[41] "Newroz yalnız Kürtlerin değil, Ortadoğu toplumlarının müşterek bayramı. Newroz'u Kürtleştirmek gibi bir sorun olmadığı gibi, istense de olmaz. Ancak Türkleştirerek yeni form yüklemek, Kürtleri rahatsız ediyor" (Naci Kutlay, "Newroz ya da Nevruz'un İçeriği", Radikal İki, 8 Nisan 2007, s.7).

[42] "'Gözler' Afiş Toplattı", Cumhuriyet, 19 Mart 2008, s.7.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

lik önlemi aldı. Bu sırada polis mahallede bulunan bazı çocuklara, kalem dağıttı, döner ekmek alarak verdi.

Meşaleli grup, yürüyüşe başlayınca mahalle karıştı. Yürüyüş sırasında PKK ve Abdullah Öcalan lehine sloganlar atan gruba polis müdahale etti. Göstericiler de polise taş attı. Polisin engeliyle karşılaşan göstericiler, çöp konteynerleriyle yolu trafiğe kapatmak istedi. Ellerindeki meşaleleri atıp, polisi taşlayan grup, müdahale üzerine kaçtı. Aynı mahallede oturan bir grup çocuk da göstericileri taşlamaya başladı.

Aileleri Doğu ve Güneydoğu illerinden Adana'ya göçen ilköğretim okulu öğrencisi çocuklar, gösteriden önce polisin kendilerine kalem dağıttığını söyledi. Polislerle birlikte sokakta dolaşan çocuklardan biri, 'Polisler gösteriden önce okuyup, yazmamız için kalem dağıttı, döner-ekmek yedirdi, harçlık verdi. Diğer göstericiler de bunları görünce bizi kıskandı, taşladı. Biz de polislere yardım ettik. Polise taş atan Apoculara taş attık. Biz onları hiç sevmiyoruz. Onlar Apocu, biz Atatürkçüyüz. Atatürk olmasaydı okulumuz olmazdı ve okuyamazdık' dedi..."[43]

Evet, bu toprakların 'bir buçuk asırlık' Kürt meselesine devletin hâlâ Uğur Kaymaz gibi öldürülen çocukları anma etkinliklerine katılanları kovuşturmak; pankartlardaki gözlerin neyi çağrıştırdığının hafiyeliğini yapmak; döner ekmekle kandırdığı çocukları, Kürt göstericilerin üzerine saldırtmak dışında bir politikası yok!

* * * * *

Sonra da Türkiye... Hani insan haklarında sınıfta kalan;[44] işkence ve yargısız infazın hâlâ gündem maddesi olduğu[45] hâl-i pür melâlimizi İHD Başkanı Hüsnü Öndül özetliyor:

"İHD'nin 2007 İnsan Hakları Raporu'nda ifade özgürlüğü ile ilgili ihlâller ağırlıklı bir yer tutuyor. İfade özgürlüğü ana özgürlüktür ve başka hak ve özgürlük alanları üzerinde de belirleyici etkisi oluyor. Örnek olsun toplantı özgürlüğü, birden fazla insanın yalnızca fiziki olarak bir araya gelmesinden ibaret değildir. Ne için bir araya geldikleri ve dışa dönük olarak ne dedikleri, neyi gösterdikleri ve nasıl, neden gösterdikleri; sesli, sözlü, yazılı, görsel araçlar, yöntemlerle ne dedikleri önemli. Ve bunlar, hem düşünce özgürlüğü ile ve hem de konumuz bağlamında ifade özgürlüğü ile ilişkili.

İHD raporuna göre 39 etkinlik yasaklanmış. Bunlar: 14 miting, 5 konferans, 3 tiyatro oyunu, 3 gezi, 3 şenlik, 3 imza standı, 3 konser, 2 belgesel, 1 festival, 1 sergi ve 1 mevlit şeklinde saptanmış.

---

[43] Tahsin Ülker, "Kalem Dağıttı 'Yandaş' Buldu", Radikal, 18 Mart 2008, s. 8.

[44] Gülşah Güneş, "İnsan Haklarında Yine Sınıfta Kaldık", Birgün, 10 Aralık 2007, s. 6.

[45] Can Dündar, "İşkence ve Yargısız İnfazın Dönüşü", Milliyet, 8 Aralık 2007, s. 17.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Rapora göre 48 yayın yasaklanmış ya da toplatılmış. Bunlar: 31 gazete ve dergi, 11 afiş, 3 bildiri ve 2 davetiye olmak üzere saptanmış. O arada Anadolu'nun Sesi radyosunun yayını RTÜK tarafından süresiz olarak durdurulmuş.

Rapora göre 18 gazete ve yayın organı baskına uğramış. Bunlar: 10 dergi bürosu, 6 gazete bürosu ve 2 ajans şeklinde saptanmış.

Ve 13 internet sitesine erişim engellenmiş.

2005 yılında 192 kişi hakkında düşüncesini açıkladığı için davalar açılmıştı. Bu sayı 2006 yılında 1.013'e, 2007 yılında da 1.232'ye ulaştı.

Yurttaşlar yargı baskısı altında yaşamaya mecbur bırakılmışlar 2007 yılında da. Rapor, sonuç olarak bunu açık ve net olarak ortaya koymakta.

Peki, hangi yasalar ve maddeler uygulanmak isteniyor bu 1.232 kişiye? Onlar da raporda şöyle belirtiliyor:

Türk Ceza Kanunu'nun 301. maddesinden 24, 215. maddesinden 43, 125. maddesinden 10, 202. maddesinden 1, 216. maddesinden 8, 217. maddesinden 1, 218. maddesinden 1, 220 maddesinden 4, 222. maddesinden 1, 257. maddesinden 1, 265. maddesinden 1, 267. maddesinden 3, 277. maddesinden 1, 278. maddesinden 1, 288. maddesinden 2, 285. maddesinden 2, 314. maddesinden 6, 318. maddesinden 3 kişi hakkında dava açılmış.

Bununla sınırlı değil, ifade özgürlüğü üzerindeki yargı baskısı.

Basın Kanunu'na muhalefetten 1, Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkındaki Kanun'a muhalefetten 7, Siyasi Partiler Kanunu'na muhalefetten 9 kişi hakkında dava açılmış.

Yetmemiş:

2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefetten 15, Terörle Mücadele Kanunu'nun 5. maddesine muhalefetten 2, 6. maddesine muhalefetten 2, 7. Maddesine muhalefetten 46, 8. maddesine muhalefetten 1, Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkındaki Kanun'a muhalefetten 3 kişi hakkında ve diğer başka yasalara muhalefet etmekten 18 kişi hakkında davalar açılmış..."[46]

* * * * *

Bitmedi! İnsan hak(sızlık)larının gündeminde bir de (c)ezaevleri var...

Örnek mi? Topraklarımızdaki (c)ezaevlerinin 'f hâli', 'hayata dönüş operasyonları', yani Susurluk'un, Şemdinli'nin demir parmaklıklar ardında sürdürülmesi...

İnsan(lık) hâlinden soyutla(n)manın bir parçası olan tecridin, sadece mahpuslarda değil; düşünce, itiraz ve eylem dünyamızda da büyütüldüğü verili suskunluk sarmalında F-tipi (apoletli) para-medya, elbette bu gerçek(ler)den söz etmez...

---

[46] Hüsnü Öndül, "2007 Yılında İfade Özgürlüğü", Evrensel, 6 Mart 2008, s. 5.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://fanfey.org

Çünkü bunların ardında da devlet vardır![47]

Örneğin bir habere göre, "Cezaevlerindeki açlık grevlerini sona erdirmek için 19 Aralık 2000 günü düzenlenen 'Hayata Dönüş operasyonunda özel tip silahlar kullanıldığı iddiası doğrulandı.

Hayata Dönüş kapsamında Ümraniye Cezaevi'ne düzenlen operasyonda beş tutuklu ve bir uzman çavuş hayatını kaybetmişti. 2004 yılında operasyonda görevli 267 asker hakkında 'faili belli olmayacak şekilde adam öldürme' ve 'kötü muamele' suçlamaları ile dava açılmıştı. Davanın 3 Mart 2008 tarihli duruşmasında sanık olarak dinlenilen ve operasyon sırasında Cezaevi Koruma Taburu'nun 1. Bölüğü'nde Bölük Komutanı olan Kadir Kalaycı, özel silahlar kullandıklarını belirtti. Kalaycı, 'Operasyonda elimde bulunan silah o an için ilk defa bize verilen P90 isimli bir silahtı' dedi..."[48]

Aslı sorulursa (c)ezaevlerinde hiçbir şey değişmedi!

(C)ezaevlerinde tecrit, baskı hâlâ sürüyor![49]

Çağdaş Hukukçular Derneği'nin, 6 F tipi cezaevinde yaptığı incelemeye göre, cezaevlerinde tecridin sürdüğü, Adalet Bakanlığı'nca yayımlanan genelgenin uygulanmadığı bir kez daha vurgulandı![50]

Ayrıca TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nca oluşturulan cezaevleri alt komisyonu, başvuruların artması üzerine yerinde inceleme yapma kararı aldı. Komisyona ulaşan bilgilere göre en fazla başvuru F tipi cezaevlerinden gelirken en yoğun şikâyet konusu 'keyfi tutum ve işlemler' ile 'kötü muamele ve işkence' iddiaları oldu![51]

* * * * *

---

[47] " 'Öncelikle vatanımız sağ olsun avukat hanım hangi bayrağa selam verdiğiniz belli değil, siz genç Türk bayrağına selam verin, hepimiz türküz (AMİN). Sende uyanda bulunuyorum duruşmalara girmeyeceksin, davayı koşturmayacaksın, kime destek vereceğini bileceksin, hangi davayı dediğimi biliyorsun, dışarıdaki abimizin üstüne fazla gitmeyeceksin, böyle konular seni aşar vede avukatlığın biter ALLAHA EMANET OL'.

Bu kelimesi değiştirilmeden bir bölümü aktarılan tehdit mektubu, birkaç ay önce Ümraniye E Tipi Kapalı Cezaevi'nden İHD İstanbul Şubesi'nin eski başkanı, avukat, insan hakları eylemcisi Eren Keskin'e gönderildi. Mektubun yazarı, tutuklu 'Zeki Özhan'dı. Mektubun üstünde', Görüldü. Mektup Okuma Komisyonu. Ümraniye' damgası vardı.

Hapishaneden mektup alanlar bilir. Elinize ulaşan mektupların kimi satırları kara bir kalemle çizilerek okunmaz kılınmıştır. Şahsen, selâm faslı dışında tamamı karartılıp sansür edilmiş mektuplar almışlığım vardır. Sevimsiz bir şaka gibi" (Yıldırım Türker, "Eren Keskin'in Çilesi", Radikal, 3 Mart 2008, s.4).

[48] "Belçika'nın FN firması tarafından dizayn edilen ve 'Süper silah' diye anılan P90, taşıma ve kullanma kolaylığı, küçük ölçüsü, fişek kapasitesinin fazlalığından dolayı kullanıcıya hareket serbestliği sağlamasıyla biliniyor. 50 mermiyi tek şarjörde atabildiği için bilgisayar oyunu Counter-Strike'ı oynayanların gözdesi. Kurşunları isabet ettiği vücut içerisine kalıyor" ("Hayata Dönüş'te 'Counter Strike' Silahı Kullanılmış", Radikal, 4 Mart 2008, s.5).

[49] Hilal Köse, "Cezaevlerinde Tecrit Sürüyor", Cumhuriyet, 13 Şubat 2008, s.9.

[50] "ÇHD Rapor Hazırladı: Cezaevlerinde Tecrit Sürüyor", Cumhuriyet, 20 Şubat 2008, s.19.

[51] Ayşe Sayın, "F Tipinden Şikâyet Yağdı", Cumhuriyet, 2 Şubat 2008, s.4.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://farley.org

Evet işkence!

İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı'nın, Türkiye'de işkencenin özellikle kayıtsız gözaltına alınarak yapıldığını, kanıtlanmasının güç olduğunu ve de Türkiye'de davaların kısa sürede takipsizlik veya beraatla sonuçlandığını söylediği[52] güzergâhta; "Bakan Şahin işkence seslerini duymuyor"ken;[53] "Bu ülkede sistematik işkence de yargısız infaz da mevcuttur"[54] haykırışları dört bir yanda yankılanırken; evet, işkence hâlâ gündemdedir!

Gazete sayfalarına yansıyan bir örnek haber bile, ifade ettiklerimizin ne olduğunu yeterince net olarak belgeler ve anlatır:

"Gebze'nin Darıca ilçesinde ablalarının kavgasını ayırmaya çalışan kardeşlerden biri polis tarafından 'idrar içmeye' zorlandığını öne sürdü. Onunla birlikte polisin müdahalesine maruz kalan kardeşleri de işkence gördüklerini söyledi.

Tayyir, Bülent, Zahir ve Bilen Gönel isimli kardeşlerle, yeğenleri Ercan Gönel ve Abdülkadir Arar, Kars'ın Digor ilçesinden inşaat ve pazarcılık yapmak üzere Darıca'daki ablalarının yanına geldiler. 3 Mart'ta ablaları arasında çıkan kavgayı yatıştırmak için eve gittiklerinde kapıda polisin beklediğini ve bundan sonra işkenceye maruz kaldıklarını öne sürdüler. İnsan Hakları Derneği'nde 12 Mart 2008 tarihinde açıklama yapan Tayyir Gönel, yaşadıklarını şöyle anlattı:

'Kavgayı ayırmak için eve girmek istedik. Israr edince de üzerimize biber gazı sıkıp, copla dövmeye başladılar. Eve kaçtık. Polis pencereleri kırarak içeri girdi. Zahir'in bileği kesildi. Polis Ercan'la beni Darıca'daki ormana götürdü. Dayaktan bayılmışım. Ayıldığımda bana pet şişenin içine doldurduğu idrarını küfrederek zorla içirmeye çalıştı. Mecburen içtim'.

Bileği kesilen Zahir Gönel de 'Kan kaybettiğimi söyleyince, 'Bir terörist daha eksilir' dedi. Sonra gözaltına alındık. Zorla PKK'lı olduğumuzu kabul ettiren tutanakları imzalattılar' dedi..."[55]

* * * * *

Biliyoruz, şimdi kimileri 'Bunlar münferit olaylar'; ya da 'AB standartları gelecek dertler bitecek' vs. diyecek!

Tuzu kurulara, iktidara yakın duranlara ya da 'ödlek liberallere' diyecek sözümüz yok!

---

[52] Şule Köktürk, "İşkencenin Kanıtlanması Güç", Cumhuriyet, 10 Aralık 2007, s.3.

[53] "Bakan Şahin İşkence Seslerini Duymuyor", Devrimci Demokrasi, 1-16 Mart 2008, s.2.

[54] "Bu Ülkede Sistematik İşkence de Yargısız İnfaz da Mevcuttur", Haftaya Bakış, 8-14 Aralık 2007, s.4-5.

[55] "Bir İşkence İddiası: Polis Zorla İdrar İçirdi", Radikal, 12 Mart 2008, s.5.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rahtey.org

Düşünce (ve ifade) özgürlüğü için: 'Mea Culpa/Suçlu Benim!' diye haykırırken, bildiğimiz ve durmadan yinelediğimiz odur ki, burjuva 'hak(sız)lar' iddiasına, dolayısıyla da 'AB standartları'na sarılmak yalanın kabulüdür...

Nasıl mı? Haberiniz yok mu? "Yüzden fazla aydın AB konusunda hükümete somut adımlar atma çağrısında bulundu"![56]

Bu konuda sözü Özgür Müftüoğlu'na bırakıyoruz: "Gazeteci, akademisyen ve sanatçılardan oluşan bir grup 'aydın' hükümetin son üç yıldır AB projesini ihmal ettiğini ve bir an önce AB'ye uyum için somut adımlar atılması gerektiğini ifade eden bir deklarasyon yayınladı. Deklarasyonda, 'AB üyeliğinin, Türkiye'de laik demokrasi ve istikrarın güvencesi' olduğu vurgulanarak, AB uyum sürecinin gereği olarak TCK'nın 301. maddesi ile sembolleşmiş olan ifade özgürlüğünün önündeki engellerin kaldırılması talep ediliyor. Yani, deklarasyonda imzası bulunan 'aydın'lar, Türkiye'de demokrasinin, hak ve özgürlüklerin AB'ye uyum sağlanması ile gerçekleşeceği düşüncelerini bir kez daha tekrarlıyor.

Toplumun geniş kesimleri tarafından tanınan, bilinen ya da 'aydın' olduğu düşünülen kişilerin yayınladıkları bu tür deklarasyonlar sadece doğrudan muhatap alınan kuruma bir mesaj vermekle kalmaz. Toplumun geniş kesimlerinin düşünce oluşumlarına da etki eder. Bu deklarasyonda da böyle bir amaç olduğu açıktır. Yani, deklarasyonda bir taraftan hükümete elini çabuk tut denirken diğer taraftan da toplumda 'Türkiye'ye demokrasi ve özgürlükler gelecekse AB'den gelir' imajı yaratılmaya çalışılmaktadır.

Bu noktada akla gelen soru şudur: Onlarca 'aydın'ın imzaladığı bu deklarasyonda savunulan düşünceler gerçekçi midir, bu 'aydın'ların talebi geniş toplum kesimlerinin çıkarlarını gözetmekte midir?

AB'den demokrasi ve özgürlük beklemenin ne kadar gerçekçi olduğundan önce bu deklarasyona imza atanların yaklaşımlarını anlamaya çalışmak gerekir. Bu noktada deklarasyon metninde yer alan 'AB üyeliğinin, Türkiye'de laik demokrasi ve istikrarın güvencesi' olduğu yönündeki ifadenin son derece ilginç olduğunu düşünüyorum. Bu ifadenin ben de yarattığı izlenim; imza sahibi 'aydın'ların 'Türkiye'de yaşayan insanlardan umudunu artık kestiği ve bu ülke ancak AB'ye girerse adam olur' düşüncesini taşıdıkları yönündedir. Öte yandan, Türkiye'de demokrasiyi, ifade özgürlüğünü sadece 301. maddeye indirgemiş olmaları da ilginç olan diğer bir noktadır. Oysa Türkiye'de demokrasi ve özgürlüklerin önünde pek çok yasa bulunduğu gibi yasalara rağmen de pek çok fiili uygulama ile demokrasi ve özgürlükler ihlâl edilmektedir.

---

[56] Belma Akçura, "Aydınlardan AB Çıkışı", Milliyet, 2 Mart 2008, s. 14.

Ücretsiz PDF - Kitap Arşivi - https://ranley.org

Şimdi gelelim AB'den demokrasi ve özgürlükler beklemenin ne kadar gerçekçi olduğuna; AB'nin Kopenhag Kriterleri doğrultusunda Türkiye'nin önüne koyduğu Katılım Ortaklığı Belgesi'ne (KOB) bakıldığında, siyasi kriterler içinde insan hakları ve demokrasi konusunda birtakım beklentilere yer verilmişse de ekonomik kriterlerde yer alan ve piyasa ekonomisinin gerekleri doğrultusundaki beklentiler çok daha geniş biçimde yer ayrılmıştır.

Türkiye, AB'ye 'uyum' gerekçesi ile piyasa ekonomisine ilişkin düzenlemeleri büyük bir istek ve hızla gerçekleştirmektedir. Örneğin özelleştirilmeler, kamu hizmetlerinin piyasalaşması, sosyal güvenlik reformu, Genel Sağlık Sigortası, kamu personel reformu, taşeron çalıştırma, sözleşmeli çalışma, ücretlerin düşük tutulması gibi pek çok düzenleme AB'nin KOB'de yer alan istekleri doğrultusunda yaşama geçirilmektedir. Bu bağlamda, kayıt dışı ve taşeron olarak Tuzla tersaneleri ve Davutpaşa'dakine benzer işyerlerinde çalışmak zorunda olanların kurban gittiği iş cinayetleri; özelleştirmeye karşı çıkan TEKEL işçilerine yönelik soğuk sulu, gazlı, coplu saldırılar; sendikalaştığı için işten çıkartılan işçiler ve benzer uygulamalar da aslında piyasa ekonomisinin yani AB'ye uyumun gereğidir. Zaten bu nedenle tüm yaşananlara karşı, ne AB'nin ne de AB savunucusu 'aydın'ların hiçbir itirazı olmamaktadır..."[57]

Soru(n)da buradadır; buna itirazdadır!

Yani Nevzat Çelik'in dizelerindeki 'İtirazın İki Şartı'na uygun düşünüp/davranma onurluluğundadır...

"çok olmadığımız kesin
çok olan tarafta değiliz
çok olan tarafta olmayacağız
türkiye'de kürt olacağız
kürtlerde ermeni
ermenilerde süryani
gidip almanya'da türk olacağız
hollanda'da surinamlı
fransa'da cezayirli
iran'da azeri
amerika'da zifiri zenci olacağız
çoğalan zencide mutlaka kızılderili
israil'de filistinli
köpeğin karşısında kedi

[57] Özgür Müftüoğlu, "AB Deklarasyonu Hangi 'Aydın'ların?", Evrensel, 7 Mart 2008, s.9.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

kedinin karşısında kuş olacağız
kuşun karşısında börtü böcek
hakemler hep karşı takımı tutacak
ve biz hep yedi kişiyle tamamlayacağız maçı
çiçeklerden kamelya olacağız
az kolumuzun tarafında solda olacağız"![58]

Bunları başaramayanlar insan haklarını savunamayacağı gibi, haklar mücadelesinde de yer alamazlar; olsa olsa Soros'dan ya da AB'den 'insan hak(sızlık)ları' fonu ve projesi alabilirler!

* * * * *

Ama asla umut kesmediğimiz bir şey var: Gün gelecek devran dönecek... Hem de, zulme karşı baş eğmeyenlerle, direnenlerle... Yani Kürdü, Ermenisi, kadını, işçisi, genci, aydını, ötekisiyle... Onların gerçek hakları ve hukukları için kardeşleşmesiyle... Gelecek hak, hukuk, özgürlük, adalet, eşitlik, kardeşlik...

Evet, evet 'öteki(leştirilen)ler'in omuz omuza yolunu açacağı, şövenist 'linç iklimi'nin yerle yeksan edileceği günler de gelecek: Kapitalizmin 'sıradan kötülükler'inden, 'çürüme ve cinnet kareleri'nden, 'çılgın milliyetçilik'inden mutlaka hesap sorulacak...

Ancak yeri gelmişken şimdiden açıklamadan geçmeyelim: 'Sorulacak olan hesap'ta kesinlikle insan hakları ihlâli olmayacaktır!

Bu hak ihlâlinin ne demek olduğunu Filistin askısından F-Tipi hücrelere dek yaşayarak öğrenenlerin, TCK 301 mağdurlarının, yani Hrant Dink'in veya Apé Musa'nın kardeşlerinin sözüdür...

O sözler ki, işkencede kan kusmak pahasına bir adım geri atmayan Dr. Hikmet Kıvılcımlı'ların, ser verip sır vermeyen İbrahim Kaypakkaya'ların, bir 6 Mayıs sabahındaki Deniz Gezmiş'in, Kızıldere'de kurşunlanan(lar)dan Mahir Çayan'ın ve daha nicelerinin 'ateşle sınanmış'lığına, aşka ve hayata dair tutkularına mündemiçtir...

İş bu nedenledir ki biz hep 'Dersimiz Tarih: Kaldığımız Yeri Unutmayın' deriz...

Bunun içindir azınlıklar ve milli mantık(sızlığ)ın yarattığı Ermeni felaketi (soykırımı) konusundaki hassasiyetimiz...

Bunun içindir "evet, evet, hepimiz Ermeniyiz, hepimiz Kürdüz!" diye haykırışımız...

---

[58] "bu itirazın ilk şartı/ solda da az olacağız
devrimi çoğaltırken/ çünkü bir başka devrime
hızla azalacağı/ bu da itirazın ikinci şartı" (Neyzar Çelik, "İtirazın İki Şartı").

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rahtey.org

İşte bunun içindir, durmadan anımsarız dünyanın en ciddi insanı (kimilerine 'komik' gelen!) Charlie Chaplin'in yılları dolanıp da dilimizden düşmeyen haykırışını:

"Sizi hor görüyor, size köle gözüyle bakıyor, hayatınızla oynuyorlar. Davranışlarınıza, düşüncelerinize duygularınıza hükmetmeye kalkıyorlar. Sizi hayvan terbiye eder gibi şartlandırıp, aç bırakıp topun ağzına sürüyorlar. Doğaya aykırı olan bu adamlara teslim etmeyin kendinizi... Bu makine gibi duygusuz, makineleşmiş adamlara! Sizler birer hayvan değilsiniz! Yüreğinizde insan sevgisi taşıyorsunuz!

Beni duyma olanağı bulanlara diyorum ki: Umutsuzluğa düşmeyin! Üstümüze çöken bela, vahşi bir iştihanın ve insanlığın gelişmesinden korkanların duydukları acıların bir sonucudur sadece. İnsanlığın kini geçecek diktatörler yok, olup gidecektir. Halktan zorla aldıkları iktidar yine halkın eline geçecektir. Ve insanlar ölmeyi bildikleri sürece, özgürlük yok olmayacaktır...

Özgürlük için dövüşün!"

* * * * *

Dileriz ki bu kitap, özgürlük için dövüşenlerin yoldaşı olur. Ve umarız, bir daha kaleme alınmasını gerektirmeyecek koşulların biçimlenişine katkıda bulunur...

21 Mart 2008, Balgat-Ankara

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

I. AYRIM

GENELİYLE HAK(SIZLIK)LAR

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İNSAN(LIK DURUMU) VE 'HAKLAR'I*

SİBEL ÖZBUDUN - TEMEL DEMİRER

"Atlasları getirin! Tarih atlaslarını!
En geniş zamanlı bir şiir yazacağız (...)
Nerede kalmıştık? Tarihe ağarken üç ağır yıldız
Sürünerek geçiyor bir hükümet kuşu,
kanatları yoluk..."[1]

Campanella'nın Güneş Ülkesi'nden Thomas More'un Ütopya'sına nice düşünür, -Spartaküs'ün uğruna dövüştüğü Marx'ın, 'sınıfsız, savaşsız, sömürüsüz dünya' diye tarif ettiği- özlemi çekilen dünyayı insanlığa anlattılar... Anlattılar anlatmasına ama...

Evet, bugün bir 'ama'nın kıyısındayız... Yüzyıllardır uğruna mücadele edilen yeni dünya savaşımı yolunda insanlığın başkaldırılarıyla, dövüşe dövüşe kazandığı değerlerin içeriğinin boşaltıldığı bir 'ama'nın amansızlığının girdabındayız... 'İnsan hakları', 'özgürlük', 'eşitlik', 'ulusların kaderlerini tayin hakkı' vb. kavramlar, 'Yeni Dünya Düzen(sizliğ)i'nin ('YDD') postmodern söylenceleriyle onlara anlam katan içerikten soyutlanarak manipülasyonlara maruz bırakılmaktadır...

Öyle bir evredeyiz ki, IMF'ci Kemal Derviş 'solcu'dur! ABD emperyalizmi 'özgürlük' ve 'ulusların kaderlerini tayin hakkı'ndan yanadır! AB emperyalizmi 'eşitlik' ve 'insan hakları'nı savunabilmektedir!

Bunun aksini iddia edenler 'globalleşme' gerçeğinin devreye soktuğu 'kaçınılmaz küresel değişimi' kavrayamayan 'dinozorlar'dır; vb.leri, vb.leri...

Ama bir dakika! Gerçeklerden, somuttan daha devrimci ve açıklayıcı bir şey olabilir mi? Eğer olamazsa 'YDD'nin karanlık gerçeği karşısında üç maymunları oynayarak 'Görmem! Bilmem! Duymam!' diyen 'kürselleşme mezhebinin müritleri' gibi davranamayız...

ÖNCELİKLE...

"Soru işareti özgürlüktür."[2]

Tarihin karanlıklarında değil, insanlığın aydınlandığı, uygarlık hayalini gerçekleştirdiği varsayılan 20. yüzyılın başında, 1915'te, Amerikalı yazar Paul Elmer

---

* İnsan Hakları Dergisi, No: 1, Kasım 2002.

[1] Ece Ayhan.

[2] Varlık Özmenek, Sanat ve Hayat Dergisi, No: 1, Haziran - Temmuz 2002, s. 158.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

More, "Mülkiyet hakları yaşama hakkından önemlidir/The rights of property are more important than the right to life" dememiş miydi? Burjuva uygarlığı niteleyen de bu saptama değil midir? İçinde yaşadığımız 'yeni düzen(sizlik)' dünyasının kutsalı, aslında insan ve hakları değil; 'mülk', 'özel mülkiyet'tir![3]

O hâlde özel mülkiyetçi bir (mülk edinme ve kaçınılmaz olarak) adaletsizliğe denk düşen 'YDD' koşullarında insan hakları sorunu (ve gerçeği), özel mülkiyetçi kapitalist barbarlık ile onun küresel saldırı hattını oluşturan emperyalist saldırganlıktan bağımsız olarak irdelenemez... Yani emperyalistler, kapitalistler insan haklarını savunamazlar... Onların 'insan hakları' maskesi altında savundukları özel mülkiyetçiliktir...

Yeri gelmişken belirtelim: İnsan hakları 'aydınlanma çağı'nın eseridir. Ancak kendini ifade ettiği 'burjuva çerçeve' ile sınırlı değildir... İnsan hakları mücadelesi tarihiyle birlikte kendini durmadan inşa ederek, aşması gereken bir dinamiktir...

İnsan hakları mücadelesi tarihinde 1776 tarihli ABD Bağımsızlık Bildirgesi bir başlangıç ise de insan haklarını düzenleyen ilk önemli bildirge '1789 Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'dir. Dernek kurmak, öğretim özgürlüğü, ekonomik eşitsizlikler ve bunlardan kaynaklanan baskılar dışında yukarıda say-

---

[3] İnsan hakları konusunda bkz: "İnsansız İnsan Hakları", Hukuk Gazetesi, No:1, Nisan 2002, s.10; Cem Duran, "Liberal İnsan Hakları", Tezkire Dergisi, No:24, Ocak/Şubat 2002, s.139-143; Cemalettin Haşimi, "İnsan Hakları ve Liberalizmin 'Evrensel' Suskunluğu", Tezkire Dergisi, No:24, Ocak/Şubat 2002, s.124-138; İzzettin Önder, "Ekonomi ve İnsan Hakları", Türkiye İnsan Hakları Hareketi, I. ve II. Konferansları 1998-1999 Bildirileri, Yay. Haz.: Gül Erdost, TİHV Yayınları:26, 2001, s.41-44; Turgut Tarhanlı, "İfade Etmek ya da Edememek", Radikal, 29 Ocak 2002, s.8; Yasemin Özdek, "Evrensel Bildiri'nin Sınırları, İnsan Hakları Emperyalizmi ve Karşı-Mücadele", Türkiye İnsan Hakları Hareketi, I. ve II. Konferansları 1998-1999 Bildirileri, Yayına Hazırlayan: Gül Erdost, TİHV Yayınları:26 2001, s.23-37; Fikret Soydan, "Emperyalistlerin Modern İncir Yaprağı: Demokrasi ve İnsan Hakları", Kaldıraç Dergisi, No:25, Ocak 2002, s.24-25; Kerem Kaan Sözer, "(D)uyuyor musunuz? İşkence Bilinçli Bir Politikadır", Haksöz Dergisi, No:127, Ekim 2001, s.49-50; Christopher Brewin, "Genişleme Sürecinde AB İnsan Hakları Politikası", Liberal Düşünce Dergisi, No:24, Güz 2001, s.117-122; Yasemin Özdek, "İnsan Hakları Bakımından Globalleşme Problemi", Türkiye İnsan Hakları Hareketi, I. ve II. Konferansları 1998-1999 Bildirileri, Yayına Hazırlayan: Gül Erdost, TİHV Yayınları:26, 2001, s.235-234; Ayşen Uysal, "Devlet Güvenliği ve Toplumsal Muhalefet Eylemleri: 'Kalemli Çete' Örneği", Birikim Dergisi, No:146, Haziran 2001, s.64-84; Aryeh Neier, "Dünya İnsan Hakları Savunuculuğu: 80'ler, 90'lar ve Ötesi", Defter, No:43, Bahar 2001, s.201-214; Aydın Erdoğan, "Neden Adil Yargılama Hakkı", Çağdaş Hukuk Dergisi, No:59, Aralık 1997, s.4-11; Hakan Karakuş, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları ve Karşı Oylarında Türkiye, İstanbul Barosu Yay., 2001; Yılmaz Çamlıbel, "Lozan Azınlık Hakları ve Kürtler", Deng Dergisi, No:56, Mayıs-Haziran-Temmuz-Ağustos 2000, s.2-16; Nurhayat İşyapan, "Kişi Dokunulmazlığı ve Yaşam Hakkı", Savunma, No:5, Mayıs-Haziran 2001, s.17-19; Mustafa Erdoğan, "Demokratik Toplumda İfade Özgürlüğü: Özgürlükçü Bir Perspektif", Liberal Düşünce Dergisi, No:24, Güz 2001, s.8-13; Eralp Özgen, "Adil Yargılama Hakkının Boyutları", Çağdaş Hukuk Dergisi, No:59, Aralık 1997, s.12-21; Sami Selçuk, "Yargı Bağımsızlığının Durumu Yürekler Acısı", Çağdaş Hukuk Dergisi, No:59, Aralık 1997, s.28-34; İpek Gürkaynak-Tufan Erhürman, "'Uydurmaca' İnsan Hakları", Radikal, 5 Mart 2002, s.11.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

dığımız bütün hakları kapsar. En önemli hükümlerinden biri de 'baskıya karşı direnmeyi' bir hak, hatta kişisel bir ödev olarak vurgulamasıdır. Sosyal yardım hakkını kabul etmesi bakımından da dikkat çekicidir.

Uluslararası nitelikteki ikinci belge, taraf olmamız nedeniyle bizi de bağlayan, '1948 Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'dir. Klasik insan hak ve özgürlüklerini kapsayan bu belgenin önemli özelliklerinden biri -yukarıdaki belgede olduğu gibi- "insanın baskıya ve baskı yönetimine karşı son çare olarak ayaklanmak zorunda kalacağını" belirtmesidir. Hak ve özgürlüklerin yasalarla kısıtlanabileceğinden ve kişinin bunlara uymak zorunluluğundan da söz edilmektedir ki, bu doğal ve gereklidir. Uygulamada bütün sorun, kısıtlamaların özünden ve kapsamının belirlenmesindeki ölçüden kaynaklanmaktadır...

Bu çerçeve içinde denilebilir ki, insan hakları, klasik burjuva çerçevesini aşmak zorundadır. 'YDD' koşullarında bireysellini toplumsallığa bağlayarak açıklanmalıdır... Aksi mi? Hayır mümkün değil... Bunun kanıtı 'YDD'nin yaşattığıdır... İşte örnekleri!

1) İNSAN HAKLARI (MI DEDİNİZ?)!

"İnsan hakları, henüz adaletin olmadığının kanıtıdır."[4]

Belçika Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Louis Michel, eski adıyla Zaire'nin lideri (şimdiki Kongo Demokratik Cumhuriyeti) Patrice Lumumba'nın öldürülmesinde ülkesinin oynadığı rol nedeniyle özür diledi![5] Dikkat 'insan haklarına saygılı'(?!) bir özürle bir katliamın yıkıcı sorumluluklarından 'kurtuluyor'! Bir şey bu kadar 'ucuz' olabilir mi?

Eğer olursa, Afganistan örneğinde olduğu gibi yapılanlar 'yapılır', sonra da 'özür dilenir'! Örneğin Newsweek dergisinin BM'nin yayımladığı gizli memorandumu dayanarak yayımladığı haberine göre, 2001'in Aralık ayında Afganistan'ın kuzeydeki Kunduz kuşatmasında teslim olduktan sonra Şıbırgan Hapishanesi'ne nakilleri sırasında konteynırlara tıkılan bine yakın Taliban savaşçısı havasızlıktan katledildiler. Ölenler Özbek general Abdülraşid Dostum denetimindeki Şıbırgan Hapishanesi'ne 15 dakika uzaklıkta bir toplu mezara gömüldü![6]

Her şey olup bittikten sonra 'kuru bir özürle aklanmayı'(?) bir erdem addeden katliamcıların insan hakları retoriği Afganistan da neyse Çeçenya'da da odur! Örneğin 11 Eylül sonrası Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in Batı yanlısı siyasetine koşut olarak Çeçenya sorununun unutturulduğu dönemde, Rusların Çeçenle-

[4] Levinas.
[5] "Belçika, Lumumba İçin 40 Yıl Sonra Özür Diledi", Cumhuriyet, 7 Şubat 2002, s.10.
[6] "Taliban Katliamı Mercekte", Radikal, 20 Ağustos 2002, s.11.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

re yönelik muamelesinin 'soykırım sınırı'nda seyrettiği belirtiliyor. İnsan Hakları İçin Uluslararası Helsinki Federasyonu (IHF) ve Moskova Helsinki Grubu'nun hazırladığı rapora göre, Rus ordusu ve güvenlik güçleri, Çeçenya'da erkek nüfusunu azaltmak için yargısız infaz kampanyası yürütüyor, köy ve mülteci kamplarından toplanan Çeçen erkekler uzun işkenceler sonucunda öldürülüyor![7]

Tıpkı Filistin'i işgal eden İsrail Siyonistleri gibi![8] İsrail'in askeri işgalin yanı sıra ekonomik abluka altında tuttuğu Batı Şeria kentlerinde yaşayan Filistinliler sonunda açlık sınırına gelip dayandı.[9] ABD Uluslararası Kalkınma Dairesi'nin (USAID) araştırmasına göre, her beş Filistinli çocuktan biri 'akut yetersiz beslenmenin' pençesinde yaşıyor. Raporda, Filistinlilerin üçte ikisine yakınının gelirinin de günde 2 doların altına düştüğü vurgulandı![10]

Ezenlerin 'insan hakları' söylencelerinin ardındaki gerçeklerden biri de insanları satmasıdır. Örneğin Balkanlar'daki BM Barış Gücü, fuhşa itilen Doğu Avrupalı kadınların hamisi değil müşterisi olmakla suçlanıyor. BM Çocuk Fonu (UNESCO) BM Mülteciler Yüksek Komitesi (UNHCR) ve Avrupa Gü-

---

[7] "Çeçenya'da İşkence", Radikal, 25 Temmuz 2002, s.11.

[8] Filistin ve İsrail Siyonizmi konusunda bkz: Deniz Adalı, "21. Yüzyılın İlk Soykırımı", Kaldıraç Dergisi, No:28, Haziran 2002, s.10-12; "Filistin Tarihinden Bir Sayfa", Atak Dergisi, No:17, Haziran 2002, s.6-7; A. Şehmuz Demir, "Filistin'in Etrafı Dikenli Teller", Fırarta Yaşam, No:154, 24 Haziran 2002, s.7; S. Zeki Tombak, "Filistin Sorunu İsrail Devletinin Ortadan Kalkmasıyla Çözülecektir", Fabrika Dergisi, No:53, Haziran 2002, s.15-20; Mesut Karaşah, "Filistin Uluslararası Hukuk Mezarlığı", Umran Dergisi, No:93, Mayıs 2002, s.50-55; Can Cemal, "Kanayan Yara Yerim; Filistin!", Uzun Yürüyüş Dergisi, No:58, Mayıs-Haziran 2002, s.4-5; "Filistin'e Nazi Kampları", Kızıl Bayrak Gazetesi, 22 Haziran 2002, s.11; Sinan Dervişoğlu, "İsrail, Doğu Halkları ve Dünya Solu", Fabrika Dergisi, No:53, Haziran 2002, s.5-14; "90 Sonrası Türk Dış Politikası Ekseninde Türk İsrail İlişkileri", Özgür Düşün Dergisi, No:2, 15 Mayıs 15 Haziran 2002, s.5-10; "Siyonizme Karşı Filistin Halkı Direniyor Savaşıyor", Özgür Düşün Dergisi, No:1, 1 Nisan 2002, s.8-12; Fatma Şenden, "Filistin", Ürün Dergisi, No:10, Nisan-Mayıs 2002, s.25-26; A. Şehmuz Demir, "İsrail'in Zulmü Sürüyor", Fırarta Yaşam, No:153, 17 Haziran 2002, s.7; Devrim M. Tekin, "Geçmişten Bugüne Filistin Sorunu-1", Uzun Yürüyüş Dergisi, No:58, Mayıs-Haziran 2002, s.25-33; Ebu Firas, "Nazizm ve Siyonizm", Fabrika Dergisi, No:53, Haziran 2002, s.37-39; Roger Garaudy, "İsrail Terörünün Anotomisi: ABD'nin İsrail'le Son Tangosu", Umran Dergisi, No:93, Mayıs 2002, s.80-82;Amnon Kapeliouk, "Filistin Kan Revan İçinde: Cenin'de Bir Savaş Suçu Tahkikatı", Le Monde Diplomatique-Türkiye, No:3, 15 Mayıs-15 Haziran 2002, s.14-15; "Zafere Kadar İntifada! Zafere Kadar Devrim!", Partizan Dergisi, No:44, Mayıs Haziran 2002, s.8-14; Mete Çubukçu, "Filistin: İşgalden Enstantaneler", Birikim Dergisi, No:158, Haziran 2002, s.15-19; Noam Chomsky, "ABD-İsrail-Filistin", Özgür Hayat Gazetesi, No: 1, 26 Nisan 2002, s.3; Sinan Dervişoğlu, "İsrail, Doğu Halkları ve Dünya Solu", Fabrika Dergisi, No:53, Haziran 2002, s.5-14; Şemsettin Özdemir, "Vaadedilmiş Toprak Söylemi, Siyonist Mantığının Ürünü", Umran Dergisi, No:93, Mayıs 2002, s.56-60.

[9] Geçerken bir not: Başkent Ankara'da 70 bin ailenin "açlık yardımından" yararlanmak üzere valiliğe başvurduğu ortaya çıktı. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'na yansıyan rakamlara göre, şu anda Ankara'da en az 350 bin kişi yaşamını sürdürebilecek günlük beslenme imkânına sahip değil. Sayı 100 bini geçebilir. İşsiz kalan erkekler evi terk ediyor, kadın ve çocuklar perişan (Fatma Sibel Yüksek, "Açlığın Başkenti Ankara", Radikal, 28 Temmuz 2002, s.5).

[10] "Filistinli Çocuklar Aç", Radikal, 28 Temmuz 2002, s.11.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

venlik ve İşbirliği Teşkilâtı'nın (AGİT) ortaklaşa hazırladığı raporda, sekiz Doğu Avrupa ülkesinde yapılan beyaz kadın ticaretinin %40'ının barış gücü askerlerine yönelik olduğunu ortaya koydu.

270 sayfalık raporda, çoğu Moldova, Romanya ve Arnavutluk'tan getirilen kadınların Bosna, Kosova ve Makedonya'daki yabancı askerlere satıldığı kaydedildi. Bu ülkelerde yabancı askerlerin varlığının son derece canlı bir fuhuş sektörü yarattığına dikkat çekilen raporda, buralarda satılan kadınların üçte birinin 18 yaşın altında olduğuna da dikkat çekildi. Rapora göre, hâlen Kosova'da 85, Bosna'da ise 260 ile 400 arasında randevuevi faaliyet gösteriyor.[11]

Ha bir şey daha: "ABD Dışişleri Bakanlığı'nın yayınladığı insan ticareti üzerine başlıklı raporuna göre, 2001 yılında 4 milyona yakın kişi alınıp satıldı, değiş tokuş edildi ve köle gibi çalıştırıldı. Kurbanların çoğunu, fahişelik, seks turizmi ve öteki cinsel sömürü biçimleri için alınıp satılan kadınlar ve çocuklar oluşturuyor. Erkeklerse tarım ve inşaat işlerinde zorla kullanılıyor".[12]

Soruna ilişkin önemli bir not: "Sosyal psikologlar dünyada köleliğin bittiği yönündeki yaygın görüşe katılmıyor; köleliğin günün koşullarına göre evrim geçirerek, tüm acımasızlığıyla devam ettiğini söylüyorlar".[13] Bu doğru! Çünkü "Dünyada 27 milyon köle varmış..."[14]

2) DEMOKRATİK HAKLAR (MI?)!

"Hiçbir kuş, sorulardan oluşan bir çalılıkta
ötecek yürekliliğe sahip değildir."[15]

Ya 'demokrasi' ya da 'demokratik haklar' mı? Bu da ayrı bir traji-komik konu... İşte somut veriler...

İspanya, Bask ülkesinin bağımsızlığı için mücadele veren ETA'nın siyasi kanadı olarak görülen Batasuna partisini kapattıracak yasayı onayladı...[16] Yeni yasa asıl olarak Bask bölgesinin bağımsızlığı için mücadele eden ETA'nın siyasi kanadı olarak bilinen Batasuna Partisi'ni hedef aldığı belirtiliyor![17] Bask ülkesinin kendi kaderini tayin hakkını savunan Batasuna partisi hakkındaki kapatma

---

[11] "Fuhuşun Alıcısı BM Askerleri", Radikal, 30 Haziran 2002, s.11. Ayrıca bkz: "Modern Dünyanın Seks Köleleri", Cumhuriyet, 5 Ağustos 2002, s.3.

[12] Abdülhadiz Halef, "4 Milyon İnsan Köle Gibi kullanıldı", Cumhuriyet, 8 Temmuz 2002, s.9.

[13] "Modern Köleliğin Sosyal Psikolojisi -Kölelik: Sömürünün En Uç Noktası", Cumhuriyet Bilim Teknik, No:789, 4 Mayıs 2002, 10.

[14] Orhan Bursalı, "27 Milyon Köle", Cumhuriyet, 2 Mayıs 2002, s.8.

[15] René Char.

[16] "Bask Siyasetine Pranga", Radikal, 27 Haziran 2002, s.10.

[17] "İspanya da Parti Kapatıyor", Cumhuriyet, 6 Haziran 2002, s.11.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

kararı hayata geçirmekte vakit kaybetmeyen İspanyol polisi, Batasuna bürolarını basıp, kapılarına mühür vurdu. Polisle partililer arasında çatışma çıktı. Bilbao'da yüzlerce kişinin oluşturduğu insan seddiyle karşılaşan polis cop savurdu, göz yaşartıcı gaz sıktı ve plastik mermiyle ateş açtı...[18]

Parti kapatıp, ölüm timleri kuran bir demokrasi! İşte bu tam da 'Batı Uygarlığı'dır! Nasıl mı? BBC, İngiltere'nin Kuzey İrlanda'da Protestan milislere ölüm timi kurdurup[19] Katolikleri öldürtmesi hakkında belgesel yayınladı![20]

Bu durum Avrupa'da da Amerika'da da benzer; yani değişen bir şey yok: Peru'da solcu gerillaların 116 günlük rehin alma eylemini bitiren operasyon, yargısız infaz çıktı. Operasyona dair soruşturmada, 14 Tupac Amaru gerillasının etkisizleştirildikten sonra arkadan vurulduğu ortaya çıktı... 1996-97' de Lima'daki Japon büyükelçiliğini basıp 72 kişiyi 116 gün rehin alan solcu gerillalara yönelik operasyonda gerillaların hepsinin öldürülmesi o dönemde kahramanlık olarak alkışlanmış ve Devlet Başkanı Alberto Fujimori'ye prestij kazandırmıştı![21]

Bir şey daha: 'Batı demokrasileri' için "İsrail Siyonizmi, Cenin Kampında bir soykırım gerçekleştirmemiştir"![22] Yani BM tarafından açıklanan Cenin ra-

---

[18] "Batasuna'ya İnfaz", Radikal, 28 Ağustos 2002, s.11.

[19] İngiltere'nin özel operasyonlar konusunda uzman SAS komandolarının 2001 yılında Boşnak-Hırvat Federasyonu'nun Mostar kentindeki bir bankaya baskın düzenleyerek kasalardaki parayı, bilgisayarları ve belgeleri kamyonlara doldurup 'götürdükleri' bildirildi. The Times gazetesinin haberine göre operasyon, Bosna'da 'Hırvat devleti' kurulması planını çökertmek amacıyla gerçekleştirildi. Operasyonun sonucunda bölgedeki Hırvat mafyası ile onların destek verdikleri bağımsız Hırvat devleti kurmayı planlayan grupların, sözü edilen bankadaki para aklama faaliyetleri engellenmiş oldu ("SAS Banka Soymuş", Cumhuriyet, 18 Haziran 2002, s.11).

[20] "BBC'nin Aynasında Kuzey İrlanda", Radikal, 20 Haziran 2002, s.10.

[21] "Bir Terörle Mücadele Klasiği", Radikal, 19 Mayıs 2002, s.12.

[22] Akademik yaşamı daha çok medya ve söylem bilim üzerine yoğunlaşmış Tanya Reinhart bir İsrail vatandaşı. Özellikle İsrail-Arap savaşı üzerine makaleler yazıyor. Son dönemde yoğunlaşan İsrail saldırıları sırasında akademisyenlerin ve bilimcilerinin takınmaları gereken tutumu sorguluyor, son olarak dünya akademisyenlerini, İsrail üniversitelerini boykota çağırmasıyla şimşekleri üzerine çekti. Boykot kararına, akademik özgürlüğü engelleyeceği ve bilimin tarafsızlığına zarar vereceği düşüncesiyle karşı çıkan ve boykotu kınayan akademisyenlere verdiği yanıtta Reinhart, İsrail konumundaki bir ülkede akademik özgürlükten söz edilemeyeceğini belirtiyor. Akademik boykotun daha önce Güney Afrika Cumhuriyeti'ndeki ırk ayrımcılığına karşı yapıldığını ve bu kadar tepki toplamadığını, ama söz konusu İsrail olunca, İsrailli bilimcilerinin 'akademik özgürlüğe' sarıldığını belirtiyor. Uzun süredir Güney Afrika modeli bir ırkçılık uygulayan İsrail'in, insan haklarına hiçbir saygı göstermediği bu koşullarda, bir bilim insanı olarak İsrail ile ortak projede yer almanın aynı zamanda politik bir sorumluluk taşıdığını belirtiyor. Irkçı Güney Afrika Cumhuriyeti'nin kendi kendine son bulmadığını, Güney Afrikalıların yıllar süren mücadelelerinin yanı sıra, duyarlı çevrelerce yapılan profesyonel, ticari ve kültürel baskıların önemli bir rol oynadığını belirtiyor. Reinhart'a göre İsrail'in Güney Afrika Cumhuriyeti'nden farkı, izlediği saldırgan politikayı Avrupa'ya barış girişimi olarak satması. Reinhart, İsrailli akademisyenlerin 35 yıldır süren işgalle barışık yaşadığını vurguluyor. İnsan haklarının çiğnendiği ve etik prensiplere uyulmadığı bir durumda, üniversiteler taraf tutmazlar ve suskunluğu tercih ederlerse, işlenen suça ortak olurlar... (Sema Öğünlü, "İsrailli Bir Akademisyen: Tanya Reinhart", Radikal İki, 30 Haziran 2002, s.7).

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

porunda 'katliam' sözcüğü kullanılmazken iki taraf da suçlandı![23] İsrail'in Mart 2002'de Batı Şeria'da başlattığı 'Koruyucu Kalkan' operasyonu sırasında büyük yıkıma sahne olan Cenin mülteci kampında olup bitenler hakkındaki BM raporu, Cenin'de yaşananları 'katliam' ifadesiyle tanımlamadı. Raporda Cenin'de Filistin'in iddia ettiği gibi 500 kişinin öldürüldüğünün kanıtlanamadığı ifade edilerek, ölü sayısı çoğu sivil 52 Filistinli olarak verildi![24]

Bundan başka: "İsrail Anayasa mahkemesi, intihar eylemlerine karışan militanların ailelerini sürgüne zorla gönderme kararını onayladı"![25] "Belçika adaleti, 1982 yılında gerçekleştirilen Sabra-Şatilla katliamının mimarı Ariel Şaron'a[26] dokunamıyor"![27]

Bu 'demokratik haklar'a bir de ırkçılık ve 'büyük gözaltı' eklenmeli: Önce: AB ülkeleri yasadışı göçü engelleme konusunda ırkçı önlemlere başvuruyor![28] Sonra: AB'nin polis gücü Europol tarafından 'terörizmle mücadele' için hazırlanan yasa tasarısı,[29] bireysel hak ve özgürlüklere ciddi müdahale olarak görülüyor. Tasarıya göre polis milyonlarca e-posta mesajının yanı sıra internet üzerindeki diğer bilgilere ve telefon kayıtlarına da ulaşabilecek![30]

Sadece AB'de mi? Elbette hayır! Japonya boş durur mu? "Japon hükümetinin 5 Ağustos 2002 de uygulamaya koyduğu zorunlu uygulamayla 127 milyon Japon vatandaşı numaralandı..."[31]

AB, Japonya... Kambersiz düğün olur mu? Elbette bir de ABD! Guardian gazetesi, AB üyesi ülkelerle ABD'nin, bireysel hakları ve özgürlükleri kısıtlayan bir anlaşma üzerinde gizli bir çalışma yürüttüklerini açıkladı...[32] Batı'nın 11 Eylül sonrası 'terör'e karşı başlattığı 'özgürlük ve uygarlık' savaşı, milyonlarca göçmen mültecinin kâbusuna dönüştü...[33]

Buraya kadar değindiklerimize bağıntılı bir bilgi daha ekleyelim: 11 Eylül saldırılarının ardından 'güvenlik paranoyası'na kapılan Amerikan halkı, her fır-

---

[23] "BM 'Katliam' Demedi", Cumhuriyet, 2 Ağustos 2002, s.11.
[24] "BM: Cenin'de Katliam Yok", Radikal, 2 Ağustos 2002, s.11.
[25] "İsrail Filistinlileri Sürüyor", Cumhuriyet, 4 Eylül 2002, s.11.
[26] "Ha'aretz soruyor: 'Bizim hep kılıçla yaşayacağımızı mı söylüyorsunuz? Ariel Şaron'un yanıtlıyor: 'Normal insanlar böyle sorular sormaz'!" (Ha'aretz'in Ariel Şaron ile röportajından, 4 Aralık 2001).
[27] "Belçika Adaleti, Ariel Şaron'a Dokunamıyor", Radikal, 27 Haziran 2002, s.11.
[28] "Avrupa'da Irkçı Düzenlemeler", Cumhuriyet, 6 Haziran 2002, s.11.
[29] Bu konuda bkz: Sami Kohen, "Terör Havası", Milliyet, 23 Mayıs 2002, s.20; Turgut Tarhanlı, "Terörizm Raporu", Radikal, 23 Mayıs 2002, s.8; Amerika'nın her yıl bahar aylarında yayımladığı küresel terörizm raporu (Patterns of Global Terrorism 2001, http://www.state.gov/s/ct/rls/pgtrpt/).
[30] "Büyük Birader AB", Cumhuriyet, 10 Haziran 2002, s.10.
[31] "Japonlar Numaralanıyor", Radikal, 6 Ağustos 2002, s.11.
[32] "Batı'da Kirli Pazarlık", Cumhuriyet, 4 Eylül 2002, s.11.
[33] "Mülteci '11 Eylül'zede", Radikal, 8 Haziran 2002, s.13.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

satta sahip olmakla övündüğü 'dünyanın en özgür anayasası'nı(!) bile feda edecek raddeye geldi. Yapılan bir kamuoyu araştırmasına göre, Amerikalıların %49'u ABD anayasasının ifade özgürlüğüne 'fazla' hak tanıdığını düşünüyor.

Anketten, din ve vicdan özgürlüğüne saygı ve Müslümanlara yaklaşım konularında da endişe verici sonuçlar çıktı. Amerikalıların %48'i hükümetin 'terörle savaş' kapsamında dini grupları sıkı gözetim altında tutmasını doğru bulduğunu, %42'si de güvenlik görevlilerine Müslümanlara 'denetim' uygulamak konusunda daha fazla yetki verilmesi gerektiğini belirtti. Akademilerin bağımsızlığına ve basın özgürlüğüne saygı da aşınıyor. Halkın %40'ı üniversite profesörlerinin hükümeti 'terörle savaş' sürecinde eleştiren yazılarının sınırlandırılabilmesini uygun buluyor![34]

Dahası var: Washington yönetiminin Irak lideri Saddam Hüseyin'i devirmeye yönelik planları yoğunlaşırken ABD'de yapılan bir kamuoyu araştırması, ABD halkının %51'inin Saddam Hüseyin'in öldürülmesinden yana olduklarını ortaya koydu. Amerikan Time dergisi ve CNN televizyonunda yayımlanan kamuoyu araştırmasına göre, her 2 Amerikalıdan 1'i, Saddam Hüseyin'e suikast girişiminde bulunulması gerektiği düşüncesinde. Araştırma sonuçları, %38'lik bir kesiminin bu fikre karşı olduğunu ortaya koyarken %54'ü ise daha önce ABD'ye saldırmamış ülkelere saldırılmasını istemiyor. 19-20 Haziran arasında 1003 yetişkinin katılımıyla yapılan araştırmada %3,1'lik yanılma payı bulunuyor![35]

2.1) YA NEO-FAŞİZME NE DERSİNİZ?

"Şimdilerde çok gürültülü bir yalnızlıkta yaşıyoruz."[36]

Batı'nın 'insan hakları', 'demokrasi' retoriği tam da Batı'nın orta yerinde neofaşist hareketlerin en amansız ırkçı söylemlerle ortaya çıkmasını devreye sokmuştur... Bunun en önemli göstergelerinden birisi Fransa'daki J.M. Le Pen örneğidir.[37]

---

[34] "Özgürlük Bol Geldi", Radikal, 31 Ağustos 2002, s.10.

[35] "İki Amerikalı'dan Birinin Düşüncesi: 'Saddam Hüseyin Öldürülmeli'", Cumhuriyet, 25 Haziran 2002, s.10.

[36] Bir Fransız Filminden.

[37] Fransa, Le Pen ve neo-faşizm konusunda bkz: Ignacio Ramonet, "Neofaşizm", Le Monde Diplomatique-Türkiye, No:3, 15 Mayıs-15 Haziran 2002, s.1; Arif Işıldar, "Fransa'da Le Pen Vak'ası ve Avrupa'da Faşizmin Ayak Sesleri", Atak Dergisi, No:17, Haziran 2002, s.10-14; Hasan Işık, "Yeni Bir Avrupa İrkçılığı", Fırıtına Yaşam, No:148, 13 Mayıs 2002, s.8; "Fransa'da Kim Kazandı ya da Hangi Demokrasi?", Özgür Düşün Dergisi, No:2, 15 Mayıs 15 Haziran 2002, s.1-4; İhsan Çaralan, "Fransız Seçimleri ve 'Demokrasi' Tartışmaları", Özgürlük Dünyası, No:122, Haziran 2002, s.3-12; Engin Erkiner, "Fransa'da Sağın Yükselişi", Dema Nû, No:28, 30 Nisan 2002, s.16; Nuray Sancar, "Maginot Hattı Delindi", Evrensel Kültür Dergisi, No:126, Haziran 2002, s.12-15; "Avrupa Sağa mı Kayıyor?", Çağrı Gazetesi, No:57, Haziran 2002, s.27; A. Şehmuz Demir, "Avrupa Tuhaflaşıyor", Fırıtına Yaşam, No:148, 13 Mayıs 2002, s.8; "Dünyanın Hâline Fransız Kalmayalım", Direniş Gazetesi, No:20, Mayıs 2002, s.16-17; " 'Faşizme Karşı' Birleşik Chirac 'Cephe'si!", Özgür Hayat, No:2, 16 Mayıs 2002, s.1-3; Ömer Laçiner, "Avrupa'da Neo-Faşist Hareketlerin Yükselişi", Birikim Dergisi, No:158, Ha-

Ücretsiz PDF kitap Arşivi - https://rantey.org

J.M. LE PEN DİYOR Kİ[38]	
GAZ ODALARI KONUSUNDA (Antenne 2 kanalı, 6 Mayıs 1987):	"Gaz odaları hiç var olmadı demiyorum. Konuyu özel olarak incelemedim. Ancak bu konunun 2. Dünya Savaşı tarihinde bir detaydan ibaret olduğuna inanıyorum".
INSAN HAKLARI KONUSUNDA (RTL kanalı, 13 Eylül 1987):	"İnsan hakları evrensel beyannamesi 20. yüzyıldaki büyük totaliter hareketlerin anasıdır. Zira hümanizm isteği kısa süre sonra teröre dönüşüyor".
KADIN HAKLARI KONUSUNDA (La TrinitesurMer, 26 Ağustos 1989):	"Vücudunuzun size ait olduğu savı tamamıyla saçma. Vücudunuz hayata ve kısmen de ulusa aittir..."
GÖÇ KONUSUNDA (Paris, 13 Nisan 1996):	"Sıkıntı verici bu eylem bize kendi geleneklerini, dinini empoze ediyor ve ruhumuzu çalıyor... Göç dalgası bizi yıktıktan sonra sular altında bırakacak".
İÇ SAVAŞ KONUSUNDA (Paris, 1 Mayıs 1996):	"Yabancıları ve onlar içinde de en marjinallerini kayırmaya dayanan şehir siyaseti iç savaşın ilk belirtilerini göstermeye başladı".
FUTBOL KONUSUNDA (Paris, 1 Mayıs 1996):	"Yabancı oyuncuları getirip, Fransız takımında oynatmayı yapay buluyorum".
IRKLAR KONUSUNDA (SaintGilles, 23 Haziran 1996):	"Evet, ırkların eşit olmadığına inanıyorum... Olimpiyat oyunlarında siyah ve beyaz ırk arasında açık bir eşitsizlik görülüyor. Bu bir gerçek".
ÇÖKÜŞ KONUSUNDA (Europe 1 kanalı, 9 Eylül 1996):	"Kaçınılmaz; ülkeyi çöküşten sadece Ulusal Cephe kurtarabilir. Bir vakit gelecek, tüm bunlar son bulacak ve o zaman bir devrim olacak. Kendinizi hazırlamalısınız çünkü bir zaman gelecek, sistemimizin tüm çürümüş yapıları çökecek".
FAŞİZM VE NAZİZM KONUSUNDA (SaintCloud, 14 Eylül 1996):	"Nazi Partisi'nin aşırı sağ olduğu söylenemez. Faşizm ve Nazizm sosyalistlerden önce Fransız Devrimi'nin çocuklarıdır, sol hareketlerdir".

"Ulusal Cephe'nin Fransa başkanlık seçimlerinde yaptığı atılım münferit bir olay değildir. Avrupa Birliği'nin tamamında Jean-Marie Le Pen'in 'kardeş' partileri tırmanışa geçti. Ultraliberalizmi, sosyal söylemleri, demokrasinin biçimsel kabulünü ve otoriterliği birbiriyle kaynaştırarak kendilerini yenileyen bu 'kardeşler' yani faşizmin sadık adamları"[39] Avrupa'da hızlı bir yükseliş içindedirler.

---

ziran 2002, s.3-9; Kemal İnal, "Irkçılık ve Azgelişmişlik", Evrensel Kültür Dergisi, No:126, Haziran 2002, s.16-17; M. Şehmuz Güzel, Fransa Seçimlerinde Le Pen Lekesi, Odak Kitaplığı, 2002; Mithat Dindar, "Fransa Seçimlerinin Düşündürdükleri", Umran Dergisi, No:93, Mayıs 2002, s.15-16; İsmet Akça-Ahmet Bekmen, "Yeni Sağdan Neo-Faşizme", Gelecek Dergisi, No:3, Haziran 2002, s.39-40: "Fransa'da Zaman Ayarı", Yeniden Anlım, No:2002-09, 18 Mayıs 2002, s.3; "Fransa'da Faşizmin Ayak Sesleri ve Cumhurbaşkanlığı Seçimleri", İşçi-Köylü Gazetesi, 10-23 Mayıs 2002, s.14; Meliha Dalgı, "Avrupa'nın Üstündeki Hayalet", Eski Dergisi, No:7, Mayıs 2002, s.41-42; "Le Pen: Holocaust Tarihin Bir Ayrıntısıdır", Artık Yeter, No:4, 11 Mayıs 2002, s.10; Ahmet İnsel, "Fransa Seçimleri: Avrupa Asıl Şimdi Yol Ayrımında!", Birikim Dergisi, No:157, Mayıs 2002, s.7-10; Mehmet Doğan, "Avrupa'da Irkçılık", Haksöz Dergisi, No:134, Mayıs 2002, s.50-51; Hasan Işık, "Yeni Bir Avrupa Irkçılığı", Fırat'da Yaşam, No:148, 13 Mayıs 2002, s.8.

[38] "Le Pen'den İnciler", Radikal, 27 Nisan 2002, s.10.

[39] Jean-Yves Camus, "Faşizmden Nasyonal Popülizme: Avrupa'da Aşırı Sağın Dönüşümleri", Le Monde Diplomatique-Türkiye, No:3, 15 Mayıs-15 Haziran 2002, s.2-3.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Örneğin Avrupa'nın Roma'sında, Antwerp'inde, Bükreş'inde, Rotterdam'ında neo-faşizmin yükselişi giderek kendini hissettiriyor. Avusturya'da Jörg Haider, İtalya'da[40] Umberto Bossi, Hollanda'da Pim Fortuyn, Belçika'da Filip Dewinter, Danimarka'da Pia Kjaergaard, Romanya'da Corneliu Vadim Tudor, popülist, yabancı karşıtı söylemleriyle siyaset sahnesinin parçası hâline geldiler.

Avrupa'nın Öteki Le Pen'leri[41]	
Jörg Haider:	Avusturya'nın ırkçı Özgürlük Partisi'nin eski lideri. Eski bir Nazi Partili babadan dünyaya gelen Haider'in partisi 2000 yılında yapılan seçimlerde %27 oranında oy alarak muhafazakarlarla yapılan koalisyona ortak oldu. Ancak Avrupa'dan gelen baskılar yüzünden koalisyonda yer almayan Haider, hâlen Carinthia eyaletinin valisi. Haider, Le Pen'in ikinci tura kalmasını "Demokrasi için bir zafer. İnsanlar artık göçmen, dış kökenli suç ve güvenlik sorunuyla mücadele etmeyen hükümet istemiyorlar" diye değerlendirdi.
Umberto Bossi:	Popülist ve göç karşıtı politikalarıyla dikkat çeken Kuzey Ligi'nin lideri. Medya baronu Silvio Berlusconi, Umberto Bossi ve faşist lider Benito Mussolini'nin yandaşlarının kurduğu Ulusal Birlik Partisi'nin desteğiyle başbakanlık koltuğuna oturdu.
Pim Fortuyn:	Bir suikasta kurban giden Pim Fortuyn, farklı eğilimiyle de dikkat çekiyor. Hollanda'da yapılan yerel seçimlerde Rotterdam'da oyların üçte birini toplayan Fortuyn'un partisi belediye meclisinin bir numaralı partisi oldu. Hollanda Anayasası'nın ayrımcılığı yasaklayan birinci maddesinin kaldırılmasını istedi.
Filip Dewinter:	Aşırı sağcı Flaman Vlaam Blok Partisi'nin lideri olan 40 yaşındaki Filip Dewinter, Belçika'nın en büyük ikinci kenti olan Antwerp'in belediye başkanı olmayı hayal ediyor. Belçika'nın Flamanca konuşan kuzeyinin bağımsızlığını istiyor ve 'Eigen Volk Eerst' (Önce Kendi Milletin) politikasını güdüyor. Antwerp'te Flaams Blok, 2000'in Ocak ayında yapılan seçimlerde %33 oranında oy aldı.
Pia Kjaersgaard:	Danimarka'nın 'Demir Lady' sıfatlı aşırı sağcı Danimarka Halk Partisi'nin lideri. Partisi 2002 Kasım ayında yapılan seçimlerde %12 oranında oy aldı ve parlamentonun üçüncü büyük partisi. Koalisyon ortağı olan parti, göçmen karşıtı politikalarını hükümete empoze etmeyi başardı. Kjaersgaard'a göre Danimarka tarihinin en büyük sorunu yabancılar.
Corneliu Vadim Tudor:	2000 yılının başkanlık seçimlerinden Tudor'un Romania Mare Partisi, ikinci siyasi güç olarak çıktı. Romanya'nın bir sömürge olmasına karşı çıkacağını söyleyen Tudor'un kamuoyu yoklamalarında %15 ile 17 oranında oy alıyor.

[40] "Italya'da her kadına ortalama 1,18 çocuk düşüyor. İtalya dünyadaki en düşük doğum oranına sahip ülkelerden biri. Bu da yıl içinde doğumların ölümlerden daha az olduğu anlamına geliyor. Demografiar bu duruma 'İkame gücü düşük doğurganlık' adını veriyor. Bu koşullar altında nüfusun hâlihazırdaki durumu ancak kitlesel göçlerle korunabilir. İtalyan emeklilik sisteminin iflasın eşiğinde olduğuna dikkat çeken Roma Üniversitesi'nden demograf Antonio Golini, 'Ülkemiz ekonomik yükü kaldırmak için göçmenlere muhtaç hâle geldi. Bu nedenle İtalyan kültürünün geleceği karanlık. İtalya artık İtalyanların olmaktan çıkacak. Bu da köklü bir toplumun yok olması anlamına geliyor' diyor" (Newsweek, 23 Nisan 2001). Ayrıca bkz: "Irkçılık Konferansı: Dünün Köle Tacirleri, Bugünün Irkçılık Savunucuları", Ekim Gençliği, No:48, Ekim 2001, s.25; Erdinç Utku, "Irkçılığın Şakası Yok, Irkçı Şakalar Var", Cumhuriyet, 28 Ocak 2001, s.10; Mustafa Erdemkol, "Kurbanına Sırtan Irkçı Katil", Cumhuriyet, 15 Nisan 2001, s.10.

[41] "Öteki Le Pen'ler", Hürriyet, 24 Nisan 2002, s.16.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

O hâlde alın size 'demokrasi'nin, 'demokratik haklar'ın, 'demokrasi bilinci'yle 'kültürü'nün 'made in Batı' patentli ve 'neo-faşist' soslu somut verileri...

Bu koşullarda insanlığın eşitlikçi-özgürlük özleminin yüzyıllık mücadele geleneklerinden koparılmış bir 'insan hakları', 'özgürlük', 'eşitlik', 'ulusların kaderlerini tayin hakkı' kavramlarının 'globalizme' endekslenmesi insan aklının yeniden köleleştirilip 'yeni barbarlığa' çağrı çıkartılması değil de, nedir ki?

YERKÜRENİN ÇEHRESİ...

"GATT anlaşması, görünmez terörizmdir!
Dünya Bankası, IMF, görünmez terörizmdir!
Küreselleşme görünmez terörizmdir!
Medya, CNN, görünmez terörizmdir!"[42]

Emperyalist yıkım ve saldırganlığın[43] hedef tahtası olan yerkürenin hâl-i pür melâlini, insanlık durumunu, insan haklarını en iyi Malavi'de olup bitenler betimliyor!

Bilmeyen var mı? Doğal kaynakları açısından Afrika'da parmakla gösterilen Malavi açlığa teslim oldu. Bunda borçların mısır stoklarıyla ödenmesini telkin eden IMF[44] ve AB'nin ayrı bir rolü var![45] Dünya Bankası ve IMF, yüklü bir dış borcu bulunan Güneydoğu Afrika ülkesi Malavi'ye mısır stoklarını sattırdı. 11 milyon nüfuslu ülkede 7 milyon insan şimdi açlık sınırında yaşıyor. IMF Başkanı Köhler, Malavi'de hatalar yapıldığını kabul ederken sorumlunun Dünya Bankası ve Avrupa Birliği olduğunu savundu...[46]

İnsanlık durumunun Malavi trajedisinde somutlandığı koşullarda Malavi'leri yaratan 'Batı uygarlığı'nın 'insan hakları' ve 'demokrasi'sinden söz

---

[42] Hasan Hanefi, "Küreselleşme Görünmez Terörizmdir", Evrensel, 18 Şubat 2002, s.2.

[43] Emperyalist saldırganlık için bkz: Banu Helvacıoğlu, "Neo-Liberal Siyasi Ahlâk: Beterin Beteri Vardır", Birikim Dergisi, No:158, Haziran 2002, s.44-49; "Kolombiya'ya Emperyalist Müdahale: Latin Amerika Planı Başladı", Devrim Dergisi, No:31, Nisan 2002, s.18-19; "Kolombiya'da Faşist Uribe Başkan Oldu", Sol Dergisi, No:186, 31 Mayıs 2002, s.24; R. Yalın, "Zoraki Bir 'Manifesto' Üzerine Değerlendirme: Peki Ama İmparator Kim?", Sosyalist Barikat Dergisi, No:2, Haziran 2002, s.52-58; Robert Skidelsky, "Güçler Dengesizliği", Foreign Policy Türkiye Baskısı, No:20, Mart Nisan 2002, s.42-50; H. Z. İlker, "NATO'nun Değişen Yapısı ve 'Acil Müdahale Kolorduları'", Sosyalist Barikat Dergisi, No:2, Haziran 2002, s.44-51; Rabia Şengör, "Emperyalist Savaş Üzerine-I", Fırat'ta Yaşam, No:136, 4 Şubat 2002, s.8; "Tanrı Koalisyonu Korusun", Radikal, 12 Mart 2002, s.11.

[44] "IMF gibi kuruluşların 200 milyar dolara varan sermaye stokunun büyük bölümü (ABD %18, Almanya %5,7, Japonya %5,7, İngiltere %5,1, Fransa %5,1) emperyalist devlere aittir" (R. Yalın, "Zoraki Bir 'Manifesto' Üzerine Değerlendirme: Peki Ama İmparator Kim?", Sosyalist Barikat Dergisi, No:2, Haziran 2002, s.55).

[45] "Mutfaklara Zarar 'Yardım'", Radikal, 9 Temmuz 2002, s.10.

[46] "IMF, Malavi'ye Mısır Stoklarını Sattırdı: Bir Ulus Açlığa Mahkûm Edildi", Cumhuriyet, 8 Temmuz 2002, s.1-8.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

edebilmesi; hadi onlar etti, bizlerin yüzlerce yıllık bu sömürgeci yalana, manipülasyona inanması mümkün mü sizlerce?

Sorunun altını bir kez daha çizip, sözü Leyla İpekçi'nin satırlarına bırakalım: "Çocuk mezarlığı. Angola. Yeni bir açlıktan toplu ölümler haberi. Bir Avrupa televizyonunda, yorumsuz ve kısa. Sadece bir haber. İzleyicilerin kanallar arası dolaşırken tek gözle bakacağı cinsten. Kıtasal ölümün eşiğine gelen 13 milyon Afrikalının trajedisi, dünyaca ünlü marka Nestle'nin zehirli maddeler içeren bebek mamalarını üçüncü dünyaya pazarlayan ülkesi İsviçre'de gündemi işgal etti mi acaba? Peki ya Malavi'de, Zambia'da, Zimbabwe'de AIDS, kuraklık, sel gibi felaketler sonucu binlerce insanın ölmesi, bu felaketlerin baş müsebbibi olarak görülen Batılı ülkelerin medyasında ne kadar yer alıyor sizce?

Zambia'da insanların sokakta yakaladıkları fareleri yemeye başlaması, Arjantin'deki çocukların kurbağa, at ve kedileri yakalayıp yemesi, birinci dünyadaki savaş çığırtkanlığı yapan silah lobilerinin okuduğu gazetelerde kendine geniş bir yer bulabilir mi? Amerika daha 11 Eylül'den önce silaha en fazla (281,4 milyar dolar) parayı ayıran ülkeydi. Takipçileri de Rusya, Fransa, İngiltere ve Almanya. Bir başka deyişle üçüncü dünya ülkelerindeki sayısız iç savaşı, karmaşayı ve ekonomik çalkantıyı kaşıyan ve ülkelerindeki gen teknolojisiyle üretilen gıda maddelerini kendileri kullanmayıp üçüncü dünya ülkelerine ihraç edenler.

Amerika'da sayıları çoktan üç yüzü geçmiş olan süper milyarderler obezite sorunlarını çözebilmek için diyetisyenlere binlerce dolar para akıtırken nüfusları altı yüz milyonu bulan Afrika ülkeleri sadece Teksas eyaletinde dönen paranın yarısıyla hayatlarını geçirmek zorunda. Üstelik de bu, BM Genel Sekreteri Annan'a göre doğal bir eşitsizlik filan değil; gıda kaynaklarının küreselleşmiş dünya tarafından gereğinden fazla tüketilmesi. 'Dünyada hâlihazırda herkese yetecek kadar gıda kaynağı var ama yeterli siyasi irade yok'.

Afrika'da milyonların ölmesine sebep olan kuraklığın Kuzey Amerika ve Avrupa'daki enerji santralleriyle fabrikaların saldığı zehirli gazlardan kaynaklandığına dikkat çeken çevreci örgütlerin üyeleri habire gözaltına alınıyor. Petrol, elektrik ve otomotiv sanayinin 'merkez üssü' Amerika olduğu sürece ondan çıkarı olan diğer irili ufaklı ülkeler de susmak zorunda kalıyor. ABD Çevreyi Koruma Bürosu, küresel ısınmanın en büyük sorumlusunu petrol rafinerileri, enerji santralleri ve otomobillerin gaz salınımı olarak belirleyerek suçunu itiraf ettiyse de, Kyoto anlaşmasını imzalamayan bizzat Amerika Başkanı. Artık insanların açlıktan ölmesi hiçbir gelişmiş ve gelişmekte olan ülkede gündem olmuyor, yer yerinden oynamıyor. İnternetle binlerce kilometre uzaklığı sıfıra indiren Batılılar, açlıktan bir deri bir kemik kalmış çocukların iç burkan görün-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

tülerini binlerce kilometre uzağa fırlatabiliyorlar bir anda. Onların insan hakları yalnızca kendi halklarının haklarıdır artık. (...)

Küreselleşme mal ve silah alışverişinde güçlü ve zengin olan tarafın ötekini daima muhtaç bırakmasının stratejilerini geliştiriyor. Açlıktan, kuraklıktan, zehirli gıdalardan ölmüş veya yanlışlıkla tepelerine bomba bırakılarak katledilmiş bedenler boru hatları, enerji santralleri, arzu ve haz tüketimi çevresinde dönen çıkar çatışmaları tarafından kamufle ediliyor. Küreselleşmeyi alkışlarken ve azınlık halklarının da gitgide küreselleşeceğini umarken, sermayeler tekelleşmesinin ve dezenformasyonun buna izin vereceğine inanmak her geçen gün zorlaşıyor.

Amerika'nın 'terörle mücadele'yi başlattığından beri yanlışlıkla öldürdüğü Afganlı sayısının üç bini geçtiği, bir başka deyişle ikiz kulelerde ölen insanların sayısını aştığı belirtiliyor. Amerikan askerlerinin, Afganistan'da bir köy düğününe düzenledikleri hatalı bombardıman sonrası orayı basıp insanları bağlayarak yaralıların kurtarılmasını önledikleri bildiriliyor. Yaralı bir bedeni ölüme terk edecek kadar yok sayan bu zihniyet, her yanlış ölüm içinse iki yüz dolar bedel ödemiş. Afgan'ın dirisinin bir dolar bile etmediği düşünülürse, iki yüz dolarlık bir vicdanın hâlâ kalmış olması sevindirici. Öte yandan bu, yalnızca sistematik bir katliam değil, aynı zamanda müthiş bir aşağılama. Buna suskun kalmak da, işbirlikçilik! Medeniyetler yerine çıkarlar çatışmaya başladıkça vicdanlar da gitgide küreselleşiyor. Acımasız, kaskatı kesilmiş, donuk kalpler. Ölü bedenlere değer biçmeye yetkin hâle gelmiş taştan vicdanlar... Küreselleşen dünyanın insanlığa sunup sunacağı bu mu olmalıdır?

Altı milyar nüfuslu dünyada, toplam gelirin %80ine sahip olan en zengin ülkelerin nüfusu beş yüz milyonu geçmezken, en fakir %20 ise dünya kaynaklarının %5iyle geçinmek zorunda (Kendilerine yetecek kaynaklara sahip oldukları hâlde, zengin ülkelere olan borçlarını ödeyebilmek için IMF gibi kuruluşlar tarafından yönlendirilerek ürünlerini ucuza ithal etmek zorunda kalıyorlar). Açlıktan, kirli havadan, zehirli maddeden ve terörist muamelesinden dolayı milyonlarca insan arka bahçemizde ölürken vicdanlarımız şişmekte, yağ bağlamakta"![47]

1) 'YDD' TABLOSU

"Dünya bir tiyatro sahnesidir; yazık ki roller yanlış dağıtılmıştır."[48]

"Her gün 24 bin kişi açlıktan ölüyor. Dünyada açlık ve yoksulluğu azaltmak için kaybedecek zaman yok". "Dünya liderleri, açlık çeken kişi sayısını 2015 yılına kadar yarı yarıya indirmek konusunda verdikleri sözleri tutmuyorlar..." BM

[47] Leyla İpekçi, "Küresel Vicdansızlık", Radikal İki, 4 Eylül 2002, s.8.
[48] Oscar Wilde.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Tarım ve Gıda Örgütü (FAO) tarafından, İtalya'nın başkenti Roma'da düzenlenen Dünya Gıda Zirvesi, bu saptamalarla açıldı... Dünyada 800 milyon insan açlık çekiyor, açlık sınırına dayanmayan yüz milyonlarca insan kötü besleniyor, yoksulluktan kırılıyor. Yapılan hesaplara göre, dünyadaki 358 dolar milyarderinin geliri dünya nüfusunun %45'inin gelirine eşitmiş...[49]

Özetle dünyada yaklaşık 1,5 milyar insanın günde 1 doları'ndan az parayla; 28 milyar insanın günde 2 dolara eşit bir miktar ile yaşadığı; Yoksulluk sınırlarını dahi zorlayan koşullarda, yani 'aç' yaşayan bu insanların, -ki dünya toplam nüfusunun yarısına eşittir-temiz, sağlıklı içme suyu bulamadığı; sağlıklı, temiz yaşam koşullarından yoksun olduğu; tüm bunlara bağlı olarak, günde ortalama 6 bin çocuğun ve yılda 3 milyon kişinin öldüğü; 2,5 milyar kişinin de sağlıksız su yüzünden hastalandığı bir dünyada yaşıyoruz...[50]

Ekolojik felaketin sınır boylarında dolan bu yerkürede BM Çevre Programı (UNEP), Dünya Koruma Birliği (IUCN) ve Uluslararası İklim Değişikliği Paneli'nin raporlarına göre: 2,8 milyar insan günde iki dolardan (3,2 milyon lira) daha az bir parayla geçiniyor... Dünya'daki zenginliğin %80'i dünya nüfusunun %15'inin elinde... İnsan, hava, su ve toprağı, bunların kendi kendilerini yenileyebilmeleri için gereken süreden 20 kat daha hızlı tüketiyor... Petrol, gaz ve kömür tüketiminden kaynaklanan gazlar, güneş ışıklarını atmosfere hapsederek dünyanın ısınmasına yol açıyor. Sera etkisi yaratan bu gazların en önemlilerinden karbondioksitin oranı 1750 yılından bu yana yaklaşık %30 yükseldi. Artış devam ederse, 2100 yılında atmosferin sıcaklığı 5,8 derece artacak... Antarktika üzerindeki ozon deliğinin genişliği 30 milyon kilometrekareye ulaştı. Ancak kloroflrokarbon içeren kimyasalların kullanımını azaltan 1987 tarihli Montreal anlaşması sayesinde, ozon tabakasının kalınlığının 21. yüzyılın ortalarında 1980 öncesindeki hâline döneceği hesaplanıyor... 11 bin tür canlı, yani memelilerin ve sürüngenlerin dörtte biri, balıkların %30'u ve kuşların %12'si yakın gelecekte yok olacak. Dünyanın çehresini değiştirecek yok oluşun nedeni, canlıların doğal ortamlarının daralması... Eski ormanların %40'ı, 10-20 yıl içinde yok olacak... Afrika ve Asya'da 1,1 milyar kişi, sağlıklı içme suyundan yoksun. Susuzluk, Hindistan, Çin, Batı Asya, Ortadoğu ve eski Sovyet toprakları ve ABD'nin batısında öncelikli sorunlardan. Dünya nehirlerinin %50'si kirli... Tüm dünyada hızla artan nüfusu beslemek amacıyla yapılan bilinçsiz tarım, toprağı öldürüyor. ABD ve Meksika'nın toplam yüzölçümünden daha büyük bir alan, bilinçsiz tarım nedeniyle canlılığını yitirmiş durumda...[51]

---

[49] Nuray Mert, "Açlık ve Açgözlülük", Radikal, 20 Haziran 2002, s.6.
[50] Ceylan Orhun, "Su İçin 'Sulu' Politikalar", Radikal, 31 Ağustos 2002, s.9.
[51] "Kambersiz Düğün Toplandı", Radikal, 26 Ağustos 2002, s.22.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Böyle bir yerkürede katmerli yoksulluğunun giderek arttığı Afrika'sında, en yoksul ülkelerdeki halkın yaklaşık %65'in, günde 1 dolardan az parayla geçiniyor. BM Ticaret ve Kalkınma Konferansı'nın (UNCTAD) 285 sayfalık raporunda, 49 en yoksul ülkede günde 1 dolardan az parayla geçinenlerin sayısının, son 30 yılda iki katına çıkarak 307 milyona ulaştığı belirtildi. 'En Az Gelişmiş Ülkeler Raporu'nda, en yoksul Afrika ülkelerindeki yoksulluk oranının, 1995-99 döneminde, %64,9'a çıktığı belirtildi![52] Kuraklık, savaşlar ve AIDS'in pençesinde 'kıtasal' ölümün eşiğine gelen Afrika'nın güneyinde 13 milyon insan açlıktan ölme tehlikesiyle karşı karşıya. BM Dünya Gıda Programı (WFP), Güney Afrika'nın başkenti Johannesburg'da yaptığı açıklamada, acil gıda yardımı ulaştırılmazsa, 12,8 milyon insanın açlık tehdidiyle yüz yüze olduğunu duyurdu.

WFP Başkan Yardımcısı Jacques Graisse, "İnanılmaz boyutlarda bir kriz yaşanıyor. Acil müdahale gerek" dedi. Graisse, Malavi ve Zambia'da hâlihazırda yüzlerce insanın açlıktan öldüğünü ve Zambiya, Zimbabwe, Angola, Mozambik, Svaziland ve Lesoto'da da ölümlerin başlamasının an meselesi olduğunu söyleyerek, "Bir aya kadar günaşırı binlerce insanın öldüğü bir durumla karşılaşabiliriz" uyarısında bulundu.[53] WFP'ye göre, Zimbabwe'nin 12 milyonluk nüfusunun yarısı tehlikede. 2 milyon insanın açlık çektiği Zambia ve Malavi'de yüzlerce insanın ölümünün ardından Zambiya'da olağanüstü hâl ilan edildi. Zambiya'da insanların sokakta yakalayabildikleri fareleri yemeye başladığı söyleniyor![54]

Öte yandan, yaygınlaşan yoksulluktan zengin kuzey ülkeleri de nasibini alıyor. AB ülkelerinde 16 milyon işsiz var. Piyasa ekonomisinin kalesi sayılan ABD'de yoksulluk oranı %12,5. Yaklaşık 33 milyon insan yoksulluk sınırı altında bir gelirle yaşıyor...[55] Dünyada 300 milyon kişide obezite sorunu görülüyor... Güney ülkelerinde her 5 kişiden biri kronik yetersiz beslenme sorunundan malul... Her 4 saniyede bir, bir kişi yetersiz beslenmeye bağlı nedenlerden ölüyor.. Her yıl 12 milyon çocuk ölümünün %55'i yetersiz beslenmeden kaynaklanıyor... Savaş gibi insan kaynaklı felaketlerden etkilenen ülke sayısı 1980'lerde ortalama yılda 5 iken, bu rakam 2000 yılında 22'ye çıktı...[56] Dün-

---

[52] "BM Raporu: Afrika'da Yoksulluk Alarmı", Cumhuriyet, 19 Haziran 2002, s.20.

[53] G-8 ülkeleri, Afrika'yı kavuran AIDS, tüberküloz ve sıtma hastalıklarına karşı mücadele ile kalkınma ve eğitim için üç yıl boyunca 580 milyon dolar yardım yapma kararı aldı. Belirlenen yardım miktarının BM'nin yalnızca hastalıklarla mücadele için öngördüğü 10 milyar dolarlık bütçenin %5'i oranında olmasına tepki gösteren yardım örgütlerinden sınır Tanımayan Doktorlar Örgütü'nün sözcüsü James Orbinski, "Küresel fon bu hâliyle ayakları yere basmayan bir parti balonuna dönüştü" dedi ("Afrika Ölüme Terk Edildi", Cumhuriyet, 29 Haziran 2002, s.13).

[54] "13 Milyon Afrikalı Ölümün Kıyısında", Radikal, 8 Haziran 2002, s.13.

[55] Ahmet Kemerli, "Evrensel Değerleri Olmayan Küreselleşme: Radikal, 10 Temmuz 2002, s.11.

[56] "800 Milyon İnsan Aç", Cumhuriyet, 11 Haziran 2002, s.10.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

yada mutlak yoksulluk sınırı altında yaşayan yaklaşık 1,3 milyar kişinin %70'ini kadın ve çocuklar oluşturuyor...[57]

BM verilerine göre 1974 yılında, henüz küreselleşme başlamadan tüm dünyada 2,4 milyon sığınmacı vardı. Bu sayı 1984'te 10,5 milyona yükseldi. 1996 yılına gelindiğinde BM'nin bilgisi dahilindeki sığınmacıların sayısı 27,4 milyonu geçti![58]

"ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü)nun verilerine göre dünya genelinde her gün 5.000'in üzerinde emekçi sağlıksız koşullara bağlı iş kazaları sonucu yaşamını yitiriyor"![59]

Dünya çapında kadınların en az %20'si fiziki veya cinsel saldırıya maruz kalıyor. Namus adına işlenen cinayetlerin Irak, Ürdün ve Türkiye'de daha çok yaşandığı belirtiliyor. ABD resmi raporlarına göre ise her 15 saniyede bir kadın dövülüyor ve her yıl 70 bin kadın tecavüze uğruyor![60]

Avrupalıların %51'i, kendi ülkelerindeki durumun 'kötü' olduğunu düşünüyor. AFP ve İPSOS tarafından 5 AB üyesinde ortaklaşa yapılan kamuoyu yoklamasına göre, Almanların %71'i, İtalyanların %44'ü, İngilizlerin ise %40'ı ülkelerinin durumunu iyi bulmuyor. İspanyolların %39'u, Fransızların %51'ine göre ülkelerinin durumunu kötü görüyor. AB'ye üye 5 ülkede 4.700 kişiye uygulanan anketin sonucunda halkın %39'unun bu kötü durumun kesinlikle değişmeyeceğine inandıkları bildirildi. Avrupalıların en büyük kaygılarının ise 'güvensizlik ortamı ve suç oranı' (%51) olduğu belirlendi. İşsizlik %46 ile ikinci kaygı, terörizm ise %41'le üçüncü kaygı olarak sıralandı![61]

Tüm bunları yani 'YDD' gerçeğine[62] ilişkin verileri toparlarsak şunu diyebiliriz: Brezilya, 'küreselleşen' dünyanın geleceğinin aynası: Sefalet içinde diş bi-

---

[57] "Yaşamları Kaçmakla Geçiyor", Cumhuriyet, 20 Haziran 2002, s.20.

[58] Ergin Yıldızoğlu, "Göç Yolları Kapanıyor", Cumhuriyet, 25 Haziran 2002, s.9.

[59] "Görmedim! Duymadım! Bilmiyorum!", İlerici Gençlik Dergisi, No: 1, Haziran 2002, s.3.

[60] Hilal Köse, "Kayıtsızlık Şiddeti Körüklüyor", Cumhuriyet, 19 Temmuz 2002, s.6.

[61] "800 Milyon İnsan Aç", Cumhuriyet, 11 Haziran 2002, s.10.

[62] YDD konusunda bkz: Stephen Filder, "Dünya Bankası'nı Kimler Yönetiyor?", Foreign Policy Türkiye Baskısı, No: 17-18, Eylül-Ekim-Kasım-Aralık 2001, s.68-77; Gülten Kazgan-Eser Karakaş-Nail Satlıgan, "Dünya Ekonomisi Nasıl Yönetiliyor?", İktisat Dergisi, No:416,Ocak 2002, s.3-16; N. Baykal, "Dünya Nereye Gidiyor?", Kurtuluş Dergisi, No: 11, Ekim 2001, s.6-14; Yalçın Yusufoğlu, "Bir Kez Daha Söylem Üzerine", Kızılırmak Dergisi, No:10, Aralık 2001, s.39-44; Gülsün Gürkan Yay, "Chicago Okulu, Milton Friedman ve Monetarizm", Liberal Düşünce Dergisi, No:24, Güz 2001, s.196-207; Michael Pettis, "Küreselleşme Gidici mi?", Foreign Policy Türkiye Baskısı, No:17-18, Eylül-Ekim-Kasım-Aralık 2001, s.78-84; Fahrettin Yağcı, "Dünya Ekonomisi Nasıl Yönetiliyor?", İktisat Dergisi, No:416,Ocak 2002, s.25-27; Gaye Yılmaz, "Daho'da Yeni Bir Raund Başlatıldı!", Evrensel Kültür Dergisi, No:121, Ocak 2002, s.13-15; Yiğit Bulut, "Küresel-leş-leşme", Radikal, 2 Temmuz 2002, s.15; Mahfi Eğilmez, "Enron Menron Derken", 7 Temmuz 2002, s.13; Ünal Bilir, "Globalleşmenin Stratejisi", Radikal, 8 Temmuz 2002, s.9; "13 Milyon Afrikalı Ölümün Kıyısında", 8 Haziran 2002, s.13.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

leyen milyonlar bir yanda, helikopterlerden inmeyen, 'kale-kentlerden' çıkmayan bir avuç zengin öbür yanda...

ABD'nin The Washington Post gazetesi, Sao Paulo'da evinden işe, eğlenceye, alıverişe, hatta kiliseye helikopterle gidip gelen Brezilyalı zenginleri konu etti. Dünyanın en büyük dördüncü metropolü Sao Paulo, helikopter kullanım oranı konusunda rakipsiz. New York'ta topu topu 10 helikopter pisti varken, Sao Paulo'da bu sayı 240. Saat başı en az 100 kalkış yapılıyor, ki bu bir dünya rekoru. Bazı zenginler, fiyatları 400 bin ile 2 milyon dolar arası helikopterleri gözünü kırpmadan satın alıyor. Daha tutumlularının helikopter talebiyse, kentte muazzam bir kiralık helikopter sektörü yaratmış. Doğal olarak dünyanın en fazla helikopter kiralama şirketi de Sao Paulo'da.

Bunun nedeni Sao Paulo'nun ulaşım altyapısının içler acısı halde olması değil, güvenlik. Çünkü milyonlarca yoksulun varoşlarda ölüm kalım savaşı verdiği Sao Paulo bir suç cenneti. Cinayet ve adam kaçırma vakaları her yıl katlanarak artıyor. Washington'da 100 bin kişide 7,4 olan cinayet oranı, Sao Paulo'da tam 60. Sadece 2002 yılının ilk beş ayında 63 adam kaçırma olayı gerçekleşmiş. Oysa 2001 yılında bu sayı 15'miş. Yani suç oranı ile helikopter kullanım oranı arasında sıkı bir ilişki var.

Zenginlerin başvurduğu bir çare de çok sıkı korunan 'mini şehirler' kurmak. Sözgelimi 30 bin Sao Paulolu zenginin yaşadığı Alphaville'de, bir markete girmek için bile son teknoloji eseri dedektörlerin konulduğu kontrol noktalarından geçmek gerek. Bu 'kale-kenti' 1.100 kişilik bir muhafız ordusu koruyor. Etrafı yüksek duvarlar, elektrikli tellerle çevrili. Okullar ve sosyal tesisler şehrin içinde.

Sao Paulo'da bu tür 'kale-kentlerden' 300 tane var. Nüfusun en zengin %10'unun milli gelirin %50'sinden fazlasını, en yoksul %10'unun %1'inden azını aldığı Brezilya'da, son yıllarda buralarda yaşayanların sayısı hızla artıp 1 milyonu aşmış. Zengin çocukları, fidye için kaçırılma korkusu nedeniyle buralardan çıkarılmıyor. Washington Post'a konuşan Brezilyalı bir zengin, ilk kez Sao Paulo sokaklarında gezdirdiği çocuklarına, dilenen insanların, sokak çocuklarının gerçek olduğunu açıklamakta zorlandığını anlatıyor.

Sao Paulo gerçeğinin en dudak uçurtan yanlarından biriyse, bu şehirde dev bir estetik cerrahi sektörünün gelişmesi. Sadece zenginlerin güzellik dertlerine yanıt vermiyor bu sektör. Zira kaçırılanların ailelerinin gözünü korkutmak için kesilip gönderilen parmak, kulak, burun gibi organları daha sonra yerine dikmek gerekiyor.

Bıçak sırtı bir ekonomiye sahip olsa da Brezilya'da özel güvenlik şirketlerine yılda 2 milyar dolar ödeniyor. Her yıl 4 bin araba kurşungeçirmez zırhla kap-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

lanıyor. Bazı zenginler, çevrelerindeki yoksulları yanıltmak için ucuz arabalara biniyor. Ama 20 bin dolarlık bir Volkswagen'i zırhla kaplamak için 40 bin dolar harcamaktan da kaçınılmıyor...[63]

Şimdi, bir kez daha yeri gelmişken soralım: İnsanların varlığına kasteden 'YDD' tablosunda, bu tablo altüst edilip, ters yüz edilmeden 'insan hakları'ndan söz edilebilir mi? Ya da insan hakları mücadelesi 'YDD' efendilerine karşı başkaldırmadan var olabilir mi?

Bizim yanıtımız olamaz! Bunun en önemli verilerinden birisi yüz yüze olduğumuz ve mutlaka yüzleşmek zorunda olduğumuz kapitalist militarizm (yani silahlanma[64]) gerçeğidir...

2) SİLAHLANMA!!!

"Hükümet, insan vücuduna benzer.
En ağır hastalığı, kafa hastalığıdır."[65]

Öncelikle soralım: "Dünyanın toplam silah ticaretinde ABD'nin payının %50'yi aştığını; Bay Bush'un ABD Kongresi'ne sunduğu yeni yılın bütçe tasarısında askeri harcamaların 2002 yılına göre 57 milyar artarak 380 milyar dolar olduğunu; 2001'de yılında %50'nin altında şaibeli bir 'çoğunluk'la seçilen Bush-Cheyney ikilisinin seçim lobilerinin başını silah, petrol ve enerji tekellerinin çektiğini; ABD ekonomisine 250 milyon Amerikan yurttaşının %1'inin (2,5 milyon kişi) yarısından daha azının egemen olduğunu biliyor muydunuz?"[66]

İnternette silah satışı yapan firmaların, 5 bin site ile ABD'li gençleri silahlandırdığını[67] biliyor muydunuz?

BM'ye göre günümüz çatışmalarında sivil kayıpların %95'e çıktığını; savaşların ilk kurbanlarının siviller olduğuna ve 1. Dünya Savaşı sırasında %5 dolayında olan sivil kayıpların, 2. Dünya Savaşı sonunda %48'e, günümüz savaşlarında ise %95'e kadar yükseldiğini[68] biliyor muydunuz?

Af Örgütü yayınladığı raporda, G-8 ülkelerini Üçüncü Dünya'ya silah akıtarak çatışmaları ve terörü körüklemekle suçladığını[69] biliyor muydunuz?

---

[63] "Sao Paulo'dan Al Haberi", Radikal, 2 Haziran 2002, s.11.
[64] Bu konuda bkz: "Dünya Silahlanıyor", Fıratta Yaşam, No:153, 17 Haziran 2002, s.12; "Dünyada Silahlanma Hız Kazanıyor", Kızıl Bayrak Gazetesi, 22 Haziran 2002, s.20; "Militarizm Güçleniyor", Yeniden Atılım Gazetesi, 22 Haziran 2002, s.3.
[65] Pine, İS 2. yüzyıl.
[66] Kızılcık Dergisi, No:11, Şubat-Mart 2002, s.10.
[67] "Silah da İnternette", Yeni Binyıl, 28 Haziran 2000, s.13.
[68] "Savaş, Sivilleri Vuruyor", Cumhuriyet 17 Mart 2002, s.11.
[69] "Zengine Her Yol Mubah", Radikal, 25 Haziran 2002, s.10.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Bush'un 'Vergi düşür, askeri harcamaları artır' ilkesiyle sunduğu 2003 bütçesinde savunmaya 379, iç güvenliğe 37 milyar dolar ayırdığını[70] biliyor muydunuz?

Dünya nüfusunun %43'ü hâlâ mutlak yoksulluk sınırı altında olduğunu; ancak silahlanmaya ayrılan kaynağın giderek büyüdüğünü; Bush'un en büyük destekçilerinden silah lobisi için ABD, 400 milyar dolar harcadığını[71] biliyor muydunuz?

800 milyon kişi açlık çektiği 2001 yılı dünyasında 772 milyar doların silaha harcandığından[72] haberdar mıydınız?

Tüm bunları biliyorsanız; o hâlde şunlardan da ve haberdarsanız demektir... 2001 yılında dünyada silahlanmaya toplam 839 milyar dolar harcandı. İsveç'teki ünlü Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü'nün (SIPRI) yayımladığı 2001 silahlanma raporuna göre, silaha en fazla para harcayan ülke 281,4 milyar dolarla ABD. Bu rakam dünyadaki tüm askeri harcamaların %36'sı. Küresel ölçekte silahlanmaya ayrılan para 2001'de %2 oranında arttı. Türkiye de 8,9 milyar dolarla en fazla harcama yapan 14. ülke oldu. Ancak SIPRI hesaplamalara 11 Eylül sonrası yapılan ek harcamaları katmadığı için harcamanın çok daha yüksek olduğunun altını özellikle çizdi. En fazla askeri harcamada bulunan ilk beş ülke, 440,8 milyar dolarla harcamaların %57'sinin altına imzasını attı: ABD (43,9 milyar), Rusya (43 milyar), Fransa (40 milyar), Japonya (38,5 milyar), İngiltere (37 milyar dolar).

Listedeki ilk 15 ülke ise tüm harcamaların %78'ine imza atıyor. Almanya (32,4 milyar), Çin (27 milyar), Suudi Arabistan (26,6 milyar), İtalya (24,7 milyar), Brezilya (14,1 milyar), Hindistan (12,9 milyar), Güney Kore (10,2 milyar), İsrail (9,1 milyar), Türkiye (8,9 milyar), İspanya (8 milyar dolarla) ilk beşi izliyor. İlk 15 ülke toplam 614,7 milyar dolar harcadı. Türkiye, tüm harcamaların %1'ini gerçekleştirdi. Geri kalan ülkelerin silaha yatırdıklarıyla dünya toplamı 772 milyar doları buluyor. Yani bugünkü Amerikan kuru üzerinden 839 milyar dolar harcandı.

Son üç yıllık dönemde silahlanmaya harcanan paralarda artış %7 oranında. Artık her dünya vatandaşının cebinden 137 dolar silahlara gidiyor. Oysa 1987-98 yılları arasında silahlanmada büyük düşüş yaşanmıştı. Okyanusya kıtası dışındaki bölgeler daha fazla silah almaya devam ediyor. Afrika'da %31, Orta ve Doğu Avrupa'da %28, Güney Asya'da %26, Ortadoğu'da %25 artış var. En fazla para veren bölge ise Ortadoğu. Ortadoğu'nun %25 artışı 15 milyar dolara tekabül ediyor. Onu 13 milyar dolarla Orta ve Doğu Avrupa izliyor.[73]

---

[70] "Pentagon İhya Olacak", Radikal, 5 Şubat 2002, s.11.
[71] Murat Çelikkan, "Silaha Milyarlar", Radikal, 15 Haziran 2002, s.4.
[72] "Silahlanmaya Oluk Oluk Para", Cumhuriyet, 14 Haziran 2002, s.11.
[73] "Aça Para Yok, Silaha Çok", Radikal, 14 Haziran 2002, s.11.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

En Çok Silah İhraç Edenler (Milyar Dolar)		
	2001	1997 – 2001
1) Abd	4,562	44,821
2) Rusya	4,979	17,354
3) Fransa	1,288	9,808
4) İngiltere	1,125	6,699
5) Almanya	0,675	4,821
6) Ukrayna	0,430	2,627
7) Hollanda	0,225	1,862
8) İtalya	0,358	1,671
9) Çin	0,588	1,555
10) Beyaz Rusya	0,333	1,518

En Çok Silah İthal Edenler (Milyar Dolar)		
	2001	1997 – 2001
1) Tayvan	0,375	11,397
2) Çin	3,100	7,117
3) Suudi Arabistan	0,143	6,717
4) Türkiye	0,442	5,028
5) Hindistan	1,064	4,710
6) Yunanistan	0,897	4,436
7) Güney Kore	0,401	3,931
8) Mısır	0,486	3,250
9) Japonya	0,206	3,203
10) Pakistan	0,759	2,931

Silahlanma ya da kapitalizmden ayrılması mümkün olmayan (siyam) ikizi militarizm konusunda birkaç veri daha eklemeden geçmeyelim: ABD Kongresi'nin 'bağımsız' araştırma kuruluşu 'ABD Kongresi Araştırma Servisi', 1994-2001 yıllarını kapsayan 'Silah Alımları ve Silah Satımları' başlıklı raporunda, "gelişmekte olan ülkelerin, yaşanan ekonomik bunalımlara karşın silah siparişlerini sürdürdüğünü" bildirdi.[74]

"Federal Almanya, dünyanın silah ihraç eden en önemli ülkeleri arasına girdi. Daha kısa süre öncesine kadar dışarıya asker ve silah göndermeyi büyük bir 'tabu' olarak kabul eden Almanya, bugün dünyanın her köşesine silah ihraç ediyor ve asker gönderiyor. Türkiye, Almanya'nın Amerika'dan sonra en çok silah ve askeri malzeme sattığı ikinci ülke. (...) Muhalefetteyken yürüttüğü silahsızlanma politikalarıyla tanınan SPD ve Yeşiller, iktidara gelince silah satışına onay verdi. SPD-Yeşiller hükümeti iktidara geldikten sonra, 2000 yılında 5

[74] Engin Aşkın, "Aç Ülkeler Silah Alım Yarışında", Cumhuriyet, 12 Ağustos 2002, s.13.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi https://rahley.org

milyar 568 milyon marklık silah ticaretine 'resmen' izin verdi. Bu 'izin' her yıl rakamların artmasıyla yenileniyor".[75]

Son bir şey daha: "Financial Time'a göre, 'ABD savaş sanayinde saldırgan bir ruh hâli egemen'. 'Terörizme karşı savaş' sürecinden esas olarak ABD savaş sanayinin yararlandığı görülüyor. Bu arada Avrupa savaş sanayi şirketlerinin de savunma hükümetlerine harcamalarını arttırmaları için baskı yapmaya başladığı bildiriliyor".[76]

ABD FASLI!!![77]

"Biz böyle diz üstüyüz diye büyükler,
Bize büyük görünürler,/ Ayağa kalkalım!"[78]

ABD -emperyalizmi- faslında diyeceklerimizi,[79] sözü bu konudaki en yetkin kişilerden birine, Noam Chomsky'e bırakalım; bakın ne diyor o bu konuda...

"ABD'nin dünyanın pek çok kesiminde en büyük terörist devlet olarak görüldüğünü ve bunda haklı olduklarını kabul etmek zorundayız..."

"Batı modeli, özellikle de ABD modeli, hükümetin ekonomiye büyük çaplı müdahalelerde bulunabilmesi üzerine kuruludur..."

"Neo-liberal kuralların eski kurallardan pek farkı yok..."

"[11 Eylül'den sonra] Washington, şiddete başvurmasına taraftar olmayan herkese savaş ilan ettiğini açıkladı. Dünya ülkelerine iki net seçenek verildi: Ya Haçlı Seferimize katılırsınız ya da sizi yok ederiz..."

"Dünya Mahkemesi'nin uluslararası terörizmden suçlu bulduğu tek ülke ABD'dir..."

"ABD uluslararası terörizmi sürdürüyor..."[80]

---

[75] Selami İnce, "Alman Askeri ve Silahı Her Yerde", Cumhuriyet, 13 Mart 2002, s.17.

[76] Ergin Yıldızoğlu, "Silah Tacirleri Sevindi", Cumhuriyet, 20 Temmuz 2002, s.1-8.

[77] "Küreselleşme bugün Amerika'nın gücüne güç katsa da zaman içinde tam tersi bir etki yaratması olasılığı güçlü" (Joseph S. Nye Jr., "Bağımlı Dev", Foreign Policy Türkiye Baskısı, No:20, Mart Nisan 2002, s.76).

[78] Fransız Devrimi Şarkılarından.

[79] ABD için bkz: Yusuf Kaplan, "Eski Roma'dan Yeni Roma'ya: 'Silahlı Barış' ve 'Paganizm' Düzeni", Umran Dergisi, No:93, Mayıs 2002, s.34-38; Loic Wacquant, "Bir Baskı Modelinin Çıkmazları: Amerika Güvenlik Masalları", Le Monde Diplomatique-Türkiye, No:3, 15 Mayıs-15 Haziran 2002, s.6-7; Ebru Ilgaz, "Rüyanın Ötesindeki Amerika", Evrensel Kültür Dergisi, No:127, Temmuz 2002, s.4-6; İskender Bayhan, "Amerikan Emperyalizmi Nereye Koşuyor?", Özgürlük Dünyası, No:121, Mayıs 2002, s.6-22; Mehmet Yılmazer, "ABD Neyi Zorluyor?", Direniş Gazetesi, No:19, Nisan 2002, s.10-11; Deniz Adalı, "Afganistan, Filipinler, Şimdi Gürcistan; Kovboy Dünyayı Ateşe Veriyor", Kaldıraç Dergisi, No:27, Nisan 2002, s.14-16; "Şer Ekseni Sensin Bay Bush", Cumhuriyet, 20 Şubat 2002, s.11; "Emperyalizm Ortadoğu'dan Defol", Devrim Dergisi, No:31, Nisan 2002, s.8-9; Murat Belge, "Bush ve Şaron", Radikal, 12 Şubat 2002, s.9.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Chomsky'nin saptamalarının altını özenle çizerek ekleyelim: ABD, bir Yankee İmparatorluğu oluşturuyor...[81] Bu yolda 21. yüzyılın imparatorluğu olmak için, enerji kaynaklarına yakın yerlerde sınırları yeniden çiziyor... Örneğin "Bugün kendisine Afganistan'ı hedef alan Amerikan emperyalizmi ve 'uluslararası kamuoyu' kendine ait Orta Asya'ya hâkim bir ileri karakol oluşturmak istiyor. SSCB'nin yıkılmasının ardından Orta Asya ve Kafkasya, emperyalizmin egemenlik alanının dışında taksim edilmeyi bekleyen alanlar olarak kaldılar. Bu bölgelerin önemi çok fazladır. Emperyalistlerin iştahını kabartan en büyük sebep Orta Asya'nın petrol ve gelecekte dünyanın alternatif enerji kaynağı olmaya aday doğalgaz rezervlerine sahip zengin bir bölge olmasıdır".[82]

Çünkü ABD Ulusal Güvenlik Stratejisi'nin 'çıplak' gerçeği şudur: "ABD temel enerji ihtiyaçlarının, %40'ından fazlası, petrole bağımlıdır; petrol ihtiyaçlarımızın yarıdan fazlası, ithalatla karşılanmaktadır; ve azalmakla birlikte, bu ithalatın büyük bir kısmı, Basra Körfezi bölgesinden gelmektedir. Ancak biz, Ortadoğu'dan ithal edilen petrole bağımlılığımızı azaltmak için, temel bir girişim yürütüyoruz..."

"İki yüz milyar varillik petrol rezerviyle Hazar Denizi bölgesi, gelecekteki dünyanın, artan enerji talebini karşılamak için, önemli bir rol oynamaya aday görünmektedir. Bu gelişmeleri aklımızda tutarken, küresel petrol pazarının hâlâ çoğunlukla bağımlı olduğu ve bulunan petrol rezervlerinden pek çoğunu içinde barından Ortadoğu bölgesinin, uzun dönemde önemli olduğu gerçeğini inkâr edemeyiz..."

---

[80] Noam Chomsky, 11 Eylül, Om Yay., 2002.

[81] Bu konuda bkz: Michael Parenti, İmparatorluğa Hayır-ABD'nin Küresel Hegemonyasının İçyüzü, çev. S. Demirci-İ. Yıldız, Ütopya Yay., 2002 ("Küresel Bir Askeri İmparatorluk"), s.45-63; "Emperyalistler Arası Dengeler", Proleter Devrimci Duruş, No:43, 15 Haziran 15 Temmuz 2002, s.10-12; Y. Zorlu, "Emperyalist Haydutluk Yenilmeye Mahkûmdur", Sosyalist Barikat Dergisi, No:1, Mayıs 2002, s.20-26; Ender Coşkun, "Makedonya: 'Oyun'un Bir Sahnesi", Sosyalizm Dergisi, No:25/3, Kasım 2001, s.41-46; "Yugoslavya'da Olanlar...", Kızılok Dergisi, No:9, Ekim 2001, s.56-58; Michael Chossudovsky, "ABD'nin Örtülü Makedonya Savaşı", Cosmo Politik, No:1, Ekim 2001, s.44-49; H. Z. İlker, "NATO'nun Değişen Yapısı ve 'Acil Müdahale Kolorduları'", Sosyalist Barikat Dergisi, No:2, Haziran 2002, s.44-51; Şadi İdem-Nesrin Bekler, "İmparatorluk: Marksist Kategoriler Üzerinde Yükselen Bir Anarşist Manifesto mu?", Toplumsal Ekoloji, No:1, Bahar 2002, s.73-84; Yusuf Akdağ, "Çürüyene Yeni Vitrin: Negri'nin 'İmparatorluk'u", Özgürlük Dünyası, No:119, Mart 2002, s.21-32; Özgen Acar, "FBI, Gestapolaşacak mı?", Cumhuriyet, 4 Haziran 2002, s.10; "FBI Yeniden Yapılanıyor", Radikal, 31 Mayıs 2002, s.11; "Yanki İmparatorluğu", Radikal, 20 Mart 2002, s.10; Nedret Ersanel, "Bin Ladin'in Oval Ofis'e Uzanan Elleri", Yeni Binyıl, 7 Mayıs 2000, s.15; "CIA İlanla Kostümcü Casuslar Arıyor", Sabah, 6 Nisan 2000, s.19; "ABD 'Savunmadan' Yapamıyor!", Cumhuriyet, 31 Mart 2000, s.9; Cemile Çakar, "Bush'a Karşı Olmak İçin 13 Neden", 2000'de Yeni Gündem, 22 Ocak 2001, s.7; "Bush: Teksas'ın Ölüm Makinesi", Radikal İki, 20 Ağustos 2000, s.12; "ABD'de Hukuk Gak Guk", Radikal, 15 Kasım 2000, s.11.

[82] Mehmet Cemil, "Mehmet Ağar, Mehmet Barlas, Mehmet A. Birand Siperlere!", Sosyalizm Dergisi, No:25/3, Kasım 2001, s.27.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Daha uzun dönemi göz önüne aldığımızda, kaynaklarımız tükeneceğinden; ABD'nin, bu yabancı petrol kaynaklarına erişim bağımlılığı, giderek artan bir öneme sahip olacaktır. Birinci petrol krizinden beri, ABD ekonomisi, yaklaşık %75 büyümüştür. O zaman zarfında petrol tüketimimiz sabit kalmasına rağmen, yurtiçi petrol üretimimiz düşmüştür. Yüksek petrol fiyatları, yeni petrol araştırmalarının yapılmasına; ve üretimi, azalan kaynaklarımızdan sağlama konusunda, keşifler yapmamıza neden olmuştur. Koruma önlemlerine rağmen, ABD'nin bu çok önemli kaynağa erişmesi, hayati öneme sahip bir çıkarını oluşturmaktadır..."[83]

Özetle denilebilir ki, 11 Eylül'ün ardından terörle savaş çerçevesinde tüm askeri varlığıyla dünyanın petrol ve doğalgaz zengini bölgelerine yayılan ABD'nin nüfuz alanını genişlettiği ve Roma 'benzeri' bir imparatorluğa dönüşüyor...[84] Konuya ilişkin olarak Christian Science Monitor gazetesi de ABD ile 2000 yıl önceki Roma İmparatorluğu, 200 yıl önceki İngiltere İmparatorluğu arasında 'paralellikler' kuruyor...

Terörle savaş ve petrolün, ABD'nin nüfuz alanını genişlettiği ve Roma ya da Büyük İngiltere benzeri bir dünya imparatorluğu hâline dönüştürdüğü öne sürüldü. Christian Science Monitor gazetesinde Scott Peterson imzasıyla yayımlanan incelemede "ABD imparatorluğunun sınırları yavaş yavaş ortaya çıkıyor" denilerek şunlar eklendi: "Bundan 2000 yıl önce Roma İmparatorluğu yayılırken haritaların yeniden çizilmesi gerekiyordu. Aynı şekilde, İngiltere İmparatorluğu'nun yayılması sürecinde de harita uzmanları masaya oturarak Güney Afrika'dan Hindistan'a, Hong Kong'a kadar topraklara yeniden şekil ver-

---

[83] ABD'nin Yeni Bir Yüzyıl İçin Ulusal Güvenlik Stratejisi, 1997, s.28-30.

[84] Bu konuda bkz: Avrasya'da Devrim -Bölgesel Bir Devrimci Program İçin Zemin ve Gerekçe, Genişletilmiş 2. baskı, Onbir Yay., 2002; Gündüz Aybay, "Boru Hattı ve Türk Boğazları-2", Cumhuriyet, 26 Nisan 2001, s.2; George Monbiot, "Amerika'nın Boru Hattı Rüyası", Cosmo Politik, No:2, Kış 2002, s.19-21; S. Çiftyürek, "Sermayenin Enerji Kavgası Devam Edecek", Firatta Yaşam, No:129, 10 Aralık 2001, s.5; Önder Çiçek, "Petrol, Emperyalizm ve Türkiye", Anti-Kapitalist Gazetesi, No:12, Aralık 2001, s.4; Rojda Demir, "Musul-Kerkük", Devrimci Demokrasi Gazetesi, No:19, 16-30 Kasım 2001, s.7; Mihri Belli, "Amerika'nın Avrasya Politikası ve Türkiye", Kurtuluş, No:1, Kasım-Aralık-Ocak 2001, s.100-114; "ABD'nin Avrasya Macerası ve Amerikancı İktidarın İhaneti", Kızıl Bayrak, 13 Ekim 2001, s.3; "ABD Emperyalizminin Güdümünde Avrasya Batağında", Odak Dergisi, 7 Kasım 2001, s.16-18; Aydemir Güler, "Türkiye'nin İlhak Ufku ve Kürtler", Sol Dergisi, No:157, 2 Kasım 2001, s.14-16; Murat Çemrek, "Oyun İçinde Oyun: Orta Asya'da Çok Bilinmeyenli Denklem", Tezkire Dergisi, No:23, Kasım-Aralık 2001, s.102-108; "Emperyalistler Arası Egemenlik Mücadelesinde Yeni Adım: Kartlar Yeniden Karılıyor", Devrim Dergisi, No:28, Ağustos 2001, s.16-18; "Trans Hazar Hayatta", Radikal, 30 Haziran 2000, s.11; "Kafkaslar'da Bir Manipülasyon Aracı", Sol Dergisi, No:150, 14 Eylül 2001, s.40-42; Hasan Köseba, "Taliban, Petrol ve Çin", Tezkire Dergisi, No:23, Kasım-Aralık 2001, s.84-89; Türkkaya Ataöv, "Güney Asya'da Terör, Kan, Uyuşturucu, Paralı Askerler... ve Bin Ladin", Türkiye Günlüğü, No:67, 2001-04, s.58-62; Attilâ İlhan, "Dini İmanı 'Petrol'!", Cumhuriyet, 15 Kasım 2000, s.12.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

mişlerdi. Şimdi Afganistan'da teröre karşı savaş yürüten ve ilk kez petrol zengini Orta Asya ve Kafkas ülkelerinde asker konuşlandırmaya başlayan yeni ABD imparatorluğunun sınırları, yavaş yavaş ortaya çıkıyor..."[85]

ABD'nin 11 Eylül'ün ardından dünyayı ileri karakollardan oluşan bir ağla kapladığı gözleniyor. ABD, Kızıldeniz'den Pasifik Okyanusu'na, tüm Asya'da üsleniyor. Amerikan askerlerinin daha önce hiç ayak basmadıkları ülkelere girmesiyle, eski Sovyet cumhuriyetleri bile ABD'nin şemsiyesi altında toplanıyor. Amerikan kuvvetleri, II. Dünya Savaşı'ndan beri ilk kez bu kadar çok ülkede aktif durumda. Amaçları, ABD Başkanı George W. Bush'un tehlikeli gördüğü ülke ve gruplara bir emriyle saldırı düzenlenebilecek bir platform kurmak. İleri üslerin sayısı hızla artıyor.[86]

Eric Hobsbawm, Der Spiegel dergisi ile söyleşisinde, "ABD dünya egemeni olmak istiyor... ABD dünya jandarması..." saptamasının altını çizerek şunları diyor: "ABD hammadde kaynaklarına ve petrole egemen olmak istiyor. Yani ABD daha fazla istiyor. Tek amaç dünyaya egemen olmak. ABD, nükleer güç sahibi olanlara ve olmayanlara karşı atom silahı geliştiriyor. Bu ahlâk dışıdır, kabul edilemez..."[87]

İşte birkaç örnek: "Yasa tanımayan devlet ABD, barış ve çevre için yapılan uluslararası sözleşmeleri baltalayıp, insanlığın geleceğini tehlikeye atıyor..."[88] "Pentagon gelecekteki savaşlarda hava koşullarını silah gibi kullanmayı tasarlıyor. ABD ordusunun doğa güçlerini gerektiğinde devreye sokabildiği gibi istediği zaman da durdurabilecek teknolojiye sahip olduğu iddia ediliyor..."[89] "Newsweek dergisinin haberine göre Bush, sadece Arafat'ı devre dışı bırakma niyetiyle sınırlı değil. Bush'un hedefleri arasında Irak'ın yanında İran, Mısır ve Suriye de var..."[90]

---

[85] "Büyük ABD İmparatorluğu", Cumhuriyet, 20 Mart 2002, s.9.

[86] İşte Süveyş'ten Pasifik'e ABD'nin ileri üsleri: Pakistan: Afganistan ve İran sınırında ABD askerleri kol geziyor... Özbekistan: 3 bin ABD askeri üslendi... Tacikistan: 3 bin ABD askeri üslendi... Kırgızistan: 3 bin ABD askeri üslenecek... Gürcistan: 200 ABD askeri danışmanı ve Huey helikopterleri gönderiliyor... Filipinler: 660 Amerikan özel kuvet askeri Filipinler ordusunu eğitiyor... Kızıldeniz: ABD savaş gemileri ve denizaltıları devriye geziyor... Yemen: 100 ABD askeri uzmanı gönderiliyor... Sudan: Olası Somali operasyonu için askeri uzmanlar gönderiliyor... Suudi Arabistan: Suudi Krallığı, bu kez üslerini ABD'ye kullandırmıyor... Kuveyt: Irak harekâtı olursa, ülkedeki 5 bin Amerikan askerinin sayısı artacak... Türkiye: İncirlik üssüyle ABD'nin olası Irak harekâtının bir başka kilit ülkesi... ("180 Günde Zapt-ı Âlem", Radikal, 10 Mart 2002, s.13).

[87] Eric Hobsbawm, akt. Hikmet Çetinkaya, "ABD Dünya Jandarması", Cumhuriyet, 27 Mart 2002, s.5.

[88] Serdar Kızık, "Yasa Tanımayan Devlet: ABD", Cumhuriyet, 7 Nisan 2002, s.9.

[89] "Yıldırımlar Selam Duracak", Yeni Binyıl, 10 Kasım 2000, s.24.

[90] "Demokrasi Havarisi Bush!", Cumhuriyet, 13 Ağustos 2002, s.10.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

1) 'HAKLAR'IN, 'ÖZGÜRLÜKLER'İN, 'DEMOKRASİ'NİN ABD PATENTLİSİ...

"Kanunlar imparatora imparatorluğunun iyiliği için yalan söylemeyi, yeminini bozmayı emreder."[91]

Batı, Sovyetler Birliği'ne karşı aktif muhalefet yürüttüğü dönemde saygıda kusur etmediği yazar Aleksander Soljenitsin'i, son on yılda yükselttiğinden çok daha büyük bir hızla gözden düşürdü. Çünkü Soljenitsin'in eleştiri okları artık 1990'lı yılların başlarında dağılan Sovyetler Birliği'ne değil, batıya yönelmişti. Gözden düşmüştü, çünkü batının en iddialı olduğu insan hakları alanındaki çifte standardı yakalamıştı. Üstelik bu gözleme ulaşmak için çok derinlemesine araştırmalar yapmaya da ihtiyacı yoktu. Zamandaş iki büyük trajediye (Kosova ve Kürt sorunu) ilişkin sergilenen tavır farklılığını yan yana getirmiş ve buradan yola çıkarak ulaştığı sonuç, batının (özellikle de Türkiye'nin) sinirlerini ayağa kaldırmaya yetmişti. Şöyle diyordu Soljenitsin: "Saldırganlar, BM'yi bir tarafa iterek, kudretin hak olduğu yeni bir çağ açtılar. NATO'nun Kosovalıları savunmayı amaçladığı konusunda en ufak bir yanılsamaya kapılmamak gerekir. NATO'nun ve Batı'nın asıl kaygısı gerçekten baskıya maruz kalanları korunması olsaydı, örneğin perişan hâldeki Kürtleri de savunması gerekirdi".

Bu bağlamda Noam Chomsky, 'Batı'nın Yeni Standartları' başlıklı kitabında,[92] Soljenitsin'le ilgili batılıların yeni yaklaşımını değerlendirirken, "Yeni çağı doğru yorumlamadığı için aynı ilgiyi görmesi mümkün değildi. Bu yüzden, Güney Zirvesi'ne katılanlarla ve aydınlıktan nasibini almamış başka kesimlerle aynı muameleye maruz kalması kaçınılmazdı" der.

Nedir bu, 'yeni çağın doğru yorumu'? Bunun ne menem bir şey olduğunu kabaca tanımlayabilecek durumdayız: 'ABD insan hakları savunucusudur'?! Fakat bu savunu, George Orwell'ın 'Hayvanlar Çiftliği'nin kurallarına benzer. Yani, "bütün insanların hakkı vardır ama bazı insanlar daha haklıdır". Dolayısıyla insan hakları, demokrasi gibi ulvi kavramlar, ABD'nin çıkarlarından bağımsız ele alındığı zaman ayakları yerden kesik uhrevi kavramlara dönüşürler ve yeni dünya düzeninde asla kendilerine saygın bir yer edinemezler.

Eğer, 'yeni çağın doğru yorumunu' yapanların kervanına katılma başarısını gösterirseniz, Kosova'ya büyük bir gürültüyle müdahale edilirken, Doğu Timor'daki vahşetin neden uzun süre sessizce izlendiğini; ya da oluk oluk kan akarken Türkiye'ye, Kolombiya'ya neden bu kadar fazla silah satıldığını sormazsınız. Ve eğer bu yolda 'doğru adımlarla' ilerleme becerisine sahipseniz,

---

[91] Bizans İmparatoru Anastasios'un sözleri, 515, akt. S. Runcimen, Bizans Uygarlığı, 1933.

[92] Noam Chomsky, Batı'nın Yeni Standartları, çev. Ebru Kılıç, Everest Yay., 2002.

Afganistan'da 'insanlık davası için' savaşanların, Filistin'deki 'insanlık trajedisini' ihmal etmesindeki sırrı kurcalama gafletine düşmezsiniz...

2) 11 EYLÜL İLE GELEN(LER)[93]

"Konuş da içini göreyim!"[94]

Uluslararası Af Örgütü, 2001 raporunu yayımladı. 11 Eylül saldırılarının damgasını vurduğu raporda temel mesaj, 'İnsan haklarını güvenliğe kurban etmeyin' oldu... Af Örgütü Genel Sekreteri Irene Khan, "Dünya 11 Eylül'den sonra kökten değişti. Ancak birçok şey aynı kaldı: İnsan hayatı ve onurunun yanı sıra ekonomik, sosyal ve kültürel haklara kayıtsızlık" dedi. 11 Eylül saldırılarının da insanlığa karşı işlenmiş suç olduğunu vurgulayan Khan, "Ancak bazı hükümetler terörle mücadeleyi baskıyı artırmak, insan haklarının altını oymak ve muhalefeti bastırmak için fırsat bildi" diye konuştu. Bazı hükümetlerin, güvenlik adına hızla yeni yasalar çıkardığını kaydeden Khan, yargılamadan süresiz gözaltılar, gizli kanıtlarla özel yargılamalar ile kültürel ve dini kısıtlamaları örnek gösterdi...[95]

"Thomas Hammerberg, İsveç'in ünlü insan hakları savunucusu. Uluslararası Af Örgütü'nün kurucusu ve ilk genel sekreteri. BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri Mary Robinson'un danışmanı. Hammerberg şimdi Olaf Palme Merkezi'nin direktörü. Hammerberg, 11 Eylül sonrasında insan haklarının geldiği noktayı değerlendiren konuşmasında her şeyin eskisinden çok farklı olduğuna işaret etti. (...) Hammerberg 11 Eylül sonrası ABD'deki hukuksuzluğu ve çifte standardı ilginç örneklerle açıkladı. (...)

Hammerberg'e göre 11 Eylül sonrası dünyanın ve ABD'nin kaderinde Pentagon'un (ABD Savunma Bakanlığı) ağırlığı iyice arttı. İnsan hakları ihlâlleri konusunda Pentagon artık fütursuz davranıyor. (...) Hammerberg, Avrupa ülkelerinde de 'teröre karşı' mücadele adı altında ciddi hak ihlâlleri olduğuna, bu ihlâllerin en çok da mültecilere ve yabancılara yöneldiğine dikkat çekti..."[96]

11 Eylül'ün ardından özellikle Ortadoğu kökenli göçmenleri cendereye alan Washington yönetiminin, ABD'de yasadışı bulunan kaçaklara karşı 'tehciri' an-

---

[93] 11 Eylül ile gelen(ler) konusunda bkz: Orhan Çelik, "11 Eylül: 'Tarihin Sonu' mu? Başlangıcı mı?", Asosyoloji Dergisi, No:3, Mayıs 2002, s.26-30; "Şiddet Şiddeti Doğurur", Yeniden Atılım Gazetesi, 14, 22 Haziran 2002, s.3; "Emperyalizm ve Terör", Özgür Düşün Dergisi, No:3, 15 Haziran-15 Temmuz 2002, s.8-12; "Emperyalizmin Orta Asya Bataklığı İnsanlığın Yeni Bir Dünya Umududur", Devrim Dergisi, No:29, Kasım 2001, s.16-17; Sungur Savran, "Üçüncü Dünya Savaşına Doğru", Kurtuluş Dergisi, No:11, Ekim 2001, s.46-58; Mustafa Peköz, "ABD Teröristtir", Fırtına Yaşam, No:126, 19 Kasım 2001, s.11; "Emperyalizm Asya'da: Klasik Sömürgecilik Sopasıyla Yeni Emperyalizm", Devrim Dergisi, No:30, Mart 2002, s.20-21; Tuncay Atmaca, "Hegemonya Mücadelesi", Fırtına Yaşam, No:133, 14 Ocak 2001, s.5.

[94] Lichtenberg.

[95] "İnsan Hakkına 11 Eylül Gölgesi", Radikal, 29 Mayıs 2002, s.11.

[96] Oral Çalışlar, "11 Eylül'den Sonra İnsan Hakları", Cumhuriyet, 5 Mayıs 2002, s.4.

dıran bir uygulamaya gidiyor..."[97] New York Post gazetesinin, Göç ve Yabancılar Dairesi (INS) kaynaklarına dayandırdığı haberine göre, ABD'de bulunduğu tahmin edilen, çoğu Kaide örgütünün faaliyette olduğu Ortadoğu ülkelerinden gelen 400 bin kaçağın sınır dışı edilmesi için yakalama harekâtı başlatıldı. Gazete, INS'nin öğrenci vizesinin süresi dolan, sığınma başvurusu reddedilen ve suç teşkil eden eylemlere karışan 400 bin kaçak tespit ettiğini ve bunların en kısa sürede sınır dışı edileceğini yazdı..."[98]

Amerika'da yayınlanan politika dergisi The Progressive, 11 Eylül olayları ardından tutuklanan, turist vizeli, yeşil kartlı, ABD, Kanada, Fransız yurttaşı Müslümanların tutukevlerinde sürekli olarak insanlık dışı davranış gördüğünü bildirdi. 6 ayda tutuklanan bine yakın Müslüman'dan ancak biri adalete sevk edildi. Gardiyanların ve hüküm giymiş Amerikalı sabıkalıların saldırılarına uğrayanlar içinde, Muhammed Butt adlı Pakistanlının kuşkulu biçimde can verdiği ve resmi kayıtlarda bu tutuklunun 'kalp sektesi'nden öldüğü belirtiliyor...

Haklarında tek bir tutuklu dışında 6 aydan beri hiçbir dava açılmamış olan ve sayıları 1.000'e yaklaşan Müslüman tutukluların durumunu yorumlayan Toronto Üniversitesi hukuk profesörü Bernard Dickens, "ABD kamuoyunda şimdiye kadar hukuk kurallarına uymayan devlete karşı olan hoşgörünün değişmeye başladığını ve tutuklananların çoğunluğunun masum olduğu kanısının büyüdüğünü" belirtti. Amerika Sivil Haklar Örgütü (ACLU) hukuk direktörü Steven Shapiro, "ABD Adalet Bakanı John Ascroft'un 6 ay önce ilan ettiği gizli tutuklamalarda, tüm soruşturmalara karşın elde hiçbir kanıt bulunmadığını ve terör soruşturmasının tüm hukuk kurallarını çiğnediğini" vurguladı..."[99]

ABD'de 11 Eylül sonrası baskıcı düzenlemeler kritik bir noktaya doğru ilerliyor... Amerika'da sürekli gündemde tutulan 'terör tehdidi' gerekçesiyle yönetim olağanüstü yerel güvenlik önlemlerini yürürlüğe sokuyor. Son olarak da 'iç tehdit' karşısında ordunun yetkilerinin artırılarak, orduya polis yetkisi verilmesi tartışılıyor.[100]

ABD'de FBI'ın yeni standartlarıyla ajanlar hayatın her alanına girip 'terörist' arama yetkisi aldı. Orwell'ın romanındaki gibi 'özgürlüklerin' lafta kalacağı kaygısı hâkim... 11 Eylül saldırılarının ardından sivil hak ve özgürlükleri güvenliğin gerisine atan Washington yönetimi, şimdi de bütün toplumsal hayatı

---

[97] Baskılar konusunda bkz: Ignacio Ramonet, "Elveda Hürriyet!", Le Monde Diplomatique-Türkçe, Ocak 2002, s.1; Gündüz Vassaf, "Antiterörist 'Uygarlık'", Radikal, 16 Aralık 2001, s.21; Özcan Karbeyaz, "Emperyalist Terörün İkinci Cephesi: Muhalif Operasyonları Avı", Atak Dergisi, No: 16, Nisan-Mayıs 2002, s.14-15; Mithat Sancar, "İşkence Hakkı", Radikal İki, 24 Mart 2002, s.5.

[98] "Tehcir Gibi Sınır Dışı", Radikal, 16 Mart 2002, s.11.

[99] Engin Aşkın, "ABD, Hukuku Unuttu", Cumhuriyet, 18 Mart 2002, s.9.

[100] "Orduya Polis Yetkisi", Cumhuriyet, 23 Temmuz 2002, s.11.

'Biri Bizi Gözetliyor' yarışmasının setine çevirmeye soyundu. ABD'de ülke içi istihbarattan sorumlu Federal Soruşturma Bürosu'na (FBI), kamusal alanda tam hareket serbestîsi tanındı...[101]

ABD Başkanı Bush, 'Anavatan Güvenlik Bakanlığı' kurulacağını açıkladı...[102] FBI Direktörü Robert Mueller, FBI'ın kökten değişmesi gerektiğini kaydetti. Mueller, "Öncelikli görevimiz ABD'yi korumaktır" dedi. ABD'deki Washington Post gazetesi de FBI'a, gizlice faaliyetleri izleme konusunda daha fazla serbestlik tanınacağını yazdı. Haberde, yeniden yapılanan FBI'ın bundan böyle, halka açık internet sitelerine, kütüphanelere ve dini yerlere, elinde kanıt olmadan girebileceği kaydedildi. Gazeteye konuşan bir istihbarat yetkilisi, son değişikliklerin FBI'a, camilerdeki köktendinci faaliyetleri daha yakından izleme olanağı tanıyacağını söyledi...[103]

Tüm bunların bir diğer artısı da şu: ABD Adalet Bakanlığı ile Göç ve Vatandaşlık Hizmetleri Dairesi tarafından ortak olarak hazırlanan 'NSEERS' güvenlik programına göre, Amerika'ya giren Ortadoğu ve Müslüman kökenlilerin fotoğrafları ve parmak izleri alınacak...[104]

ABD'de, 11 Eylül saldırılarının ardından bireysel özgürlüklerin kısıtlanması, Bush yönetimine yakın çevrelerde bile rahatsızlık yaratmaya başladı. Ülkedeki sol çevreler, güvenlik gerekçesiyle bireysel özgürlükleri kısıtlayıcı yeni yasaların çıkarılmasını, güvenlik önlemlerinin arttırılmasını ilk günlerden başlayarak eleştiri yağmuruna tutmuştu. Bu çevrelere son olarak ülkenin en çok satan gazetelerinden The New York Times'ın, Bush yönetimine yakınlığıyla tanınan yazarı William Safire de katıldı...[105]

Olup biten karşısında Noam Chomsky, Edward Said, Martin Luther King III ve Gloria Steinem'in yanı sıra müzisyen Laurie Anderson ve Mos Def, aktör Ossie Davis ile Ed Asner, yazar Alice Walker, Russell Banks, Barbara Kingsolver ve Grace Paley gibi Amerikalı sol aydınlar da 11 Eylül sonrası dünya çapında "sınırı olmayan bir savaşa girişmek ve baskıcı sert düzenlemeler yapmakla" suçladıkları ABD yönetimini çok sert eleştiren bir bildiri kaleme aldılar. ABD'yi 'açıkça emperyalist siyaset' izlemek, iç politikada ise insanların korkusuna yüklenerek sivil hakları tırpanlamaya çalışmakla suçlayan aydınlar ayrıca ABD basınını da yönetimin dümen suyunda gitmekle eleştirdiler![106]

---

[101] "'1984' Rötarlı Geliyor", Radikal, 1 Haziran 2002, s.11.
[102] "Derde Deva Bakanlık", Radikal, 8 Haziran 2002, s.12.
[103] "FBI'ın Tek Görevi: Terör", Cumhuriyet, 31 Mayıs 2002, s.10.
[104] "Irkçılığın Kılıfı 11 Eylül", Cumhuriyet, 14 Ağustos 2002, s.10.
[105] "Biri ABD'lileri Gözetliyor", Cumhuriyet, 21 Şubat 2002, s.8.
[106] "Amerikan Aydınından Bush'a Tepki", Radikal, 15 Haziran 2002, s.11.

3) YALANCI, SANSÜRCÜ DESPOTİZM!

"Sözler ruhun soluklarıdır."[107]

ABD Savunma Bakanlığı'nın, dost ve düşman ülkelerde kamuoyunu ve siyasetçileri etkilemek amacıyla, yabancı basın kuruluşlarına uydurma haber dâhil her türlü enformasyon sağlanmasını öngören bir plan üzerinde[108] çalıştığı öne sürüldü...[109]

ABD Savunma Bakanlığı Pentagon'un, 11 Eylül'den sonra özellikle popüler hâle gelen savaş filmlerinde,[110] orduyu kötü gösteren sahneleri sansürleme karşılığında, bütün askeri imkânları Hollywood yapımcılarının emrine sunduğu ortaya çıktı...[111]

Dünya sinema endüstrisinin kalbi Hollywood, 11 Eylül' den sonra ABD yönetimiyle kurduğu ortaklığın bedelini ödüyor. 'Terörizme' karşı açtığı savaşta popüler kültür ürünlerinin etkisinden yararlanmak isteyen ABD Savunma Bakanlığı (Pentagon) savaş filmlerinde teknik olanaklarını sunma karşılığı sansürcülüğü iş edindi. Bunun son örneği, MGM şirketinin yönetmenliğini John Woo'nun yaptığı, başrollerini Nicholas Cage, Christian Slater ve Adam Beach'in paylaştığı 'Windtalkers/ Rüzgâr Konuşmaları' adlı film oldu. Windtalkers'ın senaristleri, Pentagon'un her tür teknik yardımını kullanmak uğruna orduyu kötü gösteren bazı saluneleri çıkarmakla kalmayıp, ana temayı bile değiştirmeye razı oldu...[112]

---

[107] Pythagoras.

[108] New York Times gazetesinin, ABD Savunma Bakanlığı'nın (Pentagon), "terörle savaş" ve Amerikan karşıtlığıyla mücadele amacıyla düşman ve müttefik ülkelerde yalan haber ve bilgi yayacak özel bir birim kurduğu iddiası, büyük tartışma kopardı. Bağımsız medya örgütleri ayağa kalkarken, ABD Savunma Bakanlığı içinde de plana dair derin tartışmaların yaşandığı belirtiliyor... ("Pentagon'un Burnu Uzuyor", Radikal, 21 Şubat 2002, s.11).

[109] "Resmi Yalanlar Dönemi", Cumhuriyet, 20 Şubat 2002, s.11.

[110] "Siyaset, hukuk, eğitim sistemi ya da gündelik yaşamın eleştirisi üzerine kurulan popüler Amerikan filmlerinin pek çoğu topyekûn bir aydınlanma anı ile sona erer. Bu aydınlanma anı, sisteme her nasılsa sızmış bulunan kötü ya da kötücül unsurların üstün niteliklere sahip Amerikalı kahraman tarafından yüzlerce ölümcül badire atlatılarak teker teker deşifre ve mahkûm edilmesinin ardından gelir. Aydınlanmanın gerçekleştiği final sahnesinde hemen her zaman son derece etkileyici, büyüleyici ve ikna edici bir söylev olur. Bu söylevler bazen üst düzey bir askeri yetkilinin, bazen yeraltı dünyasını karşısına almış bulunan genç, hırslı ve yetenekli bir avukatın, kimi zaman da sıradan bir vatandaşın uzun ve dokunaklı cümlelerle 'kalben iyi olan Amerikalı'nın kamusal vicdanına seslendiği söylevlerdir. Söylev sona erdiğinde sistemin 'mükemmel' işleyişini kısa bir süre için sekteye uğratıp sağduyulu Amerikalıyı bir süre için yanıltan ve yanlış tarafta yer almasına yol açan defolu unsurların ipliği pazara çıkarılmış ve tıkır tıkır işleyen bir demokrasi geleneği gündelik yaşama iade edilmiş olur. Amerikan halkı toplumsal realitenin nesnel bilgisine vakıf olduğu zaman zulme, kötülüğe ve haksızlığa asla tahammül göstermez yani! Yeter ki birisi çıkıp ona sistemin işleyişindeki çarpıklığı göstermiş, çözüm yollarını önermiş ve dokunaklı bir dille 'adalet' duygusunu ve duyarlılıklarını uyandırabilmiş olsun" (Sevilay Çelenk, "Amerikan Aydınlanması", Radikal İki, 28 Ekim 2001, s.9).

[111] "Hollywood'a Pentagon Sansürü", Cumhuriyet, 17 Haziran 2002, s.20.

[112] "Pentagon Soslu Hollywood", Radikal, 17 Haziran 2002, s11.

Farklı coğrafyalardan 11 yönetmenin çektiği Fransız yapımı 11 Eylül filmi '11'09'01'in ABD'de dağıtımcı bulması zor görünüyor. Özellikle Mısırlı yönetmen Yusuf Şahin'in filmi açıkça Amerikan karşıtı bulundu için...[113]

Dalga dalga sansür... 11 Eylül sansüründen etkilenmeyen kaldı mı? Herhâlde kalmadı: Arnold Schwarzeneger'in teröristlerle mücadelesini konu alan 'Collateral Damage' filminin gösterime girmesi de 11 Eylül'den sonra süre belirtilmeksizin ertelendi. Firma sözcüsü Barbara Brogliatti, "Trajedide hayatını kaybedenlerin anısına duyduğumuz saygıdan dolayı stüdyomuzu da bir süre için kapatıyoruz" açıklamasını yaptı... Hollywood'un diğer devlerinden Touchsone Pictures da, 'Big Trouble' adlı filmin 21 Eylül'de başlayacak olan gösterimini erteledi. Tim Allan'ın oynadığı bu filmde, gizemli bir bavulun bulunmasıyla, bir nükleer bombanın kullanılacağı terör eyleminin çıkması anlatılmaktaydı... Amerika'nın önde gelen radyo kuruluşu Clear Channel, yasta olan ülkenin tüm radyo istasyonlarına 'çalınmaması' gereken şarkıların listesini gönderdi. Gerekçe: 'Amerikan halkının acısına anlayış gösterilecek'. Yasaklı kabul edilen parçalardan bazıları: AC/DC'nin 'Shot Down in Flames/Alevler İçinde Vuruldu', U2'nun 'Sunday Bloody Sunday/Kanlı Pazar', Steve Miller Band'in 'Jet Airliner/Jet Uçağı'... Amerikan hükümetinin finansmanını sağladığı Voice of Amerika (VOA-Amerika'nın Sesi) radyosunun, Afganistan'daki Taliban lideri Molla Ömer ile yaptığı bir röportaj da ABD Dışişleri Bakanlığı'nın müdahalesiyle yayından çıkarıldı. The Washington Post'a göre Ömer, röportajda, "Amerika, kendisine saldıran kötülüğü kendi yarattı. Eğer ben ölürsem, Usame ölürse veya başkaları ölürse de, bu kötülük kaybolmayacak ve artarak devam edecek" değerlendirmesini yapmıştı. VOA çalışanları ise Dışişleri Bakanlığı'ndan gelen talebe tepki göstererek, "Bu sansür güvenilirliğimizi emsalsiz şekilde zedelemektedir" düşüncesinde olduklarını açıkladı... ABD'de yaşayan 'chatshow'cu Bill Maher'in başına da sansür bağlamında bir talih kuşu kondu. Maher, bir programında ABD'nin uzak yerlere askeri saldırı düzenlemesi için 'korkakça' sıfatını kullandı ve "Binaya çarptığında uçağın içinde kalan biri için ne derseniz deyin ama korkak denemez" diyerek duygularını açıkladı. Ertesi gün, Beyaz Saray sözcüsü Ari Fleischer, dünyanın her tarafından milyonlarca insanın izlediği basın toplantısında Maher'in show'unu "dehşet verici ve garip" bulduğunu açıkladı ve "Bunlar Amerikalılara ağızlarından çıkana ve yaptıklarına dikkat etmeleri için bir uyarıdır" demekten geri durmadı...[114]

---

[113] "Filmi de '11 Eylül' Gibi Etkili", 31 Ağustos 2002, s.17.

[114] Önder Aytaç, The USAme: ABD, Sansür, Yasaklama, Propaganda ve 11 Eylül, Academyplus Yay., 2002.

Bir şey daha: ABD'de 11 Eylül saldırılarının hemen ardından ortaya çıkan ve 5 kişinin ölümüne yol açan şarbonlu mektupları yollayan kişinin ABD'de hükümete çalışmış bir bilim adamı olduğu yolundaki savlar kesinlik kazanıyor...[115]

4) ABD ADALETİ (Mİ?)!

"Söylem, düşüncenin yüzüdür."[116]

ABD, Guantanamo'daki esirleri, sıkıyönetimden daha ağır yasal şartlarda yargılayacak. Kesinleşen prosedürde temyiz hakkı sınırlı, delil tanımı ise çok geniş... ABD'nin Guantanamo Üssü'nde ve Afganistan'da tutuklu bulundurduğu savaş esirlerinin yargılanacağı askeri mahkemelerin işleyiş tarzı netleşti. ABD Savunma Bakanı Donald Rumsfeld'in açıkladığı üzere bu mahkemelerin sıkıyönetim mahkemelerindekine benzer, ancak sanıklara daha az hak tanınan bir yargı süreci ile işlemesi tasarlanıyor. ABD Başkanı George Bush'a geniş yetki tanıyan bu düzenlemeler, Washington'ı 'hem yargıç, hem savcı' kıldığı için insan hakları örgütlerince eleştiriliyor...[117]

ABD'nin teröre karşı eğittiği Filipinler ordusu, masum Müslümanlara karşı sistemli zulüm uyguluyor... Terörle savaşta 'her yöntem mubahtır' görüşünü benimseyen ABD, Filipinler'de hükümet güçleriyle Ebu Sayyaf örgütü arasındaki çatışmalara müdahil olarak kirli bir savaşa daha karıştı...[118]

ABD'nin eski Türkiye Büyükelçisi Mark Parris, 11 Eylül saldırılarının da etkisiyle, ülkesinde son dönemde etkin ve müdahaleci bir dış politika yaklaşımının öne çıktığını belirterek "Eğer bir kamuoyu araştırması yapılsa, Amerikan halkının %80'inin, Irak Devlet Başkanı Saddam Hüseyin'in devrilmesi için düzenlenecek bir operasyona destek verdiği görülür" dedi...[119]

ABD'nin Los Angeles kenti yakınlarındaki Inglewood beldesinde 16 yaşındaki siyah bir gencin beyaz bir polis memuru tarafından dövülmesinin ardından başlayan ırkçılık tartışmaları, dinmek bir yana, 11 Eylül sonrası ortaya çıkan şartları yargılayacak şekilde giderek alevleniyor... Afro-Amerikalı lider Martin Luther King'in adını taşıyan oğlu da babasının öldürülmesinden beri hiçbir şeyin değişmediğini belirtti. Martin Luther King 3 "30 yıldır aynı yoksulluk, ırkçılık, şiddet ve polis zulmü sorunuyla uğraşıyoruz. Tam bu şiddetin hakkından geliyorduk ki 11 Eylül oldu. Terörle savaş sayesinde yeniden aşırı

---

[115] "Şarbon Washington Çıkışlı", Cumhuriyet, 26 Şubat 2002, s.7.
[116] Seneca.
[117] "Esirlere Özel Yargı", Radikal, 23 Mart 2002, s.10.
[118] "Amerika Yine Kirli Savaşta", Radikal, 5 Şubat 2002, s.11.
[119] "ABD Halkı Irak'ı Vurmaktan Yana", Cumhuriyet 21 Haziran 2002, s.11.

yetkiyle donatılan polis, insanları dövüyor" dedi. Aziz Luke Kilisesi rahibi Charles Moore, "Polisler 11 Eylül'den beri her şeyi yapmaya yetkileri olduğunu sanıyor" diye konuştu...[120]

Büyük şirketlerde art arda patlak veren skandalların ucu Beyaz Saray'a uzanıyor. Başkan Bush ile Başkan Yardımcısı Cheney'nin eski işleri başlarına dert oldu...[121] ABD yönetiminin kilit isimlerinin karıştığı yolsuzluk skandallarına bir yenisi eklendi. New York Times gazetesi, ABD Başkan Yardımcısı Dick Cheney'nin bir zamanlar başkanı olduğu ve bu dönemdeki muhasebe yolsuzlukları yüzünden hakkında soruşturma açılan Halliburton şirketine bağlı KBR firmasının terörle mücadeleden doğrudan kâr ettiğini yazdı. 11 Eylül sonrasında işleri açılan KBR, Afganistan harekâtında esir alınıp Küba'da Guantanamo Üssü'nde tutulan mahkûmların hücrelerinin inşasından, Özbekistan'daki Amerikan askerlerinin beslenmesine kadar Pentagon'un açtığı bir dizi ihalenin gözde firmasıydı...[122]

Ve bir şey daha: 1862'de Küba'da kurulan ve ürettiği meşhur romlarla dünyanın dördüncü büyük içki şirketi hâline gelen Bacardi'nin, Küba lideri Fidel Castro'yu devirmek için on yıllardır elinden geleni yaptığı iddia edildi. Kolombiyalı gazeteci Hernando Calvo Ospina'nın 'Bacardi, Gizli Bir Savaş' adlı kitabına göre, 1959 devriminden sonra malvarlığı kamulaştırılan şirket, sosyalist rejimi devirecek bir karışıklık çıkarmak için petrol rafinelerini bombalamayı planladı. Ancak 1960'taki bu gizli plan, hatta bombardımanı yapacak uçağın fotoğrafı basına sızdırılınca, operasyondan vazgeçildi. Bacardi, CIA'nin mafyadan tetikçiler kiralayıp Castro, kardeşi Raul ve Che Guevara'yı öldürme planının da sponsoruydu. 1964'teki bu plan için gereken 150 bin doların 100 binini, Bacardi verdi. Ancak bu plan da işe yaramadı...[123]

5) SUBJEKTİF KEYFİYET!

"İsa'nın yaşamı yazılırken insan sadece
gerçekleri ileri sürmekle yetinseydi, o zaman
ancak birkaç satırla yetinmek zorunda kalırdı."[124]

Washington yönetimi tüm dünyayı 'terörle savaş' kisvesiyle cehenneme çevirme niyetini uluslararası tepkilere rağmen açıkça ortaya koyarken, ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell'ın ülkesinin 'askeri müdahaleler' siciline dair yorumu herkesi şaşırttı. Powell, MTV'de yedi ülkeden gençlerin telefonla katıldığı bir programa çıkarak,

---

[120] "İnen 11 Eylül Copu", Radikal, 14 Temmuz 2002, s.10.
[121] "ABD'de Skandal Büyüyor", Radikal, 16 Temmuz 2002, s.16.
[122] "İşte Bir Savaş Zenginı", Radikal, 14 Temmuz 2002, s.11.
[123] "Darbeciler Bu Kapağın Altında", Radikal, 16 Ağustos 2002, s.10.
[124] Ernest Renan.

hem Irak'ta rejim değişikliğinin gereğini vurguladı, hem de olası bir Irak harekâtını 'meşru kılacak' tarihsel örnekler verdi. Powell, ABD'nin son asırdaki deniz aşırı askeri müdahalelerinin 'iyi yürekliliğinden' kaynaklandığını savundu![125]

Silah Kontrolü ve Uluslararası Güvenlikten Sorumlu ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı John Bolton, yaptığı açıklamada, Bush'un ilk açıkladığı şer ekseni ülkelerinin yanı sıra başka 'haydut' devletlerin de özellikle biyolojik silah peşinde olduğunu belirtip; Havana, Şam ve Trablus yönetimlerinin (Küba, Suriye ve Libya'yı) şer ekseninin bekleme listesinde bulunduklarının altını çizdi...[126]

ABD Başkanı G.W. Bush'un, 'şer mihveri' saptamasından beri Irak'a yönelik en sert ifadeleri kullanması üzerine, Washington Post gazetesi, "Bush, kitle imha silahı kullanmakla tehdit eden ülkelere karşı nükleer silahlar dahil tüm seçeneklerin masada olduğunu duyurarak, Saddam'ı devirme planlarıyla ilgili en güçlü uyarıyı yaptı" dedi...[127] Bush'un kitle imha silahına sahip olduğunu iddia ettiği ülkeleri nükleer silahla vurabileceklerini ilan etmesi dünyada kaygı yaratırken,[128] ABD'nin nükleer denemelerle ilgili uluslararası moratoryumdan çekilmesi gündemde...[129]

ABD yönetiminin, hazırlık aşaması üç yıl sürecek olan, tahrip ve isabet oranı yüksek nükleer başlıklar geliştirilmesini öngören yeni bir nükleer silah programını onayladığı bildirildi. İstihbarat kaynaklarına yakınlığıyla bilinen Washington Post gazetesine göre Beyaz Saray, Savunma ve Enerji Bakanlığı yetkililerinden oluşan Nükleer Silah Konseyi'ne yeraltı hedefleri vurma kapasitesine sahip yeni kuşak nükleer silahların, 3 yıllık bir sürede geliştirilmesi için araştırma emri verdi...[130]

ABD Savunma Bakanlığı'nın Çin, Rusya, İran, Irak, Suriye, Libya ve Kuzey Kore'ye yeni tipte atom bombalarıyla saldırı olasılıklarını sıralayan raporu dünyada sert tepkilere neden oldu. ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell, ABD'nin bu tür silahlar kullanmayı hiçbir zaman göz ardı etmediğini belirtti. Ulusal Güvenlik Danışmanı Condolezza Rice ise, "ABD'ye karşı kitle imha silahı kullanmak isteyenlere yıkıcı bir cevap alacakları yönünde güçlü bir mesaj gönderiyoruz" derken, bu ülkeler verilecek cevabı belirlemenin ABD Başkanı'nın hakkı olduğunu öne sürdü![131]

---

[125] "Sağ Olasın Amerika!", Radikal, 16 Şubat 2002, s.11.
[126] "Şer Listesinin Yeni Üyeleri", Cumhuriyet, 8 Mayıs 2002, s.10.
[127] "Bush'un Atom Kartı", Radikal, 15 Mart 2002, s.11.
[128] İngiltere dev bir nükleer bomba fabrikası kuruyor, ABD füze kalkanı hazırlıklarını tamamlıyor ("Yeni Atom Silahları Dönemi", Cumhuriyet, 17 Haziran 2002, s.11.
[129] "ABD Nükleere Doğru Tam Gaz", Radikal, 16 Mart 2002, s.11.
[130] "ABD'nin Nükleer Hamlesi", Cumhuriyet, 22 Şubat 2002, s.8.
[131] "Atom Bombası ABD'nin Hakkı", Radikal, 12 Mart 2002, s.11.

Ve birkaç şey daha: Bush, Saddam'ı devirme planlarını CIA'e Irak liderinin öldürülmesi emrini verecek denli genişletti![132] Beyaz Saray'ın, Arap ve İslâm dünyasındaki tüm rejimleri değiştirmek istediği belirtiliyor... Newsweek dergisinde yayımlanan haber yorumda, Bush'un Arafat'ı saf dışı bırakma niyeti hatırlatılarak hedefleri arasına İran, Suudi Arabistan, hatta Mısır ve Suriye'yi katabileceği öne sürüldü![133]

ABD uçakların 'yanlışlıkla' bombaladığı düğünde çoğu kadın ve çocuk 40 kişi öldü... Taliban lideri Molla Ömer'in izini süren ABD'nin yüksek teknolojili savaş uçaklarının sivilleri vurması dikkat çekiyor. ABD ise sivil kayıplarla değil, attığı bomba sayısıyla ilgileniyor![134]

ABD, savaş suçları, soykırım ve insan hakları ihlâllerinden suçlanan kişilerin yargılanmasını sağlayacak Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin (UCM) kurulmasını öngören anlaşmayı onaylamaya niyeti olmadığını BM'ye duyurdu. Dışişleri Bakanı Colin Powell, ABC televizyonunda katıldığı bir programda, "Onaylamaya niyetimiz olmadığı için UCM'nin amaçlarının artık bizi ilgilendirmediğini BM'ye bildireceğiz" diyerek, eski Başkan Bill Clinton'ın Aralık 2000 tarihinde imzaladığı anlaşmanın geçerli kabul edilmediğini, anlaşmanın hiçbir zaman Senato'nun onayına gönderilmediğinin altını çizdi![135]

Bunun üzerine UCM otoritesi, ABD'nin diplomatik baskısı yüzünden tırpanlandı. Vatandaşlarının UCM'de yargılanmasını istemeyen ABD, tam dokunulmazlık verilmediği takdirde BM barış gücü operasyonlarını veto edeceğini kıstasını getirince; BM Güvenlik Konseyi taviz verme yoluna gitti![136] Özetle Amerikan askeri, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nde yargılanamayacak! BM Güvenlik Konseyi, BM barış gücünde görev yapan ABD'li personelin, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargı yetkisi dışında bırakılmasını öngören yasa tasarısını kabul etti. Oybirliğiyle benimsenen tasarı, BM barış misyonlarının sürmesini güvence altına aldı![137]

6) TERÖRİST ABD!

"Aşılmasına imkân olmayan hiçbir duvar yoktur."[138]

Dünya jandarması ABD'nin Başkanı Bush, ilk ulusa seslenişinde Irak, İran ve Kuzey Kore'yi tehdit etti. Dünyaya 'Ya benimlesin ya işin bitik' mesajı ver-

---

[132] "Bush, Öldürme Yetkisi Verdi", Radikal, 17 Haziran 2002, s.11.
[133] "Demokrasi Havarisi Bush!", Cumhuriyet, 13 Ağustos 2002, s.10.
[134] "ABD Bunu Hep Yapıyor", Cumhuriyet, 3 Temmuz 2002, s.10.
[135] "Adalet ABD'den Sorulur", Cumhuriyet, 7 Mayıs 2002, s.10.
[136] "ABD Uluslararası Hukuku Tırpanladı", Radikal, 14 Temmuz 2002, s.11.
[137] "ABD'nin Dediği Oldu", Cumhuriyet, 14 Temmuz 2002, s.9.
[138] Çehov.

di![139] Bush,[140] yıllık 'Birliğin Durumu' konuşmasında, terörle savaşımın yeni başladığını söyleyip, Irak, İran, Kuzey Kore ve 'terörist müttefiklerini' 'şer odağı' olarak tanımladı![141]

ABD, Münih'teki 38. Dünya Güvenlik Konferansı'nı, Bush yönetiminin 'şer mihveri' olarak nitelediği ülkelere savurduğu tehditleri tekrarlama zeminine çevirdi![142] ABD yönetimi, 'şer mihveri' diye nitelediği İran, Irak ve Kuzey Kore'ye yüklenmeyi sürdürürken, bu duruma tepki gösteren tüm dünyaya meydan okuyor. ABD Savunma Bakanı Donald Rumsfeld, İran'ı[143] üst düzey Taliban ve Kaide üyelerinin sığınmasına göz yummakla suçladı![144]

Rumsfeld Bush'un konuşmasının altını kalın çizgilerle çizip, "Şer mihverindeki İran, Irak ve Kuzey Kore'nin bundan sonra ne yapacağını bekleyip göreceğiz" derken, teröristlere destek sağlayan ve kitle imha silahları geliştirdiğini iddia ettiği bu üç ülkeye hoşgörü gösterilmeyeceğini kaydetti![145]

Savunma Bakan Yardımcısı Wolfowitz, ABD'nin, Irak'ı vurmak için Saddam Hüseyin'in kitle imha silahı kullanacağını kanıtlamaya ihtiyaç duymadığını bildirdi![146] Oysa ABD Savunma Bakanı Donald Rumsfeld, Saddam'ın kitle imha silahları olduğu iddiasını yinelerken Washington Post, "Uzmanlar uyduyla tesisleri arıyor ama sonuç elde edemediler" diye yazıyordu...[147]

Bundan başka kitle imha silahları geliştirdiği gerekçesiyle Irak'a harekât planları yapan ABD'nin, bir dönem çıkarlarına uygun düştüğü için Saddam Hüseyin'in kimyasal silah geliştirmesine yardım ettiği ve kullanmasına göz yumduğu ortaya çıktı. New York Times, ABD'nin Saddam'ın 1980-88'deki İran-Irak Savaşı'nda İran askerlerine karşı kimyasal silah kullanmasına göz yumduğunu yazdı. Habere göre, dönemin ABD Başkanı Ronald Reagan Irak'ın yenilgiye uğraması ve İran'ın İslâm Devrimi'ni Körfez'deki diğer petrol zengini ülkelere yaymasından korkarak, Saddam'a çok ihtiyaç duyduğu askeri

---

[139] "Bush'tan Tehditler", Radikal, 31 Ocak 2002, s.11.

[140] Eski ABD Dışişleri Bakanı, Madeleine Albright, Bush'un Kuzey Kore, İran ve Irak'a yönelik uyarılarını yanlış olarak nitelendirdi ve "Dünya aklımızı kaçırdığımızı düşünüyor" dedi ("Albright: Bize Deli Diyorlar", Cumhuriyet, 3 Şubat 2002, s.11). Bush, tepkilere rağmen burnundan kıl aldırmıyor ("Yok Öyle Yağma", Radikal, 2 Şubat 2002, s.11).

[141] "Bush'un Şeytan Üçgeni", Cumhuriyet, 31 Ocak 2002, s.9.

[142] "ABD Nerede Tehdit Orada", Radikal, 3 Şubat 2002, s.11.

[143] Bush'un, İran, Irak ve Kuzey Kore'ye "şer mihver" deyip dünyaya "hizaya gel" mesajı vermesi infial yarattı. Hatemi, Bush'u savaş kışkırtıcılığı ile suçlayarak, "Kazanan evrensel barış siyaseti olacak" dedi ("Ağır Ol Molla Desinler", Radikal, 1 Şubat 2002, s.11).

[144] "ABD'nin İran Ruleti", Radikal, 5 Şubat 2002, s.11.

[145] "Rumsfeld Bush'u Pekiştirdi", Radikal, 1 Şubat 2002, s.11.

[146] "Bush Kanıt Aramıyor", Cumhuriyet, 23 Mart 2002, s.11.

[147] "ABD'de Irak İddiası Çok", Radikal, 1 Ağustos 2002, s.11.

istihbaratı sağladı. Bu bilgilerle Irak'ın kimyasal saldırı düzenlediği bilinmesine rağmen istihbarat akışı kesilmedi...[148]

Özetle ABD'nin küresel ölçekte 'terörle mücadele' kampanyasının boyutları giderek Gürcistan, Azerbaycan, Filipinler, Kolombiya, Sudan vd.lerine uzanırken,[149] Pasifik Kuvvetleri Komutanı Dennis Blair, Endonezya ile askeri işbirliği konusundaki kısıtlamaların kaldırılmasını ve terörle mücadele için 5 bin uzmanın daha görevlendirilmesini istedi![150]

7) ÇOK STANDARTLI ABD!

"Cehalet, egemen sınıfların silahıdır."[151]

Dünyanın güvenliğini ön planda tuttuğunu, teröre karşı acımasız bir mücadele başlattığını söyleyen ABD, özellikle uluslararası sözleşmelere karşı aldığı tutumla barışı sabote eden 'yasa tanımaz' bir devlet kimliğinde ortaya çıkıyor. ABD, barış ve çevre için yapılan uluslararası sözleşmeleri baltalıyor, insanlığın geleceğini tehlikeye atıyor...[152]

ABD Savunma Bakanlığı, istediği ülkelere veya silahlı gruplara, milyonlarca dolarlık askeri yardım yapabilmesine olanak tanıyan ve Kongre ve Dışişleri Bakanlığı'nı devre dışı bırakacak bir tasarıyı kabul ettirmeye çalışıyor![153]

Hollanda'da hükümetin istifasına neden olan Srebreniça katliamıyla ilgili soruşturmanın sonuçlarına göre, ABD Savunma Bakanlığı, Bosna Savaşı sırasında İslâmcı gruplarla işbirliği yaparak 'kirli savaş' yöntemlerini uyguladı![154]

Afganistan'da Sovyet işgali döneminde ABD'nin çocuklara 'cihat' öğreten sayısız ders kitabı dağıttığı anlaşıldı![155]

Taliban militanlarına tanınan savaş esiri statüsü,[156] El Kaide üyelerine verilmedi![157]

---

[148] "Irak'a Gazı Vermişler", Radikal, 19 Ağustos 2002, s.11.

[149] Bu konuda bkz: Louis Pinto, "Anti-Terörist Haçlı Seferi", Le Monde Diplomatique-Türkiye, No:3, 15 Mayıs-15 Haziran 2002, s.32.

[150] "Demokratlar Tepkili: ABD Aynı Anda Pek Çok Cephede", Cumhuriyet 1 Mart 2002, s.8.

[151] Karl Marx.

[152] Serdar Kızık, "Yasa Tanımayan Devlet: ABD", Cumhuriyet, 7 Nisan 2002, s.9.

[153] "Pentagon Cumhuriyeti", Cumhuriyet, 10 Nisan 2002, s.10.

[154] "ABD'nin Kirli Çamaşırları", Cumhuriyet, 23 Nisan 2002, s.8.

[155] "Cihat Hocası ABD", Radikal, 24 Mart 2002, s.13.

[156] ABD'nin Kaide ve Taliban esirlerini hapsettiği Küba'daki Guantanamo Üssü'nde, tutukluların en az 30'unun intihara teşebbüs ettiği kaydedildi. ABD donanmasına ait üssün doktorlarından James Radkee, yaptığı açıklamada çeşitli zamanlarda gerçekleştirilen intihar girişimlerinden hiçbirinin başarılı olmadığını, tutukluların fazla zarar görmeden engellendiğini belirtti. Radkee, tutukluların plastik aletlerle kendileri kesmeye, kafalarını duvarlara vurmaya, duvarlara yumruk atmaya kalkıştıklarını belirtti. Bu hareketlerin bazılarının tutukluların geçmişte yaptıklarından pişmanlık duydukları şeklinde yorumlanabileceğini savu-

ABD yönetimi, uluslararası toplumun üzerinde uzlaştığı bir anlaşmayı daha baltalama yoluna girdi. Son olarak Amerikan vatandaşlarına dokunulmazlık verilmesi ısrarıyla küresel adaletin köşe taşı olarak görülen Uluslararası Ceza Mahkemesi'ni amacından saptıran Bush yönetiminin yeni hedefi, BM'nin işkenceyle mücadele belgesi. 10 yıl önce çıkarılan işkenceyle mücadele sözleşmesini daha güçlü kılmak için nisanda hazırlanan tercihli protokolün, BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi'nde oylanması öngörülüyordu. Ancak ABD'li diplomatlar ve insan hakları savunucuları, Washington'un oylamayı engellemeye çalıştığını kaydetti. ABD'nin protokole karşı çıkma nedeni, Amerikan hapishaneleriyle 'terörle savaş'ta yakalanan zanlıların tutulduğu Küba'nın Guantanamo Üssü'ndeki hapishaneyi uluslararası heyetlerin bağımsız teftişlerinden azade kılmak. Protokol, hapishanelerde işkence yapılmamasını garantilemek için tutukluların bulunduğu tüm tesislerin bir uluslararası teftiş sistemine bağlanmasını öngörüyor![158]

8) YERKÜRENİN KATİLİ

"Dünya ile arandaki savaşta dünyanın yanında ol."[159]

Küresel ısınma ve iklim değişimini[160] kontrol altına almak üzere, 97'de Japonya'nın Kyoto kentinde imzalanan anlaşma onaya sunuldu. Atmosferdeki gaz emisyonunun en büyük pay sahibi ABD'nin imzalamayacağını bildirmesi Kyoto'nun aritmetiğini daha başlamadan bozdu...[161]

Kyoto anlaşmasını 'zararlı' bulan ABD yönetimi alternatif bir politika belirledi. ABD Başkanı George Bush'un açıkladığı 'alternatif' iklim politikası tepkilere neden olacaktı. Kyoto İklim Sözleşmesi'ne 'Amerikan ekonomisine zarar verdiği' gerekçesiyle karşı çıkan Bush, sera etkisine yol açan gazların azaltılması yolundaki hedeflerin, bağlayıcı hükümler yerine 'gönüllülük esası ve vergi teşviki'ne bağ-

---

nan Radkee, üste tutulan 598 esirin bazılarında da kronik psikiyatrik rahatsızlıklar görüldüğünü aktardı ("Esaret Değil, İntihar Kampı", Radikal, 16 Ağustos 2002, s.10).

[157] "Tutsaklara Çifte Standart", Cumhuriyet, 9 Şubat 2002, s.8.

[158] "İşkence ABD'nin Kanatları Altında", Radikal, 25 Temmuz 2002, s.11.

[159] F. Kafka.

[160] Küresel ısınma için bkz: Odak Dergisi, "Küresel Isınma: Korkulu Rüya, 7 Eylül 2001, s.22-23; Funda Baysal, Enternasyonal Sosyalizm Dergisi, "Küresel Kapitalizmin Armağanı: Küresel Isınma", No:5, Eylül-Ekim 2001, s.20-21; K. Ferhat, Kızıl Bayrak Gazetesi, "Küresel Isınma, I-II-III", 18, 25 Ağustos, 1, 8 Eylül 2001, s.14; Umur Gürsoy, "Küresel Isınma Ulusal Soğuma", Ağaçkakan, Cilt:5, No:38, Temmuz 2001, s.23-25; Murat Türkeş, "İklimde Bonn Anlaşması", Cumhuriyet Bilim Teknik, No:766, 24 Ocak 2001, s.14; Adnan Genç, "Küresel Isı Kirliliği Kömür Gibi Yakacak", Gelecek Dergisi, No:4, Temmuz-Ağustos 2002, s.53; "Şirketlerin Çevre Korkusu", Cumhuriyet, 22 Ağustos 2002, s.10; "ABD'ye Karşı Kyoto Jokeri, Radikal, 4 Eylül 2002, s.11.

[161] "Yoksa Kyoto O Kadar Gerekli Değil mi...", Cumhuriyet, 30 Haziran 2002, s.10.

lanmasını istedi...[162] Bush tarafından açıklanan ABD iklim politikasının, petrol devi Exxon Mobil'in imzasını taşıdığını ve Kyoto İklim Sözleşmesi'ne ait seragazı azaltım hedeflerini %36 oranında arttıracağını ortaya koydu...[163]

ABD, atmoferin ısınmasına yol açan sera etkisinin azaltılmasını amaçlayan Kyoto Protokolü'ne sırt çevirirken BM'ye gönderdiği bir raporda, küresel ısınmanın Amerikan ekolojik sistemini etkilediğini kabul etti...[164] Sanayi uğruna çevreyi korumayı gözden çıkaran politikalar güden Bush yönetimi, ilk kez küresel ısınmanın temel nedeninin insanın yol açtığı kirlilik olduğunu kabul etti. ABD Çevreyi Koruma Bürosu'nun (EPA) BM'ye gönderdiği 268 sayfalık raporda, küresel ısınmanın varlığı kabul ediliyor, başta gelen nedenleri olarak petrol rafinerileri, enerji santralleri ve otomobillerin gaz salınımı gösteriliyor ve bunun çevre şartlarını değiştireceğine işaret ediliyordu...[165]

Afrika'yı etkisi altına alan ve milyonlarca insanın açlıktan ölmesine yol açan kuraklığın, Kuzey Amerika ve Avrupa'daki enerji santralleri ile fabrikaların saldığı zehirli gazlardan kaynaklandığı öne sürüldü. New Scientist dergisinin haberine göre, dünyanın 1980'lerde gördüğü ve Etiyopya gibi ülkelerin açlıktan kırılmasına yol açan kuraklığın gerisinde, gelişmiş ülkelerin muazzam fosil yakıt kullanımı yatıyor.

Sahra Çölü'nün güneyindeki Senegal, Moritanya, Mali, Burkina Faso, Nijer, Nijerya, Çad, Sudan, Etiyopya ve Somali'yi içine alarak Afrika'nın orta kuşağını oluşturan sahil bölgesi, 40 yıldır görülen en uzun kuraklığı yaşıyor. Yağmur oranı %20-50 azaldı. Kuraklığın en şiddetli olduğu 1972-75, 1984-85'te 1 milyon insan açlıktan öldü...[166]

'SONUÇ YERİNE'

"Umut tek silahımız!"[167]

'İnsanlık Durumu' ve 'İnsan Hakları' konusuna ilişkin tablo -en kaba hâliyle- bu... Değişmedikçe, ezilenler, açlar, ekmeksizliğe, havasızlığa, susuzluğa

---

[162] "Bush'un Piyasa Protokolü", Cumhuriyet, 16 Şubat 2002, s.9.

[163] Greenpeace, "ABD'nin Yeni İklim Politikası Petrol Devi Exxon'un İmzasını Taşıyor!", Amsterdam, 14 Şubat 2002.

[164] "ABD'den Geciken İtiraf: Küresel Isınmaya Fosil Yakıt Kullanımı Yol Açıyor", Cumhuriyet, 5 Haziran 2002, s.9.

[165] "ABD Küresel Isınmayı Keşfetti", Radikal, 5 Haziran 2002, s.11.

[166] "Batı Üfürüyor Afrika Ölüyor", Radikal, 14 Haziran 2002, s.11.

[167] İsrail Siyonizmi tarafından bir suikast ile katledilen Filistin Halk Kurtuluş Cephesi lideri Mustafa Zibri'nin kızı Hayfa El Zibri'nin sözü, Cumhuriyet, 24 Haziran 2002, s.10.

mahkûm kılınanlar lehine köklü bir değişikliğe uğratılmadıkça, 'insan hakları'dan söz etmenin göz boyamaktan öteye geçmeyeceği aşikârdır! Bir başka deyişle, 'insan hakları mücadelesi', 'YDD' cinnetinin yarattığı bu cehennemi hedef almadıkça laf-ı güzaftan ibaret kalmaya yazgılıdır!

Bu durumun anımsattığıysa: Franz Kafka'nın ünlü romanı 'Dava'nın 'Tutuklanma' başlıklı ilk bölümüdür. O bölüm ise şu yalın cümleyle başlar: "Biri Josef K'ya iftira etmiş olmalıydı, çünkü kötü bir şey yapmamış olmasına karşın bir sabah tutuklandı".

Romanın sonrasında, Josef K neden tutuklandığını hiçbir zaman tam olarak anlayamaz. Hatta dava edilen gerçekte kendisi midir, bu bile karanlıkta kalır. Bu serüvenin en tuhaf yanı ise nedeni ve öznesi bilinmeyen bu davadan tek kurtuluş çaresinin, Josef K'nın kendisini mahkûm ettirmesi oluşudur. Mahkûmiyetin engellenmesi, aklanmanın engellenmesiyle eşanlamlı olunca, tutuklanana tutukluluktan kurtulabilmesi için kendini mahkûm ettirmekten başka çare kalmamaktadır.

Kafka, 'Dava' adlı romanında, görünüşte işleyen bir toplumsal mekanizması bulunan, ama gerçekte bu mekânizma içerisinde yer alan hiçbir bireyin hiçbir şeyden emin olamayacağı bir ortamı betimler...

Albert Camus, 1946 yılında Combat gazetesi için yazdığı 'Ne Kurban, Ne Cellat' adlı denemesinde, 20. yüzyılın bir 'Korku Çağı' olduğunu vurgularken, şöyle der: "Korku tek başına ele alındığında her ne kadar bir bilim sayılamaz ise de onun bir teknik olduğundan kuşku duyulamaz..."

Burada sözü edilen, insanları, toplumu yıldırma tekniğindir. Gerçek anlamda uygarlık düzeyini yakalamış olan toplumlarda devlet, toplumu güvence altında tutma işlevini hukuk düzenine en ileri düzeyde işlerlik ve inandırıcılık kazandırarak yerine getirir. Hukukun -görünüşte var olan tüm yasalara ve kurumlara karşın- henüz göstermelik olduğu ortamlarda ise iktidarlar, bir yıldırma aracı olarak korkuya kimi zaman hukuk düzenininkini aşan bir geçerlik tanırlar. Böyle ortamlarda sağlam bir hukuk düzeninin ve özgürlükleri güvence altına alan kuralların varlığına rağmen, ortaya kimi zaman hukukla radikal bir biçimde çelişen sopaların ortaya çıkarılması, devletin doğal tutumlarından sayılmak gerekir.

Kafka ve Camus'yü bire bir doğrulayan Postmodern durumun Türkiye'sinde; 'İnsan Hakları', 'Demokrasi', 'Özgürlük', 'Eşitlik' mücadelesi 'Kiç' özellikler kazanmıştır. Yeri gelmişken anımsatayım: Toplumsal muhalefeti örgütleyici yollar aramak (yani siyaseti toplumsallaştırmak) yerine kendi sağından medet umarak, olmayan şeylerde hiç rastlanmayan 'erdemler'i aramak gibi ıvır zıvırla uğraşmanın da kiç'ten başka bir anlam taşıdığını bilmeyen var mı?

Kiç'in egemen görüngü hâlini aldığı Türkiye, giderek çözülmeye uğrayan bir toplum görüntüsü verirken; Georg Lukacs'da bu tablonun tümleyeni olan 'Kiç İnsanı'nın özelliklerini de şöyle özetler: Kiç insanı "Yalanı temel alır: İnsanın toplumsal gerçeklikle olan bağlantısına, sınıfı karşısındaki tutumuna, bu sınıf içerisindeki yazgısına, buna bağlı olarak da kendi kişiliğinin yapısına ve bu yapıya uygun düşen yazgıya ilişkin tasarım, çoğunlukla bilincine pek varılmamış, çarpıtılmış, yanılsamalara dayanan bir tasarımdır".

Özetle denilebilir ki yalan, gerçeklikten kopma, süreklilikte bir kesinti olarak düşünülürse; gerçeğe ve içinde yaşadığımız topluma, bu topraklara bağlılık eğiliminin azalması, her şeyi yıkıp yeniden yapma hastalığı bizi bir tür toplumsal yalana sürüklemektedir. Tahsin Yücel'in, "Kendi yarattığımız bir yalanın içinde yaşıyoruz"[168] dediği o yalan, Nâzım Hikmet'in, "Ellerinizden geçinen/ ve ellerinizden başka her şey/ herkes yalan söylüyorsa eğer/(...) bu ölümlü, bu yaşanası dünyada/bu bezirgan saltanatı/bu zulüm bitmesin diyedir" vurgusuyla betimlediği şeydir!

Ya da 'yaşanan' alt başlığında sunulan 'Biri Bizi Gözetliyor' benzeri 'ödünç yaşamlar'la 'çanların insanlık değerleri için çaldığı' yabancılaşma ve yalnızlaşmanın besleyip büyüttüğü paranoyaların tutsağı olmaktır...

Bize 'Türk'ün Türk'ten başka dostu yok!' dedirten o önyargılı[169] paranoyalarladır ki: Hakem zaten satılınıştır... Devletin ve asker-sivil devletlu'ların resmi görüşünden farklı düşünme cüretini gösteren haindir, işbirlikçidir... Uluslararası sorunlara, dış ilişkilerimize daha soğukkanlı, barışçı, yapıcı çözümler getirelim diyen devlet düşmanıdır, bölücüdür, vatan hainidir... İnsan haklarından söz eden bölücü eşkıyaya hizmet eder...

Ve de Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur... Çevremiz düşmanlarla doludur. Yunan kahpedir... Araplar bizi arkamızdan vurmuşlardır... Moskof ezeli düşmandır... Derin devletten, rejim üzerindeki militarist ağırlıktan, savunma harcamaları da dahil devletin tüm bütçe, kurum ve kuruluşlarının şeffaflaşması

---

[168] Tahsin Yücel, Yalan, Can Yay., 2002.

[169] "Bizim toplumsal özelliklerimiz önyargıyla düşünmeyi, önyargıyla yaşamayı, önyargıyla değerlendirmeyi çok seviyor, çok benimsiyor. Yalnız bizim toplumumuzda değil, dünyanın hemen bütün toplumlarında da 'önyargı' büyük bir yer tutuyor. Elbette nedenleri de var. Çünkü 'önyargılar', insanların düşüncelerinde, duygularında ve bunların ürünü olan davranışlarında büyük bir kolaylık, büyük bir rahatlık sağlıyor.
Önyargılar bize 'nasıl davranmamız gerektiğini' belirliyor ve 'neden öyle davranmamız gerektiğine ilişkin' nedenler sunuyor. Önyargılar, hem kişileri rahatlatıyor hem de grup olarak hareketlerine haklılık kazandırıyor.
Ama önyargılara dayalı rahatlığın, önyargılara dayalı haklılığın bedeli çok ağır ödeniyor; güvensizlik, karşıtlık, anlaşmazlık, çatışma ve savaşlar. Bunların sonucunda yaşanan büyük kayıplar, yıllar boyu sürecek olan düşmanlıklar ve sürüp giden karşıtlıklar" (Erdal Atabek, "Sokrates Eğitimi ve Önyargılar...", Cumhuriyet, 17 Haziran 2002, s.4).

gereğinden söz edenler devlet, daha da vahimi ordu düşmanıdır; katli vaciptir ve hatta sevaptır...

Evet, 'İnsanlık Durumu' ve 'İnsan Hakları' konusuna ilişkin tablo -en kaba hâliyle- bu...

Her şey çok olumsuz... Hayır; hâlâ 'APOCALYPSE NOW/ŞİMDİ MAHŞER GÜNÜ' denilen noktada değiliz. Ama hızla oraya doğru ilerliyoruz... Bu gidişatta her şeye karşın "EM GELEK Bİ HÊVİME/ UMUTLUYUZ"...

Ve umutlu olmak zorundayız... Çünkü Kafka'nın 'Dava'sındaki üzere, Camus'nün 'Korku Çağı' betimlemesiyle uyum içindeki 'YDD' koşullarında umut, ezilenlerin, mazlumların, ötekilerin yani 'dünyanın lanetlileri'nin -bedeli mutlaka ödenmesi gereken- tek silahıdır!

EMPERYALİST(LERİN) İNSAN HAK(SIZLIK)LARI*

TEMEL DEMİRER

"Bir insanın kendisine sorması gereken öncül soru şudur:
Gerçeğin ne kadarına tahammül edebilirim?"[1]

Emperyalizmin ekonomik planda 'küreselleşme', siyasal planda da 'Yeni Dünya Düzen(sizliğ)i' ('YDD') manipülasyonları eşliğinde pazarlanan bir 'meta' da -içeriği boşaltılan- 'insan hak(sızlık)ları' (ve bununla bağıntılı) söylenceleriydi...[2]

Bir balon gibi şişirdikçe şişirilen ve şişirildiği hızla da patlayan 'küreselleşme'/'YDD' mamulâtı manipülasyonların vardığı ve Turgut Uyar'ın dizeleriyle, "Gülü çiçeği filan bırak/ Sarduniyayı karidesi filan bırak/ Acıyı ve ölümleri bırak/ Oy pusulalarını ve seçimleri bırak[3]/ Evet/ Seçimleri özellikle bırak/ Çünkü açlık çoğunluktadır" diye betimlediği koordinatlar; küreselleşen kapitalizmle yoksulluk ve eşitsizlik gibi haksızlıkların da metropolden periferiye (merkezden çevreye) tüm yerküreyi kapsamasıdır...

Örneğin Uluslararası Af Örgütü, küresel çapta insan hakları ihlâllerini değerlendirdiği yıllık raporunda, başta ABD ve İngiltere olmak üzere hükümetleri 'terörle savaş' bahanesiyle insan hakları ihlâllerine göz yummakla suçladı.

2005'te Çin, Rusya, İsrail gibi 150 ülkedeki ihlâllere mercek tutan 300 sayfalık raporda, "Güçlü ulusların sonu gelmez güvenlik arayışı, insan hakları mücadelesini zedeliyor. Hükümetlerin ikiyüzlü ve aldatıcı tavrı, medyada açığa vurulmuştur" denilirken; Genel Sekreter Irene Han da ekliyordu: "Hükümetler, uluslararası örgütleri felce uğratmıştır"![4]

---

* Damar, No:190, Ocak 2007.

[1] F. Engels.

[2] Bkz. Erden Denk, "İnsan Hakları Mücadelesinde Hedef, Yöntem ve Dil Sorunu", Düşünen Siyaset, No:21, 2006, s.349-356; Hasan Celal Güzel, "İnsan Hakları, Çifte Standartlar ve Yasaklar", Radikal, 11 Aralık 2005, s.8; Kavram Sözlüğü II: Söylem ve Gerçek, Editör: Fikret Başkaya, Maki Yay., 2006; Hüsnü Öndül, "İfade Özgürlüğü", s.335-530; Ercan Kanar, "Hukuk", s.305-317; Onur Karahanoğulları, "Hukuk Devleti", s.319-325.

[3] "Parlamentarizm, politik fuhuşun alanıdır" (Karl Kraus).

[4] "İnsan Hakkını Güçlüler Eziyor", Radikal, 24 Mayıs 2006, s.12.

"Demokrasi, okunurken güzel, oynanırken kötüdür;
bazı yazarların oyunları gibi."[5]

F. Engels'in, "Devlet burjuva toplumunu değil, burjuva toplumu devleti koşullar" dediği burjuva gerçekliğin kapsamını belki de en iyi, Tony Blair'in, "Eşitlik adil değildir. Adil olan fırsat eşitliğidir!" saptaması betimlerken; tam da bunun için şöyle haykırır Bernard Shaw: *"Onlar güzel değil, süslü yalnızca;*

görgülü değil, modaya uygun giyimli yalnızca;
öğrenim görmüş değil, sınav kazanmış yalnızca;
erdemli değil, korkak yalnızca;
kötü bile değil, güçsüz yalnızca;
sanatsever değil, şehvet düşkünü yalnızca;
başarılı değil, varlıklı yalnızca;
vefalı değil, onursuz yalnızca;
görevsever değil, çekingen yalnızca;
halkçı değil, bağnaz ulusçu yalnızca;
yürekli değil kavgacı yalnızca;
inançlı değil, inatçı yalnızca;
yönetici değil, despot yalnızca;
soğukkanlı değil, duygusuz yalnızca;
kendisine saygılı değil, kendini beğenmiş yalnızca;
sevecen değil, duygusal yalnızca;
toplumcu değil, kalabalıksever yalnızca;
düşünceli değil, kibar yalnızca;
akıllı değil, dikkafalı yalnızca;
yaratıcı değil, boşinançlı yalnızca;
adil değil, kinci yalnızca;
cömert değil, yufka yürekli yalnızca;
disiplinli değil, ödlek yalnızca.
Ve hiçbiri doğru sözlü değil;
hepsi yalancı, iliklerine kadar yalancı tümü de!"
Bunlar size 'abartı gibi' mi geliyor...
Alın size tarihten veriler...

---

[5] Bernard Shaw.

TARİHTEN ÖRNEKLER[6]
19. yüzyıla kadar süren köle ticaretinde (Afrika ve Atlantik ötesinde) Avrupalılar tarafından 25 milyonu aşkın insan avlanarak toplandı; yarıya yakın kısmı gemilerde götürülürken ve çalıştırıldıkları yerlerde kötü yaşam koşullarından dolayı can verdi.
Amerikalılar, kıtadaki 12 milyon yerliyi yok ettiler. "Dünyada gelmiş geçmiş en büyük soykırım olayı Amerika'daki yerlilerin yok edilmesidir" (Tarihçi Davit E. Stannard).
ABD, 24 Eylül 1863'te, Minnesota bölgesinde bir yer ölüsü başına 200 dolar vereceğini açıklıyordu: "Ben, en iyi yerli (Kızılderili) ölü yerlidir diyecek kadar çok ileri gitmek istemiyorum. Ama onda dokuzu öyledir" (ABD Başkanı Theodore Roosevelt).
Fransızlar işgal ettikleri Cezayir'de 1930'da ortaya çıkan ulusal direnişi ezmek için uyguladıkları soykırımda 1962'ye kadar 1 milyon kişiyi yok ettiler; Çin Hindi'nde 400 bin; Madagaskar'da 90 bin kişiyi öldürdüler.
İngilizler 1788-1938 döneminde Avustralya'da 750 bin Aborijini yok ettiler. "Soykırım işlemleri, esasında kendiliğinden oluşmaktadır. Evrim Kanunu'na uygun olarak gelişmektedir" (James Bernard, Tasmanya II. Başkanı).
Almanlar 1904-07 arasında Batı Afrika'da, Namibya'da, Herero soykırımında 135 bin yerliyi yok ettiler. "Almanların egemen olduğu her yerde, silahlı veya silahsız sığır çobanı olan ya da olmayanları (yerlileri) kesinlikle vurun" (General Lothar).
1933-45 arasında Almanlar tarafından 1 milyon Çingene, 6 milyon Yahudi yok edildi.

İngiltere'nin, soğuk savaş yıllarının başında Almanya'da başta komünistler olmak üzere çok sayıda kişi için gizli sorgu merkezleri oluşturduğu ve bu kamplarda işkence yaptığı ortaya çıktı.

The Guardian'daki haberde, 2. Dünya Savaşı sonrası oluşturulan gizli merkezlerin İngiliz Savaş Dairesi tarafından yönetildiği belirtildi. Dönemin İngiliz yetkililerinin bu merkezlerde gizlice işkence yaptığını yazan Guardian, kurbanların kamplarda işkenceye uğradığını gözler önüne seren fotoğraflara yer verdi.

Nazilerin toplama kamplarındaki görüntüleri akıllara getiren 1947 yılına ait fotoğraflarda, kurbanların açlıktan bir deri bir kemik kaldıkları dikkat çekiyor. Kamplardaki kişilerin aylarca aç ve uykusuz bırakılmak, dövülmek ve soğukta bırakılmak gibi işkenceye maruz kaldıklarını yazan gazete, bu merkezlerde özellikle 2. Dünya Savaşı'nda SSCB'ye destek verdiğinden kuşkulanılan kişilerin tutulduğunu belirtti...[7]

Evet İngiltere yönetiminin, Soğuk Savaş'ın ilk yıllarında 'şüpheli komünistler' için Almanya'da açtığı işkence kamplarındaki kurbanların fotoğrafları ilk kez gün ışığına çıktı...

---

[6] Halis Güngezer, "Tarihte Soykırım Örnekleri", Cumhuriyet, 25 Ekim 2006, s.7.
[7] "İngilizlerin 'Toplama Kampı'", Cumhuriyet, 4 Nisan 2006, s.11.

The Guardian, İngiltere Savaş Ofisi'nin, SSCB'yi desteklediği sanılan kişileri hapsettiği kamplarda gizli bir işkence programı uyguladığını öne sürdü. Mahkûmların aylar boyunca aç-uykusuz bırakılmak, dövülmek ve soğukta bırakılmak gibi işkencelere maruz kaldığı, bazılarının açlık ve dayaktan öldüğü, bazılarınaysa mengeneyle işkence yapıldığı kaydedildi...[8]

Amerikan Merkezi Haberalma Teşkilâtı'nın (CIA) Soğuk Savaş döneminde Batı Almanya'daki gizli antikomünist çalışmalarını açığa çıkarabileceği kaygısıyla Nazi savaş suçlusu Adolf Eichmann'ın yerini bildiği hâlde sessiz kaldığı ortaya çıktı.

ABD'de gizliliği kaldırılan ve önceki gün açıklanan 27 bin sayfalık belgelere göre CIA, Soğuk Savaş döneminde Nazi savaş suçlularının saklanmasında büyük rol oynamış...[9]

CIA tarafından açıklanan belgeler, Batı Alman ve ABD gizli servislerinin, Yahudi soykırımının düzenleyicisi ve SS yöneticisi Adolf Eichmann'ı koruduğunu gösteriyor...[10]

Bunlara ek olarak alın size gündelik hayattan da kimi somut veriler...

'Özgür dünyayı koruma' adına ABD'yle birlikte Afganistan ve Irak işgallerine girişen İngiltere, içeride George Orwell'in ünlü romanı '1984'teki 'Büyük Birader'in izlediği topluma dönüşürken, enformasyon komiseri bir uyarı yayımladı. Resmi bilgilere kamunun ulaşmasından sorumlu hükümet organını yöneten Richard Thomas'ın raporu, vatandaşını en çok gözetleyen devlet olan İngiltere'de, 10 yıl içinde 'görünmez' tekniklerle Philip K. Dick'in romanından uyarlanan 'Azınlık Raporu' filmini çağrıştıran öngörüleri ortaya koydu:

Bireylere kimlik tanımlama için mikroçip takılması.

Elektrik direği ve duvarlara yüz tanıyan kameralar.

Gökte insansız casus uçakları gezmesi. Araçların küresel uydu izleme sistemine bağlanmasıyla trafik sıkışıklığına sokulmadan en açık yola yönlendirilmesi, bu hizmetin ücretinin otomatik olarak kredi kartından çekilmesi, polisin de araçların hızı ve yönünü izlemesi.

İş başvurusu yapanların biyometrik ve psikiyatrik sınavdan geçirilmesi, yaşam biçimi profili çıkarılması ve sağlık testlerine tabi tutulması. Riskli görülenlere ya da testleri reddedenlere iş verilmemesi.

Dükkânların alışverişe gelenleri taramadan geçirip sadakat kartı verisi oluşturması, böylece en büyük harcamayı yapanlara en iyi muamelenin gösterilmesi.

---

[8] "Britanya da İşkence Kampı Kurmuş", Radikal, 4 Nisan 2006, s.12.

[9] "CIA Arşivindeki Gerçek: ABD Nazilerle El Ele Kol Kola", Cumhuriyet, 8 Haziran 2006, s.11.

[10] Rene Heilig, "Nazi Savaş Suçlusu: Eichmann'a CIA ve BND Koruması", Neues Deutschland, 8 Haziran 2006.

Akıllı kart sistemi kullanan okulların ebeveynlere çocukların devamlılığı, ne yedikleri, internet kullanımları, sınav ve uyuşturucu testi sonuçlarını izletmesi.

Akrabalarının ziyaret etmek yerine kamera veya sensörle izlemeyi tercih edecek olmalarıyla yaşlıların tecrit hayatı sürmesi. Yaşlılara da çip takılması... vb.leri...[11]

Evet, evet bir İngiliz, günde 300 kamera tarafından aynı anda izleniyor.

İngiltere Enformasyon Kurulu'nun üst düzey yetkilisi Richard Thomas, Avam Kamarası'nda gizlilik konusundaki konuşmasında "Sürekli izlenen bir toplumuz" dedi.

Thomas'ın verdiği bilgiye göre 4,2 milyon kapalı devre kameranın bulunduğu İngiltere'de bir İngiliz günde 300 kamera tarafından aynı anda izleniyor.

The Independent "14 kişi başına bir kamera düşüyor" diyerek, 26 milyondan fazla vatandaşın kişisel bilgilerini, tüketim alışkanlıklarını analiz eden 216 şirketin bulunduğunu kaydetti...[12]

Özetin özeti "Fransa 1 milyon, İngiltere yaklaşık 3 milyon, ABD ise sayısız kamerayla sürekli olarak gözetleniyor. Londra'da evinden çıkan bir kişinin, olağan bir iş gününde, görüntüsünün 300 kameraya takıldığı söyleniyor..."[13]

Sadece İngiltere mi? Elbette 'Hayır'!

Örneğin Alman gizli servisi (BND) de gazeteci kullanarak gazeteci izliyor![14] Vs. vs...

İş bunlarla sınırlı değil; devam edersek...

İngiliz terörle mücadele ekiplerinin Londra'nın batısındaki bir eve düzenlediği baskın sonucu bir kişi öldürüldü, bir kişi gözaltına alındı.[15] "Çok özel istihbarata dayandığı" söylenen ve 250 polis personelinin katıldığı baskında 'şüpheli' olduğu belirtilen 23 yaşındaki bir erkek yaralandı. Polisin hastaneye götürdüğü gencin kurtarılamadığı bildirildi...[16]

Ayrıca Londra'daki Wandsworth hapishanesiyle ilgili teftiş sonuçlarını açıklayan Ceza ve Tevkifevleri müfettişi Anne Owers, her 8 mahkûmdan birinin tekme-tokat dayak yediğini söylediğine işaret etti. İngiltere'nin en disiplinli hapishanesi olarak tanıtılan Wandswordth'da hakaretle ve diğer yollarla taciz edilenlerin de dikkate alınması hâlinde, mahkûmların yarısına yakınının tacize ve

---

[11] "Britanya Orwell'ın '1984'ünü Solluyor", Radikal, 3 Kasım 2006, s.8.

[12] Mustafa K. Erdemol, "İngilizler İzlenmekten Yakınıyor", Cumhuriyet, 4 Kasım 2006, s.10.

[13] Nuray Sancar, "Dikkat Gözetleniyorsunuz", Evrensel Kültür, No:180, Aralık 2006, s.5.

[14] Bettina Gus, "BND Skandalı: Gizlilik Demokrasiyi Aşıyor", Tageszeitung, 1 Haziran 2006.

[15] "İngiltere gizli servisi MI5 ülkeye karşı 30 terör komplosu olduğunu ve 200 farklı şebekeden 1600 kişiyi izlediğini açıkladı. MI5 Başkanı Eliza Manningham-Buller, her gün daha fazla Müslüman gencin radikalizme kaydığını, 10 ayda açılan dosya sayısının %80 arttığını söyledi" ("MI5 1600 Zanlıyı İzliyor", Radikal, 11 Kasım 2006, s.9).

[16] "250 Polis Bir Evi Bastı... Londra'da Yine Yargısız İnfaz", Cumhuriyet, 3 Haziran 2006, s.10.

kötü muameleye uğradığını söylediğine dikkati çeken Owers, hapishanedeki aşırı kalabalığın da şartları elverişsiz hâle getirdiğini vurguladı.

Mahkûmların neredeyse hiç hareket etme şansları bulunmadığına işaret eden Owers, olumsuz koşulların hapishane personelinin olumsuz yaklaşımlarıyla daha belirgin hâle geldiğini yazarken; Ceza ve Tevkifevleri sözcüsü ise bazı hapishane çalışanlarının olumsuz davranışlarından haberdar olduklarını ve bu konuda ciddi önlemler aldıklarını bildirdi...[17]

Nihayet 'hak'tan, 'hukuk'tan çokça söz edip, 'demokrasi ihraç eden' emperyalistlerin gerçek icraatlarına gelince;[18] "Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi tarafından yayımlanan CIA'nın 'terör zanlıları'nın yasadışı transferi konulu raporda Türkiye, İspanya, Almanya, Kıbrıs Rum kesimi, Polonya, Romanya ve Portekiz hava limanlarını CIA uçaklarının kullanımına açan ülkeler arasında yer alıyor"![19]

Bu konuda The Guardian, CIA'nin Almanya'ya 'sus payı' önererek, bu ülke üzerinden AB'yi işkence uçakları konusunda susturmaya çalıştığı iddiasına yer verdi.

Habere göre CIA'nın Almanya'ya, Fas'ta bir hücrede tutulan Alman vatandaşı El Kaide zanlısını görme izni verilmesi karşılığında, AB'den insan hakları konusunda gelen baskıların yumuşatılmasına yardımcı olunmasını istediği öne sürüldü.

İstihbarat raporunun 2006 Şubat'ında Alman Parlamentosu için hazırlanmış olduğu belirtildi. Zanlının 2002'de Fas'ta tutuklandığına işaret eden Guardian, 11 Eylül zanlısı olarak tutulan kişinin Alman yetkilileriyle Fas'ta bir kez görüştürüldüğünü, daha sonra CIA'ya ait 'işkence uçağıyla' Suriye'ye götürüldüğünü yazdı.

Suriye'nin de bu kişiyi görme karşılığında Almanya'da yargılanan bir Suriye ajanı hakkındaki suçlamalardan vazgeçilmesini istediğini yazan gazete, Almanya'nın, anlaşma karşılığında ajan hakkındaki suçlamalardan vazgeçtiğini öne sürdü. Guardian, anlaşma ardından AB ülkelerinin insan hakları ihlâlleri konusundaki eleştirilerinin dozunu azalttığını da belirtti![20]

Devamla bir şey daha; AB ile Washington yönetimi arasında 'terörizmle mücadele' çerçevesinde 2004 yılında imzalanan anlaşma, ABD'ye yolcu taşıyan ha-

---

[17] "Mahkûmlara Kötü Muamele İtirafı", Ülkede Özgür Gündem, 28 Ekim 2006, s.8.

[18] "11 Eylül sonrası 'terörle savaş' gerekçesiyle çıkarılan yasalar, teröristlerin 'çehresini değiştiriyor'. İngiltere'nin 'askeri üslere izinsiz girenlerin potansiyel terörist' sayılmasını öngören yeni düzenlemesinin ilk kurbanları torun torba sahibi iki kadın oldu. 68 yaşındaki Helen John ve 62 yaşındaki Sylvia Boyes, bu düzenlemeyi protesto için bir ABD askeri üssünde gösteri yapınca gözaltına alındı. 'Terörist' yaftası yiyen kadınlar, bir yıl hapis cezasıyla karşı karşıya" ("'Terörist' Etiketli Nineler", Radikal, 7 Nisan 2006, s.13). Ayrıca bkz: "İngiltere'de 1600 Kişi Sürekli İzlemede", Cumhuriyet, 11 Kasım 2006, s.11; "Fransa'yı Ceza: Nazilere Yardımdan Suçlu Bulundu", Cumhuriyet, 7 Haziran 2006, s.10; "Almanya: Polis Gözetiminde 128 Ölüm", Cumhuriyet, 15 Nisan 2006, s.11; "Hollanda İşkence Yaptı", Toplumsal Demokrasi, 18 Kasım 2006, s.8; "Avrupa Parlamentosu: CIA'nın Gizli Cezaevleri Biliniyordu", Toplumsal Demokrasi, 30 Kasım 2006, s.7.

[19] "Avrupa CIA'ya Çalışmış", Cumhuriyet, 8 Haziran 2006, s.11.

[20] "CIA'dan AB'ye Sus Payı", Ülkede Özgür Gündem, 28 Ekim 2006, s.8.

vayolu şirketlerine, isim, adres, telefon ve ödeme şekli gibi bilgiler verilmesini zorunlu kılıyordu. Ancak AB'nin en yüksek mahkemesi olan Adalet Divanı, AB'nin böyle bir anlaşmaya imza atarak hukuku çiğnediği yönünde görüş açıkladı![21]

Ama bunların ne önemi var? Sözünü ettiğimiz nihayetinde kapitalizmin 'hak'kı/'hukuk'udur!

Tıpkı Exxon'un icraatlarındaki üzere: Endonezya'nın Açe bölgesinin halkı, tesislerini güvenlik güçlerinin işkencehanesine dönüştüren Amerikan petrol devi Exxon hakkında, 2001'de Exxon için çalışan Endonezya güçlerinin işkence, tecavüz kampanyası yürüttüğünden şikâyetçi olmuştu![22]

'Çifte standartlılık' konusunda bir şey daha: El Şarika Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde öğretim görevlisi Muhammed Kırat, "Fransa'nın Ermeni soykırımını inkârı suç sayan yasa tasarısı, güçlü devletlerin çelişkili üslubunun son örneği. İş, Fransız askerlerinin 1,5 milyon Cezayirliyi öldürmesine gelince sesini çıkarmayan Fransız parlamentosu, bir de sömürgeciliği öven yasalar hazırlamıştı"[23] derken; Buseyna Şaban da ekliyor: "20. yüzyılın başındaki 'Ermeni soykırımı'nı inkârı suç sayan bir yasa çıkarmak isteyen Fransız vekiller, nedense Filistin, Irak ve Lübnan'da bugün yapılan katliamlara ve Bush yönetimine karşı sesini çıkarmıyor. Araplar, Doğu'ya tepeden bakan Batı'nın gözünde bu kadar değersiz..."[24]

IRKÇI İSRAİL KARŞISINDA UMUDUN FİLİSTİN'İ...

"Tükürün maskeli vicdanına asrın, tükürün!"[25]

Dostoyevski'nin 'Karamazov Kardeşler'in de, "Çocukların ölümünü düşündükçe, evrene geliş biletimi iade etmek istiyorum" dediği acının kesintisiz yaşandığı Filistin; Bernard Shaw'ın, *"Yasalarınız adaleti olanaksız kılıyor;*
bağımlılığınız özgürlüğü ortadan kaldırıyor;
malınız mülkünüz, düzenlenmiş bir soygunculuk;
töreleriniz, küstahça ikiyüzlülük;
aklınız bilgisiz ya da görgüsüz budalaların yönetiminde;
gücünüz korkakların, yüreksizlerin elinde;
onurunuz ise, sahtecilikten başka bir şey değil.
Yürürlükteki düzene bu nedenlerle düşmanım işte" dediği, 'uygar batı'nın emperyalist ikiyüzlülüğüne de müthiş bir kanıt oluşturur...

---

[21] "AB-ABD Anlaşması Yasadışı", Cumhuriyet, 31 Mayıs 2006, s.11.
[22] "Exxon'a İşkence Davası", Radikal, 9 Mart 2006, s.12.
[23] Muhammed Kırat, "Fransa Kimi Kandırıyor?", Beyan, 27 Ekim 2006.
[24] Buseyna Şaban, "Batı 'Soykırım Seçiciliği' Yapıyor", Şark ül Evsat, 16 Ekim 2006.
[25] Mehmet Akif.

Saldırgan savaş makinesinden başka bir şey olmayan İsrail'den söz edelim, dilerseniz; bilinir ki yani "Siyonist ırkçılık, kendini açıkça bir 'Yahudi devleti' olarak tanımlayan İsrail'in yasalarına sinmiştir"![26]

Bunun son örneklerinden biri Lübnan'dır!

Çoğu sivil 1.300'den fazla can alan Lübnan saldırılarında fosfor, misket ve sığınak delici bombalar kullandığı bilinen İsrail'in nükleer içerikli yeni bir silah da kullanmış olabileceği iddia edildi. Lübnan'ın güneyinde Hiyam ve Tire'de savaş sırasında oluşan iki kraterde radyoaktivite saptanması İsrail'in uranyum bombası kullandığı şüphesine yol açtı.

Independent'ın Ortadoğu muhabiri Robert Fisk'e göre, bilim adamları 12 Temmuz-14 Ağustos arasında İsrail bombalarının açtığı iki kraterden alınan toprak örneklerinde radyoaktivite buldu. Zenginleştirilmiş uranyum anlamına gelen 180 derece izotop içeren bu örnekler ayrıntılı inceleme için İngiltere'deki Harwell laboratuarına gönderildi. İngiltere Savunma Bakanlığı, yüksek miktarda uranyum izotopunu doğruladı.

Avrupa Radyasyon Riski Komitesi Sekreteri Dr. Chris Busby'nin örneklerle ilgili hazırladığı ön rapora göre, örnekler geliştirilmiş uranyum özelliği taşıyor. İki olasılık olduğunu belirten Busby, "Birincisi silah, küçük bir yeni deneysel nükleer fizyon cihazıdır ya da yüksek sıcaklıkta uranyum oksidasyon parlamasına dayanan termobarik silah gibi deneysel bir silahtır. İkincisi zenginleştirilmiş uranyum taşıyan sığınak delici konvansiyonel silahtır..."[27]

Ve dünya bu konuda suskundur... Tıpkı Filistin konusunda olduğu gibi...

İsrail Gazze'de yeni katliamlar işlerken, Irak'a insan hakları adına girmiş ABD ve İngiltere sesini çıkarmıyor...

Örneğin kapkara bir terörden başka bir şey olmayan Siyonist ırkçılığın icraatlarıyla, "İsrail'in Gazze'nin kuzeyindeki Beyt Hanun beldesine yönelik baskınında ilk günün bilânçosu yedi şehide ve elli yaralıya ulaştı. Çok sayıda ev de yıkıldı.

İsrail hükümeti 2006 Temmuz'undaki bir fedai eyleminde İsrailli asker Gilad Şalit'in esir alınmasından beri, Gazze'de etnik temizlik yapıyor. İsrail kurşunlarıyla düşen şehitlerin sayısı 320'yi aştı.[28]

---

[26] "İsrail'in Siyonist Devlet Yapısı Yok Edilmeli", Red Dergisi, No:1, Ekim 2006, s.16.

[27] "Uranyum Bombası Şüphesi", Radikal, 29 Ekim 2006, s.12.

[28] İsrail askerlerinin Gazze Şeridi'ndeki Beyt Hanun'da 19 saat süren cami kuşatması, içerideki silahlı Filistinlilerin, kadınların yardımı sayesinde kaçmasıyla sona erdi. İsrail ordusu, önceki akşam Beyt Hanun Camii'ne saklanan yaklaşık 60 militanın, dışarıdaki Filistinli kadınların protesto eylemine karışarak kaçtığını açıkladı. Kadınlardan 2'si İsrail askerlerinin ateşinde öldü. 40 yaşlarındaki Ümmü Muhammed eylemin ardından gazetecilere, "Çocuklarımızı kurtarmak için yaşamlarımızı tehlikeye attık" dedi. 21 yaşındaki Nida el Radih, kurtarma operasyonunu "Yüzlercemiz camiye girip direniş savaşçılarını kurtarmak için aramıza aldık" diye anlattı ("Filistinli Kadınlar Kalkan Oldu", Cumhuriyet, 4 Kasım 2006, s.10).

Dikkat çeken konuysa, sanki İsrail güçleri meşru ve sıradan bir iş yapıyormuş gibi bütün dünyanın uyum içinde sessiz kalması. Zira İsrail hukukun üstünde... Çünkü ABD İsrail'e yeşil ışık yakarak yeryüzünde fitne yayması için elini serbest bıraktı..."[29]

Ali Muhsin Hamid'in deyişiyle, "Filistin'de barıştan dem vuran Batılılar, bunun gerçekleşmesi için hiçbir şey yapmıyor. Batı, Filistinlilerin düzenlediği direniş eylemlerini kınarken, İsrail'in sivilleri öldürmesi karşısındaki sesini bile çıkarmıyor"ken;[30] Abdulbari Atwan da eklemekte: "İsrail'in Filistinlileri katletmesine karşı Batı'dan hiçbir tepki gelmemesine alıştığımız gibi, Arapların da susmasına alışmak zorundayız. Araplar, Filistinlilerin çektiği acılara gözlerini kaparken, Filistin Yönetimi de halkını korumak ve ablukayı kaldırmak için kılını kıpırdatmıyor..."[31]

Evet, evet bilmeyen/duymayan/görmeyen yok: "Gazze'de kan, gözyaşı, sabır ve direniş dışında bir şey yok. Dünya, bir tek Gazze için ağlamıyor. Dünya teröre karşı öfkeli, ama İsrail'in Filistinlilere terör uygulaması bunun dışında tutuluyor. Araplar da ağlamaz oldu. İsrail, katliamlarını artırarak onları suskunluğa alıştırdı. ABD de suskunluklarına mazeret bulmaları için onları kavgayla korkuttu.

Cesur Gazze halkı kan gölüne boğuluyor, İsrail'in küstahlığı altında eziliyor ve etrafındaki ürkütücü sessizlikle hayal kırıklığına uğruyor. Siyonist oluşumsa azgınlığını sürdürüyor. Bazıları kaybedenin sadece Filistinliler olduğu yanılgısına kapılabilir.

Oysa, Siyonist terörün epey fazla kurbanı var. İlki de ahlâki, askeri ve siyasi açıdan kaybeden İsrail'in kendisi. ABD de Siyonist suçlara verdiği desteğin nasibini alıyor.

Artık insan hakları çağrılarına da önem verilmiyor. Bu söylemlerin amaçlarından kuşku duyuluyor. Saygın ilkelerin çifte standart yüzünden alaşağı olması bu kuşkunun nedeni. Uluslararası toplumun suskunluğu da Siyonist oluşumu suç işlemeye sevk ediyor. Caydırıcı bir gücün eksikliği sebebiyle İsrail'in çılgınlığı genişliyor..."[32]

Özetin özeti: 11 Eylül saldırılarının ardından oluşan 'anti-terörizm' atmosferinde potansiyel terörist olarak algılanan Arap ve Müslümanlar aleyhinde yapılan propaganda başarıya ulaşmış gibi gözükmektedir. Taliban, Bin Ladin, El Kaide, Vahabi gibi terimlerin ve isimlerin bugün insanların zihinlerine olumsuz birer imge olarak kazınmış olması bu başarının en büyük göstergesidir.

---

[29] "İsrail'e Kimse Ses Çıkaramıyor", Kuds ül Arabi, 2 Kasım 2006.
[30] Ali Muhsin Hamid, "Batı'nın Filistin Tavrı Tümüyle İkiyüzlü", Vifak, 18 Kasım 2006.
[31] Abdulbari Atwan, "Filistinliler Yalnızlığa Mahkûm", Kuds ül Arabi, 9 Kasım 2006.
[32] "Araplar Sustukça İsrail Terörü Artıyor", Haliç, 9 Kasım 2006.

İsrail, 11 Eylül sonrası oluşan yeni atmosferi değerlendirmede gecikmemiştir. Saldırıların 'masum hedefi' olan ABD üzerinden planlarına start veren İsrail istihbarat örgütü, adeta ABD'de hiçbir Arap ve Müslüman bırakmamak üzere harekete geçmiştir. İlk olarak, ABD'deki, Filistin direnişine maddi ve manevi destek veren, STK'lar içindeki Filistinli Araplar takibe alınıp teröre destekle suçlanarak faaliyetleri durdurulmuş ve mal varlıklarına el konulmuştur. Ardından da geçmişte İsrail'e karşı herhangi bir eylemde bulunan Filistinlileri yakalayıp cezalandırmak üzere Amerikan emniyet güçleri MOSSAD'ın bütün bilgilerini değerlendirmeye almış ve Filistinlilere karşı harekete geçmiştir.

Filistinlilere ait bütün demokratik örgütlenmeler kapatılmış, aktif çalışan ve İntifada ile gönül bağı bulunan çok sayıda Filistinli ya yakalanmış ya da sınır dışı edilmiştir. Florida Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Sami Aryan bu örneklerden biridir. Sami Aryan, 20 yıl önce yaptığı bir konuşmada İsrail'e hakaret ettiği için görevinden alınarak tutuklanmış ve Federal yetkililer tarafından gerekli araştırma belgelerinin tamamlanması için 2005 yılına kadar mahkemeye çıkarılmayacağı ve tutukluluk hâlinin devam edeceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, İsrail ile Filistinliler arasındaki çatışmalar, İsrail'in iddia ettiği gibi iki eşit siyasi taraf arasında gerçekleşen bir savaş olarak değerlendirilemez, tam aksine taraflar arasındaki güç asimetrisi çok büyüktür ve bir taraf ağır silahlarla direnişi kırmaya çalışan bir güç iken, diğer taraf sivil insanların oluşturduğu bir direniş hareketidir. İsrail ekonomik ambargo, ablukalar, dolaşım sınırlamaları dahil olmak üzere tüm psikolojik ve teknik araçlarını kullanarak bir savaş yürütmektedir. Bununla birlikte II. İntifada ile Filistin direnişine Arap kökenli İsrail vatandaşlarının destek vermesi İsrail'i korkutan bir olgudur. Nitekim Aksa İntifadası olarak da bilinen II. İntifada, ilk İntifada'ya göre çok daha canlıdır. II. İntifada genci, yaşlısı, Hıristiyan'ı, Müslüman'ı ile tüm Filistin halkını ve tüm direniş örgütlerini bir araya getirmiştir...

ABD MARİFETLERİ

"Zulümler yağmur gibi yağmaya başlayınca / 'dur' diyen olmaz artık,
Cinayetler üst üste yığılmaya başlayınca görülmez / oluverirler.
Çekilen acılar dayanılmaz olunca duyulmaz artık / hiçbir çığlık.
Çığlıklar da yaz yağmuru gibi yağar."[33]

"ABD'yi yargılamadan barış mümkün mü?"[34]

---

[33] B. Brecht, "Zulümler Yağmur Gibi Yağmaya Başlayınca".
[34] İran Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinecad, Radikal, 13 Kasım 2006, s.9.

ABD emperyalizmi ve 'marifetleri' deyince; ister istemez Bernard Shaw'ın, "Büyük İskender sarhoşken en yakın dostunu öldürmüştü; ama ona duyduğumuz hayranlığın nedeni bu değil. O sayısını bilmediğimiz kadar insanı öldürttüğü için tarihin en saygın kişilerinden biri oldu" sözleriyle; Lev N. Tolstoy'un, "Savaşa Karşı Yazılar"ındaki "Onlar, milyarlar tutarında paraya, milyonlarca askere sahip; bizim elimizde tek bir araç, ama yeryüzünün en önemli aracı var: Hakikat" saptamasını anımsamamak mümkün değildir...

ABD emperyalizmi ve 'marifetleri' deyince; insan nerden başlayacağını 'şaşırıyor'; ama en iyisi şundan başlamak: Mehmet Barlas'ın *dahi*, "Dünyada şu anda kimsenin aklına 'Amerika' denince 'Hukuk', 'Özgürlük', 'Demokrasi' veya benzer liberal olgular gelmiyor artık"[35] demek zorunda bırakıldığı tabloda; "Amerika'da bir kâbus senaryosu yazılıyor... 'Özgürlükler ülkesi' markalı bir toplumu, 11 Eylül'le birlikte salt güvenlik kaygılarını kullanarak totaliter zihniyete sürükleyen Bush yönetimi, militarist politikalarına son rötuşları atıyor. (...) Kimin aklına gelirdi, Orwell'ın 1984'ünün 21. yüzyılda gerçekliğin ta kendisi olup çıkmaya başlayacağı"[36] diye dert yanıyor Ceyda Karan...

Kolay mı? "ABD'nin özgürlük adına başlattığını iddia ettiği savaşın ilk kurbanı, birçok Batı ülkesi vatandaşının özgürlükleri oldu. Üstelik bu savaşı başlatan İngiltere ve ABD, insan haklarının en çok ihlâl edildiği ülkeler, polis devletine kayıyorlar..."[37]

Amerika'da Başkan George W. Bush'un çok istediği 'telefon dinlenmesi' ve terör zanlılarının tutulması ve yargılanmasıyla ilgili tasarılar özgürlüklerin budandığı eleştirileri eşliğinde yasalaştı![38] Bush'un terörle mücadele yasası, ABD vatandaşları, hatta Guantanamo zanlılarının avukatlarına dahi 'düşman savaşçı' muamelesini de içeriyor![39]

Bununla bağıntılı olarak Bush yönetiminin, ABD'de 200 milyon abonenin konuşma kayıtlarının telefon firmalarından alıp kaydettiği 'mega telekulak' skandalına rağmen, internet şirketlerine de baskı yaptığı ortaya çıktı. Adalet Bakanı Alberto Gonzales ve FBI Başkanı Robert Müller'in 26 Mayıs 2006'daki toplantıda, Google AOL da dâhil pek çok şirketten müşterilerinin kayıtlarını iki yıl tutmalarını istediği kaydedildi. Gerekçe olarak terör soruşturmaları ve çocuk pornosu gösterildi. Bakanlık e-posta içeriği değil sadece girilen siteler ile yazışılan insanlara dair bilgi istediğini savundu![40]

---

[35] Mehmet Barlas, "İdeolojisini Kaybeden Amerikan İmparatorluğu", Sabah, 12 Ağustos 2006, s.5.
[36] Ceyda Karan, "Dünya Senalarında Totalitarizmin Hayaleti Dolaşıyor", Radikal, 2 Ekim 2006, s.9.
[37] "Özgürlük, Adına Verilen Savaşın Kurbanı", The Economist, 2 Eylül 2006.
[38] "Bush'un Terör Yasası Kongre Onayı Aldı", Radikal, 30 Eylül 2006, s.12.
[39] "Amerikalı da 'Düşman Savaşçı' Sayılacak", Radikal, 28 Eylül 2006, s.9.
[40] "Bush İnternete de El Atmış", Radikal, 3 Haziran 2006, s.8.

Ve de Irak savaşına kızıp web sayfasına 'Bush'u öldürün!' posteri koyan 14 yaşındaki öğrenci gizli servis baskınına uğradı. Dersten apar topar çıkarılıp hapisle tehdit edilen Julie, sorgulanıp hapishaneye gönderilmekle tehdit edildi![41]

Guantanamo ve Irak'a dair iki film, Pentagon'un sansürüne takıldı. 'Guantanamo Yolu'nun afişine izin verilmezken, 'Bağdat Acil' filminde değişiklik istendi.

Amerika'da Guantanamo ve Irak'la ilgili iki film Bush yönetiminin sansürüyle karşı karşıya kaldı. Berlin Film Festivali'nden ödül alan belgesel film 'Guantanamo Yolu', büyük yapımcı firmaların oluşturduğu Amerikan Film Birliği'nin (MPAA), Irak'ta bir Amerikan askeri hastanesinde yaşananları anlatan Baghdad ER (Bağdat Acil) de Kara Kuvvetleri Bakanı Francis Harvey'in hışmına uğruyor.

MPAA, 'Guantanamo Yolu'nda zincirlenmiş bileklerinden asılı ve başı kukuletalı üç esir görüntüsünün olduğu afişe izin vermedi. Dağıtımcı firma Roadside Attractions'ın başkanı Howard Cohen, "Guantanamo'da insanlara yaptıklarımızı çocukların görmesini istemiyorlar" derken, MPAA yorumda bulunmadı...[42]

ABD Savunma Bakanlığı Pentagon'un hazırladığı yeni ordu saha el kitapçığında Cenevre Sözleşmesi'nin en temel maddesi olan "Tutsaklara küçük düşürücü ve haysiyet kırıcı davranılamaz"[43] ifadesine yer verilmedi![44]

Bunların yanında "ABD Dışişleri Bakanlığı'nın insan hakları raporu, Amerikalıların tüm dünyaya karşı işlediği suçları es geçiyor"ken;[45] Bush yönetiminin Amerikan güçlerinin Irak'taki sivil katliamlarının soruşturulup sorumluların cezalandırılacağı vaadi havada kalıyor. Açığa çıkan üç sivil katliamdan biri olan İshaki katliamında 11 kişiyi öldüren askerler ordu soruşturmasında aklandı![46]

Ayrıca ABD yönetimi, CIA tarafından işkenceli sorgudan geçirilerek, Guantanamo'ya götürülen kişilerin, ifadelerinde işkenceyi anlatmasının engellenmesini de istedi.[47] Adalet Bakanlığı, 26 Ekim'de Federal Bölge Yargıcı

---

[41] "14 Yaşındaki Terör Zanlısı", Radikal, 15 Ekim 2006, s.9.

[42] "Pentagon'un Sansür Makası İşbaşında", Radikal, 19 Mayıs 2006, s.11.

[43] İngiltere'nin Irak'ın Basra kentinde görevli Lancashire Taburu'ndan yedi askerin otel görevlisi Baha Musa'nın ölümü ve esirlere kötü muameleden yargılandığı askeri mahkemede, bir askerin bir esirin gözlerini oyduğu iddia edildi. Hava Kuvvetleri subayı Scott Huges, 2003'te Basra'daki hapishanedeki esirlere kötü muameleleri aktardığı ifadesinde "Onbaşı Donald Payne, Kifah el Matairi adlı esirin göz çukurlarına parmaklarını sokup başını aniden yukarı çekti. Gözlerini oyar gibiydi" diye konuştu. Kötü muamele suçunu kabul etmiş Payne'in avukatı iddiayı yalanladı ("Iraklı Esirin Gözleri Oyulmuş", Radikal, 28 Ekim 2006, s.9).

[44] "ABD Cenevre Sözleşmesi'ni Çöpe Atıyor", Cumhuriyet, 6 Haziran 2006, s.11.

[45] Seyid Zehra, "Washington'ın Yıllık Komedisi", Ahbar El Haliç, 11 Mart 2006.

[46] "Amerikan Ordusu Katillerini Akladı", Radikal, 4 Haziran 2006, s.9.

[47] "İşkenceyi Anlatmak Yasak", Ülkede Özgür Gündem, 5 Kasım 2006, s.8.

Reggie Walton'a yazı göndererek, esirlerin mahkemelerde kendilerine uygulanan teknikleri anlatmalarına yasak getirilmesini ve bu özel bilgileri dışarıya sızdırabilecek sivil avukatlarla görüştürülmemelerini istedi![48]

ABD Başkan Yardımcısı Cheney'nin sorgudaki kişinin suya batırılmasına yeşil ışık yakan şeyler söyledi. Cheney, North Dakota eyaletindeki muhafazakâr bir radyo istasyonunda yayımlanan mülakatında, "Eğer suya batırmak hayat kurtaracaksa, bunu yapmak için fazla düşünmeye gerek yok değil mi?" sorusunu, "Bence düşünmeye gerek yok" diye yanıtlamıştı![49]

Özetin özeti John Berger'in ifadesiyle, "2. Dünya Savaşı'nın sonunda Japonya'ya atom bombası atması, ABD'nin üstün askeri güç olduğunun ölen sivillerin gölgesinde gelen beyanıydı. Bush yönetiminin 11 Eylül sonrasında başlattığı terörle savaş bu acı tarihi dikkate almıyor, yine sivilleri 'tali hasar' olarak vuruyor"ken;[50] Paul Craig Roberts de haykırıyor: "'Özgürlükler ülkesi Amerika', Bush yönetimi altında artık bir polis devleti: İşkence neredeyse meşru sayılıyor, başkan hukukun üzerinde, vatandaşlar gözetleniyor, muhalefet sessiz, konuşanlarsa 'aşırılık'la suçlanıyor. Kayıtsız Amerikalılar hükümetten korunma gereğini unuttu..."[51]

ABD emperyalizmi ve 'marifetleri' deyince; sıralamakla bitmez![52]

---

[48] "Esir İşkenceyi Anlatamayacak", Radikal, 5 Kasım 2006, s.13.

[49] Yasemin Çongar, "'Su İşkencesi'ni Savundu", Milliyet, 28 Ekim 2006, s.18.

[50] John Berger, "Teröre Karşı Terörist Bir Savaş mı?", Radikal, 15 Eylül 2006, s.12.

[51] Paul Craig Roberts, "Özgürlükler Ülkesi Bush'a Kalırsa...", Counterpunch, 22 Kasım 2006.

[52] Çin, ABD Dışişleri Bakanlığı'nın yıllık insan hakları raporundaki savlara yine bir raporla yanıt verdi. ABD'nin yayımladığı raporda, "otoriter Çin yönetiminin, yurttaşlarını keyfi tutukladığı ve gözaltına aldığı, muhalifleri ezdiği, medya denetimlerini sıkılaştırdığı" belirtilmişti. Pekin, ABD'ye "Washington kendi insan hakları siciliyle yüzleşsin" şeklinde karşılık verdi. Çin Devlet Konseyi tarafından 7. kez yayımlanan, ABD'nin 2005'teki insan hakları durumuna ilişkin raporda, bu ülkenin yurtiçinde ve dışında birçok kez insan haklarını çiğnediği savunuldu. Raporda, ABD'deki yüksek cinayet oranına, telekulak olaylarına ve Irak'taki Amerikan askerlerinin Iraklı gazetecileri gözaltına almasına dikkat çekildi ("Tencere Dibin Kara...", Cumhuriyet, 10 Mart 2006, s.10). Ayrıca bkz: Nilgün Cerrahoğlu, "Guantanamo Hukuku", Cumhuriyet, 3 Temmuz 2006, s.17; "Hadisa: ABD Ordusunun Yüzleşmekten Kaçamadığı Katliam", Radikal, 28 Mayıs 2006, s.12; Haluk Şahin, "Bir Hadisa Var ABD ile Dünya Arasında", Radikal, 2 Haziran 2006, s.6; "ABD Askeri Hamile Kadını Öldürdü", Radikal, 1 Haziran 2006, s.12; "İşkenceci ABD'li Doktor Yargılanıyor", Sabah, 9 Ağustos 2006, s.20; Ergun Babahan, "Bush ve Hukuk", Sabah, 15 Eylül 2006, s.4; "ABD, Uluslararası Cenevre Anlaşması'nı Askıya Alacak", Ülkede Özgür Gündem, 7 Haziran 2006, s.8; "Bush: İşkencenin Çok Faydasını Gördük", Vatan, 10 Eylül 2006, s.16; "İşkenceci ABD", Yürüyüş Dergisi, No:70, 17 Eylül 2006, s.9; "Pentagon'dan İşkence İtirafı", Ülkede Özgür Gündem, 18 Haziran 2006, s.9; "Senato'dan Bush'a İşkence Yetkisi", Cumhuriyet, 30 Eylül 2006, s.11; Sami Kohen, "Batı'nın Değerlerine Ne Oldu?", Milliyet, 3 Mayıs 2006, s.20; "İnsan Hakları ABD'ye Takıldı", Cumhuriyet, 14 Mart 2006, s.9; "Bush İşkenceyi Savundu", Yürüyüş Dergisi, No:71, 24 Eylül 2006, s.7; "Bush, 'Terörle Mücadele' Yasasını Onayladı", Radikal, 19 Ekim 2006, s.9; "Amerika'da İşkence 'Yasal Güvence' Altına Alındı", Kızıl Bayrak, 20 Ekim 2006, s.24; "Amerikan Hukuku", Yürüyüş Dergisi, No:78, 12 Kasım 2006, s.24; "ABD: Hapishane Endüstrisine Yatırım Yapan Kazanıyor", Sol Dergisi, No:245, Mart-Nisan

ABD BUNU HEP YAPIYOR!
28 Nisan 2003: Felluce'de gösteri yapan 100 Iraklıya ateş açıldı. 13 kişi öldü, 75 kişi yaralandı...
19 Mayıs 2004: Suriye sınırındaki bir köyde bir düğün evi bombalandı, 45 sivil öldü. ABD, düğün görüntüleri için "Kötü insanlar da parti yapabilir" dedi...
12 Eylül 2004: Bağdat'ta yanan ABD aracının çevresindekilere füze atıldı. Bir muhabirle dört Iraklı öldü...
13 Kasım 2004: Deniz piyadelerinin Felluce'de bir camide yaralı ve silahsız üç Iraklıyı öldürürken görüntüleri yayınlandı. "Yaralılar tuzak kurmuş olabilir" görüşüyle askerlerin nefsi müdafaasına hükmedildi...
16 Ekim 2005: Ramadi'ye hava saldırısında aralarında çocukların da olduğu 20 sivil öldü. ABD, "Yol kenarına bomba yerleştiren 20 militan öldürüldü" dedi...
18 Mart 2006: Irak polisi Duhuliye'de ABD askerlerinin öldürdüğü yedi kişi arasında, 13 yaşında bir çocukla, anne ve babasının da olduğunu duyurdu. Ancak ABD, yedi kişinin 'terörist' olduğunda ısrarlı...
4 Mayıs 2006: ABD ordusu Samarra'da evlerinden askerlere ateş açan iki erkek ve bir kadının öldürüldüğünü açıkladı. Ancak üçünün silahsız olduğunu belirten Irak polisi, kadının 60 yaşında, erkeklerden birinin ise akli dengesinin bozuk olduğunu duyurdu...

Örneğin "Afganistan'da Taliban'ı, Irak'ta da direnişçileri koruyorlar diye siviller bombalanıyor. İşgalcilerin direnişi bitirmek istediğine dair sorun işaretleri var..."[53]

Irak'ta işkence skandallarıyla gündeme gelen Ebu Garib Cezaevi'nde kullanılan mahkûmları köpekle korkutma yöntemi, ABD'deki birçok cezaevinde de uygulanmış. İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün (HRW) raporunda, ABD'nin Connecticut, Delaware, Iowa, Güney Dakota ve Utah eyaletlerindeki cezaevlerinde hücresinden çıkmayan mahkûmları korkutmak için köpeklerin kullanıldığı, hatta korkutma işe yaramazsa köpeklerin mahkûmları ısırmasına izin verildiği belirtildi...[54]

ABD, Merkezi Haberalma Örgütü'nün gizli tutukevlerindeki zanlıların nasıl sorgulandıklarını mahkemede anlatmalarına izin verilmemesini istiyor.

2006, s.27; Nilgün Cerrahoğlu, "Amerikan Cinneti", Cumhuriyet, 16 Eylül 2006, s.16; "ABD Sansürle Savaşıyor", Birgün, 20 Mayıs 2006, s.15; Fatih Özatay, "ABD Üzerine Aykırı Görüşler", Radikal, 5 Ekim 2006, s.16; "ABD: Polis Devletine Geçişte Yeni Adımlar!", Kızıl Bayrak, 6 Ekim 2006, s.25; Cüneyt Ülsever, "ABD Seçimleri", Hürriyet, 26 Ekim 2006, s.20;Zeynep Oral, "Amerikan Cinneti", Cumhuriyet, 22 Ekim 2006, s.15; "İşkence Emri Rumsfeld'den", Toplumsal Demokrasi, 26 Kasım 2006, s.7; "Irak'ta İşkenceyi Rumsfeld Emretmiş", Hürriyet, 26 Kasım 2006, s.20; "ABD'nin İşkence Hesabı", Radikal, 6 Mayıs 2006, s.13; "Bush: ABD İşkence Yapmaz", Radikal, 29 Ekim 2006, s.12; "Bush Gizli CIA Üslerini İtiraf Etti", Radikal, 7 Eylül 2006, s.12; "CIA'e Telekulakçı Başkan", Radikal, 7 Mayıs 2006, s.13; A.J. Mora, "Terörle Savaş, ABD'nin Değerlerini Yeniden Tanımladı", The Washington Post, 27 Mayıs 2006; "Rumsfeld İşkence Seansına Girmiş", Radikal, 16 Nisan 2006, s.14.

[53] "Irak ve Afganistan'da Sivil Ölümler Artacak", Cezire, 26 Mayıs 2006.

[54] "Mahkûmlara Köpekle Terbiye", Radikal, 12 Ekim 2006, s.9.

Washington Post'a göre, hükümet gerekçe olarak, CIA sorgulama yöntemlerinin ülkenin en hassas gizli güvenlik bilgileri olduğunu gösteriyor. Küba'daki Guantanamo'ya nakledilen 14 zanlının sivil avukatla görüşmesini engellemek isteyen hükümetin, yargıca gönderdiği yazıda, "teröristlerin, öğrenecekleri sorgulama yöntemlerini, sorguyla başa çıkma eğitiminde kullanabileceği" ifade edildi...[55]

VE KISA BİR NOT

"Açılmamış kanatların büyüklüğü bilinmez."[56]

"Doğru olan haklı olandır."[57]

İnsan hakları deyince; Augustinus'un, "Şurada, burada güçlü adımlarla dolaşmaktansa, doğru yolda sekerek yürümek iyidir" uyarısını ve ille de K. Marx'ın, "Özel bir haksızlığa değil, haksızlığın ta kendisine uğradığı için özel bir hakkı davasını gütmeyen, bundan böyle artık tarihi değil, yalnız insani bir haklılık gerekçesini ileri sürebilecek olan... nihayet, toplumun bütün diğer kesimleri karşısında kendini özgür kılmadıkça ve böylelikle toplumun bütün diğer kesimlerini de özgürleştirmedikçe özgürlüğünü kazanması mümkün olmayan, tek kelimeyle, insanın topyekûn yitişi olduğu için ancak insanın topyekûn kazanılmasıyla kendini kazanabilecek bir kesim[dir proletarya]" sözünü unutmayın/unutturmayın...

[55] "İşkenceyi Anlatmaya Yasak", Cumhuriyet, 5 Kasım 2006, s.11.
[56] André Gide.
[57] Alexander Pope.

BİR AYRIMCILIK ARACI VE TARZI OLARAK YOKSULLUK*

SİBEL ÖZBUDUN

"Bir öksürük, bir de yoksulluk gizli tutulamaz."[1]

"Fakirlik bütün elemlerin beşiğidir."[2]

'Ayırımcılık' kavramı, BMÖ ve ilintili müktesebata, özgül bağlamlarda, örneğin 'Her Türlü Irk Ayrımcılığının Kaldırılması Uluslararası Sözleşmesi'; 'Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi'; 'Eğitimde Ayırımcılığa Karşı Sözleşme'; 'Din ya da İnanca Dayalı Her Türlü Hoşgörüsüzlük ve Ayrımcılığın Kaldırılması Bildirgesi'; 'Çalışma ve Meslek Bakımından Ayrımcılığa İlişkin Sözleşme' (ILO, Sözleşme 111) ve günümüzde giderek yaşlılara, gençlere ve engellilere karşı ayırımcılık[3] gibi, ırk, etnisite, toplumsal cinsiyet, dinsel inanç gruplarına yönelik olarak dâhil edilmiş, söz konusu gruplara karşı iktisadi dâhil olmak üzere her türlü ayırımcılığın önlenmesi (en azından ilkesel olarak) imzacı devletlerce taahhüt altına alınmış olmasına ve bu tutumun arka planında yoksulluk ve yoksullaşmanın ırksal, etnik, toplumsal cinsiyet vb. 'azınlık' gruplar üzerinde bir 'ayırımcılık aracı' olarak uygulana geldiğinin zımnî ya da açık kabulü yatmasına karşın; bizatihi yoksulluk, uluslararası müktesebatta ender olarak bir 'ayırımcılık tarzı' olarak ele alınmaktadır; örneğin hiçbir uluslararası belgede 'Yoksullara karşı ayırımcılığın kaldırılması' tarzından bir ifadeye rastlamak olanaklı değildir.[4]

---

* Felsefe Logos Dergisi, No:29, 2006/1.

[1] Mikszath.

[2] Şudraka.

[3] Bkz. Commission for Social Development, Press Release, SOC/4669 (15/02/2005).

[4] CERD (Irk Ayrımcılığının Önlenmesi Komitesi)'in tartışma tutanaklarında yer alan "Ayırımcılık yoksulluğa yol açabileceği gibi, yoksulluk da ayırımcılığa yol açmaktadır", "Yoksullar genellikle çeşitli zeminlerde ayırımcılığın kurbanları olmaktadır (...) pek çok durumda yoksulluk, bir çeşit ayırımcılıkla daha vahim bir hâl almaktadır", "Yoksulluk geçmişte 'doğal bir görüngü' olarak görülmüş olabilse de, günümüzde, ayırımcılığın vahimleştirdiği bir toplumsal görüngü kabul edilmektedir" gibi ifadeler bu durumu bir istisna oluşturmaktadır. Ne ki, bunlar (en azından şimdilik) yalnızca tutanaklarda kalan ifadelerdir ve BMÖ'nün yapısı göz önünde bulundurulduğunda, uluslararası sözleşmelere tercüme edilmesi zor gözükmektedir. Nitekim "yoksulluğa dayalı ayırımcılığın tasfiyesinin bugüne dek güç bir girişim olduğunun görüldüğü" kabulü, bu zorluğa ilişkin bir 'itiraf'tır (Bkz. CERD response to report 'Draft Guidelines: a human rights approach to poverty reduction strategies' 11/03/2003; CERD/C/62/Misc.22).

Gerçekten de, 'ayırımcılık' BMÖ'nün 'Her Türlü Irk Ayrımcılığının Kaldırılması Uluslararası Sözleşmesi'nde, 'ırk/etnik köken ayırımcılığı' olarak ve "siyasal, ekonomik, toplumsal, kültürel alanda ya da toplum yaşamının başka bir alanında, insan hakları ve temel özgürlüklerin eşitlik temeli üzerinde tanınmasını, kullanılmasını ve bunlardan yararlanmayı önlemek ya da zedelemek amaç ya da sonucuyla ırk, renk, soy ya da ulusal ya da etnik kökene dayalı herhangi bir ayırım, dışlama, kısıtlama ya da yeğlemede bulunma" olarak tanımlanmaktadır (Madde 1.1).

'Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi' ise 'ayırımcılığı', neredeyse aynı terimlerle, ama bu kez toplumsal cinsiyet temelinde, "erkeklerle kadınların eşitliği temeli üzerinde ve medeni durumlarına bakılmaksızın siyasal, ekonomik, toplumsal, kültürel, kişisel ya da bir başka alanında, kadınların insan hakları ve temel özgürlüklerinin tanınmasını, kullanılmasını, bu hak ve özgürlükleri kullanmalarını ve bunlardan yararlanmalarını zedelemek ya da kaldırmak sonucu ya da amacıyla cinsiyet temeli üzerinde yapılan herhangi bir ayırım, dışlama ya da kısıtlama" olarak tanımlar (Madde 1.1).

Ve nihayet, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nün. Çalışma ve Meslek Bakımından Ayırımcılığa İlişkin 111. Konvansiyonu da, 'ayırımcılık'ı, "ırk, renk, cinsiyet, din, siyasal görüş, ulusal ya da toplumsal köken temeli üzerinde yapılan ve çalışma ya da meslek bakımından fırsat ve davranış eşitliğini ortadan kaldıran ya da zedeleyen herhangi bir ayırım, dışlama ya da yeğleme" (Madde 1.1.a) olarak tanımlamaktadır (Sencer 1988).

Başlı başına bir ayırımcılık kaynağı olmasına karşın, yoksulluğu bir 'ayırımcılık tarzı' olarak sorunsallaştırmayan uluslararası hukukun bu zaafı, kanımca arızî bir ihmalden değil, temelini İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin liberal 'ruhu'ndan alan yapısal bir özelliktir. Bu 'ruh' en kestirme ifadesini, Bildirge'nin, Bercis (1993: 90)'in 'paranın iktidarı karşısında zaaf' olarak nitelendirdiği, "herkesin tek başına ya da başkalarıyla birlikte mülkiyet hakkı" olduğunu ve "kimsenin keyfi olarak mülkiyetinden yoksun bırakılama"yacağını hüküm altına alan 17. maddesinde bulmaktadır.[5]

---

[5] Bu madde, pek çok düzlemde (bu arada Türkiye'de de) "sorunlu" kabul edilmiştir ve tartışılmaktadır. Bkz. Erdost (yay.) (tarihsiz: 3). Öte yandan, BMÖ'nün herkesin "özgürce seçtiği ya da benimsediği bir işte çalışarak yaşamını kazanma fırsatına sahip olma hakkı" (Madde 6.1), "sendika kurma ve (...) istediği sendikaya üye olma" (Madde 8.1.a); "sosyal sigorta dâhil toplumsal güvenlik" (Madde 9); "kendisi ve ailesi için beslenme, giyim ve konut dâhil yeterli bir yaşam düzeyi ve yaşam koşullarını sürekli olarak geliştirme" (Madde 11.1); "açlıktan arındırılma" (Madde 11.2); "dünya besin stoklarının gereksinmeye göre dengeli dağılımını sağlamak" (Madde 11.2.b); "herkesin erişilebilir en yüksek bedensel ve ruhsal sağlık standartlarından yararlanma" (Madde 12.1); "herkese eğitim hakkı" (Madde 13.1) vb. hakları tanıyan ve belki de en az uygulanan, en fazla ihlâl edilen sözleşmesi olan "Ekonomik, Toplumsal, Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi" ise, "bağımsızlıklarını yeni kazanmış ülkelerin BMÖ'ne girişinden sonra (bir süre -b.n.) başat hale gelen üçüncü dünyacı bir

Kuşkusuz ki, ne BMÖ'yü ne de onun yetkin ifadesini, 'yaptırımlara bağlı olmayan'[6] Bildirgesi'nde bulan 'ruhu'nu tartışma konusu yapmanın yeri, burası değil. Ancak, 'ayırımcılık'a ilişkin ulusal ve ulus-ötesi fikir ve uygulamaların büyük ölçüde BMÖ müktesebatından esinlendiği ve bu müktesebatın da, 'zamanın gerekleri'ne uygun esnemelere maruz kaldığını vurgulamadan geçmemek gerekiyor.[7]

* * *

Bu tebliğde ayırımcılık-yoksulluk ilişkisinin iki yönlü olarak ele alınması gereği vurgulanacaktır. Bunlardan ilki, uluslararası bildirge ve sözleşmelerde de açık ya da zımnî kabul gören, 'bir ayırımcılık aracı olarak yoksulluk'tur.

Gerçekten de, ırk (ya da günümüzde daha geniş bir bağlama tekabül eden etnisite), dil ve dinsel inanç açısından 'azınlık'[8] olarak tanımlanan toplumsal gruplar, kadınlar, çocuklar, yaşlılar, engelliler, göçmenler vb. dünya yoksulları arasında önemli bir çoğunluk oluşturmaktadırlar ve maruz kaldıkları [eğer 'hukuksal' (*de jure*) değilse] 'fiilî, tutumsal ve kurumsal' ayırımcılık(lar),[9] bu yoksulluğun (ve sonucu olan yoksunluğun) kökeninde yatar. Bu durumu birkaç örnekle açımlamak gerekirse; ABD'de 1987 yılında toplam nüfusun %13,5'i yoksulluk sınırı altında yaşarken, yoksulluk oranı beyazlar arasında %10,5, siyahlar arasında %33,1; Hispanikler arasında ise %28,2 idi.[10]

AB ülkeleri arasında göçmenler, en düşük gelir dilimi içerisinde ağırlıklı bir yer tutmakta ve AB yoksulları arasında yüksek oranda temsil edilmektedir.[11] Ve Mitchell ve Russell'in (1994: 140) sözleriyle,

---

laf ebeliğini (!) yansıtmaktadır" (Bercis 1993: 91) ve neoliberal program ve dayatmaların hâkim olduğu günümüz dünyasında, anlamsal bir anakronizmden öte bir anlam taşımamaktadır.

[6] "Şurası kesin bir olgudur ki, Evrensel Bidirgenin hiçbir hukuksal değeri yoktur. Kimse onu uygulamaya zorlanamaz. Tek ahlaksal değeri, nazi ve Japon diktatörlüklerine karşı mücadele etmiş ulusların büyük çoğunluğu tarafından kabul edilmiş olmasıdır" (Bercis 1993: 89).

[7] Örneğin günümüzde BMÖ, Dünya Bankası'nın izinden, neo-liberalizm esinli bir önerme olarak, "hükümetler, Birleşmiş Milletler sistemi, sivil toplum ve özel sektör arasında küresel bir ittifak kurulması gereği"nden sıkça söz eder hale gelmiştir (Bkz. Commission for Social Development, Press Release, SOC/4669 (15/02/2005).

[8] Her ne kadar, BM İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Alt Komisyonu raportörlerince "sayısal azınlık"la bağlantılanmış olsalar da (İnanç 2004: 20-21); "azınlık" teriminin mutlaka sayısal bir duruma gönderme zorunluluğu olmadığı savunulmaktadır. Terim, daha çok, "üstün, başat ve denetleyici olan *çoğunluk grupları*na göre daha az güçlü ve kaynaklara erişimi daha güvensiz" (Kottak 2002: 63) gruplara gönderme yapacak şekilde kullanılmaktadır.

[9] Bu kavramlar için bkz. Kottak (2008: 74-76); Somersan (2004: 41-76).

[10] Schiller (1989: 33).

[11] "(...) Ne ki, sosyal demokrat evrensel yurttaşlık hakları ve toplumsal adalet düşü hiçbir zaman tam olarak gerçekleşmedi. En başarılı ekonomilerde dahi, evrenselciliğe yönelik hamleler, çoğunluğun kazanımları

"AB'nin kendisi, ırk ayırımcılığıyla baş edecek herhangi bir yasal çerçeveden yoksundur ve bu konu, Avrupa siyasal gündeminde ender olarak suyüzüne çıkmaktadır. AB içerisinde fırsat eşitliği, toplumsal cinsiyet eşitliği olarak yorumlanagelmiştir. Irk ayırımcılığına ilişkin bir madde, özgün AB Toplumsal Şartı'na eklenmiş olsa da, bu bağlayıcı taahhütleri ya da somut önerileri içermemektedir".

Latin Amerika'da ise, ayırımcılığa, dolayısıyla da yoksulluk ve yoksunluğa maruz kalan toplumsal grup, kıtanın yerli nüfusudur. Psacharopoulos ve Patrinos (1994: 205-13) Dünya Bankası için gerçekleştirdikleri Latin Amerika'da yerli yoksulluğu üzerine bir araştırmada, "Latin Amerika'nın yerli nüfusu içerisinde yoksulluğun yaygın ve yoğun olduğu"; yaşam koşulları, eğitim, sağlık, çalışma koşulları açısından *mestizo* nüfusla yerliler arasında, yerliler aleyhine önemli farklılıklar bulunduğu sonucuna varırlar.

Nihayet, toplumsal cinsiyet açısından, ILO verilerine göre, günümüzde dünyada:

"- Mutlak yoksulluk içinde yaşayan 1,3 milyar insanın %70'ini kadınlar oluşturmaktadır.

- Son 20 yılda mutlak yoksulluk içinde yaşayan erkeklerin oranı %30, kadınların oranı ise %50 artmıştır.

- Okuma yazma bilmeyen yaklaşık 1 milyar insanın üçte ikisini kadınlar ve okula gitmeyen çocukların da %70'ini kızlar oluşturmaktadır.

- Kadınlar erkeklere göre iki kat daha fazla ücretsiz işlerde çalışmaktadır.

- Kadınlar erkeklerin kazancının ancak üçte ikisini kazanabilmektedirler.

- Kadınlar yarı zamanlı çalışanların büyük bir çoğunluğunu oluşturmaktadır (%60-%90; Avrupa Birliği'nde bu oran %83'tür).

- Enformel ekonomide çalışanların büyük çoğunluğu kadındır" (Gündoğan 2004: 435).

Burada ancak çok kaba hatlarıyla değinilen bu veriler ışığında, dünyada yoksulluğun "etnikleşmesinden, göçmenleşmesinden, kadınlaşmasından, çocuklaşmasından"[12] vb. haklı olarak söz edilmekte ve yoksulluk, yine haklı olarak, bu toplumsal grupların yüz yüze olduğu ayırımcılıkla ilintilendirilmektedir.

Ne ki, yoksulluk ile azınlıklara ya da güçsüz gruplara karşı ayırımcılık arasındaki ilişkiye, bir başka deyişle, 'bir ayırımcılık aracı olarak yoksulluk' üzerine bu a-

---

önemli azınlıklar, özellikle göçmenler, konuk işçiler ve artan sayılarda ücretli istihdama dahil olan işçi sınıfı kadınlarının aleyhine olduğundan, sıfır-toplam sonucu vermiştir" (Crompton & Brown 1994: 7).

[12] Örneğin, ABD'de (1985 yılı verilerine göre) çocuklar arasında yoksulluk oranı %20,1'dir ve çocuklar, tüm yoksulların %37,8'ini oluşturmaktadır. (Katz 1990: 242).

şırı vurgu, bizatihi bir 'ayırımcılık tarzı' ya da 'kaynağı' olarak yoksulluğun gözden kaçırılmasına ve salt etnisite, toplumsal cinsiyet ya da diğer bir toplumsal güçsüzlük (yaş, engellilik vb.) ilintili bir olguymuş, giderek ayırımcılığın bir 'sonucu'ymuş gibi ele alınmasına, dolayısıyla da azınlıklara karşı 'ayırımcılık' önlenirse, bir sorun olmaktan çıkacağı yanılsamasına yol açmaktadır. Oysa kanımca, esas üzerinde durulması gereken konu, yoksulluğun ayırımcılığı yaratış tarzlarıdır.

Ancak bu konuya girmeden önce, günümüzde 'küresel' bir nitelik kazandığı sıkça vurgulanan ve yapısal özellikler gösteren 'yeni' yoksulluğun kaynaklarına eğilmek gerek.

'YENİ' YOKSULLUĞUN KAYNAKLARI

ABD'li yoksulluk araştırmacısı M. Harrington, Batı dünyasında üç tarihsel yoksulluk sistemini ayırt etmektedir: 1) 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başlarındaki İşçi sınıfı yoksulluğu; 2) 1945-70 döneminde yükselen refah düzeyinden pay alamayan, genellikle azınlıklarla ilintili 'yoksulluk cepleri'; 3) Küreselleşmeyle bağlantılı yoksulluk (Cheal 1996: 26).

Harrington'un üçüncü yoksulluk evresi, yani küreselleşme, daha doğrusu onun güdücü ilkesi neo-liberal uygulamalarla bağlantılı olan yoksulluk, Kuzey ülkelerinde geliştirilip IMF, Dünya Bankası gibi kreditör kuruluşlar tarafından yoksul Güney ülkelerine dayatılan yeniden yapılandırma programlarının bir sonucu olduğu, yapısal olduğu[13] ve dünya ölçeğinde yayılma ve derinleşme eğilimi gösterdiği ölçüde 'Yeni Yoksulluk' nitelemesini hak etmektedir.[14]

Açımlayacak olursak, hızlı teknolojik gelişmelerin eşliğinde sermayenin devingenleşmesi, yani yatırımları işgücünün ve hammadde kaynaklarının daha ucuz ve kolay erişilebilir, vergi düzenlemelerinin daha 'elverişli' olduğu bölgelere kaydırabilmeye olanak sağlayan stratejiler; buna koşut olarak Kuzey ülkelerinde hizmet sektörü (özellikle belirli alanlarda) genişlerken, sanayinin daralması (sanayi-sonrası toplum); işgücü piyasasının 'esnekleştirilmesi', yani emekçilerin örgütsüzleştirilerek ve 'esnek zamanlılaştırılarak' pazarlık güçlerinin aşındırılması (post-Fordizm), böylelikle de "toplu sözleşmelerin katılığı, iş yasaları, sosyal politikalar ve hükümet müdahaleleri"nden kaçınabilme olanağının yaratılması,[15] özelleştirmeler ve her zaman ona eşlik eden işten çıkartmalar; kamu hizmetlerinin, bu arada sosyal güvenlik sistemlerinin tasfiyesi; sağlık ve eğitim alanlarındaki

---

[13] Haluk Gerger, yoksulluğun, "yapısal olarak yoksulluğa uyarlanmış bir sistemin ürünü" olduğunu söylüyor (Gerger 2003: 24).

[14] Bu konuda yetkin bir tahlil için bkz. Chossudovsky (1999).

[15] İstihdamın "esnekleştirilmesi" konusunda bkz. Vobruba (1999); van Kooten (1999).

özelleştirmeler ve/veya 'yararlanan öder' mantığıyla bu alanlardaki sübvansiyonların kaldırılması; finans sektörünün ve spekülatif sermayenin[16] üretken sektöre göre devasa boyutlara ulaşması; tarımsal desteklerin ilgası; ve tüm bu vb. önlemlerin, yekpare bir reçete halinde IMF, DB vb. eliyle borç krizleriyle sarsılan 'gelişmekte olan ülkelere' dayatılması... Bu düzenlemeler, gerek Kuzey gerekse Güney ülkelerinde, bir yandan geniş çaplı ve geri dönüşsüz bir işsizliğe ve buna koşut bir yoksullaşma ve yoksunlaşmaya yol açmaktadır.

Kuzey ülkelerinde yoksulluk, sınaî üretim gerilerken, yüksek ücretlerin yüksek kalifikasyon gerektiren işlere ödendiği, 'düz' ya da 'ara' işlerinse iş güvencesinden dışlanıp, 'esnekleştirildiği', düşük ücretlere tabi tutulduğu, dolayısıyla ücret uçurumunun genişlediği, teknoloji-yoğun hizmet ağırlıklı sektörlerin (ticaret, finans, sigortacılık, emlak, bilişim, iletişim, reklamcılık ve halkla ilişkiler, Ar-Ge vb.) önem kazandığı, ve buna koşut olarak emekçi örgütlerinin hızla kan kaybedip içlerinin boşaldığı 'sanayi-sonrası' toplumlara geçişle karakterize olmaktadır. İstihdam tabanını daraltan bu gelişme, 'mavi yakalı'ların çoğunluğunu, günün koşullarına ayak uyduramayan 'artık nüfus'a dönüştürmekte, sosyal güvenlik sistemlerinin aşındırılması ise, bu 'artık nüfus'un yoksullaşma sürecini geri dönüşsüz kılmaktadır.

Güney ülkelerindeyse yoksulluk, dış borçlanma, 'uluslararası rekabet' adına reel ücretleri sürekli düşürme, temel hizmetlerdeki sübvansiyonların kaldırılması yoluyla bunları nüfusun büyük çoğunluğu için erişilmez kılınması, geleneksel kendine yeterli geçim temellerinin ortadan kaldırılması (geçimlik tarım, zanaatler vb.), kentlere, metropollere göç, elektrik, su, doğalgaz vb. hizmetlerin özelleştirilmesi gibi süreçlerle yaygınlaşmakta ve derinleşmektedir.

Yoksulluğun derinleşmesi ve çapının genişlemesine koşut olarak ortaya çıkan bir başka olgu da, gelir uçurumunun günümüzde aldığı devasa boyuttur:

> "Bu süreç elbette bir tablo çıkartıyor karşınıza. Bu, korkunç bir tablodur. Fazla örnek vermeye gerek yok. Sadece iki rakamsal örnek verirsem ne demek istediğim anlaşılacak. 1999 yılında 200 kişi, 200 birey 1 trilyon dolar kazandı. Buna karşılık 43 ülkede yaşayan 582 milyon insan sadece 146 milyar dolar kazandı bütün bu yıl boyunca. (...) Bakın patronların çalıştırdığı bir şirket yöneticisi, Disney Şirketi'nin yöneticisi Michael Eisner'in bir saatte kazandığı para 9.783 dolar. Bunun karşısında ortalama bir Haitili işçinin saatte kazandığı para ise 28 cent. Bu Haitili işçinin, sözünü ettiğim şirketin yöneticisinin bir saatte kazandığı parayı kazanabilmesi için yaklaşık 17 yıl çalışması gerekiyor. (...) Yeryüzünde üç kişinin, sadece üç kişinin toplam varlığı, 48 ülkede yaşa-

[16] "ki bu sermaye iki ila altı trilyon dolar arasında değişiyor" (Gerger 2003: 24).

yan yaklaşık 600 milyon insanın yıllık gelirinden daha fazla. (...) Dünyada 1,5 milyar insan günde 1 dolardan az kazanıyor.[17] 3 milyar insan 2 dolardan azla yetinmek mecburiyetinde" (Gerger 2003: 25).[18]

Ya da:

"ABD yurttaşlarının toplumsal piramidin en yukarısında yer alan %1'i her yıl aşağıdaki toplam 100 milyon kişiden daha fazla kazanıyor. Gene en yukarıdaki %5 mali servetle iş mevcudatının %70-80'ini elinde tutmaktadır. (...)

Öte yandan, aynı 2003 yılında, bildiğimiz diş macunu Colgate'in başındaki Reuben Mark'ın yıllık geliri 148 milyon dolar; Birleşmiş Teknolojiler yöneticisi George David'inki 70,5 ve Lehman Holding Başkanı Richard Fuld'unki 67,7 milyon dolardı. Büyük silah, uçak, tank, denizaltı ve tüm onlarla bağlantılı ürünleri yapanların patronlarının gelirlerini düşleyin. Bunların çürümüşlükle karışık tüketici çılgınlıklarına birkaç örnek: 15 bin dolara bahçe güneşlik direği, 6 bin dolara duş perdesi ve bir eş için 2 milyon dolarlık doğum günü partisi..."[19]

Böylelikle, sosyalist sektörel ülkeler topluluğunun çöküşünden sonra 'tek kutuplu' hale geldiği söylenen dünya, küçük (ve giderek daralan) bir kesimin elinde biriken muazzam servetler ve çapı giderek genişleyen açlık, yoksulluk, temel sağlık ve eğitim hizmetlerine erişimsizlik ekseninde kutuplaşmaktadır.

İşin vahim yanı, açlık/yetersiz beslenme, evsizlik, sağlıksız konut koşulları, temel hijyen olanaklarından yoksunluk, önlenebilir hastalıklara bağlı ölümlerde, bebek-çocuk ölümlerinde artış, ortalama yaşam süresinin kısalması, okuryazarlık oranlarının düşmesi, şiddet ve suç oranlarının yükselmesi gibi sonuçlara yol açan yoksulluğa karşı 'mücadele'nin koşullarının belirlenmesi işlevinin, va'zettiği neoliberal politikalarla bizatihi yoksulluk durumunun yaratıcısı/yayıcısı Dünya Bankası tarafından temellük edilmesidir. DB'nin, 1980'lerden beri gündemine aldığı 'yoksulluğun azaltılması stratejileri'nin özünü, 'piyasa dostu' reformlar oluşturmaktadır. Bir başka deyişle DB'nin yoksulluğa karşı formülü, 'daha fazla liberalizasyon, daha çok özelleştirme'den ibarettir. Ve yok-

---

[17] Dünya Bankası, nesnel hiçbir kritere dayanmaksızın, bir hayli keyfî bir tarzda, 'açlık sınırı'nı günde 1, yoksulluk sınırını ise 2 USD olarak tespit etmiştir. Ercan (2003: 34), bu olgunun, "işgücünün emek ücretini aşağı çekmenin çok önemli bir mekanizması" olduğuna dikkat çeker. Oysa söz konusu ABD olduğunda, ABD Nüfus Sayım Bürosu, yoksulluk sınırını günde 25,7 olarak saptamıştır.

[18] Üstelik bu uçurum, her geçen yıl daha da büyümekte. 2004'e gelindiğinde, "ABD'de en varlıklı 225 kişinin yıllık geliri dünya nüfusunun %47'sinin, başka bir anlatımla 3 milyar kişinin gelirine eşit. ABD'nin en varlıklı iki insanının geliri en yoksul 60 ülkenin milli gelirinin üzerinde"dir (Güngör Uras, Milliyet, 8 Kasım 2004).

[19] Türkkaya Ataöv, "Müjde", Cumhuriyet, 7 Mart 2005, s.7.

sulluğun ortadan kaldırılmasındansa, 'gelişmekte olan ülkeler'in ekonomilerini, uluslararası sermaye ve ÇUŞ'lerin etkinliğini ve kaynaklar üzerindeki denetimini arttıracak tarzda yeniden yapılandırmayı hedeflemektedir.[20]

BİR AYIRIMCILIK TARZI OLARAK YOKSULLUK

Günümüzde mülksüzler, yoksullar, ***de jure*** (hukuken) bir ayırımcılığın muhatabı değildir. Uluslararası sözleşmelerin yanı sıra, ulusların temel yasaların büyük çoğunluğu da içerdikleri tüm hakların herkes için olduğunu vurgulamada ağız birliği etmektedir. Örneğin seçme ve seçilme hakkının belirli bir mülkiyet ya da vergi ödemeyle bağlantılandırıldığı günler, geride kalmıştır. Mülksüzler, gemilere bindirilip kolonilere ihraç edilmemektedir.[21] Yoksulların kaynaklara erişim hakkı, hiçbir yasayla sınırlandırılamaz...

Ama yalnızca hukuken... Gerçek yaşamda ya da fiiliyatta, yoksulluk, kağıt üzerinde tanınan tüm hakların kullanımını sınırlandıran, yer yer de olanaksızlaştıran bir görüngüdür. Günümüzde bu, *'dışla(n)ma'* kavramıyla ifade edilmektedir.

Gerçekte, 'dışla(n)ma' ve iki benzer kavram, *'marjinalleşme'* ve *'underclass'*/sınıf-altı' yoksulluk araştırmaları literatürüne artan ölçülerde dahil olmaktadır. İlk vurgulanması gereken, her üç kavramın da mekâna ilişkin bir dizilime gönderme yapmasıdır: 'iç-dış'; 'merkez-çeper' ve 'üst-alt'.[22] Dahası, terimler, bu zıt kavram çiftleri arasında erişimsizliği ima etmektedir. 'Dış'lanan bir daha içeriye dahil olamayacak, 'çeper'deki (marjinal) merkezle bütünleşemeyecek, 'alt'taki 'üst'le arasındaki sınırları (kolay kolay) aşamayacaktır. Böylelikle bu kavramlar, iddia edildiği üzere Marksist sınıf analizlerini değil ama,[23] 'toplumsal devingenlik' fikrine dayalı 'katmanlaşma' modellerini ilga etmektedir. Daha çok AB ülkelerinde kullanıma giren 'dışla(n)ma', bir zamanlar 'içeride' olup, 'post-Fordist, post-endüstriyel' koşullarda işsizleşen, dekalifye olan ve sosyal güvenlik sistemlerinin aşınımıyla yaşam standartları daha da düşen 'işçi sınıfı' unsurlarına gönderme yapar. 'Marjinalleşme' Latin Amerika literatüründe, kapitalist sistemle hiçbir zaman tam olarak bütünleşememiş kırsal kökenli kent yoksulları ve yöneldikleri kayıtdışı sektörlerle karakterize olurken, ABD'de

---

[20] Dünya Bankası'nın "yoksullukla mücadele" politikalarının kapsamlı bir değerlendirmesi için bkz. Özdek (2002).

[21] Bkz. Bryne (2002: 16). Ama Güney ülkelerinin yoksulları, teknelere doluşup kapağı zengin bir ülkeye atabilmek uğruna, açlığı, hastalığı, boğulmayı, sınırdışı edilmeyi, günümüzün temerküz kampları olan mülteci kamplarına yığılmayı ya da -ilticayı başarırlarsa, en pis, en düşük ücretli işlere, sürünmeye razı olmayı göze almakta, bu uğurda ellerinde avuçlarındaki son kuruşları insan tacirlerine kaptırmaktadırlar.

[22] Bkz. Bhalla ve Lapeyre (1999: 133).

[23] Bkz. Littlewood ve Herkommer (1999)

yeni sağcı 'yoksulluk söylemi'nin gözde kavramı, ağırlıklı olarak siyahlara ve kısmen de Hispaniklere gönderme yapacak tarzda kullanılan '*underclass*' ise, düşük ücretli işlere razı olmamak, tembellik, sosyal yardım bağımlılığı, alkolizm, uyuşturucu kullanımı, yüksek suç oranları, gevşek cinsel normlar vb. özellikleri nedeniyle kendi durumundan sorumlu, psikolojik ve kültürel bir 'getto'yu betimlemektedir[24] ve Oscar Lewis tarafından betimlenen 'yoksulluk kültürü'nün, 'Yeni Sağ' tarafından temellüküne denk düşer.[25]

Her durumda, bu üç kavramın ortak ve belirleyici yönü, erişimsizliktir. İktisadî, siyasal, toplumsal ve/veya kültürel kaynaklara erişimin olmayışını ifade ettikleri ölçüde de, ayırımcılığı ve 'hak ihlâli'ni içermektedirler. Örneğin A. ve C. Walker, '(toplumsal) dışla(n)ma'yı, "kişinin topluma toplumsal entegrasyonunu belirleyen toplumsal, iktisadî, siyasal ya da kültürel sistemlerden herhangi birinin tamamen ya da kısmen dışında kalması" olarak tanımlarken, 'bu nedenle,' demektedir, "toplumsal dışla(n)ma sivil, siyasal ve toplumsal yurttaşlık haklarının inkârı (ya da gerçekleşmemesi) olarak görülebilir".[26] Madanipour vd.ne göreyse, toplumsal dışlanma, çeşitli dışlanma biçimlerini birleştiren çokboyutlu bir süreçtir: karar alma ve siyasal süreçlere katılım, istihdam ve maddi kaynaklara erişim ve ortak kültürel süreçle entegrasyon. "Bunlar birleştiğinde, tikel mahallelerde mekânsal tezahürleri bulunan aşırı dışlanma biçimlerine yol açarlar".[27] Schmitter-Husserl'e göre ise, bağlantılı 'underclass' kavramı,

> "aşırı iktisadi marjinallik ve bu topluluğu iktisadi, toplumsal ve siyasal kurumlardan ayırma yolunda ortak işleyen anlamlı yapısal engel ve sınırların korelasyonu ile karakterize olmaktadır. Uzun dönemli kurumsal dışlama, büyük olasılıkla mekânsal tecrit ve yoğunlaşmayı içerir. (...) Irk (ve daha az ölçüde etnisite) sınır yaratma süreçlerine vurgu kazandırsa da, bu süreç için zorunlu değildir. Alt sosyoekonomik grupların yurttaşlık haklarını genişletme ve aşınımlarını kontrol altında tutma yolundaki siyasal gücü, ırktan daha önemlidir".[28]

Dışla(n)manın farklı boyutları vardır. Sıralayacak olursak:[29]

1) İstihdam piyasasından dışlanma: Çalışma yaşamındaki ve iş(ler)in niteliğindeki yapısal değişiklikler, iş güvencesinin yitimi ve istihdamın 'esnekleştirilmesi' sonucunda istihdam dışına düşen 'kronik işsiz' kitlelerin varlığına denk

---

[24] Bkz. Katz (1990: 185-235); Herkommer ve Koch (1999).
[25] Bkz. Özbudun (2002)
[26] Akt. Bryne (2002: 2).
[27] A.g.y., s. 2.
[28] Akt. Herkommer ve Koch (1999: 95).
[29] Kronauer'den akt. Littlewood ve Herkommer (1999)

düşer.[30] Öte yandan, neo-liberal söylem, işsizliğin bir 'seçim' olduğunu, işsizin "daha düşük ücretlere, daha az çekici çalışma koşullarına, daha uzak mesafeler kat etmeye ya da başka mesleklere, sanayilere veya yerlere aktarılmaya razı olarak iş bulabileceğini" (Bryne 2002: 18) va'zetmekle, işsizlik durumuna ilişkin sosyal hakları tasfiye etmenin yolunu açmaktadır.

2) İktisadi dışlanma: Yaşam standartlarına ilişkin toplumsal ve kültürel değerler bağlamında kavranılan, daha genel bir yoksulluk bağlamına gönderme yapmaktadır. Bauman'ın (1998) 'tüketimden dışlanmışlık' fikri bu kapsama dahil edilebilir.

3) Toplumsal dışlanma: Toplumsal temas, ilişkiler ve grup kimliğinin sınırlandırılması -marjinalleşme ve damgalanma. Yoksulu 'aşağı', 'kirli', 'potansiyel suçlu', 'tembel', 'cahil', 'seks düşkünü', 'şiddete eğilimli', 'verimsiz', 'edilgin' vb. olarak niteleyen bir dizi değer yargısı.[31] Örneğin, son dönemde 'kapkaç terörü' adıyla topluma mal edilen görüngü ya da en yetkili çevrelerde sıkça dile getirilir olan 'sosyal patlama' fobisi, yoksulları potansiyel tehdit olarak damgalayan söylemlerdir.

4) Kültürel dışlanma: Başat değer ve davranış örüntülerinin, farklı örüntülere sahip olanlar üzerindeki dışlayıcı etkisi. En görünür biçimi, etnik grupların karşı karşıya kaldığı dışlanma, kendi kültürel örüntülerini hayata geçirememe durumu olsa da, kentte yaşamakla birlikte, kentsel kültürel faaliyetlerden dışlanma (kitap okuyamama, kültürel etkinlikleri izleyememe/katılamama vb.) biçimini de alabilmektedir.

5) Mekânsal dışlanma: Dışlanmışların kentin ayrı ve yaşama elverişsiz mahalle ya da bölgelerindeki tecridi. Kentlerin göze görünmez (kimi zaman da görünür) duvarlarla ayrışması. Getto (ABD), favela (L. Amerika), bidonville (Fransa) ya da varoş ile orta/üst sınıf yerleşimleri arasındaki mekânsal uzaklık ve/ile erişimsizlik.[32]

6) Kurumsal dışlanma: Kamu ya da özel kurumların sosyal yardım programlarının dışına düşme, sağlık ve okul[33] gibi kamusal hizmetlere erişimsizlik.

---

[30] Vobruba (1999: 23) "yüzyılın son çeyreğinde tam istihdam çağının sona erdiğini" ilan ederek şöyle devam ediyor: "Şimdilerde tam-istihdam *sonrası* toplumlara geçişin ortasındayız. Bu değişim modern kapitalist toplumlarda çekirdek toplumsal işleme mekanizmalarını, işgücü piyasasını ve refah devletini etkilemektedir; çünkü bu mekanizmalar tam istihdam üzerine temellenir".

[31] Burada Turgut Özal'ın, "doktorun şerefi"yle "işçinin şerefi"ni eşitsizleyen ünlü sözleri anımsanmalı.

[32] Türkiye'de yoksul yerleşimleri ile ilgili olarak bkz. Ocak (2002).

[33] "(...) Zengin kentliler, çocuklarını, mezun olduklarında mükemmel kolejlere gidecekleri kaliteli özel okullara gönderebilmek için her yıl binlerce dolar harcıyorlardı; kentli yoksulların çocuklarıysa koridorlarında kimi zaman polislerin devriye gezmesi gereken, çürüyen kamu okullarına devam etmekteydi; çoğu yasa elverdiği anda okulu terk ediyor, geri kalanların çoğu asgarî bir beceriyle, ne daha yüksek bir öğrenim için, ne de yeni ekonominin sunduğu daha iyi işler için hazırlıktan yoksun bir şekilde kalakalıyordu" (Katz 1990: 125).

"Yoksunluk, salt kişisel kaynak eksikliği değil, aynı zamanda doyurucu olmaktan uzak cemaat araçlarıdır: harap haldeki okullar, zayıf kitlesel taşıma ağı, vb. Bunlar hane yoksulluğunu arttıran etkenlerdir".[34]

7) Bu listeye bir de siyasal dışlanma eklenmelidir. Siyasetin masraflı bir 'iş' olduğu bilinir. Delegelerle ilişkiler, propaganda çalışmaları, kulis faaliyetleri, yurt-içi gezileri vb. siyasete soyunanlar için ağır masraf kapılarıdır. Cebinde otobüs bileti alacak parası olmayan kişilerin, değil ulusal ölçekte siyaset yapmaya kalkışmak, mahalle derneği bile kuramayacağı açıktır. Şu halde, yoksul için tek siyasal katılım olanağı, 'oy verme'dir. Ancak yılların biriktirdiği umutsuzluk deneyimi, yoksul seçmeni ya apatiye/kayıtsızlığa, ya da oyunu doğrudan çıkara tahvil edebileceği kısa vadeli seçimlere[35] yöneltmektedir. Bir başka deyişle, yoksul seçmenler siyasetin yerel-bölgesel-ulusal düzlemlerine etkin katılımdan dışlanmış durumdadırlar.

Bu dışlanma süreçlerinin tek tek ya da birlikte işlemesinden oluşan devasa 'getto', kendi içine kapalı, kendini sürekli yeniden üreten, egemen yönelişlerden kopuk, toplumun geri kalanıyla arasındaki sınırlar (tek yönlü olarak) giderek geçirimsizleşen bir umutsuzluk hâli yaratmaktadır mensuplarında. Neoliberal kapitalizm, kırsalın içini boşaltıp göçü tetikleyerek kır-kent bağlantılarını imha ettiği, akrabalık bağlarını çözüp cemaat ilişkilerini dağıttığı ölçüde, yoksullar daha yalnızlaşıp, daha çaresizleşmektedir.

Kuşkusuz, büyük kentlerin çevresinde biriken yoksulluk, bazı durumlarda etnik sınırlarla örtüşmektedir. Ancak 'yeni yoksulluğu' salt etnisite ya da toplumsal cinsiyetle bağdaştırmak, onun doğasını yanlış anlamak olacaktır. Çünkü yeni yoksulluk, ulus aşırı nitelik kazanmış sermaye gruplarının doğal ve/veya toplumsal kaynaklara artan ölçüde el koyma girişimlerinin bir ürünüdür; tarihsel olarak 'güçsüzler'i oluşturan gruplar (etnik/dinsel azınlıklar, kadınlar, çocuklar, yaşlılar, engelliler vb.) böylelikle açığa çıkan eşitsizlik ve erişimsizlikten daha çok etkilenmektedirler.

Ancak, varsayımsal olarak, istihdam, ücret vb. açılardan kadın-erkek eşitliği tam olarak sağlansa (ya da kadınlar istihdam alanından tümüyle çekilse) ve/veya etnik vb. azınlıklara tam eşitlik sağlansa dahi, yoksulluk varolmayı sürdürecektir. Katz (1999: 243)ABD'de siyahlar arasında yoksulluk oranı 1973-84 arasında %4 oranında azalırken, beyazlar arasında %11 yükseldiğine dikkat çekerken bu durumu örneklemektedir. Katz'ın verilerine göre sözkonusu dönemde beyaz er-

[34] Littlewood ve Herkommer (1999: 16)

[35] Ülkenin siyaset sahnesine bir anda çıkan bir partinin, siyasal programından çok, seçim kampanyalarında dağıttığı köfte-ekmek ve bedava halk konserleriyle oyların %7'sini alabildiği anımsanmalı.

kekler arasında yoksulluğun artış oranı %39'dur. Tam gün çalışan beyaz erkekler arasında yoksulluk %45 artarken, beyaz kadınlar arasında bu artış %9 dolaylarında seyretmiştir. Buna karşılık, yoksulluk, aynı yıllarda siyah erkekler arasında %7, siyah kadınlar arasındaysa %20 oranında azalmıştır. "Siyahlar arasındaki yoksulluk oranı beyazlara göre, kadınlar arasındaki yoksulluk oranı da erkeklere göre yüksek olmayı sürdürmekle birlikte, çalışma deneyimlerindeki değişiklikler, bu farkları azaltmıştır" (Axin ve Stern'den akt. Katz, A.g.y.).

ABD'li yoksulluk araştırmacısı W.J. Wilson'un muhafazakâr ekolün 'underclass' tezlerine yönelttiği eleştiri de benzer bir noktadan hareket etmektedir. Wilson'a göre,

> "Siyahlar her zaman underclass üyeleri değillerdi. Underclass yapısal değişimin, özellikle de sanayisizleşmenin bir sonucu olmuştur. Önceleri işçi sınıfı üyeleri olan siyahlar, aşağıya doğru devinimle undeclass'a dâhil olmuşlardır. (...) Dahası, underclass'ın bütün üyeleri siyah ya da azınlık olmadığı gibi, siyahların yalnızca bir kısmı underclass'a dâhildir" (akt. Lash 1994: 157).

Çünkü bizatihî yoksulluk ve onun getirisi olan dışla(n)mışlık hâli, genel ücretler düzeyini aşağıya çeken, işgücü üzerinde katı-disipliner uygulamalara olanak sağlayan bir durumdur. İşten atılma ve dışlanma kaygısı, emekçileri, (dilleri, dinleri, cinsiyetleri, ya da tenlerinin renginden bağımsız olarak) daha düşük ücretlere, daha uygunsuz koşullarda çalışmaya, daha uzun iş saatlerine, daha güvencesiz işlere razı etmektedir.[36] Bu nedenle de yoksulluk ile etnisite, toplumsal cinsiyet vb. arasındaki ilişki, bir nedensellik ilişkisi değil, kökenini tarihten alan bir eşitsizliğin ürünüdür. Herkommer ve Koch (1999: 94), "İktisadi kalkınma ve istihdama yönelik siyasal programlar, ayırımcılığa karşı yasalardan daha iyidir" derken haklıdırlar.

---

[36] Bryne (2002: 56), 'Sosyal proletarya' ya da 'durağan yedek emek ordusu' olarak tanımladığı (kronik) işsizlerin "çağdaş kapitalizmin birikim mantığına ilişkinsiz olmadığını" söylemektedir: "Tersine, varlığı, onun için mutlak olarak aslîdir. Yeni toplumsal düzeni meydana getirmek için aracı olarak gereklidirler. Önemlidirler, çünkü sömürülmeleri, yaratılmakta olan kapitalizm biçiminde birikim sürecinin devam edebilmesinde aslîdir. Post-Fordist/Sanayi-sonrası genel biçimindeki kapitalizm onlarsız yapamaz. Az gelişmişlik anlatısı toplumsal dışlanmanın kapitalist gelişimin rastlantısal bir yan ürünü olmayıp, ona mutlak anlamda içkin olduğunu öne sürer". İktisadi baskı ile onun bir çeşidi olan sömürü arasındaki ayırıma dikkat çeken Eric O. Wright'ın tahliline yaslanan Herkommer ve Koch (1999: 103-107)'a göreyse, bir grubun, gayrimeşru bir tarzda diğerlerini kaynaklara erişimden dışlaması iktisadi baskı, bu tip dışlamanın kaynakları denetleyenlere başkalarının emeğinin ürünlerini temellük etme yetisi sağlaması ise sömürüyü oluşturmaktadır. Bu durumda, Herkommer ve Koch'a göre, işgücü iktisadi bir değer ihtiva etmeyen kesim, yani işsizler/dışlanmışlar, sömürünün muhatabı olmasalar da üretimci kaynaklara erişimden dışlandıkları ölçüde, ezilmektedirler. Bu bağlamda, çeşitli toplumsal kaynaklara erişimden feragat etmelerini sağlayan 'dışlanmışlık' durumu, bu kaynakların dışlayanlara aktarımı anlamına gelmektedir, aynı zamanda. Farklı öncüllerden kalkınmakla birlikte her iki tahlil de, yoksulluk ve dışlanmışlığın kapitalizmin bu yeni tarzı için asli olduğu vurgusunda birleşmektedirler.

Bu duruma bağlı olarak, sorunun bir yanı da, çalışıyor olmanın yoksulluğu ortadan kaldırmamasıdır. Düşük ücretler, sendikalı işlerin azalması, asgarî ücretin alım gücünün düşmesi, istek dışı yarım zamanlı işlerdeki artış, işlerin taşeronlaştırılması ve kayıt-dışı sektörün giderek düzenli sektöre eklemlenmesi vb. etkenlere bağlı olarak çalışan yoksulların sayısı dünya ölçeğinde giderek artmaktadır.[37]

SONUÇ

Buraya kadar tartışılanları toparlayacak olursak:

- 'Ayırımcılık' kavramı, genellikle ırk/etnisite, toplumsal cinsiyet, son dönemlerde de yaşlılık, gençlik, özürlülük vb. konularla bağlantılı olarak ele alınagelmiştir.
- Yoksulluk, ilişkin literatürde ayırımcılığın gerçeklenme alanlarından biri olarak irdelenmektedir. Bu, ayırımcılığa uğrayan toplumsal grupların, yoksullar arasında yüksek oranda temsil edilmeleri durumundan kaynaklanan bir saptamadır.
- Ancak bu saptama, yoksulluğu, ayırımcılığın bir sonucu, ayırımcılıkla yeterince mücadele edilmesi halinde ortadan kaldırılabilecek, ya da en azından hafifletilebilecek bir 'arızîlik' olarak görme/gösterme yanılgısına yol açmaktadır.
- Oysa yoksulluk, günümüz kapitalizmindeki yapısal değişimlerin bir sonucu/ürünü olarak ve küresel ölçekte ortaya çıkmaktadır. Bir başka deyişle, sınırlı sayıda grubun dünyanın doğal ve toplumsal (iktisadi-siyasal dahil) kaynaklarını artan ölçülerde temellük etmesinin sonucu oluştuğu için, bir 'kâr transferi' mekânizmasıdır ve bu nedenle de yapısal, kronik, genişleyicidir.
- Bu haliyle yeni (küresel) yoksulluk, bir ayırımcılık kaynağı, hatta pek çok ayırımcılık tarzına kaynaklık eden başat bir ayırımcılık tipini oluşturmaktadır. 'Yeni', küresel yoksulluğun ayırımcı niteliği, onun dışlayıcılığında tezahür etmektedir. Küresel yoksulluk, kapsama alanı altına aldığı geniş yığınları, istihdam, iktisat, toplumsallık, kurumlar, siyaset vb. alanlardan tecrit ederek onların sağlıklarını, ruhsal ve fiziksel bütünlüklerini, yaşamlarını, geleceklerini riske sokmaktadır.

---

[37] Örneğin, ABD'de 1985'te 2 milyon yetişkin tam zamanlı bir işte çalışmasına karşın, yoksulluk sınırı altında yaşıyordu. 7,1 milyon yoksul da yılın bir bölümünde tam zamanlı işlerde ya da yıl boyu part-time işlerde çalışmaktaydı (Katz 1999: 243).

- 'Yoksullukla (ve/veya ayırımcılıkla) mücadele' araçlarının bizatihi yoksulluğun (ve ayırımcılığın) sorumlusu kurumlarca (IMF, DB vb.) temellük edilmesi ise, bunların kronikleşmesine yol açmaktadır.

KAYNAKLAR

Bauman, Z. (1998). *Work, Consumerism and the New Poor.* Buckingham: Open University Press.

Bercis, P. (1993). Guide des Droits de l'Homme. La Conquête des Libertés. Paris: Hachette.

Bhalla, A.S. ve F. Lapeyre (1999). *Poverty and Exclusion in a Global World.* Londra: McMillan Press.

Bryne, D. (2002). *Social Exclusion.* Buckingham: Open University Press.

Cerd (2003). "Response to report 'Draft Guidelines: a human rights approach to poverty reduction strategies'" 11/03/2003; CERD/C/62/Misc.22.

Cheal, D. (1996). *New Poverty. Families in Postmodern Society.* Westport, Connecticut, Londra: Greenwood Press.

Chossudovsky, M. (1999). *Yoksulluğun Küreselleşmesi -IMF ve Dünya Bankası Reformlarının İçyüzü.* İstanbul: Çiviyazıları.

Commission for Social Development (2005) "Tackling Poverty, Discrimination Central to Human Advancement, Social Development Commission Told", Press Release, SOC/4669 (15/02/2005).

Crompton, R. ve P. Brown (1994). "Introduction", *A New Europe? Economic Restructuring and Social Exclusion.* P. Brown ve R. Crompton (yay.) Londra: UCL Press. (1-13).

Ercan, F. (2003). "I. Oturum: Küreselleşme ve Yoksulluk", *Yoksulluk ve İşsizlikle Mücadele Kurultayı, 19 Ocak 2003 - Tebliğler.* İstanbul: Alaz Yayıncılık.

Erdost, G. (yay.). (tarihsiz). *Türkiye İnsan Hakları Hareketi, 1. ve 2. Konferansları, 1988-1999 Bildirileri.* (İHD, TİHV). Ankara: TİHV Yayınları.

Gerger, H. (2003). "I. Oturum: Küreselleşme ve Yoksulluk", *Yoksulluk ve İşsizlikle Mücadele Kurultayı, 19 Ocak 2003 - Tebliğler.* İstanbul: Alaz Yayıncılık.

Gündoğan, N. (2004). "Yoksullukla Mücadelede Kadın İstihdamının Önemi", *Aile ve Yoksulluk, IV. Aile Şûrası Bildirileri,* R.B. ŞEN (yay.) T.C. Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu Başkanlığı, Ankara: AAKB Yayınları. (435-446).

Herkommer, S. ve M. Koch (1999). "The 'Underclass': A Misleading Concept and a Scientific Myth? Poverty and Social Exclusion as Challenges to Theories of Class and Social Structure". *Social Exclusion in Europe, Problems and Paradigms.* P. Littlewood, I. Glorieux, S. Hercommer, I. Jönsson (yay.), Ashgate. (89-111).

İnanç, Z. (yay.) (2004). *Uluslararası Belgelerde Azınlık Hakları.* Ankara: Ütopya Yayınları.

Katz, M. B. (1990). *The Undeserving Poor. From the War on Poverty to the War on Welfare*. New York: Pantheon Books.

Kottak, C. P. (2008). *Antropoloji. İnsan Çeşitliliğine Bir Bakış*. Ankara: Ütopya Yayınları.

Lash, S. (1994). "The Meaning of Underclass: Neo-liberalism versus Corporatism". *A New Europe? Economic Restructuring and Social Exclusion*. P. Brown ve R. Crompton (yay.) Londra: UCL Press.

Littlewood, P. ve S. Herkommer (1999). "Identifyin Social Exclusion: Some Problems of Meaning". *Social Exclusion in Europe, Problems and Paradigms*. P. Littlewood, I. Glorieux, S. Hercommer, I. Jönsson (yay.), Ashgate. (1-22).

Mitchell, M. ve D. Russell (1994). "Race, Citizenship and 'Fortress Europe'". *A New Europe? Economic Restructuring and Social Exclusion*. P. Brown ve R. Crompton (yay.) Londra: UCL Press.

Ocak, E. (2002). "Yoksulun Evi". *Yoksulluk Hâlleri. Türkiye'de Kent Yoksulluğunun Toplumsal Görünümleri*. N. Eedoğan (yay.) Ankara: De-Ki. (89-115).

Özbudun, S. (2002). "Küresel bir 'Yoksulluk Kültürü' mü?" *Yoksulluk, Şiddet ve İnsan Hakları*, Y. Özdek (yay.), TODAİE İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi, Ankara. (53-69).

Özdek, Y. (2002). "Küresel Yoksulluk ve Küresel Şiddet Kıskacında İnsan Hakları", *Yoksulluk, Şiddet ve İnsan Hakları*, Y. Özdek (yay.), TODAİE İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi, Ankara. (1-44).

Psacharopoulos G. ve H.A. Patrınos (1994). *Indigenous People and Poverty in Latin America*, Washington: World Bank Publications.

Schiller, B.R. (1989). *The Economics of Poverty and Discrimination*. NJ: Prentice Hall.

Sencer, M. (yay.) (1988). *Belgelerle İnsan Hakları*. İstanbul: Beta Basım, Yayım, Dağıtım.

Somersan, S. (2004). *Sosyal Bilimlerde Etnisite ve Irk*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Van Kooten G. (1999). "Social Exclusion and the Flexibility of Labour -A theoretical exploration". *Social Exclusion in Europe, Problems and Paradigms*. P. Littlewood, I. Glorieux, S. Hercommer, I. Jönsson (yay.), Ashgate. (47-66).

Vobruba, G. (1999). "The End of the Full Employment Society -Changing the basis of inclusion and exclusion". *Social Exclusion in Europe, Problems and Paradigms*. P. Littlewood, I. Glorieux, S. Hercommer, I. Jönsson (yay.), Ashgate (23-46).

'YENİ DÜZEN(SİZLİK)'İN İNSAN HAK(SIZLIK)LARI VE TÜRK(İYE) ÖRNEĞİ: 'NO ONE LEFT TO LIE'!*

TEMEL DEMİRER

"Aptallık, kendi halinden memnundur,
Bilgelik, soruları sormakla bitiremez."[1]

⇒ 'İletişim Çağı'nda yaşadığımız 'iddia'sını ciddiye almıyorum; aksine, insanlar arasında iletişimsizliğin büyüdüğü bir vahşet kesitinden geçtiğimiz kanısındayım. Yanlış anlaşılmanın/anlatmamanın müthiş önem kazandığı iletişimsizlik vahşetinin dehşet verici bir labirent olduğunun altını özenle çiziyorum. Bu kesitte insanların, farklılıklarıyla birbirlerini ve dünyayı anlamalarını müthiş önemsiyorum. Çünkü 'yükselen değer(sizlik)ler'in insan(lar)ı alçalttığı dünyada ve Türkiye'de yaşanan kırım, kirlenme ve yalanın devasa özellikler kazandığını düşünüyorum.

Bir an düşünün: Belleğimizde yer alan aile, okul, sokak benzeri kavramlar kontrolümüz dışında kaydedilmiştir. Yaşımız ilerledikçe bu sözcüklerin gerçek karşılıklarını tanırız. Kimi zaman onaylarız varlıklarını, kimi zaman sorgularız. Yaşadığınız gün ve onun nesnel karşılığı dünya, bu kavramların zeminini oluşturur. Oysa bellek kaydına geçmiş iki mekân daha vardır ki, elle tutulmasa, gözle görülmese de, mealini daima biliriz. Bunlar cennet ve cehennemdir. İnançlı/ inançsız her inanda bir yansımaya sahip hayalî mekânlar...

Hieronymus Bosch'un 'The Garden of Earthly Delights/Dünyevi Zevkler Bahçesi' isimli yapıtı tam da bu üç mekân üzerine konuşur. Yapım yılları 1500-1505 arası olarak tahmin edilen eser üç panodan oluşur: Birinci pano olan cennet, insanın beyninde yüzyıllardır değişmeyen tasarımıyla dingin ve huzur vericidir. Hayvanlar ve bitkiler, doğal ilişkiler içindedirler. Hacimsel oranları normaldir. Cennette üç yabancı vardır; Havva, Adem ve İsa. Ve hemen yanlarında yer alan büyük panonun, yani dünyanın hazırlayıcıları olarak orada durmaya hak kazanırlar sanki.

Dünyayı betimleyen büyük pano ise kalabalıktır. Hayvanlar, bitkiler ve insanlar iç içe geçmiştir. Dünyada olağanüstü kabul edilebilecek bir dolu ayrın-

---

* "YALAN SÖYLEYECEK KİMSE KALMADI"!

[1] Mechthild von Magdeburger.

tıyla karşılaşılır. Cennette görülen türlerin dengeli dağılımına karşın burada insanlar çoğunluktadır. Kalabalık olmanın yanı sıra doğayı kullanmayı öğrenmiştir. Ata biner, kuşun sırtında uçar, ağacın kovuğuna sığınır, yaprağın yardımıyla suyun üzerinde gezer. Sosyal ilişkiler de kurar; sever, nefret eder, gizlenir ya da sergiler. Önemli bir eksik vardır, o da üretim. İnsan eliyle üretilmiş hiçbir şey yoktur. İlk bakışta insan üretimi gibi görünenler dikkatle incelendiğinde bunların, bazı doğa parçalarının deforme edilmiş hâlleri oldukları fark edilir. Kısacası dünya bakirdir.

Üçüncü pano ise cehennemdir ve yazının esas nedenidir. Burası, tam da hayal ettiğimiz cehennemdir ve ne gariptir ki, olağanüstü değildir.

Artı üretim başlamıştır. Üretimle birlikte örtünme, sakınma, sahip olma ve saklama fiilleri de anlam kazanmıştır. İnsan eliyle üretilmiş nesneler öne çıkar. İnsanlar bütün doğal tasarımları bir kenara itip kendi ürettiklerine hayran olmuş, mutlak saymış ve dolayısıyla onlara tapınmaya başlamıştır. Korunması gerekenler için iktidar alanları oluşturulmuş, sınırlar çizilmiş, ordular kurulmuştur. Çeşitli insan grupları, kendilerini ya da görüşlerini simgeleyen bayraklar taşırlar. Geri planda alevler yükselir. Burası, korunacak nesneler ve onları mutlak görev bilen düşünceler uğruna yakılıp yıkılan dünyadır. Foucault'nun tarifiyle örtüşür görüntüler: İnsan bedeni kendi iktidarının nesnesine dönüşmüştür. Ve ilk bakışta ürkütücü görünen bu panonun ayrıntılarında, tanıdık, bildik yüzlerle karşılaşma şansımız çok yüksektir.

Bosch, duygularını yaklaşık beş yüz yıl önce aktarmış bir tahta parçasının üzerine. Oysa cehenneme baktığınızda açıkça bugünü görürsünüz. Şu soru gelir insanın aklına hemen, bu yüce bir öngörü müdür, yoksa üreten insanın yüzyıllardır değişmeyen yanılgısı mı?

Korunması için yaşamlarımızı adadığımız değerlerin bütünü, mutfak fırınımızdan, ülke çıkarlarına kadar uzayabilecek bir zincir oluşturur. Asla ödün verilemeyen enerji tüketiminin boyutlarını, temel gıda maddelerinin eşitsiz dağılımını, borsa dengelerini, döviz kurlarını, nükleer-kimyasal silahları düşünün. Cevaplarını bir türlü bulamadığınız savaşları... Hangisi içinde yaşadığımız dünyayı hakketmemiz için gerçek neden olabilir ki? Cehennem, insan eliyle biçimlendirilmiş dünyadır. Esas ilgi çekici olan ise, bunun farkına varamayışımızdır.[2]

'Yeni Dünya Düzen(sizliğ)i' (YDD) ve insan haklarını, işte böyle bir kıskaçta konuşuyoruz!

---

[2] Emel Ertalı, Cumhuriyet, Bilim Teknik, 13 Mart 1999, "Dünya Hâli ve Hieronymus Bosch", No: 625, s.24.

I) YDD ÇILGINLIĞININ BOYUTLARI

⇒ Öncelikle, gelin YDDnin ne menem bir şey olduğuna göz atalım.

YDDnün yalan ve dezenformasyon makinesinin tam istim çalıştığı koşullarda; Kasım 1996'daki Dünya Gıda Zirvesi'ndeki (FAO) konuşmasında, "Dünya'da her gün yarısı çocuk 35 bin kişi açlıktan ölüyor. Bizse burada oturmuş, 20 yıl sonra 800 yerine 400 milyon kişi ölsün diye planlar yapıyoruz. Bu utanç vericidir, bu da bir tür soykırımdır" diye haykıran Fidel Castro; 'Çığırından Çıkmış Zamanı' tüm netliğiyle betimlemektedir!

İnsan(lık)ın 'Emansipasyon'[3] düşüncesine YDD egemenlerinin acımasızca kastetmesi ve Kuzey'deki oligaşik azınlığın insanlığı açlığa mahkûm etmesinde karakterize olan koşullarda (13-17 Kasım 1996 arasında) toplanan 'Dünya Gıda Zirvesi'nin Genel Sekreteri Kay Killingsworth, "Teorik olarak dünyada herkese yetecek kadar gıda olmasına karşın bunlardan milyonlarca insan yararlanamıyor" deyip, 82 ülkede 800 milyonu aşkın insanın açlık sınırları içinde yaşadığına dikkat çekiyor.[4]

UNESCO Analiz ve Önsaptayım Bürosu Direktörü Jerome Binde, "21. yüzyılın eşiğinde 1,3 milyarı aşkın kişi mutlak yoksulluk içinde yaşıyor ve bu sayı durmadan artıyor. Kimi uzmanlar bu sayının 2 milyara yakın olduğunu söylüyor. Bugün, 800 milyonu aşkın kişi açlık çekmekte ya da yeterince beslenememekte; 1 milyarı aşkın kişi sağlık hizmetleri, temel eğitim ve içme suyundan, 2 milyar kişi elektrikten yoksun, 4,5 milyarı aşkın kişi ise temel telekomünikasyon hizmetlerinden, yani bilgi ve iletişim teknolojisinden yoksun.

Geleceğin kendisi tehlikede gibi görünüyor. Doğum oranları gittikçe düşen Kuzey'in zengin ülkelerinde geleceğin nasıl bir şey olacağı kestirilemiyor. Çocuk ve kadınların yoksulluktan en çok etkilendikleri Güney'deki ülkelerde ise gelecek şimdiden ipotek altında; mutlak yoksulluk içinde yaşayan dünya nüfusunun 3'te 2'si 15 yaşın altında ve 3 kişiden 2'si kadın. (...)

---

[3] "Emansipasyon"; ekonomik, sosyal, politik, ulusal, cinsel, dini, ırkçı, kültürel, psikolojik ve benzeri baskılardan kurtulmak, herhangi bir sınırlama ya da bağımlılık olmaksızın gelişmek, yani özgürleşmektir.

[4] 2000'lerin eşiğinde açlık sınırındaki ülkeler şunlar: Angola, Afganistan, Bangladeş, Benin, Butan, Burkina Faso, Burundi, Kamerun, Yeşil Burun Adaları, Orta Afrika Cumhuriyeti, Çad, Çin, Cibuti, Endonezya, Ekvator Ginesi, Eritre, Etiyopya, Fildişi Sahili, Gambiya, Gana, Gine, Gine-Bissau, Hindistan, Kamboçya, Kenya, Komor, Lesotho, Liberya, Madagaskar, Malawi, Mali, Moritanya, Fas, Mozambik, Nijer, Nijerya, Ruanda, Sao Tome, Prince, Senegal, Sierra Leone, Somali, Svaziland, Tanzanya, Togo, Zaire, Zambiya, Zimbabwe, Laos, Maldiv Adaları, Moğolistan, Nepal, Pakistan, Filipinler, Sri Lanka, Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan, Arnavutluk, Kırgızistan, Makedonya, Tacikistan, Türkmenistan, Özbekistan, Bolivya, Dominik Cumhuriyeti, Ekvator, Guatemala, Haiti, Honduras, Nikaragua, Kribati, Papua-Yeni Gine, Samao, Solomon Adaları, Tuvalu, Vanautu, Mısır, Ürdün, Sudan, Suriye, Irak ve Yemen...

Soğuk Savaş sona ermiş durumda ama barışın tesisi için gereken önlemlere yatırım yapmak yerine, güvensizliğe dev yatırımlar yapılıyor. Dünya çapında askeri harcamalar her yıl 800 ila 920 milyar dolar arasında. Eski Kentler Zirvesi Genel Sekreteri Mr. Wally N'Dow'a göre, 'Herkese, adam başına 100 dolardan daha az bir meblağa ev, içme suyu ve temel sağlık hizmetleri' sunacak kaynaklar mevcut. Bu girişim, dünya yüzünde 1,3 milyar yoksul olduğu düşünülürse 130 miyar dolarlık bir harcama demektir. (...)

Dünya, sarhoş gemi sendromu yaşıyor![5] Şurası bir gerçek ki, bilge denizcilerin ve filozofların da dediği gibi 'Yönünü bilmeyene hiçbir rüzgâr yardımcı olamaz'. Ama gemisinin direğini kırmış olanlara[6] da yardım edecek hiçbir rüzgâr yoktur".[7]

⇒ Türkel Minibaş'ın, 'Küreselleşen Sermayenin Anayasası: MAI'[8] ve İzzettin Önder'in, 'Uluslarüstü Sermaye Anayasası: MAI'[9] vurgularıyla niteledikleri bu dünyada varsın Hasan Cemal, "Amerika emperyalist mi, değil mi?"[10] diyerek, 'cam fanusu'nda gerçeğe (emperyalist kapitalizmin krizine) sırtını dönsün! Ancak anımsatalım: "Şarlatanlık krizi önlemez, sadece, gerçek tedaviyi bir süre önler!"[11] Çünkü YDD[12] koşullarında NATO Genel Sekreteri Javier Solana,

---

[5] TUBİTAK ve TEMA Vakfı Yayından çıkan "Gezegenimizi Kurtarmak" adlı kitabın verilerine göre, "Yeryüzünde 900 milyon insanın yaşadığı açlığın yok edilmesi ve 2010 yılında 9 milyar olacağı hesaplanan dünya nüfusuna gıda sağlanması için mevcut 1,7 milyar tonluk dünya tahıl hasadının en az 2,7 milyar tona çıkarılması gerekiyor. Tüm dünyadaki çiftçiler 1950 ile 1984 yılları arasında küresel tarım üretimini 2,6 kat arttırdılar; bu, daha önceki kuşakların çabalarının toplamını aşan bir artıştı. Yıllık %3 düzeyindeki bu artış, kişi başına düşen tahıl üretimini üçte bir oranında arttırdı ve dünyanın önemli bir bölümünde açlığı ortadan kaldırdı. Ancak 1984 ile 1990 yılları arasında gıda üretimindeki artış yılda %1'e, yani nüfus artış oranının yarısına düştü. Tarım alanları, amaç dışı kullanım, çarpık sanayileşme, doğa sömürüsü, erozyon ve yanlış sulamayla giderek azalırken; insanlığı 5-10 yıl gibi çok yakın bir gelecekte kıtlık ve küresel açlık türü felaketler bekliyor" (Cumhuriyet, 11 Mart 1999, s.6).

[6] "Massachussets Teknoloji Enstitüsü (MIT) tarafından yayımlanan 'Büyümenin Sınırları' raporu, var olan hâliyle dünya sisteminin çökmekte olduğuna işaret ediyor. (...) Dünyanın ekolojik dengeleri artık ciddi bir biçimde bozulmuştur. Dünya toplumlarının gerek ekonomik, gerekse politik eşitsiz gelişmeleri birbirlerinin varlıklarını tehdit eder riskler doğurmaktadır. Ortak bir gelecek için alarm zilleri, her zamankinden daha güçlü çalmaktadır. (...) Uluslararası kapitalist sistemin yarattığı kriz, tüm kültürel değer ve zenginlikleri tek bir yasaya eşitlemiştir ve söz konusu yasa da 'kâr' yasasıdır. Bu açıdan bakıldığında globalleşme üzerine dizilen tüm methiyeler söz konusu gerçekliğin, olmazsa olmaz ideolojik yeniden üretimiyle ilgilidir" (İlker Özünlü, Radikal, 13 Mart 1999, s.9).

[7] Jerome Binde, Radikal, 23 Aralık 1998, s.9.

[8] Türkel Minibaş, İktisat Dergisi, Ağustos 1998, No:381, s.28-30.

[9] İzzettin Önder, İktisat Dergisi, Ağustos 1998, No:381, s.33-34.

[10] Hasan Cemal, Milliyet, 31 Ocak 1999, s.17.

[11] Hüseyin Hatemi, Düşünen Siyaset, "Kriz" Dosyası, Şubat 1999, s.18.

[12] YDD konusunda bak: Sınıf Bilinci, "Küreselleşme Dosyası", No:16, Kasım 1996; Halûk Gerger, "Küreselleşme Emperyalizmin En Yüksek Aşaması", s.23-36; Sungur Savran, "Küreselleşme mi, Uluslararasılaşma mı?", s.37-78; ve Marksizm ve Gelecek, Yaz 1998; Sadun Aren, "Gene Küreselleşme Üzerine", s.5-9.

"21. yüzyılın NATO'su çatışma değil, işbirliğinden yana"[13] derken; Özgür Ulusoy, "NATO, 'dünya polisliğine' aday. ABD İttifak'ın görevinin küreselleştirilmesini isterken, Avrupa bu konuda temkinli"[14] diyor!

NATO'nun 'dünya polisliği'ne soyunduğu YDD; talan, yoksulluk ve savaş demek! İnsanlık tarihinin bilinen 5 bin 500 yıllık kesitinde, sadece 300 yıl savaşsız geçirildi. İnsanlık tarihi 15 bin savaşa tanık olurken, yılda 900 milyar doların askeri amaçlar için harcandığı belirlendi. Bu çerçevede yapılan bir hesaplamaya göre, gezegenimiz her bir dakikada 1,7 milyon doları silahlanma için tüketiyor. Oysa 3 saatlik askeri harcama tutarıyla tüm dünyada 3,5 milyar çocuğun yaşamını kurtaracak aşılama yapılabilirdi... Bir bombardıman uçağının tutarıyla 16 tam teşekküllü hastane yapılabilirdi... Bir uçak gemisine harcanan para ile 400 bin insanın tüm yıl beslenmesi sağlanabilirdi... Bir nükleer denizaltının parası ile 2000 yılına dek tüm insanlar okur-yazar yapılabilirdi... Afrika ülkelerindeki askeri harcamalar %1,5 oranında azaltılsa kıtadaki açlık yok edilebilirdi... Yalnızca bir günlük silahlanma harcaması yapılmasa tüm dünyada 10 yıl temiz su içilebilirdi...[15]

Bu tabloda Uluslararası Stratejik Çalışmalar Enstitüsü'nün (IISS) yayınladığı 'Askeri Denge-1998' raporunda, dünyadaki silah satıcısı ülkeler arasında aslan payının 21 milyar dolarlık ciroyla ABD'nin olduğuna ve 1996'da 3,6 milyar dolarlık satış yapan Rusya'nın pazar payının 1997'de 2,5 milyar dolara düştüğüne dikkat çekilirken;[16] Edip E. Öymen, YDD ile 'İşin tanımı değişti'[17] dese de, ücretli köle konumundaki emekçiler için ne işin (üretim sürecinin), ne de işbölümünün devreye soktuğu sömürünün (üretim ilişkisinin) 'değişende' değişmeyen olduğu bir 'sır' değil! Örneğin Sudan'da açlıktan ölmesinden korkulan insan sayısı milyonlarla ifade edilirken;[18] "Dünya nüfusunun neredeyse üçte biri, yılda 370 dolardan daha az bir gelirle yoksulluğa mahkûm edilmiş durumda. Merkezi Washington'da bulunan Nüfus Enstitüsü'ne göre, 82 ülke, nüfusu için yeterli besin besin üretemiyor ya da satın alamıyor".[19] Rusya Maliye Bakanı Mihail Zadornov,[20] "Rusya'nın bölünme tehlikesi hâlâ sürüyor"[21]

---

[13] Javier Solana, Milliyet, 20 Aralık 1998, s.20.
[14] Özgür Ulusoy, Cumhuriyet, 14 Aralık 1998, s.6.
[15] Cumhuriyet, 15 Kasım 1998, s.20.
[16] Cumhuriyet, 23 Ekim 1998, s.11.
[17] Edip E. Öymen, Milliyet, 30 Kasım 1998, s.20.
[18] Radikal, 15 Ağustos 1998, s.10.
[19] International Herald Tribune, 16 Eylül 1997.
[20] "IMF'de Rusya şoku"! (Radikal, 5 Mart 1999, s.14). 2009 yılına kadar, her yıl ülke gelirlerinin %60-80'ini dış borçların ödenmesine ayırmak zorunda olan Rusya'nın Maliye Bakanı Mihail Zadornov, "IMF'ye borçlarımızı ödemeyebiliriz," (Radikal, 4 Mart 1999, s.14) derken; Rusya'nın toplam 19 milyar dolar tutarındaki borcunun 4,5 milyarını IMF borçları oluşturuyor (Cumhuriyet, 28 Ocak 1999, s.13).

derken; Cenk Başlamış'ın haberine göre, "Rusya'da açlık insanlara köpek yediriyor"![22]

Küreselleşmenin ulaştığı boyutlar ve Asya krizi sonrasında ülkeler arasında derinleşen eşitsizlik ile Kuzey (Almanya) ve Güney ülkeleri (Endonezya)[23] arasındaki işçi ücretleri arasındaki fark, 1996 yılında 121,3 iken, 1997'de 440 kata çıktı.[24]

İmalat Sanayiinde Ülkelere Göre Ortalama Saat Ücreti			
1996		1997	
Sıra Ülke	Ücret (Dolar)	Sıra Ülke	Ücret (Dolar)
1)Endonezya	0,5	1) Endonezya	0,06
2) Kolombiya	0,27	2) Kolombiya	0,17
3) Hindistan	0,32	3) Hindistan	0,23
4) Çin	0,39	4) Venezüella	0,24
15) G. Afrika	4,17	15) Arjantin	3,69
16) Türkiye	4,49	16) G. Afrika	3,85
17) Hong Kong	4,82	17) G. Kore	3,87
18) Şili	5,15	18) Türkiye	4,46
44) İsviçre	27,98	44) Norveç	21,59
45) Almanya	30,33	45) İsviçre	23,74

Bunların yanında UNICEF'in 21. yüzyılın eşiğinde hazırladığı rapora göre dünyada 855 milyon insan okuma yazma bilmiyor; okul çağındaki 130 milyon çocuk okula gidemiyor; okula başlayan çocukların oranı Sahra ve Güney Afrika'da %67, Güney Asya'da %59 iken, Kuzey ülkelerinde %99 oranında![25] Ve TMMOB'nin verilerine göre, 55 ülkede silahlı çatışmaların sürdüğü ve dünya silah pazarının 1 trilyon dolara ulaştığı 1998 yılında Kuzey ülkeleri, dünya GSMH'nin %80'ine el koyarken; dünya ölçeğindeki işsizlik 1,5 milyarı aşmışken;[26] toplam borçları ulusal gelirinin %93'üne denk düşen 'Üçüncü Dünya'yı (dünyanın en yoksul 51 ülkesini), 371 milyar dolarlık dış borcu öldürürken;[27] 'Jübile 2000' hareketi 'Üçüncü Dünya'nın dış borçlarının silinmesi talebini yükseltiyor![28]

---

[21] Mihail Zadornov, Cumhuriyet, 30 Aralık 1998, s.11.
[22] Cenk Başlamış, Milliyet, 24 Ocak 1999, s.16.
[23] Endonezya ekonomisi 1998'de %12 küçüldü. Krizin başlangıcından bu yana 210 milyonluk Endonezya'daki işsizlerin sayısı 20 milyonu aştı. (Cumhuriyet, 28 Ocak 1999, s.13).
[24] Cumhuriyet, 5 Şubat 1999, s.5.
[25] Cumhuriyet, 5 Şubat 1999, s.11.
[26] Cumhuriyet, 1 Ocak 1999, s.3.
[27] Cumhuriyet, 22 Şubat 1999, s.13.
[28] Radikal, 23 Şubat 1999, s.24.

⇒ Ancak ne bu durum ve ne de 'Üçüncü Dünya'nın istemleri, 'Davos Efendileri'nin umurunda değil! Çünkü, 28 Ocak-3 Şubat 1999 kesitinde düzenlenen Davos Zirvesi'nde,[29] "Borsalar yine düşecek",[30] "Borsalara daha çok denetim gerekli"[31] vurgusuyla 'Sorunlu küreselleşme'ye dikkat çeken George Soros, "Kur oranlarını serbestçe dalgalanmaya bırakamazsınız".[32] "IMF'nin yaptıkları bir işe yaramıyor. Para krizini önlemek için faiz oranlarını yükseltip, spekülatif saldırıları artırıyorlar"[33] derken; 29. Dünya Ekonomi Formu'nda, "Tek süper güç olarak kalan ABD'nin dünyadaki rolü ve bu rolü nasıl oynaması gerektiği... Tek başına dünya ekonomisinin lokomotifliğini yapan ABD ekonomisinin bu rolü sürdürüp sürdüremeyeceği... Büyük güç olma iddiasındaki Çin'in bu amacını da gözeterek parasını devalüe etmeme çabasının nereye kadar süreceği... Rusya'nın çok boyutlu bir çöküşle karşılaşıp etkileri dünyayı sarsacak bir kargaşaya sürüklenip sürüklenmeyeceği... Japonya'nın ekonomik çıkmazını aşıp aşmayacağı... 'Pembe' iktidarların ağırlığını taşıdığı Avrupa'nın geleceği" tartışıldı.[34] Ve Osman Ulagay'ın itirafındaki üzere, "Davos'ta gündeme gelen 'globalleşmeyi terbiye etme' söyleminin hayata geçmesi pek kolay görünmüyor"![35]

Özetle "Sorunlu küreselleşmenin tartışıldığı Davos'tan krizdeki ülkelere, 'Alışırsanız iyi olur!' mesajı çıkarken"; 'Le Monde' gazetesi ABD'nin Davos'taki tutumunu 'Küstahlık!' olarak niteledi.[36] Dünya Ekonomik Forumu Başkanı Claude Smadja, "ABD'nin finansal kapitalizm modelini global ölçeğe taşımak"ta hatalı olduğuna dikkat çekti.[37]

⇒ Bu ortamda Noam Chomsky, YDD ile "Dünyanın şirketleşmesi, demokrasiye saldırıdır";[38] ve Prof. Taner Timur, küreselleşme ile ivme kazanan 'demokrasi krizi' ve 'ahlâki krize' dikkat çekip, "Bu süreç, zaten var olan spekülatif hareketlere eğilimi artırdı; mafyalaşmaya, çeteleşmeye büyük hız verdi"[39]

---

[29] 29. Dünya Ekonomi Formu'na katılan "2000 dünya yöneticisi, kayıtsız koşulsuz savundukları 'ultra liberalizm' ve 'küreselleşme ekonomisi' konusunda düştükleri hatayı kabul ediyorlar. Kendilerini suçlamakla kalmayıp, savunduklan küresel ekonomiye artık hâkim olamadıklarını, korktuklarını ve vahşi liberalizmi yerleştirdiklerini, dünyanın korkunç bir krizin eşiğinde olduğunu vurguluyorlar" (Mine G. Kırıkkanat, Radikal, 1 Şubat 1998, s.7).

[30] George Soros, Milliyet, 1 Aralık 1998, s.9.

[31] George Soros, Milliyet, 27 Ocak 1999, s.11.

[32] George Soros, Cumhuriyet, 2 Şubat 1999, s.13.

[33] George Soros, Cumhuriyet, 3 Şubat 1999, s.5.

[34] Osman Ulagay, Milliyet, 30 Ocak 1999, s.7.

[35] Osman Ulagay, Milliyet, 7 Şubat 1999, s.9.

[36] Cumhuriyet, 4 Şubat 1999, s.13.

[37] Claude Smadja, Cumhuriyet, 28 Ocak 1999, s.13.

[38] Noam Chomsky, Cumhuriyet, 30 Aralık 1998, s.4.

[39] Taner Timur, Cumhuriyet, 25 Aralık 1998, s.4.

derken; feminist yazar Germain Greer de, "Tutarlı bir etik sistemden giderek yoksun kalan toplum"dan[40] söz ediyor! Ancak Prof. Oğuz Oyan'ın deyişiyle, "Küreselleşme, gelişmiş dünyada devleti küçültmedi, tam tersine büyüttü. Gelişmekte olan ve azgelişmiş ülkelerde ise, devlet iktidarsızlaştırıldı, elindeki iktisat politikası araçları sınırlandırıldı".[41] YDD efendilerinin kanlı saltanatını pekiştirdi ve Aykut Göker'in ifadesiyle, YDD düzenlemesinde, "Tekonolojiyi üreten, kullananlara hükmetti".[42]

"Dünya Yatırım Raporu'na göre gelişmekte olan ülkelerdeki transnasyonal şirketlerin küreselleşme hızı, gelişmiş ülkelerdekinden 7 kat daha fazla. Üçüncü Dünya'nın transnasyonal ilk 50 şirketinin dış ülkelerdeki toplam varlıkları 103 milyar dolar, dış ciroları ise 137 milyar dolar"a[43] ulaşırken; Güney ülkelerine akan spekülatif sermaye, 1987 yılında 50 milyar dolar civarındayken, 1996 yılında 325 milyar dolara ulaştı[44] ve 1994 krizinde 60 milyar dolarlık servet el değiştirdi.[45]

Bu koşullarda Dünya Ticaret Örgütü (WTO) üyesi 71 ülkenin imzaladığı finansal işlemlerin liberalizasyonu anlaşmasıyla; bankacılık, sigortacılık, fon yönetimi alanlarındaki sınırlamalar kaldırılarak, finans sektörünün %95'i 'serbestleşti'![46] Almanya Başbakanı Gerhard Schröder'in deyişiyle, "Spekülatif hareketler dünyayı istikrarsızlığa sürüklerken"[47] 'özgürlüğü'nü artıran Kuzey sermayesi, dünya finansal hizmet piyasalarına daha 'rahatça' girip,[48] dünyayı alt üst etti.

OECD üst düzey yöneticilerinden Rauf Gönenç'in, YDD ile "Piyasa rekabeti artık büyük mücadeleler sürecini başlatıyor. 'Trajik' özellikler de var, çünkü mücadeleden herkesin kazançlı çıkması mümkün değil,"[49] diye betimlediği koşullara, Noam Chomsky de şu notu düşüyor: "Finanstaki hareketlilik bazı ekonomistlerin 'sanal senato' adını verdikleri, yöneticilerin sadece fonları transfer etmek suretiyle sosyal ve ekonomik politikaları kararlaştıracak etkiyi sahiplenecek düzeye geldiklerinde söz etmektedirler. Finans pazarındaki işlemlerin hacmi günde 1.800-2.000 milyar düzeyine ulaşmıştır. Oysa 30 yıl önce, değişimlerin %90'ına yakını reel ekonomiyle (ticaret, uzun vadeli yatırımlar) ilişkiliydi. Bugün söz konusu olan, para ve faiz üzerine spekülatif transferlerdir. Pazar giderek daha

---

[40] Germain Greer, The Observer, 24 Ocak 1999.
[41] Oğuz Oyan, Cumhuriyet, 26 Aralık 1998, s.4.
[42] Aykut Göker, Cumhuriyet, 28 Aralık 1998, s.4.
[43] Meral Tamer, Milliyet, 25 Kasım 1998, s.20.
[44] Arslan Sonat, Cumhuriyet, 24 Aralık 1998, s.4.
[45] Arslan Sonat, Cumhuriyet, 25 Aralık 1998, s.4.
[46] Cumhuriyet, 2 Mart 1999, s.11.
[47] Gerhard Schröder, Cumhuriyet, 3 Şubat 1999, s.5.
[48] Mutlu Demirkan, Cumhuriyet, 6 Şubat 1999, s.5.
[49] Rauf Gönenç, Milliyet, 29 Ocak 1999, s.20.

'volatif', daha az öngörülebilir hâle gelmiş, finansal krizler daha sıklıkla görülmeye başlanmıştır. Sermaye hareketlerinin serbestleştirilmesi, toplumsal sözleşmeye karşı son derece etkin bir silah olarak kullanılmaktadır. Kamunun güçlendirilmesi yönünde alınmak istenen önlemlerin engellenmesinde bu silahtan yararlanılmaktadır. Örneğin bir ülke, ekonomisini canlandırmak ya da sağlık harcamalarını arttırmak isterse, bu, anında IMF,[50] Dünya Bankası'nın yapısal programları ve sermaye kaçışı yoluyla cezalandırılmaktadır".[51]

⇒ YDD tablosu tüm çıplaklığıyla, MAI[52] saldırganlığında somutlanırken; 'Le Monde Diplomatique'in sponsorluğunda düzenlenen 'Ezilen Halkların ve Emeğin Alternatif Davos Toplantısı'nın açıklamalarında şu görüşlere yer verildi: "Neo-liberal politikalar, dünya kaynaklarının önemli bölümünün bir azınlık tarafından ele geçirilmesi ve dünya ekosisteminin yağmalanması sonucunu doğurdu. Buna rağmen egemenler, mevcut kapitalist, kuralsız pazar ekonomisi işleyişinin mümkün olan tek yol olduğunu iddia etmeye devam ediyorlar"![53]

"Sermaye için azami kâr hedefinin bedeli ekonomik durgunluk, çalışanlar ve bir avuç azınlık arasındaki korkunç eşitsizliktir. Bu sistem, nihai anlamda işsizliğin, dıştalanmanın, fakirliğin 'iradesi'nden başka bir şey değildir. (...)

Neo-liberallerin 'Pazarın ekonomiyi en iyi tarzda yeniden düzenlediği' iddiasına gelince, bu doğru değildir. Aslında mafya gibi karanlık odaklarla onlar gizliden bir 'düzen' kuruyorlar ve bunu pazarın kendiliğinden yaptığını söylüyorlar. Bu sistemin mafya düzeninden hiçbir farkı yoktur. MAI aslında bu mafya sisteminin en uç noktaya vardırılmış biçimidir. (...)

Neo-liberal politikalar isyanlara, kargaşalara, büyük tepkilere yol açacaktır. Bu politikalar ancak jandarma ve polis baskısıyla uygulanabilir. Tabii bir de dünya jandarmasına ihtiyaç olacaktır. Aralarında ne kadar çelişki olursa olsun, zengin ülkeler ABD'nin yörüngesinde kalmak zorundadırlar. Bu da ABD saldırganlığını özendiren, teşvik eden bir noktadır. Hitler'den bu yana, bir devletin ajanlarına sahte raporlar hazırlatıp, başka bir ülkenin egemenliğini çiğneyerek saldırdığı görülmemiş bir şeydir. İddia edildiği gibi neo-liberalizm yeni

---

[50] Dünya Bankası'nın eski yöneticisi Atilla Karaosmanoğlu, "1940'ların dünyası ve beklentilerine uygun olarak yaratılmış olan bu kuruluşlar yol boyunca birçok değişiklikler yaşamış olmalarına rağmen, bugünün postmodern dünyasının sorunlarına cevap verecek kaynaklara, yapıya ve programa sahip değildir" (Cumhuriyet, 2 Mart 1999, s.11) diyor!

[51] Noam Chomsky, Le Monde Diplomatique, Aralık 1998.

[52] MAI konusunda yaygınlaşan tepkiler karşısında, egemenler bir adım "geri", beş adım ileri atmaktan vazgeçmiyor! "MAI'ye estetik cerrahi: Avrupa Komisyonu benzer bir anlaşma taslağını WTO'ya taşımaya hazırlanıyor"! (Mutlu Demirkan, Cumhuriyet, 16 Şubat 1999, s.13).

[53] Cumhuriyet, 5 Şubat 1999, s.11.

dünya düzeni yaratmadı, tam tersine düzensizliği, kargaşa ve kaosu 'düzen' hâline getirdi. (...)

Yaşanan kriz tayin edici noktaya geldi.[54] (...) Egemenler halkın bu krize müdahale etmesinden korkuyorlar. Ya insanların düşüncelerini manipüle ederek durumu idare edecekler ya da bunun yetmediği yerde açıkça şiddet politikaları uygulayacaklar. (...) Krizin yeni safhası büyük sosyal-siyasal mücadelelere gebedir".[55]

⇒ Yeni bir kapışma ve kaosa doğru koşar adım ilerleyen dünyada, emperyalistler arası çelişkiler giderek yaygınlaşıyor. Yaşanan kriz, bu sorunu yoğunlaştırıyor. Örneğin, ABD ile AB arasında 'Muz Savaşı' başladı. Bilindiği gibi 1 Ocak 1999'a kadar muz ithal rejimindeki ayrımcı düzenlemeleri kaldırması gereken AB'nin hazırladığı yeni mevzuat, Çikita ve Dole gibi ABD muz şirketlerine 520 milyon dolarlık bir kayıba yol açmasından ötürü, ABD'nin tepkilerine yol açtı. Bunun üzerine ABD, Fransız plastik el çantalarından, Alman elektrikli kahve makinelerine ve AB'nin 13 üye ülkesinden gelen bir dizi mala %100 oranında gümrük uygulama kararı aldı. Böylece su yüzüne çıkan çelişkiler, iki emperyalist odak arasında topyekûn bir ticari savaşa dönüşme eğilimi gösteren 'Muz Savaşı'nı devreye sokarken, Bill Clinton, bu konuda, "Bu çatışma beni gerçekten çok üzüyor. Konu yeterince uzadı. Bizim de uymak zorunda olduğumuz kurallar var"[56] diyor.

ABD'nin, AB kaynaklı 15 malın ithalatına %100 gümrük vergisi koymasını üzerine AB,[57] ABD'yi, "Ciddi bir çatışma riski yaratmakla" suçlarken;[58] 'The Economist', bu durum, "Küresel ticaretin serbestleştirme eğilimi tersine çevrilebilir"[59] diye uyarıyor. Özetle, 'Wall Street Journal'in, dünya yeni yüzyılda 'Büyük Depresyon'a girebilir,[60] saptamasını dile getirdiği gerilim ortamında; kapitalist dünyada tırmanan deflâsyon, depresyon ve ticaret savaşı arasında içsel bir bağ var. V.İ. Lenin'in 'Emperyalizm' yapıtında vurguladığı gibi, büyük şirketler, diğer bir deyişle tekeller devletleri ekonomik rekabete bir araç olarak kullanmaya başlıyor. ABD ile AB arasında çıkan, ilk anda 'önemsiz' gibi görü-

---

[54] Veblen (1857-1929) "Teşebbüs Teorisi" adlı yapıtında, "Ekonomik krizler, işadamlarının topluma yararlı mallar üretmek yerine, para eden değerler gerçekleştirmeye yönelmeleriyle doğmaktadır" der.

[55] Aydınlık, No:605, 21 Şubat 1999, s.20.

[56] Bill Clinton, Milliyet, 7 Mart 1999, s.8.

[57] Tam bu koşullarda, "Euro Almanya'yı böldü. Almanya Merkez Bankası Başkanı Hans Tietmeyer ile Maliye Bakanı Oscar Lafontaine Euro'nun değerinde görüş ayrılığına düştü" (Radikal, 9 Mart 1999, s.14).

[58] Le Monde, 6 Mart 1999.

[59] The Economist, 6 Mart 1999.

[60] Wall Street Journal, 5 Mart 1999.

nen 'Muz Savaşı', tarihsel ve kritik bir önem taşıyor. Çünkü 'Liberation' gazetesi, 'Muz Savaşı' ile, "ABD'nin çokuluslu şirketlerinin Avrupa piyasalarını açmak için siyasi araçları harekete geçirmesinden" yakınırken;[61] 'New York Times da, "Avrupa'yı pazarlarını ABD'ye kapamaya çalışmakla suçluyor".[62]

'Tartışmaya' yol açtığı 'iddia' edilen "520 milyon dolarlık rakam ABD ile Avrupa arasındaki toplam ticaretin topu topu %1'ine tekabül etmiyor, ama durum yalnızca rakamlara indirgenemeyecek kadar ciddi. O derece ki ABD'nin çıkışı karşısında en sadık müttefiki Britanya bile protesto notası vermekten kendini alamadı.

Durum ciddi, çünkü muz krizi, ABD'nin bir kompleksi olmanın hayli ötesinde, ABD ile Avrupa arasında şiddetlenme eğilimi gösteren ekonomik çıkar çatışmasının son halkası.

Atlantik hattını geren başlıca sorun, ABD'nin İran ve Libya'ya sırasıyla 20 ve 40 milyon doların üstünde yatırım yapan yabancı şirketlere yaptırım uygulanmasını öngören 1996 tarihli yasası (ILSA). Başta Fransızlar olmak üzere birçok Avrupa ülkesi bu yasayı tabiri caizse takmıyor. Bu da ABD'yi çileden çıkarıyor.

Avrupa Komisyonu'nun gürültülü ve eskimiş Amerikan uçaklarının 1 Nisan 2002'den itibaren Avrupa'ya inmesini yasaklaması, buna karşılık Temsilciler Meclisi'nin süpersonik Concorde uçaklarına Amerikan hava sahasını kapatma kararı alması da bir diğer anlaşmazlık noktası...

Dahası var. AB, Washington'un tüm ısrarına rağmen pazarlarını genetik yapısı üzerinde oynanmış besinlere, hormonlu ete ve antibiyotikli gıdalara açmama konusundaki kararlılığını da koruyor. Son olarak Kolombiya'nın Cartenega kentinde yapılan görüşmelerden de sonuç alınamadı.

Eski Avrupa Komisyonu üyesi Roy Denman'ın da dikkat çektiği gibi, 'Tüm bunlar patlayıcı bir karışımı oluşturuyor'.

En basitinden yüz binlerce insanın işsiz kalması söz konusu. Üstelik anlaşmazlık Pasifik'e de yayılabilir. Japonya daha şimdiden ABD'ye karşı çıktı. AB'nin kollarındaki Karayip ülkeleri, ABD'yle imzaladıkları uyuşturucu ile mücadele anlaşmalarından çekilmekten bahsediyorlar.

Üstelik Dünya Ticaret Örgütü'nün işlerliği tehlikede. ABD'yle AB arasında orta yol bulmakta zorlanan örgüt, çözümü erteledikçe prestij kaybediyor. Hangi tarafın lehine karar verirse versin, diğer tarafın alacağı tavır, örgütü temelinden sarsabilir. Bu da hiç kuşkusuz olumsuz küresel kasılmalara yol açabilir".[63]

---

[61] Liberation, 6 Mart 1999.
[62] New York Times, 6 Mart 1999.
[63] Erdal Güven, Radikal, 14 Mart 1999, s.11.

Ancak, hiçbir şeye aldırmayan 'Dünya kabadayısı'[64] ABD, Bill Clinton'ın ağzından şöyle haykırmaktan da geri durmuyor: "Geleceğimiz, dünyadadır. Bu yüzden dünyayla birlikte hareket etmeliyiz. (...) Küreselleşme her ne kadar ulusları yakınlaşsa da barış, refah ve çevre, etkin Amerikan liderliği olmaksızın güvenceye alınamaz".[65]

O hâlde, olup-biten; "Canlar emperyalizm için çalıyor" diyen Seyit Cem'in formüle ettiği çerçevede tariflenebilir: "Kriz, emperyalizmin bunalımıdır. (...) Kapitalist emperyalizm içine düştüğü bunalımdan çıkmak için hızla III. paylaşım savaşına doğru ilerliyor. Dünya istihbarat servisleri düzeyinde yürütülen savaş, bugün açıktan ekonomik savaşa dönüşmüştür. Her emperyalist bir diğerini yıpratmak, güçten düşürmek için savaşmaktadır. Bir diğer ifadeyle yürütülen savaş yeniden sömürgeleştirmedir. (...) Emperyalizm bölgesel pazarlar yaratarak bölge devrimleri potansiyelini artırmıştır. (...) Bölgesel pazarlarda süren ekonomik savaş kendini Ortadoğu'da açıktan bir çarpışmaya dönüştürecektir".[66]

Bu koşullarda; "Dünyadaki olumsuzlukların ana nedeni kapitalizmdir"[67] diyen Sadun Aren ekliyor: "Olumsuzlukların kaynağı olarak küreselleşme gösterilmek istenmektedir. Küreselleşmenin eleştirilecek birçok yanı vardır; ama hikâyedeki kötü adam o da değildir. Bugünkü küreselleşme, kabaca piyasa mekanizmasının genişlemesi demek. Kapitalizm olmasa, insanların, dünya kaynaklarının bir araya gelmesi kötü bir şey değildir. Onu kötü yapan, asıl suçlu, toplum-

---

[64] Bülent Ecevit dahi, "ABD, Irak'ı gerekçesiz olarak vuruyor" (Milliyet, 7 Mart 1999, s.19) diyor!

[65] Bill Clinton, Radikal, 7 Mart 1999, s.11.

[66] Seyit Cem, Kaldıraç, No:35, Şubat 1999, s.57-60-59.

[67] Kapitalizm konusunda bak: İlker Belek, "Postkapitalist" Paradigmalar, Sorun Yay., 1997; Coşkun Adalı, Kapitalizmin Düğümleri, Sorun Yay., 1991; Immanuel Wallerstein-Giovanni Arrighi-Ander Gunder Fran-Samir Amin, Genel Bunalımın Dinamikleri, çev. F. Akar, Belge Yay., 1984; Paul A. Baran, Paul M. Sweezy, Tekelci Kapitalizm, çev. Filiz Onaran, Doğan Yay., 1970; Günümüzde Tekelci Kapitalizm, Derleme, Redaktör: V.V. Rimolov, çev. N. Dinçer, Bilim Yay., 1977; Louis Althusser, Kapital'i Okumak, çev. Celal A. Kanat, Belge Yay., 1995; Walter Schellenberg, "Kapital" Üzerine Temel Kurslar, çev. Ş. Bakırsan, Konuk Yay., 2. baskı, 1979; F. Engels, Marx'ın Kapital'i Üstüne, çev. Şule Ünsaldı, Başak Yay., 1989; Jean Bruhat, Marks Engels Marksizm'in Gelişimi, çev. Erdoğan Gürkan, Yücel Yay., 1975; Paul Sweezy, Yüzyıl Sonra Komünist Manifesto, çev. Okay Göçmen, Yücel Yay., 1975; Jacques Gouvemeur, Kapitalist Ekonominin Temelleri, çev. Fikret Başkaya, İmge Kitapevi, 1997; Ernest Mandel, Marksist Ekonomi El Kitabı, Cilt:2, çev. Orhan Suda, Ant Yay., 1970; Paul A. Baran, Büyümenin Ekonomi Politiği, çev. Ergin Günçe, May Yay., 1974; Oscar Lange, Ekonomi Politik, Cilt: 1, çev. Muvaffak Şeref, May Yay., 1975; M. Ersoy-E. Laclau-H. Wolpe-N. Mouzelis-J. G. Taylor-A. Foster Carter, Üretim Tarzlarının Eklemlenmesi Üzerine haz. Erhan Erkman, Birey ve Toplum Yay., 1984; Mehmet Selik, Marksist Değer Teorisi, Doğan Yay., 3. baskı, 1974; Karl Marx, Ücretli Emek ve Sermaye -Ücret Fiyat Kâr, çev. Sevim Belli, Sol Yay., 6. baskı, 1987; Karl Marx, Artı-Değer Teorileri Birinci Kitap, çev. Yurdakul Fincancı, Sol Yay., 1998; Karl Marx, Kapitalist Rant Üzerine, çev. Seyhan Erdoğdu, Sol Yay., 1976; Henri Lefebvre, Lenin'in Hayatı ve Filozofik Ekonomik Politik Düşüncesi, çev. Rasih Nuri İleri, Yalçın Yay., 3. baskı, 1990; Fuat Ercan, Para ve Kapitalizm, Ceylan Yay., 1997; Ayhan Aktar, Kapitalizm, Azgelişmişlik ve Türkiye'de Küçük Sanayi, Afa Yay., 1990.

sal sermayenin bazı insanlar tarafından kâr amacıyla kullanılması demek olan kapitalizmdir. Kapitalizm gelişmiş, kâr hadleri artmış, çok büyük paralar kazanmaya başlamış, bazı insanlar buradan aldığı payları arttırarak aşırı zenginleşmişlerdir. Aşırı zenginlik, güç demektir. İnsanlar aşırı zenginlikle, ekonomi dışı konumlarda da topluma egemen olmayı, tahakküm etmeyi isterler. Onun için kapitalizm her türlü kötülüğün kaynağıdır".[68]

II) SORULAR VE SORUNLAR

⇒ ABD, 2. Paylaşım Savaşı'nda biriktirdiği, Soğuk Savaş ile güçlendirdiği konumunu, SSCB'nin çözülmesiyle de tek askeri güç olma özelliğini korurken; gerek sistem içinde, ekonomik boyutuyla Japonya ve Avrupa'nın ABD'ye rekabet ve hegemonya kavgasının güçlendiği bir dünya'da emperyalist çıkarların 'hak-hukuk' tanımayan keyfiliği, saldırganlığı gündemin aslî maddesiyken; sorunlarıyla sıralayarak soralım: YDD'de insan haklarından söz edilebilir mi?

1) ŞİLİ YA DA ALLENDE DERSİ

⇒ 'El Pueblo Unido, Jamas Sera Vencido/Birleşmiş Halk Yenilmez!' diye haykıran Şili boşuna mı yaşandı?

Ya da 11 Eylül 1973'te Moneda Başkanlık Sarayı bombalanırken Şilililere, "Yurdumun emekçileri, Şili'ye ve onun geleceğine inanıyorum. Benden sonra başka Şilililer gelecektir. İhanetin kol gezdiği, egemenlik kurmaya çabaladığı, şu karanlık ve acı anlarda bilmelisiniz ki, onlar çok geçmeden özgür insanın yeni toplumu kurmaya gideceği geniş yolları yeniden açacaklardır. Yaşasın Şili! Yaşasın halk! Yaşasın emekçiler! Bunlar benim son sözlerimdir ve umuyorum ki fedakârlığım boşuna gitmeyecektir. En azından ihaneti, satılmışlığı ve korkaklığı ve kalleşliği mahkûm eden manevi bir ders olacağına inancım tamdır!" diye seslenen Allende'nin haykırışı; Ve Pablo Neruda'nın, "Yanıbaşımdaymış gibi/ toplanın bir bir/ kavganız sürüp gidecektir/ fabrikada, tarlada yani/ sokakta ve güherçile madeninde/ kırmızı ve yeşil bakırın ağzında/ korkunç dehlizinde kömürün/ kavganız her yerde sürecektir, kardeşler! ve ölülerimize adadığımız/ kanımızla ıslanmış bu bayraklar/ yüreğimizde sonsuz bir ilkbahar bayrağı gibi/ serpilip gelişecektir"[69] dizeleri; ve Pinochet unutulabilir mi?

"Geç kalan Şili adaleti"nden[70] söz ediyorum! Hani "Hesap(lar) bu dünyada verilmeli" diyen Tunç Tayanç'ın, "Halkın seçtiği lider Allende'nin öldürülerek

---

[68] Sadun Aren, Cumhuriyet, 2 Kasım 1998, s.4.
[69] Pablo Neruda, Şiirler, çev. Enver Gökçe, Yücel Yay., 1971.
[70] Radikal, 29 Kasım 1998, s.10.

devrilmesi ardından cuntacı Pinochet ile Süleyman Demirel'in MC'si büyük bir dayanışma örneği sergilemişlerdi"[71] dediği katliamdan!

Anımsayın: Pinochet, Allende'yi kanlı bir darbeyle devirmişti. Pinochet rejiminin iktidar olduğunun ilk 19 gününde 320[72] kişiyi yargısız infaz ettiğini, binlerce kişiyi bir stadyuma doldurup işkenceden geçirdiğini, toplam ölü sayısının resmen en az 3.000, ama gerçek rakamın 10.000'in çok üstünde olduğunu, bu rejimin dilimize desaparecidos (kayıplar) sözcüğünü soktuğunu ekleyelim.

CIA belgeleri ABD'nin daha seçimlerden önce darbe planları yaptığını, bu iş için 10 milyon dolar ayırdığını, darbeye karşı generallere suikast düzenlettiğini, faşist çeteleri doğrudan desteklediğini gösteriyor. Bu belgelere göre ABD'nin, biri ekonomik baskı ve destabilizasyon, diğeri de Şili ABD elçiliğinden bile gizli tutulan, darbe ve suikast girişimlerini kapsayan Track-II isimli iki programı sistematik olarak uygulamış. Darbe günü Şili'deki ABD askeri ataşesi çektiği telgrafta, "Darbe mükemmel oldu" diyerek ballandıra ballandıra rejimin özelliklerini sayıp döküyor. Belgeler, Pinochet'nin DINA'yı (İç Güvenlik Örgütü) doğrudan kendine bağladığını, DINA'nın şefi Albay Manuel Contreras'ın "doğrudan Pinochet'ye sorumlu olduğunu" gösteriyordu; her şey bu kadar netti![73]

Aradan yıllar geçti! Şili unutulmuştu![74] Ve bir gün Pinochet'in 'tutuklandı'. Bunun üzerine ABD Dışişleri Bakanı Madeleine Albright, Pinochet'nin İspanya'ya verilmesine karşı olduğunu ve Pinochet'yle ilgili kararın Şili halkına bırakılmasını istedi.[75] Bunda şaşırtıcı olan bir şey yoktu. William Pffaf'ın deyişiyle, "Pinochet yargılanırsa sıra ABD'ye gelebilir".[76] Çünkü ABD yönetimi, Başkan Nixon, Güvenlik Sekreteri Kissinger, CIA Başkanı Richard Helms, Allende'nin devrilmesinden, Pinochet darbesinin gerçekleştirilmesinden doğrudan sorumludurlar. Bilindiği gibi ABD Allende'nin seçimleri kazanmasını engellemek için

---

[71] Tunç Tayanç, Radikal İki, 15 Kasım 1998, s.4.

[72] CIA belgeleri 16 Kasım 1973 tarihli State Department Raporu.

[73] "Şili'de bir katliam davası daha: Yedi devrimcinin gözaltında katledilmesiyle ilgili davada beş üst düzey askeri yetkili yargılanıyor. 1987 yılında 15 ve 16 Haziran tarihlerinde arasındaki 18 saat içinde Ulusal İstihbarat Birimi (NIC) elemanları, Manuel Rodrigez Yurtsever Cephesi (FPMR) hareketi üyelerine yönelik olarak 5 ayrı yargısız infaz operasyonu gerçekleştirerek 9 erkek, 3 kadını katletmişti" (Ülkede Gündem, 31 Temmuz 1998, s.7).

[74] "Şili'nin eski diktatörü General Augusto Pinochet, dikta rejimi sırasında işlenen suçları hasıraltı edip, geçmişe sünger çekebilmek için var gücüyle çalışıyor. FASIC adlı insan hakları örgütüne göre Pinochet iktidarda bulunduğu 1973-90 döneminden günümüze sarkan davaları sivil mahkemelerden alıp askeri mahkemelere verdirterek eski suç ortaklarını kurtarıyor. FASIC'in araştırmalarına göre söz konusu davalardan 156'sı askeri mahkemelere devredilmiş durumda" (Radikal, 9 Eylül 1997, s.10).

[75] Cumhuriyet 3 Aralık 1998, s.10.

[76] William Pffaf, Herald Tribune, 26 Kasım 1998.

10 milyon ve daha sonra da, Allende hükümetini istikrarsızlığa itmek için 8 milyon dolar harcamış ve sonunda da faşist darbeyi tezgâhlamıştı.

1967-71 yılları arasında ABD'nin Şili Büyükelçisi Edward Korry, Nixon ile Beyaz Saray'da yaptığı görüşme konusunda, "Nixon beni kapıda karşıladı. On dakika boyunca hararetli bir şekilde Allende pisliğini nasıl ezeceğini anlattı" derken; eski CIA uzmanı Ralp McGehee de, Pinochet'in CIA'nın yarattığı bir kişi olduğunu ve Şili'deki cuntaya muhaliflerin listesini verdiklerini hatırlatarak ekledi: "Listede isimleri bulunanlardan bazıları tutuklandı, bazıları ise öldürüldü"![77]

Pinochet rejimi, Friedman'ın yetiştirmesi, 'Chicago Boys' olarak bilinen neoliberal ekonomistlere 'projelerini' hiçbir engele toslamadan uygulamaya koyma olanağını sağladı. Öyleyse Pinochet'nin insan hakları ihlâlleri ve cinayetlerini anınca, Reagan, Thatcher gibi yeni sağın liderlerine, IMF yapısal uyum programlarına ilham kaynağı olan bir deneyden söz etmiş oluyoruz![78]

2) 'KATİLLER CENNETİ' ARJANTİN

⇒ Ve Şili'ye benzeyen Arjantin!

Plaza de Mayo Anaları'nın Arjantin'inde; Zola'dan esinlenerek kaleme aldığı 'Yo Acusu/İtham Ediyorum' başlıklı yazısında, "Dikta döneminden 20 yıl sonra, görüntünün aksine, Arjantin'in demokrasiyi yakalayamadığını, ülkede dün olduğu gibi, bugün de cezasızlık, yolsuzluk ve yakın geçmişi unutan amnezi (hafıza kaybı) hastalığı hüküm sürmektedir" diye haykıran Gabriel Michi, haksız değildir![79]

Çünkü 1976'daki askeri darbenin 1983'e kadar iktidarda kalan lideri Jorge Videla "Askeri cunta döneminde insanlık suçları işlediği için" 1985 yılında

---

[77] Cumhuriyet, 9 Aralık 1998, s.11.

[78] Bu deneye bakınca da 1974-79 arasında Şili'de GSMH'nin %13, kitlelerin alım gücünün %40 geriledigini, 1978-80 arasında dış borçların ihracat gelirlerinin %37'sinden %60'ına yükseldiğini, 1980'e geldiğimizde iki holdinginin, bankacılık sektöründeki toplam sermayenin %42'sini, toplam kredilerin %60'ını kontrol eder bir noktaya geldiğini görüyoruz (Constable, Pamela, Valenzuela Arturo: Chile Under Pinochet, Norton Publishing, New York 1991). Yine görüyoruz ki "Chicago Boys" Şili'yi ne borç krizinden ne de 1982'de büyüme hızının %14,2 düşmesiyle Latin Amerika tarihinin en derin ressesyonundan kurtaramamıştır (Ergin Yıldızoğlu, Cumhuriyet, 25 Ekim1998, s.11).

[79] Arjantin'deki ekonomik yıkımı en iyi rakamlar ortaya koymaktadır. 1990'da aktif nüfusun %6,3'ü düzeyindeki olan işsizlik, 1996'da %17,4'e ulaşmıştır. Sürekli olmayan, "çöplük işlerin" oranı %7,1'den %13,6'ya, kaçak işler oranı %26,6'dan %34,9'a, seyyar satıcılık, ayakkabı boyacılığı vb. gibi marjinal işler %18'den %19,5'e yükselmiştir. Başka göstergeler de sistemin adaletsizliğini çarpıcı biçimde sergilemektedir. Örneğin başkentte zenginler, 1991'de gelirlerin %65'ini alırken, bu oran 1996'da %68,6'ya tırmanmıştır. En yoksul %20'lik kesim, aynı yıllarda gelirlerin %4'ü, daha sonra da %1,9'uyla yetinmiştir. Nüfusun %30'unun yoğunlaşığı Buenos Aires kırsalında 1991 ve 1996'da, en zengin %20 için rakamlar sırasıyla %50,7 ve %52,3 artmasına karşın, %20'lik en yoksul kesimin gelirleri %5,7 ve %4,3'e gerilemiştir. 10.000 nüfustaki suçluluk oranı 1980'deki 80'den, 1990'da 172,1'e ve 1995'te de 204,3'e yükselmiştir (Cumhuriyet, 31 Ocak 1998, s.10).

yargılanıp, suçlu bulunsa da; 1990'da Devlet Başkanı Carlos Menem tarafından affedilmiş[80] ve daha sonra solcuların çocuklarını kaçırmakla suçlanarak yargı önüne çıkarıldığında da mahkemede ifade vermemiştir![81]

Hem de Carlos Menem'in Arjantin'inde 'yargılan' Yüzbaşı Astiz'in, "Deniz Kuvvetleri bana inşa etmeyi değil yıkmayı öğretti. Ben bir mayının nasıl yerleştirileceğini, bir bombanın nasıl konulacağını, insanların nasıl öldürüleceğini, örgütlere nasıl sızılıp, güçsüz bırakılacağını bilirim. Ben bir politikacı ve gazetecinin öldürülmesi için en iyi hazırlanmış insanım. Bunların en iyisiyim"[82] itiraflarına rağmen!

3) MAYALAR'IN SAYGINLIK İSTEDİĞİ MEKSİKA

⇒ Sonra Komutan Yardımcısı Marcos'un, 1929 yılından beri Meksika'yı yöneten 'Kurumsal Devrimci Parti'yi 'suçlular orkestrası' olarak niteleyip, Devlet Başkanı Ernestro Zedillo'nun da 'saçmalığın başı' olduğuna dikkat çektiği[83] Meksika'da, 'İktidar değil, saygınlık istiyoruz'[84] haykırışlarıyla doğal haklarını kazanma mücadelesi veren Mayaların ve Zapatistların[85] durumu...

4) KOLOMBİYA UYUŞTURUCU TÜCCARLARININ ELİNDE

⇒ Veya Kolombiya'da özgürlük, eşitlik, adalet isteyenlere yönelik olarak narko-ekonomi iktidarını savunanların kirli savaşları...

Anımsayın Kolombiya'nın eski Devlet Başkanı Ernestro Samper, "Haziran 1994'deki seçim kampanyamın uyuşturucu kartelleri tarafından finanse edildiğini kabul ediyorum"[86] derken; yakın geçmişte gazetelere yansımıştı: "Kolombiya'da vali-mafya el ele; uyuşturucu ticareti ve devlet bağlantısı bir kez daha açığa çıktı"![87]

5) ENDONEZYA VAHŞETİ

⇒ Endonezya!

'The Independent' gazetesi, elde edilen yeni kanıtların, İngiltere'nin Endonezya'nın ilk Devlet Başkanı Sukarno'nun 1966 yılında, General Suharto darbesiyle devrilmesinde önemli rol oynadığını ortaya koyduğunu açıkladı. Gene-

---

[80] Cumhuriyet, 11 Haziran 1998, s.8.
[81] Cumhuriyet, 13 Haziran 1998, s.8.
[82] Cumhuriyet, 31 Ocak 1998, s.10.
[83] Özgür Bakış, 12 Mayıs 1999, s.9.
[84] Radikal, 22 Mart 1999, s.11.
[85] Mayaların Dönüşü, Derleyen: Sibel Özbudun-Temel Demirer, Anahtar Kitaplar Yay., 1998; Fikret Başkaya-Temel Demirer-Sibel Özbudun, Dünyanın Balkonundaki İsyancılar: Zapatistalar, YDD, Enternasyonalizm, Özgür Üniversite Kitaplığı No: 1, Öteki Yay., 2. baskı, 1998.
[86] Ernestro Samper, Ülkede Gündem, 22 Temmuz 1998, s.7.
[87] Özgür Bakış, 6 Nisan 1999, s.9.

ral Suharto, iktidarı boyunca komünist oldukları suçlamasıyla 500 bin kişiyi, 1975 yılında da Doğu Timor'u[88] işgal edip halkın üçte birini öldürtmüştü![89]

6) 'YASAL' YARGISIZ İNFAZIN TUNUS'U

⇒ Küreselleşmenin 'çifte standartlar' dünyası, aynı zamanda hukuki yozlaşmayı da devreye sokarken; yaşanan yozlaşma, insanlığın kendine yabancılaşmasının devasa boyutlara ulaştırıyor! Tunus'daki 'yasal' yargısız infaz, bunun sadece bir örneğidir!

1957'de beylik rejimine son verilerek Cumhuriyet ilan edilen Tunus'ta Habib Burgiba ilk Cumhurbaşkanı oldu. Habib Burgiba Cumhuriyet rejimlerinde en uzun iktidarda kalma rekoruna ulaşarak, yerini 1987'de General Abidin Bin Ali'ye devretti. Daha sonra, yarım yüzyıla yakın zaman diliminde Tunus işçileri ve yoksul tarım emekçileri tüm insanlığı gerçek ve çağdaş özgürlük, barış içinde insanca bir yaşam ufkunu gösteren ülkünün yoluna girdiler. Tunus Komünist Emek Partisi önderliğinde Sosyalist İşçi Demokrasisi mücadelesini başlattılar. Ancak bu eylem de kanla bastırıldı. Tunus Komünist Emek Partisi Genel Sekreteri Hamma Hammami tutuklanıp zindana kapatıldı.

Hammami, bizdeki örneğiyle Ruhi Su'ya reva görülen insanlık dışı yöntemle yok edildi. 1994 Şubatında tutuklanarak 8 yıl ağır hücre hapsine mahkûm edilen Hammami, uluslararası emekten yana güçlerin Tunus diktatörlüğü üzerinde oluşturduğu baskılar neticesinde, ölümün eşiğinde bulunan Hammami 6 Kasım 1995'te serbest bırakıldıysa da; tedavi için yurtdışına çıkmasına izin verilmedi.

7) İNTİFADA'NIN FİLİSTİN'İ

⇒ Ya Filistin?

Wye Mills Plantasyonu'nda Netanyahu ve Arafat'ın imzaladıkları anlaşmadan birkaç gün önce yayımlanan bir kamuoyu araştırması Filistin halkının ruh hâlini göstermesi açısından ilginçti. Dr. Halil Şikaki başkanlığında Filistin Araştırma ve Çalışmaları Merkezi'nin yaptığı araştırma, halkın %75'inin barış sürecinin sonuca ulaşacağına inanmadığını gösteriyor. İsrail'e yönelik silahlı saldırıları destekleyenlerin oranı da 1996'da %26'ya indikten sonra, şimdi %51'e yükselmiş. Filistinlilerin %66'sı barış sürecini destekliyor, ama yalnızca %49'u bu sürecin bir Filistin devletinin kurulmasına yol açacağına inanıyor. Bu arada Filistin halkının %66'sı Filistin yönetiminde yaygın yolsuzluklar olduğu-

[88] Doğu Timor konusunda bak: Hüseyin Aykol, "Doğu Timor'da Barış Masası -1 ve 2", Özgür Bakış, 7-8 Mayıs 1999, s.10.
[89] Cumhuriyet 3 Aralık 1998, s.10.

na inanıyor, %57'si Filistin yönetimini eleştirmekten korkuyordu.[90] Yani Siyonist tahakkümün Filistin'inde Arap olmak suçtu!

Örneğin, "İsrail yasaları, Filistinlilere sorgu sırasında 'ılımlı şiddet' uygulanmasına izi veriyor. İsrail Yüksek Mahkemesi, iç güvenlik servisi Şin Bet'e, 'terörist saldırılar' planladıklarından kuşkulanılan Filistinli tutukluların 'aşırı fiziksel şiddet' uygulanarak sorgulanmasına izin verdi. BM İnsan Hakları Kurulu'nun İşkenceyi Önleme Bölümü'nün üst düzey sorumlularından Prof. Peter Burus da, İsrail Yüksek Mahkemesi'nin bu kararını şiddetle kınadı".[91]

'Der Spiegel'in bir haberine göre, "İsrailli timler sorgusuz infazlarını sürdürüyor. İsrail gizli servislerinin uzun kolları, Filistin Özerk Yönetimi topraklarında nefes aldırmıyor. 'Duwdewan' (Kiraz) kod adlı bu birlik, İsrail'in en acımasız komandolarından oluşuyor. İsrailli insan hakları örgütü Bzelem'in elindeki kayıtlara göre yalnızca Duwdewan grubunun Eylül 1993'ten Haziran 1997'ye Batı Şeria'da katlettiği insan sayısı 30. İsrailli sol çevrelerin bir tür 'Rambo mantığıyla' davranmakla suçladığı bu timler, kimi zaman yollara barikatlar kurup, 'dur' ihtarına uymayan sivillere ateş açıyorlar"dı![92]

Ya da İngiltere'de yayınlanan 'Sunday Times' gazetesindeki habere göre, İsrailli bilimciler Tel Aviv'in güneyindeki 'Ness Ziona Enstitüsü'nde, Yahudileri etkilemeyecek, yalnız Arapların taşıdığı farklı genleri saptayarak, Arapları etkileyecek ölümcül biyolojik virüs ya da bakteri üretmeye çalışıyorlardı![93]

Veya Ceyda Karan'ın deyişiyle, "İsrail bir yandan barış 'masalları' anlatırken, diğer yandan da işgal altındaki Batı Şeria'ya yayılma siyaseti sürdürüyor"du![94]

Bunların tarihsel bir arka planı ya da 1980'lerden beri Ortadoğu yazarlığını sürdüren 'The Economist' yazarlarından Peter David'in, "İsrailliler ve Filistinliler gibi yetenekli ve sıcak iki halk, aralarındaki amansız savaşa neden son veremiyorlar? Zamanla bu bilmecenin cevabını buldum. İnsanlar tarihlerini boş bir sayfaya yazmıyorlar, hepsi de babalarından ya da büyükbabalarından miras kalan koşulların tutsağıdır[95] demesinin bir haklılığı vardır. O da, Siyonist politikalara ışık tutan 9 Nisan 1948'deki Der Yasin katliamıdır: Arap bölgesinde yer alan Der Yasin köyüne, Siyonist 'İrgun' ve 'Stern' çetelerinin baskınında çoğu kadın ve çocuk 250 Filistinli katledildi. İsrailli ünlü devlet adamı Menahem Begin, Der Yasin katlianı olmadan İsrail devletinin kurulamayacağını belirterek ekliyordu: "Kudüs'te de her

[90] Cumhuriyet, 28 Ekim 1998, s.7.
[91] Cumhuriyet, 16 Kasım 1996, s.11.
[92] Radikal, 23 Temmuz 1997, s.10.
[93] Cumhuriyet, 16 Kasım 1998, s.9.
[94] Ceyda Karan, Radikal, 28 Aralık 1998, s.10.
[95] Cumhuriyet Dergi, No:681, 11 Nisan 1999, s.6-7.

yerde olduğu gibi savunmadan saldırıya geçen biz olduk. Araplar, 'Der Yasin' diyerek kaçmaya başladı".[96] Olup biten aslında Arthur Koestler'in deyişiyle, "Bir devletin (İngiltere'nin -b.n) başka birine (Yahudilere -b.n) üçüncü bir ulusun (yani Filistinlilere -b.n) toprağını vermesi"ydi!

⇒ Ortadoğu tarihine[97] 'terörist-korsan devlet' olarak geçen İsrail'in varlığı,[98] barışın ve insan haklarının önünde engeldir!

Sorunun kalıcı ve adil çözümü için: ABD'li Prof. Abraham Udovitch'in, "Eğer Yahudilere ait bir İsrail devleti olacaksa, o zaman mutlaka Filistinlilere ait bir devlet de olmalıdır. Çözüm, iki devlet";[99] İsrailli yazar ve barış eylemcisi Amos Oz'un, "İlk adım eşitlik. Ama tek ulus olmamalıyız. Filistin devleti olacak. Komşu olarak yaşamayı öğrenmeliyiz";[100] İzak Rabin'in oğlu Yuval Rabin'in, "Filistinlilerin bağımsız ülke kurmalarına itirazım yok. İçerde büyüyen bir azınlık sorunuyla yaşamaktansa, bizden ayrılmalarını ve bağımsız varlık kazanmalarını tercih ederim. Annem, babam, dedelerim hepsi 'Yahudi Devleti' ideali ile İsrail'e geldiler. İsraillilerin genlerinde ve İsrail bağımsızlık bildirisinde var bu. Dindar olsun, olmasın her İsrailli bu 'Yahudi Devleti'ni korumak ister. İsrail'in modern ve demokratik bir 'Yahudi devleti olması gerekiyor. Ama demografik bir sorun var. 2 milyon Filistinli ve 1,5 milyon Arap kökenli İsrailli nin nüfus artışı bizimkinden hızlı. Bu İsrail'i iki uluslu bir devlet olmaya götürür. Pratikte yürümez. Filistinlilerle aramıza kesin bir sınır çekmek mecburiyetindeyiz. Kim bir santim fazla, kim bir santim az toprak aldı; artık bunu tar-

---

[96] Menahem Begin, Radikal, 28 Aralık 1998, s.10.

[97] Bu konuda bak: Alain Gresh-Dominique Vidal, Mezopotamya'dan Körfez Savaşı'na Ortadoğu, çev. Hamdi Türe, Alan Yay., 1991; Walter Hollstein, Filistin Sorunu, çev. Cemal A. Ertuğ, Yücel Yay., 1975; Kirsten E. Schulze-Martin Stokes-Colm Campbell, Ortadoğu'da Milliyetçilik, Azınlıklar ve Diasporalar, çev. Ahmet Fethi, Sanmal Yay., 1998; Dominique Lapiere-Larry Collins, Kudüs Ey Kudüs, çev. Aydın Emeç, E Yay., 3. basım, 1994; Erdinç Özköylü, Niçin Siyonizm Değil, Süreç Yay., 1985; Coşkun Adalı, Emperyalizmin Ortadoğu'ya Müdahalesi, Sorun Yay., 1991; Cengiz Çandar, Ortadoğu Çıkmazı, Hil Yay., 2. basım, 1984; Avrasya Dosyası, "İsrail Özel", İlkbahar 1999, Cilt:5, No:1: Muzaffer Özdağ, "Ortadoğu'da Yaşanan Durum ve Yakın Gelecek", s.9-19; Mehmet Aray, "İsrail Devleti Gizli İstihbarat ve Güvenlik Servisleri", s.21-35; Suat Parlar, "Ortadoğu'da Barış Yanılsaması", s.102-110; Johnathan Marcus, "Stratejik Yol Ayrımında İsrail'in Savunma Politikası", s.156-167; Nedret Ersunel, "Hile Yolu İle Savaşacaksın!", s.168-175; Tayyar Arı, "ABD-İsrail İlişkileri ve Orta Doğu Barış Süreci", s.233-249; Amnesty International, "İsrail'de İnsan Hakları", s.275-282; Özgür Üniversite, "Ortadoğu", No:4, Temmuz-Ağustos-Eylül 1998: Temel Demirer-Yücel Demirer-Özgür Orhangazi, "Pax-Americana Ortadoğu'da Ne yapıyor?", s.5-37; Orhan Dilber, "Eski Dünya Düzeninin 'Ortadoğu'su Hangi Paylaşım Kavgasının Neresinde?", s.38-74; Alain Gresh, "FKÖ'den Devlete: Filistinlilerin Zorlu Arayışı", s.109-112; Edward W. Said, "İsrail-Filistin", s.113-118; Suat Parlar, "Ortadoğu'da Silahlanma Sefaleti", s.134-153; Evrensel-Pazar, No:10, 29 Kasım 1998: "Nakba'dan Başkaldırıya Filistin", s.2-5.

[98] İsrailli yazar ve barış eylemcisi Amos Oz, "İsrail düşlerde doğdu. Sonra düş gerçekleşti. Düşler öyledir ki, gerçekleşince düş kırıklığı da yaratır" (Milliyet, 1 Şubat 1997, s.18) derken çok haklıdır!

[99] Abraham Udovitch, Milliyet, 10 Ağustos 1998, s.18.

[100] Amos Oz, Milliyet, 1 Şubat 1997, s.18.

tışmak yersiz"[101] dediği koşullarda; İsrail ile Filistinliler arasındaki barış sürecinde, genel eğilim iki toplumun ayrılması olduğu ileri sürülüyor. Bunun 'gerekçesi'ni de İzak Rabin'in oğlu Yuval Rabin çok net formüle ediyor!

Söz konusu formülasyon Ortadoğu'ya 'çözüm' getirmez; aksine soru(n)ları ağırlaştırır. Çünkü, "Oslo'yu takip eden dört yılda Filistin geliri yarı yarıya azaldı; İşsizlik %35'e yükseldi; İsrail askerleri Batı Şeria'nın sadece %3'ünden, Gazze'nin de %60'ından geri çekildi. İsrail yerleşim bölgeleri genişletildi. Özellikle Rabin ve Peres döneminde Filistin topraklarının gaspı tırmandı. Tek yanlı barış olmaz. Evet, Filistinliler barış istiyorlar ama ne pahasına olursa olsun değil. Şu anda ihtiyacımız olan şey barışın ancak toprak karşılığında mümkün olduğunu, hedefin de bu topraklarda iki halk için bağımsızlık ve egemenlik olduğunu kabul etmektir"[102] diyen Filistin asıllı yazar Edward Said, çözümün birlik şemsiyesi altından geçtiğini belirterek ekliyor: "İsrailli Yahudilere öncelik tanıyan bir sistem, ne homojen bir Yahudi sistemi içinde yaşamak isteyenleri ne de orada yaşayan ama Yahudi olmayanları memnun edecektir.

İsrailli Filistinliler yerlerini bırakmak istemiyor; zaten kendi ülkelerinde yaşadıklarını söylüyor ve ayrı bir Filistin devletine katılmaya dair herhangi bir uzlaşmayı reddediyor. (...) Çözüm, iki toplumun birbirinden ayrılmasına çalışmakta değil, barış içinde bir arada yaşamalarına çaba göstermektir.

Bugün var olan ise kanlı ve içinden çıkılmaz bir durumdur. İsrail'de ve dışarıdaki Siyonistler, ayrı bir Yahudi devleti istemlerinden taviz vermeyeceklerdir. (...) 'Bizim devletimiz' düşüncesi gerçeklerin üzerinde uçuşmaktadır. 1948'de olduğu gibi etnik temizlik yetmemekte, İsrail'in Filistinlileri başından atmak ya da Filistinlilerin İsrail'den gitmesini dilemek gibi bir yolu bulunmamaktadır. Batı Şeria, Kudüs ve Gazze'de derin bir istikrarsızlık yaşanıyor. (...)

Ben her vatandaşın eşit haklara sahip olduğu gerçek anlamda demokratik bir yolla ve birbirlerine güven duyarak toprakların paylaşılmasından başka hiçbir yol göremiyorum. Modern bir devlette, toplumun bütün üyeleri vatandaştır; hak ve sorumluluklarını paylaşır. Vatandaşlık bundan dolayı İsrailli Yahudi ve Filistinli Arap'ı aynı ayrıcalık ve dayanaklarla tanımlar. Her grubun hakkını belirleme hakkı vardır ve bu da kendi toplumsallığını hayata geçirme hakkı sağlar. Belki Kudüs'ün başkent olduğu federatif kantonlar içinde, toprakların eşit kullanımı ve devredilmez laik ve hukuki haklara sahip olarak... Hiçbir taraf diğerinin aşırılık yanlısı dincilerine rehin olmamalıdır.

Alternatifler son derece tatsızdır: Ya savaş devam edecek (var olan barış sürecindeki ağır bedelin yanı sıra) ya da pek çok engele rağmen barış ve eşitlik

[101] Yuval Rabin, Milliyet, 1 Kasım 1998, s.20.
[102] Edward Said, Le Monde, 5 Eylül 1997.

üzerine oturan bir arayış olacaktır (ırk ayrımcılığı sonrası Güney Afrika'sında olduğu gibi)".[103]

8) CLINTON'IN YAPITI: KOSOVA TRAJEDİSİ

⇒ Veya en 'taze' örneğiyle Kosova?

Savaşın ilk kurbanı 'gerçek' olur derler, ama iki kurbanı daha vardır: 'Fikir özgürlüğü' ve demokratik muhalefet!

Bir tarafta NATO/ABD'nin militarist, kendi askerlerinden başka, kimsenin, özellikle de iki ateş arasında kalmış sivil halkın yaşamına önem vermeyen bir saldırısı. Diğer tarafta, Miloşeviç rejiminin, ülkesinde tüm insan haklarını, onurunu ayaklar altına alan, 'etnik temizlikçi', 'soykırımcı' rejimi. Üstelik her iki taraf da kendi saldırılarını ve egemenliğini haklı çıkarmak için diğerini kullanıyor. Bu iki canavar birbirinden besleniyor. Bu arada her ikisi de gerçekler, eleştiri ve muhalefet söz konusu olduğunda aynı mantıkla davranıyor: Ya bendensin ya karşı taraftan!

'Demokratik' ABD'de İngiltere'de, düzenin ABD/NATO eyleminin eleştirilmesine tahammülü yok. İngiliz hükümeti, ülkesini savaşa götürürken parlamentosuna haber vermedi. Vermesi de gerekmiyordu. Savaşa girme yetkisi kraliçeye ve yetkisini onun adına kullanan başbakana ait. İşçi Partisi milletvekili Tony Benn'in vurguladığı gibi, ülke savaşta, ama hükümet haftada bir kez, o da yarım saat olmak üzere toplanıyor. Meclis'te bu konunun serbestçe görüşülmesine izin verilmiyor. Hükümet, eleştirel olma, sırf mesleki ahlâki yüzünden tatsız sorular sorma eğilimindeki gazetecilerle görüşmüyor, onlara demeç vermiyor. Sol liberal The Guardian bunu biliyor, ama sesini çıkarmıyor; The Observer, savaşı desteklediği için, konuyla ilgili haberi tek sütun on santimlik bir yerde gazetenin içine bir sayfanın alt köşesine saklıyor.

Diğer taraftan sol NATO karşıtı bir gösteri eylemi düzenliyor, ama yarı yolda yürüyüşe Sırp milliyetçileri katılıp bayraklarıyla kalabalığa egemen oluyor, platformdan konuşanlardan Miloşeviç'i eleştiren tek konuşmacıyı yuhalıyorlar. Sol şaşkın, ne yapacağını bilemiyor ve katlanıyor. Bu koşullarda 'NATO'ya hayır' sloganı yetmiyor.

Bu madalyonun öbür yüzünde, basında, ırkçı bir genellemeyle, 'Sırplar' diye kestirilip atılan halkın içinde, savaşa karşı demokratik muhalefet, kadın hareketi ve yeşiller var. Bu insanların durumunu, acısını, ne kadar çabalarsak çabalayalım, yeterli bir şekilde kavrayamayız. Ama İnternet'te rastlanan kimi mesajlar bir fikri veriyor. 'Karalar giymiş kadınlar' adlı savaş karşıtı bir kuruluşun Belgrat üyelerinden biri mesajında "Bombalar beni pek rahatsız etmiyor. Ben daha küçük boyutlu bir

[103] Edward Said, Radikal, 27 Ocak 1999, s.9.

trajediyle meşgulüm. Bombalar çok kötü, ama yalnızca Sırp halkına yönelik olduğu için değil. Miloşeviç'e karşı muhalefeti susturduğu için..." Bir başkası: "Son derecede kızgınım, elimden bir şey gelmiyor. Tüm hareket, yılların birikimi çöpe gitti, tüm proje dağılıyor. Hava, burada o kadar cinsiyetçi ve kadın düşmanı bir nitelik kazandı ki anlatamam". Bir başkası: "İlkönce yerel, özel militarizme karşı çıkamazsam, genel olarak militarizme nasıl karşı çıkabilirim? Katliamları, baskıyı, etnik temizliği lanetlemezsem bombaları nasıl lanetleyebilirim?" "Burada tüm insan hakları askıya alındı. Yalnızca NATO karşıtlarına izin var. Biz de Miloşeviç'e karşı çıkamayınca NATO karşıtı propagandaya katılmamaya karar verdik".

Belgrad İnsan Hakları Merkezi Başkanı Prof. Vojin Dimitiyeviç, "Korkarım ki bu ilan edilmemiş savaşın tek kalıcı sonucu, tehlike anlarında kafası karışarak hükümeti destekleyen çoğunluğa dayanılarak yürütülecek, sürekli bir yasal ve ruhsal anlamda sıkıyönetim olacaktır..." "Hava saldırıları demokratik kitle örgütlerindeki kahramanca insanların, demokratik muhalefetin on yıllardır inşa ettiği kazanımları bir gecede yok etti..." Gordana Vuciceviç, Belgrat'ta yaşıyor ve NATO'nun "insancıl bombalama eylemlerini yakından izleme şanssızlığına sahip". "Şu sırada, Yugoslavya'da en trajik durum, hiç şüphesiz, NATO'nun koruması altında bir Kosovalı Arnavut olmak" diyor ve soruyor: "Neden, Batılı aracılar Rambouillet görüşmelerinde, inatla Kosova ve Sırp heyetlerinin birbiriyle temasını engellediler? Aracılık yapıyorsanız, tarafların konuşmasını özellikle istemez misiniz?" Yeşiller hareketinden, Müslümanların ve Sırpların Barış Hareketi'nin üyesi Milica Dedjier' in mesajı: "Korkarım NATO saldırıları gelecekteki herhangi bir anlaşmanın tüm önkoşullarını ortadan kaldıracak düzeyde nefret tohumları saçıyor... Ayrıca NATO bombalarının gelecekteki bir yan etkisine de dikkat çekmek isterim. Sırbistan, Avrupa'nın yeraltı sularının en önemli kaynaklarından biridir. Bugüne kadar atılan 19.200 ton patlayıcının yaydığı zehir bu sulara karışıyor. Bunun etkisi Karadeniz'e kadar gidecektir". Belgrat'tan bir başka barış hareketi üyesi ise şöyle diyor: "NATO, Miloşeviç'e en büyük hediyeyi verdi: Tüm ülke üzerinde kayıtsız şartsız egemenlik! Adam bir gecede, kaydı hayat şartıyla kral oldu başımıza..."[104]

⇒ Sırp güçlerine yönelik harekâtın Sırbistan'a demokrasi getirmek ya da Miloşeviç'in zulmüne uğrayan Arnavutları korumakla ilgisi olmadığına[105] dikkat çeken Edward Said şunları diyor: "Birilerinin hatırlaması gerek, ABD sadece bölgesel bir güç olmaktan çıkıp, 'dünyanın tümü' olduğundan beri, askeri

---

[104] Ergin Yıldızoğlu, Cumhuriyet, 21 Nisan 1999, s.4.

[105] 4 Mayıs 1999'daki konuşmasında Fidel Castro, "Yugoslavya'da acı çeken tüm halklar için çözüm istiyoruz. (...) Bölgedeki tüm ulusların, dinlerin, etnik grup ve kültürlerin haklarına saygılı olan askeri değil, politik bir çözümün mümkün olduğu görüşündeyiz. Hem Sırplar, hem de Kosovalılar için bir çözüm. Sorunun zor kullanarak çözümlenemeyeceğine derinden inanıyorum" (Özgür Bakış, 13 Mayıs 1999, s.9) diyordu.

güçlerini yerleştirme konusundaki dış siyasi kararlarının, özellikle rakipleri başta olmak üzere diğer ülkelerin gözündeki imajını nasıl etkileyeceğini hesaplar. Henry Kissinger, Laos'un gizlice bombalanmasına karar verdiğinde, bu kaygıyı Hindiçin siyasetinin odağı hâline getirmişti: Düşmanlar bu işi nereye kadar götüreceğimizin sınırı olmadığını, hatta gerçekdışı bir noktaya yaklaşabildiğimizi öğrenecek! (...) Bütün bunların kaynağında ABD'nin dünya jandarması olduğu gibi bir yanılgı var. ABD'nin ya da NATO'nun yaptıklarının gerçekte Kosovalıları korumakla ve onlara bağımsızlıklarını kazandırmakla hiçbir ilgisi yok. Tıpkı Ortadoğu'da olduğu gibi, sadece uzun vadede feci sonuçlar doğuracak bir askeri güç gösterisi söz konusu. 1994'te ABD'nin müdahalesi Ruanda'da soykırımı önleyebilecekken harekete geçirilmedi. Çünkü bunun pek bir getirisi olmayacaktı ve siyahlar için de bu çabaya değmezdi!"[106]

"Hava harekâtının mimarı Bill Clinton'ın krize sağduyudan, bilgiden veya insanlıktan ziyade, şahsi patolojisiyle yaklaştığına dair kanıtlar her gün artıyor. (...) Pek çok kadını, partisini, ailesini, arkadaşlarını satan, federal hükümeti entrikalarına alet eden Başkan Clinton'ın Monica Lewinsky ile yaşadıklarından dolayı değil, Sudan'ı, Afganistan'ı ve Irak'ı bombalamaktan dolayı sorguya çekilmesi gerekir. O bombaların hepsi illegal şekilde yağdırıldı çünkü. Clinton'ın Kosova krizini, Lewinsky meselesinden (ve ayrıca yağdırdığı bombalardan) dolayı kendi kendine verdiği zararı onarmanın bir yolu olarak kullandığı artık ayan beyan ortada. Savaşın insan hayatı ve maddi tahribat açısından bedelinin ne olduğuyla ilgili olmayan bir düşünce tarzıdır bu. NATO harekâtı ABD Kongresi'nin savaşa dair formel bir deklarasyonu olmaksızın başladı ve nereye varabileceği üzerinde de hemen hemen hiç düşünülmedi. Kosova'nın statüsü ne olacak? Kosovalı Sırplar ne olacak? Medyanın ısrarla zikrettiği isimle etnik Arnavutlara hangi temelde ve bölgedeki egemenliğini hâlâ sürdüren Sırbistan'la birlikte yeni bir gelecek nasıl sunulacak? Bu konularda ağızlarını bıçak açmıyor!"[107]

"Yürürlükteki siyasetin varsayımı şudur: Dünya, 'Batı' için tehlikeli bir yerdir; Öyleyse Samuel Huntington'ın söylediği üzere, doğrudan doğruya baskın basanındır düsturunu uygulamak gerekir. Bu varsayım sayesinde ABD tüm ülkelerin ekonomilerine dalıp ekonomik gücünü 'cesaretlendirebilir ve genişletebilir'.

Bu fikrin zaferi, saldırganlık dolu bir dünya resminin de zaferidir. Çünkü bütün uygarlıkların zorunlu olarak çatışkı hâlinde olduğu ve siyaset için yegâne esasın 'etnik özdeşlik' olduğu varsayılmaktadır. Bu mantığın özü şudur: Ya bizdensin, ya da bize karşısın. Bugünkü formül, insanın ya NATO'dan, yani

[106] Edward Said, Radikal, 25 Nisan 1999, s.9.
[107] Edward Said, Radikal, 10 Mayıs 1999, s.9.

Batı'nın insanlığından, demokrasisinden, nezaketinden; ya da Miloşeviç'in şahsında cisimlenen hâliyle, Slav-Ortodoks uygarlığın insanlık düşmanı, canavarca tiranlığından yana olmasıdır.

Eğer dünya hayatta kalmak adına herkesin herkese karşı savaştığı bir ormansa, ahlâki değerlerin de hiçbir değeri yok, olmamak zorunda. Söz konusu orman, ABD tarafından kontrol edilen bir 'serbest' piyasanın düzenlediği dünyadan başka bir yer değil.

Bu dünyanın son derece antidemokratik bir mantığı var: Aklınızı başınıza toplayın ve bize katılın, aksi hâlde lanetlenir ve hatta yerle bir edilirsiniz, denir size. ABD geçen 12 ay zarfında (Mayıs 1998'den Mayıs 1999'a -b.n) dünyanın dört bir köşesinde askeri müdahale gerçekleştirmiş tek ülkedir ve ekonomik yaptırım gücünü son 10 yılda 60 kezden fazla kullanmıştır".[108]

'Independent' gazetesi yazarı Robert Fisk'in deyişiyle, "Koca bir fil zücaciyeci dükkânına ne kadar huzur getirdiyse, NATO da Kosova'ya o kadar barış getirdi. Günlerdir Avrupa'nın bağrında artan tek şey sivil Arnavut ve Sırp kayıpların sayısı. (...) Sorun tam da şu: Daha ne kadar NATO'ya katlanmak zorunda kalacağız? Bu Amerikan güdümlü acımasız örgüt ne zaman dağıtılabilecek, siyasi anlamda 'rezil edilebilecek'; ahkâm kesen generalleri, 'sözde başarıları'na dair öldürücü üsluplarıyla birlikte ne zaman kışlalarına geri dönecek? (...) NATO'nun demokrasi için yaptıkları hakkındaki tüm bu zırvalık nedir? NATO, albaylar cuntası; aydınları hapseden ve öldüren bir darbe sahneye koyarken Yunanistan'ın üye kalmasına gayet mutlu olarak izin vermişti. NATO'nun Salazar'ın ve Caetano'nun Portekiz'deki baskılarına karşı tek bir tavrı olmadı; bunlar aynı zamanda UÇK'yla neredeyse özdeş olan 'özgürlük' hareketlerini imha etmekteydi".[109]

Bill Clinton, bunun nedenini, "Dünyanın her tarafına mal satma olanağımızı da kapsayan güçlü bir ekonomik ilişki sahibi olacaksak Avrupa bunda anahtar bir role sahip olacaktır. Kosova işte bununla ilgili bir durumdur"[110] diye açıklarken; Eduardo Galeano da haykırarak yanıtlıyor: "Suç işleyenler ve öğütleyenler büyük güçlerdir. Hiç kimse onlardan daha sık yasaları ihlâl edemez. Bu bombardıman uluslararası yasaları ve NATO anlaşmasını delen bir bombardımandır. 'Miloşeviç gibi kanlı bir diktatörle hiçbir şey düşünülemez' deniliyor bize. Miloşeviç mi? Televizyonlarımızda 'Balkanların Hitler'i' oldukça sağlıklı ve zinde görünüyor. Yalnızca insanlar acı çekiyor. (...) Bu savaş diğer savaşlar gibi askeri harcamaları hak-

[108] Edward Said, Radikal, 11 Mayıs 1999, s.9.
[109] Robert Fisk, Radikal, 17 Mayıs 1999, s.9.
[110] Bill Clinton, The Nation, Nisan 1999.

lı çıkarıyor. Büyük Batılı güçler dişlerini bileylediler, alıcıya ihtiyaçları var. Uzun zaman değil, 1999'un başında Irak'a karşı savaş başlatıldığında, sona gelindi. Pentagon generalleri uyardı: Füze stoklarımız tükenmek üzere. Derhâl ABD Başkanı Clinton dev askeri bütçenin 12 milyar dolar artırıldığını söyledi. Bu Federal Bütçe'nin %15'ine tekabül ediyor, kim bilir niye? (...) NATO, ABD'nin Avrupa'da sağ kolu olarak doğdu. Rusya'nın hiç kimseyi desteklememesine rağmen NATO büyümeye devam ederken, Washington'un ve ABD silah endüstrisinin hegemonyası altında büyütüldü".[111]

9) SİLAHLAN(DIRIL)AN YERKÜRE

⇒ Ulusal Savunma Konseyi Vakfı müdürü Andy Messing Jr., 1996 yılında dünyada 64 bölgesel çatışmanın yaşandığını, bu rakamın 1997'de 67'ye çıktığını belirttiği[112] YDD egemenliğin vazgeçemediği savaşın, yani kapitalist sermayenin aslî birikim alanı militarizmle ilişkisinin yerli yerinde durduğu bir dünyada silahlanma gerçeği ile, insan hakları yan yana durabilir mi?

Dünyadaki Düşük Yoğunluklu Çatışma ve Savaşlar[113]			
Neresi?	Ne Zamandan Beri?	Neresi?	Ne Zamandan Beri?
Cezayir	1992'den beri	Somali	1991'den beri
Yugoslavya-Kosova	1998'den beri	Uganda	1993'ten beri
Fas-Batı Sahra	1976'dan beri	Sudan- Uganda	1995'ten beri
Meksika-Chiapas	1994'ten beri	Ruanda	1990'dan beri
Senegal	1998'den beri	Burundi	1993'ten beri
Gine-Bissau	1998'den beri	Komor Takımadaları	1997'den beri
Sierra Leone	1991'den beri	Türkiye-Güneydoğu Bölgesi	1984'ten beri
Kolombiya	1963'ten beri	Lübnan-İsrail	1978'den beri
Çad	1994'den beri	Irak Kürdistanı	1988'den beri
Angola	1998'den beri	Afganistan	1992'den beri
Kongo D.C.	1996'dan beri	Pakistan-Hindistan (Keşmir)	1989'dan beri
Kongo D.C.-Ruanda	1997'den beri	Burma	1985'ten beri
Etiyopya-Sudan	1995'ten beri	Endonezya-Borneo	1997'den beri
Sudan	1983'ten beri	Endonezya-Yeni Gine	1965'ten beri
Etiyopya-Eritre	1998'den beri	Endonezya-Timor	1975'ten beri
Etiyopya-Somali	1997'den beri	Seylan-Sri Lanka	1970'ten beri

Yeri gelmişken belirtelim: NATO üyesi ülkelerin 1992 yılında silahlanmaya toplam 518 milyar dolar ayırmaları da Kuzey'in dünya üzerindeki totaliter e-

[111] Eduardo Galeano, Özgür Bakış, 5 Mayıs 1999, s.2.
[112] Andy Messing Jr., Radikal, 1 Ocak 1998, s.11.
[113] Radikal, 5 Mayıs 1999, s.11.

gemenliğini korumak ve talanını derinleştirmek içindi... ABD'nin Savunma Bütçesi için 1994-97 yılları arasında 210 milyar dolarlık bir rezerv öngörülmüştü. "ABD'nin askeri harcamaları hegemonya amaçlı"ydı.[114]

ABD'nin Askeri Harcamaları[115]		
Başkanlar	Mali Yıl	Harcama (Milyar Dolar)
Jimmy Carter	1980	238
Ronald Reagen	1989	355
George Bush	1992	315
George Bush	1993	294
Bill Clinton	1994	253

Dünyada her yıl 30 milyar dolar düzeyinde silah ticareti gerçekleşiyor. Dünya silah ihracatının 20 milyar dolara denk düşen üçte ikilik bölümü, ABD ve Rusya kaynaklı, ABD yılda 12,4 milyar dolar, Rusya ise 7,6 milyar dolarlık silah satıyor. Silahta 2,1 milyar dolarlık yıllık ithalat ile başı çeken Hindistan'ı, 1,7 milyar dolar ile Japonya, 1,6 milyar dolar ile Suudi Arabistan, 1,5 milyar dolar ile de Türkiye izliyor. Ortadoğu, silah ticaret hacminin neredeyse dörtte birine alıcı oluyor. Karşılıklı anlaşmalar ve mal mübadelesi şeklinde gelişen silah alımı dışında, 1989-93 arasındaki 5 yıllık dönemde, bazı ülkelerin gerçekleştirdiği silah ithalatı harcamaları ise şöyle:

1989-93 Döneminde Silah İthalatı	
Ülkeler	Harcama (Milyon Dolar)
Hindistan	10,478
Japonya	8,256
S. Arabistan	8,039
Türkiye	7,729
Yunanistan	6,257
Mısır	4,614
İsrail	3,132
İran	2,582
Birleşik Arap Emirliği	2,492
Kuveyt	2,308
Irak	1,945
Suriye	1,145
Bulgaristan	1,121
Bahreyn	0,616

[114] Dollar and Sense Dergisi, Ocak-Şubat-1994.
[115] Veriler enflasyon göz önüne alınarak 1993 rakamlarına uyarlanmıştır.

1987'de azgelişmiş ülkelerin silah alımları pazarının sadece %13'üne sahip olan ABD'nin payı 1992'de %57'ye çıktı. ABD'nin silah teknolojisi lisans anlaşmaları 1990 yılında sıfır iken, bu konuda gelen tekliflerin sayısı 1992'de 7.000'e çıktı. 1989-92 arasında ABD 917 savaş uçağı, 4.948 tank, 848 helikopter, 33 savaş gemisi, 484 uzun menzilli füze sattı. Aynı dönemde Avrupa da (İngiltere, Fransa, Almanya) 216 uçak, 1046 tank, 159 helikopter, 63 savaş gemisi, 797 uzun menzilli füze sattı. Rusya ise 231 savaş uçağı, 515 tank, 11 savaş gemisi, 63 uzun menzilli füze sattı.[116] Ve ABD, 1992'den sonra, 1993'te 32 milyar dolarlık dünya silah satış rekorunun sahibiydi.

Dünyada Ağır Konvansiyonel Silah Ticareti (1989-93 verileri ile milyon dolar)

İhracatçı Ülkeler		İthalatçı Ülkeler	
ABD	56,6	Güney Kore	2,9
Rusya	35,4	İsrail	3,1
Almanya	9,4	Çin	3,4
Fransa	7,8	Pakistan	3,6
İngiltere	6,6	Mısır	4,6
Çin	5,7	Afganistan	6,3
Çek/Slovak C.	2,2	Yunanistan	6,3
Hollanda	1,9	Almanya	6,3
İtalya	1,5	Türkiye	7,7
İsrail	1,1	S. Arabistan	8,0
İsviçre	1,1	Japonya	8,3
İsveç	0,9	Hindistan	10,5

⇒ Toparlayalım: Dünyada, silahlanma için dakikada yaklaşık 1,7 milyon dolar harcanıyor![117] Uluslararası Stratejik Araştırmalar Enstitüsü'nün verilerine göre, 1997'nin kesinleşmiş ticari rakamlarına göre, silah satıcısı ülkeler arasında aslan payını 21 milyar dolarlık satışla ABD aldı. Bu rakam dünyadaki toplam silah satışlarının %45'ini oluşturuyor![118] İç savaşlarda kullanılan 1 milyar hafif silah dünya çapında dolaşımda. 1993-97 arasında ABD 200 milyar dolarlık, Rusya 56 milyar dolarlık, İngiltere 34 milyar dolarlık, hafif silah sattı![119]

Bunlar 'resmi' veriler; yani gerçeğin sadece öne çıkmış görüntüsü; 'resmi rakam'ların ötesindeki gerçek daha vahim! Bu noktada silah ihracatçısı Martin Marietta şirketi Yönetim Kurulu Başkanı Norman Augustine, "Dünya hep birlikte, tehlikeli bir şekilde o mahut noktaya çok yaklaştı" diyor!

---

[116] Wall Street Journal, 28-29 Ocak 1994.
[117] Özgür Bakış, 14 Mayıs 1999, s.14.
[118] Radikal, 23 Ekim 1998, s.10.
[119] Radikal, 5 Mayıs 1999, s.11.

⇒ Örneğin silah tekellerinin gözdesi Asya-Pasifik[120] sularının ısındığı gibi!

21. yüzyılın önemli ekonomik odaklarından biri olma yolunda ilerleyen Asya-Pasifik bölgesi, John Naisbitt'in 'Megatrends Asia' adlı yapıtında ifade ettiği üzere, "Küresel etkinin Batı'dan Asya-Pasifik'e kayışı"nı simgeliyor. Dünya silah üretiminin dörtte biri, silahlanmanın hızla tırmandığı Asya-Pasifik bölgesine ithal ediyor.

Asya-Pasifik bölgesinde yüksek performanslı bir ekonomi var. Yüksek performanslı ekonominin sırrını, modern Singapur'un mimarlarından Lee Kwan Yew şöyle açıklıyor: "Şunu hiçbir vicdan azabı çekmeden söylemek isterim ki, eğer bireylerin özel hayatlarına -Komşun kim? Nasıl yaşıyorsun? Ne kadar gürültü yapıyorsun? Hangi dili konuşuyorsun? vb.i- karışmasaydık bu ekonomik gelişmeyi gerçekleştiremezdik. Halkın düşündüğünü boşver. Neyin doğru, neyin yanlış olduğuna biz karar veriyoruz".

Ülkelerin Ekonomik Performansı		
Ülke	Kişi Başına GSMH (Dolar)	Milli Gelir (Milyon Dolar)
Japonya	31.490	4.214.204
Singapur	19.850	55.153
Hong Kong	18.060	89.997
Güney Kore	7.660	330.831
Malezya	3.140	64.450
Tayland	2.110	124.862
Filipinler	850	54.450
Endonezya	740	144.707
Çin	490	93.244

[120] Asya-Pasifik'te ne oluyor mu? 1 Mart 1996'da Tayland'ın başkenti Bangkok'ta, 15 Avrupa Birliği (AB) üyesiyle, 'Güneydoğu Asya Uluslar Birliği' üyeleri (Endonezya, Malezya, Filipinler, Singapur, Tayland, Vietnam, Brunei) yanısıra Çin, Tayland ve Japonya, devlet ve hükümet başkanları düzeyinde toplandılar. Avrupa sermayesi, Asya pazarına giriş kolaylığı istiyor. 'Dünya Ticaret Örgütü' (WTO) talebi destekliyor. Aslında Asya, AB'nin büyük ihracat pazarlarından. 1994'ten beri bölgeye yaptığı sermaye transferi 2,3 milyar sterlini aştı. Ama AB, bununla yetinmeyip, Asya-Pasifik'te yeni bir egemenlik arayışına yöneliyor. Çünkü AB, Amerika'nın bölgeyle, 'Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği Forumu' (APEC) aracılığıyla kurduğu ilişkiye alternatif bir kanal arıyor. AB'nin Zirve'den ne beklendiği, istediği açık. Jacques Chirac, "Geçmişteki ilişkilerimiz daha çok karşılıklı kuşku üzerine kuruluydu. Ancak artık birbirimize karşılıklı anlayış ve saygı göstermemiz gerek. Fransa'nın dünya pazarında %6'lık payı olmasına rağmen, Asya-Pasifik'teki payı sadece %2'dir. Bu oranı değiştirmekte kararlıyız. Hedefimiz çok basit, 10 yıl içinde bu payı üç katına çıkaracağız" derken; AB Başkanı Jacques Santer de ekliyordu: "Toplantının iki kıta arasındaki ilişkiler için bir rönesans döneminin başlangıcı olmasını umut ediyoruz".

'Neyin doğru, neyin yanlış olduğuna', neo-liberal vahşetin karar verdiği Asya-Pasifik'teki[121] ekonomik talan ve toplumsal çürüme, madalyonun bir yüzü. Diğeri ise, Asya-Pasifik'te esen savaş rüzgârlarıyla, Pasifik sularının ısınması!

Asya-Pasifik 'Kaplanları', ekonomik olarak büyüdükçe, 'şahin' emelleri ve yayılmacı hevesleri de kabarıyor. Örneğin Londra'daki 'Uluslararası Stratejik Araştırmalar Enstitüsü'nün belirttiğine göre, Japonya-Rusya arasında: Güney Kuril adaları... Japonya-Güney Kore arasında: Take-Shima/Takdo Kayalıkları... Kuzey-Güney Kore arasında: Bölünmüş egemenlik kaynaklı arındırılmış bölge... Çin-Tayvan arasında: Egemenlik sorunu... Japonya-Çin arasında: Doğu Çin Denizi'ndeki Senkaku Adaları... Filipinler-Malezya arasında: Sabah eyaleti... Çin-Vietnam arasında: Sınır uyuşmazlıkları ve Paracel Adaları... Çin-Vietnam-Tayvan-Malezya-Filipin-Brunei arasında: Çin Denizi'nde jeostratejik öneme sahip Spratlys Takımadaları... Endonezya-Vietnam arasında: Sınır uyuşmazlıkları... Papua Yeni Gine'de: Bougainville hareketi... Vietnam-Malezya arasında: Sınır uyuşmazlıkları... Endonezya-Doğu Timor arasında: Endonezya yönetimine karşı direniş hareketi... Malezya-Singapur arasında: Palau adaları... Malezya-Endonezya arasında: Celebes Denizi'ndeki Sipadan, Sebatik ve Ligitan adaları... Malezya-Tayland arasında: Sınır uyuşmazlıkları... Kamboçya'da iç savaş... Tayland-Burma arasında: Sınır uyuşmazlıkları... Bangladeş-Burma arasında: Sınır çatışması... ABD-Japonya arasında, 47 bin Amerikan askerinin görev yaptığı Okinawa askeri üssü... Çin-Hindistan arasında: Toprak sorunları var!

Bunların içinde gündemin birinci sırasında, Çin-Tayvan sorunu duruyor. ABD Savunma Bakanı William Perry, "Çin, Tayvan'a saldırmayacak, çünkü bunu yapacak askeri gücü yok" deyip: "Böyle bir şeye kalkışmak, bizim 2. Dünya Savaşında Normandiya'ya yaptığımız çıkarmadan daha zor olacaktır" sözlerini ekliyorsa da, Asya-Pasifik'te hiçbir şeyin 'imkânsız' olmadığını unutmamak gerek.

---

[121] Örneğin Toyota'nın yıllık cirosu yaklaşık 92 milyar dolar civarında ve Toyota 142.650 ücretli köleyi sömürüyor. Dünyanın 160 tekelinden (19'u Alman, 43'ü Amerikan) 52'si Japonya'nın! Öte yandan, birçok Kuzey ülkesi gibi Alman elektronik devlerinin gözü de Asya-Pasifik'te: Siemens, 1994-95'te Asya-Pasifik'teki cirosunu %16 artırarak, 10 milyar marka çıkardı. Sadece Çin'de Siemens'e bağlı ve onunla ortaklık hâlinde çalışan işveren sayısı 50'yi geçiyor. Siemens, "Avrupa ve ABD'nin yanı sıra, Asya-Pasifik bölgesini tekelimizin üçüncü saç ayağı yapacağız" diyor. Özetle Siemens'in Asya-Pasifik'teki pazar payını 2000'lere kadar %10'dan %20'ye çıkarmayı amaçlıyor! Eş zamanlı süreçte, neo-liberal vahşetin kollarındaki Asya-Pasifik çürüyor. Örneğin "özellikle küçük çocuklarla ilişki kurmaya eğilimli olan Almanlar için Sri Lanka bir cennet. Çünkü Sri Lanka'da çocuklarla ilişki kurmak yasak olmasına rağmen, yasalar uygulanmamakta" diyor Filipinli raportör Ofelia Calcetas Santos, 'BM İnsan Hakları Komisyonu' adına hazırladığı raporunda. Ardından da ekliyor: "Asya'da bir milyon çocuk, kölelikten farksız koşullarda fuhuşa itilmekte. Kamboçya fuhuş sektörünün %35'ini 12-17 yaşındaki kız çocukları oluşturuyor".

Çin ve Tayvan Karşılaştırması			
	Yıllar	Çin	Tayvan
Nüfus	1993	1.185 Milyon	21 Milyon
Yüzölçümü (Km^2)	1993	9.570.000	36.000
GSMH (Dolar)	1993	581 Milyar	222 Milyar
Kişi Başına Gsmh (Dolar)	1993	490	10.550
Bütçe Gelirleri (Dolar)	1993-94	60 Milyar	31,6 Milyar
Bütçe Giderleri (Dolar)	1993-94	67.9 Milyar	38,8 Milyar
İhracat (Dolar)	1992	84.9 Milyar	74,6 Milyar
İthalat (Dolar)	1992	80.6 Milyar	66,1 Milyar
Ordu	1994	2.200.000	289.000
Deniz Kuvvetleri	1994	260.000	68.000
Hava Kuvvetleri	1994	470.000	68.000

⇒ 1996'da yaşanan bölgesel gerilimlerle, Çin[122] ve Tayvan'ın sürekli teyakkuzda olduğu[123] Asya-Pasifik, gerçekten de dünyanın hızla silahlanan ve siyasal

[122] %92'si Han soyundan gelen Çin'de, 55 ayrı gruptan azınlık yaşıyor. 1,2 milyarlık nüfusuyla dünyanın dörtte birine denk düşen Çin, "kendine özgü sosyalizm"den, yine "kendine özgü" kapitalizme geçerken, hemen her alanda büyük iddialara ve potansiyele sahip bir güç. 21. yüzyılın "süper gücü" olmaya aday Çin'in 1994 milli geliri 3,3 trilyon dolar civarında. 'Foreign Affairs' dergisinde, Kent Calder imzasıyla yayımlanan bir araştırmaya göre, Çin'in 600 bin varil olan günlük petrol gereksinimi, 2000 yılında günde bir milyon varile ulaşıp, 2010'da 3 milyon varili aşacak. Bu miktar, dünyanın en büyük petrol üreticisi olan Suudi Arabistan üretiminin yarısına eşdeğer bir kapasite. Ayrıca 1995'te 350 bin otomobil üreten Çin'in, 2010'da 300 milyon otomobil üreteceği öngörülüyor.

[123] Çin-Tayvan gerginliğin arka planı şuydu: 1945'e kadar Japonların işgali altındaki Tayvan, 1949'da Çin Devriminden sonra, Çan Kay-Şek liderliğindeki "Milliyetçiler"in eline geçti. Çin'in 160 kilometre açığındaki Tayvan, ABD'nin desteği ile 1971 yılına kadar BM Güvenlik Konseyi'nin 5 daimi üyesinden biriydi. 1972'de Başkan Richard Nixon'ın ziyaretinden sonra, ABD, 1 Ocak 1979'da Çin Halk Cumhuriyeti'ni (ÇHC) tek yasal temsilci olarak tanıdı. Tayvan ile ilişkilerini kestiğini açıkladı. ÇHC, Güvenlik Konseyi'ne daimi üye oldu. Daha sonra ABD Kongresi'nin çıkardığı "Tayvan ile İlişkiler" adlı özel yasa çerçevesinde, Tayvan ile ekonomik ve toplumsal ilişkiler sürdürüldü. 1980'li yıllarda ÇHC ile Tayvan arasında dolaylı ticari ilişkiler kuruldu. Ancak Pekin, Tayvan'ı anakaranın bir parçası olarak görüyordu. Tayvan'ın, özellikle son zamanlarda uluslararası alanda bağımsızlığını pekiştirip, BM'ye üye olmaya çalışması ilişkilerde yeni bir krize yol açtı. Oysa 1972 Pekin'i ziyaret sırasında Richard Nixon, "Tek Çin vardır; Tayvan da Çin'in bir parçasıdır" demişti. Ayrıca ÇHC'nin, 1999'da Tayvan ile birleşmesine ilişkin anlaşmalar da vardı. BM Genel Sekreteri Butros Gali, Tayvan sorununun, Çin'in bir "iç sorunu" olduğunu belirtmişti. Ancak, tüm bunlara rağmen Tayvan Cumhurbaşkanı Lee Tengo-Hui, 1995 Haziran'ın da Cornell Üniversitesi'nin davetlisi olarak gittiği Amerika'da "Bağımsız Tayvan'dan" söz etmiş ve bu tavrı, ABD'deki Tayvan lobisiyle, senatör Jesse Helms'den güçlü destek bulmuştu. Bunun üzerine ayrılıkçıları desteklemekle suçladığı ABD'yi, "savaşa yol açabileceği" konusunda uyaran Çin, 1996 yılında Tayvan açıklarında gerçek mermilerle askeri tatbikat yaptı. Şen Guofang, askeri manevra düzenlenen bölgeye iki (USS Independence ve Nimesis) ABD uçak gemisi gönderilmesinin, bölgede tansiyonu yükselttiğine dikkat çekti. KP lideri Jiang Zemin ise, Çin-Tayvan gerginliğinin tırmandığı bir dönemde ulusal savunmanın güçlendirilmesi gerektiğini belirtip, "Ordu her koşulda emirlere uymalı ve KP ile askeri komitenin belirlediği çizgiden asla ayrılmamalı" dedi.. Dışişleri Bakanı Qian Qicken de, Tayvanlılardan füze denemelerinden ötürü paniğe kapılmamalarını isteyip, ayrılıkçıların, "Bir felaketle karşılaşacakları"nı ifade etti.

tansiyonun çok yüksek olduğu bir coğrafyadır! Asya-Pasifik'te tırmanan soru(n)lar, çılgınca silahlanmanın da alt yapısını oluşturuyor! 1993'te Asya-Pasifik ülkeleri silahlanmaya 470 milyar dolar ayırdı. 1984-94 yılları arasında Asya-Pasifik'teki askeri harcama artışı yüzdesi Çin'de 6,5, Tayland'da 32,0, Malezya'da 17,4, Singapur'da 87,5, Japonya'da 58,2, Güney Kore'de 59.0, Tayvan'da 30,6, Filipinler'de 37,2 düzeyindeydi.

Asya-Pasifik ülkelerinde silahlanma harcamaları hızla Batı Avrupa seviyesine yükseliyor. Bazı Asya-Pasifik ülkeleri, şimdiden bir kesim NATO üyesi ülkenin silahlanma için ayırdığı bütçe kadar harcama yapıyor. Uzmanlar ve silah tüccarları, Asya-Pasifik'in geleceğin en büyük silah pazarı olacağı görüşünde birleşiyor. Silah ticareti dergisi 'Arms Trade News'un sahibi Tom Cardamone Jr., Asya-Pasifik'in silahlanmada birinci sıradaki Ortadoğu'yu yakalayacağı kanısında. Londra'daki 'Stratejik Araştırmalar Enstitüsü'nün (IISS) belirttiği üzere Japonya'nın 1995'teki silahlanma harcamaları 53,8 milyar dolar civarında. Avrupa silahlanmasında birinci sırada yer alan Fransa 40,5 milyar harcarken, bunu takip eden İngiltere 34,8, Almanya ise 34,1 milyar doları silahlanma için kullandı.

Asya'nın, gelecekte önemli bir silah pazarı olacağını, ABD Savunma Bakanlığı 1994'te duyurmuştu. Doğu Asya'da birçok yönetim, silah sistemlerini modernize etmek istiyor. Ekonomileri de buna elveriyor. Pentagon'a göre, silah harcamalarının giderek tırmanmasına bölgesel düşmanlıkların katkısı büyük. Asya'daki potansiyel silah müşterileri arasında Japonya, Güney Kore, Tayvan, Singapur, Çin, Tayland, Malezya, Hindistan ve Pakistan yer alıyorlar. Yüksek büyüme performanslarının yanısıra, bu ülkelerden bazıları zengin döviz rezervlerine sahip. Döviz rezervlerinde 183 milyar dolarla Japonya başta gelirken, bunu 91 milyar ile Tayvan takip etmekte. Ayrıca Pentagon, Asya kıtasına 2000 yılına kadar 60 milyar dolar değerinde silahın satılabileceğini vurguluyor.

IISS'nin öngörülerine göre, Güney Kore'nin 1995'teki silahlanma harcamaları 14,4 milyar dolar civarında. Tayvan ise silahlanma bütçesine 9,5 milyar dolardan fazla pay ayırıyor. Çin'in 6,7 milyar dolar tutarındaki silahlanma harcamaları, bir yıl içerisinde 7,5 milyara yükseldi. Ancak, Pekin'in açıkladığı rakamların düşük gösterildiği zannediliyor. Asıl harcamaların iki kat fazla olabileceğini iddia ediliyor.

11) BASKI-YAPTIRIM-KONTROL ŞEYTAN ÜÇGENİ

⇒ Bertrand Russell, "Eğer toplum yaşamı toplumsal istekleri doyuracaksa, bu toplum yaşamının iktidar aşkından türemeyen bir felsefeye da-

yanması gerekir"[124] derken; bürokratik-militarist burjuva devletin[125] giderek polisiye bir kontrol aygıtının otorirer dıştalayıcılığına dönüşmesine ne demeli?[126]

Bilmeyen yok: YDD liberalizmi, iç sorunlarının yoğunlaşmasıyla birlikte, hızla polis devletlerine dönüşüyor. Örneğin, "AT ortak polis teşkilatı, fişleme, bilgi toplama kurumları için hızla ve sessizce çalışıyor. Fransa'nın Strazburg kentinde merkezi elektronik beyin kuruldu. (...) En az, 3 milyon kişinin kompüterlerle fişlenmesi planlanıyor".[127] Malum ya egemenler yönetmek için, "İnsanlar birbirinden nefret edip, korkmalıdır" diyor dilbilimci-felsefeci Noam Chomsky, 'Index on Censorship'teki yazısında...

Uluslararası Bağımsız Sendikalar Konfederasyonu (ICFTU), 1997 yılında 299 kişinin sendikal faaliyetlerinden dolayı öldürüldüğünü[128] açıklarken; merkezi Viyana'da bulunan 'Uluslararası Basın Enstitüsü' (IPI), 1998 yılında dünyada 133 gazetecinin görüşleri ya da yaptıkları işleri nedeniyle cezaevlerinde tutulduğunu duyuruyor. IPI'nin açıklamasına göre Nepal ve Türkiye'de 12'şer, Etiyopya ve Suriye'de 11'er gazeteci cezaevindedir![129] RFS'nin verileri,[130] 1998 yılında dünyada 19 gazetecinin öldürüldüğünü ortaya koymaktadır![131]

⇒ Bundan başka YDD egemenliği, 'yaptırım (ambargo) silahı'nı da acımasızca kullanmaktadır.

---

[124] Bertrand Russell, İktidar, çev. Mete Ergin, Cem Yay., 1990, s.268.

[125] Bkz. F. Engels, Ailenin Devletin ve Özel Mülkiyetin Kökeni, çev. Kenan Somer, Sol Yay., 1992; K. Marx- F. Engels, Kutsal Aile, çev. Kenan Somer, Sol Yay., 1994; Murray Bookchin, Özgürlüğün Ekolojisi, çev. Alev Türker, Ayrıntı Yay., 1994; Hannah Arendt, Şiddet Üzerine, çev. Bülent Peker, İletişim Yay., 1997; Ali Akay, Michel Foucault İktidar ve Direnme Odakları, Bağlam Yay., 1995; Michel Foucault, Cinselliğin Tarihi, Cilt:1, çev. Hülya Tufan, Afa Yay., 1993; Ann Game, Toplumsalın Sökümü, çev. Mehmet Küçük, Dost Kitapları Yay., 1998.

[126] Bu konuda bak: Temel Demirer, Sokak'takine Notlar, Özgür Üniversite Kitaplığı No:4, Öteki Yay., 2. baskı, 1999, "YDD Kıskacında Devlet ve Terör", ss.13-42.

[127] Tages Anzeiger, 13 Haziran 1990.

[128] Cumhuriyet, 27 Temmuz 1998, s.10.

[129] Radikal, 4 Mayıs 1999, s.9.

[130] Yine merkezi Fransa'da bulunan 'Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü'ne (RFS) göre BM'ye üye 185 ülke arasında Türkiye basın özgürlüğü açısından "durumu kötü" 65 ülkeden biri olarak yer alırken; Türkiye cezaevlerinde gazeteci bulunduran ülkeler sıralamasında ise 100 gazeteciyle 5. sıradadır. (Radikal, 3 Mayıs 1999, s.12)

[131] Cumhuriyet, 2 Ocak 1998, s.11.

ABD Yaptırımları (Ambargoları)[132]			
Ülke	**Hangi Yıldan Beri**	**Ülke**	**Hangi Yıldan Beri**
Küba	1960	Irak	1990
Haiti	1997	Sudan	1988
Yugoslavya	1991	Somali	1992
Libya	1978	Pakistan	1979
Nijer	1996	Azerbaycan	1992
Gambiya	1994	İran	1984
Liberya	1992	Çin	1989
Nijerya	1993	Kuzey Kore	1950
Kamerun	1992	Vietnam	1954
Angola	1993	Kamboçya	1992
Zambiya	1996	Endonezya	1991
Kongo	1990	Myanmar	1988
Suriye	1986	Hindistan	1998

Unutulmasın, "Küba'ya yönelik olarak yıllardır sürdürülen ABD ambargosu, Helms-Burton kanunuyla tam bir ablukaya dönüştü".[133]

Irak ambargosunun ilk 8 ayında tam 50 bin çocuk öldü! "Oysa Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Anlaşması'na (madde: 1/2) göre, 'Hiçbir halk, hangi koşullarda olursa olsun, kendini yaşatacak araçlardan yoksun bırakılamaz'dı"![134]

12) EKOLOJİK FELAKETİN EŞİĞİNDE

⇒ Bunların yanında yerküre, YDD yıkıcılığıyla ekolojik bir felakete mahkûm edilirken[135] ve Sedat Özkol'un deyişiyle, "Her 'mutlak' egemenlik gibi, global 'mutlak' egemenlik de kaçınılmaz olarak yıkıcı, yok edici, bilinçsiz, kör ve karanlık bir egemenlik türüdür. Onun içindir ki, sürekli kışkırtılan bir tüketim çılgınlığıyla, dünyanın yalnız mevcut doğal ve insanî kaynakları, tarihi, geçmişi ve bugünü değil, geleceği de geri dönüşsüz bir yıkım tehlikesiyle karşı karşıyadır"[136] gerçeği yaşanırken, var olduğu doğal çevresinden mahrum bırakılan insan(lık)ın haklarından söz edilebilir mi?

İş bununla da bitmiyor: Kuzey kapitalizmi, dünyayı ve özellikle de Güney'i çöplüğüne dönüştürüyor. Doğayı kirletip tahrip eden Kuzey'de konumlanmış

---

[132] Kaynak: Uluslararası İktitisadi Bilimler Enstitüsü verileri, 1998.

[133] Ali Er, Cumhuriyet, 21 Ağustos 1997, s.11.

[134] Türkaya Ataöv, Cumhuriyet, 6 Mart 1997, s.12.

[135] Gezegenimizdeki ekolojik felaketin nedenleri ve boyutları için bak: Fikret Başkaya, "Ekolojik ve İktisadi Açıdan 'Dünya'nın Fiziki Tükenişi, Çevre Ekonomisi ve Sürdürülebilir Kalkınma'-1 ve", Özgür Politika, 13-14 Mayıs 1999, s.2.

[136] Sedat Özkol, Radikal, 21 Ekim 1998, s.9.

dünya emperyalizmidir. Doğal dengelerini de alt üst eden yıkını ABD Başkan Yardımcısı Al Gore da inkâr edemiyor, 'Küresel Denge: Ekoloji ve İnsan Ruhu' adlı kitabında 'İnsanlığı bir çevre felaketinin beklediğine' dikkat çekiyor; ama Al Gore, 'sorumlu kim' sorusuna yanıt vermiyor!

13) ÇOCUKLARA KIYILIYOR!

⇒ Ve çocuklar!

ILO'nun 1992 raporu, Asya'da 7 milyon çocuğun aileleri tarafından senet imzalayarak çalışmak zorunda bırakıldığını gösteriyor. Asya ülkelerinde yaşları 4 ila 14 arasında değişen bir milyon çocuk günde 10 saat en sağlıksız koşullarda çalışıyor. Bunların 300 bin kadarı köle olarak alınıp satılıyor. Çocuk kölelerin yarısı 12 yaşına gelmeden ölüyor. Öte yandan Güney'de ise 200 milyon çocuk köle konumunda. Haiti'de 100 bin çocuk evlerde köle olarak çalıştırılıyor. Hindistan'daki taş ocaklarında ve inşaatlarda çalıştırılan çocuk sayısı 1 milyon civarında. Çeşitli araştırmalarda Hindistan'daki çalışmak zorunda bırakılan çocuk nüfusu 13,6 milyon ile 44 milyon arasında değişiyor. Afrika ve Asya ülkeleri ile ilgili tahminler %20 ile %60 arasında değişebiliyor. Bu ülkelerin çeşitli kesimlerde erkek çocuklar ücret alabiliyorken, kız çocuklar daha çok el işleri ve bunun gibi ücretsiz işlerde çalıştırılıyor...

Kuzey Avrupa'da ise fuhşa zorlanan çocukların sayısı giderek artıyor. Çok sayıda küçük çocuk pornografik filmlerde oynatılmak üzere Batı Avrupa'ya götürülüyor. Fransa'nın Strasbourg kentinde 25 Nisan 1996'da toplanan 'fuhuş sektöründe kullanılan küçük çocukların durumları' konulu konferansa sunulan raporda, Güneydoğu Asya'da yaygın olarak görülen çocukların fuhuş sektöründe kullanılmaları dramının, artık Doğu Avrupa'da ve Latin Amerika'da da yaşandığı kaydedildi. Raporda, Doğu Avrupa'da 100 bin kadar çocuğun bu sektörün kurbanı olduğu belirtilirken, Rusya, Ukrayna, Belarus ve Polonya'nın, çocukların fuhşa zorlandığı başlıca ülkeler olduğu bildirildi.

Çocukların, fuhuş için genellikle Almanya ve Hollanda'ya götürüldüklerinin belirtildiği raporda, özellikle Romanya'daki küçük çocukların da Türkiye, İtalya, Kıbrıs ve Kuzey Avrupa ülkelerine gitmeye zorlandıklarının ve erkek çocuklarının da bu sektörde yer aldıkları, özellikle Romanya, Polonya ve Çek Cumhuriyeti'nde 'erkek çocuk fahişelere' sıkça rastlandığı belirtildi. BM Çocuk Fonu'nun (UNICEF) Avrupa Temsilcisi Paul Ignatieff, konferansta yaptığı konuşmasında, "İstismar edilen bu çocukların haklarını korumak için derhâl harekete geçmemiz gerekiyor" dedi; ama!

İşte birkaç gazete haberi: Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Bölümü öğretim üyesi Dr. Özlem Özmen'in verilerine göre, "Dünyada her gün

25 bin bebek ölüyor"![137] BM araştırmasına göre 2025 yılında her 10 çocuktan 5'i yoksulluk sınırı altında yaşayacak![138] Çalışma yaşının 10'ya kadar düştüğü Diyarbakır'daki çocuklar haftada 2 ile 5 milyon lira arasındaki ücretlerle çalışıyor![139]

Kadınların yanında,[140] çocukları da kapitalist pazarın 'cinsel metası'na dönüştüren bir sistemde, insan haklarından söz etmek kolay mı?[141]

14) 'TERÖR VE TERÖRİZM' SÖYLENCELERİ

⇒ Ya yüzünü Ortaçağ karanlıklarına dönmüşlüğüyle 'Yeni bir Ortaçağ' diye adlandırılmayı hak eden YDD'nin ('Cadı Avı'na benzeyen!) 'terör ve terörist' söylencelerine ne demeli?

Süleyman Demirel'in,[142] "Terörizm insanlığa karşı işlenmiş bir suçtur. (...) Çoğulcu toplumlar şiddete hoşgörüyle yaklaşmazlar".[143] "Terör sorunu[144] eli silahlı adamların dağlarda saklanıp insanları öldürmesidir. Bunun adına Kürt sorunu demek mümkün mü?[145] Bunların bir hak arayışı yoktur. Aranacak hakları varsa Türkiye'ye gelsinler, orada arasınlar";[146] Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral Hilmi Özkök'ün, "Terörle mücadele bitmedi. Terörizm son derece acı ve sari bir hastalık. Bir terörist örgütün başarısı diğerini cesaretlendiriyor. Bundan dolayı da, milli çıkarı için komşularına ve hatta müttefiklerine karşı olan terörü

---

[137] Özlem Özmen, Cumhuriyet, 19 Nisan 1999, s.16.

[138] Cumhuriyet, 28 Nisan 1999, s.3.

[139] Kerem Türk, Özgür Bakış, 8 Mayıs 1999, s.14.

[140] 'Le Monde Diplomatique'nin de ifade ettiği gibi, "Sosyalist bloğun çöküşüyle Batı'ya göç eden binlerce kadın AB ülkelerinde fuhuşa teslim edilmiş durumda. Batı'da fuhuş yapan 500 bin kadın bulunuyor" (Cumhuriyet Dergi, No:683, 25 Nisan 1999, s.8).

[141] Bu konuda bak: Zübeyit Gün, "Savaşın, Sermayenin ve Fuhşun Kıskacında Çocuklar", Özgür Bakış, 24 Nisan 1999, s.2; Zübeyit Gün, "Dünyada Çocuk Haklarının Durumu", Özgür Bakış, 25 Nisan 1999, s.2.

[142] Amerika Cincinatti Üniversitesi Siyaset Bilim Profeörü Howard Tolley, "Türkiye, BM İnsan Hakları Komisyonu'ndan terör örgütlerini kapsayacak yeni bir sözleşme istiyor. Ancak bu sorunlu bir alan" (Milliyet, 12 Aralık 1998, s.20) diyor.

[143] Süleyman Demirel, Cumhuriyet, 1 Aralık 1998, s.9.

[144] "Terörün Türk kanunlarındaki tanımıyla uluslararası camiadaki tanımı arasında fark var. Uluslararası camiada terör siyasi bir amaçla yönlendirilmiş şiddet hareketleri olarak tanımlanıyor. Bizde daha geniş bir tanımı var. Hatta Türkiye'nin bütünlüğüne yönelik bazı konuşmalar yapmak da anti-terör kanunun sınırları içinde kalıyor" (Kemal Kirişçi, Milliyet, 8 Ocak 1999, s.16).

[145] ODTÜ Sosyoloji Bölümü öğretim üyesi Mesut Yeğen, "Devlet Söyleminde Kürt Sorunu" (İletişim Yay., 1998) adlı yapıtında; Kürt realitesinin inkârının 1924 Anayasası'ndaki, "Devlet Türkten başka bir millet tanımaz" sözüyle başladığını vurguluyor. Bundan sonraki uygulamaların da "egemenlik millette değil", "Türk milletinde" olarak düzenlendiğine dikkat çeken yazar, Cumhuriyet Halk Fırkası'na ancak anadili Türkçe olanların üye olabildiğine dikkat çekiyor. Ayrıca Cumhuriyet'in ilk yıllarında milliyetçiliğin ırkçılığa evrilmesinin de altını çizen yapıt, devlet söylemini M. Esat Bozkurt'un 1930 Kürt ayaklanmasıyla ilgili verdiği beyanatla örnekliyor: "Benim fikrim, kanaatim şudur ki, bu memleketin kendisi Türktür. Öz be öz Türk olmayanların Türk vatanında bir hakkı vardır, o da hizmetçi olmaktır, köle olmaktır. Dönemin Başbakanı Şükrü Saraçoğlu ise, Türkçülüğü, "hem kan meselesi, hem de kan ve vicdan meselesi" olarak tarif ederken; Yeğen, bugünlere ilişkin olarak da şu örneği naklediyor: "Coşkun Kırca'ya göre aşırı sağcı veya aşırı solcu affedilebilir. Ama bölücüler asla affedilemez".

[146] Süleyman Demirel, Cumhuriyet, 19 Kasım 1998, s.2.

alet olarak kullanarak ona destek veren bir ülke kendi geleceğini de tehlikeye sokmuş oluyor"[147] demesini ya da Brüksel'deki NATO Konseyi toplantısında, "Devletlerin toprak bütünlüğünü tehlikeye sokan terörizm kınanır"ken, "NATO üyesi ülkelerin terörizme karşı ortak mücadele kararlılıkları"nın[148] teyit edilmesini bir yana bırakıp,[149] 'terör ve terörist' konusundaki egemen söylenceyi; Perikles'in deyişiyle, "Sadece iddiaya dayanan hüküm ahlâksızlıktır" diye değerlendirelim![150]

Bu noktada yanıtlanması gereken aslî soru(n), 'terörün ne, teröristin kim?' olduğudur! Açlık[151] ve egemen baskı kollarında sarsılan gezegenimize, ABD patentli hazine-borsa-banka-IMF kompleksinin uluslararası mali çıkarları doğrultusunda dayatılan küreselleşme sürecinin doğurduğu yoksulluk ve siyasi istikrarsızlık; bir taraftan, yoksulluk ve umutsuzluğu, öte yandan da şiddet eylemlerini körüklüyor. Bunların sonucunda da, ekonomik ve siyasi krizlerin etkisiyle yönetilmesi gittikçe zorlaşan bir dünyada Sheriff'lik etmeye çabalayan dünya emperyalistlerinin paranoyası ve komplo arayışları, karşı komploları besleyen verimli bir toprak oluşturuyor.

Bu ortamda kafası bozulanın ya da insanî ve doğal hakları gasp edilenlerin küresel dışlayıcı otoriter düzenlemenin muhataplarını, yani Sheriff'i vurmaya kalkması; veya "Endüstriyalizmin, tüketim toplumu sonuçlarının insanlar için tam bir felaket olduğunu" savunan ve İnsan(lık)ın dikkatini yaklaşan felakete çekmek için 'Endüstri Toplumunun Geleceği' başlıklı Manifestosu'nda, "Endüstriyel devrim ve sonuçları insan ırkı için felaket olmuştur. (...) Sosyal sorunların kaynağı endüstri toplumu özgürlüğümüzü kısıtlıyor. (...) Modern toplum reforme edilemez, devrim reformdan daha kolaydır. (...) Hedefimiz yönetim değil, mevcut toplumun ekonomik ve teknolojik temelini yıkmaktır"[152] görüşlerini savunan 'Unabomber'lar[153] kaçınılmaz değil midir?

⇒ 'Terör ve terörist' konusunda Batı'nın akademik ve mesleki çevrelerde teorik düzeyde bir konsensüs var: "Siyasi amaçlarına demokratik yöntemlerin

---

[147] Hilmi Özkök, Türkiye, 25 Ekim 1998, s.9.

[148] Radikal, 9 Aralık 1998, s.11.

[149] "Uluslararası toplum, özellikle BM sistemi içinde terörizmi suç olarak ele alıyor. BM İnsan Hakları Alt-Komisyonu, Evrensel Beyanname'nin 30. maddesini esas alarak, 1993'te, terörizmi 'ağır insan hakları ihlâli' saydı. Tabii buna yalnız grupların değil, devletlerin yaptığı terörizm de giriyor. Bu kararlar hareket eden BM Genel Kurulu, 48/122 sayılı tarihi kararında, 'terörist grupların insan hakları ihlâlleri'nden söz ediyor" (Gündüz Aktan, Radikal, 19 Ağustos 1998, s.11).

[150] Bu konuda bak: Devrim, Aylık Siyasi Dergi, No: 19, Nisan 1999, "Devrimciler ve Şiddet", s.14-15.

[151] Türk-İş'in yaptığı "Gıda Harcaması Araştırması"na göre 1988-98 kesitinde gıda harcamasının 670 kat artarken, emeklilik aylığının yoksulluk sınırının ancak %25'ine denk düşüyor (Yeni Evrensel, 12 Mayıs 1999, s.1).

[152] Theodore Kaczynsky, Washington Post, 19 Eylül 1995.

[153] Theodore Kaczynsky'e, "paranoid şizofren" raporu verilip, mühebbed hapis cezasına çarptırıldı (Cumhuriyet, 24 Ocak 1998, s.9).

dışında, şiddet kullanarak ulaşmak isteyen anlayışa terörizm, bu yöntemi uygulayanlara da terörist deniyor. Genellikle ulusal, etnik ya da siyasal azınlıkların politik amaçla kullandığı bu yöntemi, yani terörizmi, zaman zaman resmi kuvvetler de kullanabiliyor, bu duruma da 'Devlet terörizmi'[154] adı veriliyor".[155] Ve İnsan hakları uzmanı Prof. Howard Tolley'in deyişiyle, "ABD, Nikaragua'da Contralar'ı destekledi, özgürlük savaşçısı diye; ama Guatemala'da askeri diktatörlüğe direnen Marksist hareketleri desteklemedi. El Salvador'da ölüm mangalarıyla devletin kendisi terör uyguluyordu, hiçbir şey yapamadık. İşi devletlere bırakırsanız, kimin terörist olduğu tanımı haksızca yapılabilir".[156]

Aslında "Hukukta, 'terörist' kavramı yok. Savaş hukukunda terörist eylem, yöntem ve uygulamalar var. İç çatışmalarda terörizm, bir grubun 'siyasi' diye tanımladığı bir amaca varmak için (...) kuvvet kullanması demek".[157] "Teröristler hedef aldıkları görevlileri veya ulusları etkilemek isterler. Bunu, halkı korkutarak sahip çıktıkları sosyal ve siyasi amaçları için sempati toplayarak yapmaya çalışmak yöntemlerinden biridir".[158]

Ya da Toktamış Ateş'in ifadesiyle, "Epistemolojik tanımlamalar arasında kaybolmak istemiyorum, ama 'terör, mevcut sistemi yıpratmak amacıyla sivil kurum ve kişilere karşı girişilen şiddet olayları'na verilen genel isimdir. 'Terörist' de, bu şiddet olaylarını gerçekleştiren kişidir. Terörün ve teröristin tanımı budur, ama günümüzün pratiği içinde, 'her türlü yasadışı şiddet uygulaması' terör olarak isimlendirilmektedir ki, bu kullanım da pek yanlış değildir. Peki 'terörist kimdir'? 'Susurluk devleti', yani köy yakan, işkence yapan, gözaltında tecavüz eden, gözaltında kaybeden devlet, elbette teröristtir.[159] Hiçbir biçimde mazur görülemez".[160]

14.1) İRLANDA VE IRA ÖRNEĞİ

⇒ Lionel Shriver, 'İrlanda'da barışın çekilemeyen fotoğrafı'ndan[161] söz ederken; sömürgeci İngiltere baskısı altındaki "İrlanda söz konusu olduğunda ölçülü olmak imkânsız bir şeydir"[162] diyen İrlandalı yazar Seamus Deane haklıdır!

Çünkü SINN FEIN Lideri Gerry Adams, 1 Eylül Dünya Barış Günü'ndeki açıklamasında, "Şiddet tarihe karışmalı. SINN FEIN ilerleme sağlamak için sadece

---

[154] Türkiye örneği için bak: Strateji Dergisi, No:10: Mehmet Atay, "Gizli İstihbarat Servisleri", s.7-25; Dr. İlhan Akbulut, Devlet Terörizmi ve Ülke Bölücülüğü, Boğaziçi Yay., 1990.
[155] John Wilson, Understanding Journalism, Routledge, s.125.
[156] Howard Tolley, Milliyet, 12 Aralık 1998, s.20.
[157] Gündüz Aktan, Radikal, 22 Ağustos 1998, s.11.
[158] Albert Bandura, Radikal, 16 Mart 1999, s.7.
[159] Toktamış Ateş'e, "Susurluk Devleti" konusunda, Ruşen Çakır'ın şu saptamasını anımsatmak gerek, "Şiddet, şiddeti besliyor" (Yeniyüzyıl, 21 Mayıs 1996, s.8).
[160] Toktamış Ateş, Cumhuriyet, 19 Eylül 1998, s.3.
[161] Lionel Shriver, Milliyet'in The Wall Street Journal Eki, No:77, 27 Ekim 1997, s.5.
[162] Seamus Deane, The Guardian, 28 Ekim 1997.

barışçı ve yöntemlere bağlı kalacaktır. Sebepleri ortadan kaldırmak ve çatışmalara son vermek, ilgili herkesin ortak sorumluluğundadır"[163] diyorsa da; 1997 Mayıs'ında İngiltere'de işbaşına gelen İşçi Partisi Manifestosu'nun en önemli politik hedefleri arasında Kuzey İrlanda'da kalıcı bir barışın tesis edilmesi yer aldığı hâlde, Blair'in manevralarından ötürü, "Barış anlaşması süreci çöküşün eşiğine geldi".[164]

Bu momentte IRA'nın (İrlanda Cumhuriyet Ordusu) uzlaşmacı eğilimleri karşısında 100 militan tarafından 'siyasi önderliği'ni 1981'de açlık grevinde ölen Boby Sands'ın[165] kız kardeşi Bernadette Sands'ın üstlendiği RIRA[166] (Gerçek İrlanda Cumhuriyet Ordusu) kuruldu[167] ve eylemler gerçekleştirdi.

RIRA'nın eylemleri üzerine Tony Blair, şu kararnamenin altına imza attı: "Terör örgütü üyesi olmak (eylemlere karışmasa bile) tutuklamaya yetecek... Zanlıları gözaltına almak için tek polis memurunun ifadesi yetecek... Sorgusu sırasında sessiz kalmayı yeğleyen terörist ikrarda (suçu kabullenme) bulunmuş sayılacak... Gözaltında yargılamadan tutabilme süreleri uzatılacak..."[168]

İrlanda'ya barış gelir mi? İrlanda en doğal ulusal haklarını elde edebilir mi? Sorunun yanıtı, sömürgeci dayatmaca ve zihniyetle 'Hayır'dır!

14.2) BASK VE ETA ÖRNEĞİ

⇒ İspanya deyince akla Bask ve GAL,[169] Bask deyince[170] ETA ve Herri Batasuna gelir!

'The Guardian'ın deyişiyle, "IRA gibi ETA'da azınlık haklarının bastırıldığı bir dönemde oluştu. General Franco'nun Basklılara karşı baskıcı tutumu üzerine ETA faaliyete geçti".[171] Sonrası da geldi!

'Le Monde'un, "ETA dokuz canlı. 1 Aralık 1997'de ETA'nın siyasi kanadı Herri Batasuna'nın tüm siyasi liderlerinin 'silahlı örgütle işbirliği'nden ağır ağır

---

[163] Gerry Adams, Milliyet, 5 Eylül 1998, s.18.

[164] Bahattin Karakütük, Özgür Bakış, 26 Nisan 1999, s.6.

[165] Boby Sands'ın mücadelesi konusunda bak: Boby Sands, İngiliz Toplama Kampında Direnen İrlanda: Hücrede Bir Gün, çev. Şen Süer, Metis Yay., 2. basım, 1985.

[166] Hadi Uluengin'in, "Terörizmin 'hakikiliği' caniliğin kahpeliğini gerektiriyor. (...) Bütün sahte 'hakikiler' hakikati değil yalanı temsil ediyorlar. Zaten tek bir hakikat var: Hakikatlerin asla mutlak olmayacağı" (Hürriyet, 18 Ağustos 1998, s.16) postmodern saptamasına soralım: Boby Sands'ları yaratan sömürgeci fiilde, "hakikat"te değişen ne? O hâlde?

[167] Radikal, 21 Ağustos 1998, s.11.

[168] Milliyet, 26 Ağustos 1998, s.17.

[169] "GAL (Anti-Terörist Özgürlük Grupları), İspanya'da 1983'te Bask bölgesinin ayrılıkçı örgütü ETA'ya karşı İçişleri Bakanlığı bünyesinde kontr-gerilla örgütü olarak oluşturuldu" (Radikal, 30 Temmuz 1998, s.11).

[170] Bask ve ETA tarihi konusunda bak: Emin Gürses, "ETA, Bask Ülkesi ve Özgürlük", Cumhuriyet, 26 Eylül 1996, s.12.

[171] The Guardian, 15 Temmuz 1997.

hapse mahkûm edilmesi[172] ETA'nın gücünü sarsmışa benzemiyor"[173] dediği ETA ve Herri Batasuna, uzun yıllar GAL'de ifadesini bulan devlet terörünün mağduru oldular.

GAL davasında 10 yıl hapis cezasına çarptırılan Gladio'cu[174] eski İçişleri Bakanı Jose Barrionuevo'nun avukatlığını İspanya'nın eski Başbakanı Felipe Gonzales üstlendi. ETA'ya karşı mücadelede 'her yolun mübah' olduğunu savunan eski 'sosyalist' Başbakan Gonzales, Barrionuevo'ya verilen ceza için gerekirse Strasbourg'daki İnsan Hakları Mahkemesi'ne gideceğini de açıkladı![175]

1982-88 yılları arasında İçişleri Bakanı olan Jose Barrionuevo, güvenlikten sorumlu İçişleri Bakanlığı müsteşarı Rafael Vera ve 10 kişi, 1983'te Fransa Bask'ından ETA sempatizanı Segundo Marey'i kaçırmaktan suçlu bulunmuştu.[176] "Marey'in kaçırılması, Anti-Terörist Özgürlük Grupları olarak bilinen GAL ölüm timinin, ETA örgütü üye ve sempatizanlarına karşı 1983-87 yılları arasında sürdürdüğü ve 28 kişinin öldürüldüğü devlet terörü kampanyasının ilk eylemi olmuştu".[177]

GAL 'yargılandı'; iş bitti mi? 'Hayır', çünkü "Teröre karşı kararlıyız. Kanunların uygulanmasından[178] ve Herri Batasuna'dan çekinmemeliyiz. Teröre karşı uluslararası işbirliğinde ilerleme var. FBI, İspanyol polisiyle işbirliği yaparak bir ETA zanlısını gözaltına aldı"[179] diyen İspanya İçişleri Bakanı Mayor Oreja ve onun gibi düşünenler açısından değişen bir şey yok![180]

14.3) AFGANİSTAN VE USAME BİN LADİN ÖRNEĞİ

⇒ Bu noktada, 'International Herald Tribune', "Terörizmin kökleri karmaşık ve bağlantısız. Taliban'ın 1978'te Afganistan'ı işgal eden Ruslara karşı mü-

---

[172] Dava konusunda çok önceleri Kamelo Lando, "İspanyol hükümeti yasal ve politik bir partinin liderlerini adaletsiz bir kriterin ve politik kararın kazanacağı bir mahkeme ile cezalandırmak istiyor" (Cumhuriyet, 4 Ekim 1997, s.9) demişti!

[173] Le Monde, 12 Ocak 1998.

[174] Cumhuriyet, 30 Temmuz 1998, s.1.

[175] Radikal, 3 Ağustos 1998, s.11.

[176] Radikal, 4 Ağustos 1998, s.11.

[177] Ülkede Gündem, 10 Eylül 1998, s.7.

[178] İşte "kanuni" uygulamalar: "İspanyol yargısı 15 Temmuz 1998'de terörist örgüt ETA'nın gazetesi Egin'le, radyosu Egin Irratia'yı kapattı, gazete merkezindeki her şeye el koydu ve bunların yöneticisi konumundaki 11 kişiyi tutukladı. Gerekçe: Terör örgütü ETA'nın propagandasını yapmak ve bu örgütle işbirliğinde bulunmak" (Gündüz Aktan, Radikal, 27 Temmuz 1998, s.11).

[179] Mayor Oreja, Milliyet, 12 Aralık 1997, s.20.

[180] "İspanya'nın Bask ülkesinin bağımsızlığı bahanesiyle, terör eylemlerini sürdüren ETA'nın siyasi kanadı HERRI BATASUNA Partisi'nin (HB) 23 yöneticisinin yedişer yıl hapis cezasına çarptırılması üzerine HB yöneticileri, mahkûmiyetlerinin Bask ülkesinde barışı sağlama çabalarına engel oluşturduğunu söylüyorlar. Ve bütün terör örgütleri ve yandaşları gibi, tabii ki yalan söylüyorlar"! (Ali Sirmen, Milliyet, 4 Aralık 1997, s.20).

cadele veren mücahitlere destek veren CIA'ya borcu var. Mücahitler, Taliban'ın öncülleriydi. Her ikisi de Afgan gizli savaşında ABD'nin müttefiki olan Pakistan tarafından destekleniyordu. Taliban, ABD'nin Arap dünyasındaki baş müttefiki, Ortadoğu'daki müşterisi ve Batı'nın bağımlı olduğu petrol kaynaklarının bekçisi Suudi Arabistan tarafından finanse edildi".[181]

'Newsweek' dergisine göre, ABD'nin 'bir numaralı terörist' ve düşmanı ilan ettiği Suudi milyarder Usame Bin Ladin, "ABD için terörist, İslâmcılar için de bir Che"dir![182]

Sovyetlere karşı Afganistan'da[183] ABD desteğiyle dövüşen Usame Bin Ladin'in 'yeşil kuşak'ı savunan ABD ile arası, önceleri gayet iyiydi; ancak Fuat

---

[181] International Herald Tribune, 13 Ağustos 1998.

[182] Radikal, 24 Şubat 1999, s.10.

[183] 653.000 kilometrekarelik yüzölçümü ve 17 milyonluk nüfusuyla Afganistan'daki monarşiyi yıkan askerler, daha sonra eski SSCB ile iyi ilişkiler geliştirerek yeni bir rejimi inşa etmeye giriştiler. Bunun üzerine, durumun iyice karışması ve 1979'daki Sovyet müdahalesinden ardından, 1,5 milyon kişi İran'a, 3 milyon kişi de Pakistan'a kaçtı. Daha sonra, 1989'da SSCB'deki gelişmeler nedeniyle Sovyet askerleri, Afganistan çekildi. 1991'deyse, SSCB ve ABD savaşan taraflara silah yardımı yapmama kararı aldı. Nisan 1992'de Mücahitler Kabil'e girdi. Necibullah devlet başkanlığından ayrıldı. İç savaş yıllarında Pakistan'a kaçan 3 milyon kadar kişi, özellikle ABD yardımı ile silahlandırılıp eğitilerek yıllarca Sovyet yanlısı iktidarlara karşı savaştırılmışlardı. "Mücahit" diye anılan bu kişiler arasında dünyanın dört yanından gelmiş Müslüman ve sosyalizm karşıtı kişiler de yer almıştı.

Afganistan da yıllarca süren çatışmanın kronolojisi şöyleydi:

Ø 1973: Yaklaşık iki yüz yıllık monarşiden sonra Kral Zahir Şah, kuzeni Muhammed Davut tarafından düzenlenen askeri darbeyle devrildi.

Ø 27 Nisan 1978: Devlet Başkanı Davut darbe sırasında öldürüldü. Devrimci Konsey Başkanlığına Nur Muhammed Taraki seçildi. İslâmi gruplar, sol yanlısı politikaları protesto amacıyla silahlı eylemler düzenlediler.

Ø 1979: Başbakan Hafizullah Amin, Devrimci Konsey Başkanı Taraki'nin öldürülmesinden sonra bu göreve getirildi. Aralık ayında, Sovyet nakliye uçakları başkent Kabil'e indi ve Sovyet birlikleri başkentin önemli binalarını ve radyo istasyonunu ele geçirdi. Amin idam edildi. Yerine geçen Babrak Karmal, SSCB'den askeri yardım istedi.

Ø 24 Aralık 1979: Sovyetler ordusunun Afganistan'a girdi.

Ø 1980: BM, Afganistan'daki yabancı askerlerin derhâl ülkeyi terk etmesini istedi. Pakistan'daki Afgan gerilla grupları ittifak kurarak, ABD, Pakistan, Suudi Arabistan, Mısır ve Çin gibi ülkelerden silah yardımı almaya başladılar. 1980'li yıllar boyunca mücahidler, Sovyet askerlerine karşı savaştılar.

Ø 1988: Pakistan, Afganistan, SSCB ve ABD, Afganistan'daki Sovyet askerlerinin 15 Şubat 1989 tarihine kadar ülkeyi terk etmelerini öngören Cenevre Anlaşmasını imzaladılar.

Ø 1989: Sovyet askerleri ülkeyi terketti. Mücahitlerin oluşturduğu Danışma Konseyi'nin başkanlığına, ılımlı olarak bilinen Sibgatullah Mucadidi seçilirken, "geçici hükümetin" başbakanlığına da, sertlik yanlısı Abdurrab Resul Sayyaf getirildi.

Ø 15 Nisan 1992: Devlet Başkanı Necibullah iktidarı bıraktı. Mücahidler, başkent Kabil'i ele geçirdi ve kendi aralarında çatışmaya başladı. Devlet Başkanlığına Burhaneddin Rabbani geldi.

Ø 1993: Ahmed Şah Mesud, Gülbeddin Hikmetyar ve Rabbani'ye bağlı gruplar arasında süregelen çatışmalarda, 10 binden fazla sivil yaşamını yitirdi.

Ø 1992-94: Rakip gruplar arasındaki çatışmalarda, Kabil'de çoğu sivil olmak üzere en az 50 bin kişi öldü. Çatışan taraflar arasında 4 ayrı barış anlaşması imzalandı, ancak çatışmalar devam etti.

Kozluklu'nun deyişiyle, "Yeşil Kuşak'ın babası fikir değiştirmiş"[184] olsa da, ABD'nin strateji değişikliğine aldırmadan ilerleyen Usame Bin Ladin'in yolu, bu kez ABD'nin can düşmanı Saddam Hüseyin'le kesişti.[185]

Irak'a yönelik 'Çöl Tilkisi' harekâtına misilleme olarak, "ABD'lileri, İngilizleri öldürün!" çağrısı çıkaran Usame Bin Ladin, "Amerikan ve İngiliz halkının çoğunluğu, liderlerinin Irak'a saldırı kararını destekledi. Bu yüzden her biri savaş kışkırtıcısı sayılır ve Filistin'i işgal eden Yahudilere yaptıkları gibi Müslümanlar onlarla savaşıp öldürmelidir"[186] dedi.

Aslı sorulursa, "Amerika, Afganistan'da kendi yarattığı canavarla boğuşuyor. Çünkü Usame Bin Ladin, ABD'nin 3 milyar dolar akıttığı cihadın en büyük kahramanı",[187] dün başkalarına yönelttiği bu silah, bugün kendisini vuruyor! Görünen odur ki, "ABD'nin İslâmcı silahı geri tepti. CIA, Sovyetler Birliği'ne karşı savaşmak isteyen her İslâmcı örgütü paraya boğmuştu. Şimdi de faturasını ödüyordu. Bir askeri uzmanın deyişiyle, 'ABD, kendi yarattığı canavarla savaşıyor. Ama bu canavarı yok etmek pek kolay görünmüyor'du"![188]

15) 'EN BÜYÜK İNSAN HAKLARİ İHLÂLİ YOKSULLUKTUR!'

⇒ Neo-liberal saldırganlıkla açlığa mahkûm insanlık edilen dedim: "En büyük insan hakları ihlâli yoksulluktur",[189] Dr. Emin Gürses'in uyarısı göz ardı edilemez!

Ø 1994: Ülkedeki çatışmalar sürerken Ağustosta, güneydeki Kandahar kentinde Muhammed Ömer Akhund adındaki bir molla, radikal İslâmcı öğrencilerden oluşan Taliban Hareketi'ni kurdu.

Ø 1995: Saldırılarını sürdüren Taliban, başkent Kabil kapılarına kadar dayandı. Taliban, Martta Devlet Başkanı Rabbani'ye bağlı birlikler tarafından püskürtüldü. Talibun hareketi, Ekimde ikinci kez başkente ilerledi ve Çarasyab, Rişkor ve Kayrabad tepelerini ele geçirdi.

Ø 27 Eylül 1996: Kabil'i alan Radikal İslâmcı Taliban hareketi Devlet Başkanı Necibullah'ı astı. Rabbani ile barış anlaşmasına varan Hikmetyar, tekrar başbakanlık koltuğuna oturdu.

Ø 24 Mayıs 1997: Taliban hareketi, başkent Kabil ile birlikte ülkenin büyük bir kısmını ele geçirdi. Muhalefetin önde gelen isimlerinden General Raşid Dostum ülkeden kaçtı.

Ø Mart 1998: BM Temsilcisi Lahdar Brahimi, taraflar arasında barış görüşmelerinin başlaması için devreye girdi.

Ø 17 Nisan 1998: ABD'nin BM Daimi Temsilcisi Bill Richardson'ın girişimiyle, taraflar doğrudan barış görüşmesini kabul etti.

Ø 26 Nisan 1998: 20 yıl süren çatışmaların ardından Taliban ve muhalefet güçleri, ilk defa barış masasına oturdular ve anlaşamayarak savaşmaya devam ettiler.

[184] Fuat Kozluklu, Cumhuriyet, 26 Ağustos 1998, s.9.

[185] Radikal, 5 Ocak 1999, s.10.

[186] Usame Bin Ladin, 26 Aralık 1998, s.8.

[187] Radikal, 22 Ağustos 1998, s.10.

[188] Cumhuriyet, 22 Ağustos 1998, s.8.

[189] Emin Gürses, Cumhuriyet, 13 Mart 1999, s.17.

'Yeni Düzen(sizlik)' dünyasında birçok ülke gibi Latin Amerika[190] halkları da neo-liberal hükümetlerin, bunların akıl hocası ve mali destekçisi IMF'nin pençesinde büyük acılar çektiler. Ne yazık ki bu acılar ülkelere ve emekçi halka hiçbir şey kazandırmadı. Solcu ve radikal ekonomistlerin uzun yıllardır vurguladığı bu durum, 1998 BM Gelişme Raporu'yla da tespit edildi. Rapora göre IMF politikalarının en yoğun uygulandığı 1990'lı yıllarda, genel refah endeksi 24'ten 20'ye gerilemiştir. Inter American Bank'ın son derece yetersiz ve iyimser verileri bile Latin Amerika ülkelerinde 1980 ve 1990'larda işsizliğin, sürekli arttığını gösteriyor. Latin Amerika ve Karayib Bölgesi Ekonomik Komisyonu verilerine göre incelenen 11 ülkede, nüfusun en üst %20'sinin gelir düzeyi hızla artarken, en yoksul %20'nin gelir düzeyi belirgin bir şekilde düşmüştür. Örneğin Meksika'da en yoksul %40'ın payı %13'ten %10'a gerilemiştir. IMF'nin göz bebeği Şili'deyse en yoksul %10'un geliri 1992-94 arasında %6,6 gerilemiştir. Tüm bu tahribata rağmen, IMF paketleri vaat ettiklerini yerine getirememiş, IMF programlarını uygulayan 16 ülkeden 14'ünün dış borç yükü %74 oranında artmıştır.

12 milyon nüfuslu küçük bir ülke olan Ekvator da, Türkiye gibi 18 yıldır IMF politikaları altında ezildi. Şimdi gelinen noktada Ekvator'da nüfusun en zengin %20'sine toplam gelirin %61'i düşerken, en yoksul %20'nin payı %1,5 ve en yoksul %40'ın payı ise %7,7.[191] IMF yapısal uyum programlarının üstüne, 1995'te Peru ile savaş, 1996-97 yıllarında sağcı demagog ve akıl hastası Abdullah Bucaran'ın ülke kaynaklarını yağmalayan başkanlığı, arkasından El Nino felaketi, gerileyen petrol fiyatları ve sermaye kaçışı da Ekvator'un sorunlarını daha da ağırlaştırdı.[192]

⇒ Hindistan Ulusal Planlama Komisyonu'nun 1996 yılındaki 'resmi verileri'ne göre Hindistan'da her 5 insandan biri yoksulluk sınırı altında yaşıyor! Ancak BM Gelişme Programı (UNDP) ve Ulusal Araştırma ve Ekonomik Gelişim Konseyi'nin (NACER) ortak araştırmasına göre, Hindistan kırsal kesimde yaşayanların, neredeyse tamamı Hindistan hükümetinin belirttiği yoksulluk sınırının kat kat altında yaşıyorlar! Araştırmaya göre Hindistan'ın kırsal kesimdeki insanla-

---

[190] Latin Amerika için bak: Eduardo Galeano, Latin Amerika'nın Kesik Damarları, çev. Atillâ Tokatlı-Roza Hakmen, Alan Yay., 1983; James Dunkerley, Uzun Savaş: Salvador'da Diktatörlük ve Devrim, çev. Yavuz Alogan, Belge Yay., 1987; Mario Benedetti, Edebiyet ve Devrim: Latin Amerika Üzerine Denemeler, çev. Nesrin Oral, Belge Yay., 1995; Luis Arce Borja-Janet Talavera Sanchez, Başkan Gonzalo Konuşuyor, çev. imzasız, Belge Yay., 1993; ayrıca Latin Amerika'daki mevcut toplumsal gelişim imkânları konusunda bak: Dieter Boris, "Latin Amerika'nın Sivil Damarları, 1-2", Özgür Bakış, 28-29 Nisan 1999, s.10; Ergun Aydınoğlu, Brezilya İşçi Partisi Deneyimi, Belge Yay., 1991.

[191] Integrated System of Statistics, Indices of Equador- INEC, 1995.

[192] Ergin Yıldızoğlu, Cumhuriyet, 22 Mart 1999, s.11.

rın %16'sının günlük kazançları 3 rupe'nin (10 sent) altında. %18'lik bir kesim ise günlük 5 rupe'yi (20 sent) biraz aşıyor. Bu rakamlar kişi başına düşen 11 bin rupelik 'resmi' rakamla karşılaştırılınca aradaki fark daha iyi ortaya çıkıyor.

Bu durum karşısında NACER Başkanı Rakeş Mohan, "Ülkemizde insanların ekonomik gelişimi konusunda çok yol kat etmemiz gerektiğinin farkındayız. Özellikle doğu ve orta kesimlerde insanların durumlarının çok kötü olduğunu söylememiz gerekir. Bu altı eyalette yaşayan 350-400 milyon civarındaki nüfusun problemleri çok büyük" derken; Mohan'ın sözünü ettiği Bihar, Madya Pradesh, Rajatshan, Uttar-Pradesh, Orissa ve Batı Bengal eyaletleri Hindistan'da açlığın yaşandığı bölgeler! Bu bölgelerdeki halk, büyük bir çoğunluğunu gündelik işlerle yaşamını sürdürmeye çalışan topraksız köylülerden oluşuyor. Büyük çoğunluğun barınacak yeri yok. Birkaç ailenin bir arada yaşadığı evler çoğunluğu oluşturuyor. Evlerin çoğunda (yaklaşık %20) elektrik yok. Kendine ait bir su bağlantısı olan ev oranı ise %4.

NACER'in altı eyaletteki araştırması okuma-yazma bilmeyenlerin oranının %70'e yakın olduğunu ortaya koyuyor. Bu arada Hindistan'ın önemli sorunlarından biri de salgın hastalıklar. Hindistan'da her 2000 kişiden 122'si salgın hastalıklara yakalanıyor.

⇒ O hâlde soralım: Yoksulluk ve sömürü gerçeğiyle sarsılıp savrulan gezegenimizde, "en büyük insan hakları ihlâli yoksulluk"ken, insan haklarından söz edilebilir mi?

16) CIA'NIN KÜRESEL DÜNYASINDA 'İNSAN HAKLARI'!

⇒ Kimse inkâr edemez; Prof. Dr. Ayşe Buğra'nın deyişiyle, "Küreselleşme insan haklarını zorluyor"![193] "Hak yok, ihlâl var"[194] diye tariflenen YDD dünyasında; "İnsanlar, özgür ve eşittir"[195] önermeleri, soyut söylenceler olmanın ötesine geçemiyor! Çünkü Uluslararası Af Örgütü, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 50. yıldönümünde dünya nüfusunun beşte ikisinin baskı altında yaşadığını açıklıyor![196] Ve bu dünyada CIA[197] tam istim çalışıyor!

---

[193] Ayşe Buğra, Milliyet, 11 Aralık 1998, s.20.
[194] Ahmet Şık, Radikal, 10 Aralık 1998, s.8.
[195] Sabah, 10 Aralık 1998, s.24.
[196] Cumhuriyet, 2 Aralık 1998, s.4.
[197] CIA konusunda bak: Mark Zepezauer, CIA'nın büyük Operasyonları, çev. Hasan Bögün, Kaynak Yay., 1996; M. Emin Değer, CIA Kontr-Gerilla ve Türkiye, Çağlar Yay., 4. basım, 1978; Calude Julien, Amerikan İmparatorluğu, çev. Tahsin Saraç-Aysel Gülercan, Hitit Yay., 1969; Strateji Dergisi, No:9: Mehmet Atay, "Batı'da Örgütlenmiş Casusluk ve İstihbarat Savaşının Öncüleri", s.7-21; Çınar Özen, "CIA'nın Kuruluşu Gelişimi ve Dış Politikadaki Fonksiyonları", s.23-57.

CIA deyip geçmeyin! Örneğin eski CIA müfettişi Frederick Hitz, Nikaragua'da Sandinistalar'a[198] karşı savaşan Contralar (anti-komünistler) ile çalışan ve kokain ticareti yapan uyuşturucu kaçakçılarına göz yumduklarını kabul etti. 'Independent' gazetesinde yer alan habere göre, ABD Başkanı Ronald Reagan, ile CIA'nın patronu William Casey'in de onayıyla, 1987-88 yılları arasında Ulusal Güvenlik Konseyi eski üyesi Yarbay Oliver North, Contralar'a silah taşıyan Honduraslı işadamı Alan Hyde'ın kokain kaçakçılığına izin vermiş ve El Salvador'daki Topango Askeri Üssünü de bu işler için kullandırmıştı![199]

Harry Truman'ın yadigarı olan ve 18 Eylül 1947'de kurulan CIA'nın yapısı hakkında 'Der Spiegel' dergisine şu şemayı çiziyor:[200]

<table>
<tr><th colspan="5">CIA (Amerikan Merkezi Haberalma Teşkilâtı)</th></tr>
<tr><td colspan="5">Tüm ABD istihbarat örgütlerinin merkezi. Bunların 1996'daki yıllık bütçesi 8 katrilyon TL idi ve yaklaşık 100 bin çalışanı vardı.
⇓</td></tr>
<tr><td colspan="5">Diğer Gizli Servisler</td></tr>
<tr><td>Ulusal Güvenlik Örgütü (NSA)
⇓</td><td>Ulusal Keşif Bürosu (NRO)
⇓</td><td>Askeri İstihbarat Bölümü
⇓</td><td>Federal Soruşturma Bürosu (FBI)
⇓</td><td>Casusluk Merkezi Yönetimi
⇓</td></tr>
<tr><td>Dünya çapında istihbarat topluyor.[201]</td><td>Uydu fotoğraflarını değerlendiriyor.</td><td>Kara, hava, deniz ve deniz piyadesi ordularının istihbarat bölümleri.</td><td>Güvenlik, soruşturma vb. etkinlikler.</td><td>Diğer gizli örgütler arasında koordinasyonu sağlıyor.</td></tr>
<tr><td colspan="5">CIA İdari Direktörlüğü Daireleri</td></tr>
<tr><td>Operasyonlar Dairesi
⇓</td><td>Enformasyon Dairesi
⇓</td><td>İktisat ve Teknoloji Dairesi
⇓</td><td colspan="2">İdare Dairesi
⇓</td></tr>
<tr><td>İllegal görevler, müdahaleler, casusluk, faaliyetleri. Bu daireye bağlı iki bin istasyon şefi aracılığıyla binlerce ajan ve yardımcıyı yönetir. Hemen her ülkede karargâhı var.</td><td>Devlet Başkanına günlük raporlar sunar. Diğer daire ve örgütlerden gelen bilgileri değerlendirir.</td><td>Faaliyetlerin gizlenmesinden, ajanların teknik donanımından, dinleme cihazları, fotoğrafların değerlendirilmesi, şifre aygıtları ve gizli göndericilerden sorumludur.</td><td colspan="2">İkmal ve eğitim, müdahalelere lojistik destek, CIA bürolarının korunması, finans ve personelinden sorumlu.</td></tr>
</table>

[198] Nikaragua ve Sandinistalar için bak: Thomas Borge-Carlos Fonseca-Daniel Ortega-Humberto Ortega-Jaime Wheelock, Nikaragua: Devrimin Stratejisi, çev. R. Şen Süer, Bibliotek Yay., 1987; İrfan Çangatın, Sandino'nun Ülkesi, Patika Yay., tarihsiz.

[199] Cumhuriyet, 10 Kasım 1998, s.6.

[200] Radikal, 18 Eylül 1997, s.10.

[201] "CIA'nın Irak'ta görev yapan BM Özel Komisyonu'ndaki (UNSCOM) silah denetçileri arasına 1992 yılından beri casus soktuğu ortaya çıktı. Eski silah denetçisi Scott Ritter, 'Endgame' adlı kitabında, CIA'nın BM ile silah denetleme faaliyetlerini organize ettiğini açıkladı" (Radikal, 24 Şubat 1999, s.10). Açıklamaları sonrasında FBI tarafından sorgulanan Scott Ritter, Irak'la ilgili gizli bilgilerin İsrail'e de verildiğini söyledi (Cumhuriyet, 28 Ağustos 1998, s.9).

16.1) CIA'NIN 'MARİFETLERİ' YA DA KÜBA ÖRNEĞİ!

⇒ "Güçlü devletlerin şiddet öğesi üzerine kurgulandıklarını iddia eden Göttingen Üniversitesi sosyoloji ana bilim dalı profesörlerinden Wolfgang Sofsky, güçlü devlet kavramının tarihsel konumundan da ileri gelen özellikleriyle insanları ürkütüp, boyun eğdirme etkisine sahip olduklarını; ve bunun günümüzde örnekleriyle gördüğümüz üzere çok sık kullandıklarına"[202] dikkat çekerken; Hakan Yüksel, "Şiddet, gezegeni sardı. Terörizm artık küreselleşti"[203] diyor; doğru; çünkü gezegenimizde CIA, Küba örneğindeki gibi tam istim çalışmaktadır!

Dünya emperyalizmine karşı, 'Patria o muerte, Venceremos/Ya vatan ya ölüm, Kazanacağız' kararlılığıyla direnen Küba Devrimi'nin 40. yıldönümünde, "Bu balkondan konuşan adam, o gün konuşanla tıpa tıp aynı kişi değil; şimdi daha az genç, ama aynı ismi taşıyor, aynı şekilde giyiniyor, aynı şekilde düşünüyor, aynı şekilde hayal kuruyor" diye haykıran Fidel Castro ekliyor: "Çözüm, dünyayı babalarının çiftliği gibi kullananlardan gelmeyecek. YDD dedikleri sistemin çöküşü kaçınılmaz... Özgürlük, kardeşlik ve onurdan geçer; bu iki kavram ise piyasayla bağdaşır şeyler değil..."[204]

Che'nin[205] Küba'sı ile Castro'nun tutumu; dünya emperyalizmi ve CIA için tahammül edilebilir bir şey olabilir mi? Elbette değil! Bunun için CIA kollarını sıvıyor; ve sonrasında ne olduğu için gazete manşetlerine göz atalım:

---

[202] Cumhuriyet Dergi, No:620, 8 Şubat 1998, s.7.

[203] Hakan Yüksel, Radikal, 11 Mayıs 1998, s.10.

[204] Fidel Castro, Cumhuriyet, 3 Ocak 1999, s.9.

[205] Zekeriye Boztepe-Temel Demirer-Özgür Orhangazi, Che Fidel Küba, Özgür Üniversite Kitaplığı No:8, Öteki Yay., 2. baskı, 1999; Jean Cormier, Che Guevara: Ölüm Nerden Gelirse Gelsin, çev. Gülseren Devrim, Can Yay., 1997; Elmar May, Che Guevara, çev. Nesrin Oral, Alan Yay., 1997; Che Guevara, Bolivya Günlüğü, çev. Ragıp Zarakolu, Belge Yay., 3. baskı, 1997; Carlos Tablada, Che'de Sosyalist Bilinç Çözüm Yay., çev. Cevdet Aşkın, 2. baskı, 1997; Michael Lowy, Che'nin Düşüncesi, Yazın Yay., çev. Aynur İlyasoğlu, 2. baskı, 1992; Che Guevara, Latinoamericana: Bir Motoksiklet Gezisi Günlüğü 1951/52, çev. Saliha Nazlı Kaya, Çivi Yazıları, 2. baskı, 1997; Paco Ignacio Taibo II, Froilan Escobar, Felix Guerra'nın, O Yıl Hiçbir Yerde Değildik-Ernestro Che Guevara ve Afrika Gerillası, Alan Yay., 1997; Che Guevara, Savaş Anıları, Payel Yay., çev. Selvi Cılızoğlu, 7. baskı, 1995; Ernesto Guevara Lynch, Oğlum Che, Çivi Yazıları, 1996; Ernesto Che Guevara, Savaşçıya Pratik Öneriler, Yar Yay., Mart 1977; Ernesto Che Guevara, Savaş Anıları, Ant Yay., 1968; Albert Steer, Che'nin Mirası, çev. Tuncay Kuloğlu, Belge Yay., 1967; Pierre Kalfon, Che, Editions du Seuil, Mai 1997, Paris; Adyss Cupull ve Froilan Gonzalez, La CIA contre le Che (CIA, Che'ye karşı), Edition EPO 1993; Adyss Cupull ve Froilan Gonzalez, A Brave Man (Cesur Bir Adam), Editorial Jose Marti, 1997, Brüksel, Belçika; Ernesto Che Guevara, Alberto Granado, Latino Americana, Avustralya. 1986-1992; J.L. Anderson, Che Guevara, A Revolutionary Life (Guevara: Devrimci Bir Hayat), Grove Press 1996, New York, Michael Ratner & Michael Smith, Che Guevara and the FBI (Che Guevara ve FBI), 1997, Ocean Press, Melburn, New York; Fidel Castro, Che, A Memoir (Che, Bir Anı Kitabı), 1994, Ocean Press, Avustralya; Ernesto Che

"Küba'ya biyolojik saldırı: ABD'ye ait bir SR-2 tipi uçak 21 Ekim 1996'da Küba'nın Matanzas bölgesindeki tarlalara ekinleri yok eden Thryps Palmi böcekleri serpti"![206]

"Küba'da terör tırmanıyor. Sosyalist yönetimi düşürmek isteyen güçler, ülkeyi ayakta tutan turizm sektörünü hedef aldı. ABD'deki en büyük Kübalı muhalefet grubu, 'Amerikalı Kübalılar Ulusal Vakfı' (CANF) sözcüsü Ninoska Perez, 'Patlamalar, ana gelir kaynağı turizm olan Küba diktatörlüğüne giden turistlere bir mesajdır' dedi"![207]

"Amerikalı Kübalıların bombacısı yakalandı. ABD'nin 'Kanıt göster' yolundaki çağrılarına Küba'dan yanıt geldi. Saldırıların ardında merkezi ABD'de bulunan Castro rejimi karşıtı CANF grubunun olduğu ortaya çıktı. Küba'daki bombalı saldırıları Raul Ernestro Cruz Leon isimli El Salvadorlu eski bir asker gerçekleştirmiş"![208]

"Bombacıdan itiraflar. ABD'deki Kübalı göçmenler tarafından görevlendirilen El Salvadorlu eski asker Raul Ernestro Cruz Leon, eylemleri televizyonda nasıl gerçekleştirdiğini anlatırken, 'El Salvador'da bana verilen görev üzerine Küba'ya geldim. Bana verilen listeye göre belli turistik noktalara, genellikle otellerde turistler arasında panik yaratmak için patlayıcı maddeler yerleştirmem gerekiyordu' dedi"![209]

Küba'ya yönelik saldırının mimarı "Küba'da insan hakları ve demokrasi savunucusu" ABD, uygulayıcısı da CIA'dir! İyi de ABD'nin has dostu ve koruyucusu olduğu Suudi Arabistan'a ne demeli?

16.2) 'DİKTA REJİMLERİNİN EN KARANLIK' ÖRNEĞİ

⇒ Monarşi ile yönetilen Suudi Arabistan, dünyanın en büyük petrol üreten ve satan ülkesi olarak tanınıyor. Ancak Suudi Arabistan'ı niteleyen, sadece petrol ülkesi olması değil. 'Le Monde' yazarlarından Alain Gresh'in, "Dikta rejimlerinin en karanlığı" diye nitelendirdiği Suudi Arabistan, Amerika ve Batı'dan 'insan hakları' ihlâlleri konusunda 'anlayış' bekleyen ve bunun karşılığını da

---

Guevara, Bolivian Diary (Bolivya Günlüğü) ve Inti Peredo, My Campaign with Che (Che ile Seferim) 1994, Pathfinder Press, New York, Tricontinental, Special Tribute Issue, No: 83 5-1982; CIA Targets Fidel (CIA, Fidel'i Hedef Alıyor), Ocean Press, 1996, Australya; Claudia Furiati, The Plot to Kill Kennedy and Castro (Kennedy ve Castro'yu Öldürmek İçin Suikast Planı), Ocean Press, Avustralya, Şubat 1994; David Sandison, Che Guevara, St. Martin's Griffin, New York, 1997.

[206] Cumhuriyet, 9 Mayıs 1997, s.11.

[207] Cumhuriyet, 6 Eylül 1997, s.8.

[208] Cumhuriyet, 12 Eylül 1997, s.8.

[209] Cumhuriyet, 17 Eylül 1997, s.8.

'makul fiyatlı' petrolle ödeyen bir Ortaçağ ülkesi. 'Uluslararası Af Örgütü' raporlarına göre, 15 Mayıs 1992 ile 15 Mayıs 1993 arasında Suudi Arabistan'da, 105 insan kılıçla kellesi kopartılarak öldürüldü. Bu rakam, 1995'in ilk üç ayında 90'ı geçti.

Jean-Paul Marat, Suudi Arabistan'daki yapıyı şöyle anlatıyor: "Prensler, mutlak iktidarı ellerine geçirdiklerinde,[210] kamu kuruluşlarında söz konusu olan artık kamunun malları değil; prensin otoritesi, tacın onuru, gururu, kaprisleridir. O andan itibaren, prensler devlete, babalarından kalma miras olarak bakar, kentlere gönlünce vergi salar, kamu hazinesini şahsi gelir kaynağı olarak görür, tebaasını haraç mezat satar, ulusun tüm gücünü sahiplenir".[211]

107'ler muhalefetiyle anılan Suudi Arabistan'ın 1992 Eylül'ün de, 107 önde gelen şahsiyeti, Krallığın en yüksek din adamı Abdullah Bin Baz'a, kamuoyundan gizli tutulan 45 sayfalık bir 'muhtıra' verdi. Muhtıracılar, Kralın doğrudan hedef almasa da, reform istiyorlardı: "Yasalar önünde tam eşitlik, resmi görevlilerin sorumluluk taşımaları, ülke zenginliklerinin dağılımının yeniden gözden geçirilmesi, rüşvetin ortadan kaldırılması,[212] ordunun ve ulusal bağımsızlığın güçlendirilmesi, polisin yetkilerinin kısıtlanması..."

---

[210] Sınırsız keyfilikte yönetilen Suudi Arabistan'da, örneğin Kralı Fahd'ın büyük oğlu Prens Faysal bin Fahd bin Abdülaziz, Bosna'ya bir milyon riyali kimseye sormak ihtiyacı dahi duymadan bağışlayabilmektedir. Ayrıca Suudi yönetimi, 1993-94 yılları arasında, Bosna yönetimine 300 milyon dolarlık silah yardımını, BM silah ambargosuna rağmen, ABD'nin desteği ve işbirliğiyle gerçekleştirebilmektedir.

[211] Riyad'da elçilik yapan Fransız diplomatı Jean Michhel Foulquier'in, "Korunan Diktatörlük" adlı yapıtında, "Alarm çanlarının çaldığı"na dikkat çektiği Suudi Arabistan'da, "Bugünkü tutuculuk, ekonomik krizin olumsuzluklarıyla birlikte sürerse, bu, ülkenin geleceği açısından iyi değildir" denir. Çünkü Körfez Savaşı, Suudi Arabistan ekonomisini yaralamıştır. Silahlanma giderleri, Suudi Arabistan'daki suni "dengeler"i allak bullak edip, toplumsal sorunların tabanını genişletmiştir. Körfez Savaşı sonrasında ekonomik sorunlarla sarsılan 17 milyonluk Suudi Arabistan'da, 11 milyon kişinin ("doğal hakları" addettikleri!) sosyal yardımların kısılması, ülke çapında huzursuzluğa yol açtı. Aynı şekilde, 1996 bütçesi 40 milyar dolar olarak belirleyen Suudi Arabistan, 1995'te ciddi bir bütçe krizi geçirdi. Mali kaynakların istikrarı sağlamak için bir dizi tedbirler alan Suudi rejimi, hükümet harcamalarını da kısıtı. Petrolün, toplam ihracatın %90'ını oluşturduğu Suudi Arabistan'ın, 1993 sonlarındaki durumunu, 'The Financial Times' sözcüklerle özetlemekteydi: "Suudi Arabistan, kısa süre, zengin bir ülke olmuştu". Suudi Arabistan o günlerden beri, 'Dünya Bankası' tarafından "orta gelirli bir ülke" diye tanımlanıyor. Ayrıca IMF de, Suudi Arabistan'ı, "üretime dönük olmayan harcamaların yeniden düzenlenmesi, petrol dışındaki gelir olanaklarını arttıracak ek önlemler alınması" konusunda uyarıyor.

[212] 'International Herald Tribune'de yayımlanan bir haberde, Suudi Arabistan'da, rüşvet ve yolsuzluk olaylarının sıkça yaşandığının artık bir sır olmadığı kaydediliyor. Başta Kral Fahd hanedanlığı olmak üzere birçok devlet kuruluşunun rüşvetle döndüğü ifade ediliyor. Rejim muhaliflerinin belirttiği gibi, devlet ile Kraliyet ailesinin mülkiyeti arasındaki fark, gün geçtikçe tarihe karışıp, yok oluyor. Birçok ülkede yolsuzluklar basın tarafından, dünya kamuoyuna yansıtılabilirken, Suudi Arabistan'da bu söz konusu olamıyor. Çünkü hükümet az sayıda yabancı gazeteciye vize vermesi yanında, ülkede katı bir sansür uygulayarak, Kraliyet ailesinin yolsuzluk ve rüşvet skandallarının ortaya çıkmasını engelliyor. 'Fortune'deki bir yazıda,

'Muhtıracılar'ın özelliği İslâmcı eğilimleriydi. İmzacıların %72'si, Necd bölgesinde yaşıyordu. Yarıya yakını da din adamıydı. Ama sonları 'hayırlı' olmadı'! Yani baskı ve keyfilikler sürdü!

Suudi Arabistan'ın 'yasaklı şair'lerinden Abdullah Hamid El Hamid'in, 'yasaklı şiirler'inden biri, "yazıyı yasakladılar, konuşmayı da/ Sus!/ Ve sürsün adaletsiz olan/ Dil kımıldarsa eğer, yanar/ bir kelebek gibi ateşte/ Çünkü düşünce çöplük oldu/ gizlenen ve atılan çöplüğe/ söz cürüm oldu/ Vay tartışmayı başlatana..." der. Arabistan gerçeğini, belki de en iyi bu dizeler betimler.[213]

Geçerken anımsatalım; Suudi Arabistan'ın has dostu ve koruyucusu; dünyaya 'demokrasi(sini)' ihraç eden, 'insan hakları şampiyonluğu'na soyunmuş ABD'dir!

16.3) ABD 'İNSAN HAKLARI'NI SAVUNABİLİR Mİ?

⇒ Turgut Tarhanlı'nın da ifade ettiği üzere ABD'nin (ve elbette Kuzey'in) 'insan hakları' konusundaki reel-politiker söylemi; oldukça şaibeli ve tartışmalıdır.[214] "Çok merak ediyorum, Kosovalıların insan haklarını pek ciddiye aldığını belirten ABD, neden yıllardır ABD İnsan Haklan Sözleşmesi'ni[215] onaylamamıştır?"[216]

1989 yılında Kral Fahd'ın servetinin birden bire 18 milyor dolara çıktığına ve Kral Fahd'ın, Brunei Sultanı'nın ardından dünyanın en zengin ikinci adamı olduğuna dikkat çekiliyor. Aslına bakılırsa Suudi Arabistan'da tüm zenginlik, beş bin prens ve prensesin iştahlarını doyurmak için sunulmuş bir "arpalık"tır. Fahd'ın 30-40 milyar doların üzerinde serveti ve (Riyad, El Yamamah, Cannes, Cenevre, Marbella, Yvelines vd.de) 12 adet muhteşem sarayı var. Zenginliğin altında ise, akıl almaz yolsuzluklar yatıyor. Örneğin Jean Michhel Foulquier'e göre, Savunma Bakanı Prens Sultan, 30 yıldan beri silah alımıyla ilgili fonları ve kontratlarını tek başına keyfice yönetmektedir. Öte yandan Suudi Arabistan'ın eski Haberleşme Bakanı hakkında açılan yolsuzluk davası, Kral Fahd ailesinin yolsuzluk tartışmalarını alevlendirdi. Ülke, yolsuzluk ve rüşvet suçlamalarıyla sarsıldı. Olay, eski Haberleşme Bakanı Derviş Kayal'ın ölüm döşeğindeki Muvaffak Medeni'ye şantaj yapıp, 150 milyon dolar koparmasına ve 700 milyon dolarlık mal varlığının yönetimine el koymasına dayanıyordu. Medeni'nin ölümüyle mal varlığını ele geçiren Kayal'ın ilk işi, malları satmak oldu. Ancak Medeni'nin ailesinin, Kayal'ı mahkemeye vermesi olayı açığa çıkardı. Davanın Mahkemeye yansımasından tedirgin olanların başında, Kraliyet ailesi ve Amerikan işadamları geliyordu. Çünkü Suudi Arabistan Kralı Fahd ve ailesiyle iş yapan ABD'li yatırımcılar, ülkedeki rüşvet ve yolsuzluk çarkın ortaya çıkmasından korkuyorlardı.

[213] Ancak, böylesi baskı rejimlerinin kaçınamadığı geleceğine ilişkin olarak, Montesquieu'nün ünlü bir uyarısı da var: "Nehirler denize karışmak için koşarlar, monarşiler despotizm içinde yok olup gitmek için!" Özetle Suudi Arabistan, bugününü Abdullah Hamid El Hamid'in, geleceğini ise Montesquieu'nun anlattığı bir kulvarda ilerlemektedir.

[214] Turgut Tarhanlı, Radikal, 29 Aralık 1998, s.11.

[215] "İstatistiklere göre ABD'de 1 milyon 244 bin kişi hapiste. Yetkililer, 1990 yılında 774 bin olan tutuklu sayısının, 1997 sonu itibariyle 1 milyon 244 bine yükseldiğini kaydettiler. Her yıl ortalama 64 bin kişi artan tutuklu sayısının, aynı düzeyde devamı hâlinde, 2000 yılında 2 milyona ulaşması bekleniyor. ABD'de her 100 bin kişiden 645'inin hapishanelerde iken bu oran, Kuzey ülkelerinde 100 binde 65-107 sınırında" (Ülkede Gündem, 4 Ağustos 1998, s.7).

[216] Turgut Tarhanlı, Radikal, 27 Nisan 1999, s.11.

Anımsayın, "Newsweek dergisinin bir sayısında, ABD Dışişleri Bakanı Madeleine Albright, 'Halkımızın emniyeti ayrıca, demokrasinin geliştirilmesi, ses getiren ekonomik uygulamalar ve hukukun üstünlüğüne saygı gösterilmesi konusundaki çabalarımızın başarılarına bağlıdır. Terörizmle mücadelenin en iyi yolu demokrasiyi yaygınlaştırmaktır'. (...) Anlaşıldığı kadarıyla böyle bir 'çaba'nın öncelikli hedefleri demokratik olmayan rejimler olsa gerek. (...) Ancak hepsi değilse de, bu rejimlerin bir kısmı ABD'nin öncelikli müttefikleri arasındadır; örneğin Suudi Arabistan. Demokrasi tohumlarının ekilmesi ne kelime! (...) ABD'nin, 'demokrasi' ihracı bağlamında, 'demokrasi' kavramının içini nasıl doldurduğu ve bu konudaki tutarlılığı, uzun yıllar boyu pek de iyi bir şöhrete sahip olmadı".[217]

Örneğin Tarhan Turgut, "ABD'nin, Irak'a yönelik 'Çöl Tilkisi' harekâtının BM Güvenlik Konseyi'nin uluslararası hukuk normlarını çiğnediği"ne dikkat çekip;[218] Erol Manisalı, "Çöl Tilkisi ile yeni sürecin askeri harekâtı başlatıldı ve bu eylemler ABD tarafından, 'gerektiği dönemlerde' sürdürülecektir"[219] derken; Hüseyin Baş'da ekliyor: "Çöl kabadayısı iş üstünde, bu 'imperium'dan başka bir şey değildir. Bu kadim Roma sözcüğü, 'dostu da, düşmanı da itaat ettirmek için canını alma iktidarı' anlamına gelmektedir. Sovyetler Birliği ve Doğu Bloku'nun parçalanmasından sonra, belki de 'tarihte ilk kez, bir süper güç, beş kıtanın tümünde paylaşmasız hegemonya sürdürmektedir'. Kabadayı başına buyruktur!"[220]

Böylesine bir kabadayılığın keyfiliğiyle 'imperium' rolü oynayan ABD; insan haklarını, demokrasiyi, özgürlüğü savunabilir mi? Bu mümkün müdür?

16.4) VE 'ÖZÜR DİLEMEK'!

⇒ 'The New York Times'ın,[221] "Yalnız silahları değil, Saddam'ı da yok etmeli"[222] diye haykır(tıl)d)ığı, "Son yıllarda garip bir adet türedi. Bazı ülkeler geçmişte yaptıkları katliamlarla, eziyetlerle ilgili olarak kurbanlarından özür diliyorlar. Sonra bir şey olmamış gibi işlerine devam ediyorlar. Artık üstlerinden manevi bir yük kalkmıştır!

'Atalarınızı, çoluk çocuk, kadın erkek demeden köylerinden kaldırıp gemilere doldurup, pamuk, tütün plantasyonlarına köle olarak satmıştık. Yarısı da üs-

---

[217] Turgut Tarhanlı, Radikal, 20 Ağustos 1998, s.11.
[218] Tarhan Turgut, Radikal, 24 Aralık 1998, s.11.
[219] Erol Manisalı, Cumhuriyet, 23 Aralık 1998, s.10.
[220] Hüseyin Baş, Cumhuriyet, 20 Aralık 1998, s.6.
[221] YDDde koşullarında bir savaş aracı olarak medya, insan hakları ihlâli aygıtıdır. Bu konuda bak: Ragıp Duran, "Savaş Unsuru Olarak Medya", Radikal İki, 16 Mayıs 1999, s.6.
[222] The New York Times, 7 Kasım 1997.

telik yollarda öldü. Çok üzgünüz özür dileriz. Şimdi şu çok taraflı ticaret anlaşmasına dönebilir miyiz?' Ya da 'Nanking'de 300 bin kadına, çocuğa tecavüz ettik, erkekleri öldürdük, üzerlerinde deney yaptık. Ama üzgünüz. Şu yatırım anlaşmasını imzalayalım mı?'

Bu tür günah çıkarmaların temizliğe yol açtığına Katolikler dışında kim inanır bilmem? Ben, suçlular teşhir edilmeden yaşıyorlarsa, adalete teslim edilmeden ve geçmişteki baskı ve eziyet yeterince tanzim edilmeden, (Kimsenin kuşkusu olmasın ki bu eziyetlerin yarattığı ortamdan büyük ekonomik ve siyasi kazançlar elde edildi) bu defterlerin kuru bir özür dilemeyle kapatılmasının büyük bir haksızlık olduğunu düşünüyorum. (...)

Bazılarının, 'Bunlar eskidendi, şimdi yeni zamanlarda yaşıyoruz. Emperyalizmin soğuk, soğuk savaş geride kaldı' dediklerini duyar gibi oluyorum. (...) Sistemde değişen bir şey yok. İçi boş özür dilemeler bu sistemde ilgiye değer bir iyileşme gerçekleştiremez".[223]

⇒ Vietnam'ın Mai Lai'si'ndeki ABD zulmünü sergileyen şu sorgu tutanaklarındaki gerçek, bir 'kuru özür dilemek'le unutulabilir mi?

"Salvadore La Martina'nın sorgusu:

- Emirlere uydunuz mu?
- Evet efendim.
- Emirler neydi?
- Nefes alan her şeyi öldürmek! (...)

Paul Maedlo'nun sorgusu:

- Sen ne yaptın?
- M-16'ımı üzerlerine doğrulttum.
- Neden?
- Çünkü saldırabilirlerdi.
- Çocuk ve bebek miydiler?
- Evet.
- Çocuk ve bebekler saldırabilirlerdi ha?
- Üzerlerinde patlayıcı madde olabilirdi. Anneleri onları üzerimize fırlatabilirlerdi.
- Çocuk ve bebekleri mi?
- Evet!"[224]

---

[223] Ergin Yıldızoğlu, Cumhuriyet, 1 Nisan 1998, s.4.
[224] Ülkede Gündem, Ekgündem Eki, 9 Mayıs 1998, s.7.

Hem de 'Newsweek' dergisinin haberine göre, ABD'nin Vietnam'da kullandığı zehirli gazlar aradan yıllar geçmesine karşın erken ölümlere, sakatlıklara ve hastalıklara yol açıyorken![225]

⇒ Çaplı 'Décadence/Çöküş'ünü yaşayan dünyada umudu yaratmak cürete muhtaçtır. Ve bu tabloda insan haklarından çok, insan haklarını ihlâl eden küresel ve yerel sisteme karşı mücadeleden söz edilmelidir! Mevcut durumda, 'adalet' ve 'vicdan' kavramları hayatta karşılığını bulamamaktadır. Kapitalizmin YDD boyutlu depolitizasyon süreci; ahlâkı ve vicdanı iskartaya çıkartıp insanal değerleri tahrip etmektedir. Burjuva ideolojisi, dünyayı Kuzeylileştiren ideolojik-kültürel saldırganlığıyla; insan beynini parçalayarak dünyayı kodlayıp, düşünceyi 'imajlar'ın küçük mesajı hâline getirmiştir. Toplumsalı bölüp, etkisizleştirerek lokalize etmeye çalışmaktadır. Labirente dönüşen insan beyninde şizofrenik yarılmalar oluşup toplumsal depresyonu döllemektedir.

'Adalet' ve 'vicdan' kavramlarını askıya alıp; insan(lık)ı şekilsizliğe mahkûm eden kapitalizm, tüketimin ve anlık zevklerin tutsağı kılınmış, sorunlara tepkisiz, bireyci, küstah, konformist, tembel, sorumsuz ve hakları için mücadele etmeyen, başkaldır(a)mayan insanı üretmektedir. 'Akıl' bunalımdadır; insan(lık)ın insan olmaktan kaynaklanan en doğal hakları, karşılığı olmayan soyut söylencelerdir. Eleştiri, anlamını yitirmiş ve taklite dönüşmüştür. İnsan, 'başkalaşım'ın değersiz enstrümanıdır. Belirsizliklerle bezenmiş geçiş sürecinde yakıcı Aydınlanma ve yıkıcı sorgulama ihtiyacı büyüyor. İnsan(lık), yok olacağı veya hakları için yeniden başkaldıracağı zamanın kıyısındadır.

Ve hak aramak, tiranların YDD'sinde; mücadele ve başkaldırıya; yani Nâzım Hikmet'in, "Bizim dünyada ne zaman kimse aç kalmayacak,/ korkmayacak kimse kimseden,/ emretmeyecek kimse kimseye,/ umudunu çalmayacak kimse kimsenin?" dizelerindeki sorunun yanıtlanmasına kodlanmıştır!

İNSAN HAKLARI MI, İNSAN HAKLARI MÜCADELESİ Mİ?

⇒ ABD'li düşünür John Rawls, "Siyasal bakımdan insan hakları tarafsızdır. Her siyasal rejimde insan haklarına yer vardır";[226] ya da Dr. Rıza Türmen, "İnsan haklarında meydana gelen en önemli gelişmelerden biri, insan haklarının devletlerin egemenlik alanına girmediği ve korunmasının bütün uluslararası toplumun meşru bir ilgi alanı olduğunun kabulüdür"[227] dediği; yani insan hakları mü-

[225] ABD uçakları 1961'den 1971'e kadar Vietnam'ın güneyindeki Quang Tri bölgesinden Mekong Deltası'na kadar uzanan alana milyonlarca litre kimyasal zehir püskürtmüştü (Cumhuriyet, 30 Nisan 1999, s.6).
[226] John Rawls, Milliyet, 10 Aralık 1998, s.18.
[227] Rıza Türmen, Milliyet, 10 Aralık 1998, s.18.

cadelesini[228] Habermas'cı; 'sivil toplum'cu 'tezler'in labirentlerde aramanın bir hayli moda olduğu postmodern YDD koşullarında, 'Hukuk, insan hakları, iktidar' konusunda 'farklı bir pencere' açmak iddiasında olanlar karşımıza sık sık şu tür 'maruzatlar' dikilir: "Klasik sol/sosyalist yaklaşımın basitçe 'üstyapı(lar)' diye tanımladığı alanın, sol tarafından en az irdelene gelmiş öğesidir 'hukuk'. Her ne kadar siyaset bu bahiste en fazla ilgilenilen düzey gibi görünmekteyse de; onun da 'altyapı'dan özerk bir etkinlik olarak ele alındığı teorik çalışmaların ne yeterli olduğundan ne de gerekli ilgiyi gördüğünden söz etmek mümkün.

Oysa yeni bir dünya/toplum yaratma hedefinin bütün pratiklerinin zemini ve anlam kazandırıcı olarak kavranılması gereken 'sınıf mücadelesi' sürecinin, durmadan yeni, karmaşık biçimler üreten bir 'siper savaşı' görünümünü aldığı şu dönemde bu 'üstyapı(lar)' mücadelenin özellikle yoğunlaştığı alan durumunda.

Dolayısıyla sol/sosyalist hareketin 'dönüşümcü' niteliğini özellikle bu alanda göstermesi, yani hukuk ve siyasetin empoze edilmiş –'verili'- tanımını sorgulamanın yanı sıra o kavramların oluşturucu öğelerini -örneğin meşrûiyet kaynağı ve ihtiyacı, kamu/devlet ayrımı, otorite, iktidar gibi konuları- de derinliğine tartışmaya açan bir konum edinmeye ve bu konumu güçlendirmeye bilhassa özen ve öncelik göstermesi gerek. Hukuk, meşrûiyet sorunu, iktidar, insan hakları" gibi![229]

İnsan hakları mücadelesini; onu yaratan sistemden soyutlayıp, sonu gelmez bir 'üstyapı/altyapı' tartışmasına mahkûm ederek, yapısal çözüm yerine bir düzenleme çerçevesinde ele alan 'dönüştürücü tarz-ı siyaset'i, topyekûn reddetmesem de, bana 'liberallerin çıkmaz sokakı' gibi geldiğini de belirtmeden geçmemeliyim.

1) HAKLARIN MÜCADELE TARİHİ

⇒ Bilmeyen olmasa da, kısaca anımsatarak ilerlemek istiyorum.

İnsan hakları kavram olarak, burjuvazinin feodaliteye karşı verdiği sınıf mücadelesi sırasında 17. yüzyıl Avrupa'sında gelişti. Kilisenin ve devletin geleneksel otoritesine, ruhban sınıfın ve toprak sahiplerinin 'ayrıcalıklarına' karşı herkesin eşit olduğu 'doğal haklar' kavramı ortaya atıldı.

---

[228] İnsan hakları konusunda çeşitli görüşler bak: Birikim Dergisi, No:118, Şubat 1999: Ercan Kanar, "İnsan Hakları: Bir Değerlendirme", s.41-51; Ahmet Mercan, "İnsan 'Hak'larının Seyri", s.52-54; Türkiye Günlüğü Dergisi, No:54, Ocak-Şubat 1999: Sami Selçuk, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Uygulaması", s.5-23; M. Emin Köktaş, "İnsan Hakları Bildirilerinde Din Sorunu", s.45-54; Thomas Paine, İnsan Hakları, çev. Hüseyin Sarıca, Belge Yay., 1985.

[229] Birikim Dergisi, No:118, Şubat 1999, s.17.

Genç burjuvazi, sınırlı bir devlet, din ve vicdan hürriyeti istiyordu. Yükselen orta sınıf için haklar, soylularla yasalar önünde eşit ve yönetimde söz sahibi olma yolunun açılmasıydı. İnsanların 'doğal hakları' kuramcılarından John Locke için 'yaşam, özgürlük ve mülkiyet' üç temel hakkı oluşturuyordu.[230]

'Toplum Sözleşmesi'nin (1762) yazarı Jean-Jacques Rousseau'ya göre egemenlik insanların kendilerine aitti ve bir hükümet ya da yöneticiye devredilmemeliydi.

İnsan haklarının evrensel olduğu inancı, Amerika'da 1776 yılında imzalanan Bağımsızlık Bildirgesi ve Fransa'da kabul edilen 1789 İnsan Hakları Bildirgesi ile ilk kez siyasi sahneye taşınmış oldu.

İngiltere ve kıta Avrupa'sında verilen sınıf savaşımları sonucu burjuvazi oy hakkı, hükümette mülkiyet oranında temsil gibi haklar kazandıkça, genç burjuvazinin devrimci yanı da törpülenmeye başladı. Eşitlik, liberallere göre bireylerin eşit olmayan becerilerini geliştirmeleri için verilen eşit fırsattan ibaretti. Mülk sahibi olmak gerekiyordu. Bu yüzden parası olanlar, tabiatıyla daha yetenekli olanlardı ve toplumu onlar yönetmeliydi.[231]

⇒ Burjuvazinin egemenlik dünyasında sözleşmeler, beyannameler birbirini izlese de, insan hakları hızla karşılığı olmayan bir hayalete ya da durmadan çiğnenen haklara dönüştü... Bu kaçınılmazdı. Çünkü "İnsan hakları kavramının ana hatları, kutsanmış düzenliliği alaşağı eden modern dünyanın temellerinin atıldığı yüzyılda, burjuvazinin kapitalist üretim ilişkilerini ulus devlet ölçeğinde iktidara taşıma mücadelesi verdiği süreçte çizilmiştir. (...)

19. yüzyıl tarihçisi Jean Michelet'in deyimiyle 'yeni çağın amentüsü' hâline gelen insan hakları bildirgelerinde ve bu bildirgeleri esas alan anayasalarda mülkiyet, özgürlük, güvenlik ve eşitlik haklarının 'doğal ve kaldırılamaz haklar' olarak ilk sıradaki yerini alması, burjuvazinin bütünüyle soyut, ideal homo economicus'a işlerlik kazandırma ve piyasadaki rekabetin yaratacağı eşitsizlikleri saklayan, ulus devletlerin 'hayali cemaatleri'nin ortak payandası olarak tasavvur edilen bir üst kimliği; yasa önünde eşit kılınan 'soyut vatandaşı' yaratma mücadelesinin somut bir ifadesi olmaktadır.

Uzun lafın kısası, liberalizmin insan hakları listesi, burjuvazinin kendi iktidar nesnesinin inşasını mümkün kılacak biçimde yazılmıştır.

Burjuvazinin siyasal iktidar mücadelesinde merkezi bir değer atfedilen özgürlük kavramı, 1789 İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'nde 'başkalarına zarar

[230] Bu konuda bak: John Stuart Mill, Özgürlük Üstüne, çev. Alime Ertan, Belge Yay., 1985.
[231] Özlem Ulusoy, Cumhuriyet, 10 Aralık 1997, s.11.

vermeden her şeyi yapabilme' şeklinde tanımlanmıştır. Bu açıklamada liberalizmin birey kavrayışını yakalamak mümkündür: Özgürlük, kendi mikro mekânlarında birbirlerinin alanlarına müdahalede bulunmadan yaşayan, Marx'ın Yahudi Sorunu'ndaki ifadesiyle, 'yalıtılmış bireyler'in özgürlüğüdür/hakkıdır. Öyleyse özgürlüğün pratik anlamı nedir? Marx bu soruya 'mülkiyet hakkıdır' yanıtını veriyor: 'Demek ki özel mülkiyet hakkı, bir kişinin kendi isteğine göre varını yoğunu kullanma hakkıdır; bu hak, başkaları ile ilişkili olmadan, toplum birliğinden bağımsız olarak kullanılan bir hak, özel kullanma hakkıdır. Burjuva toplumunun temelini kuran, bu özgürlük ve onun pratik sonuçlarıdır'.[232]

Kapitalist üretim ilişkilerinin iskeletini oluşturan kutsal özel mülkiyet hakları, liberal politik felsefede öylesine hayati önem taşıyan bir mevzu olmuştur ki, mülkiyet, bireyin yaşam hakkı kavramsallaştırmasının dahi dayanak noktasını oluşturmuştur. Mülkiyet hakları kavramına doğal haklar doktrininde oldukça geniş yer veren John Locke, yaşam hakkını 'bireyin kendi bedenini bir mülk olarak koruma hakkı'[233] biçiminde formüle etmektedir. Bu hakla kastedilen, bedenin bireyin üzerinde sözleşme yapabileceği bir mülk olduğudur ki: Bu da kapitalist üretim ilişkilerinin varlık koşulu olan 'özgür emek' hareketinin sağlanması için gereken çerçeveyi çizmektedir. Burjuva toplumunda bu yaşam hakkından 'en fazla yararlananlar' ise, ellerinde kendi bedenlerinden başka hiçbir mülkiyeti bulunmayanlar sınıfı, proletarya olmuştur. Birey, var kalma mücadelesinde tek çıkış yolu olarak karşısına dikilen ve kendi bedeni üzerinde irade kullanma haklarının neredeyse tamamını çalışma süresi boyunca teslim alan bu sözleşme aracılığıyla özgürlük haklarının kapısından dahi geçemediği kapitalist mübadele ilişkilerine dahil olmaktadır: 'Kapitaliste emek gücünü sattığı bu sözleşme, kendisini serbestçe onun tasarrufuna verdiğini, deyim yerindeyse akla kara gibi tanıtlar. Pazarlık tamamlandıktan sonra, onun başına buyruk birey olmadığı anlaşılır: Emek gücünü satmak için özgür olduğu süre, onu satmaya zorlandığı süredir; ve gerçekten de vampir, sömürülecek tek bir adalesi, bir damla kanı olduğu sürece onu elinden bırakmayacaktır'.[234]

Liberalizmin, 'bireye saygı', 'evrensellik', 'özgürlük' ve 'eşitlik' kavramlarını temel alan -Marx'ın deyimiyle- 'cafcaflı insan hakları listesi', kapitalist mübadele ilişkilerinin a priori kabul etmek zorunda olduğu, aralarında çelişki bulunmayan bireysel özneler varsayımını destekler nitelikte olan, oy veren, hukuk karşı-

---

[232] Karl Marx, Yahudi Sorunu, çev. Niyazi Berkes, Sol Yay., 1968, s.35.

[233] A. Belden Fields, W. Dieter Narr, "Humain Rights as a Holistic Concept", Humain Rights Quarterly, Vol 14 (1), The John Hopkins Press, 1992, s.3.

[234] Karl Marx, Kapital Cilt-1, çev. Alaattin Bilgi, Sol Yay., 4. baskı, 1993, s.314.

sında eşit politik özneleri yaratmakla sınırlı bir özgürleşme modeli sunmaktan ötëye gidememiştir. Birbirleriyle benzer toplumsal ilişkilere giren eşit bireylerden oluşan bir toplumda, bireylerin kendi potansiyellerini gerçekleştirmelerinin önünü açan toplumsal kurtuluş projesinin yanından bile geçmeyen liberal insan hakları anlayışı bir özgürleşme programından çok, bireyleri burjuvazinin salt fayda sağlanabilecek nesneler gözüyle baktığı metalara dönüştüren sistemli bir nesneleştirme programının parçası olmuştur".[235]

⇒ İnsan(lık)ın nesneleştirildiği sınıflı-sömürücü kapitalist egemenlik dünyasında her yıl çıkarılan 'faturalar', insan haklarının ne denli vahim olduğunu göstermektedir. Dünyamızda "Herkesin yaşama, kişisel özgürlük ve güvenlikte olma hakkı"nı 'birileri' sürekli 'kemiriyor'; bununla yetinmeyenler, doğaya verdikleri zararla insanlığın yaşama hakkını da yavaş yavaş elinden alıyor! Yani İnsan hakları ihlâllerini önleme çalışmasında en önemli metin olarak kabul edilen 'İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi' nin 'kaleme alınışının' üzerinden uzun yıllar geçse de, değişen bir şey yok.

BM'nin Paris Kongresi'nde 48 devletin olumlu oy kullandığı, 8 devletin ise çekimser kaldığı oylama sonucu kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi oluşturulurken 1789 Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'nden yararlanıldı. Türkiye, 6 Nisan 1949 tarihli ve 9119 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla bildirgeyi benimseyerek 27 Mayıs 1949 tarihinde yürürlüğe soktu. Evrensel bildirgenin kabulünün I. yıldönümünde 10 Aralık tarihi uluslararası kutlama günü olarak kabul edildi.

⇒ 1948 yılından beri bu bildirge aracılığıyla insan hakları konusu dünyamızın en önemli gündem maddelerinden birini oluştururken yerel, ulusal, bölgesel ve uluslararası birçok anlaşmanın doğuşuna da zemin hazırladı. Dünyadan çeşitli insan hakları örgütleriyle Türkiye'den İnsan Hakları Vakfı, İnsan Hakları Derneği ve İzmir Savaş Karşıtları Derneği'nin raporlarına dayanılarak hazırlanan 'İnsan Haklarının Dünyada ve Türkiye'de 50 Yılı' çalışmasında varılan sonuç, gerçeğin altını özenle çizen söz konusu çalışma, insan haklarını ihlâl etmeyi 'adet' hâline getirmiş, bu uğurda hukuku 'devre dışı bırakmış' ülkelerin karnesinin de her geçen yıl daha da kötüye gittiğini ortaya koyuyor.

Ø İnsan haklarının kitlesel ihlâllerinde ana neden olarak da savaş gösteriliyor. İnsan hakları karnesi zayıf olan ülkelerin önde gelenleri de şöyle sıralanıyor: "Afganistan, Cezayir, Ruanda, Bangladeş, Bulgaristan, Brezilya, Burundi, Kamerun,

[235] Şebnem Baransel-Tezcan E. Abay, "İnsan Hakları Retoriği ve Mücadele Gerçeği", Gelenek Dergisi, No:59, Nisan 1999, s.125-127.

Çad, Kolombiya, Hırvatistan, Cibuti, Gabon, Gambiya, Gürcistan, Yunanistan, Guatemala, Gine, Haiti, Honduras, Hindistan, Endonezya, İran, Irak, İsrail, İtalya, Kenya, Kuveyt, Liberya, Malezya, Lübnan, Libya, Meksika, Nikaragua, Nambiya, Nijerya, Pakistan, Filistin, Panama, Rusya, Sırbistan, Somali, Güney Afrika, Sudan, Suriye, Tunus, Türkiye, Ukrayna, Yemen, Zambiya, Arjantin"!

- Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na göre, Türkiye 562 başvuru ile ihlâl sıralamasında 3. sırada bulunuyor!
- İnsan Hakları İzleme Komitesi'ne göre ise insan hakları açısından, Türkiye en kötüler sıralamasında 14. sırada yer alıyor!
- İnsan Hakları Derneği (İHD) ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı 1998 yılı Kasım sonu verilerine göre 131 kişi faili meçhul cinayetlerle, 75 kişi yargısız infaz ve gözaltında, 2.089 kişi çatışmada, 75 kişi de sivillere yönelik eylemlerde yaşamını yitirdi. 1998 yılı süresince Türkiye'de 31.664 kişi gözaltına alındı. 1998'de 126 dernek, sendika, gazete ve dergi polis tarafından basıldı, 116'sı kapatıldı. 11.729 kişi çeşitli nedenlerle işlerinden çıkarıldı!
- Türkiye'de kadınların %97'sinin şiddete maruz kaldığı, ailelerin %83'ünde erkeklerin her türlü şiddeti uyguladığı ve yılda ortalama 15 bin kadının tecavüze uğradığı, her yıl 1 milyon 400 bin kadının dayak yediği, gözaltına alınan kadınların %80'inin cinsel taciz ve şiddete uğradığı raporlarla belgelendi. 1998 yılında 3 kadın tecavüz edildikten sonra öldürülürken Güneydoğu'da 77 korucu hakkında tecavüz ve kız kaçırma suçundan dava açıldı!
- Cenevre'deki BM İnsan Hakları Merkezi'ne 1992'de yapılan 43 bin ihlâl başvurusu, 1993'te 3 kat artarak 125 bine yükseldi!
- Dünyada 1,5 milyar kişi sağlık hizmetinden yoksun yaşıyor!
- Okuma-yazma bilmeyen 1 milyar kişi kültürel haklardan yararlanamıyor!
- Yaklaşık 1 milyar işsizin yaşadığı dünyada bu sayı ekonomik krizlerle artıyor!
- Çoğu Afrika'da, yaklaşık 2 milyar kişi yetersiz besleniyor!
- Dünyada 30 milyonu aşkın mülteci var!
- Uluslararası yasaları reddeden 20 ülkede yılda yaklaşık 200 milyon çocuk işçi olarak çalıştırılıyor!
- Dünyada yılda 140 bin kişi gözaltında kaybediliyor!
- Cezaevlerinde yaşanan olaylar sonucu her yıl 3 bin tutuklu ve hükümlü yaşamını kaybediyor!
- Dünyada 25 ülkede 16 yaşından küçük 250 bin çocuk silâhaltında bulunuyor!
- Etnik savaşlar yılda 1 ila 3 milyon çocuğun ölümüne neden oluyor![236]

[236] Ümit Otan-Alper Turgut-Bertan Aganoğlu, Cumhuriyet, 10 Aralık 1998, s.9.

Böylesi bir dünyada, insan hakları mücadelesini Habermas'cı; 'sivil toplum'cu 'tezler'in edilgen beklentileriyle taçlandırdıkları 'sivil itaatsizlik' türünden 'liberal genellemeleri'ndeki soyut çerçeveye hapsedemezsiniz![237] Marksizm'in açımlayıcı tezlerine sırt dönemezsiniz!

2) MARKSİZM VE İNSAN HAKLARI

⇒ "Marx ve Engels'in ütopyacı reformistlere yönelttiği eleştiri, hakiki toplumsal değişimi halkın politik mücadelesinden ayrı tutan varsayımlar açığa çıkarır. (...) Yasal değişim, şüphesiz zulüm ve baskıya karşı halkın direnişine uygun ortam sağlayabilir; zulüm ve baskıların farkına varılarak teşhir edilebileceği meşru bir zemin yaratabilir. Tarihsel olarak, yasal haklar, toplumsal adaletin sağlanması için yürütülen birçok mücadelede hayati bir rol oynamaktadır. (...) Ama bu stratejinin önemli bir sorunu; sömürülenleri kendi kurtuluşlarına katkı sunamaz ve çoğunlukla başkalarına bel bağlar hâle getirmesidir. Ezilen yığınların harekete geçmesinin oldukça zor olduğunun bilinmesine rağmen, onların birleşme ve değiştirme kapasitesi de küçümsenmemelidir. (...)

Marx ve Engels'in bakış açısıyla, yasalcı bir yaklaşım ile 'burjuvazinin duygularına ve başvurmaya mahkûm' olur ve 'sınıf mücadelesini köreltir'. Sonuç olarak, halkın politik hareketini açığa çıkmasını kolaylaştıracak bir kitle stratejisi olma şansını yitirir. Çok sayıda çalışmasını, esaslı bir değişim talebine çevirmede gösterdiği başarısızlık, son tahlilde insan hakları mücadelesini apolitikleştiren bir eksiktir. Hem ütopyacı reformcuların, hem de reformcuların, 'her politik eylemi yadsıyan' tutucu sosyalist ve burjuva sosyalist olarak damgalandığını Manifesto'dan öğreniriz. (...)

Sömürünün yapısal özelliklerini gündeme getirmeden sorunun etrafında dolaşan reformların, aslında düzenin 'varlığını devam ettirmesi'ne hizmet ettiğini de bize Manifesto öğretir. İşkence, kölelik ve fahişelik yapmaya zorlanma gibi, sömürünün de var olan düzenin tesadüfî alışkanlıklarından değil, bizzat doğasından kaynaklandığı görüşü Manifesto'nun temelini oluşturur. Yalnızca bu sözde aşırılıkların (işleyiş bozukluğunun) giderilmesi, çocukların köle olarak çalıştırılmasında olduğu gibi düzeni güvenceye almaya yardım eder. Çünkü böylece ekonomik ve siyasal çatışmaya yol açabilecek 'utanç verici' nitelikleri gizlenir. (...)

Marx ve Engels'in evrenselci yaklaşımı, ekonominin uluslararası yanına vurgu yapar; sermayenin ulusal sınırları önemsizleştirdiğini belirtir. Yasaların

---

[237] İnsan hakları mücadelesinde çeşitli öneriler için bak: H. Arendt-R. Dworkin-J. Habermas vd., Kamu Vicdanına Çağrı: Sivil İtaatsizlik, çev. Yakup Coşar, Ayrıntı Yay., 1997; J.C. Scott, Tahakküm ve Direniş Sanatları, çev. Alev Türker, Ayrıntı Yay., 1995.

üretim ilişkilerinin bir yansıması olduğunu, ne ulusal ne de uluslararası yasaların tarafsız bir statüsü olduğunu, hatta tam tersine, üretim ilişkilerinin bir aynası olduğunu Manifesto'dan okuruz. Marx ve Engels, 'Hukuk, ahlâk ve dinin gerisinde, tıpkı birçok burjuva çıkarlar gibi pusuya yatmış burjuva önyargılar olduğu"nu savunur. (...)

Marx ve Engels, öte yandan yasaların gelişmesinin maddi güçlerin gelişmesi tarafından belirlendiğini, 'Nasıl ki hukukumuz, sınıfınızın herkes için bir yasa hâline getirilmiş istemlerinden, esas niteliği ve doğrultusu sınıfınızın varlığının iktisadî koşulları tarafından belirlenen istemlerinden başka bir şey değilse,' diyerek ileri sürer. Başka bir ifadeyle, yasalar üretim ilişkilerini, yani bir grubun diğerlerine karşı destekleyen ilişkileri yansıtır.

Uluslararası hukukun dünya çapında uygulanabilirliğinin olanaklı hâle gelmesi ekonomik küreselleşmenin doğrudan sonucudur. Yasal sistem, bu anlayışa göre, var olan üretim biçiminin koruyucusu olur. Hukuk, aynı zamanda hangi koşullar altında güç kullanımına yetki verileceğini belirler ve toplumda müsaade edilen şeylerin alanını önceden sınırlar. Halkın büyük çoğunluğunun hukuk tarafından çizilen sınırları kabullenmesini güvence altına almak için, sosyoekonomik sistemle yasal sistem arasındaki bağlantının gizlenmesi şarttır. Bu nedenle, bu sistemin tarafsız ve bağımsız olarak sunulması hayati önem taşır.

Daha derine indiğimiz zaman, yasaların toplumsal entegrasyonun bir aracı olarak işlediğini, toplumun farklı kesimlerini var olan ekonomik ilişkilere uydurduğunu, mesela farklılıkları barındıran bir toplumla homojen bir varlık gibi ilişki kurduğunu görürüz. Tıpkı, Marx'ın, 'Kendi burjuva özgürlük, kültür, hukuk vb. kavramlarınız... kendi burjuva üretim ve burjuva mülkiyetinizin koşullarının ürününden başka bir şey değildir; nasıl ki, hukukunuz, sınıfınızın herkes için bir yasa hâline getirilmiş istemlerinden, esas niteliği ve doğrultusu sınıfınızın varlığının iktisadî koşulları tarafından belirlenen istemlerinden başka bir şey değilse,' saptamasındaki gibi.

Toplumun bir kesimi için yararlı olan hukuk, toplumun bütününün çıkarlarını yansıtıyormuş gibi sunulur. Toplumun bütün üyelerinin çıkarlarına hizmet ediyormuş, temsil ettiği çıkarları evrenselmiş görünmek zorundadır. Yığınlar, hukukun yasak ve yönlendirmelerine uyum sağlamak için 'kendiliğinden' rıza göstererek alışkanlıklarını, isteklerini, hükümlerini değiştirdiği zaman, hukuk maksimum kapasitesine erişir.

Uluslararası yasaları, uluslararası ekonomik sistemle karşılıklı ilişki içinde incelediğimiz zaman, endüstrileşmiş ülkelerin yürürlükte olan yasal sözleşmelerden gereğinden fazla çıkar sağladığı ortaya çıkar. (...) Yasalar; büyük oranda

zulmün ve baskının nedeni olan sosyoekonomik ilişkileri aynen yansıttığından dolayı, maddi güçler (gerçeği soyut liberal iddialardan-b.n) çok daha fazla ciddiyetle ele alınmalıdır. (...)

(Bu noktada insan hakları ve hukuka ilişkin -b.n) liberal yaklaşımla ilgili asıl sorun, Marx'ın kimi eserlerinde ortaya koyduğu biçimiyle, soyut eşitlik düşüncesini savunmasıdır. Soyut eşitlik; bireyleri, özel, ekonomik ve toplumsal konulardan ve ilişkilerden arındırarak şekli bir eşitliğe götürür. Yahudi Sorunu adlı eserinde Marx, liberal politik hakların ne evrensel olarak eşitliği başaramadığına, ne de sömürüyü ortadan kaldıramadığına dikkat çeker. Soyut eşitlik görüşünün kapitalist üretim biçiminin ürünü olduğunu Marx, tarihsel materyalist çözümlemesi aracılığıyla açığa çıkarır. Çoğu liberalin, soyut eşitliğin rasyonel düşünceden zorunlu olarak türediği iddiasının doğru olmadığını iler sürer. (...)

İnsan haklarının tarih dışı bir konumda olduğunu söyleyen liberal düşünceyi redden Marx, insan haklarının maddi temelini açığa çıkarmak ister. George Branket, Marx'ın mübadelenin bir ürünü olarak tanımladığı soyut eşitliğin, kapitalizmin en temel görüngüsü olduğuna dikkat çeker. Varlığını sürdürebilmek için, kapitalist sistemin savunması gereken şey şudur: 'Her bir özne mübadele eden bireydir; yani her biri diğeriyle, diğerleri de onunla karşılıklı olarak aynı toplumsal ilişki içindedir. Böylesine karşılıklı bir mübadelenin özneleri olarak, aralarındaki ilişki eşitlerin ilişkisidir. Aralarındaki çelişkiler bir yana, hatta farkı bile dile getiren, en ufak ayırımın kırıntısını dahi bulmak imkânsızdır' (Grundrisse). Böylece mübadele ilişkilerine dayanan kapitalizm, insanlar arasında eşitliği şekli olarak öngörmeye mecburdur. Bu açıdan kapitalist mübadele ilişkisi, diğer üretim biçimlerindeki mübadele ilişkisinin tersine, zordan (kölelikte olduğu gibi) ve sosyal rollerden (kast veya feodal sistemde olduğu gibi) doğan yükümlülüklerden bağımsız olması bakımından tektir.

Fakat, mübadele gerçekten olacaksa o zaman eşitlik biçimsel düzeyde sınırlanır ve tam anlamıyla gerçekleşemez. Başka bir ifadeyle, eğer herkes sadece biçimsel olarak değil de, tam anlamıyla eşit olsaydı o zaman mübadelenin olmasına gerek kalmayacaktı. Bu, Brenkert'in ifade ettiği şeye tekabül eder; mübadele ilişkilerinin iki önkoşulu vardır. Birincisi, bireyler gerçekten farklıdır, farklı ihtiyaçlara, yeteneklere vs. sahiptirler. İkincisi bireyler ihtiyaç fazlasına sahiptir, 'vazgeçebileceği, başkasına devredebileceği bir şeye sahiptir'. Bu iki önkoşul, her öznenin -mübadelenin sürebilmesi için gönüllü ve özgür iradeye sahip bireyin- eşit mübadeleci olduğu soyut düşüncesiyle birlikte, genelde hakların tanınmasına öncülük eder. Hakların kabulünün, karşılıklı anlaşmalı mübadeleye dayanan kapitalist üretimin bir türevi olduğunu görürüz.

Kapitalist sistem içerisinde, her birey diğeri ürün sahibi, yani mülkiyet sahibi ve bu ürün üzerinde hak sahibi olduğu müddetçe onula ilişki kurar. Bu nedenle kapitalist toplumda temel hak özel mülkiyet hakkıdır; mülkiyet kişinin hem dışında hem de içindedir. Örneğin; sözde temel haklardan kişi güvenliği hakkı ve hareket özgürlğü, kişinin bedeninin onun mülkiyeti olarak kabul edildiği mülkiyet hakkından türemiştir. Mülkiyet hakkı; biçimsel eşitlik ve mübadele kavramından doğan ilk hak olduğu için bütün diğer hakların temeli olur: Toplumdaki ilişkiler giderek, daha fazla kapitalist mübadele tarafından biçimlendikçe, hakların kabulü de genişler. Bu şekilde yeni haklar ortaya çıkar. Elbette kapitalizmin bu çözümlemesi; Marx'ın, 'Haklar asla ekonomik düzenden ve onun kültürel gelişiminden daha fazla olamaz' (Gotha Programının Eleştirisi) iddiasını biçimlendirir. (...)

Mülkiyet hakkını bir kez daha ele alalım. Marx, mülkiyet hakkının özgürlüğün bireyci doğasını esir aldığını ileri sürer. Yahudi Sorunu adlı eserinde, bu hakların 'politik kurtuluş'a mutlaka katkıda bulunduğunu iddia eder: 'Mülkiyet hakkı... toplumdan bağımsız olarak ve diğerlerini düşünmeden, servetin istediği gibi yararlanma ve istediği gibi harcama hakkıdır... Bu, her insanın diğerini, kendi özgürlüğünü gerçekleştirmenin aracı olarak değil, özgürlüğünü sınırlayan olarak görmesine neden olur'. Varolan toplumsal ve ekonomik eşitsizlikleri hiç dokunmadan olduğu gibi bırakmanın yanı sıra, diğer bütün politik haklar gibi mülkiyet hakkı da insanların tamamen asosyal kavranışı temeline dayanmaktadır.

İnsanların yalıtılmış, her biri kendi içine kapanık monadlar olarak kurgulandığı liberal gelenek içerisindeki politik özgürleşmenin bireycilik ve aykırılık üzerine kurulduğunu iddia ederken Marx oldukça inandırıcıdır. Yalnızca kendi mülkiyetinin dokunulmazlığını güvence altına alabilmek için diğerinin mülkiyetinin dokunulmazlığına rıza gösterir. Marx'a göre politik özgürlük, 'Diğerlerine zarar vermeyecek her şeyi yapma özgürlüğü'dür. Özgürlük bir kişinin diğerinden ayrılması üzerine kurulduğu için, bu özgürlüğü anlamanın çok sınırlı bir yöntemidir. Benmerkezci veya egoist çıkar, kapitalizmin yasal öznesini ve sonuçta ahlâki öznesini biçimlendirir. Yasalar gibi, insan hakları da 'burjuva sınıfının ve toplumunun dayandığı temel ilişkiler serisini tarif etmeye yarar'. Politik özgürleşme, çok açık şekilde politik ilerlemeyi temsil ediyor olmasına rağmen, 'İnsanlığın kurtuluşunun son biçimi' değildir. (...)

Marx'a göre, insanlığın kurtuluşu, ne zaman politik hayatın soyut eşitliği, medeni yaşamın sayısız eşitsizliği tarafından temelden sarsılmazsa ve insanlar birbiriyle kişisel çıkarlarla ilişki kurmaktan vazgeçerlerse ancak o zaman gerçek-

leşecektir. (...) Politik özgürleşmenin, toplumun ilerlemesine olanak tanımasına rağmen, böylesi bir özgürleşme var olan sosyoekonomik ilişkilerin ürünüdür ve bu nedenle sistemin doğasından kaynaklanan gerçek eşitliğin üstesinden gelemez. Özgürlük kavramını bireysel haklara dayandırır; Marx ve Engels'in talep ettiği insan türünün olanaklarına değil.

"Gerçek birey insan, ne zaman soyut yurttaşı kendi içinde içselleştirip, bireysel insan olarak, günlük yaşamında, işinde ve özel ilişkilerinde bir cinsil varlık (species being) olursa; ne zaman insan 'forces propres'unu (kendi güçlerini) toplumsal güçler olarak tanır, örgütler ve böylece toplumsal gücü kendisinden politik güç biçiminde ayırmazsa özgürleşme tamamlanmış demektir' (Yahudi Sorunu).

Marx'ın savunduğu özgürleşme; soyut olarak eşitliği bireylerin ayrılığına ve rekabetine değil, toplumsallığına ve ortaklığına dayanır: 'Herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacına göre!' Ancak böyle bir özgürlüğe kavuşmak için üretim ilişkilerine karşı çıkılması ve değiştirilmesi zorunludur".[238]

İNSAN HAKLARININ TÜRKİYE CEPHESİ!

⇒ İnsan sorununu yaşayan Türk(iye) toplumunda[239] siyasetin ve ekonominin dolarizasyonu, toplumsal polarizasyonu da devreye sokarken; karşıt kampları birbirine rağmen özellikler kazanarak, ara katmanlara 'Ay-ef-ef' sorusunu yönelttiği bir coğrafya özelliği kazanıyor.[240] 1980 Askeri darbesinden Özal'a, oradan da 5 Nisan 1994 'paketi'nin açılmasına[241] uzanan ve Ferai Tınç'ın

---

[238] "Marx'ın insan hakları ve kapitalizme yönelttiği eleştirilerin yanı sıra, tarihsel analizi, kapitalizmin ve hakların, her ne kadar sınırlı olsa da, ilerici olduğu sonucuna götürür. Brenkert'ın açıkladığı biçimiyle; Marx'a sadık kalan Marksist görüş içerisinde, haklar 'üstünkörü' bir şekilde 'mutlaka burjuva sınıfın özel çıkarlarına hizmet etmekle' eleştirilemez; 'Aslına bakılırsa, insan haklarına yapılan başvuruların çalışan sınıfa özgü çıkarlara hizmet edebileceği açıktır'" (Joseph Buttigieg-Neve Gordon-Jacinda Swanson, "İnsan Hakları İçin Mücadele Bir Özgürleşme Mücadele midir?", çev. Yıldız Temürtürkan, Özgür Üniversite Forumu "Devlet", No:5, Ekim-Kasım-Aralık 1998, s.183-188).

[239] "Elveda başkaldırı" demeyenler; ahde vefalarından, insana olan sevgi ve saygılarından hâlâ vazgeçmeyen dinozorlardır... İçin rahat olsun, onlardan sana zarar gelmez. Onlar, insana saygısızlık ya da "hakaret etmez". Çünkü onlar, şunlara demeyecek, hissetmeyecek ve yazmayacak kadar insandırlar: "Siyah beyaz görüntüler, beni alıp çok eskilere götürüyor. Unutmak istediğim o eski trajik günlere, insanların ne olduğu belirsiz idealler uğruna öldükleri, kavga ettikleri, terörü destekledikleri o günlere..." (Ertuğrul Özkök, Hürriyet, 2 Kasım 1994, s.11, Avr. Bas).

[240] İngilizce okunuşu ile "Ay-ef-ef" "Dost musun, düşman musun?" anlamına gelen "Identify, fridend or foe?" sözcüklerinin baş harflerinden yapılmış bir kısaltmadır. Savaş hâlinde kullanılan deyimdir... Dolarizasyonun toplumsal polarizasyonunu yaşayan Türkiye'den söz ederken, savaşta kullanılan bu deyimi kullanmakta bir sakınca görmüyorum...

[241] 5 Nisan 1994 "paketi" yeterli bulunmamıştır! Serdar Turgut'un Washington'dan bildirdiğine göre: "IMF, paketi hafif buldu" (Hürriyet, 23 Nisan 1994, Avr. Bas.)

'IMF'li dış politika dönemi'[242] dediği kesit; Türkiye'yi cehenneme çeviren Kuzey boyunduruğunun ideolojik-politik-kültürel-ekonomik olarak pekiştirildiği ve 90'ların sonundaki soru(n)ların tohumlarının atıldığı dönemdi...

1994'ün başlarında Talat Halman, '1994 Depremi'nden söz ederek, "Yaman bir sarsıntıya uğradık, bir depremi yaşıyoruz. İktisadi çöküntüye yakın olduğumuz belki aşırı karamsar bir görüş... Ne var ki, bu tehlike gözümüzün içine bakıyor"[243] dediğinde, çok kimse bu tespiti oldukça karamsar bulmuştu; ama tespit doğrulandı! Sonrada tartışmalar başladı: Darbecilerin şefi Kenan Evren'in, "Ben esasında şeyden korkarım: Yani bir patlamadan? Bilhassa işçi kesiminden gelecek patlama beni endişelendiriyor"[244] dediği koşulları; Taha Akyol, "Dar ve karanlık tünelden geçmek" diye tariflerken; 'Hürriyet' Gazetesi, "Türkiye bugün bir milli seferberliğe muhtaçtır. Bunun öncüsü, savunucusu ve takipçisi olacağız"[245] yaygaralarına sarıldı. Aradan yıllar geçtikten sonra 28 Şubat Süreci devreye girdi.

⇒ Yurttaşlarını yetişmelerinin her aşamasında dayakla te'dip etmeyi marifet bellemiş kirli savaşçı derin jerontokratik[246] devlet, 28 Şubat sürecini derinleştirerek saldırganlaştırdı. Örneğin 8 Mart 1999'da sokağa çıktıkları için saçlarından sürüklenerek gözaltına alınan genç kadınlar; İstanbul üniversitelerinde 16 Mart katliamını anmak için toplanan üniversite öğrencilerinin yaka-paça, coplanarak gözaltına alınışı ve yara-bere içinde DGM'ye sevk edilişi; Çanakkale'de üniversite kantinine afiş asan öğrencilerin özel timlerce dövülüşü; İzmir ve Mersin'de Newroz'u kutlayan öğrencilerin güvenlik görevlilerince hakaretlere uğrayarak tartaklanması; Ankara'da yemek fiyatlarının artışını protesto eden Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin itile-kakıla gözaltına alınıp DGM'ye sevk edilişi, yine Hacettepe Üniversitesi'nde Newroz kutlamasında çene kemiği kırılan, kafaları patlatılan öğrenciler vb. gibi!

İşin traji-komik yönü, devletin dayakçı polisini kollamak için her keresinde bir gerekçe üretmedeki ustalaşmışlığı. Bu keresindeyse, gerekçe malûm, 'PKK terörü'! Değil mi ki, sağda solda serseri bombalar patlıyor, değil mi ki Kürt insanları metropol varoşlarında ve Kürt illerinde Newroz ateşleri yakıyor; her sokağa çıkan sopayı, copu hakkediyor demektir. Gözaltına alınanların %99'u, daha Savcılığa sevk edilmeden ya da sevk edildikten hemen sonra, hakkında

---

[242] Ferai Tınç, Hürriyet, 18 Nisan 1994, Avr. Bas.
[243] Talat Halman, Milliyet, 22 Şubat 1994, Avr. Bas.
[244] Kenan Evren, Aktüel, No:145, s.24.
[245] Hürriyet, 22 Nisan 1994, Avr. Bas.
[246] Jerontokrasi: Yaşlıların yönetimi.

kovuşturmaya gerek olmadığı gerekçesiyle serbest bırakılıyormuş, ne gam?! Polis-jandarma dayağı, huzur ve güvenlik ortamının, her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyduğumuz birlik ve beraberlik ruhunun ve demokratik hukuk devletinin şaşmaz güvencesidir ne de olsa. Dayağı bir kez yiyen, bir daha sokağa çıkmadan önce, iki kez düşünecektir.

Evet, Türkiye'de polis/güvenlik güçleri kendini hem yargı, hem de infaz mercii yerine koyuyor. Yakalıyor, cezalandırıyor, hatta infaz ediyor. İşin ürkütücü yanı, devlet otoritesinin, hemen her zaman ona bu rolünde arka çıkması, hatta kışkırtması. Yani yasama-yürütme-yargı ayrılığından oluşan Anayasal güçlerin ayrılığı ilkesini kendi ayaklarıyla çiğneyerek 'Hukuk Devleti' yerine 'Polis Devleti' kurgusuna meşruiyet zemini yaratması. Mağdurlarının ya da mağdur yakınlarının insanüstü çabaları sonucu kamuoyuna mal olabilmiş az sayıda işkence ve işkence sonucu ölüm davasının yıllardır şehir şehir süründürülürken, alınlarında 'katil' yazılı pek çok görevlinin ellerini kollarını sallayarak aramızda dolaşması, terfilerle ödüllendirilmeleri buna kanıt değil mi? Ya da 'ağır' devlet adamlarının gerdan kıra kıra 'Polisimiz canla başla görevini yapmaktadır. Bu memleketin polisini yıpratmayın!' yollu aba-altından-sopalı tehditleri? Eminim ki bu satırların pek çok okuru, hayatında en az bir kez Emniyet'e düşmüş ve 'Burada Anayasa, hak-hukuk işlemez' dersini en yetkili ağızlardan bellemiştir. Ya da en azından, emniyet mensubu cenazelerinde elleri kurt başlı 'güvenlik' görevlilerinin 'Kahrolsun İnsan Hakları!' çığırtkanlığına tanık olmuştur.

Türkiye'yi yönetenler, her zaman toplumu hizaya getirmede kerteriz alabilecekleri bir iç ve/veya dış 'tehdit' saptaya gelmişlerdir. Demokratik taleplerimizi, daha iyi, adil, eşit, kardeşçe ve özgür bir yaşama özlemlerimizi ertelemenin gerekçesi her zaman için vardır; 'Milli-Askeri-Strateji-Konsepti' hep bir düşman/kuşatılmışlık paranoyasıyla karşı karşıya bırakır bizi. Ve bu (gerçek ya da hayalî, hiç önemli değil) düşman/tehdit karşısında Devlet'in yani Merkezî (ve giderek de temerküz eden) Otorite'nin ardında hizaya geçmemizi bekler. Bu düşman/tehdit, Komünizm de olabilir, Anarşi de, Bölücülük de, İrtica da, Dış Düşman(lar) da. Önemli olan, hep bir Tehdit'in var olması ve bizim bu tehdit karşısında Devlet'in ardına sıraya dizilip 'devletlû'lara 'Türkiye Sizinle Gurur Duyuyor!' diye alkış tutmamızdır. Açlıktan guruldayan midelerimizin sesini bastırıp, hastane kuyruklarında ölüşlerimizi, parasızlıktan tedavi olamayışlarımızı, çocuklarımızı okula gönderemeyişlerimizi, patlayan çöplüklerin altında kalışlarımızı unutarak. Özlemlerimizi, düşlerimizi, taleplerimizi hep -hiç gelmeyen- yarınlara erteleyerek. Katledilenlerimizi anmaktan, bayramlarımızı kutlamaktan ürkerek...

Bu ülkedeki 'Yurttaş-Devlet dengesinin' değiş(tiril)mesi ve yeniden tanımlanması gerektiği kesin. Yakın dönem Türkiye tarihinin deneyimleri, yurttaşların örgütlenerek taleplerini haykırmadığı bir ülkede, ibrenin hızla 'Hukuk Devleti'nden 'Polis Devleti'ne doğru kaydığını gösteriyor. Gencecik insanların sırtında cop kıran polise, makam otosunda gerdan kıran 'devletlû'ya, bir imzayla trilyonları götüren müteahhide, rantiye/spekülatör sermayedara her şeyin bir 'had'di olduğunu öğretmekse, varlığını seçimden seçime hatırladıkları üretici emekçi yurttaşa düşüyor; ama hakkına-hukukuna fazla düşkün olmayan Türki(ye) toplumu, egemenlerin suskunluk (Susurluk) zemininde korkularıyla yaşamaktadır!

⇒ Gerçekten de Yıldırım Türker'in belirttiği gibi, "Resmi Türkçe'mizin yaratıcı buluşlarıyla kirletilmiş dünyamızda 'sözde soykırım iddiaları'na içerleyip, 'ölü olarak ele geçirilenlere' tanıklık ederek yaşayıp gidiyoruz. Uzunca bir süredir memleketimizde kimsenin hiçbir konuda fazla hoşnutsuz olmadığını; varsılının yoksulunun, sağcısının solcusunun, Türkünün gayrı Türkünün, yaşlısının gencinin üç aşağı beş yukarı aynı yerde durup aynı resmi dilin hücresinde soluklanmaya çalıştığını düşünüyorum. Birlik ve beraberlik ülküsü, korkunun harcıyla inşa ediliyor. Korkuyoruz. Korkmayanları korkutmak için elimizden geleni yapıyoruz. İletişim kanallarımız korku alışverişine ayarlı. Korku, kendi kuyruğunu kemirerek, kendini emzirerek semiriyor, palazlanıyor. Bizi bir arada tutan güç korku. Milli mutabakatımız. Yaşadığımız bütün ıstırapları korkunun onayıyla geçiştiriyoruz. Korkuyu bir elden yücelttikçe bireysel korkularımızın ağırlığından kurtuluyor; hep birlikte sindikçe birbirimize benzeyerek rahatlıyoruz. Benzemeyenler kısa süre içinde benzeyecektir. Devletin resmi dili hepimizin içine yuvalanabileceği kadar geniş, hepimizi birbirimizden koruyabilecek kadar güçlü. (...)

İHD Genel Başkan Yardımcısı Osman Baydemir, bir gazetenin hırslı Erzurum muhabiri tarafından sıkıştırılarak manşete çıktı. Gazete, başkan yardımcısını 'Manyak' ilan etti. Erzurum cezaevini ziyaret eden avukat Baydemir, çıkışta gazetecinin sıkı sorgulamasına yakalanmıştı. Bu konuda demeç vermeyeceğini, olay hakkında yeterli bilgisi olmadığını söylemiş, ama acar gazetecinin tasallutundan kurtulamamıştı. Bunun üstüne ona Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun kimi maddeleri hatırlatılmış, 'Temennimiz korsanın sağ yakalanmasıydı' demişti. Onu kimilerinin gözünde 'manyak' yapan da bu açıklamasıydı. İHD hep kasapları koruyor, onların cinayetlerine sessiz kalıyordu. Dünyanın her yerinde İnsan Hakları örgütleri bireyi devlete karşı korumak için kurulmuştur. Yaşama hakkı, ilk savunduğu haktır. (...) Her suçlu kim olursa olsun, han-

gi koşulda suç işliyor olursa olsun, öncelikle sağ ele geçirilmeye çalışılmalıdır. Yaşama hakkı insanların en kutsal hakkıdır. Kasapların yaşama hakkına saygı göstermeyen, ilerde bir gün kendisini kurban konumunda bulabilir. Bu millet her operasyon sonrası ölüleri alkışlayan mahalleli olarak kalmayı kendine yedirebiliyor mu? Hepimiz korkuyla birbirine sarılmış rehineler olarak yaşayıp gidecek miyiz?"[247]

⇒ Bu soru(n), yanıtını ararken, yıllar öncesinden TÜSİAD'lı Halis Komili'nin ifade ettiği üzere; "Krizden çıkış acısız gerçekleşmez"di![248] Krizler kapitalizmin ayrılmaz parçasıydı. Krizin kapitalizm lehine çözümü emekçiler için yoksulluk ve yıkımdı.[249] İşin bir de toplumsal boyutu vardı: Türkiye'de toplumsal çürüme boyutlandı. Ahlâki düşkünlük, cinnet, intihar, alkolizm, uyuşturucu bağımlılığı, fuhuş, akıl hastalıkları, dinsel ve din dışı metafizik inançlar, serserilik, linç histerisi vb. olaylarda patlama yaşandı. Çürümenin Türkiye'sinde, 1980'de 1.100 civarında olan intihar, 1993'de 1.500 kişiye ulaştı... Alkol tüketimi 3-4 kat arttı... Türkiye'de 4 milyonu aşkın alkolik var; kişi başına alkol tüketiminde dünya beşincisiyiz... Sadece İstanbul'da 80 bini aşkın eroinman var... İstanbul'daki on kişiden biri uyuşturucu bağımlısıdır... Türkiye'de uyuşturucudan ölenler 10 kat arttı... Türkiye'de hayat kadınlarının sayısı 2 milyonu aştı... Bu rakam 1980 öncesine oranla 3,5-4 kat arttı...

⇒ Bu bab'da, 1 Mayıs 1977'de onlarca cana mal olan 1 Mayıs katliamından[250] Susurluk'a ve kirli savaş icraatlarına değin her şeyi hasıraltı eden 76 yaşındaki 'İnsan Hakları İhlâlleri ve Ölüm Cezası Cumhuriyet'i ihtiyarladı. 'Cumhuriyet'i ayakta tutan ekonomik-politik hukuki yapı tıkandı! Örneğin 22'si İstanbul'da, 118'i İzmir'de, 404'ü Ankara'da, 142'si Adana'da, 1.107'si Malatya'da, 675'i Erzincan'da, 804'ü Erzurum'da, 2.906'sı Van'da ve 10.386'sı Diyarbakır'da olmak üzere Türk(iye) DGM'lerinde 16.769 'faili meçhul' dosyası var![251]

Ali Sirmen, Türkiye'de 'yargı yama tutmuyor!'[252] diyor, savcılık yapmış Namık Kemal Behramoğlu da bir anısını naklediyor: "Adana Bahçe ilçesi savcısıy-

---

[247] Yıldırım Türker, Radikal İki, 8 Kasım 1998, s.7.

[248] Halis Komili, Cumhuriyet Hafta, 15-21 Nisan 1994, Avr. Bas.

[249] Bu krizin "tersten çözümü"ydü! Krizin bir başka çözümü de vardı; o da sermaye için yıkım ve emekçiler için emek ve özgürlük demekti...

[250] Bu konuda bak: Yalçın Ergündoğan, "1 Mayıs 1977'nin Hatırlattıkları", Cumhuriyet Dergi, No:686, 16 Mayıs 1999, s.6-7.

[251] Namık Durukan, Milliyet, 16 Mayıs 1999, s.14.

[252] Ali Sirmen, Cumhuriyet, 15 Mayıs 1999, s.4.

ken, Maraş olaylarından sonra jandarmayla birlikte yol araması yapıyordum, bir Mercedes arabada 80 kilo eroin yakaladık. Arabada iki kişiydiler. Bahçe'de Ağır Ceza olmadığı için Osmaniye'de yargılanacaklardı. Ancak tahkikatı ben yapıyordum, adamları gözaltına aldım. Ertesi akşam evde ailece yemek yerken kapı çalındı, içi para dolu bir bond çantayla İstanbul'dan bir avukat sınıf arkadaşım çıkageldi. 'Mercedes'in sahibini, yani şoförü bırak, ona yolda tesadüfen binmiş muamelesi yap, para senin olsun' dedi. Gerekeni söyledik, adamları da tutukladık. Dosya'yı Osmaniye'ye sevk ettik. Orada şoför serbest bırakıldı. Osmaniye Başsavcısı İhsan Türkoğlu, 'Yeğenim' diye telefon etti. 'Sen orada onurlu davrandın, ama burada iş başka türlü yürüdü gitti, adamı bıraktılar' dedi"![253]

Human Rights Watch'ın '1999 İnsan Hakları Raporu'nda Türkiye'ye ilişkin öneriler bölümünde, 'Hukuk reformu şart' olduğu ifade edilirken; Anayasa'nın giriş bölümünün 5. Maddesi'nde "Hiçbir düşünce bir mülahazanın Türk milli menfaatlerinin" diye başlayan bölümü; Anayasa'nın 42. Maddesi'nin son paragrafında 'Türkçeden başka hiçbir dil' diye başlayan bölümü; Anayasa'nın 26. Maddesi'nin son iki paragrafında yazılan ifadeler; Anayasa'nın 28. Maddesi'nin ikinci paragrafında yer alan ve Türkiye'deki süreli yayınların kapatılma esaslarını düzenleyen madde; TCK'nın 155. Maddesi'nde yer alan 'halkı askerlikten soğutma' ilkesi; TCK'nın 312.1 Maddesi'nde öngörülen, yasaların yasakladığı bir fiili övme bölümü; TCK'nın 158. Maddesi'nde yer alan 'Cumhurbaşkanına hakaret' fiili ile 159. Maddesi'nde yer alan 'Türk büyüklerine, Cumhuriyete, TBMM'ye, Hükümete, Devlet Bakanlarına, askeri kuvvetlere, güvenlik güçlerine ve yargıya hakaret' bölümü; TCK'nın 131 ve 132.2 Maddeleri'nde yer alan 'halkı sınıf, ırk, bölge, din farklılığı gözeterek, tahrik etme' suçunun düşünce özgürlüğü önünde engel oluşturduğu ve yeniden düzenlendirilmesi gerektiği; Terör Yasası'nın 8. Maddesi (Bölücü propaganda); 3984 sayılı RTÜK kanunun 4. Maddesi'nin (t) paragrafı (Yayınlar Türkçe yapılır); Siyasi Partiler Yasası'nın 81. maddesi (Azınlıkların parti kurması yasaktır); ve Memurun Muhakematı Yasası'nın 15. maddesinin (Devlet memurlarının basına açıklama yapması yasaktır) kaldırılmasını istiyor![254]

Özetle 76 yılının üçte biri süngü ve tankların gölgesinde geçen 'Cumhuriyet', bugüne Türkiye insanının 25 yıl 9 ay 18 gününün sıkıyönetimle; 15 yıl 7 ay 10 gününün de olağanüstü hâlle geçirilmesine yol açmış; ekonomik/siyasal istikrarsızlıklar manzumesidir. 41 yıl 4 ay 28 günü olağanüstü olan 76 yaşındaki 'Cumhuriyet' tarihi incelendiğinde, ekonomiden siyasete anti-demokratik

[253] Namık Kemal Behramoğlu, Radikal, 17 Mayıs 1999, s.8.
[254] Özgür Bakış, 11 Mayıs 1999, s.6.

ceberut rejim, ezilenler için yoksulluk ve kırım makinesinden başka bir şey olmadığı görülür!

76 yaşındaki 'Cumhuriyet'in emekçi gelirlerini kuşa çevirmesi yanında; kronik enflasyonla, para pul olmuş ve emekçilerin alım gücü sıfırlanmıştır. Emperyalizme bağımlılığın, dış ticaret dengelerini alt üst ettiği 'Cumhuriyet'in emekçilere sunduğu, kişi başına düşen dış borç payının yükselmesinden başka bir şey olmamıştır.

Emperyalizme bağımlı tekelleşmenin, vahşi kapitalizmin kapkaç ve vurgun düzenini katmerlendirdiği gidişatta; Türkiye'nin dış borçları, ödendikçe çoğalmıştır. Çünkü vahşi kapitalizmin kap kaç düzenini, emperyalizme bağımlılığı belirlemektedir.

Dışa bağımlılık, 76 yaşına giren 'Cumhuriyet'in ana karakteridir. Dışa bağımlılık, tekelci sermaye için bir avantaj iken, emekçiler açısından yüklü bir sömürü ve yoksullaşma faturasıdır. Örneğin 5 Nisan 1994 programı, IMF patentli bir dayatmaca idi.

Talan ve vurgun 'Cumhuriyet'i, daha çok kâr peşindeki para babalarının asalak rantiyeliği ve sınırsız spekülatörlüğüyle; kapitalizmin sömürü normlarını da alt üst ederken; 'Cumhuriyet'in kirli savaşı, ekonomide kaynak ve yatırım kıtlığına yol açmaktadır. Yürüttüğü kirli savaş, 'Cumhuriyet' ekonomisi için bataklıktır. Örneğin, eğitim ve sağlık hizmetlerinin bütçedeki payları azalırken, militarist harcamalar ve dış borç faizlerini ödeme kalemleri yükseliyor. Yani savunma giderleri adı altında büyüyen kirli savaşın maliyeti ve dış borç faizlerini ödeme zorunluluğu, emekçileri açlığa mahkûm eden para öğütme makinelerine dönüşüyor...

⇒ Önemli olan sergilemek değil; sormak, açıklamak ve aşmaktır! Sorulması gerekiyor: 'Cumhuriyet'in 75. sene-i devriyesini, medyatik karnavallarla (ve soytarılarıyla!) 'kutlayanlar', ne için bayram yaptılar, neyi kutladılar?

Emperyalizme katmerlenen bağımlılığı mı? Giderek artan ve ödenmezce çoğalan dış borçları mı? 'Cumhuriyet'i, IMF'in durmadan iflas eden programlarıyla, yokluğa ve yoksulluğa mahkûm etmelerini mi? Para babalarının 'Cumhuriyet'i soyup, dolandırmalarını mı? TL'nin pula dönüşmesini mi? 'Haydi Türkiye!' şarlatanlığının bir kez daha iflasını mı? Çiller'in hesabını veremediği, mucizevî servet artışını mı? Özal'ların ve benzerlerinin, 'Cumhuriyet'i dolandırmasını mı? Emekçilerin reel gelirlerindeki gerilemeyi mi? Yürütülen kirli savaşta ölenleri ve ölüm yatırımlarını mı? Köy yakmalarını ve yağmalarını mı? 'Faili (belli ama) meçhul' diye lanse edilenlerin katledilmesini mi? Ekonominin

yıkım noktasına gelmesini mi? İşsizliğin büyümesini ve insanların ekmeğe muhtaç olmalarını mı? İnsan haklarının ayaklar altına alınmasını mı? 75. yıl kutlamalarının Civan'lı, mafyalı, Susurluk'lu rezaletlerle taçlanmasını mı? Neyi kutladılar? Yanıt vermek zorundalar!

Ve denilebilir ki, 'Cumhuriyet'in 76. yılında kazandığı en büyük zafer; işçileri ve emekçileri hak arayışları başkaldırısından uzaklaştırması olmuştur! Şimdi sormak gerek; suçlu kim? Ya da 76 yıllık suç ve yıkım tarihine, hâlâ, 'Evet' diyen emekçiler de, suçun ortağı değiller mi? Yanıtı cesaretle vermeli ve çözümü bulmalıyız! Yoksa 'Kayıt dışı paraya 'koşullu af' getirildi. 'Mali milat' tebliğine göre yurtdışında olduğu belgelenen değerler, 30 Eylül'e kadar Türkiye'de bloke edilecek'[255] haberleri eşliğinde; daha 75. yıl karnavallarının sözde 'af tartışmaları'na tanık oluruz!

1) 'AF TARTIŞMALARI'

⇒ Michel Focuault'nun, 'Ders Özetleri'nde toplumlar ceza tiplerine göre; 'sürgün toplumları', 'diyet toplumları', 'damgalama toplumları' ve 'hapseden toplumlar' olarak ayırt edilip-edilemeyeceği sorusuna karşılık T.'C'; biri, ikisiyle yetinmeyip cezalandırma tiplerinin tümünü uygulamayı münasip görmüştür! Otoriterliğin, 'özgürlüğün ıslahını raison d'etre (varlık nedeni)' ilan ettiği Türkiye'de hapishaneler, 'tefekkür tarihi'nin yan kolu değil, asli koludur; 'tefekkür tarihi'ne katkısı müthiştir; 'külliyat'ı kitaplıklar doldurmuştur: İşte Nâzım Hikmet, Hikmet Kıvılcımlı, İsmail Beşikçi, Halûk Gerger ve ötekiler...

Her ne kadar Osmanlı'dan T.'C'ye zindan mahpushaneye, fetva ve ferman kanuna, kadı hakime dönüşmüş gibi görünse de; cezalandırmanın 'mantık(sızlığ)ı' ve işlevselliğiyle mahpushanelerde bir şey değişmemiştir! Tıpkı ozanların dizelerdeki üzere: "Bugün görüş günümüz/ Dost kardeş bir arada/ Telden tele/ Mendil salla el salla/ Merhaba!/ İzin olsun hapishane içinde/ Seni/ Senden sormalara doyamam/ Yarım döner cigaranın ateşi/ Gitme dayanamam".[256] "Haberin var mı taş duvar?/ Demir kapı, kör pencere,/ Yastığım, ranzam, zincirim,/ Uğruna ölümlere gidip geldiğim,/ Zulamdaki mahzun resim,/ Haberin var mı?/ Görüşmecim, yeşil soğan göndermiş,/ Karanfil kokuyor cigaram/ Dağlarına bahar gelmiş memleketimin".[257]

⇒ Hapishane, sınıflı-sömürücü disiplinini toplumu dikte etmek amacıyla 'aklın, ruhun ve bedenin köleleştirilmesi' dayatmacasıysa; 'af'tan söz edince,

---

[255] Cumhuriyet, 16 Eylül 1998, s.7.
[256] Enver Gökçe, "Görüş Günü".
[257] Ahmet Arif, "İçerde".

öncelikle adalet kavramını ve suçun kaynağını yani sistemi sorgulamak 'olmazsa olmaz'dır. Çünkü 'Af', Yunanca 'amnestia/bağışlama' kökünden türetilen kavramın Britannica sözlüğündeki karşılığı şöyle: "Yapılmakta yahut yapılacak suç kovuşturmasından ve hüküm altına alınmış bir cezanın bir bölümünün ya da tümünün yerine getirilmesinden adalet ve toplum yararına vazgeçilmesi işlemi"dir... Larousse'ın 'af' maddesinde ise şunlar yazılı: "Yasama gücünün cezayı gerektiren bir fiili silme (yok sayma); ve dolayısıyla takibatı durdurmak ve önlemek yahut mahkûmiyetleri silmek (yok sayma) amacı taşıyan işlemi. Mecazi anlamda bağışlama"dır! 'af' siyasi bir karardır; neden ve amaçları siyasidir! Yani Tuğbay Öz'ün deyişiyle, "TC'nin sistemi ile gündemdeki genel af arasındaki ilişkide bir doğurganlık söz konusudur. Yani sistem önce suçlar ve suçlular üretiyor sonra bunları affediyor. Yasalar suça iten sebepleler de hiç dokunmuyor. (...) Tam bir kısır döngü. Siyasi, iktisadi her türlü rantın mubah görüldüğü her yerde, er ya da geç çanlar egemen düzen ve sahipleri için çalıyor demektir".[258]

Kaldı ki, sınıflı-sömürücü yapıda, 'af' nasıl siyasal ise; 'adalet' de bir o kadar sınıfın siyasetinin doğrudan ürünüdür. Örneğin Oltan Sungurlu'nun bakanlığının son günlerinde onaylanarak yürürlüğe konulan bir genelgeye göre, "Devrim, özgürlük, emekçi hakkı, emeğin sömürülmesi, işçi bayramı, parasız eğitim, herkese eşit iş ve kazanç, sansür, kirli savaş, halkların kardeşliği" terimlerinin "zararlı olacağı ve olumsuz sonuçlar doğuracağı düşüncesiyle" kullanılmaması öngörülüp, şunlar deniyor: "a- Türkiye'de halklar değil, halk vardır. O da Türk halkıdır. (...) d- Tek işi bölücülük ve yıkıcı fikirler üretmek olanlar fikir suçlusu sayılamazlar. (...) f- Birlik, beraberlik, kardeşlik ve Türklük ruhu esastır".[259]

Şimdi burada durup sormalı: Eğer 'bu türlü suçlar' varsa, 'bu suçları' sistem hazırlar, birey de işler![260] Bunun içindir ki, 'Cumhuriyet' tarihi boyunca sekizi genel, toplam kırk dokuz 'af' yasası çıkmasına karşın; her 'af'tan kısa süre sonra, yeniden daha büyük mahpuslar yapılmış ve insanlar demir parmaklıkların ardına, eskisinden daha çok doldurulmuştur.

---

[258] Tuğbay Öz, Haksöz, No:89, Ağustos-1998, s.69.

[259] Aydın Engin, Cumhuriyet, 10 Eylül 1998, s.5.

[260] "Suçlu burjuva yaşamın tekdüzeliğini ve her günkü güvenliğini bozar. Böylelikle onu durgunluktan kurtarır (...) Dolayısıyla üretici güçlere bir uyarı (stimulus) sağlar. Suç emek pazarından fazla nüfusun bir bölümünü çeker ve üreticilerin en azın altına düşmesini belirli bir noktaya dek önlerken, suça karşı savaşta bu nüfusun öbür bölüğünü soğurur. Böylece suçlu, uygun bir dengeye yol açan ve 'yararlı' uğraşılar konusuna yeni bir bakış getiren o doğal 'dengeleyiciler'den biri olarak ortaya çıkar. (...) Ve kişisel suç alanından çıkılırsa, ulusal suç olmadan dünya pazarı olabilir miydi? Dahası uluslar doğar mıydı?" (K. Marx-F.Engels, Yazın ve Sanat Üzerine, s.126-127).

⇒ Suçu toplum hazırlar, birey de işler. Suçu hazırlayıp bireye işleten yapıda; suç ve adalet kavramları sınıfsaldır. Genel 'suç ve adalet' kavramı yoktur; sınıfın iktidarıyla anlamlanır. Çünkü "Devlet, topluma dışardan empoze edilmiş bir güç (pouvoir) değildir. (...) Devlet sınıf karşıtlıklarını frenlemek amacıyla doğdu, ama aynı zamanda, bu sınıfların çatışması ortasından doğduğuna göre, kural olarak en güçlü sınıfın, ekonomik bakımdan egemen olan ve bunun sayesinde siyasi bakımdan da egemen sınıf durumuna gelen ve böylece ezilen sınıfı boyunduruk altında tutmak ve sömürmek için yeni araçlar kazanan sınıfın devletidir".[261]

Suç ve adalet kavramları, ezilenleri boyunduruk altında tutmak için 'özgül işlevleri üstlenen' baskı araçlarıdır. "Sömürü devletinin iki faaliyet alanı vardır: Bir yanda bütün toplumların doğasından kaynaklanan ortak işleri yerine getirir; öte yandan yönetimle halk kitleleri arasındaki karşıtlıktan kaynaklanan özgül işlevleri üstlenir".[262] 'Özgül işlevleri üstlenen' baskı araçları kanalıyla egemen sınıfın zorbalığı, suç ve adalet hukuk(suzluğ)unun zeminini oluşturur. Çünkü nihayetinde egemen "Hukukun adaleti, adaletsizliğin sonucudur".[263] Bu nedenle, "Zorbalık hukukun temeli olarak alındığında, hukuki yargılar ve yasal düzenlemeler, yalnızca üzerinde devlet gücünün yükseldiği öteki koşulların bir belirtisi, bir yansısı olur".[264] Yasama erkinin ereği, devletin sınıfsal-iktidarının üretilmesinden başka anlam taşımaz. "Hukuk genel karakteristiğini devletten alır".[265] "Hukuk, devlet tarafından, uygarlığın oluşması yolunda harcanan bütün olumlu çabaların baskıcı ve olumsuz cephesidir".[266]

⇒ Bunlardan ötürü sistemin soru(n)larına 'af' rötuşlarıyla çözüm bulunamaz, toplumsal yaralar sarılamaz! Olsa olsa; Victor Hugo'nun tanımlamasıyla, 'en tatlı kelime' unvanını alan af, egemen illüzyonların parçası bir parçası olur! Veya 'Uçurtmayı Vurmasınlar' filmindeki üzere, adli suçluların 'Af çıkacak, af çıkacak' diye şarkı söyleyip göbek attırırken, siyasi tutsakların yalnızlığını üreten denges(izliğ)i öne çıkarır. Bu da Türk(iye) siyaseti açısından şaşırtıcı değildir! Murat Belge'nin deyişiyle, "Sadece patriyarkalizm ve popülizm üretebilen bu siyasi yapının, 'af' konusunda başka bir şey yapması herhâlde beklenemezdi. Çünkü 'af', adıyla sanıyla, bu yaklaşıma, en yatkın konu"dur.[267]

---

[261] F.Engels, Ailenin Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni, s.235, 237, 238.
[262] K. Marx-F. Engels, Devlet ve Hukuk Üzerine, s.61.
[263] H. Lefebre, Marks'ın Sosyolojisi, s.128.
[264] K. Marx-F. Engels, Devlet ve Hukuk Üzerine, s.71.
[265] Anıl Çeçen, Adalet Kavramı, s.174.
[266] A. Gramsci, Felsefe ve Politika Sorunları, s.335.
[267] Murat Belge, Radikal, 7 Ağustos 1998, s.9.

CHP Genel Sekreter Yardımcısı Atilla Sav'ın, "İyi tasarlanmamış bir af hayal kırıklığı yaratır";[268] CHP Genel Başkan Yardımcısı Bülent Tanla'nın, "Af konusu hazırlıksız ortaya kondu";[269] DYP'li Nahit Menteşe'nin, "Teröriste affa karşıyız"[270] diye haykırdığı Türkiye'de; "Cumhuriyet'in 75. yıldönümünde af beklentisi, erken seçimle eş zamanlı yeni tartışmaların başlangıcı olsa gerek. Türkiye bu tartışmalara ne kadar hazır?" diye soran Derya Sazak'ın ekliyor: "İlk bilgiler, affın TCY'daki 'adi suçlar'ı kapsayacağı yönündedir. Anayasa'nın 14'üncü maddesinde tanımı yapılan bölücülük ve din sömürücülüğü affın kapsamı alanına girmiyor. Buna karşılık düşünce suçlarına kısmi af öngörülüyor".[271]

DSP'nin adli suçlulara af önerisine ilişkin Bülent Ecevit 18 Temmuz 1998'de, "Adi suçlar için getirilecek bir af, cezaevlerini büyük ölçüde boşaltacağı için hükümetin cezaevlerinde yeni bir düzenlemeye geçiş çabalarını da kolaylaştırır. Af, terör gibi bölücü eylemler ve inanç sömürüsü konularını kapsamamalıdır. Anayasanın 14. Maddesi de bu gibi hükümlülerin affını önlemektedir. Ancak, adi suçluların yanı sıra 14. Madde kapsamına girmeyen düşünce suçları da çıkarılacak af kapsamına alınmalıdır" derken; DSP'nin önerdiği af kapsamına Türkiye mahpuslarındaki 'kasten adam öldürmek'ten 13.094, 'kazaen adam öldürmek'ten 1.551, 'müessir fiil'den 2.841, 'ırza geçmek'ten 4.037, 'hırsızlık'tan 11.285, 'zimmet-rüşvet-irtikâp'tan 709, 'gasp-soygun'dan 4.865, 'sahtecilik-dolandırıcılık'tan 2.633, 'uyuşturucu kullanına'dan 3.640, 'para-mal kaçakçılığı'ndan 665, 'diğer suçlar'dan 8.835 toplam 54.085 kişi giriyor. Bu rakamın 1.499'unu kadınlar, 52.586'sını da erkekler oluşturuyor. DSP'nin önerisi toplam 9.306 siyasi tutuklu ve hükümlüyü af kapsamı dışında bırakıyordu.[272]

DSP'nin önerisi ardından eski Adalet Bakanı Oltan Sungurlu'nun: "DSP lideri Bülent Ecevit'in önerisinden Türkiye'nin seçim rotasına girdiği anlaşılıyor" kaydını düşmesi ardından 19 Temmuz 1998'da 'af' önerisine destek veren DYP Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Gölhan da; "Ama bir ayrım yapmak gerekir. Devlet düşmanları, hırsızlık, rüşvet gibi yüz kızartıcı suçların dışında kalan kader kurbanlarını affetmekte yarar görüyorum. Fikir suçluları da affedilmeli" diye ekledi...

21 Temmuz 1998 tarihinde ANAP'lı (Çakıcı bağlantılı!) Devlet Bakanı Eyüp Aşık, "Her 10-15 yılda bir af çıkarmak doğru değil diye düşünüyorum" ya da Toktamış Ateş, "Türkiye'nin siyasal ortamı ciddi bir gerginleşmenin eşi-

---

[268] Atilla Sav, Radikal, 21 Temmuz 1998, s.6.
[269] Bülent Tanla, Cumhuriyet, 6 Ağustos 1998, s.5.
[270] Nahit Menteşe, Radikal, 21 Temmuz 1998, s.6.
[271] Derya Sazak, Milliyet, 19 Temmuz 1998, s.14.
[272] Radikal, 21 Temmuz 1998, s.6.

ğinde iken, başı sonu belli olmayan, bir af düşüncesinin hiç gereği yok. (...) Bir noktanın altını özenle çizeyim. Terörü övmek ve teröriste arka çıkmanın hiçbir biçimde 'düşünce suçu' sayılamayacağı konusunda en ufak bir kuşku duymuyorum.[273] Bunların affedilmesinin düşünülmesine bile karşı çıkarım"[274] derken; 25 Temmuz 1998'de Hükümet ortaklarının gerçekleştirdiği ortak zirveden af kararı çıktı. Kapsamı da Mesut Yılmaz şöyle çizdi: "Hükümet olarak bir af uygulamasının sınırlarının esaslarını belirlemek üzere bir teknik çalışma derhâl başlatmayı kararlaştırdı. Burada üzerinde mutabık kaldığımız ilkelerden ilki af önerisinde Anayasa'da belirtilen kısıtlamalara mutlak sadık kalınmasıdır. Yani terör suçlarının Anayasa'nın 14. maddesi kapsamındaki suçların böyle bir af kapsamına alınması mümkün değildir".

Aynı sorun, 2 Ağustos 1998'de ANAP MKYK toplantısında da gündeme geldi. DSP'nin af önerisine karşı çıkan ANAP yönetimi, af yerine cezalarda indirim uygulamasını benimsedi. Yılmaz, "Orta yol buluruz"[275] derken; ANAP'ın tepkileri karşısında geri adım atan Ecevit, "Ciddi bir kaygı varsa düzeltilebilir. Ancak 1974'teki koşullarla şimdiki koşullar farklı. O zaman Anayasa'da olmayan bazı maddeler, bugün var ve bu maddeler kapsamındaki suçlar da affedilmez. Öyle bir kaygıları varsa otururuz konuşuruz, çaresini buluruz"[276] dedi.

Bulunan 'çare', kısmi 'af' düzelmesidir! Sistem gerçeğini, yani adaletsiz 'af' olmayacağını görmezden gelen 'patriyakal ve popülist bir düzenleme'dir! Toplumsal hoşnutsuzluğu yatıştırmayı/saptırmayı ve sistemin bozulan vizyonunu restore etmeyi hedefleyen 'seçim yatırımı'dır! Tüm bunlardan Fransız düşünür Bazin'in, "Affın zayıf hükümetlerin başvurduğu bir çare olduğunu düşünmekten hiçbir şey beni alıkoyamaz" demesi boşuna değildir!

⇒ 'İyi de ne yapmalı' mı? Gayet basit: "Dünyadan, memleketinden, insandan/ umudun kesik değil diye/ ipe çekilmeyip de/ atılırsan içeriye,/ yatarsan on yıl, on beş yıl/ daha da yatacağından başka/ 'Sallansaydım ipin ucunda/ bir bayrak gibi keşke'/ demeyeceksin,/ yaşamakta ayak direyeceksin./ Belki bahtiyarlık değildir artık,/ boynunun borcudur fakat/ düşmana inat,/ bir gün fazla yaşamak.../ (...)/ Yani içerde on yıl, onbeş yıl./ daha da fazlası hatta/ geçirilmez de-

[273] Yargıtay 4. Ceza Dairesi Başkanı Doç. Dr. Sami Selçuk ise, "Çok rahat söylüyorum; düşünce suçları, yazdığı kitap, yaptığı konuşma nedeniyle, mahkûm edilen, hâlen sanık durumunda olanlar mutlaka affedilmelidir. Düşünce suçları Türkiye'de bol bol vardır" (Sami Selçuk, Radikal, 21 Eylül 1998, s.8) diyor.
[274] Toktamış Ateş, Cumhuriyet, 1 Ağustos 1998, s.3.
[275] Mesut Yılmaz, Radikal, 4 Ağustos 1998, s.4.
[276] Bülent Ecevit, Cumhuriyet, 13 Ağustos 1998, s.5.

ğil,/ geçirilir,/ kararmasın yeter ki/ sol memenin altındaki cevahir!"[277] diyen cüretkâr kararlılıkla; sistemin, 'İmkânsız!' dediği koşulsuz topyekûn özgürlük için: i) Cezaların silinmesi; ii) Siyasi tutsaklara koşulsuz-topyekûn özgürlük taleplerini öne sürerek; düzenin ikiyüzlü pragmatizmini sergilemeliyiz... 'Af tartışmaları'nda düşünce-eylem ayrımına 'Hayır' diyerek sokaklara dökülmek; bu talebi yığınlara malederek siyaseti toplumsallaştırmak; Susurluk 'Hukuk(suzluğ)u'nun ücretli köleliğine ve kirli savaşına başkaldırıyı yükselmektir, yapılması gerekenler...

Bunları yaparken, özgürlüğün 'yargılanması'nın ya da 'af dilemesi'nin mümkün olmadığı[278] ve de Paulo Freire'nin saptamaları da göz ardı edilmemelidir: "Eleştirel bilincin uyanması, sosyal hoşnutsuzlukların ifade edilmesinin yolunu hazırlar, çünkü bu hoşnutsuzluklar baskıcı bir durumun gerçek bileşenleridir. (...) Eleştirel bir ruhla beslenen radikalleşme ise daima yaratıcıdır, özgürleşme sürecine giren radikal, ezenin şiddeti karşısında edilgen kalamaz. (...) Özgürlük fethedilir, armağan olarak alınmaz. Özgürlüğün izini sürekli ve sorumlulukla sürmek gerekir. Özgürlük insanın dışında bir ideal değildir, mit hâline gelen bir fikir de değildir. İnsanın yetkinleşme arayışının olmazsa olmaz koşuludur. (...) Ezenler, amaçları için giderek artan ölçüde, güçlü aygıtlar oldukları su götürmeyen bilim ve teknolojiyi kullanıyorlar, amaçları da ezme-ezilme düzeninin manipülasyon ve baskı yoluyla sürdürülmesidir. (...)Terörü başlatan; çaresizler, teröre maruz kalanlar değil, iktidarın sayesinde 'hayatın reddedilmişleri'ni ortaya çıkaran, somut durumu yaratan tedhişçilerdir".[279]

O hâlde, 'Errare Humanum Est/İnsan Hatalardan Oluşur' demeden; şimdi sadece insan(lık)ın iktisadi kurtuluşunu değil, varlığını tehdit eden ve kemiren kapitalizme karşı, Türkiye'de 'kıyam' günüdür... Çünkü insan(lık), zorunlusu olduğu kıyama durmazsa, sadece kaybetmekle kalmayacak, kaybolacaktır!

2) TÜRKİYE'DE 'İNSAN HAKLARI'NIN SEFALETİ

⇒ Sözde 'af tartışmaları' tuluatı yanında 'İnsan Hakları' ve 'Hak İhlâlleri'; Türkiye gündeminde en sık telaffuz edilen sözcüklerdir. Nasıl olmasın? Türkiye'de, çocuklara şamar atılır, sopalanır, dövülüp incitilir; üniversite öğrencileri coplanır, nezarete doldurulur; kadınlar ellenir, taciz edilir, tecavüze uğratılır; erkekler falakadan geçirilir, hayaları burulur; yazarlar-gazeteciler-aydınlar tehdit edilir, hapse atılıp çürütülür; solcular-yurtseverler işkence edilip, işkence e-

[277] Nazım Hikmet, "Hapiste Yatacak Olana Bazı Öğütler".
[278] Tolstoy, "Af dilemek suçu kabullenmektir" der; oysa özgürlük bir "suç" değildir.
[279] Paulo Freire, Ezilenlerin Pedagojisi, Ayrıntı Yay. s.22-27-41-35.

dilir, faili meçhullerin, yargısız infazların kurbanı olur; işçiler kitlesel olarak açlığa mahkûm edilir; Ermeni'lerin-Yahudi'lerin-Rum'ların kimlikleri değiştirilir, olmazsa sürgüne yollanır; Süryani'lerin-Keldani'lerin köyleri boşaltılır, yakılır, bombalanır; Çingene'ler her fırsatta aşağılanıp dövülerek içeri tıkılır; Kürt'ler 'ıslah edilmek' için doğduğu andan itibaren potansiyel suçlu ilan edilip göz altında tutulur, sürülür, baskıya maruz kalır, inkâr edilir vb.leri, vb.leri...

Yani Oray Eğin'in, "Dikkat, izleniyorsunuz! Dikkat! Hayatlarınız elden gidiyor. Birileri sizi izliyor. (...) George Orwell'in 1984'ündeki 'Big Brother' hikayesi malumunuz"[280] uyarısının muhatabı olan Türkiye'de, "İşkence 'kayıtdışı' kılınmaya çalışılıyor"![281]

Yargı ise Adnan Keskin'in haberindeki üzeredir: "Yargı da 'zırh' giydi: İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde sanıklardan birinin, 'Mahkeme beraat vermesi gerekirken, 10 günlük hapis cezası verdi. İnsan hukukçuluğundan utanıyor. Bu kararı yurtdışında basına versek bizi Afrika yasalarıyla idare ediliyor zannederler. Hayret... Eyvah... İstanbul'da bir mahkeme hukukun inceliğini nasıl bilmez, anlamak mümkün değil. Buna hangi mantık cevaz verir? Yasaları iyi okumak, anlamak gerekir,' diye eleştirmesi üzerine, 'yargıca görevinden dolayı hakaret' gerekçesiyle verilen ceza, Yargıtay tarafından da onaylandı"![282]

İstanbul Barosu Yönetim Kurulu '5 Nisan Avukatlar Günü' nedeniyle yaptığı açıklamada haykırmaktadır: "Savunma hakkını temsil eden avukat, halkın yargılama sürecine katılmasını sağlayan kişidir. Avukatlara yönelik saldırıların artması, yargı bağımsızlığına verilen değerin düştüğünü gösterir. (...) Özetle kurum olarak savunma ve yargılama sürecinde savunmayı temsil eden avukat bağımsız yargının üzerinde yükseldiği en temel unsurlardır. Yargıyı güdümlü hâle getirmek, teslim almak isteyen siyasi iktidarlar için en radikal çözüm, savunmayı yargıdan çıkarmak ve savunmayı temsil eden avukatı çökertmektir. Bu radikal çözümün yürürlüğe konulmasında ilk adım, her zaman avukatın savunmayı temsil işlevini bilinçlerden sildirecek, avukatı müvekkiliyle özdeşleştirerek 'ideolojik' ortamı yaratmak olmuştur. (...) Ülkemizde de avukatı çökertmeye yönelik ideolojik ortam yaratılmaya çalışılıyor"![283]

'Ulül emre itaat'in her şeyleştirildiği Türkiye'de, Etyen Mahçupyan'ın saptadığı gibi, "Yasama ve yargının kişilik sorunu"[284] vardır! Ya da ABD'li Başyargıç J. Clifford Wallace deyişiyle, "Güçlerin ayrı ellerde toplanması ve

---

[280] Oray Eğin, Radikal İki, 21 Şubat 1999, s.6.
[281] Tanıl Bora, Radikal İki, 7 Şubat 1999, s.6.
[282] Adnan Keskin, Radikal, 18 Aralık 1998, s.3.
[283] Radikal, 5 Nisan 1999, s.9.
[284] Etyen Mahçupyan, Radikal, 31 Mart 1999, s.9.

bağımsız yargı, insan haklarının temel öğesidir. Önemli olan yargının seçilmişleri kontrol etmesidir. (...) Türkiye sisteminde bakanın ve başbakanın adaletle çok yakın ilişkileri var. Bundan dolayı bağımsızlık sağlanamıyor. Yargı sistemi adalet bakanının büyük söz sahibi olduğu bir sistem. Hangi hâkimin hangi pozisyona geleceği, nerede görev yapacağına karar veriyor. Güç onun elinde"[285] diye tariflenen açmazı yaşamaktadır!

Avukat Şenal Sarıhan, "DGM sorunu tadilatla çözülemez"[286] derken; TİHV Başkanı Yavuz Önen eklemektedir: "DGM'ler[287] ile düşünce özgürlüğü arasında varlıksal bir çelişki olduğuna dikkat çekmek isteriz. 12 Eylül'den beri uygulanan politikalar ve özellikle de bu bağlamda DGM'lerin görevi, militarist[288] ve milliyetçi propaganda yaygınlaşırken, insan haklarını ve barışı savunanları her yöntemle susturmaktır"![289]

"Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 58 il ve 87 ilçe merkezinde görev yapan 624 hâkim ve savcının katılımıyla yaptırdığı 15 soruluk anket, polislerin %92,5'inin hukuk bilgisinin olmadığını ortaya koymaktadır"![290]

SES'in cezaevi raporuna göre tutukluların %29'u mide, %18'i de akciğer hastasıdır;[291] ve en önemlisi, TTB, cezaevlerine verilen ödeneğin ancak %8'inin sağlığa ayrıldığını; Türkiye"deki 558 cezaevinin 20'sinde doktor olmadığını ve toplam 22 bin cezaevi personelinin yalnızca 288'inin sağlık personeli olduğunu saptamaktadır![292]

---

[285] J. Clifford Wallace, Radikal, 16 Kasım 1998, s.8.

[286] Şenal Sarıhan, Cumhuriyet, 4 Mart 1999, s.4.

[287] "DGM'de eleştirilebilir: 'DGM'lere Hayır' adlı kitapçıkta yer alan 'Adalet ve özgürlük isteyen herkes DGM'lerde süren hukuksuzluğa karşı durmalıdır, bugün DGM'ler çeteleri koruyan ve aklayan kurumlar olarak işliyor' cümlesinde suç işlendiği gerekçesiyle başlatılan 126 kişilik dev soruşturma takipsizlikle sonuçlandı" (Radikal, 8 Nisan 1999, s.5). "İstanbul 2 No'lu DGM'ye verdiği dilekçede, 'DGM'ler kuruldukları tarihten bu yana gerek kuruluş biçimleri ve yapıları, gerek işleyiş ve uygulamaları ve gerekse hukuki temel yoksun olmaları nedeniyle siyasi kararlar ön plana çıkmışlardır. DGM'ler hukuk dışı kurumlardır. Savunmanın sunduğu hiçbir belge, belge ve norm dikkate alınmamakta, hukuk katledilmekte, avukatlar dövülerek mahkemeden çıkarılmakta. DGM kendi uygulamalarını dayatmaktadır. Bu uygulamalarda yargılamanın aslî unsuru olan savunmaya yer yoktur,' sözlerinden ötürü DGM'lerin bağımsız olmadığını iddia ettiği için hakkında dava açılan Avukat Bilgütay Hakkı Duma hakkında açılan davada, İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi Beraat Kararı verdi" (Hülya Köylü, Radikal, 8 Nisan 1999, s.5).

[288] TSK'nin hızlı modernizasyona büyük önem verdiğine dikkat çeken "Defence News" dergisi, "Türkiye'nin savunma stratejisinin aynı anda 2,5 savaş olasılığı doğrultusunda değiştirildiği"nin altını çizerken (Cumhuriyet, 2 Aralık 1998, s.4); İsrail Savunma Bakanı Ariel Şaron, "Türkiye Ortadoğu'da çok önemli bir ülke olacak" deyip ekliyor: "Bölgede korkunç fırsatlar var"! (Cumhuriyet, 9 Aralık 1998, s.11).

[289] Yavuz Önen, Cumhuriyet, 30 Nisan 1999, s.4.

[290] Soner Arıkanoğlu, Radikal, 10 Aralık 1998, s.8.

[291] Cumhuriyet, 5 Kasım 1998, s.3.

[292] Cumhuriyet, 19 Aralık 1998, s.9.

İş bu merkezdeyken 'hukuk(suzluk)'un, haksızlığa dönüştüğü T.'C'nin eski Adalet Bakanı Oltan Sungurlu, Gazi ve Göktepe davalarına bakan hakimlerin görev yerlerini değiştiren kararnamenin sürgün değil, terfi amaçlı olduğu yalanına sarılırken; Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin aldığı kararda işkenceci polislere verilen ceza, 'iyi hâlleri' ve 'ilk kez suç işledikleri' dikkate alınarak tecil edilir.[293] Ayrıca İstanbul Adliyesi'nde 1996'da karara bağlanan 77 işkence davasından 74'ü beraatla sonuçlanırken yargılanan 224 polisten sadece 4'ü ceza alsa da, bu cezalar ertelenir.[294]

⇒ Kolay mı; burası Türkiye! Yani 'İnsan Hakları' kavramının, akıl almaz hukuksuzlukla alt üst edildiği; 'demokrasi'nin 'D'sine dahi yabancılaşılmış; Asya despotizminin geleneklerinden kurtulunamamış; 'Kerim-Kollayıcı' devlet despotizminin her şeyin üstünde tutulduğu; 'sivil'liğe imkân tanınmayan ya da Prof. Mustafa Akdağ'ın, "Türkiye'nin daha kuruluşunda, devlet, toplumun gidişatına göre biçimlenecek yerde, tersine toplum devletin elinde yoğrulmuş, toplumsal sınıflaşmayı, geniş çapta, siyasal gerekler bu sayede biçimlendirebilmiştir" diye tariflediği, 'şarklı otoriter' siyasal iklimin coğrafyası! Yani Manisa ve Göktepe davası ya da Yağmurdereli ve Susurluk olaylarında somutlanan 'durum'!

'Burjuva demokrasisi' kavramının ve Aydınlanma değerinin inkârına eşitlenmiş durumda 'İnsan Hakları', soyut ve evrensel bir kategori olmaktan çok, özgül sınıfsal bağlamı ve somut tarihsel koşulları çerçevesinde ele almak gerektiriyor. Esas itibariyle 'Aydınlanma'nın çocuğu olan 'İnsan Hakları'nı, burjuva devrim(ler)i süreci biçimlendirmişti. İçerdiği tüm 'evrensellik' savlarına rağmen kökeni itibariyle, 16. yüzyıldan itibaren yükselen burjuvazinin, feodal iktidar(lar)ın tasarruflarını sınırlandırma yönündeki çabaların ürünü olan 'İnsan Hakları'nın içeriğini, burjuvazinin feodalitenin iktidar organlarına-tasarruflarına karşı verdiği mücadele biçimlendirmiş ve Aydınlanma filozoflarının 'İnsan Hakları'nın temeli olarak şekillendirdiği 'Doğal Hukuk' kavramı da, 'Feodal Hukuk'un antitezi olarak formüle edilmişti. Ama Türkiye'de böyle olmadı; geçmiş aşılmayıp, bugüne taşındı.

⇒ T.'C', bir alay uluslararası insan hakları sözleşmesini 'dostlar alış verişte görsün' diye imzaladı![295]

---

[293] Radikal, 27 Kasım 1997, s.5.

[294] Ülkede Gündem, 24 Kasım 1997, s.1.

[295] İlginç bir not: İnsan Hakları Savunucuları Bildirgesi, 9 Aralık 1998'de kabul edildi. Uzun tartışmalar sonucunda Bildirgede, "İç hukuk, ancak İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile uyumlu ise geçerlidir" maddesi kabul edildi. BM Genel Kurulundaki tartışmalarda itiraza 26 ülkenin arasında Türkiye yoktu! (Semra Somersan, Radikal İki, 21 Şubat 1999, s.6).

Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmeleri ve Türkiye'nin Yükümlülükleri[296]	
1) Köleliğin ve köle ticaretinin kaldırılmasına ilişkin sözleşme (25 Eylül 1926) 7 Aralık 1953'te bir protokolle değiştirildi.	Taraf
2) Zorla çalıştırılmaya ilişkin sözleşme (28 Haziran 1930) (ILO sözleşmesi).	İmzalandı
3) Örgütlenme özgürlüğü ve örgütlenme hakkının korunmasına ilişkin sözleşme - 9 Temmuz 1948 (ILO sözleşmesi).	Taraf
4) Soykırım suçunun önlenmesine ve cezalandırılmasına ilişkin sözleşme -9 Aralık 1948.	Taraf
5) Örgütlenme hakkına ve toplu pazarlığa ilişkin sözleşme -1 Temmuz 1949 (ILO sözleşmesi 98)	Taraf
6) Savaş suçlularına karşı davranışa ilişkin Cenevre Sözleşmesi (12 Ağustos 1949).	Taraf
7) Savaş zamanında sivil halkın korunmasına ilişkin Cenevre Sözleşmesi -12 Ağustos 1949	Taraf
8) Fahişelerin ve başkalarının sömürülmesine ve insan tacirliğinin kaldırılmasına ilişkin sözleşme - 21 Mart 1950.	-
9) İnsan haklarının ve temel özgürlüklerinin korunmasına ilişkin temel sözleşme -4 Kasım 1950 (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi).	Taraf
10) Kadınların siyasi haklarına ilişkin sözleşme -31 Mart 1953.	Taraf
11) Köleliğin, köle ticaretinin ve köleliğe benzer uygulamaların kaldırılmasına ilişkin Ek Sözleşme -7 Eylül 1956.	Taraf
12) Zorla çalıştırılmanın kaldırılmasına ilişkin sözleşme -25 Haziran 1957 (ILO Sözleşmesi 105).	Taraf
13) Her çeşit ırk ayrımının ortadan kaldırılmasına ilişkin uluslararası sözleşme -21 Aralık 1965	İmzalandı
14) Kişisel ve siyasal haklara ilişkin uluslararası sözleşme -21 Aralık 1965.	-
15) Ekonomik, sosyal ve kültürel haklara ilişkin uluslararası sözleşme -16 Aralık 1966.	-
16) Mültecilerin durumuna ilişkin sözleşme -31 Ocak 1967.	Taraf
17) İşe kabul edilmede en düşük yaş sınırına ilişkin sözleşme -26 Haziran 1973 (ILO Sözleşmesi 138).	-
18) 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi'ne ve uluslararası silahlı çatışma (Protokol 1) kurbanlarının korunmasına ilişkin Ek Protokol -8 Haziran 1977.	-
19) 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi'ne ve uluslararası olmayan silahlı çatışma (Protokol 2) kurbanlarının korunmasına ilişkin Ek Protokol -8 Haziran 1977.	-
20) Kadınlara karşı her türlü ayrımın ortadan kaldırılmasına ilişkin sözleşme 18 Aralık 1979.	Taraf
21) İşkence ve başka zalimce, insanlık dışı ve küçültücü ceza ve muameleye karşı sözleşme -10 Aralık 1984.	Taraf
22)Çocuk Hakları Sözleşmesi -20 Kasım 1989.	Taraf

[296] Cumhuriyet, 10 Aralık 1997, s.11.

⇒ BM Genel Kurulu'nun 10 Aralık 1948'de kabul ve ilan ettiği 'İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin tarihsel dinamiklerinden ve arka planını oluşturan gelişmelerden yoksun Türkiye'de; örneğin, Fransız İhtilali sürecinde Ulusal Meclis'in 26 Ağustos 1789'da ilan ettiği 'İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'ndeki, "Hiçbir kişi ya da kuruluş kaynağını açık olarak ulustan almayan bir yetkiyi uygulayamaz" ya da 'ABD'nin Bağımsızlık Bildirgesi'nin (14 Temmuz 1778) "Herhangi bir hükümet biçiminin bu amacı tahrip eder hâle gelmesi durumunda halkın onu değiştirerek ya da yıkarak, güvenlik ve mutluluk için en uygun olduğunu düşündüğü ilkeler çerçevesinde ve biçimde yeni bir hükümeti kurma hakkı vardır. (...) Ancak, hep aynı hedefe yönelen uzun süreli suiistimal ve müsadereler onları mutlak bir despotluğa boyun eğdirme amacını ortaya koyduğunda, böyle bir hükümeti reddetmek ve yeni önlemlerle gelecekteki güvenliklerini sağlamak, onların hakkı ve görevidir" ilkelerinin karşılığı olmadı!

Yani yaşanan cinnet insan haklarına da yansıdı... Örneğin 28-29 Kasım 1998'de İHD ve TİHV'ın düzenlediği 'Evrensel Bildirgenin 50. Yılında Türkiye İnsan Hakları Hareketi: Birikimler ve Perspektifler' başlıklı konulu konferansın yayınladığı metinde hâlâ şunlara dikkat çekmek zorunda kalıyordu: "Konferansımız insanî hakların bütünlüğünü ve devredilemezliğini vurguluyor. (...)

Konferansımız, insan haklarının gerçekleşmesi için uluslararası ve iç barış ile demilitarizasyonun temel koşul olduğunu işaret eder. (...)

Konferansımız, yalnızca devletlerin iç düzenlemelerinin ve devletlerarası düzenin değil, iktisadi hayatın da insan hakları ilkelerine göre belirlenmesi gerektiğini vurgular. (...)

Konferansımız, globalleşmenin insan haklarının evrensel olarak gerçekleştirilmesine getirdiği tehditlere işaret eder. (...)

Konferansımız, günümüz uluslararası siyasetinde insan haklarının başka çıkarlar adına kullanıldığına dikkat çeker. (...) İnsan haklarının özgürleştirilmesi ihtiyacına dikkat çeker. (...) İnsan hakları savunucuları, insan haklarını tanımlamada aslî rol oynamalıdır".[297]

⇒ Bu soru(n)dan söz ederken; yüzeysellikten ve hedefi karartan liberal söylemli dar pratikten kurtulmak, için teoriye olan ihtiyacın büyüdüğü koşullarda Hüsnü Öndül'ün[298] 'İnsan Hakları Yazıları'nı önemsememek elde değil.[299]

---

[297] Birikim Dergisi, No: 118, Şubat 1999, s.56-57.

[298] İHD, ÇHD ve TİHV kurucularından, her üç kurumda da yöneticilik yapan, 1992-96 yılları arasında İHD Genel Sekreterliğini yürüten ve Alman Yargıçlar Birliği'nin 1995 İnsan Hakları Ödülü'ne layık görülen Hüsnü Öndül bir avukattır. Ancak Öndül'ü niteleyen, uzun yıllardır insan hakları mücadelesinin uzun soluklu sıra neferi olmasıdır. Bu mücadelenin saflarındaki çoğunluğun samimi kanısı da Öndül'ün "gizli

Kapsamlı ve derinlikli yapıtta, öncelikle 'Yaşam Hakkı'[300] ele alınıyor. 'Karakolların duvarı camdan olacak!' yalanının egemenler tarafından utanmadan telaffuz edildiği Türkiye'de yargısız infazlara, 'faili (belli) meçhuller'e yani her an yaşanan yakıcı soru(n)lar sergileniyor.

Öndül, ölüme karşı yaşam hakkımızı savunmamızı önerirken, "Kapınızı sütçünün çaldığından emin olmalısınız. Yetmiyor, süt alabilecek olanaklara da sahip olmalısınız. İnsan Haklarına böyle yaklaşıyoruz"[301] diyor. Sonra da 'İnsanı hukuka uyalım'[302] uyarısıyla, 'İşkence Yasağı'nı[303] irdeliyor. Yazarın elinde, egemenlerin vukuatları kişiliğinde müthiş bir malzeme var. Öndül bunları gayet ustaca deşifre edip değerlendiriyor. "1985-91 dönemine ilişkin, DGM'de görülen davalarda işkenceden yakınan sanık sayısı tüm sanıklar arasında %70'tir"![304]

'Adil Yargılanma ve Savunma Hakkı'[305] konusunu da 'İstiklal Mahkemelerinin Kuruluşu'ndan bugünlere kadar irdeleyen yazar, şu sonuca ulaşıyor: "Adil yargılanma hakkı, bir insan hakkıdır. (...) 1982 Anayasası ve Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Yasası değiştirilmelidir. (...) Askeri Mahkeme ve DGM'ler kaldırılmalıdır".[306] Ardından da 'Savunma Hakkı' bağlamında 'DEP Davası'nın[307] acılı gerçeğini gözler önüne serip, kuşkusuzca ekliyor: "Hemen diyoruz. HEMEN ÖZGÜRLÜK !"[308]

3) 'DÜŞÜNCE ÖZGÜRLÜĞÜ'[309]

⇒ Anayasa Mahkemesi'nin kuruluşunun 37. yıldönümündeki konuşmasında Anayasa Mahkemesi Başkanı Ahmet Necdet Sezer, 1982 Anayasası'nı eleştirerek şunları dedi: "Anayasa'nın 26. maddesinin 3. fıkrasında, 'Düşüncelerin

---

bir kahraman" olduğu merkezindedir. "Gizli kahraman"ın Türkiye gibi "ne idüğü belli" bir coğrafyada ısrarla yürüttüğü insan hakları mücadelesinin pratiğiyle yaşamdan öğrendiği birçok şey var. Ama Öndül, sadece pratikten öğrendikleriyle sınırlananlardan değil. Mücadelenin "Teorik ve Hukuki" sorunlarına da kafa yoran biri. Öndül'ün bu faaliyeti kolay değil; hatta Marx'ın satırlarında ifade ettiği üzere çileli ve onurlu: "Ne kadar azsan/ Yaşamını ne kadar az görkemli kurmuşsan/ O kadar çoksun demektir ve/ Görkemsiz yaşamın o denli büyüktür".

[299] Hüsnü Öndül, İnsan Hakları Yazıları, Ç Yay., Ocak-1997.

[300] Hüsnü Öndül, İnsan Hakları Yazıları, A.g.e., s.7.

[301] Hüsnü Öndül, İnsan Hakları Yazıları, A.g.e., s.18.

[302] Hüsnü Öndül, İnsan Hakları Yazıları, A.g.e., s.29.

[303] Hüsnü Öndül, İnsan Hakları Yazıları, A.g.e., s.30.

[304] Hüsnü Öndül, İnsan Hakları Yazıları, A.g.e., s.31.

[305] Hüsnü Öndül, İnsan Hakları Yazıları, A.g.e., s.36.

[306] Hüsnü Öndül, İnsan Hakları Yazıları, A.g.e., s.54.

[307] Hüsnü Öndül, İnsan Hakları Yazıları, A.g.e., s.63.

[308] Hüsnü Öndül, İnsan Hakları Yazıları, A.g.e., s.66.

[309] "Ne yazık ki, ülkemizde en yalama hâle sokulan kavramlardan biri, düşünce özgürlüğü oldu. İnsan hakları kavramı gibi sanki!" (Ragıp Zarakolu, Özgür Bakış, 7 Mayıs 1999, s.3).

açıklanması ve yayılmasında kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dil kullanılamaz' denilmektedir. Oysa Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde, düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında belli bir dilin kullanılmasının yasaklanabileceğine ilişkin sınırlayıcı bir kurala yer verilmiştir. (...) Özgürlüğü engelleyen öğeler ayıklanmalı, özgürlük alanı genişletilmelidir. Düşünce özgürlüğü alanında demokratik değerlere yer verilmelidir".[310]

"Düşünceyi açıklama özgürlüğüne aykırı kurallar içeren kanunlara Anayasa'nın Geçici 15. maddesinin 3. fıkrası gereğince Anayasa'ya uygunluk denetimi yapılmamaktadır. (Bu nedenle -b.n) 1982 Anayasası ile düşünceyi açıklama özgürlüğünün önündeki engeller aşılamamış, düşünce suçlarına yönelik yasal düzenlemeler yapılamamıştır. Çoğulcu, özgürlükçü demokrasilerde düşünce suçuna yer verilmemekte, faşist, ırkçı, ayrımcı, savaş kışkırtıcı propagandayla suç işlemeye tahrik eylemleri ise düşünceyi açıklama özgürlüğü içinde değerlendirilmeyerek suç sayılmaktadır. Soyut bir düşünce açıklamayla, yasaya aykırı eylemlere çağrı niteliğindeki her türlü düşünce açıklamalarını birbirinden ayırmak gerekir. Burada önemli olan açıklanan düşüncenin konusu değil, düşüncenin niteliği, yöneldiği amaçtır. Açıkça eyleme ve suç işlemeye tahrik niteliği taşımayan, somut bir tehlike yaratmayan düşünce açıklamalarının sınırlandırılmaması gerekir".[311]

Anayasa Mahkemesi Başkanı Ahmet Necdet Sezer'in açıklamaları ardından, konusunda ilişkin görüşlerinin ne olduğu sorusuna MHP Genel Başkan Yardımcısı Tunca Toskay, "Şu an gündemimizde böyle bir konu yok"[312] yanıtını verirken; İ.Ü Hukuk Fakültesi Öğretim Görevlisi ve Anayasa Hukuku Profesörü Bülent Tanör de, "Tepki normal ancak en son beklenen yerden geldi, çünkü sistem tıkandı"[313] yorumu yaptı.

Bunlar konuşulurken, talep çok olsa da demokrasi ve 'düşünce özgürlüğü'nün olmadığı 1999 Mart'ı Türkiye'sinde 146 kişi 'düşünce suçu' nedeniyle cezaevlerindeydi![314] Ve çok önceleri Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Başkanı Yargıç Luzius Wildhaber, "Mahkememiz, TBKP Davası'nda aldığı kararla, çoğulcu bir toplumda, çatışmaların olmasına rağmen ifade özgürlüğünden vazgeçilemeyeceğini karara bağlamıştır"[315] demişti!

---

[310] Ahmet Necdet Sezer, Radikal, 27 Nisan 1999, s.5.
[311] Ahmet Necdet Sezer, Radikal, 29 Nisan 1999, s.9.
[312] Tunca Toskay, Özgür Bakış, 28 Nisan 1999, s.7.
[313] Bülent Tanör, Özgür Bakış, 29 Nisan 1999, s.7.
[314] Özgür Bakış, 30 Nisan 1999, s.7.
[315] Luzius Wildhaber, Milliyet, 9 Mart 1999, s.18.

⇒ Unutulmamalıdır ki, 'İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 19. maddesinde, "Her fert fikir ve ifade özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kimsenin müdahalesi olmadan bilgi toplamak ve her türlü medyada bilgi ve fikir yaymak (neşretmek) hakkını içerir"; 'Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesi'nin 10. maddesinde de, "Her fert ifade ve açıklama hakkına sahiptir. Bu hak; resmi makamların müdahalesi ve ülke sınırları mevzubahis olmaksızın; fikir sahibi olmak, haber ve fikir almak veya yaymak özgürlüğünü içerir" uyarıları boşuna düşülmemiştir!

Ama Semra Somersan'ın; "Korku, düşünceyi nasıl kıskaç altına alır, yazıyı araştırmayı nasıl yönlendirir? Tüyler ürpertici bir dünya bu; Türkiye de dehşet ülkesi! Ama bir de insanın kendisine bile itiraf etmek istemediği, benliğinde gizli korkular var. Gazeteci-avukat-doktor-insan hakları savunucusu gibi 'tehlikeli' işler yapanların, devletin sakıncalı bulduğu konularda bilimsel araştırma yapmanın, başkalarının başına gelen korkunç olayları öğrenmenin 'ya bana da olursa'nın korkusu"na[316] dikkat çektiği Türkiye'deki basın özgürlüğü konusunda, 'Dünya Gazeteciler Birliği' eski Başkanları'ndan Jayme Sirotsky, "Çok ülke aydınlığa kavuştu, Türkiye hâlâ alacakaranlıkta"[317] demeden edememektedir.

⇒ Düşünce ve ifade özgürlüğünün insan(lık)ın en temel ve doğal haklarından biri olduğundan şüphe duymuyorum. Kanımca Ali Fuat Başgil'in, "Eleştiri ruhu, yaratıcı milletlerin ruhudur. (...) Fikirlerden korkmayınız. Emin olunuz ki, yeryüzünde zararlı tek fikir, tenkit süzgecinden geçmeyendir"[318] saptamasında; 'sakıncalı' ilan edilen şeyden daha beter ve tehlikeli olanın, 'yasakçı zihniyet' olduğunu kanısındayım.

Özgürlüğü savunmak, suç olamaz! Çünkü özgürlük, insanın insanlaşma sürecinde, özel yaşamdan kamusal yaşama dek uzanan temel sorumsalıdır. İnsanın insanlaşma serüveninde, özgürleşmeye indirilen her darbe insan(lık)ın insandışılaştırılmasından başka bir sonuca yol açmamıştır. Özgürlükleri askıya alan insandışılaştırma, baskı ve sömürünün bir sonucudur. Yani insanlar, özgürlüksüzlük ve insanî olmayan ekonomik koşullar nedeniyle insandışılaştırılırken; insandışılaştırılma da ezme/ezilme ilişkisi tarafından koşullandırılır.

İktidar gücüyle 'sömüren ve gasp eden' ezenler; ezilenlerin özgürlük özlemlerini, asal tehlike olarak mahkûm ederlerken; özgürlüğün gerçek sahibi ezilenler ise insan(lık)a, 'Hem kendilerini, hem de ezenlerini özgürleştirme'yi vaat

[316] Semra Somersan, Gazetepazar, 31 Mayıs 1998, s.11.
[317] Jayme Sirotsky, Milliyet, 9 Kasım 1997.
[318] A.F. Başgil, İlimin Işığında Günün Meseleleri, s.161-179.

ederler. Çünkü özgürleşme mücadelesini verebilme yetisine sahip ezilenlerin yani ezme ezilme ilişkisine karşı çıkanların insanlaşma sürecine girmeleri; ezen ve ezilen kategorilerini ortadan kalkacağı sancılı bir doğum özelliği taşıyan tahakkümsüz özgürlüğün teminatıdır.

Hem ezen, hem de ezilen açısından işlevsel açıdan itaatkâr özellikler taşıyan baskı/ezme ilişkisine karşı çıkan özgürleşme, ona karşı olmayan herkes içindir. Yani ezilenler, özgürlüğü kendileri için değil, kendilerinin de içinde olduğu herkes için isterler. Bunun yolu, tahakküme karşı her yolu deneyen toplumsal bir praksis ile, özgürlüğü herkes için talep etmektir. Bu bağlamda ezilenler, tahakküm gerçeğini olduğu gibi farkedip, özgürlüğü eylemlerle dönüştürülebildikleri oranda özgürleşme sürecine girerler. Bu uğurda sadece düşünme, tek başına yeterli değildir; aynı zamanda da özgürleşme eylemini de gerektirir; yani toplumsal praksis olmadan özgürleşme mümkün değildir. Özgürlükleri baskı altına alan ezme sürecinin, ezilenler açısından bilince çıkarılması; bugünden nesnel dünyayı tarif etme ve bu nesnelliği değiştirmek için eyleme geçme çabasını yani özgürlük pedagojisini ve eylemini 'olmazsa olmaz' kılar. Ezenler için insanî varlık sadece kendileridir; ezilenler ise, nesne yani 'şey'dir. Ama ezilenlerin özgürleşmesi 'şeylerin' değil; insan(lar)ın özgürleşmesi olduğu için kendileri dışında, bir başkalar tarafından kotarılıp, onlara lütfedilecek bir şey değil; bizzat ezilenlerin öznesi olduğu bir süreçtir.

Bu noktada, Hobbes'un (1588-1679) 'Leviathan'ın da, "Özgürlük, eylemin dış engellerinin yokluğudur"[319] tanımını ile Immanuel Kant'ın, "İnsanî kişi, amacı 'kendinden' olan tek varlıktır"[320] saptamasını anımsayacak olursak; John Stuart Mill'in, neden, "Gelişmenin tek şaşmaz ve sürekli kaynağı özgürlüktür"[321] dediğini de anlayabiliriz.

Özgürlük isteminin tarihsel gelişmeye ve insanın insanlaşmasına aykırı bir yönü yoktur. Ancak şurası da unutulmamalıdır ki, özgürlükle otorite arasındaki mücadele, tarihin eski çağlarından beri en göze çarpan özelliktir; özgürlük denince bundan politik egemenlerin tahakkümüne karşı ezilenlerin doğal haklarının korunması anlaşılmalıdır. Bu noktada "Devletin gerçekte var olan ahlâksal hayat" olduğunu varsayan Hegel (1770-1831), "Devlet yeryüzünde var olan tanrısal düşüncedir"[322] deyişindeki üzere düşünüp-davranmak; elbette, ta-

---

[319] Hobbes'dan akt. Russell Bertrand, Batı Felsefesi Tarihi, s.533, Say Yay., 3. Baskı, 1983, çev. Muammer Sencer.

[320] Immanuel Kant'dan akt. Bouthoul Gason, Toplum Bilimin Tarihi, s.46, Varlık Yay., 1971, çev. Cemal Süreya.

[321] Mill Stuart John, Özgürlük Üstüne, s. s.96, Belge Yay., 1985, çev. Alime Ertan.

[322] Hegel'den akt. Russell Bertrand, Batı Felsefesi Tarihi, A.g.e., s.726,

hakkümsüz özgürlüğü savunanların benimseyebileceği bir pozisyon olamaz. Çünkü Foucault'un, 'açık hapishane'ye benzettiği 'modern dünya'da; Albert Camus, tek özgür eylemin 'intihar' olduğunu söylerken, özgürlükleri gasdeden insandışılaştırmanın; umutsuzluğu ve çürümeyi nasıl da beslediğine dikkat çekmektedir.

⇒ 'Modern dünya'da çok faklı 'anlamlandırmalar' ile, keyfe göre çarpıtılabilen özgürlük, en yalın anlamıyla 'denetim ya da baskı altında olmama hâli'dir. Özgürlüğü, toplumsal ilişikilerin sonucu olarak tanımlayan Z. Bauman'ın ifade ettiği üzere, "Bir kişinin özgür olması için iki kişi gereklidir!" Yani kullanılmayan, tek kişilik özgürlükler olamaz. Kaldı ki Marx da, özgürlüğü, "gerekliliğin bilincine varmak" diye açıklarken; özgürlüğün, insanın insan olmaktan kaynaklanan bilinçli bir tercih olması gerektiğinin altını çizer.

İnsanlar, haklarında, devletin ve hukukun kararlar verdiği nesneler değildir. İnsanların gerçeklerini göz ardı eden devlet ve hukuk, insansız otoriter yaptırımlardan başka anlam taşımaz. Bu durumda iktidar tarafından sürekli itilip kakılmış insanlar, eğer boyun eğip, dalkavukluk etmezlerse, elbette insan olmaktan kaynaklanan doğal haklarının en önemlisini, yani özgürlüğü ararlar ve savunurlar. Bu arayışla düşünce ve ifade özgürlüğünü savunmanın araçlarını kullanırlar.

Özgür düşünceleri, hâlâ dumura uğratılamamış insanlar; tarihlerini ve gerçeklerini tek boyutlu ezberle değil; eleştirerek öğrenip, yaşarlar. Tarih ve yaşanan gerçek özgür insanlar için, tek boyutlu propagandaya indirgenemez. Çünkü "Bilinç ve eller zamanı kavramak içindir" diyen Octavio Paz ekler: "Gözler açık uyumalı, ellerimizle görmeliyiz düşlerimizi,/ düş görmeliyiz yönünü arayan ırmağın uykulu kıpırdanışlarıyla,/ düş gören güneşin hülyaları, kurduğu dünyaları,/ yüksek sesle görmeliyiz düşlerimizi, söylemeliyiz şarkıları kökleri dışarı uğrayana kadar".[323]

Bugünümüzü boğan, yaşanımızı kâbusa çeviren olayların 'başka türlüsü'nü düşünmeye, özlemeye, tasarlamaya; özgür bir insanlar olarak, elbette hakkımız var. Bu hakkımızı hiç kimse gasp edemez. Umudumuzu, özlemlerimizi; resmi ideolojiye iğdiş ettiremez; dünyanın nasıl güzelleşeceği düşünü kurmadan, 'başka türlüsü'nün rüyalarını görmeden nefes alamayız! Bunun içindir ki Rawls'ın deyişiyle, "Herkese eşit özgürlük"ten ve yani tahakkümsüz özgürlüklerden yana olmalıyız! Tahakkümsüz özgürlük otoriterliğin panzehiridir!

---

[323] Octavio Paz, Uzak Komşu, s.36-70.

⇒ Bu bağlamda hukuku, toplumsal tercihlerle ve insanlığın kamusal alılâk birikimi olan özgürlükle sınamak zorundayız. Özgürlükçü olmayan hukuk sistemleri ve kararları, kamu vicdanında meşruiyet kazanamaz. Toplumsal talepleri, kamu vicdanını, özgürlükleri kucaklamayan hukuk sistemlerinin ve kararlarının geleceği olamaz.

Devletin ve hukukun ayrıcalığı olamaz; her ikisi de insan(lar) ve adalet için olmalıdır. Hukuk(suzluğ)un 'makus talihi' ancak böyle yenilebilir!

Hukuk, demokrasi ve özgürlükle tanımlanmalıdır! Yasallık, kendini kamu vicdanının meşruluğundan koparmamalıdır!

Hukuk felsefesinin temelini; hukukun meşruiyetini; özgürlüklerin yaygınlaştırılıp-derinleştirmesi oluşturmalıdır!

Hukuk, toplumsal gerçeklerden soyutlanmış bir 'bilgelik' ya da emredici-yaptırımlar metinler-manzumesi olmamalıdır!

Hukuk ile hamaset birbirine karıştırılmamalıdır![324]

4) 'ÖLÜM CEZASI'[325]

⇒ 'İnsan Hakları'na ait evrensel belgelerin, sadece kâğıt üstünde kaldığı; bu bağlamda da 'suç ve ceza'nın, pozitif hukuk işlerliğini yerle yeksan eden irrasyonalizmde somutlandığı Türkiye'de, "Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcileri olan kral ya da papazlar ya da kutsal bir varlık olarak kabul edilen toplum adına verilen"[326] ölüm cezası, sistemin bekası için sıkça başvurduğu intikam aracı olmuştur.

Tıpkı, Oltan Sungurlu'nun ifade ettiği gibi, "Tabii ölüm cezası gibi çok ağır bir cezayı savunmanın zorluğu meydanda. Ama kaldırmak da o kadar kolay bir şey değil. Çünkü kaldıran ülkelerin bile tekrar getirip getirmeme konusunda düşünceleri var. Yani Güneydoğu'daki bunca terör olayından sonra ölüm cezasını şu anda kaldırmanın Türkiye'de kolay olacağını sanmıyorum".[327] Ancak Kerim Korcan'ın deyişiyle, "Bir idamlığın toplumla ilişkisi, onu ipe takmakla kaybolup gitmiyor ki".[328]

---

[324] Kendi hesabıma ben, "Utopia"nın yazarı ve hukukçu Thomas More'nin avukata gereksinim duymayan adalet anlayışına büyük değer biçiyorum. Çünkü, "Utopia"nın yani "Olmayan ülkenin" yaratıcısı olan O'nun eşitlikçi-özgürlük ülkesinde, avukatlara yer yoktu. O'nun ülkesinin basit hukuk düzeni, profesyonel hukukçulara gereksinim duymayacak kadar insanlara aitti; bu tür bir hukuka, hangi insanın itirazı olabilir?

[325] Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü Başkanı ve uluslararası ceza hukuku uzmanı Prof. Dr. Durmuş Tezcan, Ordinaryüs Prof. Dr. Sulhi Dönmezer ve İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Uğur Alacakaptan bile "İdam cezası kalksın" (Radikal, 20 Kasım 1998, s.9) diyorlar!

[326] Albert Camus, Ölüm Cezası Üstüne Düşünceler, s.60.

[327] Oltan Sungurlu, Cumhuriyet, 1 Aralık 1997, s.5.

[328] Ölüm konusunda bak: Düşünen Siyaset Dergisi, "Ölüm", No:4Mayıs 1999: Ahmet İnam, "Olabileceğini Olmada Ölümün Yeri", s.17-23; Süleyman Seyfi Öğün, "Ölüme İnanıyor musunuz?", s.33-46;

Bu önemli sorunu, ilginç ve zengin veri, bilgi, belge, dökümlerle yanıt arayan Kamil Ateşoğulları, 'Ölüm cezasının tarihçesi'ni; Mısır, Mezopotamya, Eski Yunan, Roma, Ortaçağ'da;[329] Aydınlanma Dönemi'nde[330] inceleyip, 20. yüzyıldaki ölüm cezası[331] serüvenini de kapsamlı ve titiz çalışmasıyla gözler önüne sererken;[332] şu mesajı veriyor: "Suçların kökeninin toplumsal olduğu savından yola çıkarak suçların oluşumunda: toplumsal bozukluklar, haksızlıklar ve eşitsizlikler görülmeli. Çağdaş devlette yönetim ve hukuk anlayışında amaç, toplumsal dengesizlik ve bozuklukları ortadan kaldırarak 'suçun' kaynağını kurutmak olmalıdır. Oysa ölüm cezası, suçu yaratan ortamı değil, suçu değil, suçluyu, daha doğrusu insanı ortadan kaldırmaktadır. Suçluyu yeniden topluma kazandırmayı amaçlayan çağdaş ceza hukuku anlayışı karşısında 'ölüm cezası', cezadan başka bir şey, bir öç alma olmaktadır".

⇒ Evet, "Öldürmenin yararlı olduğu düşünülmeye başlandığı andan itibaren insan yaşamı kutsallığını kaybetmiştir". İdamı tartışan, idamı kararını yargılayan bu sözler Frankart'ın. Bu sözler söylendikten önce de, sonra da ne çok idam yaşandı, insanlık ne çok idama tanık oldu. Bir cezalandırma yöntemi olarak idam hep tartışıldı. Albert Camus idamı şöyle 'yargıladı': "Hiçbirimiz, bir insandan, yaşayışını geçmiş bir ömür, bir alınyazısı hâline getirip, son yargılamayı sağlayan ölümünden önce umut kesemeyiz. Ama son yargıyı ölümden önce vermek, daha borçlu hayattayken onun hesabını kapatmak hiçbir insanın hakkı değildir".

Ozanlar da yargıladı idamı. Melih Cevdet Anday, ABD'de McCarthy histerisinin doruk noktasında elektrikli iskemlede yok edilen Rosenbergler'in ardından şu ölümsüz dizeleri yazdı: "Bir çift güvercin havalansa/ Yanık yanık koksa karanfil/ Değil bu anılacak şey değil/ Apansız geliyor aklıma/ Neredeyse gün doğacaktı/ Herkes gibi kalkacaktınız/ Belki daha uykunuz vardı/ Geceniz geliyor aklıma/ Rahat döşeklerin utanması bundan/ Öpüşürken o dalgınlık bundan/ Tel örgünün deliğinde buluşan/ Parmaklarınız geliyor aklıma/ Nice aşklar

---

Mehmet Küçük, "Menzilin Peşinde Düşe Kalka", s.47-56; Mehmet Ali Kılıçbay, "Yaşamanın Aracı olarak Ölüm", s.57-62; Turhan Ilgaz, "Ölüm Bir Rüya mıdır?",s.63-69; Vehbi Başer, "Ölüme Sosyolojik Yaklaşımlar", s.73-87; Ahmet Bozkurt, "Öteki'nin Ölümü", s.121-128.

[329] Kamil Ateşoğulları, Bir İnsanlık Suçu: Ölüm Cezası, Doruk Yay., 1997, s.1-10.

[330] Kamil Ateşoğulları, Bir İnsanlık Suçu: Ölüm Cezası, A.g.e., s.11-18.

[331] Kamil Ateşoğulları, Bir İnsanlık Suçu: Ölüm Cezası, A.g.e., 1997, s.19-24.

[332] Yapıtın, özellikle güncelimizi doğrudan ilgilendiren bölümü kanımca, "Bakara Suresi'nin 173. ayetinde, "Ey iman edenler, öldürülenler hakkında size kısas farz kılındı..." diyen "İslâmiyet" (s.32-39), "Türkler'de ve Osmanlılar'da" (s.42-62) ve "Türkiye Cumhuriyeti'nde" (s.65-126) ölüm cezası yanında, "İstiklal Mahkemeleri" (s.69-84), "Dersim Olayları" (s.87-89) bölümleri.

arkadaşlıklar gördüm/ Kahramanlıklar okudum tarihte/ Çağımıza yakışan vakur, sade/ Davranışınız geliyor aklıma".

İnsanlık tarihi kadar eski olan ve yazılı ilk örneğinde 'kısas' adıyla Roma Hukuku'nda rastlanan idam cezası üstüne en çok ve en derin düşünmüş yazar Camus, 1957'de şunları yazdı: "Öldürme ile idam arasında tam bir eşdeğerlilik yoktur. Birçok kanun önceden tasarlanan suçu, salt öfkeyle işlenen suçtan çok daha ağır hükümlere bağlamıştır. Peki ama idam cezası, hiçbir suçlunun en müthiş cinayetinin bile kabına erişemediği önceden tasarlanan suçların en başında geleni değilse nedir? Bu iki ölüm arasında bir eşdeğerlilik olması için idam cezasının, kurbanını müthiş bir ölümle ortadan kaldıracağını önceden bildirmiş ve o andan itibaren onu aylarca işkence altında tutmuş bulunan bir caniyi cezalandırması gerekirdi. Böylesine müthiş bir caniye kişiler arasında rastlanmamaktadır. Aylar veya yıllar boyu mahkûma yüklenen, bütün varlığı kaplayıcı, alçaltıcı korku, ölümden daha müthiş bir cezadır ve katil kurbanına böyle bir korku vermemiştir. Genel olarak, insan daha ölümünden çok önce ölüm cezasını bekleme yüzünden yıkılmıştır. Ona birincisi, ikincisinden çok daha feci olan iki ölüm uygulanır. Oysaki o, bir kere öldürülmüştür".

4.1) ZAMANA GÖRE DEĞİŞEN SUÇ VE CEZA

⇒ İÖ 399 yılında, ölüm cezasına çarptırılan ve baldıran zehriyle intihar eden ünlü düşünür Sokrates, yakınçağdaki idam cezaları göz önüne alındığında şanslı sayılır. Çünkü insanlık İlkçağ'dan sonra en vahşi görüntüyü oluşturacak ve insana en çok acı verecek yöntemler bulmakta gecikmedi. Bu konuda öncülüğü kilise yaparken, bu vahşet tablosunu savunanlar her dönemde 'caydırıcılık' yalanına sığındı.

Baldıran zehirinin yerini sonraki dönemlerde yakma, ateşte kaynatma, derisini yüzme, taşlama, boğma, diri diri toprağa gömme, parçalama aldı. 18. yüzyılın sonlarına doğru ölüm cezasının infazında da reformlar yapıldı. Yakmanın yerini giyotin, boğarak öldürmenin yerini de idam sehpası aldı.

Ortaçağ'da yalnızca cinayet, ırza geçme ve kundakçılık gibi özel suçlar için ölüm cezası öngörülürken çok değil daha 19.yüzyılın başında İngiltere'de 'Kanlı Kanun' adıyla anılan ceza sisteminde 220 suçtan birini işleyenler için ölüm cezası kaçınılmazdı. Ölüm cezası verilen suçlar arasında yankesicilik, Çingenelerle işbirliği yapmak, göl balıklarına zarar vermek, tehdit mektubu göndermek, bir ormanda silahlı veya yüzünü maskeyle gizlemiş olmak gibi fiiller de vardı. Daha korkuncu ölüm cezası 7 yaşını doldurmuş çocuklar için de geçerliydi.

Ali Sirmen'in 1972 yılında dilimize çevirdiği İdam adlı kitapta İngiliz yazar Arthur Koestler, 1800 yılında bir çocuğun Chelmsford Posta İdaresi'nin hesaplarını tahrif etmekten, 1833 yılında dokuz yaşında bir çocuğun kırılmış bir vitrinden iki peni değerinde renkli mürekkep çalmaktan ölüme mahkûm edildiğini bildiriyor. 1801 yılında 16 yaşındaki Andrev Brennig adında bir çocuğun kapısını kırarak girdiği evden kaşık çaldığı, 1808'de de yedi yaşında küçük bir kızın bir evi ateşe verdiği için halkın gözü önünde asıldıklarını yine Koestler'in kitabından öğreniyoruz. İngiliz Greville, ölüm cezasına çarptırıldıklarında büyük bir şaşkınlık içinde ağlamaya başlayan çocukların duruşmasını anlatırken "Hiç bu kadar çok ağlayan çocuk görmediğini" söylüyor.

Ölüm cezasını savunan birine bu örnekler anımsatıldığında kuşkusuz itiraz edecek ve "Canım bu kötü örnekler iki yüzyıl öncesine ait. Bu devirde ne çocuk asılıyor ne de böyle basit suçlara ölüm cezası uygulanıyor" diyecektir. Bu sözleri elbette bugünün değer yargılarıyla geçmişe bakarak söyleyen kişi, 2050 yılında yaşayan birinin de bugünkü uygulamaya 'vahşet' gözüyle bakabileceğini asla aklına getirmeyecektir.

İngiltere'de 19. yüzyılın başında asılan bu çocuklar, aynı suçları günümüzde işleselerdi asılmak şöyle dursun belki hiç ceza almayacaklardı.

4.2) SUÇLARI, YANLIŞ ZAMAN SEÇMEK

⇒ Benzer durum bizim tarihimiz için de geçerli. Özellikle olağanüstü dönemlerde verilen siyasi idam kararları, üzerinden yıllar geçmesine rağmen hâlâ tartışılıyor. Alınan siyasi idam kararlarının toplumu ikiye böldüğü görülüyor. İstiklal Mahkemeleri'nin aldığı idam kararları, üzerinden yarım asrı aşkın bir süre geçmesine karşın İslâmcılar tarafından sürekli gündemde tutularak eleştiriliyor. 27 Mayıs darbesi ile bakanlık koltuklarından azledilerek idam sehpasına gönderilen Adnan Menderes ve arkadaşlarının itibarlarının iadesi bile muhafazakâr sağ kesimin acısını dindiremedi. Yaşadıkları acının karşılığı olarak 12 Mart'ta solla hesaplaşmaya giden sağcılar, Menderes ve iki arkadaşının kan bedeli olarak üç genci idama gönderdiler. 12 Mart cuntasıyla tam bir görüş birliği içerisinde olan sağ siyasiler 'Üç bizden üç onlardan' mantığıyla hareket ederek tek bir cana kıymayan Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'a kıydılar. Solcuların yüreğinde bir yara olarak kalan bu idamlara, 12 Eylül darbesinden sonra yenileri eklendi.

Şu bir gerçek ki, Şapka Kanunu'na muhalefet eden İskilipli Atıf Hoca bugün yaşasa ve aynı suçu işlese kuşkusuz asılmayacaktı. Cumhuriyetin temel ilkelerine savaş açan karşı devrimci güçlerin kan dökerek gösterdikleri direniş ha-

reketine denk düşen bir dönemde bu suçu işlediği için İskilipli Atıf Hoca'ya, çok ağır bir ceza uygulandı.

İktidarda bulundukları süre içerisinde ülkede faşizan bir yönetim örneği sergileyen Adnan Menderes ve arkadaşları, olağanüstü bir dönemde değil de sivil mahkemelerde yargılansalar, büyük bir olasılıkla hapis cezası alacak ve idam edilmeyeceklerdi.

Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan da sağın intikam arzularına kurban edildiler.[333] Düzene karşı geldikleri gerekçesiyle idam edilen Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan, bugün yargılansalar çok çok birkaç yıl hapis yatacak ve özgürlüklerine kavuşacaklardı.

1984 Ekimi'nde idam edilen Hıdır Aslan, yazılama, pankart asma, bildiri dağıtma ve korsan gösterilere katılma suçları nedeniyle yargılandı ve idam edildi. Bir tek cana kıymayan Hıdır Aslan, 'Asmayalım da besleyelim mi?' zihniyetinin kurbanlarından sadece biriydi.

⇒ İktidarı elinde bulunduranlar, muhalefetteyken suç saymadıkları hatta savundukları fiilleri, kendi iktidarlarında suç sayabilmişlerdir. Örneğin, İttihat ve Terakki'nin gözü pek neferlerinden Yakup Cemil, Enver Paşa ile birlikte ünlü Babıâli Baskını'na katılan grupta yer almış ve Harbiye Nazırı Nâzım Paşa'yı silahını ateşleyerek öldürmüştü. Bu cinayet nedeniyle ceza almayan ve Enver Paşa'nın Harbiye Nazırı olması için çaba gösteren Yakup Cemil'in ölümü, her şeyi göze alarak desteklediği Enver Paşa'nın elinden oldu. Enver Paşa'ya suikast hazırladığı gerekçesiyle Bitlis'te idam edildi.

Enver Paşa, Nâzım Paşa'yı vurduğunda kolladığı arkadaşı Yakup Cemil'i, kendisine karşı geldiğinde gözünü kırpmadan idama yollayabilmiştir. Örnekleri çoğaltmak mümkün. Demek ki, zamana göre suç ve ceza kavramı değişebiliyor.

Suçu doğuran nedenler üzerinde düşünmekten çok, suçu 'intikam' alarak, 'kısasa kısas' mantığıyla önlemeye çalışan anlayışın birçok suçsuz insanın ölümüne yol açtığına tarih tanıklık etmektedir. Yüzyıllar boyunca bu ceza, hem iktidar olmak gücünün göstergesi hem de iktidarı sürdürebilmenin aracı olarak uygulandı.[334]

4.3) GERİYE DÖNÜŞÜ OLMAYAN CEZA: İDAM

⇒ Toplumda 'caydırıcı etkisi' olup olmadığı bugün bile yoğun bir şekilde tartışılan idam cezası üzerinde birleşilen tek nokta 'telafisi mümkün olmayan bir ceza-

---

[333] Evrim Alataş, Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan'ın idamları konusunda yazdığı "27. yılında idamları hâlâ tartışılıyor" (Özgür Bakış, 6 Mayıs 1999, s.2) yazısı da İstanbul DGM'nin hışmına uğradı!

[334] Miyase İlknur, Cumhuriyet, 7 Ocak 1999, s.6.

landırma yöntemi' olmasıdır! Tarih, giyotinde ya da idam sehpasında can veren nice insanın ancak öldükten sonra suçsuzluğunun anlaşıldığını gösteren örneklerle doludur. Devrimci ve özgürlükçü Fransız Lafayette "İnsan muhakemesinin kusursuz olduğu bana kanıtlanana kadar ölüm cezasına karşı çıkacağım" diyor.

Koestler, 18. yüzyılda İngiltere'de gerçekleştirilen infazların yarattığı dehşet tablosundan örnekler verirken çoğu kez mahkûm ipin ucunda sallanırken af fermanının geldiğinden söz ediyor. Benzer bir olay yakın tarihimizde Teksas'ta yaşandı. James David Autry adında bir mahkûm 1983 yılında infazına 5 dakika kala, cezası Yüksek Mahkeme kararıyla ertelenince ölmekten son anda kurtuldu. Bu olayla ilgili haber, 6 Ekim 1983 tarihli Herald Tribune gazetesinde muhabirin ağzından şöyle yer aldı: "James David Autry, ölüm hücresindeki yatağın üzerinde vücudu bağlı yatarken duvarın öteki tarafındaki doktor, şırınganın, Autry'nin etine zerk edilmesi için otomatik makineyi çalıştırmak üzere zamanın dolmasını bekliyordu. İnfaza 5 dakika kalmıştı. O sırada ölüm hücresinin kapısı açıldı ve infazın ertelendiğini bildiren Yüksek Mahkeme kararı geldi. Erteleme haberi 29 yaşındaki James David Autry'ye iletildiğinde Autry'nin yüzündeki ifadeyi sözcüklerle anlatmak mümkün değildi".

Her ölüm mahkûmu Autry kadar şanslı değildi. Camus, sonu faciayla sonuçlanan benzer bir olayı bakın nasıl anlatıyor: "15 Mart 1957'de on dört yaşında bir kızı öldürdüğü için idama mahkûm edilen Burton Albott'un cezası Kaliforniya'da infaz edildi. Albott, sürekli suçsuz olduğunu öne sürmesine rağmen mahkûm oldu. Cezanın 15 Mart sabahı saat 10.00'da infaz edilmesi kararlaştırılmıştı. O gün saat 09.10'da savunmaya bir müracaat olanağı daha sağlamak için ceza bir saat ertelendi. Saat 11.00'de müracaat reddedildi. Saat 11.15'te Albott gaz odasına girdi. Saat 11.18'de nefes aldığı havada ilk gaz belirdi. Saat 11.20'de af komisyonu sekreteri telefon ediyordu. Komisyon fikrini değiştirmişti. Önce denize gitmiş olan valiyi aramışlar, sonra da doğrudan hapishaneye telefon etmişlerdi. Albott'u gaz odasından çıkardılar. Artık çok geçti, Albott ölmüştü. Eğer dün Kaliforniya'da hava bozuk olsaydı, vali denize gitmeyecek ve iki dakika önce telefon etmiş olacaktı. O zaman Albott ölmeyecek ve belki de suçsuzluğunun kanıtlandığını görecekti. Her ceza, hatta en ağırı bile ona bu şansı tanıyordu. Ama ölüm cezası Albott'a en ufak bir şans bırakmamıştı".

⇒ Aynı örneklere Türkiye'de de rastlamak mümkün. 1982 yılında Erzurum Sıkıyönetim Komutanlığı 1 No'lu Askeri Mahkemesi İhsan Çetintaş için idam kararı vermişti. Karar, Askeri Yargıtay'a gitmiş, temyiz bekleniyordu. Avukatları, Çetintaş'a yüklenen suçlarla ilgili hiçbir delil olmadığını söylüyor,

ilk sorguyu yapanlar Başkomiser İhsan Ünal'ın "işkence ile bazı sanıkların ölümüne sebebiyet vermekten" 20 ay hapse çarptırıldığını anımsatıyorlardı. Temyiz kararı beklenirken İhsan Çetintaş, sonunda 'beklemeneye' karar veriyordu. 1983 yılında bir gün, hücresinin kapısı açılmış ve ölü bulunmuştu.

Yatak çarşafından yaptığı iple kendisini asmıştı. Çok kısa bir süre sonra ise Askeri Yargıtay'ın kararı geliyordu: Mahkemenin idam kararı, delil yetersizliği nedeniyle bozulmuştu. Geç gelen karar, yalnızca İhsan Çetintaş'ı değil babası Mehmet Çetintaş'ı da yaşamdan koparmıştı. Oğlunun intiharından üç ay sonra bu kez baba Mehmet Çetintaş "Kalmadı ebedi görmek umudum/ İhsan oğlum aslan oğlum" diye şiirler yazdığı oğlunun arkasından ölüp gitmişti.

12 Eylül darbesinden kısa bir süre önce verilen bazı idam kararlarının altında imzası bulunan hâkim Hamdi Sevinç, parlamentoda idamların onaylanmayacağını ve cezaların müebbede dönüşeceğini umduklarını, ancak 12 Eylül'ün beklenmedik bir zamanda gerçekleştiğini belirterek pişmanlığını şu sözlerle ifade ediyordu. "O günkü yönetim 'geldiğimizi duyun' dercesine bu idamların infazını gerçekleştirdi. Şahsen ben bundan büyük ıstırap duymuşumdur. Ve Necdet Adalı'nın infazına o nedenle gitmemişimdir".

Erdal Eren'in idamı da 12 Eylül'ün getirdiği siyasi konjonktürün dayatması sonucunda gerçekleşti. Hem de yaşı tutmamasına rağmen. Zekeriya Önge'yi öldürmekle suçlanan Erdal Eren, 12 Eylül'den 61 gün sonra, 13 Aralık 1980'de idam edildi. Askeri Yargıtay'ın kararı bozmasına rağmen Erdal Eren'in infazı hızla yerine getirildi. Yargıtay, olay sırasında ölen inzibat eri Zekeriya Önge'nin otopsisinin yasalara ve usule aykırı olarak yapıldığı, bu otopsinin Eren'in idam kararında rol oynadığı kanısındaydı. Ayrıca otopsi raporunda yer alan açık çelişkiler kesin karara varmayı imkânsızlaştırıyordu. Maktülün vücudundan çıkan mermi çekirdeğinin sanığın tabancasından çıkıp çıkmadığı da açık değildi. Kaldı ki Askeri Yargıtay, başından beri Önge'nin sanığın atışı ile ölmediğine dair ciddi kuşkular bulunduğu görüşündeydi. Ama 17 yaşındaki Erdal Eren'in adı, kendi kuşağından onlarca genç gibi 12 Eylül zihniyetinin istediği kurbanlar arasına yazılmıştı bir kez!

Avukatları Eren'in infaz gecesini şöyle anlatıyordu: "Erdal'ı getirdiler, son isteğini sordular. 'Sigara' dedi. Bir de mektuplarını avukatlarına vermek istedi. Külotunun içine sakladığı mektupları çıkardı. Sonra bir mektup daha kaleme aldı. Sigarasını içti. İdam hükmünü okudular. Gömlek giydirdiler. Kelepçelemek istediler, direndi. 'Kendi ipimi kendim çekerim' dedi. Bize sarıldı. Öpüşürken göz kırptı. Sonra da yürüyüp gitti çocuk. 'Kahrolsun faşist diktatörlük' deyince sehpayı çektiler. Ve gitti! Resmen gitti!"

4.4) ADLİ MAHKÛMLAR DA DARBE KURBANI

⇒ Türkiye'de mahkûmlar parlamento kararıyla, yani kanunla asılıyor. Siyasi suçlular gibi adli mahkûmların cezası da en çok ara rejim dönemlerinde infaz edildi. Anayasa Hukuku Profesörü Bülent Tanör'ün araştırmasına göre, 1946 ile 1960 yılları arasında Türkiye'de bir tek idam infaz edilmemiş. Milli Birlik Komitesi'nin işbaşında olduğu 27 Mayıs 1960 ile 60 Ocak 1961 tarihleri arasında, bir çırpıda 13 adli mahkûm idam ediliyor. İdamlar kanunla değil MBK'nin onayıyla gerçekleşiyor. Tanör, bu idamların 1961'deki üç siyasi idama ortam hazırlamak için infaz edildiği görüşünde.

Ekim 1961 ile Mart 1971 arasındaki dönemde ikisi siyasi (Talat Aydemir ile Fethi Gürcan) olmak üzere toplam 45 idam gerçekleşmiş!

Mart 1971 ile 1973 arasındaki 12 Mart döneminde 3 siyasi idama karşılık 14 adlî mahkûm idam edilmiş. 1973'ten 1980'e kadar ise tek bir idam hükmü uygulanmamış!

12 Eylül rejiminin bilânçosu oldukça kabarık. Milli Güvenlik Konseyi'nin tam istim çalıştığı 12 Eylül 1980 ile 12 Ocak 1982 tarihleri arasında 13 siyasi idam var. Danışma Meclisi'nin işbaşında olduğu 1982 ile 1983 yıllarında ise 20 siyasi ve 20 adlî suçlunun ölüm cezaları infaz edildi. 1984 yılında da 2 infaz görülüyor!

İnfaz toplamları, parlamentonun çalıştığı dönemler ve askeri rejimler olarak karşılaştırıldığında, 1961'den 1984'e kadar Meclis'in normal çalıştığı dönemlerde, 4'ü siyasi, toplam 43 idam infaz edilmiş. Askeri rejim dönemlerinde ise, 39'u siyasi toplam 56 idam cezasının infaz edildiğini görüyoruz!

Ölüm Cezasının Türkiye'deki Tarihçesi[335]	
Tarih	Olay
3-27 Mayıs 1909	31 Mart olayının sorumluları başta Derviş Vahdeti ve Enderunlu Lütfü olmak üzere toplam 42 kişi dört posta hâlinde Ayasofya, Beyazıt, Kasımpaşa ve Köprü üzerinde asıldı.
11 Haziran 1913	Mahmut Şevket Paşa'ya suikast yaparak öldürme olayına adı karışan Damat Salih Paşa ve 10 arkadaşı Beyazıt Meydanı'nda idam edildiler.
15 Eylül 1915	Gazeteci Zeki Bey'i öldürmekle suçlanan Çerkez Ahmet, Şam'da asıldı.
11 Eylül 1916	İttihatçı Subay Yakup Cemil, Enver Paşa'ya suikast girişimiyle suçlanarak Bitlis'te idam edildi.
1916	Abdülhamit Zehravi, Babıâli'ye karşı komplo hazırladığı gerekçesiyle Cemal Paşa tarafından asılan Arap ileri gelenleri arasındadır.
10 Nisan 1919	Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey, Ermeni tehcirinden sorumlu tutularak Damat Ferit hükümeti tarafından Beyazıt Meydanı'nda asıldı.

[335] Cumhuriyet, 8 Ocak 1999, s.6.

1 Temmuz 1920	Zile Ayaklanması'nı başlatan 22 kişi yakalanarak idam edildi.
1921	Delibaş Ayaklanması'na katılan 20 kişi idam edildi.
24 Mayıs 1921	Hint Kökenli İngiliz Casusu Mustafa Sagir, İstiklal Mahkemesi tarafından yargılandı ve idam edildi.
14 Nisan 1925	Cibranlı Miralay Halit, Bitlis Milletvekili Yusuf Ziya, Faik ve Molla Abdurrahman, Bitlis'te idam edildi.
27 Mayıs 1925	Seyit Abdülkadir ve 6 arkadaşı Diyarbakır'da asıldı.[336]
28-29 Haziran 1925	Şeyh Sait İsyanı'na katılan 47 kişi Diyarbakır'da idam edildi.
23 Kasım 1925	Dersim eski Mebusu Hasan Hayri Kanyo ile Celalzade Mehmet, Elazığ'da idam edildi.
24 Kasım 1925	Şapka Kanunu'na karşı Erzurum'da ayaklanma girişiminde bulunan Gâvur İmam başta olmak üzere 1'i kadın 13 kişi Erzurum'da asıldı.
1926	Şapka Devrimi'ne muhalefet eden İskilipli Atıf Hoca yargılanarak idam edildi.
13 Temmuz 1926	İzmir Suikastı davasından yargılanan İzmit Mebusu Şükrü, Saruhan Mebusu Hulusi Turgut, İstanbul Mebusu İsmail Canbulat, Erzurum Mebusu Rüştü, Lazistan sabık Mebusu Ziya Hurşit, Trabzon sabık Mebusu Hafiz Mehmet, Sarı Efe Edip, Çopur Hilmi, Baytar Rasim, Laz Ismail, Gürcü Yusuf, Miralay (Ayıcı) Arif ve Abidin Bey, İzmir'de asıldılar.
2 Ağustos 1926	Aynı davanın İttihatçı sanıkları Dr. Nâzım, Mehmet Cavit, Mustafa Nail ve Hilmi Bey ise Ankara'da idam edildiler. Firarda olan eski Ankara Valisi İttihatçı Abdülkadir, sınırı geçerken yakalandı ve Ankara'da idam edildi.
17 Ocak 1928	Mustafa Kemal'e suikast hazırlığında bulunan Hacı Sami çetesine mensup Sökeli Mecit, Düzceli Mecit ve Düzceli Abaza Hakkı, Eminönü Meydanı'nda asıldı.
3 Şubat 1931	Menemen İsyanı'nı çıkaran Derviş Mehmet ve 27 arkadaşı Menemen'de Kubilay'ın şehit edildiği yerde idam edildi.
14-15 Kasım 1937 Dersim İsyanı	Seyit Rıza ve 6 yakını Elazığ'da idam edildi.
1937-60 arası	2'si kadın olmak üzere 69 kişi asıldı.
27 Mayıs 1960 -6 Ocak 1961	13 adli hükümlü idam edildi.
16-17 Eylül 1961	Adnan Menderes, Hasan Polatkan, Fatin Rüştü Zorlu'nun idamları gerçekleştirildi.
27 Haziran 1964	İhtilal girişiminde bulunan Fethi Gürcan idam edildi.
5 Temmuz 1964	Fethi Gürcan ile birlikte ihtilal girişiminde bulunan Talat Aydemir idam edildi.

[336] Tarih boyunca "baskılarla" ertenen "Kürt Sorunu" için, "15 yılda teröre harcanan para 30 katrilyon lira, Türkiye'nin 1999 bütçesinden bile fazla, ya da dış borçlanmalara eşit. Bu parayla, orta ölçekli tam 100 bin fabrika kurulabilir, 2 milyon kişi iş sahibi yapılabilirdi" (Sefer Levent, Radikal, 16 Kasım 1998, s.5). Oysa Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Aslan Gündüz'ün deyişiyle, "Demokratik güvenlik, silahlarla sağlanan güvenlikten çok daha önemli ve etkin bir güvenliktir" (Radikal, 7 Aralık 1998, s.6).

15 Ekim 1961 -12 Mart 1971	Bu tarihler arasında 43 adli hükümlünün idam cezası infaz edildi.
6 Mayıs 1972	THKO üyesi Deniz Gezmiş, Yusuf İnan ve Hüseyin Aslan Ankara'da asıldı.
12 Mart 1971 -14 Ekim 1973	Bu sürede 14 adli hükümlü idam edildi.
8 Ekim 1980	Necdet Adalı, Mustafa Pehlivanoğlu
26 Ekim 1980	Serdar Soyergin
13 Aralık 1980	Erdal Eren
3 Haziran 1981	Cevdet Karakaş
10 Haziran 1981	Veysel Güney
25 Haziran 1981	Ahmet Saner, Kadir Tandoğan
20 Ağustos 1981	Mustafa Özgenç, İsmet Şahin
13 Mart 1982	Seyit Konuk, İbrahim Ethem Coşkun, Necati Vardar
27 Mart 1982	Fikri Arıkan
23 Nisan 1982	Sabri Altay
30 Nisan 1982	Cengiz Baktemur
12 Haziran 1982	Sabahattin Ovalı
19 Haziran 1982	Adnan Kavaklı
12 Ağustos 1982	Veli Acar
13 Ağustos 1982	Ali Bülent Orkan
18 Ağustos 1982	Eşref Özcan
29 Aralık 1982	Kazım Ergun, Muzaffer Önel, Halil Fevzi Uyguntürk
13 Ocak 1983	Adem Özkan, Osman Demiroğlu
13 Ocak 1983	Hüseyin Çaylı
22 Ocak 1983	Ahmet Mehmet Uluğbey
23 Ocak 1983	Ali Aktaş, Duran Bircan
29 Ocak 1983	Ömer Yazgan, Mehmet Kambur, Ramazan Yukarıgöz, Erdoğan Yazgan, Ahmet Kerse, Levon Ekmekçiyan
5 Şubat 1983	Rıdvan Karaköse, Cavit Karaköse
24 Şubat 1983	Fatih Laçingil, Faik Güngörmez
30 Mart 1983	Mustafa Başaran, Hüseyin Üye
20 Nisan 1983	Şener Yiğit, Cafer Aksu
25 Mayıs 1983	Abdülaziz Kılıç
4 Haziran 1983	Selçuk Duracık, Halil Esendağ
7 Ekim 1984	İlyas Has
25 Ekim 1984	Hıdır Aslan.

⇒ Ölüm cezalarının kaldırılmadığı ülkelerde suç oranlarının ölüm cezası uygulamayan ülkelere nazaran daha yüksek olduğunu ortaya koyan Interpol raporları da bu savları destekler nitelikte. Ölüm cezasının suç işlemeye karar vermiş bir tek caniyi bile kararından caydırmadığına inanan Albert Camus, "Eğer idam cezası sürdürülmek isteniyorsa hiç değilse bizi bu yalandan uzak tutsunlar. Bu ceza binlerce suçluda büyüleyici bir etkiden başka hiçbir duygu uyandırmaz ve öldürme duyusu

uyandırmaktan başka hiçbir önleyici rolü yoktur" diyor. Camus'ya göre idam cezası, bir intikamdır ve toplumun kendi temel yasasına karşı gelene verdiği aritmetik bir cevaptır. Bizim toplumumuzda da kanın beyne sıçradığı anlarda "Böylelerini ibret-i âlem olsun diye Beyazıt Meydanı'nda sallandıracaksın arkadaş" sözü oldukça sık duyulur. Gerçekten de yakın zamana kadar ölüm cezalarının ibret olması için halka açık meydanlarda infaz edildiği biliniyor.[337]

'SONUÇ YERİNE' YA DA 'HATIRLATMALAR'

Ignacio Ramonet, 'Le Monde Diplomatique'deki bir yazısında, "Demokrasi devlet sektörünün parçalanmasıdır"[338]derken; yıllar önce V.İ.Lenin'in ifade ettiği gerçeklerin altını çizer sanki: "Emperyalizm, yüksek düzeyde gelişmiş kapitalizmdir; emperyalizm gelişmecidir (progressive); emperyalizm demokrasinin yadsınmasıdır -'bundan ötürü' kapitalizmde demokrasi 'erişilebilir' bir şey değildir (...) tüm demokrasinin açıktan ihlâlidir. (...)

Genel olarak kapitalizm ve özel olarak emperyalizm, demokrasiyi bir hayal hâline getirir -ama aynı zamanda kapitalizm, yığınlarda demokratik esinler uyandırır, demokratik kurumlar yaratır, emperyalizmin demokrasiyi yadsıyışıyla demokrasi için yığınsal savaşım arasındaki çatışmayı şiddetlendirir. Kapitalizm ve emperyalizm ancak iktisadi devrimle devrilebilir; demokratik dönüşümlerle, en 'ideal' demokratik dönüşümlerle bile devrilemez. Ne var ki, demokrasi okulu savaşımında okumamış bir proletarya (ve emekçi yığınlar -b.n), iktisadi bir devrim yapma yetisine sahip değildir. (...)

Ekonomik açıdan emperyalizm (ya da mali-sermaye 'çağı' -sözcükler önemli değil) kapitalizmin gelişmesindeki en yüksek aşamadır. (...) Bu yeni ekonominin, tekelci kapitalizmin (emperyalizm tekelci kapitalizmdir) siyasal üstyapısı, demokrasiden siyasal gericiliğe değişimdir. Demokrasi serbest rekabete tekabül eder. Siyasal gericilik tekele tekabül eder. Rudolf Hilferding, Mali Sermaye adlı kitabında gayet haklı olarak 'mali sermaye, özgürlük için değil, egemenlik için çabalar' der. (...)

Gerek dış politikada, gerek iç politikada emperyalizm demokrasiyi ihlâl etme, gericilik kurma eğilimindedir. Bu anlamda emperyalizm, genel olarak demokrasinin, (...) tüm demokrasinin su götürmez biçimde 'yadsınması'dır. (...)

Emperyalizm, genel olarak, tüm siyasal demokrasiyle çelişir".[339]

---

[337] Miyase İlknur, Cumhuriyet, 8 Ocak 1999, s.6.

[338] Ignacio Ramonet, Cumhuriyet, 13 Ekim 1998, s.12.

[339] V.İ. Lenin, Emperyalist Ekonomizm: Marksizmin Bir Karikatürü, çev. Y. Fincancı, Sol Yay., 1991, s.19-20-39-40-43.

'Yeni Düzen(sizlik)' koşullarında insan hakları 'elde edilemez'; ancak 'insan hakları' için, bu hakları hayalete çeviren koşullara karşı, nesnel nedenlerini 'es' geçmeden mücadele edilebilir ve edilmelidir de!

Bu konuda Marx'ın çözümlemeleri, militan bir insan hakları mücadelesinin yoluna ışık tutan esasları sunmaktadır. Bu tezlerin karşısına dikilmek istenen; 'Siper savaşları' teorisyeni Marksist A. Gramsci'nin[340] ters-yüz edilerek devrimci özü boşaltılmış 'sivil toplum' ya da Habermas'cı 'tezler'in labirentlerde aramanın insan hakları mücadelesine katacağı ve kazandıracağı bir şey yoktur.

Bu bağlamda insan hakları mücadelesi verirken, geleneksel liberal metinlere takılmak ve onlarla sınırlanmak yerine; YDD'nin somut koşullarının somut tahlili ile insan hakları mücadelesi, Marx'ın görüşlerine müracaat ederek yenidenden tanımlanmalı; ve 'liberal soyutluğun genellemelerinden' kurtarılmalıdır!

Hasan Bülent Kahraman'ın, "Kavramların bilincinde olarak, geç 20. yüzyılı 'idrak eden' aydınların durumu güç. Ahlâkın bilinen sınırları aştığı bir dönem bu. O nedenle de insanlar nerede, nasıl davranmaları gerektiğini çıkaramıyorlar"[341] dediği koşullar da unutulmasın: Nehri karşı kıyısını görmek, ondan söz etmek yetmez. İnsan hakları konusunda liberaller bununla yetinirler! Ama asıl olan, bilinmeyeni bilme, görünmeyeni görme ve umutsuzluğu umuda tahvil etme cüretiyle nehrin karşı kıyısına geçen bir insan hakları mücadelesini vermektedir!

Yaşam defalarca kanıtladı: Postmodern Zübükizmin bukalemunluğuyla, YDD rüzgârına ya da kapitalist akıntıya karşı çıkmadan insan hakları mücadelesi verilemez!

⇒ Çünkü 'milat'ı, 'ütopyaların sonu'na denk düşen yaşadığımız vahşet kesiti; Orwell'in ve Huxley'in insan yanımızı hiçleyen, kaale almayan distopyalarına taş çıkaran cinnettir! 76. yılını kutlayan Susurluk'lu ve YDD patentli vahşetin orta yerinde militan insan hakları mücadelesi için de 'Olmak ve Kalmak' fiili önem kazanıyor! Çünkü "Olmanın, olduğunu savunmanın, kendini oldurmanın, ya da kimliğini yaşamanın, sistemin bir anlamdaki bütün demokratik görüntüsüne karşın giderek nasıl imkânsızlaştığı üzerine çoğalan

---

[340] A. Gramsci'nin görüşleri konusunda bak: A. Gramsci, Hapishane Defterleri, çev. Adnan Cemgil, Belge Yay., 1997; A. Gramsci, Modern Prens, çev. Pars Esin, Birey ve Toplum Yay., 1984; A. Gramsci, Aydınlar ve Toplum, çev. V. Günyol-F. Edgü-B. Onaran, Çan Yay., 1967; A. Gramsci, Çocuklarıma Mektuplar, çev. Meral ve Cemal Erez, Belge Yay., 1979; Perry Anderson, Gramsci Hegemonya Doğu/Batı Sorunu ve Strateji, çev. Tarık Günersel, Alan Yay., 1988; Norberto Bobbio-Jacques Texiter, Gramsci ve Sivil Toplum, çev. Arda İpek-Kenan Somer, Savaş Yay., 1982; Jacques Texiter, Gramsci ve Felsefe, çev. Kenan Somer, Birey ve Toplum Yay., 1985; Guiseppe Fiori, Bir Devrimcinin Yaşamı: A. Gramsci, çev. Kudret Emiroğlu, Verso Yay., 1989.

[341] Hasan Bülent Kahraman, Radikal, 10 Mayıs 1999, s.9.

örneklerle dolu içinde yaşadığımız günler... Üstelik yalnızca ırk, dil, din gibi daha köşeli aidiyetlerde değil, daha bireysel plandaki olma sorunlarında da... 'Kürt Olmak' zor da, 'Sahici Olmak' kolay mı sanki bu ülkede? Hemen ceza kesiliyor. Ağır bedeller ödetiyorlar. Olmanın terimleri ve tanımları da kayboldu. Türkler olunca Milliyetçi, Kürtler olunca Irkçı. Neye göre? Ne önemi var, ırkçı kötü bir söz, iyi bir küfürdür. Tanım değeri vardır. İşinizi görür.

Ağır bir olmak derdi var Türkiye'nin. Ne doğulu oluyor, ne batılı. Daha doğrusu batılı olması gereken yerde doğulu, doğulu olması gereken yerdeyse batılı olmaya çalışıyor ve nasıl başarıyorsa, bu yanlışı her seferinde hiç sekmeden yapıyor.

Ülke hem hızla taşralaşıyor, hem de bir Amerikan travestisizmi egemen... Müslüman bir televizyon kanalı, bir programda, üzerinde İngilizce yazı yazan tişörtler giyenlerin yolda önünü keserek, ağızlarına mikrofon uzatıyor: Üzerinde ne yazdığını biliyor musunuz? diye sorguya çekiyor, çok büyük bir çelişkiye parmak basıyormuşçasına... O toplum ki, dilini ve anlamını bilmediği sözlerle yüz yıllardır dua ediyor, Allah'a yakarıyor. Bütün oluşumuz bölünme üzerine aslında. Her bölünmüş parça, kendi içindeki tutarlılığı hayatın bütünü ve doğrusu sanıyor.

Niye bu kadar gürültücüyüz? Yalnızca bir Akdeniz ülkesi olmak ya da Ortadoğu coğrafyasına düşmekle ilgili açıklamalar yeterli görünmüyor bana. İnsanlar varlıklarını hissedemiyorlar; Ego bir türlü kendine yerleşemiyor. Bir varlık olarak, kendi tanımına kavuşamıyor hiçbir bünye.

Olduğu ya da savunduğu şeylerden bu kadar hızla vazgeçen, vazgeçebilen, kolaylıkla saf değiştiren insanların bulunduğu kaç dünya ülkesi daha vardır bilmiyorum. Tüm bunları yalnızca düşük ahlâk sahibi olmakla, ya da çıkarcılıkla da açıklayamıyorum. Bunca ilkesiz, tutarsız, içeriksiz kaypak değişkenliği, diyalektik ya da evrimle açıklayabilir miyiz, bilmiyorum? İnsanlar uzun süre olmadıkları, ama olduklarını sandıkları bir şeyi olurmuş gibi yapıyorlar. Ya da o günlerde kendileri için prim yapacağına inandıkları şeyleri savunuyor görünüyor; dönem eğrisiyle birlikte kaypak dokuları da, fazla zorlamadan yeni zeminlere, yeni kimliklere çabucak kayabiliyor. Devrimciler, psikoloji ve psikiyatriyle ilgilenmemelerinin bedelini ağır ödediler. Devrimci saflar, yıllar yılı ne çok doyumsuz Egonun rehabilitasyonuna çalıştı.

Şimdilerde çok sık tekrarlanan bir reklam cıngılı var: Boşlukları dilediğiniz 'malla' doldurabilirsiniz, hiçbir önemi yok. Zaten bu malların ayrıcalık sahibi olmak için vaat ettiği şeylerse hazin şeyler... Bu süprüntülere 'ayrıcalık' diye slogan bulan metin yazarları dünyanın her yerinde işsiz kalır, bu bambaşka bir

konu ve Birleşik Kaplar Yasası! Burada mal değeri olan tek şey 'ayrıcalık' sözcüğü yalnızca... Mesaj, onun değeri üzerinden işlem görüyor. Kulağa hoş geliyor, halk ağzında çok önem taşıyan 'Fors sahibi olmaya' benziyor. Bütün ezilmişler, ezenlerin rollerine özeniyor. Forsun gücüne, ayrıcalığın güvenine ihtiyaçları var. Ve böyle bir var oluş biçimi insanlara doğal geliyor. Ölerek oluyorlar. İçlerini öldüre öldüre oluyorlar.

'Devrimci Olmak' gibi kimi olmalarsa, başkalarına kolay tanınmayacak bir ayrıcalık. Devrimciliği, bir ayrıcalık üstünlüğü olarak yaşamak isteyenler uğruna kayıplar vermiş bir sol tarih... Bu da bambaşka bir konu.

Yıllar önce söylediğimde çok sevilmiş, yaygınlaşmış bir sözümü burada anmadan geçemeyeceğim: Türkiye'de her şey olabilirsiniz, ama bir tek şey hariç: Rezil olamazsınız, demiştim. Görünüşte bir çelişki varmış gibi ama değil: Olmanın bunca olanaksız olduğu bir yerde, elbette rezil olmak da kolay değil. Toplumsal hafıza yirmi dört saat. İmgeler ve yalanlar hızlı dolaşımda. Para tek gerçek.

Kalma'ya gelince: Kimse kendini oldurduğu yerde kalamıyor. Ya kendi gücü yetmiyor, ya koşullar onu zalimce başkalaştırıyor. Kalmak, bir tek anlamıyla var ne yazık ki, o da kimi insanlar tarihin bir döneminde küt diye kalıyor ve bir türlü oradan buraya gelemiyorlar. Son Kullanma Tarihi çoktan geçmiş bir dünyayı bugün diye yaşıyorlar. Allah onlara da kolaylık versin. Ama kendini oldurduğu yerde temel ilkeleriyle özdeş, temel değerleriyle örtüşerek kalan, kalabilen ve bu doğrultuda kendi evrimini gerçekleştirebilen insan sayısı çok değil. İnsan malzememizdeki yoksulluk da bunu gösteriyor..."[342]

27 Mayıs 1999, Ankara.

[342] Murathan Mungan, Özgür Ülke, 6 Kasım 1994, s.10, Avr. Bas.

II. AYRIM:

‘HAK(SIZ)LAR’IN TÜRKÇESİ!

'İNSAN HAKLARI İHLÂLLERİ': BİR 'YÖNETME PRATİĞİ' Mİ? BİR 'İKTİDAR ZİHNİYETİ' Mİ?*

SİBEL ÖZBUDUN

"Hayat yalnızca geriye doğru anlaşılabilir.
Fakat ileriye doğru yaşanmalıdır."[1]

Hukukun sekülerleşmesi sürecinin, en genel hatlarıyla, Batı'da, Rönesans-Reformasyon-Aydınlanma'nın birikimi üzerinde ulus-devletlerin kuruluş ve kurumsallaşma süreçleriyle paralel gittiği bilinir. Gerek Aydınlanma'nın sekülerleşme, yani iktidar odağının 'İlahî Olan'dan 'Dünyevî Olan'a kaydırılması üzerindeki vurgusu, gerekse 'tiers-etats' ya da 'sans-culotte' (baldırıçıplaklar) denen halk katmanlarının yükselmekte olan burjuva sınıflarının iktidarı ele geçirmesindeki katkısı, genel bir 'İnsan ve Yurttaş Hakları' kavramının siyasal literatüre girmesinin zeminini oluşturmuştur, batıda.

Ancak Batılı toplumlarda 'ulus-devlet'ler kurumsallaşırken, yani yeni tanımlanmış ve sınırları belirlenmiş 'ulus' üzerinde iktidarlarını pekiştirirken bir 'Eski'yi yeniden canlandırıp hukuk kavrayışlarına dahil etme gereksinimini de duymuşlardır. Bu da Türkçeye 'hikmet-i hükümet' olarak çevrilebilecek olan, 'raison d'état', yani devletin kendi varlığını ve süreğenliğini güvence altına alma etkinliğidir. Bu nedenledir ki, gerek Fransız İhtilali sürecinde Ulusal Meclis'in 26 Ağustos 1789'da ilan ettiği İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi, gerekse Amerika Birleşik Devletleri'nin Bağımsızlık Bildirgesi (14 Temmuz 1778), kuruluş coşkusu içinde 'baskılara karşı direnme' (Fransa) ve "Herhangi bir hükümet biçiminin bu amacı (temel insan haklarını güvence altına almak –S.Ö.) tahrip eder hâle gelmesi durumunda halkın onu değiştirerek ya da yıkarak, güvenlik ve mutluluk için en uygun olduğunu düşündüğü ilkeler çerçevesinde ve biçimde yeni bir hükümeti kurma hakkı" (ABD)'ndan söz etse de, 'Raison d'état', her türlü 'Hak ve Özgürlük Bildirgesi'nden ya da 'Anayasa'dan çok daha somut biçimde devletlerin işleyiş mekânizmalarının dokusuna sindirilmiş, ve genel (ve bundan dolayı da soyut)

---

* Uzun Yürüyüş Dergisi, No:41, Mart 2000.

[1] Soren Kierkekaard.

olan 'hak ve özgürlük' bildirgelerinin aksine, somut yaptırımlarla tahkim edilmiştir (ceza yasaları, güvenlik güçleri, istihbarat örgütleri gibi).

Batılı ulus-devletlerde somut yaptırımlarla donatılmış olan 'Raison d'état' ile, soyut 'İnsan Hak ve Özgürlükleri' arasındaki dengeyi kuran ve 'İnsan Hakları'na somut içeriğini kazandırarak onu zenginleştiren, ilerleten olgunun, 'sınıf mücadeleleri' olduğu söylenebilir. Son tahlilde iktisadi kaynakları denetleyen sınıfın elindeki iktidar aygıtından başka bir şey olmayan Devlet'in iktidarı, ancak ona karşı çeşitli düzlemlerde yürütülen direnişle sınırlandırılabilmektedir. Bir başka deyişle 'Raison d'état'ya meşruiyetini veren, onun (sınıf mücadeleleriyle) 'denetlenebilmesi ve sınırlandırılabilmesi'dir. Bu 'denetleme ve sınırlandırma' işlemlerinin zemini, (Batı ülkelerinde) 'demokrasi'dir. Bilindiği üzere 'demokrasi' bir sabit değil, toplumda egemen ve yönetilen sınıflar arasındaki esnek ve değişken güç dengelerinin verili durumuna göre değişken içeriğe sahip bir yönetim tarzıdır.

Bu hatırlatmaların ardından, gelelim Türkiye'deki duruma.

I) T.C. VE 'RAİSON D'ETAT'

Türkiye Cumhuriyeti, Batı modelinde tasarlanmış bir 'ulus-devlet' olmakla birlikte, kuruluşundan bu yana çok farklı dinamiklere ve dengelere dayanıyor. Biçimlenişinde halk katmanlarının kurucu irade olarak katılmadığı, sınıf mücadelesi dinamiklerinin, dolayısıyla da 'insan ve yurttaşlık hak(lar)ı bilincinin' öteden beri son derece zayıf olduğu T.C. Devleti'nde, 'Raison d'état' başlangıcından bu yana, kendi kendinin varlık nedeni ve meşruiyet kaynağı sayıla gelmiştir.[2] Burjuva hukuk sistemleri 'yurttaşı devlete karşı korumak için var'ken, hukukun 'devleti yurttaş(lar)a karşı korumak için var' sayıldığı ve 'demokrasi'ye (daha doğrusu çokpartili rejime) bilinen dış dinamikler sonucu 'hükümet kararıyla' geçilen tasavvuru zor bir garip bir siyaset sahnesidir Türkiye. Bu anlamda Türkiye'de rejimin meşruiyeti sınıflar arası mücadelede biçimlenen dengeye değil, bir bakıma Osmanlı'dan tevarüs ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında yeniden formüle edilen, paternalist (otoriter ve kollayıcı) yapısına dayan(dırıl)maktadır. Bu yapının tebaalıktan yurttaşlığa geçmesine ancak sınırlı ve denetimli olarak izin verilen vatandaşların can ve mal güvenliğini kollarken, modernleştirme misyonunu da gerçekleştireceği varsayılmıştır. Denilebilir ki, Türkiye Cumhuriyeti Devleti iktidarın ilahî kaynağını demistifye ederken, kendi iktidarını dünyevîleştirilmiş bir 'Kut-

[2] Cumhurbaşkanı S. Demirel'in "Cumhuriyet'in en büyük başarısı, kendisidir," yolundaki sözü anımsanmalıdır.

sal/Baba Devlet' anlayışı çerçevesinde mistifye ederek kurumsallaşabilmiştir. İktidarın dayanağı ise toplum üzerinde mutlak ve tartışma dışı tutulan bir vesayetçiliği uygulayan bürokrasi, özellikle de askerî bürokrasi olagelmiştir.[3]

Oysa 'Raison d'état'nın tartışılmaz, sorgulanmaz, dokunulmaz bir 'tabu' kabul edilmesi ve yönetilenlere de böyle dayatılması, 'iktidarın meşruiyeti'ni daha başından sorgulanmaya açık hâle getirir. Yukarıda da belirtildiği gibi, T.C.'de bu meşruiyetin tek kaynağı, otoriter modernleşme misyonunu üstlenmiş vesayetçi ve monolitik bir devletin, elindeki iktidarı suiistimal etmeyeceğine dair toplumda yaratılmış olan 'varsayım' ya da 'sanı'dır. Tıpkı bir babanın otoriter de olsa, çocuklarının geleceğini düşüneceği ve onlara adil davranacağı ve bizatihi otoritesini meşru kılanın da 'bu' olduğu varsayımı gibi.

Türkiye'de Cumhuriyet devleti kuruluşunun temel paradigmasını oluşturan 'modernleşme', 'kapitalistleşme' olarak okunduğunda, sözü edilen 'varsayım'ın temellerinin çürüklüğü de ortaya çıkar. Gerçekten de bir süre 'korporatist' bir anlayış çerçevesinde devlet eliyle yürütülen kapitalistleşme, 1950'lerden itibaren doğal sonucuna yönelmiş, yani devlet desteğiyle oluşturulan burjuvazi iktidardan doğrudan pay ister duruma gelmiştir. Bu payı artan ölçülerde elde ederken, 'raison d'etat'yı da bir iktidar aracı olarak kendisine mal etmeye özen göstermiştir. 1940'lı yıllardan bu yana, emekçi sınıfların her türlü örgütlenme girişimi ve sınıf mücadelelerinin önüne bir kalkan olarak dikile gelmiştir 'Raison d'état'. Her türlü hak arayışına 'devlet-yıkıcılığı' yaftasını yapıştırılarak, şiddet yoluyla bastırılması meşru kılınmıştır.

II) 'RAİSON D'ETAT' ÇÜRÜMEYİ PAYANDALADIĞINDA

Durum, Türkiye'nin 1970'li yılların ortalarından itibaren yöneldiği 'korsan sermaye birikimi' ya da 'kara para ekonomisi'yle daha da vahim bir görünüm alır. 1970'li yılların sonlarında dış basında 'Türk ekonomisinin kendine özgü dinamiği' olarak tanımlanan ve Kıbrıs harekatının ardından ABD ambargosu altında '70 cent'e muhtaç olunan' günlerde ekonomiye bir takviye olarak devreye sokulan 'kara para' Özal'cı neo-liberal uygulamalarla ekonominin asli unsurlarından biri hâline gelir. 1984'den bu yana bu topraklarda sürdürülmekte olan 'Kirli Savaş' bu çürümenin beslendiği bataklığı oluşturacaktır.[4] 1970'lerin

[3] Almanya'da yayımlanan 'Die Welt' dergisi, "Türkiye Cumhuriyeti'ni kuranlar, askerlerdir. Askerler, bugün o nedenle doğal olarak kendilerini Türkiye Cumhuriyeti'nin sahibi görüyorlar" diyor (Cumhuriyet, 15 Mart 1998, s.10).

[4] CHP'nin "Doğu ve Güneydoğu Sektörü" Raporu'nda kirli savaş için 400 trilyon lira harcandığının altı çizilmektedir (Cumhuriyet, 30 Ekim 1997, s.4).

'devlete yardımcı güçleri' bu bataklıkta 'Raison d'état'yı da arkalarına alarak Mafya ekonomisinin baş aktörlerine dönüşmektedir.[5]

Günümüze gelindiğinde durum, Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürü Mustafa Yücel'in, "Türkiye'de 23 bin mafyacı var. (...) Toplumumuz halkın parasını yiyenlere karşı bağışlayıcı bir tutum içindedir. Çaldı ama iş yaptı diye değerlendirmektedir"[6] diye betimlediği noktaya varmıştır.

Halil Nebiler'e göre, "1996 yılında Türkiye'de 15 ton eroin yakalandı. Uyuşturucuyla mücadelede uluslararası kural olarak şu kabul edilir: Yakalanan eroin, kaçırılan eroinin %20'si kadardır. Demek ki 75 tonluk bir eroin trafiği var. Türkiye'deki kilo fiyatı 1.000 mark. Tonu 75 milyon marktan toplam dolar cinsinden tutarı 55 milyar dolar ediyor. Yani, yaklaşık olarak Türkiye bütçesi kadar denilebilir. 1996'da İngiltere İçişleri Bakan Yardımcısı Tom Sackville, Avrupa'ya dağıtılan uyuşturucunun %80'inin Türkiye'den geçtiğini söylüyordu. (...) Adalet Bakanlığı'nın verilerinden yola çıkılarak yapılan hesaplamalara göre Türkiye'de mafyanın 23 bin tetikçisi olduğu açıklanmıştı. Bu tetikçilerin aylık geliri 100 milyon lira olarak hesaplanırsa, mafyanın sadece personel giderlerinin 30 trilyon lira olduğu ortaya çıkıyor. Aylık 30 trilyon lira personel gideri olan bir sektörün cirosunun ayda 300 trilyon olduğu kabul ediliyor. (...)

1985 yılında, Sicilya mafyasının 1,3 milyar dolarlık kara para aklama operasyonu ile ilgili açılan soruşturmada, dosyadaki belgeler arasında Emlak Bank'ın Mecidiyeköy şubesinin de adı geçiyordu. Hazine'nin %50 süper faizle 40 trilyon liralık Hazine bonosu sattığı günlerde, ne Türk lirası mevduatlarında ne de döviz mevduatlarında bir azalma oldu. Bu durum bir tek şeyi gösteriyordu. Kara para devletin çıkardığı Hazine bonolarıyla aklanıyordu. (...) 1997 yılının Ağustos'unda da Hannover Başsavcılığı Para Aklama Dairesi Sorumlusu Uwe Görlich, Türk bankaları aracılığıyla milyonlarca mark kara paranın Türkiye'ye aktarıldığını belirterek Pamukbank, Ziraat Bankası ve Akbank üzerindeki denetimini artırdığını belirtti. (...)

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürü Mustafa Tören Yücel, Türkiye'nin yıllık kara para stokunun 50 milyar dolar olduğunu ve bu paranın genelde kayıtdışı ekonomilerde aklandığını açıkladı. Kara para üzerinde araştırmalarıyla tanınan Prof. Dr. Osman Altuğ ise Türkiye'de kayıtdışı ekonominin 1996'da 8, 1997'nin ilk 10 ayında 16 trilyon lirayı geçtiğini vurguluyordu. Marmara

---

[5] Meral Çatlı, "Eşim geldikten sonra Türkiye'de yüksek mevkide insanlarla irtibata geçti. Ona güvenceler verildi" (Cumhuriyet, 25 Ekim 1997, s.1). "Benim eşim devletine, milletine çalışmıştır. Onun yaptıklarını tarih yazacak" Radikal, 27 Ekim 1997, s.3) diyor.

[6] Gazetepazar, 26 Ekim 1997, s.3.

Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğretim üyelerinden Veysi Seviğ'e göre ise bu para 50 milyar dolar dolayında. Prof. Dr. İzzettin Önder ise bu miktarı 70 milyar dolara kadar yükseltiyor. The Economist'in Temmuz-1997'deki incelemesine göre Türkiye, Rusya ve Tayland'la birlikte kara para yıkamaya en uygun üç ülkeden biri".[7]

Türkiye'de tarihsel meşruiyetini 'raison d'etat'dan alan insan hakları ihlâllerinin bir 'yönetim pratiği' olarak algılanması bu koşullar altında yadırgatıcı mı? Kara parayı ekonomisinin dinamosu hâline getirmiş, Berlin'deki 'Uluslararası Saydamlık Örgütü'nün 52 ülkedeki yolsuzluk araştırmasında 14. sıraya yerleştirilen, güvenlik birimlerinin çeteleştiği ve bir yandan "ülkenin bölünmez bütünlüğünü ve rejimi korur ve kollarken" bir yandan da uyuşturucu kaçakçılığından haraççılığa, tetikçilikten adam kaçırmaya, öldürmeye, gırtlaklarına dek pisliğe battığı ve tüm bunların, ancak ekrana ve basına yansıdıkları ölçüde koğuşturmaya konu olduğu,[8] bakanların, başbakanların Mafya babalarıyla telefon görüşmeleri yaptığı ve bu görüşmelerin bant kayıtlarının kirli bir hesaplaşma senaryosu uyarınca medyaya sızdırıldığı, gazetelerin, TV kanallarının rüşvet olarak devredildiği bir ülkede, Yıldırım Türker'in deyişiyle, "çetelerde etkin rol alarak, uyuşturucu kaçakçılığından cinayetlere kadar bin bir türlü örgütlü suça bulaşmış olan sayısız polis, asker, özel tip mensubunun lekelemiş olduğu devletin silkinip adını temize çıkarma mücadelesinin" dahi, insan hakları ihlâlleri ve korkular üzerine inşa edilmesi[9], 'Raison d'état'nın korsan sermaye birikimi veya kara para egemenliğini payandaladığının bir göstergesi değil mi? Ya da devleti, 'devlet korkusunu' pekiştirerek temizleme girişimi inandırıcı olabilir mi?

III) 'DEVLET TEMİZLENİYOR' MU?

ANASOL-D hükümeti, mafya-işadamları-siyasetçiler arasındaki kimi kirli ilişkilerin ortaya çıkartılması ve bazı Mafya babaları ile bunlarla ilişkisi açığa çıkmış kimi 'iş adamları'nın tutuklanmasını en parlak icraati meyanında saymaktadır ve hiç kuşku yok ki, koalisyonu oluşturan partiler, (gerçekleşirse) genel seçimlerde bu durumu gözde bir propaganda malzemesi olarak bolca kullanacaklardır. Koalisyon ortakları, (biri Fransa'da olmak üzere) iki-üç mafya li-

[7] Cumhuriyet, 29 Aralık 1997, s.15.

[8] Ünlü Susurluk davalarında şimdiye dek iki kişinin ceza yediği, bunlardan birinin Mercedes'in çarptığı kamyonun şöförü, diğerinin de konuyla ilgili karikatüründen dolayı bir karikatürist olduğu, bunların dışında yargılanan herkesin "dışarda" olduğu ve Kenan Evren'den işadamlarına, futbol dünyasından gazetecilere, Susurluk Cumhuriyeti'nin tüm "seçkinlerini" (birkaçı dışında) bir araya getiren "Susurluk Düğünü" unutulmamalıdır.

[9] Radikal İki, 8.11.1998, s.7.

deriyle bir işadamının şu anda tutuklu bulunmasını ve bazı kamu görevlilerinin pasif görevlere atanmasını 'Temiz Toplum'u oluşturma yolundaki kararlılıklarının kanıtı olarak sunmaktadırlar.

Oysa 'Çakıcı Kasetleri'yle başlayan süreç, Susurluk'tan bu yana toplumun duyarlı kesimlerince dile getirilmekte olan 'Temiz Toplum' taleplerinin yönünden saptırılmasıdır. Anımsanacağı üzere, 'Susurluk Olayı', kamuoyunda, devletin, mafyalaşmış ülkücü katil sanıklarını ve PKK itirafçılarını himayesi altına alarak özel operasyonlarda görevlendirdiğinin ortaya çıktığı ve bunun sorumlularının cezalandırılması yönünde haklı bir talebin biçimlendiği sürecin tetiklenişidir. Meclis Komisyonu'nun 'Susurluk Raporu'ndan Başbakanlık tarafından sipariş edilen 'Kutlu Savaş Raporu'na, basında yeralan binlerce sayfalık haber-belgeye, DGM tutanaklarına, bu konuda sayısız bilgi-bulguya karşın, bu alanda varılan sonuç, kocaman bir 'HİÇ'tir. Bu 'hiç'e bir örnek verecek olursak, İstanbul 6 no.lu DGM'de devam eden, Susurluk bağlantılı 'Çete Davası'nda, 'cürüm işlemek için çete oluşturmak'la yargılanan sanıklar hakkında istenen cezalar ve durumları şöyledir[10]:

Sanık	İstenen Ceza	Durumu
İbrahim Şahin	5-9 Yıl	Tahliye
Ayhan Çarkın	5-9 Yıl	Tahliye
Ercan Ersoy	5-9 Yıl	Tahliye
Oğuz Yorulmaz	5-9 Yıl	Tahliye
Enver Ulu	5-9 Yıl	Tahliye
Mustafa Altınok	5-9 Yıl	Tahliye
Ziya Bandırmalıoğlu	5-9 Yıl	Tahliye
Ayhan Akça	5-9 Yıl	Tahliye
Abdülgani Kızılkaya	5-9 Yıl	Tahliye
Ali Fevzi Bir	5-9 Yıl	Tahliye
Sami Hoştan	5-9 Yıl	Tahliye
Mehmet Ağar	7-15 Yıl	Görevsizlik
Sedat E. Bucak	11-20 Yıl	Tutuksuz
Korkut Eken	5-9 Yıl	Tutuksuz
Yaşar Öz	2-4 Yıl	Başka davadan tutuklu
Haluk Kırcı		Tutuklu

Susurluk sonrasında açılan tüm bağıntılı davalarda benzer bir tablo ortaya çıkmaktadır. Buna koşut olarak, devletin gerek 'güvenlik' gerekse 'güvenilmez' güçlerinin insan hakları ihlâlleri süregitmektedir. İşte İHD verileriyle Eylül 1998 (yalnızca Eylül 1998) bilânçosu: Faili meçhul cinayetler: 19... Yargısız infaz, işkence

[10] T. Demirer, S.Özbudun, ÖDP: İmkânlar ve Soru(n)lar, Ankara, Öteki Yay., 1998, s.53.

sonucu ve gözaltında ölümler: 13... Çatışmalarda ölenler: 62... Sivillere yönelik eylemler: 7 ölü, 18 yaralı... Kayıp sayı: - İşkence görenler ve işkence sayı: 32... Gözaltına alınanlar: 2.059... Tutuklamalar: 65... Saldırıya uğrayan, baskı ve tehditlere maruz kalanlar: 72... Boşaltılan-yakılan köy ve mezra: 12... Cezaevlerinde tutuklulara saldırılar: 41 yaralı... Çalışma Yaşamına Yönelik İhlâller: 1.536 kişi işten çıkartıldı... Bombalanan ve kundaklanan yer: 6... Kapatılan kitle örgütü, siyasi kuruluş ve yayın organı: 12... Baskına uğrayan kitle örgütü, siyasi kuruluş ve yayın organı: 8... Toplatılan ve yasaklanan yayın: 27... İstenen hapis ve para cezaları: 495 yıl hapis cezası... Verilen hapis ve para cezaları: 25 yıl hapis ve 10.225.000.000 TL para cezası... Cezaevlerindeki 'düşünce suçluları': 129![11]

Aynı kaynağın Ocak-Mayıs 1998 raporuna göre, Ocak 1998-Mayıs 1998 tarihlerinde bu ülkede 72 faili meçhul cinayet işlenmiş; 46 kişi yargısız infaz, işkence sonucu ya da gözaltında canını yitirmiş; 9 kişinin kayıp olduğu yönünde duyum alınmış; 217 kişi işkence gördüğünü açıklamış; 19.424 kişi gözaltına alınmış; bunlardan 534'ü tutuklanmış; 454 kişi saldırıya uğramış, baskı ya da tehdide maruz kalmış; 5.063 kişi işten çıkartılmış; 124 kişi cezaevlerindeki saldırılar sonucu yaralanmış; 71 dergi, gazete, parti, dernek, sendika vb. binası bombalanmış ya da kundaklanmış; 58 kitle örgütü, siyasal kuruluş ya da yayın organı kapatılmış; 116'sı basılmış; 133 yayın toplatılmış ve yasaklanmıştır.

Susurluk'un 'Derin Devlet'inin afişe olmadan, tam istim işlerlikte olduğu yıllarda 'gözaltında-cezaevinde öldürülenler' ile Ocak-Mayıs 1998 verileri kıyaslandığında, ortaya çıkan tablo, en hafif deyimiyle 'irkiltici'dir.[12] Gözaltı-cezaevi, işkence sonucu ölenler: 1980: 43; 1981: 72; 1982: 49; 1983: 20; 1984: 27; 1985: 29; 1986: 19; 1987: 18; 1988: 15; 1989: 12; 1990: 15; 1991: 21; 1992: 17; 1993: 36; 1994: 14; 1998 (Ocak-Eylül): 75[13]

Sayılar karşılaştırıldığında, günümüzdeki yargısız infaz-gözaltı-işkence cinayetlerinin, Susurluk'un 'derin devlet'inin tam istim işlerlikte olduğu yıllara göre bir sıçramayla 12 Eylül günlerine eşitlendiği gözlenmektedir.

IV) ÖCALAN VE SONRASI

MGK'nın baskıcı denetimi ve siyasal müdahalelerinin, 28 Şubat sürecinden itibaren toplum üzerinde ağırlığının giderek daha fazla duyumsandığı bilinmek-

---

[11] Kaynak: İHD Basın-Yayın Dokümantasyon Merkezi

[12] Kaynak: İşkence Dosyası, Gözaltında ya da Cezaevlerinde Ölenler, 12 Eylül 1980-12 Eylül 1994, TİHV Yay., Ankara, Eylül 1994.

[13] 1998 rakamı İHD Basın Yayın Dokümantasyon Merkezi raporundan alınmıştır. Sayıya faili meçhul cinayetler de dahildir.

tedir. TSK'nın, 'sözde aydınlar'ın 'daha fazla demokratikleşme, özgürlük, insan hakları' vb. taleplerinin 'bölücü ve irtica yanlısı güçlerin ekmeğine yağ sürdüğü' yolundaki görüşünü, bizzat Genelkurmay başkanı Org. Kıvrıkoğlu'nun ağzından, Cumhuriyet'in 75. yılı vesilesiyle açıkladığı, belleklerdedir.

Uyuşturucu gelirlerinin bütçe girdilerinde en önemli kalemlerden birini oluşturduğu, Susurluk'la birlikte ortaya çıkan 'Derin Devlet' tablosunun değiştirilmesi yönünde resmi hiçbir adımın atılmadığı, ülke içindeki siyasal belirleyen konumundaki TSK'nın en yüksek yetkilisi ağzından 'İnsan Hakları ve Demokratikleşme'ye karşı tutumunu açıkladığı ortama, PKK lideri Abdullah Öcalan'ın Suriye dışına çıkartılışı ve özellikle İtalya'ya sığınmasının ardından patlak veren toplumsal tepkiler eklenince durum, daha da karanlıklaşmaktadır.

Dönemin Başbakanı Mesut Yılmaz'ın 'sivil toplum örgütlerini' göreve çağırması ve HADEP ile diğer Kürt basın ve kültür kurumlarına karşı operasyon emrini vermesinin ardından ülke, devasa bir linç sahnesine dönüşmüştür. Binlerce kişinin, ırkçı-faşist güruhların tekme-tokat saldırıları altında gözaltına alındığı, dayağın polis tarafından sürdürüldüğü ortamda, şimdilik iki yurttaşımız canını yitirmiştir. Öte yandan, medya organlarının tek sesli linç korosu, en küçük itirazın ('solcu' olduğunu iddia eden yazarlarca dahi) 'vatan hainliği' ilan edilmesi,[14] ülkede hakim kılınan terör ortamını daha da şiddetlendirmektedir. 'Apo Sorunu'nun nasıl çözümleneceği, şimdilik meçhuldür; ancak bu sorun vesilesiyle yükseltilen şovenizm ve saldırganlık, Susurluk olayının ardından oluşan kamu duyarlılığının etkisini şimdiden sıfırlamış gözükmektedir.[15] Ülkedeki demokrasi, barış ve insan hakları savunucuları, 'Kürt Sorunu' konusunda resmi görüşten farklı düşünenler, hatta sade Kürt yurttaşlar dahi, adeta 'rehin' durumuna düşürülmüşlerdir.[16]

V) SONUÇ OLARAK...

Türkiye'de hak ihlâllerinin bir 'yönetim pratiği' olarak tezahürü ve bu durumda yakın gelecekte, palyatif düzenlemeler dışında köklü bir değişimin beklenememesi için kimi haklı gerekçelerimiz var:

---

[14] Bkz, Hikmet Çetinkaya, "Sevr Özlemcileri", Cumhuriyet, 19 Kasım 1998.

[15] 'Susurluk'un takipçisi olma' andı içen TV kanalları, bulunduğu cezaevindeki bir İtalyan tutukluyu rehin alan Susurluk sanığı, 'ülkücü-mafyacı' Yaşar Öz'ü neredeyse 'milli kahraman' ilan ediyorlardı.

[16] Abdullah Öcalan'la birlikte Roma'ya gelen genç kadının Kütahya'da yaşayan ailesi, önce gözaltına alınmış, ardından kentteki protesto mitinginde evlerinin ve işyerlerinin tahrip edilmesi üzerine kenti terk etmek zorunda kalmıştır. Öte yandan, sıklaştırılan polis denetimlerinde, yalnızca 'doğum yeri', gözaltına alınma nedeni olabilmektedir.

1) T.C. Devleti'nin kuruluşundan bu yana, kendine devletin bekasının ana savunucusu ve temel modernleştirici güç 'mısyonu'nu yakıştıran ve ağırlığını askerî kanadın oluşturduğu bürokrasi, 'Raison d'Etat'ya dayanarak, belirlediği 'esas ve tali' tehlikelere karşı toplumun tüm kesimleri üzerindeki denetim ve vesayetini derinleştirme eğilimini sürdürmektedir. Rejime yöneldiği varsayılan tehditlerin yoğunluğu ölçüsünde, bu kesim 'İnsan Hakları', 'demokratikleşme' yolundaki özlem ve talepleri, en iyi olasılıkla bir 'lüks', ancak daha da çok bir 'komplo ürünü', 'Sevres'cilik' olarak değerlendirmeye yatkınlığını, gerek yetkili ağızların açıklamaları gerekse uygulama olarak pek çok kez sergilemiştir. Bu çevrelerin içine girdiği gözlemlenen 'devleti temizleme' operasyonları da, bu anlayış çerçevesinde, toplum kesimlerinin bilgilendirilmesine, müdahil olmasına, katılımına açık değil, aksine dıştalayıcı ve otoriter bir zihniyetle sürdürülmektedir.

2) Türkiye'de, zaten zayıf olan işçi-emekçi dinamiği 12 Eylül rejiminin ardından tümüyle dumura uğratılan kapitalistleşme süreci, kapitalist sınıfın 'Raison d'Etat'yı arkasına alarak, her türlü işçi-emekçi örgütlenmesi ve hak arayışının devlet gücüyle bastırıldığı bir 'sermaye/finans egemenliği' görüntüsünü biçimlendirmiştir.

3) Özellikle 'neo-liberal' uygulamaların yürürlüğe sokulduğu 1980'li yıllardan itibaren kara paranın malî girdiler arasında önemli bir kalemi oluşturduğu ve bu sektörün taşıyıcılarının 'Devleti Korumak' bahanesiyle siyasetçiler ve bürokrasiyle girift ilişkilere girdiği ve 'yeni kapitalist sınıf' olarak egemenler arasına eklemlendiği[17] ortam, 'insan hakları' ve 'hukuk devleti' gibi kavramların toplumun gündeminden iyice uzaklaşmasına yol açmaktadır. Öte yandan, çakmak tamirciliğinden holding patronluğuna uzanan yolun kestirmeliği ve tüketimciliğin körüklenmesi, insanî değerlerin, hukuk, etik gibi kavramların, bireysel tırmanma uğruna hiçlenmesine yol açan erozyonunu toplum psikolojisinde beslenmektedir.

4) Özellikle Abdullah Öcalan'ın İtalya'ya geçişinin ardından tetiklenen kitlesel gösteriler, ırkçı-faşist söylemin toplum nezdinde yeniden 'prim' yapmasına yol açmış, Susurluk kazasının ortaya çıkardığı 'Derin Devlet' tablosuna yeniden

---

[17] 10-15 yıl gibi göreli kısa sürede hatırı sayılır servetler devşiren ve turizm, finans, eğlence, inşaat, sağlık sektörlerine el atarak kısa sürede 'Holding'lerin sahibi olan 'Kara para zenginleri', deyim yerindeyse, Türkiye'ye özgü bir 'korsan sermaye birikimi' modeli oluşturmaktadırlar. 'Temizlik operasyonu'yla önünün kapandığı varsayılan bu 'birikim modeli'nin, çekiciliği, kara parayı denetleyen yasal çerçevenin tam olarak oluşturulmaması, başta Türkî cumhuriyetler olmak üzere eski SSCB üyeleri, eski sosyalist ülkeler, Ortadoğu ülkeleri gibi ülkelerdeki gönüllü denetimsizlik ve Türkiye'de yetki ve otorite suiistimallerinin kolaylığı nedeniyle kısa erimde sona ermesi beklenmemelidir.

siyasal meşruiyet kazandırmış, 'rehin alınmış' durumdaki bir avuç 'İnsan Hakları savunucusu'nun ve muhalifin toplum nezdinde 'yıkıcı, bölücü, Sevres'ci' suçlamalarıyla yargısız infazı ortamını hazırlamıştır. Sokaktaki şiddet, medyadaki 'fikri şiddet'le beslenmektedir. 'Apo Sorunu' şu ya da bu biçimde çözümlense bile, Öcalan kriziyle birlikte patlak veren tek-tipleştirici, her türlü eleştirelliğe kapalı, dayatmacı şovenizm, insan hakları savunucularının toplumsal meşruiyet zeminini telafisi güç biçimde aşınmaya uğratmış gözükmektedir. Basında İnsan Hakları Derneği'nin 'Kasap Hakları Derneği' olarak nitelenmesi, Adana-Ankara uçağını kaçırmaya kalkışan kişinin 'sağ olarak ele geçirilebileceği'ni söyleyen İHD başkan yardımcısının 'Manyağa bak!' sürmanşetiyle lanse edilmesi, medya kuruluşlarında derneğin 'Kürtçü' olarak damgalanması, bu 'fikri linç' olgusunun göstergeleri arasındadır; ve korkarım, dernek veya vakıf üye ya da yöneticilerine, Akın Birdal'a düzenlenen türden bir suikast girişimi gerçekleşirse, bu durumun, medyada, kamuoyunda ve böylesi girişimleri önlemek ve kovuşturmakla yükümlü güvenlik güçleri ya da yargılamakla yükümlü hukukçular arasında olumlu bir suskunlukla karşılanmasının zeminini hazırlamaktadır.

Bütün bu koşullar göz önünde bulundurulduğunda, 'İnsan Hakları ihlâlleri' salt 'bir yönetim pratiği', bir 'hükümet kusuru/sorumluluğu' olarak değerlendirilmemelidir, diyorum. İhlâllerin kurumsallaşmasının tarihsel, aktüel, toplumsal-psikolojik koşulları mevcuttur ve ihlâller, bir 'yönetim pratiği' olmanın da ötesinde, bir 'iktidar aracı' olarak algılanmakta ve kullanılmaktadır. TSK'nın teminatı altındaki 'Raison d'Etat', Cumhuriyet tarihi boyunca farklı içerik(ler)le donatılmasına karşın, hak ihlâllerinin kurumsallaşmasının arka planındaki 'iktidar zihniyeti' olarak yaşa(tıl)maktadır. Bu nedenledir ki, bu ülkede 'İnsan Hakları ihlâlleri'nin önüne geçilmesi yolundaki, daha çok dış dinamiklere dayanan (AB'ye üye olma çabaları vb.) girişimler, genelde göz boyamaya yönelik kalmakta, bir 'devlet ve toplum zihniyeti' olarak kökleşememektedir. Hukuk'un yurttaşların devlete karşı değil, devletin yurttaşlara karşı korunması için 'var' kabul edildiği bir ülkede, bu anlayışta köklü bir dönüşüm gerçekleşmediği sürece hak ihlâllerinin konjonktürel yoğunlaşma ve hafiflemelerle birlikte süre gideceğini öngörmek, önyargı sayılmamalıdır.

BURJUVA 'HAK(SIZ)LAR' YALANINA DAİR*

TEMEL DEMİRER

"Yeryüzünde gün ışığına
layık olmayan nice insan var,
ama güneş her gün doğar."[1]

Güneş onu hak etmeyenlerin de üzerine doğuyor; evet, güneşin altında yaşamayı herkes hak etmiyor; kimilerine 'acayip' gelse de ben böyle düşünüyorum...

Güneşin altında yaşamayı hak edenlerden yana olanların, güneşin altında yaşamayı hak etmeyenlere karşı olmasında ya da doğrunun taraflılığında şaşırtıcı ne olabilir?

Saklayacak, sözümü sakınacak değilim: Nefret ettiğim, öfke duyduğum doğrudur!

Güneşin altında yaşamayı hak etmeyecek kadar büyük kötülüklerin sahiplerinden nefret edip, onlara öfke duyarken; "Öfke büyük bir güçtür. Kontrol edebilirseniz, bütün dünyayı harekete geçirecek bir güce dönüşebilir" diyen, Swami Sivanada'yı unutmuyorum...

Tıpkı "Erdem, bir kötülüğü yapmamak değil, işlenmiş kötülükleri bağışlamaktır" diyen, Cicero'yu unutmadığım gibi...

Ancak itiraf etmeliyim: 'İşlenmiş kötülükleri bağışlamak' konusunda yeterince 'erdemli' değilim!

Spartaküs'den bugünlere uzanan tarihsel taraflılığımla, nasıl olabilirim? Mesela Spartaküs ve yoldaşlarını çarmıhlara çivileyen kötülükleri 'bağışlamamı' benden kim, ne adına, hangi 'erdem' için isteyebilir?

İngiliz sömürgeciliğinin Tarlakuşu'nu katlettiğini nasıl 'unutabilirim'?

"Şu an H-Blok'tayım, bana baskı ve işkence yapan, beni hapseden, insanlıktan çıkartmak isteyenlere boyun eğmeyi ve değişmeyi reddediyorum. Tarlakuşu gibi ben de değişmiyorum. Bana zulmedenlerin değiştirmek istedikleri, politik görüşlerim ve prensiplerimdir. Onlar benim bedenimi zapt ettiler ve değerlerime saldırdılar.

---

* Kaldıraç Dergisi, No:85, Ocak 2008... http://www.devrimcidusun.org/modules.php?name... www.mavidefter.org...

[1] Seneca.

Eğer sıradan bir tutsak olsaydım, benimle bu kadar uğraşmayacaklar, isteklerine uyacağımı bilerek davranacaklardı. İki yıllık ceza indiriminden de yararlanamadım. Umursamıyorum. Elbiselerim çıkarıldı ve aç bırakıldım, dövüldüm, işkence gördüm ve tıpkı bir tarlakuşu gibi ölüm endişesiyle yüzleştiğim kirli, boş bir hücreye kilitlendim.

Aynı küçük arkadaşım gibi en vahşi yöntemlerin yatıştıramayacağı özgürlük ruhuna sahibim. Tabii ki öldürülebilirim, fakat hayatta kaldığım sürece, ben benim, bir savaş mahkûmuyum ve bunu kimse değiştiremez" diye haykıran Kuzey İrlanda'da Long Lesb Mahpusu'nun H-Blok'undaki ölüm orucunun 66. gününde öl(dürül)en IRA mahkûmu Bobby Sands'ı -önünde hâlâ saygıyla eğildiğim anısını- nasıl unutabilirim?

Ya kadim dostum Neco'nun Diyarbakır zindanında katlini?

Ya ölüm oruçlarını?

Ya "hayat(ımız)a kasteden 19 Aralık ('operasyonu' değil) harekâtını, vahşetini?"

Evet, evet ben taraflıyım, yazacaklarım taraflıdır; hem de Aydın Öztürk'ün,

"Senden de bir yürüyüşü saklıyor bu meydanlar
senden kalan bir ses bu gökyüzünde
giderken çiçekler açmamıştı -olsun
seni çiçekli dallarına anlatacak ağaçlar
bir kayıp ilanı gülüşünü unutturur mu hiç
inan ki senden uzun yaşamayacak
boğazını sıkan telin devamındaki o zalim el"

diye haykıran 'Cumartesi Anneleri... Anımsamanın Zaferi' dizelerinde dile getirdiği kadar; buna itirazı olan(lar) varsa okumasın yazdıklarımı!

İNSAN HAK(SIZLIK)LARI (MI?)!

"İnsanlara neyi eksik diye değil,
hâlâ neyi kaybolmamış diye bak!"[2]

İnsan hak(sızlık)larından durmadan ve ısrarla söz edilen yaşa(tıl)dığımız kesite en uygun betimlemenin 'vahşet'; insan hak(sızlık)larının ise kuru/karşılıksız metinler olduğundan şüphe duymuyorum...

Sürdürülemez kapitalizmin insan(lık)ı, topyekûn yok oluşun sınırında yaşamaya mahkûm ettiği koordinatlarda, insan(lık) ekolojik kıyamet tehdidiyle sarsılırken, 'insan hakları'ndan söz etmek ne kadar sahicidir?

---

[2] Goethe.

Kanımca küreselleşmenin bugününde 'insan hakları' gerçeğinden, pratiğinde çok, 'mışlı' geçmiş zamandan, tarihten söz etmek daha uygun olur.

İlk insan hak(sızlık)ları bildirisinin 18. yüzyıl sonunda Fransız Devrimi sırasında yayınlandığı biliniyor. Ancak insan hak(sızlık)larının kapsadığı alanlar bu ilk bildirgenin ardından değişti, ilk hâlinden farklılaştı.

İlk bildirge, beyaz-Avrupalı-erkek-mülk sahibi kesimleri 'insan' olarak görüyor ve hakların tanımı buna göre yapılıyordu. Bildirgeye ilk tepki kadınlardan geldi ve kadın hakları mücadelesi o zamanki insan haklarının cins ayrımcılığına dayalı özünü sorgulayarak ezilen cinsin de haklarının tanınmasını, sonra da eşitlik temelinde, hukuki bir biçime sokulmasını gündeme getirdi. İnsan hak(sızlık)ları, burjuvazinin 'Eşitlik, özgürlük, kardeşlik' sloganının cisimleşmiş ifadelerinden biriyse, mülk sahibi-burjuva-erkek-beyaz bir insanı model alıp onun haklarının ifadesi olmamalıydı. Ama bunun için dünya tarihinde bir dizi mücadelenin yaşanması gerekiyordu.

Daha başlangıcından, eşitlik ilkesine aykırı bulunarak eleştirilen insan hakları kavramı böylece toplumsal mücadeleler, ulusal politik çıkarlar, uluslararası çelişki ve çatışmalar arasında şekillendi ve her zaman sınıf ilişkilerinin o güncel boyutunu yansıttı. Tabii ki, olanaksız bir sınıflar arası eşitlikten çok, mevcut sınıf egemenliğini güçlendirmeye yarayan manevralara dayanarak.

2. Emperyalist Savaş'tan sonra kurulan BM'nin İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi de ağırlıklı olarak 'Soğuk Savaş' denge(sizlik)lerinin izlerini taşır.

İnsan hak(sızlık)larının evrenselliği ilk kez 1948'de 'İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'yle ilan edildi. 17. ve 18. yüzyılda insan onuruna dayalı insan hakları anlayışı doğal hukuk akımının öncülüğünde şekillenmişti. 1776 Amerikan bildirgesi ve 1789 Fransız bildirgesinden sonra bu haklar ulusal belgelerde de tanınmaya başladı. 19. yüzyılda insan haklarının burjuva özgürlük anlayışı temelinde oluştuğunu görüyoruz. 20. yüzyılda ise anayasalara sosyalist özgürlük anlayışı yansımaya başladı.

Burjuva özgürlük anlayışı bugün, kişi özgürlüğü ve siyasal haklar ama aynı zamanda mülkiyet hakları gibi birinci kuşak insan hakları dediğimiz hak ve özgürlükleri içerir. Buna karşılık sosyalist özgürlük anlayışı sosyal, kültürel ve iktisadi haklara vurgu yapan, eşitliği öne çıkaran anlayışın ürünüdür.

İnsan haklarını somutlaştıran, somut bir eşitlik anlayışını tanımlayan sosyalistler, Marksistlerdi. 19. yüzyıldaki eşitlik anlayışını sorgulayarak gerçekleştirdiler bunu... Yani burjuva insan hak(sızlık)larının bir mülkiyet sorunu olduğu-

nu ya da Cengiz Güleç'in dikkat çektiği üzere, 'Serbest Piyasa ve İnsan Hakları'nın içi içe geçtiği gerçeğini![3]

Yani şu örnekleri yaratanların kim olduğu unutulmadan!

ABD'nin 11 Eylül sonrası uyguladığı sistemden feyz alan Japonya, terörle mücadele gerekçesiyle ülkeye giren yabancıları fotoğraflayıp, parmak izlerini almaya başladı. Ülkeye giren yabancılardan iki parmak izi almakla yetinmeyen ABD ise artık 10 parmak izi alacak...[4]

Çad'da 103 çocuğu Avrupa'ya götürmeye çalışırken gözaltına alınan dokuz Fransız, yedi İspanyol ve iki Çadlı, 30 Ekim 2007'de suçlanarak tutuklandı. Çad'ın Abeche kenti savcılığından alınan bilgiye göre, sorgu yargıcının karşısına çıkan altısı yardım kuruluşu 'Arche de Zoe/Zoe'nin Gemisi' üyesi dokuz Fransa vatandaşı, çocuk kaçırma ve dolandırıcılık suçlamalarıyla tutuklandı. Çad köylerinden toplanan çocukların, Fransız ailelere 4 bin ila 8.600 dolar karşılığında evlatlık verileceği anlaşıldı...[5]

Nijerya'da yetkililer ABD merkezli ilaç devi Pfizer'a karşı ülkede henüz onaylanmamış bir ilacı çocuklar üzerinde denemek, bu yüzden çocuk ölümlerine ve ağır bedensel zararlara neden olmakla suçlanıyor...[6]

İngiltere'nin, Hindistan'da sömürge gücü olduğu 2. Dünya Savaşı döneminde yüzlerce Hintli asker üzerinde ölümcül hardal gazıyla gizli deneyler yaptığı ortaya çıktı...[7]

Hz. Muhammed karikatürlerini ifade özgürlüğü adına cansiperane savunan Danimarka'da terörist tişört davası gürültü kopardı. Kolombiyalı FARC ve Filistinli FHKC sempatizanı solcuların üretip sattıkları tişörtler yüzünden terör sponsoru olmaktan yargılanıyor. Grup, terörü seksi göstermekle de suçlanıyor...[8]

Vb.leri, vd.leri gibi!

Kaldı ki "İngiltere'de çocuk mahkûmlar, copla dövülebilecekken... Çocuk hapishaneleri gardiyanları, 18 yaşından küçük mahkûmları copla dövme izni için Adalet Bakanlığı'na başvurdu. Bakanlıksa sadece 18 yaşından büyüklerin copla dövülmesini öngören tüzüğü inceleyeceği yanıtını verdiği"[9] koordinatlarda 'hak(sızlık)lar' konusunda karşımıza çıkan bu tabloda şaşırtıcı olan ne olabilir ki?

---

[3] Cengiz Güleç, "Serbest Piyasa ve İnsan Hakları", Gündem, 6 Mart 2007, s.14.
[4] "Parmak İzini ABD ile Japonya'da Ara", Radikal, 21 Kasım 2007, s.9.
[5] "Çad'da Çocuk Kaçırma Skandalı Büyüyor", Cumhuriyet, 31 Ekim 2007, s.11.
[6] "Nijerya: Pfizer, Çocuk Ölümüne Yol Açmakla Suçlanıyor", Cumhuriyet, 31 Mayıs 2007, s.11.
[7] "Britanya'nın Hardal Gazı Kobayı Hintliler", Radikal, 1 Eylül 2007, s.9.
[8] "Danimarka'da Terörist Tişört Davası", Radikal, 30 Kasım 2007, s.12.
[9] "Çocuğu Copla Dövme İzni", Radikal, 23 Ekim 2007, s.9.

1) NELER OLUYOR NELER?

"İnsanların çoğunda adalet sevgisi,
adaletsizlik korkusu yüzünden vardır."[10]

Dünya böyle de Türkiye farksız mı? Adaletsizlik açısından elbette değil!

Adalet, adaletsizlikten ötürü vardır; o hâlde sıkça adaletten söz edip, adaletsizliği meşrulaştırmak yerine 'adaletsizliğin nedeni'ni ortadan kaldırarak, adalet ihtiyacını, ona bir daha hiç gereksinim duymayacak tarzda karşılamak gerek... diye düşünen birisi olarak;

Aristo'nun, "Adalet önce devletten gelir..."

Burke'nin, "Kötü yasalar zulmün en berbat şeklidir..."

Herakleitos'un, "Halkın, kent duvarları için olduğu kadar kanunları için de savaşması gerekir..."[11]

'Kanunların Doğası' başlıklı yazısında Marcus Tullius Cicero'nun, "Kanun, her şeyin en kadimi ve aslı olan doğa ile ve iyiyi savunan ve kötüyü cezalandıran doğanın standartlarıyla uyum içinde olmak koşuluyla, adil olanla adaletsiz olan arasındaki ayrımdır..."[12] türünden 'genellemeleri'ni ciddiye almam...

Bunun yerine; her hukukun, yaslandığı sınıf realitesiyle bir hukuksuzluk olduğundan şüphe duymadığım için:

Alfred E. Smith'in "Hukuk, demokraside azınlıkların haklarını ve özgürlüklerini koruma aracıdır..."

Paul Valery'nin "Bir devlet, yaşayan ve kendine karşı çıkanı ne kadar koruyabilirse o kadar güçlüdür..."

Tacitus'un, "Bir devletin yıkılışıyla birlikte yasaları da çoğalır..." sözlerini daha 'çok' önemserim...

Ama bu konuda, "Adaletin olmadığı yerde ahlâktan söz edilemez" diyen Montaigne'ye hak veren birisi olarak, "'Saf' bakışı yakalamak zor değildir, imkânsızdır"[13] derim...

'Neden' mi?

İşkence ve hak ihlâllerinin raporlara sığmadığı Türkiye'de[14] bunun yanıtı gayet açıktır:

---

[10] La Rochefaucauld.

[11] Herakleitos, B 44, Antik Yunan'dan Yaşayan Sözler, der: E. Erten-E. Karayel-V. Taşçı, Arkeoloji ve Sanat Yay., 2003, s.81.

[12] Marcus Tullius Cicero, "Kanunların Doğası", Özgürlük Yazıları, der: C. Can Aktan - İ. Yaşar Vural, Çizgi Kitabevi Yay., 2003, s.2.

[13] Walter Benjamin, Parigi, Capital del XIX Seleco, Torino: Einaudi, 1986, s.609.

[14] "İşkence ve Hak İhlâlleri Raporlara Sığmıyor", Devrimci Demokrasi, No:121, 23-31 Ekim 2007, s.4.

Son günlerdeki örneklerden hareketle hızla ve sorarak sıralarken önce İnsan Hakları Vakfı'nın yayımladığı basın duyurusunu okuyalım: "Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu'nda yapılan ve polislerin keyfi uygulamalarına yol açacak yetkiler içeren değişikliklerin gündeme gelmesinden bu yana, keyfi gözaltı uygulamalarında, işkence ve kötü muamele iddialarında büyük artış gözlenmektedir. Bu süreç, Türkiye'nin üç ayrı ilinde ve yalnızca on beş günde üç kişinin yaşamını yitirmesiyle sonuçlanmıştır"!

Üç kişi mi? Hayır daha fazlası!

Siz hiçbir insanın tekmelenerek, öldürülebileceğini düşündünüz mü? Hem de bir polis tarafından ve ortada bir neden yokken... Ama...

Feyzullah Ete'yi göğsüne tekme atarak öldüren polis Ali M.'nin iddialara göre bu ilk vukuatı değildi. Daha önce de çok kişiyi dövmüştü. Hatta gezdiği sivil polis aracının plakasına atfen mahallede 'HIV' korkusu yayılmıştı. Ete'nin ön otopsi raporunda ise göğsünün altında beş santimetrelik darp izi olduğu, kanında alkol ve uyuşturucu çıkmadığı belirtildi...[15]

Ya, ya siz 'Dur' denmeden kurşunlanmaya ne dersiniz?

İzmir'in Bornova İlçesi'nde, polisin 'Dur' ihtarına uymadığı iddiasıyla açılan polis 'uyarı' ateşi sonrası başından vurulan ve komaya giren ve sonunda yaşamını yitiren 20 yaşındaki Baran Tursun'un, arkadaşlarının anlatımına göre[16] bulundukları araca sadece arkadan selektör yapıldı, ne megafon ne de siren uyarısı duyuldu...[17]

Veya vurulup, felç edilerek, 'şüpheli' ilan edilmek?

17 yaşındaki Ferhat Gerçek, 7 Ekim'de sırtından vuruldu. Hastaneye kaldırılan Gerçek, tüm çabalara karşın felç oldu... Yenibosna'da Yürüyüş adlı derginin satışını yaparken polislerin müdahalesi üzerine kaçmaya çalışırken sırtından vurulup felç olan 17 yaşındaki Ferhat Gerçek'in 'şüpheli', tetiği çektiği belirlenen polis memurunun ise 'mağdur' sıfatıyla ifadesinin alındığı ortaya çıktı...[18]

Ya da Beyoğlu Emniyet Asayiş Büro Amirliği'nde, bir polisin silahıyla öldürülmek kulağınıza nasıl geliyor?

Beyoğlu Emniyet Asayiş Büro Amirliği'nde Nijeryalı Festus Okey'in 20 Ağustos 2007'de polis kurşunuyla öldürülmesiyle ilgili dava dosyasını inceleyen Çağdaş Hukukçular Derneği İstanbul Şubesi avukatları, adalet skandalı kopar-

---

[15] Timur Soykan, "'Tekmeci' Hapiste", Radikal, 24 Kasım 2007, s.10.

[16] Polisin "Dur" ihtarına uymayıp kaçarken başından vurulan İzmirli Baran Tursun'un, "Ateş açmadan önce başka uyarı olmadı" diyen iki arkadaşının savcılıkta farklı ifadeler verdiği belirtildi (Turaç Top, "Baran'ın Arkadaşları Farklı mı Anlattı?", Radikal, 28 Kasım 2007, s.8).

[17] "Polis Uyarmadan Vurdu", Radikal, 27 Kasım, 2007, s.6.

[18] "Gerçek'i Vuran 'Mağdur', Vurulan 'Şüpheli'", Radikal, 26 Kasım 2007, s.6.

maya aday bir belgeyle karşılaştılar. Bu belgeye göre, Festus Okey'in öldürüldüğü gece hazırlanan 'olay yeri zabıt tutanağı'nı düzenleyenlerden biri, olayın sanığı polis Cengiz Yıldız'dan başkası değildi. Yani daha açık bir ifadeyle, polis Yıldız, önce Festus Okey'i silahıyla vurmuş, ardından da bu olayın soruşturmasında görev üstlenmişti. Üstelik sanık Yıldız ve ekip arkadaşlarınca düzenlenmiş bu belge, delil olarak dosyaya konulmuştu. Dosyadaki belgeler, polislerin Okey'in vurulmasını savcılığa üç saat geç haber verdiğini ortaya çıkardı...[19]

Ayrıca Nijeryalı Okey'in gözaltında ölümüyle ilgili delillerin karartıldığı iddiaları güçleniyor... Nijeryalı sığınmacı Festus Okey'in ölümüne neden olan polis memuru C.Y., suç delili silahını mahkeme kararıyla geri aldı, aynı birimde görevine devam ediyor...[20]

Ve İçişleri Bakanlığı'nın talimatıyla İstanbul'da inceleme ve soruşturma yapan müfettişler, Nijeryalı Festus Okey'in emniyette polis kurşunuyla ölümünde 'kasıt olmadığı', Polonyalı Dariusz Witek'in intiharında ise polislerin 'denetim görevini yerine getirmediği' yönünde rapor hazırladı...[21]

2006'dan 2007 Ekim'ine Gazetelere Yansıyan Polis Şiddeti[22]	
9 Ağustos 2006	Üniversite öğrencisi Volkan Polat, Avcılar'da iki grup arasında yaşanan kavgadan sonra, olay yerinden kaçmaya çalışırken kendisini kovalayan sivil polislerin kurşununa hedef oldu. Polat'ın, polisleri karşı gruptan sandığı ve arkadaşını cep telefonundan arayıp "Beni kovalıyorlar, ateş ediyorlar" dediği belirtildi.
27 Ağustos 2006	Balıkesir'de polisin kontrolünde alkollü çıkınca kaçmaya çalışan Halil Bulut, araca açılan ateş sonucu öldü. Resmi açıklamada, polislerin arabanın tekerleklerine ateş açtığı ancak, Bulut'un göğsünden vurulduğu bildirildi.
3 Ekim 2006	Adana Ceyhan'da 'dur' ihtarına uymayan Murat Kasap öldürüldü. Yakınları, Kasap'ın ehliyeti olmadığı için kaçtığını, yanındaki arkadaşının polislere, "Ben onu size getiririm, ateş etmeyin" demesine rağmen polislerin ateş açtığını öne sürdü.
12 Aralık 2006	Adana'da bir arabadan hırsızlık yapmaya çalıştığı öne sürülen Uğur Çetin, polise ateş açıp kaçmaya çalışırken, polis Y.K. tarafından sırtından vuruldu.
14 Mart 2007	Bahçelievler'de hırsızlık yaptığı öne sürülen bir kişi öldürüldü. Resmi açıklamada, polisin 'dur' ihtarında bulunduğu bu kişinin, kendisini bekleyen arabaya doğru koştuğu, bu sırada arabadakilerin polise ateş açtığı ileri sürüldü.
7 Nisan 2007	Ankara'da polis memuru İ.A. çocuğunu görmek için gittiği kayınpederinin evinde eşini, 2 yaşındaki oğlunu, kayınvalidesi ve kayınpederini öldürüp intihar etti.

[19] Ertuğrul Mavioğlu, "İki Soruşturmada 11 Gariplik Birden", Radikal, 26 Kasım 2007, s.6.
[20] Hilal Köse, "Dosyayı, Soruşturulanlar Hazırladı", Cumhuriyet, 25 Kasım 2007, s.8.
[21] Tolga Şardan, "Festus Okey Raporu: Ölümünde Kasıt Yok, İhmal Var", Milliyet, 2 Aralık 2007, s.16.
[22] "Defalarca Ateş Açıldı", Cumhuriyet, 30 Kasım 2007, s.7.

11 Mayıs 2007	Fındıkzade'de sivil plakalı arabadaki bomba imha uzmanı ekip, 'dur' ihtarına uymadığı öne sürülen arabaya ateş açtı, Aytekin Arnavutoğlu öldü. Polis B.E, tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı.
17 Haziran 2007	Hırsızlık iddiasıyla gözaltına alınan 24 yaşındaki Mustafa Kükçe, üç karakol gezdirildikten sonra Ümraniye E Tipi Cezaevi'nde öldü.
10 Ağustos 2007	Taksim Polis Merkezi'de dövülüp yola atılan Mehmet Nezir Çirik'in dalağı alındı.
20 Ağustos 2007	Nijeryalı Festus Okey, Taksim Polis Merkezi'nde polis tarafından vurularak öldürüldü.
29 Temmuz 2007	Avukat Muammer Öz, Moda'da kimlik soran polisle tartışınca dövüldü; burnu kırıldı.
18 Eylül 2007	Polonyalı Dariusz Witek, Yabancılar Şubesi misafirhanesinde intihar etti. Kimse görmedi.
7 Ekim 2007	19 yaşındaki Ferhat Gerçek, Yenibosna'da Yürüyüş dergisi satarken çıkan arbede sonrası polis kurşunuyla vuruldu. Felç oldu.

İçişleri Bakanlığı'nın 2007 yılı başındaki araştırması, 5 yılda 122 polisin intihar ettiğini, 869 polis memurunun da psikolojik tedavi gördüğünü ortaya koydu. Çeşitli suçlara karışan 1294 emniyet mensubu meslekten ihraç edilirken, 328 polis istifa etti. Araştırmada, üniformanın verdiği ciddiyet nedeniyle psikolojik destek almaktan kaçındığı belirlenen polislerin, ayrıca sürekli olarak suç ve suçlularla uğraşmanın verdiği bunalımla depresyona sürüklendiği ifade edilmişken;[23] "Polisin orantısız güç kullanımı, yetkililerin dediği gibi 'münferit' değil, giderek yaygınlaşan bir uygulamadır..."[24]

Ve "Hatırlarsınız 22 Temmuz seçimlerinden hemen önce Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu değiştirilmiş ve polise daha rahat silah kullanma yetkisi tanınmıştı. Polisi aşırı yetkilendiren bu kanuna CHP itiraz etmemiş, dönemin Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer de bir gün bile bekletmeden onaylamıştı"[25] notunu düşerek, örneklemeye devam edelim!

Dikkat çeken kimi başka olaylar şöyle: Otomobiline aldığı bir kadına sarkıntılık yaptığı iddiasıyla gözaltına alınan Ahmet Arslan nezarethaneye konuldu. Arslan, 24 saat boyunca güvenlik kamerasıyla izlenen nezarethanede iddiaya göre kendisini kazağıyla astı...

21 yaşındaki Gökhan Belgüzar'ın da Bakırköy Osmaniye Polis Karakolu'nda tutulduğu nezarette kendini astığı öne sürülmüştü. Belgüzar'ın kendini astığı anda aynı nezarethanedeki bir başka zanlının hiçbir şeyi görmediğinin, 'uyuduğunun' açıklanması dikkat çekmişti...

---

[23] "Polis Şiddeti Korkutuyor", Cumhuriyet, 30 Kasım 2007, s.7.
[24] Can Dündar, "Öldürme Yetkisi", Milliyet, 1 Aralık 2007, s.19.
[25] Oral Çalışlar, "Çocuğunu Polis Kurşunuyla Yitirmek", Cumhuriyet, 28 Kasım 2007, s.4.

Edremit'te gözaltına alınan Özgür Ünal'ın emniyetteki ölüm nedeni de intihar olarak duyuruldu...

İzmir'in Bornova ilçesinde Haşim Balık da nezarethanede ölü bulunmuş, ölüm gerekçesi açıklanırken "parkasının iç cebine sakladığı kemerle kendisini astığı" iddia edilmişti...

Aydın'da, Aydın E Tipi Cezaevi'nin çevresindeki evlerin aranması sırasında, polislere arama izni soran Resul Aydemir (29) adlı işçi, polisler tarafından dövüldükten kısa bir süre sonra ölmüştü...

Sapanca Güldibi Mahallesi'nde bir prefabrike evi gözetlediği iddiasıyla gözaltına alınan Ahmet Şahin'in de nezarethanede "eşofman lastiğiyle kendisini astığı" öne sürülmüştü...[26]

Devam edelim: Çanakkale Emniyet Müdürlüğü'nde hırsızlık iddiasıyla gözaltında tutulan Hakkı Çangı adlı kişinin 4 Haziran'da nezarethanede kendini astığı belirtildi..

İzmir Alsancak Polis Karakolu'nda hırsızlık iddiasıyla gözaltında tutulan E.T. (26) adlı gencin 6 Haziran'da kendini astığı belirtildi...

14 Haziran'da İstanbul Sarıgazi'de polisler tarafından şüpheli olarak yakalanan, Dudullu ve Acarlar Karakolu'nda tutulan Mustafa Kükçe, 15 Haziran günü tutuklanarak konulduğu Ümraniye Cezaevi'nde yaşamını yitirdi. Kükçe'nin gözaltında işkenceye maruz kaldığının tıbbi raporla doğrulandığı ve yakınları tarafından morgda çekilen fotoğraflarla vücudundaki izlerin belgelendiği belirtildi...

Bu olayların çoğu örtbas edildi, geçiştirildi. Tıpkı Diyarbakır'ın Pirinçlik Jandarma Karakolu görevlileri tarafından 17 Aralık 2006 tarihinde gözaltına alındıktan sonra yaşamını yitiren Şemsettin Yavuzkaplan adlı çocuğun (16) ölümüyle ilgili açılan adli soruşturmanın takipsizlik kararıyla sonuçlanması...[27]

İşsiz kalan sürücüler, Gaziantep Büyükşehir Belediye binasına girmek isteyince biber gazıyla durduruldu. Polisin sıktığı biber gazından babalarına destek olmak için onlarla gelen çocuklar da etkilendi...[28]

İstanbul Emniyet Müdürlüğü, kelepçelenerek trafik polisinden dayak yiyen Posta Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Mehmet Coşkundeniz'i suçlu buldu...[29]

Vb. vd.leri örneğinde olduğu gibi...

Yani John Stuart Mill'in, "Bir düşünceyi susturmak, yaşayan kuşaklar kadar, gelecek kuşaklara karşı da düpedüz haydutluktur"; Epiharmus'un, "İnsan dü-

---

[26] "Tekmeyle Ölüme Tutuklama", Cumhuriyet, 24 Kasım 2007, s.5.

[27] Yıldırım Türker, "Başka İklim Yok mu?", Radikal, 25 Haziran 2007, s.4.

[28] Zeki Günay, "İşsiz Babalar ve Çocuklarına Biber Gazı", Radikal, 28 Kasım 2007, s.8.

[29] İsmail Saymaz, "Polisin Gazeteciye Dayağının da 'Mazereti' Varmış", Radikal, 28 Kasım 2007, s.8.

şünce ile görür ve duyar"; Sokrates'in, "Size ne yapacağınızı söyleyebilirler ama ne düşüneceğinizi asla" uyarılarının unutturulduğu koordinatlarda; burjuva 'hak-hukuk' (ya da 'guguk') tam da böyleyken; egemen şiddetin cezasız kaldığı, cezasız kalacağı da artık bir burjuva 'kaziyesi'dir...

2) İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

"Kendimi yargılamak için
benim kendi yasalarım ve mahkemem var."[30]

Aslı sorulursa, bunların böyle olmasından çok, bunların sorgulanıp karşı çıkılmasının 'suç' sayıldığı TCK 301'lerinin[31] Türkiye'sinde '5N 1K'yla konuşmak, yasaklıdır.

Örnek mi? Yeni Türk Ceza Kanununda yer alan Madde 125: Hakaret... Madde 126: Mağdurun Belirlenmesi... Madde 132: Haberleşmenin Gizliliğini İhlâl... Madde 214: Suç İşlemeye Tahrik... Madde 215: Suçu ve Suçluyu Övme... Madde 216: Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik ve Aşağılama... Madde 217: Kanunlara Uymamaya Tahrik... Madde 218: Ortak Hüküm... Madde 219: Görev Sırasında Din Hizmetlerini Kötüye Kullanma... Madde 220: Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma... Madde 222: Şapka ve Türk Harfleri... Madde 225: Hayasızca Hareketler... Madde 226: Müstehcenlik... Madde 237: Fiyatları Etkileme... Madde 239: Ticari Sır, Bankacılık Sırrı veya Müşteri Sırrı Niteliğindeki Bilgi veya Belgelerin Açıklanması... Madde 260: Kamu Görevinin Terki veya Yapılmaması... Madde 277: Yargı Görevi Yapanı Etkileme... Madde 285: Gizliliğin İhlâli... Madde 286: Ses veya Görüntülerin Kayda Alınması... Madde 288: Adil Yargılamayı Etkilemeye Teşebbüs... Madde 298: Hak Kullanımını ve Beslenmeyi Engelleme... Madde 300: Devletin Egemenlik Alametlerini Aşağılama... Madde 301: Türklüğü... Cumhuriyeti... Devletin Kurum ve Organlarını Aşağılama... Madde 304: Devlete Karşı Savaşa Tahrik... Madde 305: Temel Milli Yararlara Karşı Hareket... Madde 306: Yabancı Devlet Aleyhine Asker Toplama... Madde 313: Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine Karşı Silahlı İsyan... Madde 318: Halkı Askerlikten Soğutma... Madde 319: Askerleri İtaatsizliğe Teşvik... Madde 323: Savaşta Yalan Haber Yayma... Madde 327: Devletin Güvenliğine İlişkin Bilgileri Temin Etme... Madde 329:

---

[30] Montaigne.

[31] Bkz. Taha Parla, Türk Sorunu Üstüne Yazılar 1998-2007 ("301 Üstüne", s.67-70), Ürün Yay., 2007; Hasan Cemal, "301'le Özgürlük Düzeni Olmaz!", Milliyet, 19 Ekim 2007, s.19; Yasin Aktay, "301'i Kim Uyguluyor?", Yeni Şafak, 6 Ekim 2007, s.9; "301 'Mağdur Etmeye' Devam Ediyor", Evrensel, 21 Ekim 2007, s.3; Emre Aköz, "Kötü Şöhretli 301", Sabah, 8 Kasım 2007, s.6; Sami Gören, "301. Madde Kaldırılmalıdır", Yeni Şafak, 9 Kasım 2007, s.15; Erdal Şafak, "301 Isırıyor mu?", Sabah, 21 Ekim 2007, s.5.

Devletin Güvenliğine ve Siyasal Yararlarına İlişkin Bilgileri Açıklama... Madde 330: Gizli Kalması Gereken Bilgileri Açıklama... Madde 334: Yasaklanan Bilgileri Temin... Madde 336: Yasaklanan Bilgileri Açıklama... Madde 337: Yasaklanan Bilgileri Siyasal veya Askeri Casusluk Maksadıyla Açıklama... Madde 339: Devlet Güvenliği ile İlgili Belgeleri Elinde Bulundurma... Madde 341: 'Yabancı Devlet Bayrağına Karşı Hakaret' suçları ile ilgili hükümler ifade özgürlüğünü kısıtlar ve engeller...

Örnek mi? Emin Bal, 4 Ekim'de muhabir olarak izlediği bir PKK'lının cenaze töreni sonrası çağrıldığı savcılıkta "Neden bize bu tür konuları söylemiyorsun" sorusuna, "Gazeteciyim, yapamam" dediği andan beri 'sanık' sıfatını taşıyor. Suçu, cenazede atılan PKK ve Abdullah Öcalan yanlısı sloganları ihbar etmemek... Hakkında, bu suçu düzenleyen TCK 278. maddesi gereğince bir yıla kadar hapis cezası istemiyle dava açıldı...[32]

Örnek mi? Örnekten çok ne var!

Bunların ışığında Max Horkheimer'ın şu sözünü hatırlatmak istiyorum: "Sözde kendisinden kaynaklandığı şeyler için bile olsa, düşüncenin sigaya çekildiği yerde barbarlığın başladığı sınır yer alır".

Ya da Immanuel Kant'ın sözüyle, düşünce özgürlüğünün 'tüm özgürlüklerin kalkanı' olduğunun altını ısrarla anımsatmalıyım.

Veya Pascal'ın, düşüncenin insan için değerini gösteren şu şiirsel sözlerini: "Yeryüzünde en kırılgan şey olan bir kamıştır insan yalnızca. Ama düşünen bir kamış... Onu yok etmek için tüm evrenin kendi kendini donatması gerekmez. Hafif bir rüzgâr, bir su damlası onu öldürmeye yeter. Fakat evren onu yok edecek olsa bile, insan kendisini tahrip eden şeyden daha asildir. Çünkü o, öleceğini bilmektedir. Tüm evrenin onun üzerindeki üstün gücünün ayırtındadır. Ama evrenin bundan hiç haberi yoktur. İşte tüm onurumuz düşünmekte yatmaktadır..."

Nihayet Washington DC Amerikan Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde hukuk profesörü olan Herman Schwartz'ın ifadesiyle, "Bizi insan yapan şeylerin temel bir parçası olan hakikati aramak, tabularca sınırlandırılmamalıdır. Kutsal sayılan kişileri eleştirmek onlara zarar vermez... Demokrasi daima bir deney olduğu için riskli ve zordur, birilerini her zaman rahatsız eder. Fakat, insan onuru ve eşitliğe vurgusuyla demokrasi tek yaşam biçimidir ve ifade özgürlüğü de onun ayrılmaz bir parçasıdır; ifade özgürlüğünün olmadığı bir hayat bir anlamda fakirleşmiştir..."

---

[32] İsmail Saymaz, "Gazeteci Ne Yapsın?", Radikal, 22 Kasım 2007, s.8.

İçinde debelendiğimiz totalitarizmin, böylesi bir fakirliği yarattığından ya da ifade özgürlüğünden çok; ifade özgürlüğü cezalarının konuşulduğundan kimin şüphesi olabilir?

'İyi de ya hukuk, yargı vs. mi?'

HUKUK, YARGI VS. Mİ?

"Hukuk hepimizin karşısında eşittir;
ama biz hukuk karşısında eşit değiliz."[33]

Bilindiği üzere resmi tarihte Mezopotamya'daki 'Hammurabi Yasası' ya da Romalıların ünlü '12 Levha Yasaları', hukukun 'tedvini'nin (yasalaştırılması) tarihte bilinen ilk ünlü ve önemli örnekleri olarak anılırsa da; bu hukukun bir sınıfın iktidarını pekiştirme aracı olduğundan söz edilmez...[34]

Oysa sınıflı toplumlarda devlet; egemen sınıfın diğer sınıf ve toplumsal katmanlar üzerindeki baskı aracıdır; tıpkı hukuk(suzluğ)u gibi...

Devlet, egemenliğini düzenlediği yasalar, güvenlik güçleri, adli ve idari örgütlenmesi eliyle kullanır.

Yasalar hukuka uygun olduğu, herkese eşit olarak uygulandığı, idari kurumlar, güvenlik güçleri ve yargı kurumları uygulamalarında herkese eşit davrandığı ve hukuka uygun tutum aldığı ölçüde demokrasinin varlığından söz edilebilir. Bu durumda bile demokrasi iktidarı elinde bulunduran sınıfın adıyla anılır.

Bu gerçeği hasır altı etmeden devam edersek, şu tür mırıldanmaların gerçek yaşamla ilişkisi olmadığını görürüz...

Örneğin "Hukuk, fikir ve ifade özgürlüğü ile toplumu sarsan, geleneklere, yerleşmiş inançlara, yaygın kanaatlere ters düşen, aykırı olan fikirlerin de ko-

---

[33] Bernard Shaw.

[34] Bkz. Cemal Şerik, "Hukuku Olmayan Devlet", Demokratik Dönüşüm Dergisi, No:27, Nisan 2007, s.4-8; Hüsnü Öndül, "Hukuk ve Siyaset", Evrensel, 6 Eylül 2007, s.5; Emrah Öner, "İktidarın Şekli, Geleneği ve Hukukun Üstlüğü", Felsefe Yazın, No:4, Ocak-Şubat 2005, s.34-35; Halil Turan, "Şiddet, İstemler ve Adalet", Felsefe Yazın, No:11, Ekim/ Kasım 2007, s.2-6; Feysel Taşçıer, "Hukukun 'Yok Yeri': Giorgio Agamben ve İstisna Hâli", Felsefe Logos, No:32, 2007/1, s.7-25; Yakup Karabacak, "Sosyalistler ve Burjuva Hukuku", Devrim Yolunda Kurtuluş, No:3, Ekim 2007, s.51-56; Umut Koloş, "Hukuka Nerden Bakmalı?", Teori ve Politika Dergisi, No:44, Kış 2007, s.229-232; Adalet Söyleşileri, Haz: Kevser Güler-Gamze Hızlı, Anadolu Kültür Yay., 2007; Tarihsel Sosyoloji-Stratejiler, Sorunsallar ve Paradigmalar, çev. Ferda Ergut-Ayşe Uysal, Dipnot Yay., 2007 içinde Huricihan İslâmoğlu, "Hukuk, Piyasa, Siyaset Üçleminin Yeniden Düşünülmesi ve Bir Liberalizm Eleştirisi", s.35-68; Başar Yaltı, "Yargının Özelleştirilmesi ve Çok Hukukluluk", Cumhuriyet, 27 Eylül 2007, s.2; Hasan Hüseyin Evin, "Devlet, Hukuk ve Sınıflar", Evrensel, 19 Kasım 2007, s.8; Yücel Sayman, "Yargı Algılaması Üzerine", Evrensel, 9 Eylül 2007, s.2.

runması gerektiği görüşündedir"[35] türünden teorik yanılsamaların, burjuva iktidarında pratiği mümkün değildir...

Çünkü 'hukuk(suzluğ)u' tarafsız ol(a)mayan kapitalist yargı bağımsız değildir; olamaz da! Kaldı ki şu tür bir hamasetin de konuyla ilintisi yoktur: "Yargı bağımsızlığı ile ilişkilendirilen kamusallıkların tümü korunmaya muhtaç haklardan oluşur. Hukuk güvenliği olarak adlandırılan temel güvencenin içi insani değerlerle oluşturulurken bu değerler kaderine terk edilmez. Bir koruma alanı oluşturulur ve bu alanın bekçiliği adına kurumsal mekanizmalar oluşturulur. (...)

Bir hukuk devletinde yasamanın başlıca işlevi, sınırlı iktidar kullanımı yaratarak temsil ettiği bütün yurttaşların haklarını korumaktır. Yasamanın bir diğer işlevi bütün haksızlıklara karşı devlet örgütünü yasallık yoluyla harekete geçirmektir. Bir başka işlevi ise bütün toplumsal güç ve iktidar odaklarının kamu yararı ile uyumlu hâle getirilmesidir. Yasa koyma yetkisinin halkın temsilcileri tarafından kullanılmasının kısa anlamı budur. Parlamentolar bu yapısal süreçleri gerçek kılarak tarih sahnesine çıktılar. Kutsal ya da zorba emre karşı verilen insani çıkar savaşımının sonucu olarak insan haklarının ortaya çıkışında parlamentolar kilit özellik kazandı".[36]

'Göz kamaştıran betimlemeler'le insan hak(sızlık)ları ve hukukun üstünlüğünden söz ederek, 'Yargıç özgürlüklerin güvencesidir' falan demek; 'parlamentoların gücünden söz etmek' ya da vd.leri...

Bu sözler, demokrasinin özünde bir devlet biçimi olarak iktidara denk düştüğünü 'es' geçen yanılgılardır!

İnsan hak(sızlık)ları ve hukukun üstünlüğüne dair 'parlak nutuklar' atılabilir; atılıyor da! Ancak 'so what/yani'?!

Evet Herakleitos'un, "Adaletsizliği bir yangından daha çabuk önlemeliyiz"; W. Watson'un, "Bırakın adalet yerini bulsun, isterse kıyamet kopsun"; Amyot'un, "Adaletin hâkim olduğu yerde silahın yeri yoktur"; Walter Savage Landor'un, "Geç kalan adalet adaletsizliktir"; Anatole France'ın, "Adalet ancak hakikatten, saadet ancak adaletten doğabilir"; Kur'an'ın, "Allah, hak ve adaletle idare edenleri sever" türünden 'dictum'lara yabancı değiliz; ama...

Unutulmasın: Bir toplumsal düzene yaslanmamış ve dolayısıyla da o toplumsal düzenle sorgulanmaktan kaçınamayan hukuk ve yargı yoktur ve de olmayacaktır.

O hâlde hukuk ve yargının 'değeri' toplumsal düzenin sorgulanmasıyla anlam kazanır...

---

[35] Cengiz Otacı, "Hukuk ve Bilgi", Radikal İki, 18 Şubat 2007, s.6.

[36] Mustafa Kutlu, "Yargı Bağımsızlığı Üzerine Tezler", Radikal İki, 14 Ocak 2007, s.5.

Bu bağlamda Jacques Vergés, 'Savunma Saldırıyor' başlıklı yapıtının girişinde şöyle der: "Suçsuz bir toplum, gülsüz bir gülfidanı gibidir: Tasavvuru imkânsız. Çelişki varoluşunun tam koşuludur, suç da hayatın kendisine, değişmesi için çaktığı bir sinyal. Uruffe papazınınki gibi tek bir cinayet, kilise mensuplarının o zor bekâret sorununu, konsillerden önce ivedilikle ortaya attı, tıpkı Liége'deki ötenazi davasının tıp ilkelerinin, eşzamanlı bilim ve ticaret gelişimine ayak uydurmasını önerdiği gibi..."

Yine Jacques Vergés'nin ifadesiyle "Adalet, ister ilah gibi süslensin, ister paçavralara bürünsün, yönetici sınıfların emrindeki şu işlevini değiştirmez: Yasanın çiğnenişiyle ortaya çıkan toplumsal çelişkileri bu sınıfların lehine çözmek..."

O hâlde bir sınıfın egemenliğini pekiştiren hukuk ve yargı açısından, "Adalet bir arzu nesnesidir. Temelinde bir buyruk, bir zorunluluk değil; bir istek vardır"[37] demenin de; Alain Badiou gibi, "Adalet, eşitlikçi siyasi düşünün felsefi adıdır... Adalet, devletin ya da toplumsal düzenin olmak şöyle dursun, kopuş ve düzensizlik hâlinde işlerlikte olan ilkeleri adlandıran şeydir"[38] diye tanımlamanın pratik bir karşılığı yoktur...

Nihayetinde suçu toplum(sal yapı) hazırlar, birey de işler...[39]

1) MARİFETLERİYLE YARGI: DÖRT ÖRNEK!

"ağzın yemekle doluyken nasıl şarkı söyleyebilirsin?
elin altınla doluyken nasıl dua için açabilirsin?"[40]

Marifetleriyle yargıdan söz ederken Yasemin Çongar imzalı, "ABD Dışişleri Bakanlığı'nın 6 Mart 2007 tarihinde yayımlanan yıllık insan hakları raporunda, 'Türkiye'de yürütme, zaman zaman yargı bağımsızlığını baltalamaktadır. Hâkimlerle savcılar arasındaki fazlasıyla yakın ilişki adil yargılanma hakkını engellemeyi sürdürmektedir' denildi",[41]habere gönderme yapacak değilim; öncelikle bu topraklardaki hukuksuzluğun bir yanında 'made in USA' damgalı olduğundan; sarhoşun şahidinin meyhaneci olamayacağından şüphe duymadığım gibi; ben belkemiksiz neo-liberal bir 'sivil toplumcu', ikinci cumhuriyetçi olmadığım için, Soros'ların 'demokrasi ihracı'na da karşıyım hâlâ...

---

[37] Paul Ricouer, The Just, Fransızcadan İngilizceye çev. D. Pellauer, University of Chicago Press, 2000, özellikle Giriş bölümü, s.VII- XXIV.

[38] Alain Badiou, Sonsuz Düşünce, çev. I. Ergüden-T. Birkan, Metis Yay., 2006, s.41.

[39] Geçerken bir not: "|Türkiye'de| Mülkiyete yönelen ve giderek artış gösteren suçlar aslında toplumsal hayata çok önemli bir sinyal veriyor: Mülksüzlerin mülk sahiplerine karşı isyanı"nı (Kemal Şahin, "Toplumsal Düzen ve Adalet", Radikal İki, 4 Şubat 2007, s.8).

[40] Halil Cibran.

[41] Yasemin Çongar, "ABD'nin İnsan Hakları Raporu: Türk Yargısı Bağımlı", Milliyet, 7 Mart 2007, s.18.

Tıpkı marifetleriyle burjuva Türk yargısına da karşı olduğum gibi...

Nasıl olmam?

Bu topraklarda yaşanan bir Susurluk'un, Şemdinli'nin 'hukuk(suzluk)'la nasıl da buharlaştı(rıldı)ğını bilmeyen var mı?

Bizdeki malum 'hukuk(suzluk)' en büyük pislikleri bile maharetle anında aklar!

İşte 'yorumsuz' dört örnek; gazetelerden aktarmakla yetiniyorum![42]

1.1) MARİFET I...

"Deforme olmuş insan hep kendini yakışıklı gösteren aynalar bulur."[43]

Birincisi; Napolyon'un, "Yurdu kurtaran adam, hiçbir yasayı ihlâl etmiş sayılmaz!" sözünü veya 'raison d'état/hikmet-i hükümet'i kanıtlıyor...

Sözü Baskın Oran'a bırakıyorum:

"E. Korgeneral Altay Tokat, hakkında açılan son davada da aklandı. Bu olağanüstü olay tarihe kalsın diye bir özetlemek istiyorum. Başka bir şey de yapmayacağım. Gerekmiyor.

Olayın 'bomba'sını 27.07.07 tarihli Yeni Aktüel'de gazeteci Semin Gümüşel patlattı: 'Ben de bomba attırdım'. Altay Paşa mülakatta şunları söylemişti:

'Şemdinli olayındaki bomba 'Arkadaş, dikkat et, onu yapma' demek için, ikaz için de atılmış olabilir. Ama istihbaratçılar bunu beceriksizce yaptılar. Olayı dışarıdan kontrol etmek yerine hata yaptılar. Suikasta götürdüler. Benim zamanımda ben de bomba attırdım'

Muhabir: 'Nereye?'

'Bir, iki kritik noktaya'

'Siviller de var mıydı orada?'

---

[42] Daha fazlası için bkz Taha Akyol, "Bizde Adalet Fikri", Milliyet, 2 Temmuz 2007, s.13;Kemal Şahin, "Adalet Kirlenmesin", Radikal İki, 29 Temmuz 2007, s.3; Zülfü Livaneli, "Bir Hukuk Skandalı", Vatan, 10 Temmuz 2007, s.5; Serap Yazıcı, "Yargısı Hukuka Bağlı Olmayan Devlet!", Zaman, 4 Mayıs 2007, s.24; Hikmet Çetinkaya, "Hukuk Tanımayan Düşünce", Cumhuriyet, 6 Şubat 2007, s.5; Nilgün Cerrahoğlu, "Hukuk Mukuk Dinlemem! (II)", Cumhuriyet, 3 Aralık 2007, s.17; Hüseyin Korkut, Buna 'Adil Yargı' Demek Mümkün mü?", Radikal, 30 Kasım 2007, s.4; "Yargı Kuşatma Altında", Radikal, 30 Kasım 2007, s.5; Mustafa Şentop, "Hâkimin Önceliği Devleti Korumak Değildir", Zaman, 1 Aralık 2007, s.24; "Yücel Sayman: Yargı Görevlileri, Güvenlik Görevlisi Gibi Davranıyor", Evrensel, 4 Aralık 2007, s.7; Şebnem Korur Fincancı, "İnsan Hakları ve Yargı", Evrensel, 3 Aralık 2007, s.3; Ceren Saran, "Polisin Yetkileri Artınca İşkence de Artı", Evrensel, 5 Aralık 2007, s.3; "Sorumlular: Polis, TBMM ve 5681", Çoban Ateşi, No:34, 29 Kasım 2007, s.1-2; Ümit Fırat, "Siyasi Yasaklar Ülkesi", Zaman, 24 Kasım 2007, s.24; Orhan Bahçıvan, "Fiş Fiş Fişleniyoruz!", Güney, No:42, Ekim Kasım Aralık 2007, s.27-28.

[43] Marquis de Sade.

'Boş yerlerdi. Batıdan gelen memurlar, hâkimler işin ciddiyetini anlamıyor. Şunlar hizaya gelsin diye evlerine yakın iki yere attırdım. Ondan sonra anladılar ki çok dikkatli olmalılar. Bir musibet bin nasihatten iyidir. Öylece onları eğittim ben. Bunu hemen aman 'Bomba atmak yasaktır' diye yorumlayamazsın'.

'Ama o bombalamada birileri zarar görebilirdi?'

'Yok, hayır. Onun hesabını ben yapıyorum. Mesela bazen Hakkâri'nin yanında havan ateşi yaptırırdım'.

Haber patlayınca, Altay Paşa sözlerinin ardında durdu: 'Bunda ne var! Bunların hepsi eğitim amaçlı, harekât planlarının bir parçası. Alnım ak. Zamanaşımı var. 15 yıllık süre. Sorıştırma olmaz' (A. Keskin, Radikal, 28.07.06).

Fakat sanki bir baraj yıkılmışçasına birtakım haberler sökün etmeye başlamıştı. Paşa'nın MHP MYK üyesi olduğu öğrenilmiş, partiden yapılan açıklamada 'Bizi bağlamaz. İhracını engellemek için sürekli mazeret dilekçesi yolluyor' denmişti. Diğer yandan, Paşa'nın başka olaylardan sanıklıkları ortaya çıkmıştı:

1) 13 Ağustos 1989: 'Devlet, İstanbul'da uyguladığı kanunu burada vatandaşa aynen uyguluyor. Benim sistemimde olsa kısa sürede bunları yok edebiliriz. Benim sistemimde değil insan, ot bitmez. Güneydeki komşumuz, 50 yıl kendilerine karşı savaşan insanları, bir harekâtla hepsini yok etti. Biz istesek aynı şekilde yok edebiliriz' (Milliyet, 13.08.89, E. Mavioğlu, 'Bombacı', Saddam'a özenmiş, Radikal 03.08.06).

2) Rüşvet ve yolsuzluk davası: Bu haber Sabah gazetesinin 17.06.04 tarihli sayısındaydı. ZRG firmasının, Gebze'deki muazzam gazyağı kaçakçılığıyla ilgili olarak iki müsteşar yardımcısı ve bir genel müdürle birlikte Altay Paşa'ya da 42.000 Avro havale ettiğine ilişkin dekonta ve kendisine hediye edilen 06 AJ 0102 plakalı Passat otomobile el konulmuştu.

3) Kaçakçılık ve nüfuz ticareti: Aynı sanıkların Antalya-Alanya demiryolu projesi ihalesi, uzman erbaş sınavı, sigara ve çanta kaçakçılığı, yolsuz arazi alımı, dava takibi gibi çeşitli konularda protokol yaparak anlaşmış bulundukları saptandı (Milliyet, 28.07.06).

Bunlara karşılık, Altay Paşa'nın 1997'de K. Irak'a yapılan Çekiç Harekâtı'nı yönettiği duyuldu (Radikal, 28.07.06). Yeni Çağ gazetesinde Altemur Kılıç ise şöyle yakınıyordu: 'Kol kırılır, yen içinde. Bunları açıklamanın yeri ve zamanı mı idi aziz Paşam? Bu konuda 'zaman aşımı' olur mu?' (30.07.06).

Sivil yargıdan bir ses yoktu...

Nihayet Ağustos 2006'da, 3 ayrı suç duyurusu üzerine (Diyarbakır Barosu; İHD ve Mazlumder; Yurtsever Cephe Hukukçular İnisiyatifi) cumhuriyet sav-

cılıkları da 'görevi kötüye kullanma' ve 'genel güvenliği kasten tehlikeye sokma'dan soruşturma başlattı...

Sonunda, 15 Kasım 2007 tarihli basındaki, 'birkaç bomba' olayından beraat etme haberi çıktı. Milliyet'e göre İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi Savcılığı sanığın bombalama eylemleri yaptırdığına yönelik kanıt bulunmadığını ve ifadesinde yanlış anlaşıldığını söylediğini belirterek, beraatını istedi. Mahkeme de Tokat'ın beraatına hükmetti.

Altay Paşa'nın Gebze'deki gazyağı kaçakçılığıyla ilgili olarak aldığı iddia edilen 42.000 Avro'nun dekontlarının, hediye edildiği söylenen Passat otomobilin ve diğer kaçakçılık-nüfuz ticareti olaylarının yargıdaki devamıyla ilgili bir habere rastlayamadım. Takipsizlik mi verildi, dava açıldı da sessizce beraat mı verildi, bilmiyorum..."[44]

1.2) MARİFET II...

"Işığın çok olduğu yerde gölge koyudur."[45]

İkincisi de, "Yasalar ölmedi, sadece uyuyakaldılar" diyen W. Shakespeare'ı doğruluyor...

Sözü Radikal gazetesinin haberine bırakıyorum:

"Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nde 24 Eylül 1996 günü 'itirafçılar koğuşu'ndan getirilen bir grup, PKK'lı tutuklulara saldırdı. Olayın ardından özel timlerin yürüttüğü operasyonda PKK'lı tutuklulardan Nihat Çakmak, Rıdvan Bulut, Edip Dönekçi, Erkan Perişan, Hakkı Tekin, Ahmet Çelik, Mehmet Sabri Gümüş, Cemal Çam, Mehmet Batıye, Kadir Demir öldürüldü, 24 kişi de yaralandı. Olaylar nedeniyle 35'i asker, 29'u polis ve sekizi gardiyan olmak üzere toplam 72 kişi Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılanmaya başladı.

10 yıl süren davanın 27 Şubat 2006'da görülen duruşmasında üç sanık için beraat kararı verildi, yedisi de zamanaşımı nedeniyle dosyadan düşürüldü. Mahkeme heyeti, 62 sanığı ise 'Kastın aşılması suretiyle birden fazla kişiyi öldürmek, görevi kötüye kullanmak' suçlarından beşer yıl hapis cezasına çarptırdı, üçer yıl kamu hizmetinden menlerine karar verdi.

Sanıklar, suçun 23 Nisan 1999 öncesinde gerçekleşmesi nedeniyle, 4616 sayılı 'Şartla Salıverme ve Cezaların Ertelenmesi Kanunu'ndan yararlandı. Müşteki avukatları, davayı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne taşıdı. Dava dosyası Yargıtay'a gönderildi.

---

[44] Baskın Oran, "Altay Tokat Paşa Olayının Şimdiki Öyküsü", Radikal İki, 25 Kasım 2007, s.4.
[45] Goethe.

Sanıkların 'kasten adam öldürmek' suçundan 24'er yıl hapisle cezalandırılmaları gerektiğini savunarak verilen karara muhalif kalan mahkeme hâkimi Sadık Gözükara ise, bir süre sonra Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararıyla meslekten ihraç edildi..."[46]

1.3) MARİFET III...

"Suçlar insanın yüzünde görünseydi aynalar satılmazdı."[47]

Üçüncüsü de, yine "Düzeni korumak sanatı, sık sık ceza vermemek için ağır ceza vermektir" diyen Napoleon'u 'doğruluyor'!

Sözü Cem Bakırcı'nın haberine bırakıyorum:

"Trabzon'da, F tipine karşı bildiri dağıtan TAYAD'lılara linç girişiminde bulunduğu öne sürülen 11 kişi beraat etti. Bir TAYAD'lı 'polise hakaret'ten mahkûm oldu...

Trabzon'da 6 Nisan 2005'te 'Tecridi kaldırın, ölümleri durdurun' başlıklı bildiri dağıtan beş TAYAD üyesi ve TAYAD'lılara linç girişiminde bulunduğu öne sürülen 11 kişinin yargılandığı dava sonuçlandı. TAYAD'lı Çetin Güven'in 'güvenlik güçlerine hakaret'ten sekiz ay hapse mahkûm olduğu davanın diğer sanıkları beraat etti.

TAYAD adına Trabzon'da yazılı bildiri dağıtan Zeynep Ertuğrul, Çetin Güven, Nurgül Acar, Emrah Bakır ve İhsan Özdil, Türk bayrağını yaktıkları söylentisi üzerine 2 bin kişi tarafından linç edilmek istenmişti.

Güçlükle kurtarılan beş TAYAD'lı ve linç girişiminde bulunduğu öne sürülen 11 kişi hakkında Trabzon Birinci Asliye Ceza Mahkemesi'nde dava açılmış, birlikte görülen dava üç duruşma ardından Adalet Bakanlığı'nın talebi üzerine güvenlik gerekçesiyle Erzurum'a nakledilmişti.

Trabzon'da oturan ve Erzurum'da yargılananlar, Kop Geçidi'ndeki kar engeli nedeniyle dünkü karar duruşmasına gelemedi. 'Görevli memura hakaret, mukavemet', 'müessir fiil' ve 'izinsiz gösteri yürüyüşü yapmak' suçlarından iki ila dört buçuk yıl arasında hapsi istenen TAYAD'lılardan Zeynep Erduğrul, Nurgül Acar, Emrah Bakır ve İhsan Özdil beraat ederken, Çetin Güven, görevli polisler Mustafa Baş ve Hakan Işık'a 'Faşist polisler. Cezaevindeki devrimcileri öldürdüler' diye hakaret ettiği gerekçesiyle sekiz ay hapis ve 900 YTL para cezasına mahkûm edildi. Mahkeme, cezanın ertelenmesini uygun görmedi.

---

[46] "Bu Suç Canavarca", Radikal, 8 Mart 2007, s.6.
[47] P. Ustinov.

Trabzon'da 6 ve 10 Nisan'da yaşanan linç girişimine katılan ve haklarında 'basit müessir fiilde bulunmak, güvenlik güçlerine karşı zor ve şiddet kullanarak direnmek' iddiasıyla üç yıldan beş yıla kadar hapsi istenen 11 kişi de beraat etti..."[48]

1.4) MARİFET IV...

"Yasalar fakiri ezer ve zenginler ise yasaları yönetir."[49]

Hukuk(suzluk) mu dediniz?

Hadi canım sende!

Mesela... TKEP/L davasında 9,5 yıldır tutuklu yargılanan Remzi Aydın, adil ve makul sürede yargılanma hakkının ihlâl edildiğini belirterek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne açtığı davayı kazanmasına karşın tahliye edilmiyor...[50]

Mesela... Bilgiler tanıdık ve çarpıcı özellikleriyle Susurluk'u, Şemdinli'yi, Hrant Dink katlianını anımsatan Malatya örneği...

"Malatya cinayetinde ortaya çıkan bilgiler bir kez daha gösterdi ki, ülkenin önünde çok ciddi bir devlet sorunu bulunuyor. Devlet içinde hesap sorulamayan, üzerine gidilemeyen güçler etkinliklerini sürdürüyorlar... Malatya cinayetindeki manzara da diğerlerinden değişik değil. Korkutucu, üzücü ve isyan ettirici bir tabloyla yüz yüzeyiz..."[51]

Mesela... Baskın Oran'ın naklettikleri...

"Çorum'da işkence görüp rapor alan M.S.'nin davasında altı jandarmaya 'İşkence yapılması hayatın olağan akışıyla bağdaşmaz' gerekçesiyle beraat verildi (G. Tahincioğlu, Milliyet, 23.09.07).

İnşaatındaki bayrağı indirmek isteyen müteahhit M.B. 1 yıl hapse çarptırıldı, sonra ceza 18.250 YTL'ye çevrildi (Radikal, 26.10.07).

İzmir 11. Ağır Ceza Mahkemesi eşini öldüren kocaya önce ağırlaştırılmış müebbet verdi, sonra da kadın 'eskiden türbanlı olduğu hâlde kot pantolon giyip bir erkeğe cilveli şekilde saat sorduğu ve kocasına hakaret ettiği' için tahrik indirimi, 'pişman oldum' dediği için de pişmanlık indirimi uygulayarak cezayı

---

[48] "6 Nisan 2005: 30 TAYAD üyesiyle, açıklama yapmalarına izin vermeyen yaklaşık 200 kişi arasındaki tartışma arbedeye dönüştü. Polisin müdahale ettiği olayda her iki gruptan da yaralananlar oldu.
10 Nisan 2005: Linç girişimini protesto eden 30 kişilik grup, yine saldırıya uğradı. Olay polisin zamanında müdahalesiyle önlendi.
12 Nisan 2005: TAYAD'lı beş kişi, bu olayları protesto için Adapazarı Kültür Merkezi önünde basın açıklaması yapmak isteyince çevrede toplananlar tepki gösterdi. 100 kişiye ulaşan kalabalık, TAYAD'lıları, polis gelene kadar dövdü" (Cem Bakırcı, "TAYAD'lılara Linç Davasında Beraat", Radikal, 27 Aralık 2006, s.5).

[49] Oliver Goldsmith.

[50] Hilal Köse, "'İnfaz' Gibi Tutukluluk", Cumhuriyet, 30 Kasım 2007, s.7.

[51] Oral Çalışlar, "Malatya Cinayetinden Çıkan Bilgiler...", Cumhuriyet, 5 Aralık 2007, s.4.

20 yıla indirdi. Sanık karardan sonra 'Allah razı olsun' dedi (Radikal, 08.11.2007).

İzmir'de birini bıçaklayarak öldüren katile, maktul 'Cüneyt Arkın mısın sen' demiş olduğu için 4,5 yıllık tahrik indirimi uygulandı (Radikal, 12.11.2007).

9 Kasım 2005'teki Şemdinli olayında bombadan zarar görenlerin avukatları hakkında savcıyı eleştirmekten soruşturma izni çıktı (Radikal, 14.11.07). Olayın bundan önceki ilginç aşamaları şöyleydi: Olayın ertesi günü KKK Org. Büyükanıt sanık Ali Kaya için 'Tanırım, iyi çocuktur' demişti. Bu sözden hemen ve olaydan da 13 gün sonra sanık astsubaylara takdirname verilmişti. 'Hırsız evdeyse kilit işe yaramaz' diyen Emniyet İstihbarat Daire Başkanı Sabri Uzun görevden alınmıştı (Akşam, 23.03.06). Şemdinli iddianamesini hazırlayan Savcı Ferhat Sarıkaya avukatlık da yapamayacak şekilde meslekten atılmıştı (T. Korkut, Bianet, 21.04.06). Yine Büyükanıt, açılan dava için 'Hukuk cinayeti' diye demeç vermişti (Bianet, 13.04.2007). Hakkari valisi Tokat'a, Şemdinli kaymakamı da Ovacık'a atanmıştı. Dava askerî yargıya yollanmıştı (Bianet, 18.05.07). İki astsubayı mahkûm eden mahkeme heyeti HSYK tarafından dağıtılarak başkanı düz yargıçlığa indirilmişti (Bianet, 29.06.07).

Görevi sırasında yargıç ve savcı evlerine 'hizaya getirmek' için bomba attırdığını itiraf eden (S. Gümüşel, Yeni Aktüel, 27.07-02.08.2006) ve 'Bunda ne var?' diyerek eyleminin arkasında duran (Radikal, 28.07.06) E. Korgeneral Altay Tokat, askerî savcının takipsizlik kararı vermesinden (Radikal, 31.10.06) sonra sivil mahkemede de 'suçun unsurlarının oluşmadığı' gerekçesiyle beraat etti (C. Tursun, Birgün, 15.11.07).

DTP'yi kapatmak için dava açan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 'Bir siyasi partinin kapatılmasını gerektiren eylemlerin, ceza hukuku kapsamında mutlaka suç olarak düzenlenmesi gerekmemektedir' dedi (A. Keskin, Radikal, 18.11.07).

Malatya'da üç Hıristiyan'ın 18.04.07'de beş genç tarafından işkenceyle öldürülmesi davasında 32 klasörden sadece 8'i cinayetle, 24'ü ise misyonerlik faaliyetleriyle ilgili (E. Önderoğlu, Bianet, 20.11.07)

İHD İstanbul Şubesi eski başkanı Eren Keskin, 'Kürdistan' kelimesini telaffuz ettiği için 10 ay hapse çarptırıldı (İ. Saymaz, Radikal, 23.11.07).

Kaçırılan 8 askeri yurda getirmek için K. Irak'a giden DTP'lilere 'Terör örgütüne üye olmak ve propagandasını yapmak'tan fezleke düzenlendi ve üç milletvekilinin dokunulmazlıklarının kaldırılması istendi (Milliyet, 23.11.07).

Alaattin Çakıcı'yı 1995'te karısı Uğur Kılıç'ı öldürtmekten mahkûm eden Yargıtay 1. Ceza Dairesi, Kılıç 'Onunla evleneceğime A. Öcalan'la evlenseydim' dediği için Çakıcı'ya 'tahrik indirimi' uyguladı. (Milliyet, 25.11.07).

TSK'nın güneydoğuda kimyasal silah kullandığını iddia eden beş kişi 'Cumhuriyeti ve devletin askerî kuvvetlerini alenen aşağılamak' nedeniyle 301'den yargılanıyor (E. Önderoğlu, Bianet, 27.11.07).

Cinsel birleşme teklifini kabul etmeyip kendisini yataktan iten karısını tabancayla öldüren kocaya mahkeme tahrik indirimi uyguladı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi de kararı onayladı (Radikal, 26.11.07)..."[52]

Ya da mesela şunları diye(bile)n bir 'yargı'..

'"Ülke söz konusu olduğunda, hukuk mukuk dinlemem!'

'Ben devletçi hukukçuyum'.

'Biz devletçi ekolden geliyoruz!'

'Devlet olmazsa hukuk olmaz, biz de olmayız..'

'Devlet olmazsa demokrasi olmaz... Cumhuriyet Savcısı olarak devleti ve rejimi korumam gerek. Ben rejimin savcısıyım. Buna karşı olan bir şeyde demokrasiyi göz ardı ederim...'

'Devletim olmadıktan sonra bireysel özgürlüğüm işe yaramaz...'

Bu cümleleri kuranlar Türk hukuk sistemi içinde görev yapan hâkim ve savcılar. 'Ne yaptıysak devlet için yaptık!'; 'Devlet için kurşun atan da kurşun yiyen de başımızın tacıdır!' dedikleri için eleştiri oklarının hedefine oturan 'Susurluk düzeni' siyasetçilerinden gıdım farklı değil..."[53]

Tüm bunların ardından 'mesela'sız bir soru: "Kendinizi emniyette hissediyor musunuz?

Bir vatandaş olarak, toplumsal bir varlık olarak hayatınızın, haklarınızın güvence altında olduğunu bilmenin huzuru içinde kendiniz ve yakınlarınız için kaygılanmadan geçirebildiğiniz bir gün oluyor mu?

Sonuç olarak, sokağa çıkarken, çocuklarımızı okula yollarken, hayatın her anında içimiz titreyerek, mahkeme kapılarına, polis coplarının altına düşmemek; yakınlarımızın, öfkesine gem vuramayan bir polisin tekmesi, kurşunuyla katledilmemesi için tanrılarımıza yalvarıyoruz. Yargının, yargıcın 'Ülkem söz konusu olduğunda hukuk mukuk dinlemem' diyebildiği bu tuhaf ülkede polisin de kendinde olmayan haklar vehmetmesini yadırgamanın ne kadar abes olduğu ortada.

İşkenceci polislere hâlâ dokunulamıyor. Yargı, gözü dönmüş devlet memurlarının yanında.

Hâli vakti yerinde olduğu belli, altında kocaman cipi olan bir genci durdurabilmek için kafasından vuran polisin bir parkta oturan yoksul kılıklı birini hiç

[52] Baskın Oran, "Sahi, Esas Sorun Nerede?", Radikal İki, 2 Aralık 2007, s.4.

[53] Nilgün Cerrahoğlu, "Hukuk Mukuk Dinlemem!", Cumhuriyet, 1 Aralık 2007, s.17.

düşünmeden bir tekmede öldürebileceğini iyi biliyoruz. Ama kime sığınacağız? Emniyet müdürleri henüz öldürülenlerin kanı yerdeyken memurunu korumak adına gerçekleri örtbas eden demeçler veriyor.

İşkence, polis, adli tıp ve yargı zincirinde cezasız kalıyor. Hukuk mukuk dinlemeyenler hukuku temsil ediyor. Bu millete hâlâ sığınacak bir saçakaltı yok..."[54]

YALAN(LAR)A ALDIRMAYIN! GERÇEĞİ DİNLEMEYİN!

"Haksızlığa sapıp bütün insanlar seni izleyeceğine adaletle hareket edip tek başına kal."[55]

Tablo, tam da böyleyken İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Anayasa Hukuku dersleri veren Doç. Dr. Serap Yazıcı, "Demokrasinin tüm kurum ve mekanizmalarını anayasa yoluyla inşa etmek mümkün. Çok iyi, seçilmiş, uzman kadrolara bunu yaptırabilirsiniz"[56] diyor...

Denilene ağlayalım mı, gülelim mi? (Neyi tavsiye edersiniz; keşke bunu da belirtseydiniz!)

Tıpkı "Sistematik işkence yapılan cezaevi Türkiye'dedir denirse, bunu külliyen reddederim" vurgusuyla Adalet Bakanı Mehmet Ali Şahin'in, "Hangi cezaevinde kime, kim tarafından ve ne zaman işkence yapılmıştır? Geçmişte cezaevlerinde olumsuz uygulamalar olabilir ama Türkiye, o Türkiye değildir... Türkiye'nin kurumları hakkında, elde hiçbir delil olmadan uluorta konuşmak, bu parlamentoya saygısızlıktır. Devletimiz o kadar şefkatlidir ki kendisine kurşun sıkanlara dahi o cezaevlerinde insanca davranmaktadır"[57] sözlerindeki üzere...

Yalanlara aldırmayın; gerçeklere, bu gerçeği yaşamak zorunda bırakılanlara kulak kesilin...

Bakın Gülten Akın'ın, "Çağın en karmaşık yerinde durduk/ biri bizi yazsın, kendimiz değilse/ kim yazacak/ sustukça köreldi/ kaba günü yonttuğumuz ince bıçak/ (...) utanılacak bir şeyim iş, öyle diyor Camus/ tek başına mutlu olmak/ sesler ve öteki sesler, nerede dünyanın sesleri/ Leke dokuya işledi/ susarak susarak" dizelerindekilerden biri olan Tekirdağ 1 No'lu F Tipi'nden (B1-48) M. Ali Bozok ne diyor...

"F tiplerinin açıldığından bugüne, buraların zalimane uygulaması olan tecrit, tredmanın kaldırılması için 122 insan yaşamını yitirdi. 600'den fazla insan sakat kaldı....

---

[54] Yıldırım Türker, "Hukuk Mukuk Dinlemezler", Radikal, 3 Aralık 2007, s.4.
[55] Gandhi.
[56] Pınar Öğünç, "Hâlâ Bir Hukuk Devleti miyiz?", Radikal Cumartesi, 14 Temmuz 2007, s.4.
[57] Yurdagül Şimşek, "Şahin, Sistematik İşkenceyi 'Külliyen' Reddetti", Radikal, 16 Kasım 2007, s.4.

Geçtiğimiz günlerde TV'deki 'Bam Teli' programında gördüğüm F tiplerinin her tarafı 'çiçek bahçesi' gibiydi. Bizler -ben- ise yaklaşık 4 senedir çiçek falan görmedik. Tayfun Talipoğlu'nun hazırladığı program gerçekten kime hizmet ediyordu? Merak ettim sadece..."[58]

Bir ek daha: "Adalet Bakanlığı'nın tecrit politikasını yumuşatan 22 Ocak 2007 tarihli 45/1 No'lu genelgesiyle bir süre 'bahar havası' yaşayan F tipi cezaevlerinde, baskı ve işkence şikâyetleri yeniden alevlendi. Tutuklu yakınlarının, avukatların anlatımları ile mahkûmların TBMM İnsan Hakları Komisyonu üyelerine gönderdikleri mektuplar, cezaevi koşullarının 'genelge' öncesine döndüğüne dair ciddi iddialarla dolu. Buna göre, aramalar sırasında tutuklular dövülüyor, çöpler temiz eşyaların içine boşaltılıyor, mahkûmların pet şişelerde su biriktirmelerine izin verilmiyor..."[59]

Yeter mi?!

Biliyorum 'kimileri', yani 'onlar' yine 'Yetmez' diyecekler...

Onların, '19 Aralık'(lar)ın Mimarları' olduğunu bilmiyor olamazsınız...

1) 'OPERASYON' DEDİKLERİ 19 ARALIK HAREKÂTI ZULMÜ

"Haklıların mahkûm edildiği bir ülkede,
bütün doğruların yeri cezaevidir."[60]

'Hayata Dönüş' adıyla gerçekleştirilen 19 Aralık Harekâtı'na ilişkin olarak dönemin Başbakanı Bülent Ecevit tarafından "Cezaevlerini teröristlerin eğitim kampı olmaktan çıkardık, örgüt baskısıyla ölüme itilen tutukluların hayatını kurtardık" sözleriyle övgüler düzülen 'operasyon'un ardından, kömüre dönmüş tutukluların cesetleri vahşeti gözler önüne sermişti.

Harekât, 19 Aralık 2000'de 20 cezaevinde saat 04.30'da 8 jandarma komando taburu, 37 bölük olmak üzere 8 bin 335 asker, binlerce gardiyan ve çevik kuvvet polisi tarafından gerçekleştirildi. Duvarları yıkmak için iş makineleri da kullanıldı.

Bayrampaşa Hapishanesi'nde 6 kadın tutuklu kimyasal gazlar ve alev makineleriyle diri diri yakıldı.

Harekâtlardan hemen sonra F tipi cezaevlerine sevkler başladı. İnşaatı henüz bitmemiş olan F tipi cezaevlerine toplam 490 tutuklu ve hükümlü sevk edildi. Sevk edilen tutsaklar saatlerce çırılçıplak yatırıldıkları yerlerde dövüldü, işkence gördü.

---

[58] "Hapishaneden: F Tiplerinde İki Kişi Daha Öldü... Duydunuz mu?", Birgün, 23 Kasım 2007, s.8.
[59] Ertuğrul Mavioğlu, "Eski Günlere' Dönüş Emareleri", Radikal, 16 Kasım 2007, s.4.
[60] Thoreau.

Nakillerle birlikte özellikle F tipi cezaevlerini protesto amaçlı her türlü eylem, basın açıklaması, miting yasaklandı. Protestolarda gözaltına alınan onlarca kişi hakkında eski TCK'nın 169. maddesi uyarınca 'yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek' suçlamasıyla dava açıldı. İnsan Hakları Derneği'nin birçok şubesi kapatıldı.

Katliamdan sonraki günlerde Türkiye İnsan Hakları Vakfı ve İnsan Hakları Derneği raporları ile tutukluların işkenceye maruz kaldıkları defalarca kanıtlandı. Yaşanan 6 yıllık süreçte F tipi cezaevlerine karşı yapılan eylemlerde 122 kişi yaşamını yitirirken 600'ü aşkın kişi sakat kaldı. Onlarca tutuklu F tipi cezaevinde psikolojik rahatsızlıklar geçirdi.

19 Aralık Harekâtında Yaşamını Yitirenler[61]		
1. Ahmet İbili	Ateşli silah yaralanması ve yüzeysel yanıklar	Ümraniye
2. Ali Ateş	Ateşli silah yaralanması	Bayrampaşa
3. Ali İhsan Özkan	-	Bursa
4. Alp Ata Akçayüz	Ateşli silah yaralanması	Ümraniye
5. Aşur Korkmaz	Ateşli silah yaralanması	Bayrampaşa
6. Berrin Bıçkılar	Yanık ve ölüm orucu sonucu	Uşak
7. Cengiz Çalıkoparan	Ateşli silah yaralanması	Bayrampaşa
8. Ercan Polat	Karın alt kısmında ateşli silah yarası	Ümraniye
9. Fahri Sarı	Kurşunla ölüm	Çanakkale
10. Fırat Tavuk	Yanma sonucu ölüm	Bayrampaşa
11. Fidan Kalşen	Kurşun ve yanma sonucu ölüm	Çanakkale
12. Gülser Tuzcu	Yanma sonucu ölüm	Bayrampaşa
13. İlker Babacan	-	Çanakkale
14. İrfan Ortakçı	-	Çankırı
15. Murat Ördekçi	Ateşli silah yaralanması	Bayrampaşa
16. Murat Özdemir	-	Bursa
17. Mustafa Yılmaz	Ateşli silah yaralanması	Bayrampaşa
18. Nilüfer Alcan	Birinci derecede yanık, duman zehirlenmesi	Bayrampaşa
19. Özlem Ercan	Yanma sonucu ölüm	Bayrampaşa
20. Seyhan Doğan	Yanma sonucu ölüm	Bayrampaşa
21. Sultan Sarı	-	Çanakkale
22. Şefinur Tezgel	Yanma sonucu ölüm	Bayrampaşa
23. Ünsal Gedik	Kafasında ekimoz var. Karbonmonoksit zehirlenmesi	Ümraniye
24. Yasemin Cancı	-	Uşak
25. Yazgülü G. Öztürk	Yanma sonucu ölüm	Bayrampaşa
26. Halil Önder	-	Ceyhan
27. Hasan Güngörmez	-	Sincan
28. Rıza Poyraz	Ateşli silah yaralanması, künt kafa travması	Ümraniye

[61] "19 Aralık Operasyonu -1-", Haz: Ersin Büyüktaş Gülsüm Mansur, Evrensel, 19 Aralık 2006, s.4.

'Operasyon' dedikleri 19 Aralık harekâtının vahşetini, bugün, "Suçlu birini kurtarma riskini göze almak, suçsuz birini mahkûm etmekten iyidir" diyen Voltaire'i unutarak, savunan var mı hâlâ?

Soruşturulmasından bile korkulan bir vahşettir sözünü ettiğim...

Bilmiyor olamazsınız?

Cezaevlerinde tecride karşı başlatılan ölüm orucu eylemini sona erdirmek, tutuklu ve hükümlülerin F tipi cezaevlerine sevk etmek amacıyla eşzamanlı olarak gerçekleştirilen ve 32 kişinin öldüğü harekâtlara ilişkin altı yıl sonra soruşturma izni verildi. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi, 19 Aralık harekâtları sırasında Bayrampaşa Cezaevi'nde 12 kişinin ölümüne ilişkin soruşturmaya izin vermeyen valiliğin kararını üçüncü kez bozdu...[62]

Bir şey daha: 'Hayata Dönüş' harekâtı sırasında Bayrampaşa Cezaevi'nde subay olarak görev yapan Zeki Bingöl'ün kaleme aldığı 'Bayrampaşa Cezaevi Gerçeği' başlıklı kitap,[63] altı yılı aşkın süredir devam eden yargılamalara müdahaleleri de gözler önüne serdi.

Yüzbaşı Bingöl'ün yapıtı, harekât için günler öncesinden keşifler ve eğitimler yapıldığını anlatıyor.

Kitapta, Balmumcu'da General E.H'nin başkanlığında her hafta yapılan toplantılarda müdahalenin nasıl yapılacağının şekillendiği kaydediliyor. Harekâtın C Blok maltasından içeri girilerek saat 05.00'te başladığı belirtilerek "Koridor ele geçirilmeye başlanmıştı. PKK tutuklularının koğuşunun önünde biri belirdi. Bağırmaya başladı. O esnada bağıran vuruldu. İlk silah patlamıştı. Sadece ayağından vurulmuştu" diyor.

Olay yerine, harekât komutanı Jandarma Bölge Komutanı E.H'nin, EMASYA 66. tugay komutanının da gelerek başsavcı F.Ç. ile taktik komuta yerine geçtiklerini belirten Bingöl, devam ediyor:

"Sol örgüt tutukluları bu silah sesiyle beraber operasyonun olduğunu anladılar ve kapılardan çıkmaya yöneldiler. Artık her yerde silah sesleri duyuluyordu... Saatler geçiyordu... Tavandaki birlikler gaz atıyordu. EMASYA 66. tugay komutanı emir vermiş, bir cins yuvarlak lastik topa benzeyen gaz bombaları getirtmiş. Bunlar birliklere dağıtılıyordu. Gaz bombası bitince çatıdaki birlikler bunları kullanacaktı".[64]

"Bingöl'e göre, koğuşlara gaz bombasının yanı sıra 'bir cins yuvarlak lastik topa benzeyen gaz bombaları' atıldı, ilk kurşunu jandarma sıktı".[65]

---

[62] Hilal Köse, "Hayata Dönüş'e Soruşturma İzni", Cumhuriyet, 9 Ocak 2007, s.4.

[63] Zeki Bingöl, Bayrampaşa Cezaevi Gerçeği, Togan Yay., Mart 2007.

[64] Hilal Köse, "'Müdahale' Kitap Oldu", Cumhuriyet, 1 Eylül 2007, s.16.

[65] İsmail Saymaz, "İlk Kurşunu Jandarma Sıktı", Radikal, 31 Ağustos 2007, s.9.

'SONUÇ YERİNE'

"Dünkü hesap defterini incele, göreceksin ki
hâlâ hayata ve insanlara borçlusun."[66]

"Haksızlık önünde eğilmeyiniz; o zaman
hakkınızla birlikte, şerefinizi de kaybedersiniz."[67]

Diyeceklerimi Lovelace'ın, "En büyük cezaevi taş duvarların, demir parmaklıkların değil, insan kafasının içidir" sözünün altını ısrarla çizip, bir virgül koyarak 'sonluyorum'.

Kimse bu topraklarda yaşananları, 'hak', 'hukuk' makyajıyla 'allayıp, pullamasın'.

Henry Brooks Adams'ın, "Basın, para babaları düzeninin kiralık savunucusu olan ve onların çıkarları söz konusu olduğunda yalanlar kıvırmanın dışında bir kuruluş amacı olmayan kurumdur," diye tanımladığı medyadan zindanlara yaşanan/ yaşatılan bir zulümdür; ya bu kapitalist zulmün yanında olunur ya da karşısında.

Sennur Sezer'in dizelerinde kıldan ince kılıçtan keskin netlikte:

"Ey karar gücü, ey eli kalemli bir dakika dur
Kapa göğe pencereni,
Sesini kapa sevdiklerinin.
Kapan kendi ayak sesine,
Bir gececik, bir gececik dene
Hücreyi savunmadan önce
Dene ıssızda bir ot olmayı,
Akmayı bir dere nasıl çölde akarsa, dene.
Sonra konuş,
Sesin kalmışsa,
Bakabiliyorsan aynada yüzüne..."

[66] Halil Cibran.
[67] Hz. Ali.

DÜŞÜNCE (VE İFADE) ÖZGÜRLÜĞÜ İÇİN: 'MEA CULPA'!*

TEMEL DEMİREK

"Her rüzgârla otlar gibi sallanırsan,
dağlar kadar olsan da bir ota değmezsin."[1]

'Suç' kavramı (ve eylemiyle) eşitlenen, düşünce (ve ifade) özgürlüğü hakkında söz etmek, öncelikle 'özgürlüğün bir suç ya da lütuf' olmadığının altını özenle çizilmesini gerektirir...[2] Çünkü Paul Nizan'ın, "Yeryüzünde hiçbir büyük yapıt yoktur ki, aynı zamanda dünyaya yöneltilmiş bir suçlama niteliği taşımasın" diye betimlediği koşullarda, özgürlükten yana olmak ve ısrarla aramak; birçok şeyi göze almak demektir, risklidir. Tıpkı Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nden çıkarılırken, "Düşüncemi özgür hissedebildiğim zaman özgür olurum"[3] diyen Akın Birdal; "Yaptıklarının suç olduğunu düşünen sistemler, düşüncelere yasak getirir" diyen İsmail Beşikçi, Ayşe Nur Zarakolu,[4] Fikret Başkaya, Haluk Gerger vd. gibi...[5]

Düşünce (ve ifade) özgürlüğünün insan(lık)ın en temel ve doğal haklarından birisi olduğu şüphe götürmezken; Ali Fuat Başgil'in ifadesiyle, "Eleştiri ruhu, yaratıcı milletlerin ruhudur. (...) Fikirlerden korkmayınız. Emin olunuz

---

* "Suçlu Benim!", İnsancıl Dergisi, No:2003/12, Aralık 2003.

[1] Mevlana.

[2] "Saklanmaya Çalışılan Bir Meşale İbrahim Kaypakkaya" başlıklı kitap hakkında açılan davada yargılananlardan birisi olarak geçerken anımsatayım... Bir tanıtım dergisinde ifade edildiği üzere: "Kaypakkaya'yı ülkemizdeki burjuva ve burjuva demokrat aydınlar özellikle yok sayar. Onu ısrarla görmezlikten gelirler. Bunun tek bir nedeni vardır. O da hiç kuşku yoktur ki Kaypakkaya'nın proleter devrimci çizgisidir. Kaypakkaya'nın kurduğu işçi sınıfının öncü örgütü Proletarya Partisi'nin, sınıf savaşımını kesintisiz ve O'nun ortaya koyduğu Marksist Leninist Maoist çözümlemeler ışığında dirayetle yürütmesidir. Burjuvazi ve onun ideolojik-siyasal çemberi içinde olanları korkutan esas öğe de budur. Çünkü Kaypakkaya'nın düşünceleri savaşıma katiyen ara vermemiş, yarı yolda asla tökezlememiştir. Kitap Kaypakkaya'nın düşünceleri ve çözümlemeleri üzerine yazılmış hoş bir eser... (Nihat Behram, Ragıp Zarakolu, Ali Taşvapan, Hasan Kıyafet, Temel Demirer, Mihri Belli, Muzaffer Oruçoğlu, Şükran Soner, Oral Çalışlar, Nurgüzel Oral, Saklanmaya Çalışılan Bir Meşale İbrahim Kaypakkaya, Derl. Barış Orhan Zeki, Umut Yayıncılık, Ocak 2003)" ("Vitrindekiler", Cumhuriyet Kitap, No:683, 20 Mart 2003, s.22).

[3] Akın Birdal, Özgür Bakış, 26 Eylül 1999, s.4.

[4] Kendi göçüp gitse de, mücadelesi ve ardında bıraktıklarıyla hep aramızda olan Ayşe Nur Zarakolu için bkz: Ayşe Nur Zarakolu, Yazma ve Yayınlama Özgürlüğü İçin, Belge Yay., 2002.

[5] Geçerken anımsatalım: "Ülkemizde en yalama hale sokulan kavramlardan biri, düşünce özgürlüğü oldu. İnsan hakları kavramı gibi!" (Ragıp Zarakolu, Özgür Bakış, 7 Mayıs 1999, s.3).

ki, yeryüzünde zararlı tek fikir, tenkit süzgecinden geçmeyendir".[6] Yani 'Sakıncalı' ilan edilen şeyden daha beter ve tehlikeli olan 'yasakçı zihniyet'tir.

Unutulmasın: "Gelişmenin tek şaşmaz ve sürekli kaynağı özgürlüktür".[7] "İfade özgürlüğü demokrasi için vazgeçilmezdir; bütün özgürlüklerin anasıdır. Sadece olumlu, hoşa giden fikirleri kapsamaz; devleti ya da toplumu rahatsız edici, kabul edilmez bulunan fikirleri de içerir".[8]

Ve Z. Bauman'ın deyişiyle, "Bir kişinin özgür olması için iki kişi gereklidir!" Yani kullanılmayan, tek kişilik özgürlükler olamaz. Kaldı ki Marx da, özgürlüğü, "gerekliliğin bilincine varmak" diye açıklarken; özgürlüğün, insanın insan olmaktan kaynaklanan bilinçli bir tercih olması gerektiğinin altını çizer...

İnsanın varoluşuna ve duruşuna içkin en başat kategorisini oluşturan düşünce (ve ifade) özgürlüğü konusunda,[9] hatırlatmak için nakledersek...

PRANGASIZ ELEŞTİRİ HAKKI = DÜŞÜNCE (VE İFADE) ÖZGÜRLÜĞÜ

"Uyarış devri eleştirmeyi getirdi."[10]

Rosa Luxembourg, "Yalnızca bir hükümetin taraftarı, sadece bir partinin üyeleri -ne kadar kalabalık olurlarsa olsunlar- için özgürlük, özgürlük değildir. Özgürlük her zaman, en azından farklı düşünenlerin özgürlüğüdür"[11] der...

Yıllar öncesinde, 1929'da Yargıç Oliver Wendell şöyle haykırır: "Anayasa'daki ilkeler arasında diğerlerine nazaran en fazla riayet edilmesi gereken birisi varsa o da düşünce özgürlüğü ilkesidir; yalnızca bizimle aynı fikri paylaşanlar için değil, fakat nefret ettiğimiz fikirler için de düşünce özgürlüğüdür gereken..."[12]

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 19. maddesinde de, "Her fert fikir ve ifade özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kimsenin müdahalesi olmadan bilgi toplamak ve her türlü medyada bilgi ve fikir yaymak (neşretmek) hakkını içerir" denirken; Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesi'nin 10. maddesinde de eklenir: "Her fert ifade ve açıklama hakkına sahiptir. Bu hak; resmi makamların müdahalesi ve ülke sınırları mevzubahis olmaksızın; fikir sahibi olmak, haber ve fikir almak veya yaymak özgürlüğünü içerir"!

---

[6] A.F. Başgil, İlimin Işığında Günün Meseleleri, s.161-179.
[7] Mill Stuart John, Özgürlük Üstüne, çev. Alime Ertan, Belge Yay., 1985, s.96.
[8] Şahin Alpay, "69 ve 312", Milliyet, 1 Nisan 2000, s.22.
[9] "Özgürlük içinde yanlışlık yapılabilir, ancak tutsaklık bir ulusu ölüme sürükler" (Matteotti). "Özgür bir devlette herkes istediğini düşünür ve düşündüğünü söyler" (Spinoza (1632-1677). "Özgürlük daha yüksek politik bir amacın aracı değildir. Onun kendisi politik bir amaçtır" (A. Lord).
[10] C. W. Ceram.
[11] Rosa Luxemburg, Yeni Yol Dergisi, Yeni Dizi No:1, Temmuz 1999, s.111.
[12] Oliver Wendell, Milliyet, 3 Mayıs 2000, s.22.

Aynı konuda Avrupa İnsan Hakları Divanı, "Düşünceyi açıklama özgürlüğü (...) sadece yararlı veya sadece ilgisiz ya da zararsız bilgi ve haberlerin alınıp verilmesi değil, fakat Devleti veya halkın bir kesimini düşündüren, sarsan veya onlara aykırı gelen bilgi ve haberleri de içerir. Demokratik toplumun vazgeçemeyeceği çoğulculuk, hoşgörü ve açık düşünce bunu gerektirir"[13] der.

Şimdi devletin Çankaya tepesinde bulunan Ahmet Necdet Sezer, cumhurbaşkanı olmadan önce, Anayasa Mahkemesi'nin kuruluşunun 37. yıldönümündeki konuşmasında, Anayasa Mahkemesi Başkanı'yken bakın neler dermiş: "Özgürlüğü engelleyen öğeler ayıklanmalı, özgürlük alanı genişletilmelidir. Düşünce özgürlüğü alanında demokratik değerlere yer verilmelidir".[14]

"1982 Anayasası ile düşünceyi açıklama özgürlüğünün önündeki engeller aşılamamış, düşünce suçlarına yönelik yasal düzenlemeler yapılamamıştır. Çoğulcu, özgürlükçü demokrasilerde düşünce suçuna yer verilmemekte, faşist, ırkçı, ayrımcı, savaş kışkırtıcı propagandayla suç işlemeye tahrik eylemleri ise düşünceyi açıklama özgürlüğü içinde değerlendirilmeyerek suç sayılmaktadır".[15]

Ahmet Necdet Sezer, cumhurbaşkanı seçildikten sonra aynı konuda şunları da yüksek sesle telaffuz etmiştir: "Temel hak ve özgürlükler ve özellikle düşünceyi açıklama özgürlüğü için Anayasa ve yasalarda öngörülen sınırlama ve yasakların çoğu, çağdaş demokrasilerde genellikle kabul gören ilkelerle bağdaşmadığı gibi, bu sınırlamalar ve yasaklar; özgürlüklerin evrensel standartlarda kullanılmasını da engellemektedir".[16]

"Hukuk evrenseldir... Herkes eşittir... Özgürlükler sınırlandırılamaz... Yargı bağımsız olmalıdır... 12 Eylül sorgulanmalıdır... Genellik ilkesi şarttır..."[17]

"Klasik demokrasiler, temel hak ve özgürlüklerin en geniş ölçüde sağlanıp güvence altına alındığı rejimlerdir. (...) Bilgi edinme, düşüncelerini açıklama ve yayma olmadan demokratik sistemin etkinliğinden bahsedilemez. (...) Kamuoyunun belirlenmesinin koşulu da, her şeyden önce, düşüncelerin her türlü araçla açıklanabilmesi ve yaygınlaştırılabilmesidir".[18]

"Düşünceyi açıklama özgürlüğü dernekler, sendikalar ve siyasi partiler için de temel haktır. Bilim-sanat özgürlüğü, süreli-süresiz yayın hakkı, toplantı ve yürü-

---

[13] Avrupa İnsan Hakları Divanı, akt. Ömer Madra, "Kalktık, Mahmur Gözlerimizi Ovuşturuyoruz", Yeni Binyıl, 7 Mayıs 2000, s.15.
[14] Ahmet Necdet Sezer, Radikal, 27 Nisan 1999, s.5.
[15] Ahmet Necdet Sezer, Radikal, 29 Nisan 1999, s.9.
[16] Ahmet Necdet Sezer, Yeni Binyıl, 5 Mayıs 2000, s.3.
[17] Ahmet Necdet Sezer, Milliyet, 26 Nisan 2000, s.22.
[18] Ahmet Necdet Sezer, akt. Ömer Madra, A.g.e., s.15.

yüş düzenleme özgürlüğü önemlidir. Basın özgürlüğü ve düşünceyi açıklama özgürlüğünü tamamlayan ve onun kullanılmasını sağlayan özgürlüktür".[19]

Tüm bunlara Yargıtay eski Başkanı Sami Selçuk da ekler: "İnsanı insan yapan en soylu organ olan beyin, beynin en kutsal ürünü düşünce, inancı dış dünyaya yansıtma aşamasında ortaya çıkar. 'Düşün ama içinden düşün' demek, 'Hiç düşünme' demektir. Yasalarla, cezalarla sergilenmeleri önlenen düşünce, inanç, bir bilinç küresine hapsedilir. Böyle bir toplum henüz avcılık çağındadır. Avladığı değer ise düşüncedir, inançtır, insan beynidir; son çözümlemede insanın, toplumun ta kendisidir... Yineliyorum: Özgürlüğü yerli, yersiz sınırlayan bir hukuk ve devlet, insanı insan yapan temel öğeye, özgürlüğe ihanet etmiş bir devlettir".[20]

"Demokratik hukuk devletinde, kuvvetlerin aykırılığı ilkesi özellikle yürütmenin yargıya asla müdahale etmemesi ile belirlenmektedir".[21] Bu bağlamda da, "Birey-yurttaşın hukuk güvenliği... Birey-yurttaşın ekonomik-sosyal hakları üzerinde... Birey-yurttaşın düşüncelerini açıklama özgürlüğü üzerinde uygulanan şiddet"in Türkiye pratiğine dikkat çeken Ümit Kardaş'a göre de, "Bireyin en önemli özgürlük alanı düşüncenin açıklanmasıdır"[22] derken; düşünceyi ifade özgürlüğüne karşı çıkmak ve 'cezalandırmak'; olsa olsa, devletçi tabulara yaslanmış 'politics of the apolitics/politika dışının politikası'dır! Çünkü Gülay Göktürk'ün ifade ettiği üzere: "Demokrasi sorgulanması günah olan bir inanç değil fikirdir. Bu yüzden demokrasiyi savunmak gibi karşı çıkmak da[23] bir fikirdir".[24]

Bir Meksika Atasözü'nde de denildiği üzere 'Sözler insan öldürmez'! Bunun içindir ki eleştiriden ve eleştirilmekten ya da itirazdan korkulmamalıdır...[25] Bu bağlamda "Sizi eleştirenlere pençelerinizi değil, ellerinizi uzatın" diyen Montaigne haklıdır...

Yeri geldi belirtelim: Eleştiri "yasağı" ölümdür; hayatın akışını durdurmaya kalkışmak gibi bir "nafile çaba"dır... "Sami Selçuk, çağcıl demokrasilerde her şeyin eleştirilebileceğini ve tartışılabileceğini kaydederek, 'Ağızları kapat, kalemleri kır! Kenetlenmiş çenelerle özgürlük türküsü söylenemez' diycrek (...) devletin insanların beynine 'mantık polisleri' yerleştirdiğini ifade ediyor".[26]

---

[19] Ahmet Necdet Sezer, Radikal, 27 Nisan 2000, s.6.
[20] Sami Selçuk, Yeni Binyıl, 5 Mayıs 2000, s.3.
[21] Müşür Kaya Canpolat, "Yargının İlkesel ve Somut Sorunları", Cumhuriyet, 5 Nisan 2003, s.2.
[22] Ümit Kardaş, "Şiddetin Egemenliği", Cumhuriyet, 29 Şubat 2000, 15.
[23] "Her yeni fikir, başlangıçta diğerleri arasında azınlıkta kalır" (Thomas Carlyle).
[24] Gülay Göktürk, "Demokrasi Karşıtlığı da Bir Fikirdir", Sabah, 28 Ekim 1999, s.26.
[25] "Dinlemeyi öğrenirsen, kötü konuşmalardan bile yararlanabilirsin" (Plutarch).
[26] Sami Selçuk, Özgür Bakış, 27 Şubat 2000, s.4.

1) BİRKAÇ ÖRNEK

"Düşünmeden öğrenmek yararsız,
öğrenmeden düşünmek tehlikelidir."[27]

Anayasa Mahkemesi Başkanvekili Haşim Kılıç'ın, "Özgürlüklere ölçüsüz sınırlama, insanlığa yapılan işkencedir. Şiddet içermeyen tüm düşüncelere özgürlük tanınmalı, eyleme dönüşmemiş düşünce açıklamalarının[28] önündeki engeller kaldırılmalıdır"[29] dediği Türkiye'de, hukuki planda düşünce (ve ifade) özgürlüğü konusunda kimi atipik örneklere de rastlanabiliyor.

Örneğin, "Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi, 'Düşünce özgürlüğü iktidarı kullananların zıttı düşünceleri dile getirir' diyerek, Radikal yazarı Mine G. Kırıkkanat ve sorumlu yazışleri Müdürü Hasan Çakkalkurt'u beraat ettirdi. (...)

'Düşünce açıklama ve eleştirinin demokrasinin gereği olduğunu' belirten Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi heyeti tutanaklara şunları yazdırdı: "Düşünce özgürlüğü, çoğunluğun benimsediği ve iktidarı kullananların dile getirdiği görüşlerin söylenebilmesiyle değil, bunlardan farklı, belki de bunlardan zıt görüş ve düşüncelerin de ifade edilmesiyle hayat kazanır. Rahatsız edici de olsalar, farklı görüşlerin tahammül ile karşılanması, yönetimin saydamlaşması yolunda adım teşkil eder"".[30]

Bunun yanında, Ankara Barosu avukatı Hacı Ali Özhan'ın naklettiği üzere, "Bursa 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nin, 1999 yılında verdiği kararla Hasan Celal Güzel, Akın Birdal ve Lütfi Şehsuvaroğlu hakkında askeri kuvvetlere hakaret etmek suçlamasıyla açılan davalarda aşağıdaki gerekçe ile beraat kararı verilmiştir. İşte mahkemenin gerekçesi:

'Düşünme ve düşüncenin açıklanması özgürlüğü çoğulcu demokrasinin kurucu ve olmazsa olmaz öğesi olduğuna göre, düşüncenin açıklanması ortamı yok edilerek yurttaşlara 'İçinden düşün' denilemez. Bu tutum 'Düşünme' demek anlamına gelir ki, çoğulcu demokrasi ile bağdaşmaz. Çünkü dış dünyaya yansıma olanağı verilmediği takdirde düşünce özgürlüğü işlevini yapamaz ve varlık nedenini yitirir. Kişiler ve toplum, özgür beynin ürünlerinden yararlanamaz. Düşünceleri 'tartışarak ve tartarak doğruyu yanlıştan ayırma' imkânından yoksun kalır. Düşüncenin çokluğu ve eşitliği bu ülkenin zenginliği ve iler-

---

[27] Konfüçyüs.

[28] "Kasıt kavramı günümüzde saydamlaşmış bir hukuk terimidir ve güdü (saik), amaç (maksat) ve erek (gaye) kavramlarından ayrılmış, hukuk bilimi ve uygulaması bu ayrılıkları saptayacak düzeyde incelip gelişmiştir" (Sami Selçuk, Özlenen Hukuk/Yaşanan Hukuk, Yeni Türkiye Yay., 2003, s.36).

[29] Haşim Kılıç, "Özgürlüğün Önü Açılmalı", Radikal, 31 Ekim 2002, s.7.

[30] "Düşünce Zıtı Olanı Savunur", Radikal, 14 Şubat 2001, s.9.

lemesinin itici gücüdür. Onun içindir ki, çoğulcu demokrasiyi benimseyen ülkeler gelişmekle, ötekiler geri kalmaktadır.

Düşünme özgürlüğü çoğunluk gibi düşünememe, kurulu düzeni sorgulama ve hatta eleştirme hakkını da içermelidir. Eğer bir toplumda düşünme özgürlüğü yerleşik düzeni eleştirme ve kınama hakkını kapsamıyor ve yalnızca onu övmeyi öngörüyorsa, orada bağnazlık kaçınılmaz hâle gelir. Zira bir toplumda herkes aynı şeyi düşünüyorsa kimse bir şey düşünmüyor demektir. Böyle bir toplum durağanlaşır, gelişme gücünü yitirir. Bir düşünce o an için doğru bile olsa, yarın için yetersiz kalmaya mahkûmdur. Her an ve her yerde, 'değişmez' değişmekte ve bugünün doğruları yarının yanlışları olabilmektedir. Yeryüzünün son gerçeğini henüz kimse bulamadı ve bilinen tek 'gerçek' budur.

Gerçeğin anlaşılmasına engel olan şey alışkanlıktır. Dokunulmaz bilinen düşüncelere karşı çıkanlar, çoğu kez düşman ilan edilmiş, kimi zaman da öldürülmüşlerdir. Başkalarından ayrı düşünenlere hain gözüyle bakılmamalıdır. Çünkü insanlık büyük ilerlemelerin çoğunu farklı düşünenlere borçludur. Bunlar düşünce özgürlüğünün bekçileri olup, cesaretle yerleşik düşünceleri eleştirmek yürekliliğini göstererek onları geliştirip değiştirebilmişlerdir...

Ünlü bir hukukçunun dediği gibi, eğer çoğulcu demokrasiyi yerleştirmek istiyorsak, Voltaire bilincini mutlaka benimsememiz gerekmekledir. O Voltaire ki, Rousseau'nun yapıtlarını ve görüşlerini hiç beğenmediği hâlde, kitabı yakılıp kaçmak zorunda kaldığında onu yanına çağırmış ve çağrı mektubunda şöyle demişti: 'Düşüncelerinizin hiçbirine katılmıyorum, ama onları söyleme hakkınızı sonuna kadar savunacağım'.

İşte ulusun çoğunluğu böyle bir bilince eriştiği zaman çoğulcu demokrasi kalıcı bir şekilde köklü olarak kurulmuş olur.

Geri kalmış ülkelerdeki en büyük eksiklik, eleştiriden kaçmak, hatta korkmaktır. Oysa eleştirileriyle bizi sürekli yanlış yapmaktan koruyan kişi adeta çarpık kravatımızı düzelterek bizi gülünç durumdan kurtaran bir centilmen gibi kabul edilmelidir. Bu yüzdendir ki, demokratik hukuk devleti, bireysel özgürleşmeyi, farklı düşünmeyi özendirmekle kalmamalı, her din inanç ve görüşe eşit uzaklıkla durarak, tarafsızlığını korumalı, bunların barış içinde yan yana yaşamalarını sağlayacak ve birinin diğerini yok etmesini önleyecek bir çerçeve çizmekle yetinmeli, düşünceleri susturmaya kalkışmamalıdır'".[31]

Evet; düşünce (ve ifade) özgürlüğü, 'hukuk adına' prangaya vurulmamalıdır. Düşünceyi (ve ifadeyi) var eden eleştirellik gasp edilmemelidir...

---

[31] Hacı Ali Özhan, "Bir Mahkeme, Bir Gerekçeli Karar", Radikal, 24 Şubat 2003, s.9.

Unutulmasın, Sami Selçuk'un, 'mantık polisleri' dediği şeyin adı; Türker Alkan'ın ifade ettiği gibi, "Faşist dönem Japonya'da da 'düşünce polisi'ydi"![32] "Demokrasi, çokseslilik, basın, haberleşme, iletişim özgürlüğü, düşünce ve ifade özgürlüğü, bilgi alma-verme hakkı gibi ilkeler (...) tek ses, tek açı, tek bakış, tek doğru bulunmayacağını" öngörür.[33]

Düşünce ve ifade özgürlüğünü 'suç' addeden tüm tutumlar, hangi 'gerekçe'ye ya da 'hukuki düzenleme'ye yaslanırsa yaslansın, şiddetle reddedilmelidir!

Çünkü bir (sınıfın) normlar dizini olarak 'hukuk', ezilen çoğunluğun özgürlüğünü gasb ediyorsa, bu tüm normatif görüngülerine karşın nihayetinde bir 'hukuk(suzluk)'tur...

HUKUK VE ÖZGÜRLÜK

"İnsan özgür olmadan mutlu olamaz."[34]

Çok kimse, durmadan Montesquieu'nun, "Her şeyin sonunda adil bir mahkemenin bulunabileceği inancı toplumda en büyük güven duygusunu sağlar" sözlerine gönderme yapsa da; "Hukukun hallaç pamuğu gibi atıldığı ülkemizde (...) deyim yerindeyse tuz koktu, su çürüdü artık..."[35] "Anayasa'da yer alan 'hukuk devleti' ilkesini 'temenni'den ibaret sayma eğilimindeki iktidarların, yargının savunma ayağını[36] görmezden gelmesi artık avukatlar arasında bile kanıksanmış bir durum"dur.[37]

Çünkü "Türkiye hukuk devletine adım atmamıştır. Daha önemlisi, Türkiye Devleti, yapılanması itibariyle demokrasi değildir".[38]

'Yargı mafyası'ndan, 'Hukuka güven(in) yok oldu'ğundan söz eden Yargıtay Üyesi Çetin Aşçıoğlu'nun deyişiyle, "Yargı bağımsız değil (...) Yargıç me-

---

[32] Türker Alkan, "Ruh Polisi", Radikal, 1 Mart 2000, s.5.

[33] Umur Talu, "Sansür Bütündür Bölünemez!", Milliyet, 19 Şubat 2000, s.4.

[34] Dante.

[35] Cem Alptekin, "Avukat Olmak", Radikal İki, 18 Şubat 2001, s.13.

[36] "Savunma, taviz değil, vazgeçilmez bir haktır" (Adnan Ekinci, "Çağdaşlık ve Avukatlık", Radikal, 14 Nisan 2001, s.8). Ancak "Hukuk öğrenimi boyunca, kendini meslek hayatına bir adalet savaşçısı gibi hazırlayan çiçeği burnunda bir avukat, mesleğinin ilk altı ayı içinde yargının gerçek yüzünü görür, düzeninin işleyişini kavrar, itaatin şart olduğunu hemen öğrenir. (...) Duruşma kelimesinin Fransızca karşılığı 'debat'... Debat'ın kökeni ise 'tartışma' anlamına 'debattre'den geliyor... Dünya hukuk literatüründe tüm duruşmalar, hüküm verilmeden önce tartışmanın gerekliliğini vurgular, hatta 'olmazsa olmaz koşul' olarak değerlendirir. Türkiye'de ise duruşma, avukatlar için kelime anlamına uygun olarak duruşulduğu, yani mümkün olduğu kadar az konuşularak dik durulduğu bir şekilde cereyan etmekte" (Adnan Ekinci, "Hizmetin 'Kamu' Hali", Radikal, 10 Nisan 2001, s.8).

[37] Adnan Ekinci, "Görmezden Gelinen 'Hasımlar'", Radikal, 9 Nisan 2001, s.9.

[38] Yücel Sayman, "Hukuk Devleti Yok", Radikal İki, 1 Kasım 1998, s.4.

murlaşmış. Memurlaşan yargıçla hiçbir işlem yapamazsınız"![39] "Bunun nedeni yargıçların ve politik gücün yargı bağımsızlığının özü, içeriği ve amacı hakkında bilinçlenmemiş olmalarıdır. Yargı bağımsızlığının amacı, en üst düzeyde yargıç kimliği oluşturmaktır. Bunun için de özlük ve ekonomik alanda güvenceler ve de bilgi, kültür birikimi sağlayan olanaklar gereklidir. Bunlar sağlanmadığı için 'memurlaşan bir yargıç tipi' yaygınlaşmıştır.[40] Yargıç memurlaşınca 'ya sorumluluğunu başkalarıyla paylaşmak isteyecek' (yozlaşan bilirkişi kurumunda olduğu gibi) ya da 'politik güç dahil her türlü gücün etkisi altında kalacak' veya 'kalmış görünümünü verecektir'".[41]

Bu durumda, "Adalete yabancı unsurların yargılama faaliyetine etkisinin ortadan kaldırılması için başlıca şart, yargıcın ve avukatın bağımsız olmasıdır".[42] "Yargı bağımsızlığının beş görünüşü vardır: Yargıcın yansızlığı, yargıcın devlet karşısında bağımsızlığı, yargıcın düşünsel bağımsızlığı, toplum karşısında yargıcın özgürlüğü, kendine karşı yargıcın bağımsızlığı".[43]

"Hukuk, soyut, düzenleyici bir yapı taşımasının ötesinde, onu temsil eden, hâkim, savcı, avukatlarla yaşanıyor. Bu yaşam kalabalığı içinde bunalıyorlar. Düzenin işleyişinde sorunlar var. Ezberci, şekilci insanımız hukukun biçimselliği içinde yitip gidiyor. İşine geldiği zaman bu biçimselliği deliyor, eğip, büküyor. Hukuk, kitabına uyduruluyor. Hukuka uygun ahlâksızlık, hırsızlık, sahtekârlık sürüp gidiyor. Hukuk yaşamın gerisinde kalıyor! Yaşamı düzenleyemiyor, adaleti dağıtamıyor. Hukuk, guguklaşıyor. Hukuksuzluğun meşrulaştırıldığı bir alan oluyor hukuk! (...)

Hukuk, hukuku olduğu insana yakışmalı. Hukuk insan içindir, insan hukuk için değil. Yaratıcı, devingen toplumların, yaratıcı, devingen hukukları olur. Hukukun dayandığı insan anlayışının tartışılması, yeniden yorumlanması gerekir. Yaşayan, soluyan, insan olan, insanı duyan bir hukuk... Dönüşen, dönüşümlere açık, dönüşümlere yol gösterebilecek bir hukuk. Temellerinin, dayanaklarının hesabını verebilen, bunları tartışabilen zengin bir insan anlayışıyla yaşayan hukuk".[44]

Ancak burada önemli bir parantez açmamız gerekiyor: "Hepsi birden 'adalet'in öğelerini oluşturan hak, hukuk ve kanun, çoğu kez birbirine karıştırı-

---

[39] Çetin Aşçıoğlu, "Yargı Bağımsız Değil", Cumhuriyet, 16 Şubat 2003, s.12.

[40] "Tanrıya dua edin; sizi yargıç kimliğini kazanmamış ya da kaybetmiş, memurlaşmış bir yargıç önüne çıkartmasın..." (Çetin Aşçıoğlu, "Bireyler Türk Yargısına Neden Güvenmiyor?", Cumhuriyet Bilim Teknik, No:825, 11 Ocak 2003, s.7).

[41] Çetin Aşçıoğlu, "Bir İnsanlık Hakkı: Adil Yargılanma", Cumhuriyet Bilim Teknik, No:733, 7 Nisan 2001, s.10-11.

[42] Ergin Cinmen, "Vatan Haini Üreten Hukuk Düzeni Olur mu?", Radikal İki, 16 Şubat 2003, s.12.

[43] Sami Selçuk, Özlenen Hukuk/Yaşanan Hukuk, A.g.e., s.185.

[44] Ahmet İnam, "Hukuk ve Hayat", Cumhuriyet Bilim Teknik, No:772, 5 Ocak 2002, s.11.

lan üç kavram. Hakların kanunlardan doğduğu, hukuk ile kanunun eş değer kavramlar olduğu sanılır çoğu kez. Hukukçular, 'hak' kavramının kurucu bir öğe mi olduğunu, yoksa açıklayıcı bir öğe mi olduğunu çok tartışırlar. Hakkın hukuktan doğduğu, hukukla tanımlandığı da bir kural olarak kabul edilir. Ancak, 'yaşamak hakkı' nasıl bir hak ise, 'idam' cezası da bir çeşit 'hukuk'tur.

Tanım daraltılınca bu çeşit çelişkileri açıklamak güçleşiyor. 'Hukuk'u 'üretim ilişkileri'ne, 'hak'ı 'üretici güçler'e eşitlesek, bu fazla zorlama bir benzetme olmaz. Çünkü hak kavramı, üretici güçler gibi gelişen, yenilenen, var olan hukuk sistemiyle çatışmaya giren ve onu değişmeye zorlayan dinamik bir kavram. Kanunlar ise hukukun biçimsel yanını temsil ediyorlar.

Bu biçimsel yan, bazen düpedüz bir hukuksuzluk kaynağı olabilir (Hitler'in de kanunları vardı!) ya da kısmen 'hukuka aykırı' olabilir. Öte yandan, soyut ve evrensel bir özü olduğu, giderek mevcut üretim ilişkilerini dahi belirlediği sanılan, gerçekte tam tersine mevcut üretim ilişkilerinin bir türevi olan, içeriği ve yapılanmaları şartlara göre değişen hukuk, 'hak' kavramını da aynı görelilik içinde değerlendirir, yani hak ihlâllerinin kılıfı da olabilir (Darbe dönemlerinin de hukuku vardı!). Bu nedenle, 'hangi hukuk' sorusunu hep sormak gerekiyor..."[45]

Burada bir parantez açarak anımsatalım:[46] "Carneyades, Roma'ya gittiği zaman iki konuşma yapmıştı. Birinci gün adaletin yararları üzerinde duruyor, adaletin önemini belirtiyordu. Adaletin erdemini dile getiriyor, adaleti göklere çıkarıyordu. İkinci gün ise adaletsizlikten söz etmekteydi. Bu kez adaletsizliğin erdemini gündeme getiriyor, adaletsizliğin insanlığa sağladığı yararları anlatıyordu. Vurgulamak istediği, dünya yüzünde hiçbir şeyin salt olmadığı, her şeyin görece olduğu ve kişilere göre, toplumlara göre değiştiğiydi. Yunan sofist filozofları bu yöntemi uygulayarak kuşkulanma, sorgulama ve yargılama yolu ile gerçeğe ulaşmaya çalışmışlar, bu arada salt gerçeğin varlığını da yadsımışlardır".[47]

1) ÖZGÜRLÜK 'SUÇ' OLABİLİR Mİ?

"Korku suçu, suç cezayı doğurur."[48]

---

[45] Tahir Abacı, "Toplum, Hak, Hukuk, Kanun", Radikal İki, 25 Mart 2001, s.8.

[46] Kendi hesabıma ben, 'Utopia'nın yazarı ve hukukçu Thomas More'nin avukata gereksinim duymayan adalet anlayışına büyük değer biçiyorum. Çünkü 'Utopia'nın, yani 'Olmayan ülkenin' yaratıcısı olan O'nun eşitlikçi-özgürlük ülkesinde, avukatlara yer yoktu. O'nun ülkesinin basit hukuk düzeni, profesyonel hukukçulara gereksinim duymayacak kadar insanlara aitti; bu tür bir hukuka, hangi insanın itirazı olabilir?

[47] M. İskender Özturanlı, "Sami Selçuk Olayı!-1", Cumhuriyet, 24 Ekim 2001, s.2.

[48] Voltaire.

Öncelikle ve altını defalarca çizerek anımsatalım: Süleyman Demirel'in, "Devlet rutin dışına çıkabilir"[49] dediği Türkiye'de, yine Süleyman Demirel'e göre, "Düşünceler tartılarak söylenmeli"dir![50]

Çünkü Etyen Mahçupyan'ın saptamalarındaki üzere: "Bizde muhalefet ancak devletin çizdiği sınırlar içinde yapıldığı taktirde izin verilen bir faaliyettir. (...) Türkiye, muhalefeti olmayan bir rejim hayali taşıyan bir devletin; toplumu kendisine benzetme uğruna her çabayı meşru saydığı; ve bu çabaları da hukuk sınırlaması olmadan ödüllendirdiği bir ülkedir".[51]

Ve de Ayşe Kadıoğlu'nun deyişiyle, "Türkiye'de muhakemenin yerini irade almıştır...[52] Cumhuriyet Türkiye'sinin en ideal öğrencileri sorunların cevaplarını bilen ancak kendileri soru sorma alışkanlığı edinememiş kişiler olarak yetiştirilmişlerdir... Muhakeme yetisinin gelişmemiş olması, Türkiye'de siyasal kültürün özgürlük olgusuna yabancı kalmasına neden olmuştur".[53]

Bu noktada Umur Talu bile, 'Müdahale Rejimi' olarak nitelediği yapıyı bakın nasıl betimliyor: "Düşünce, inanç, yazı, sanat, aşk, evlilik, bilim... Artık insana ait olan ne varsa, hepsi birtakım otoriteler nezdinde, gözetlemeye, dinlemeye, müdahaleye, cezalandırılmaya müstahak sayılıyor. (...)

Tepemiz, devlet. Devlet, yasalarla, yasaklarla hayatımızın müdahili. Müdahili ve savcısı. Savcısı ve hâkimi. Hâkimi ve infazcısı. (...) Resmi zihniyet tabanda kökler de buluyor ve kökleşiyor ve birbirini besleyip duruyorlar. Kızın namusu... Kayan bir göz... Kulaktaki küpe... Atkuyruğu saç... Tutuşan eller... Baştaki örtü... Örtüsüz baş... Eteğin boyu... Gömleğin rengi... Okunan kitap... Yazılan yazı... Her fırsatta, her bahaneyle gücünü sizin hayatınız, sizin tercihleriniz üstünde denemeye hazır birileri çıkıyor... (...)

Tepeden tırnağa şiddetin devletleştirildiği, devletleştiği, kurumlaştığı... (...) Boğucu, içten içe faşizan bir atmosferde nefes almak zor"![54]

Ve bu tablonun bir kez daha sergilediği üzere, "Suç, cezanın niteliğinden çok, içinde oluştuğu toplumun koşullarına göre şekillenir".[55] Çünkü Halit Çelenk'in ifade ettiği üzere, "Ceza hukukunda önemli bir yeri olan criminologie'ye (suç olayını inceleyen bilim dalı) göre, suçların kökeni toplum-

---

[49] Akt. Ali Bayramoğlu, "Adres: JİTEM", Yeni Binyıl, 15 Şubat 2000, s.5.

[50] Süleyman Demirel, Cumhuriyet, 4 Ekim 1999, s.6.

[51] Etyen Mahçupyan, "Türkiye Bir Demokrasi mi?", Yeni Binyıl, 15 Şubat 2000, s.9.

[52] "Bireyin özneye dönüşebilmesi ötekini de özne olarak tanımasından geçer" (Ümit Kardaş, "Birlikte Yaşayabilecek miyiz?", Radikal İki, 3 Kasım 2002, s.4).

[53] Ayşe Kadıoğlu, Cumhuriyet İradesi, Demokrasi Muhakemesi, Metis Yay., İstanbul, 1999, s.12.

[54] Umur Talu, Milliyet, 15 Haziran 1999, s.4.

[55] Aslı Erdoğan, Radikal, 6 Temmuz 1999, s.4.

sal, ekonomik ve siyasaldır. (...) Suç toplumsal koşulların bir ürünüdür. Ekonomik, toplumsal ve siyasal alanda çıkarılan yasalar ve uygulamalar toplumlarda bir düzen (ya da düzensizlik) yaratır. Binlerce yıldan beri süren ve bugün de içinde yaşadığımız sınıflı toplumlardaki düzen, güçlü sınıfların çıkarlarına göre ve bu sınıfların temsilcileri tarafından oluşturulagelmiştir.

Böyle bir toplumsal düzende haksızlıkların, adaletsizliklerin, işsizliğin, yoksulluğun; emekçi halk yığınları, işçi, memur, emekli üzerinde çeşitli baskıların, insan hakları ihlâllerinin olacağı açıktır. İşte suçlar, böyle bir ortam içinde oluşmakta, başka bir deyişle; böyle bir ortamda suç, toplumsal düzenin zorunlu sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenledir ki, dünyaca tanınmış ceza hukuku uzmanı Alfieri, 'Suçu toplum hazırlar, birey işler' demiştir. Bunun sorumlusu da gerçekte o haksız düzenin ya da düzensizliklerin yapımcıları, yaratıcıları, siyasal iktidarlardır.

Bu tür toplumlarda yürürlükteki düzen, suçu ve suçluyu üretiyor. Daha sonra da onu yargılıyor. Oysa toplumsal düzen hakça olsa, ne suç üreyecek, ne de suçlu. O hâlde öncelikle çözülmesi gereken sorun; ekonomik, toplumsal ve siyasal haksızlıkların, çelişkilerin, yani haksız düzenin ortadan kaldırılması ve hakça bir düzenin kurulmasıdır. Bu yapılmadıkça, yürürlükteki haksız düzen ve giderek toplumun tüm hücrelerine yansıyan çürüme ve yozlaşma sürecek ve daha nice suçlular üretecektir. O hâlde gerçek suçlu kim"[56] mi?

Yanıt nettir: Özgürlüğü 'suç' ilan eden Enkizisyon ya da K. Kraus'un, "Cezalar, günahı işlemek istemeyenlerin caydırılmasına yarar," diyen 'mantık(sızlığ)ı'dır...

2) HUKUK(SUZLUĞ)UN TÜRK(İYE) KARELERİ

"Bir şey çirkinse gerçekten onu görmüyorsunuzdur."[57]

Türk(iye) 'hukuk(suzluğ)'u mu?[58] Bu konuda -neyin ne olduğunun sergilenmesi için- en iyisi somut örneklere müracaat etmek...

---

[56] Halit Çelenk, Cumhuriyet, 16 Temmuz 1999, s.2.

[57] Henri Matisse.

[58] Bkz. Hayrettin Ökçesiz, "Hukuk Başkalarının Hakkıdır", Öteki Okumalar Dergisi, No:1, Şubat 2003, s.50-56; Ahmet Ulvi Türkbağ, "Kimlik, Hukuk ve Adalet Sorunu", Doğu Batı Dergisi, No:23, Mayıs-Haziran-Temmuz 2003, s.207-216; Adnan Ekinci, "Hukukun İnsan Yüzü...", Radikal, 18 Şubat 2001, s.13; "Hukuk Dışı Uygulamalar Tahammül Sınırlarını Zorluyor", Fıratta Yaşam, No:187, 31 Mart 2003, s.2; Çetin Aşçıoğlu, "Hukuku Yozlaştıran Hukuk Öğretimini Sorgulamalı", Cumhuriyet Bilim Teknik, 1 Mart 2003, s.7; "Barolar Ne İşe Yarar?", Radikal, 12 Nisan 2001, s.8; Ümit Kardaş, "Beterin Beterine Doğru", Radikal, 23 Ocak 2002, s.9; Adnan Ekinci, "Yargı Siyasallaşırken", Radikal, 13 Nisan 2001, s.8; Adnan Ekinci, "Avukatlar ve Hukuk: Acil Sorunlar Atlanıyor", Radikal, 11 Nisan 2001, s.8; Kadir Şinas,

"İçişleri Bakanlığı, Sivas katliamı nedeniyle haklarında tazminat davası açtığı sanıkları bir türlü bulamıyor! Oysa mahkemenin gazete ilanıyla aradığı sanıkların birçoğu cezaevlerinde bulunuyor"![59]

"Manisa'da gençlere işkence yapmaktan mahkûm olan polislerin yedi yıllık davası tebligat engeline takıldı. Emniyet Genel Müdürlüğü Sözcüsü Feyzullah Arslan, Manisa davasında toplam 1.020 ay ceza alan 10 polise tebligat yapılamamasında Emniyet'in suçlu olmadığını savunarak, 'Sanık polisleri biz de arıyoruz' dedi. Davayı başından beri izleyen eski CHP Milletvekili avukat Sabri Ergül ise hâlen görevde olan altı polisin nerede olduğunu açıkladı"![60]

"Hacettepe Üniversitesi öğrencisi Birtan Altınbaş'ı 1991'de işkenceyle öldürdüğü iddia edilen dört polisin yargılandığı davada, davanın başından bu yana bulunamayan emekli polis memuru Naip Kılıç, avukatların iki yıl önce 'bu adreste oturuyor' diye mahkemeye bildirdikleri adreste bulundu. İki yıldır mahkemeye 'bu adreste kimse yok' yanıtını veren polis, bu kez de davanın başından bu yana aynı adreste oturan sanıklardan İbrahim Dedeoğlu'nu bulamadığını bildirdi"![61]

"5 Ekim 1999 tarihinde Adana'da DHKP/C üyelerinin barındığı iddia edilen hücre evine yapılan operasyonda, bitişikteki evde yanlışlıkla öldürülen 32 yaşındaki temizlik işçisi Murat Bektaş ile örgüt üyesi olduğu ileri sürülen 22 yaşındaki Erdinç Aslan'ın aileleri, dört sanık polisin 6 ay 20'şer gün ceza alması ve bu cezaların da tecil edilmesi üzerine AİHM'e gitti"![62]

"Sendikacı Süleyman Yeter'in gözaltında öldürülmesi davasından İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nden karar çıktı: Bir polise (Mehmet Yutar) 4 yıl 2 ay hapis cezası verildi, bir polis (Erol Erşan) beraat etti, dört yıldır yakalanamayan (Ahmet Okuducu) sanığın dosyası ayrıldı"![63]

"Beni Yakacaklar Tüm Avukatların Yerine", Radikal İki, 2 Temmuz 2000, s.4; Kemal Göktaş, "Avukatlıkta Yeni Düzen", Radikal, 6 Mayıs 2001, s.8; Mehmet Merdan Hekimoğlu, Radikal İki, "Adil Yargılanma Hakkı", 29 Temmuz 2001, s.9; Taha Akyol, "Yine Hukuk...", Milliyet, 10 Şubat 2003, s.15; Adnan Keskin, "Yargıtay'dan Gazeteciye Etik Koruma", Radikal, 17 Mart 2003, s.7; İsmet Berkan, "Başbakanların Suç İşleme Özgürlüğü", Radikal, 10 Temmuz 2000, s.3; Zülfikar Ali Aydın, "Fikirler Tankla Topla Öldürülemez", Yeni Binyıl, 3 Temmuz 2000, s.17; Kriton Dinçmen, "Düşünme Üzerine...", Cumhuriyet, 1 Mart 2003, s.2; "Bu Yasağın Adı: Yüzde 70", Fıratta Yaşam, No:188, 7 Nisan 2003, s.1-11; Çetin Aşçıoğlu, "'Hak' Deyince", Bilim Teknik, No:837, 5 Nisan 2003, s.10.

[59] Adnan Keskin, "Adalet Hangi Adreste?", Radikal, 1 Nisan 2003, s.11.

[60] Demet Bilge, "Manisa'yı Unutma Unutturma", Radikal, 15 Mart 2003, s.5.

[61] Gökçer Tahincioğlu, "12 Yıldır Aranan Polis Bir Türlü Bulunamıyor", Milliyet, 13 Şubat 2003, s.14.

[62] Neşet Karadağ, "'Çat Kapı İnfaz' AİHM'de", Radikal, 11 Şubat 2003, s.5.

[63] "Bir Canın Bedeli Dört Yıl", Radikal, 2 Nisan 2003, s.7. Ayrıca bkz: "Öldüren İşkenceciye 4 Yıl Hapis", Cumhuriyet, 2 Nisan 2003, s.4.

"Erzurum DGM, açık kimliği belli olmayan kişilerin gönderdiği e-postaları delil kabul ederek, Mustafa Coşkun hakkında dava açtı. Mustafa Coşkun, Cumhurbaşkanlığı, MİT, Emniyet Genel Müdürlüğü, İstanbul Emniyet Müdürlüğü, Sarıkamış Adliyesi ve askerlik şubesine gönderilen, 'Bölücü örgüte para yardımı yapıyor' şeklindeki sekiz ayrı e-posta nedeniyle tutuklandı. Coşkun hakkında 'Örgüte yardım, yataklık' suçundan beş yıl hapis istemiyle dava açıldı. İddianamede e-postalardaki suçlamalar dayanak yapılırken, ihbarı yapanların kimliğinin saptanamadığı da ifade edildi"![64]

"Aralarında Şilili ozan Pablo Neruda'nın 'Oğulları Ölen Analara Türkü' şiirinin de bulunduğu altı yazı nedeniyle Kültür ve Sanatta Tavır dergisinin yazışleri müdürü Ahu Zeynep Görgün ve sahibi Muharrem Cengiz hakkında TCY'nin 169. maddesindeki 'terör örgütüne yardım ve yataklık' iddiasıyla açılan davada 9 milyon 923 bin 735 lira para cezası ve derginin bir gün süreyle kapatılmasına karar verildi"![65]

"Ankara DGM'de, 1972'de Deniz Gezmiş'e ağıt olarak yakılan 'Şarkışlaya düşürmesin oy oy' adlı türküyü çalan Özgür Radyo DJ'i ve yayın yönetmeni hakkında TCK 312'ye muhalefetten, 'bölücülük'ten dava açıldı"![66]

"Çikolota, çokomel ve bisküvi çalan ve 45 gün hapiste kalan üç gencin 8 yıl hapsi istenirken; onlara işkence yapan polislerin 'yeni açılan' davasında 3 yıl isteniyor. Ali T. adlı genç, henüz 16 yaşındayken iki arkadaşıyla birlikte Beyoğlu'ndaki bir depodan çokokrem, çikolata ve bisküvi çaldığı iddiasıyla 45 gün cezaevinde kalıp, 8 yıl hapis istemiyle yargılanırken, kendisine kötü muamelede bulunduğu iddia edilen polisler hakkında yaklaşık 1 yıl 2 ay sonra üç yıla kadar hapis istemiyle dava açıldı"![67]

"Türkiye İnsan Hakları Kurumu'nun verilerine göre,[68] Türkiye'de 1990 ile 2002 arasındaki 11 yıllık süreçte saptanabilen 14.500 işkence, 1.261 yargısız infaz, 518 gözaltında ölüm ve 216 gözaltında kayıp vakası yaşandı"![69]

---

[64] Demet Bilge, "E-Postalar Hapse Götürdü", Radikal, 31 Mart 2003, s.11.

[65] "Neruda Şiiri İçin 'Bir Gün' Kapatma", Cumhuriyet, 27 Mart 2003, s.3.

[66] Adnan Keskin, "Türkü Yargılayan Türkiyem", Radikal, 9 Nisan 2003, s1-7.

[67] Semra Pelek, "Gofret İçin 8 Yıl İşkenceye 3 Yıl", Milliyet, 1 Mart 2003, s.5.

[68] "İnsan hakları kavramı ideoloji bağlamından azade değildir" ("Neden Bir Humanite, Neden İnsan Hakları", Humanite Dergisi, No:1, Mart 2003, s.5). Ayrıca bkz: Aysel Göçer, "İnsan Hakları Nedir?", Felsefeci Dergisi, No:2, 15 Mart-14 Mayıs 2003, s.42-45; "Küreselleşme İnsan Haklarını Yaralıyor", Cumhuriyet, 8 Aralık 2000, s.9; Humanite Dergisi, No:1, Mart 2003; Ercan Kanar, "İnsan Hakları Mücadelesinde Küresel Problemler", s.75-84; Serge J. Flere, "İnsan Hakları ve Kapitalist Küreselleşmenin İdeolojisi", s.85-91; Suat Parlar, "Liberalizmin Estetik Kılıfı: İnsan Hakları", s.118-128.

[69] "TİHAK Verileri: İşkence Aynı Sürüyor", Cumhuriyet, 31 Mart 2003, s.4.

2002'de Türkiye'de yaptığı çalışmada Uluslararası Af Örgütü: "Türkiye'de gözaltında cinsel şiddet ve tecavüze uğrayan kadınlar konuşamıyor. Toplumu hedef alan suçlularsa cezalandırılmadan suç işlemeyi sürdürüyor"![70]

Bu kadarı yeter mi?[71]

Hayır yetmez... Bunlara eklenmesi gereken bir de sansür faslı vardır...

3) VE SANSÜR

"Artık kalbimde özleme değil ümide yer vereceğim.
Ve geçmişten ancak geleceğe kuvvet olanı benimseyeceğim."[72]

"Büyük medya patronları sürekli olarak pazarları hâkimiyetleri altına almakla, bilançolarını şişirebilmek için haberlerin seviyesini düşürmekle ve dünyanın dört yanındaki izleyicilerine Amerikan propagandalarını dayatmakla suçlanıyorlar. (...) Birkaç büyük firma dünya medyasını ele geçiriyor... (...) Medya Amerikan şirketlerinin hâkimiyeti altında,"[73] diye betimleyebileceğimiz çerçevede RTÜK'lü,[74] kapitalist tekelli Türk(iye) medyasının ABD patentli 'embedded correspondant'ın[75] muzdarip olduğu malumun ilamıdır...

Bu bağlamda da bilmeyen yok: "Medya, kendi tarihinin en antidemokratik, en teslimiyetçi ve en mutaassıp dönemini yaşıyor!"[76]

Kolay mı? "İletişim Şûrası'nda medya patronlarının ihalelere katılmasına izin verilmemesi istenen"[77] Türkiye'de egemen baskı ve sansür denince, ister is-

---

[70] Hatice Yaşar, "Suç Gizli, Suçlu Serbest", Radikal, 28 Şubat 2003, s.3.

[71] Ayrıca bkz: "İHD: Yıl 2002 Hâl ve Gidiş 'Aynı'", Odak Dergisi, 8 Mart 2003, s.30; "İHD: 2002'de Hak İhlâlleri Değişmedi", Yeniden Özgür Gündem, 24 Şubat 2003, s.3; "Tecavüz Mağduru N.Ç.'nin Babası İsyan Etti", Fıratta Yaşam, No:184, 10 Mart 2003, s.3; Adil Harmancı, "Cezaevinde Coplu Tecavüze Uğrayanlar Hayata Küstü", Yeniden Özgür Gündem, 3 Şubat 2003, s.3; "Dayak Üstü Dava", Radikal, 4 Mart 2003, s.5; "İşkencecileri Kendi Belgeleri Ele Verdi", Evrensel, 8 Şubat 2003, s.3; "İhlâller OHAL'i Aratmıyor", Evrensel, 8 Şubat 2003, s.4; "Polis Dayağı Yatalak Hale Getirdi", Yeniden Özgür Gündem, 20 Şubat 2003, s.3; Celal Başlangıç, "Manisa Davasına Bak İşkenceyi Tanı", Radikal, 7 Nisan 2003, s.4; "Can Dayanmayacak İşkence Yapıldı", Cumhuriyet, 9 Nisan 2003, s.4; "İşkence Yapıldığı Açık", Evrensel, 9 Nisan 2003, s.3.

[72] Andre Gidé.

[73] Benjamin Compaine, "Küresel Medya", Foreign Policy Türkiye Baskısı, No:24, Kasım-Aralık 2002, s.10-11.

[74] Bkz. "RTÜK'ten Ceza Yağdı", 2000'de Yeni Gündem, 21 Ocak 2001, s.2; Serkan Duygu, "RTÜK, Koçyiğit'e Sigarayı Yasakladı", Milliyet, 18 Ocak 2001, s.4; "RTÜK Diyor ki: TV İzleme, Gazete Okuma", 2000'de Yeni Gündem, 30 Ocak 2001, s.2; "RTÜK'e Felsefe Lazım", 2000'de Yeni Gündem, 24 Ocak 2001, s.2.

[75] "iliştirilmiş gazetecilik".

[76] Mustafa Sönmez, "Medyada Yüzleşme Korkusu", Evrensel, 25 Şubat 2003, s.5.

[77] "Tekelleşme Engellensin", Cumhuriyet, 22 Şubat 2003, s.6.

temez şunlar anımsanıyor: 'Takrir-i Sükûn', '1931 Basın Yasası', 'Milli Şef Dönemi', 'Tan Matbaası'nın basılması'[78] vb., vb...

Ardından da "Tek parti dönemi bitip DP iktidarında baskılar tekrar artar. Bir sıkıyönetim komutanının açıkladığı yasaklar içinde, 'ikinci baskı yasağı' bile yer alır"![79]

Ve darbeler dönemi... "12 Mart 1971 Türkiye'de hâlâ etkisini sürdüren olağandışı baskı metotlarının yaygınlaştığı bir dönemdir. 12 Mart'ın ardından 12 Eylül 1980'le kurumsallaşan baskı gelmiştir. Düşünce açıklama özgürlüğü bakımından yaşanılan en karanlık dönemlerden biri 12 Eylül olmuştur; bu dönemin temel bir özelliği de, uygulamaların Anayasa'dan başlayarak kurumsallaştırılması ve ülke geleceğinin de baskı altına alınmasıdır.

Örneğin 12 Eylül 1980-12 Mart 1984 arasında gazete kapatma tablosu şöyledir: Milli Gazete 4 kez 72 gün; Cumhuriyet 4 kez 41 gün; Tercüman 2 kez 29 gün; Günaydın 2 kez 17 gün; Güneş 1 kez 10 gün; Milliyet 1 kez 10 gün; Tan 1 kez 9 gün; Hürriyet 2 kez 7 gün kapatılmıştı".[80]

Özetle görmezden gelinemez: "Basın tarihimizi aynı zamanda sansür tarihi olarak da okuyabiliriz.[81] İlk adımda başlayan sansür için şu yöntemler kullanılmıştır: Gazete kapatma, öndenetim, satın alma ve cinayet..."[82]

Geçmişten bugüne hep böyleydi bu... Biraz geriye dönüp göz atarsak: "II. Abdülhamit döneminde sansür dallanıp budaklanmış ve akıl almaz örneklerle çeşitlenmiştir. Türk basınının nefes almaya bile korktuğu günlerdir. Tiyatroya kadar uzanan sansürün dehşetini ve budalalığını gösteren örnekler yıllarca unutulmayacak niteliktedir".[83]

'İyi de varılan nokta ne' mi?[84] Avni Özgürel'in deyişiyle: "Çıkarılacak Basın Yasası ile 'düşünceyi ifade özgürlüğü'nün en önemli aracı niteliğindeki basına

---

[78] Ahmet Çakır, Radikal, "Cumhuriyet, Basında Sükûnet İster!", 25 Temmuz 2001, s.8.

[79] Ahmet Çakır, Radikal, "İkinci Baskı Yapmak Yasak!", 26 Temmuz 2001, s.8.

[80] Ahmet Çakır, Radikal, "12 Mart ve 'Cadı Avı' Günleri", 27 Temmuz 2001, s.8.

[81] Bkz. Celal Başlangıç, "Tehlikeli İş: Gazetecilik", Radikal, 10 Şubat 2003, s.7; Avni Özgürel, "Gazetecilik Zor Zenaat", Radikal, 26 Ağustos 2001, s.9; "Gazeteciler İçin Durum Değişmedi", Evrensel, 25 Ocak 2001, s.2; "26 Gazeteci Öldürüldü", 2000'de Yeni Gündem, 5 Ocak 2001, s.2; Nilgün Cerrahoğlu, "Gazetelerin Vatanı", Milliyet, 22 Ocak 2001, s.23; "Web Gazeteciliğinde Kriz", 2000'de Yeni Gündem, 22 Ocak 2001, s.2; "Kıyımın Sorumlusu Patron Gazetecileri", 2000'de Yeni Gündem, 27 Mart 2001, s.2; "Aç-Kapa Gazeteleri", 2000'de Yeni Gündem, 11 Ocak 2001, s.2; Hasan Pulur, "TRT'ye 23 Soru...", Milliyet, 17 Şubat 2003, s.3; Bahar Tanrısever, "TRT Kabuk Değiştiriyor", Cumhuriyet, 30 Aralık 2000, s.17.

[82] Ahmet Çakır, Radikal, "Basın Tarihi: Sansür Tarihi", 22 Temmuz 2001, s.8.

[83] Ahmet Çakır, Radikal, "Sansürün Altın Yılları ve Abdülhamit...", 23 Temmuz 2001, s.8.

[84] "Televizyon imajları, gerçekle ilgileniyor gibi görünerek, insanları gerçekten koruyor ve onları rahatlatıyor" (Beral Madra, "Kimsenin Umursamadığı Panzehir", Radikal, 1 Ocak 2001, s.19). Ve de "Türkiye

yönelik bir cendere oluşturulacak. Hükümet başarılı olursa, belki Osmanlı'dan da geri gidilecek"![85]

'HAYIR EVET'TEN ÖNCE GELİR'!

"En büyük kötülük direnme yoksunluğundan gelir!"[86]

Düşünce (ve ifade) özgürlüğünü prangalara vurdurmamış insanlar; tarihlerini ve gerçeklerini tek boyutlu ezberle değil; eleştirerek öğrenip, yaşarlar. Tarih ve yaşanan gerçek özgür insanlar için, tek boyutlu propagandaya indirgenemez. Çünkü, "Bilinç ve eller zamanı kavramak içindir" diyen Octavio Paz ekler: "Gözler açık uyumalı, ellerimizle görmeliyiz düşlerimizi,/ düş görmeliyiz yönünü arayan ırmağın uykulu kıpırdanışlarıyla,/ düş gören güneşin hülyaları, kurduğu dünyaları,/ yüksek sesle görmeliyiz düşlerimizi, söylemeliyiz şarkıları kökleri dışarı uğrayana kadar".[87]

Bugünümüzü boğan, yaşamımızı kâbusa çeviren olayların 'başka türlüsü'nü düşünmeye, özlemeye, tasarlamaya; özgür bir insanlar olarak, elbette hakkımız var. Bu hakkımızı hiç kimse gaspedemez. Umudumuzu, özlemlerimizi; resmi ideolojiye iğdiş ettiremez; dünyanın nasıl güzelleşeceği düşünü kurmadan, 'başka türlüsü'nün rüyalarını görmeden nefes alamayız! Bunun içindir ki Rawls'ın deyişiyle, "Herkese eşit özgürlük"ten ve yani tahakkümsüz özgürlüklerden yana olmalıyız! Tahakkümsüz özgürlük otoriterliğin panzehiridir!

Dostoyevski'nin, "Her insan herkes karşısında her şeyden sorumludur," uyarısına 'es' geçmeden, "Hayır'ın evet'ten önce geldiği kesitte"[88] söylenmesi gereken her sözü söylemekten, yazılması gerekeni özgürce ak kâğıda nakşetmekten geri durulmamalıdır...

---

halkı günde ortalama dört saat televizyon seyrediyor" (Tolga Akıner, "Erotizm, Ama Yalnız", Radikal, 2 Ocak 2001, s.6). Ayrıca bkz: Emre Kongar, "2001 Yılı Biterken Medyadaki Eğilimler", Cumhuriyet, 27 Aralık 2001, s.14; Varlık Özmenek, "İnsanlığın Alemi Yok ve Pet-Medya Türküleri", 2000'de Yeni Gündem, 14 Ocak 2001, s.5; Güray Öz, "Savaştaki Medya", Cumhuriyet, 26 Mart 2003, s.6; Güray Öz, "Medya ve Savaş: Onlar da Muharip", Sol Dergisi, No:198, Nisan 2003, s.32-35; Dilek İmançer, "Çağdaş Kimliğin Yapılanma Süreci ve Televizyon", Doğu Batı Dergisi, No:23, Mayıs-Haziran-Temmuz 2003, s.233-250; Eşref Özdemir, "Televizyon ve Çocuk", Cumhuriyet, 13 Haziran 2001, s.2; "Televizyon Çocukların Yaratıcılığını Öldürüyor", Evrensel, 6 Nisan 2001, s.2; Memetcan Demiray, "TV Eğitmeli mi, Eğlendirmeli mi?", Milliyet, 1 Şubat 2001, s.21; Semra Kardeşoğlu, "TV: Şiddete 'Teslim' mi Olduk?", Milliyet, 24 Aralık 2000, s.22.

[85] Avni Özgürel, "Osmanlı Daha mı İyiydi?", Radikal, 10 Mart 2002, s.11.

[86] Croce.

[87] Octavio Paz, Uzak Komşu, s.36-70.

[88] 1945'de Picasso'nun kendisine, "Hayır evet'ten önce gelir" dediğini aktarır, R. Garaudy...

Goethe'nin, "Kendimizi nasıl tanımlayabiliriz? Hiçbir zaman spekülasyonla değil, ama eylemle... Ödevini yapmaya çalış. Değerinin ne olduğunu hemen anlayacaksın. Ödevin nedir? Günün gereksinimlerini gidermek" uyarısını dikkate alan ve "Benim ülkem, sahip olduğum değil, yaptığımdır"[89] diyen her muhalif, özgürce yazmalı, tartışmalı, eleştirmelidir... En doğal insani hakkını kullanmalı ve gasp ettirmemelidir!

Unutulmasın, "Yazmak her zaman kişinin özbenliğini ve dünyayı -kişisel ve kolektif varoluşu- keşfetme çabasıdır"![90] Ve Özdemir Asaf'ın dizelerindeki deyişiyle, "Yazmasam değil,/ Yazıp üstünü çizsem.../ Ne olur.../ Ya bir şey, ya bir şey değil.../ Biri gelir, altındaki yazıyı,/ Biri, üstündeki çizgiyi okur"! İnsanlar yazarak, konuşarak, tartışarak, değerlendirerek anlaşır. Dünyanın hiçbir yerinde yazıların ve sözlerin insan öldürdüğü görülmemiştir!

Edip Cansever'in, "Ne gelir elimizden insan olmaktan başka"; P. Eluard'ın, "İnsan kendi gerçeğinden başka bir şey olamaz," uyarılarına 'es' geçmeyip, 'aydın devlete göre pozisyon alınaz,' kararlığıyla düşünce (ve ifade) ile örgütlenme özgürlüğü sonuna dek -diyeti ödenerek- hayata geçirilmelidir...

Neden mi? Bir Yugoslav Atasözü'nde de denildiği gibi, "İnsan balık gibidir, balık sudan çıkınca, insan insanlığından çıkınca ölür" de, ondan...

Bir şey daha: "En büyük özgürlüğümüz 'hayır' diyebilme özgürlüğüdür"![91] "Artık her söz, her 'Hayır', bir eylemdir"![92]

Ve nihayet: "Güzel günler göreceğiz çocuklar/ Motorları maviliklere süreceğiz..."[93]

---

[89] Ernst Cassirer, Devlet Efsanesi, s.220.
[90] Nadine Gordimer, Kimi Güzelliklere Doğar, çev. Şeniz Türkömer, Doğan Kitapçılık, 1999.
[91] Emine Demirel Yılmaz, "'Hayır' Diyebilme Özgürlüğümüz", Cumhuriyet, 5 Nisan 2003, s.2.
[92] Osman Çutsay, "Tüccar Düşünmesi", Eski Dergisi, No: 18, Nisan 2003, s.17.
[93] Nâzım Hikmet.

SUSMA, HAYKIR!*

TEMEL DEMİRER

"Arzu hayatın yarısıdır. Kayıtsızlıksa ölümün."[1]

Resmi ideolojinin toplumsal dokumuza durmadan empoze edilerek, yeniden üretildiği coğrafyamızda Murat Belge'nin, "Bu memlekette 'sözü dinlenen' kişi ve kurumlar vardır. Onların sözü yerini getirilir"[2] saptaması, önemli bir gerçeği dile getirirken; "Kemalizm Türkiye'de en etkili ideolojidir. Ama yaygın değildir"[3] deyişiyse anlaşılması güç karşılıksız 'iyimserlik'tir! Etkili olmanın, yaygınlığı 'olmazsa olmaz' kıldığı ya da gerçeğin, karşılıksız 'iyimserlik'lerle kavranamayacağı 'sır' değildir; tıpkı Kemalizm'in dört yanınızı –'etkin' yaygınlığıyla- kuşattığı gibi...

'Nasıl' mı? İşte birkaç örnek: "Doktora tezi DGM'lik oldu: Ankara DGM Başsavcılığı, Yard. Doç. Dr. Arif Erençin'in, Prof. Dr. Bakır Çağlar ile Prof. Dr. Necmi Yüzbaşıoğlu'nun da aralarında bulunduğu jüri tarafından kabul edilen, İstanbul Üniversitesi'ne verdiği 'Yeni Liberal Yaklaşımlar ve Yerel Yönetimler' konulu doktora tezi hakkında 'halkı din, dil, ırk ve sınıf farkı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik ettiği' suçlamasıyla soruşturma başlattı. Ayrıca Erençin'in Üniversite'deki görevine de son verildi"![4] Bu haksızlığa itiraz eden var mı?

I'inci Asliye Ceza Mahkemesi Başkanı'nın "Susurluk denen şer vakası"[5]diye tanımladığı Susurluk'un hasıraltı edilmesine gıkı çıkan var mı?

'Kocakulak' soruşturması hakkında İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, "Aslında bu (yani dinleme -b.n.) hizmet gereği yapılan teknolojik imkânlardan yararlanmadır. Herhangi bir art niyetle yapılmış bir durum yoktur"[6] derken, kim 'Sen ne diyorsun?' dedi ki?

Prof. Bakır Çağlar'ın, "Vietnam sendromu yaşıyorum. Şırnak'a gittim hayatım değişti. Döndüğümde aynı insan değildim. Ruhsal olarak sakatlandım ben. (...) Devletin avukatlığını yapmaktan pişmanım. Türkiye Strasbourg'daki dava-

---

* Özgür Bakış, No:108, 3 Ağustos 1999.

[1] Halil Cibran.

[2] Murat Belge, Radikal, 6 Haziran 1999, s.6.

[3] Murat Belge, Radikal, 17 Temmuz 1999, s.9.

[4] Milliyet, 5 Temmuz 1999, s.13.

[5] Radikal, 10 Temmuz 1999, s.8.

[6] Sadettin Tantan, Radikal, 4 Temmuz 1999, s.7.

ların hepsini kaybedecek. (...) Türk iç mevzuatı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi uygulamasına uymuyordu. (...) Biz insancıl bir devleti, hukuk devletini yaratamadık. Bir türlü devlet 'biz' olamadık"[7] dediği konuda ağzını açanlar bir elin parmaklarından fazla mı?

Mine G. Kırıkkanat'ın, "Avrupa, Öcalan'ı serbest bırakın demiyor. Bağışlayın demiyor. 'İdam kararına sözümüz yok. Asmayın!' diyor. Peki, kendisi ne yapıyor katillerine? Yok etmek istiyorsa, yargılamadan öldürüyor. Çatışmada diyor, intihar etti diyor, kazaya kurban gitti diyor";[8] Devlet Bahçeli'nin, "Hiçbir siyasi gerekçenin 30 bin insanımızın kanına girmiş bir caninin affını sağlaması ya da yargı kararının uygulanmasının engellenmeye çalışılmasının toplumda yaratacağı hayal kırıklığını ve güvensizlik duygusunu ikame etmesi mümkün değildir"[9] dediği koşullarda, kim Koestler gibi, "İdam sehpası yalnızca bir ölüm makinesi değil, aynı zamanda sadece insana özgü olan kendi ahlâki yıkımını isteme eğiliminin de en eski ve en müstehcen simgesidir" itirazını haykırdı?

Resmi ideolojinin 'etkin' yaygınlığına ilişkin örnekler çoğaltılabilir; 'üç maymunu oynamayanlar' için gereksiz! Kimse yan çizmesin, gün resmi ideolojiye karşı -ne kadar az olursak olalım- mücadeleyi yükseltme günüdür. Çünkü Ergun Adaklı'nın deyişiyle, "Sanayi uygarlığı, tüm kavramları, değerleri ve ahlâkı ile lime lime olmuş çözülüyor. Tekelci kapitalizmin rantiye kültürü insanlığın tüm dokularını bir kangren gibi sarmış çürütüyor. Tüm dünya zıvanadan çıkmış, tarihin en büyük depresyonunu yaşıyor".[10]

Baş sallama kültürünün 'etkin' yaygınlığıyla, 'Ben iyiyim, öteki kötü' dalkavukluğunun coğrafyasında Çetin Altan'ın deyişiyle, "Eğer sahtekârlık yeryüzünden silinseydi, Türkler onu yeniden icat ederdi"[11] gerçeği, gündemi(mizi) belirliyor. Çünkü Türkiye Ekonomi ve Sosyal Etüdler Vakfı verilerine göre, kadınların %59'u, çocukların %67'sinin saldırıya uğradığı[12] Türkiye insan(cık)ları, şehvetle resmi yalana sarılıp, gerçeği değil sanalı yaşamayı seçmiştir. Örneğin, 1999'un Ocak ila 17 Temmuz kesitinde satılan Milli Piyango bileti, Kazı Kazan ve Loto sayısı 1 milyar 140 milyon adetti. Bu satışlardan elde edilen hâsılat 109 triyon TL iken, çekilişlerde 'kazanma şansı' ise 800 binde 1'dir![13]

---

[7] Bakır Çağlar, Radikal, 19 Temmuz 1999, s.6.
[8] Mine G. Kırıkkanat, Radikal, 2 Temmuz 1999, s.7.
[9] Devlet Bahçeli, Radikal, 7 Temmuz 1999, s.7.
[10] Ergun Adaklı, Özgür Bakış, 14 Temmuz 1999, s.2.
[11] Çetin Altan, Hürriyet, 17 Temmuz 1999, s.8.
[12] Özgür Bakış, 2 Temmuz 1999, s.14.
[13] Hürriyet Cumartesi Eki, 17 Temmuz 1999, s.1.

'Paranın tek yükselen değer' olduğu bu koşullarda iki yanı uçurumla çevrili uzun ince bir yolda ilerlediğimizi ve J.J. Rousseau'nun, "Yalan söylemek, dışa vurulması gereken bir gerçeği saklamaktır"[14] uyarısını göz ardı etmeden; MGK despotizmini ve milliyetçiliği daha güçlü üreten bu sistemin, müthiş eşitsizliklerle birlikte tehlikeler üretmekte bir hayli mahir olduğunu unutmamak gerekiyor.

Popülerleştirilen milliyetçiliğin kudurganlaş(tırıl)mış şoven kitlenin beslendiği temel resmi ideolojik gıdaya dönüştüğü koşullar tehlikelerin büyüdüğü kesitlerdir. Bu olağanüstü momentlerde karşılıksız 'iyimserlik'; 'mülayim demokrat(ımsı) münevverler'in totaliter milliyetçilik karşısındaki suskunluğunda somutlanırken; 'onlar' yaşananın 'abartılmaması' için 'bilimsel vaazlara' sarılarak, "No more war; no more bloodshed/Başka savaş olmasın, başka kan akmasın" gerekliliğine sırt dönerler! 'Nasıl' mı? Örneğin ÖDP Genel Başkan Yardımcısı Yıldırım Kaya, 'İhtiyaç barış'[15] demesine der de, Haluk Gerger'in 'İbret' başlıklı yazısında[16] deşifre ettiği 'ÖDP Çankaya Üyesi' Yıldırım Koç'un 'malum marifeti' konusunda sessiz kalıp, bu konuda bir 'yetkili' olarak ne yaptığından ya da ne düşündüğünden söz etmez!

Hayır; amacım kimseyle, özellikle de 'V-Özgürlük'teki 'Güneşin Doğuşuyla Batışının Şahidi Olur mu?' yazısındaki[17] görüşleriyle Melih Pekdemir'le polemik değil! Kaldı ki, Pekdemir'in 'yazma özgürlüğü', onu hakkınca yanıtladığımızda soluğu DGM'de alacağımız bir eşitsizlik ortamında tecelli etmektedir! O hâlde, 'arife tarif gerekmez' diyerek, sadece bir şeyleri anımsatarak, resmi ideoloji karşısında susmayıp, haykırmanız gerektiğinin altını çizmekle 'yetineyim'!

Çünkü Bertholt Brecht'in, "Ne yazık o ülkeye ki/ kahramanlara gereksinimi var" dediği coğrafyalardan biri olma özelliği taşıyan Türkiye'de, dar grupçu polemikleri bir yana bırakıp sırtımıza geçirilen ateşten deli gömleğini yırtıp atacak cüretin kararlılığında ortaklaşmamız; bunun için de emek-özgürlük saflarındaki tüm ezilenlerle birleşmemiz; başkaldıran tarihimizi -eskisi gibi ve eskimeyen tazeliğiyle- bugünümüzde de toplumsallaştırmamız gerektiğinden ve tarihin, unutulmaya mahkûm edilmiş bir 'ölüler kitabı' olmadığından, boşuna yaşanmadığından, bu günde bir karşılığı olduğundan şüphe duymuyorum... Ya duyanlara ne demeli?

---

[14] J.J. Rousseau, Yalnız Gezerin Düşlemleri, Öteki Yay., 1998.
[15] Yıldırım Kaya, Özgür Bakış, 7 Temmuz 1999, s.3.
[16] Haluk Gerger, Özgür Bakış, 13 Temmuz 1999, s.4.
[17] Melih Pekdemir, V-Özgürlük, No:39, 3 Temmuz 1999, s.5.

İDAM'A HAYIR!*

SİBEL ÖZBUDUN-TEMEL DEMİRER

"İdam cezasını kaldırmayacak
bir devrim için ölmeye değmez."[1]

'Kandan kına yakılmaz!' 'Kanı kanla yumazlar!' gerçeğini unutan Türkiye'de, Eşber Yağmurdereli'nin, "Yüzyıllardır bu topraklarda hayatımıza, onurumuza kasteden bir akrep var. O hayatımızı, onurumuzu ve bilincimizi, her gün, sonsuz kere zehirliyor" betimlemesinde somutlanan 'Çığrından Çıkmış Zaman'da sormamak mümkün değil: Jack London'un 'Demir Ökçe'sinde somutlanan bir cinnetin ortasında mıyız?

'İnsan Hakları' kavramının, akıl almaz hukuksuzlukla altüst edildiği; 'demokrasi'nin 'D'sine dahi yabancılaşılmış... Asya despotizminin geleneklerinden kurtulamamış... 'Kerim-Kollayıcı' devlet despotizminin her şeyin üstünde tutulduğu... 'Sivil'liğe imkân tanınmayan ya da Prof. Mustafa Akdağ'ın, "Türkiye'nin daha kuruluşunda, devlet, toplumun gidişatına göre biçimlenecek yerde, tersine toplum devletin elinde yoğrulmuş, toplumsal sınıflaşmayı, geniş çapta, siyasal gerekler bu sayede biçimlendirilmiştir" diye tariflediği Türkiye, 'şarklı otoriter' siyasal iklimin coğrafyasıdır!

'İnsan Hakları'na ait evrensel belgelerin, sadece kağıt üzerinde kalırken; 'suç ve ceza'nın, pozitif hukuk işlerliğini yerle yeksan edildiği Türkiye'de, "Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcileri olan kral ya da papazlar ya da kutsal bir varlık olarak kabul edilen toplum adına verilen"[2] ölüm cezası; sistemin bekası için başvurduğu intikam aracıdır. Ama Kerim Korcan'ın deyişiyle, "Bir idamlığın toplumla ilişkisi, onu ipe takmakla kaybolup gitmiyor ki".[3]

---

* Özgür Bakış Gazetesi, No:75, 1 Temmuz 1999.

[1] Albert Camus.

[2] Albert Camus, Ölüm Cezası Üstüne Düşünceler, s.60.

[3] Ölüm konusunda bkz: Düşünen Siyaset Dergisi, "Ölüm", No:4, Mayıs 1999: Ahmet İnam, "Olabileceğini Olmada Ölümün Yeri", s.17-23; Süleyman Seyfi Öğün, "Ölüme İnanıyor musunuz?", s.33-46; Mehmet Küçük, "Menzilin Peşinde Düşe Kalka", s.47-56; Mehmet Ali Kılıçbay, "Yaşamanın Aracı olarak Ölüm", s.57-62; Turhan Ilgaz, "Ölüm Bir Rüya mıdır?", s.63-69; Vehbi Başer, "Ölüme Sosyolojik Yaklaşımlar", s.73-87; Ahmet Bozkurt, "Öteki'nin Ölümü", s.121-128.

Mısır, Mezopotamya, Eski Yunan, Roma, Ortaçağ'da;[4] Aydınlanma Dönemi'nde[5] inceleyip, 20. yüzyıldaki ölüm cezası[6] serüvenini de kapsamlı ve titiz çalışmasıyla gözler önüne seren Kamil Ateşoğulları'nın, 'Ölüm Cezası' hakkında ulaştığı sonuç şudur: "Suçların kökeninin toplumsal olduğu savından yola çıkarak suçların oluşumunda: toplumsal bozukluklar, haksızlıklar ve eşitsizlikler görülmeli. Çağdaş devlette yönetim ve hukuk anlayışında amaç, toplumsal dengesizlik ve bozuklukları ortadan kaldırarak 'suçun' kaynağını kurutmak olmalıdır. Oysa ölüm cezası, suçu yaratan ortamı değil, suçu değil, suçluyu, daha doğrusu insanı ortadan kaldırmaktadır. Suçluyu yeniden topluma kazandırmayı amaçlayan çağdaş ceza hukuku anlayışı karşısında 'ölüm cezası', cezadan başka bir şey, bir öç alma olmaktadır".

Evet, "Öldürmenin yararlı olduğu düşünülmeye başlandığı andan itibaren insan yaşamı kutsallığını kaybetmiştir". İdamı tartışan, idam kararını yargılayan bu sözler Frankart'ın. Bu sözler söylendikten önce de, sonra da ne çok idam yaşandı, insanlık ne çok idama tanık oldu. Bir cezalandırma yöntemi olarak idam hep tartışıldı. İnsanlık tarihi kadar eski olan ve yazılı ilk örneğinde 'kısas' adıyla Roma Hukuku'nda rastlanan idam cezasını Albert Camus şöyle yargılar: "Hiçbirimiz, bir insandan, yaşayışını geçmiş bir ömür, bir alınyazısı hâline getirip, son yargılamayı sağlayan ölümünden önce umut kesemeyiz. Ama son yargıyı ölümden önce vermek, daha borçlu hayattayken onun hesabını kapatmak hiçbir insanın hakkı değildir. (...) Öldürme ile idam arasında tam bir eşdeğerlilik yoktur. Birçok kanun önceden tasarlanan suçu, salt öfkeyle işlenen suçtan çok daha ağır hükümlere bağlamıştır. Peki, ama idam cezası, hiçbir suçlunun en müthiş cinayetinin bile kabına erişemediği önceden tasarlanan suçların en başında geleni değilse nedir? Bu iki ölüm arasında bir eşdeğerlilik olması için idam cezasının, kurbanını müthiş bir ölümle ortadan kaldıracağını önceden bildirmiş ve o andan itibaren onu aylarca işkence altında tutmuş bulunan bir caniyi cezalandırması gerekirdi. Böylesine müthiş bir caniye kişiler arasında rastlanmamaktadır. Aylar veya yıllar boyu mahkûma yüklenen, bütün varlığı kaplayıcı, alçaltıcı korku, ölümden daha müthiş bir cezadır ve katil kurbanına böyle bir korku vermemiştir. Genel olarak, insan daha ölümünden çok önce ölüm cezasını bekleme yüzünden yıkılmıştır. Ona birincisi, ikincisinden çok daha feci olan iki ölüm uygulanır. Oysaki o, bir kere öldürülmüştür".

---

[4] Kamil Ateşoğulları, Bir İnsanlık Suçu: Ölüm Cezası, Doruk Yay., 1997, s.1-10.
[5] A.g.e., s.11-18.
[6] A.g.e., s.19-24.

Özellikle olağanüstü dönemlerde verilen siyasi idam kararları, üzerinden yıllar geçmesine rağmen hâlâ tartışılıyor. Alınan siyasi idam kararlarının toplumu ikiye böldüğü görülüyor. İstiklal Mahkemeleri'nin aldığı idam kararları, üzerinden yarım asrı aşkın bir süre geçmesine karşın İslâmcılar tarafından sürekli gündemde tutularak eleştiriliyor. 27 Mayıs darbesi ile bakanlık koltuklarından azledilerek idam sehpasına gönderilen Adnan Menderes ve arkadaşlarının itibarlarının iadesi bile muhafazakâr sağ kesimin acısını dindiremedi. Yaşadıkları acının karşılığı olarak 12 Mart'ta solla hesaplaşmaya giden sağcılar, Menderes ve iki arkadaşının kan bedeli olarak üç genci idama gönderdiler. 12 Mart cuntasıyla tam bir görüş birliği içerisinde olan sağ siyasiler 'Üç bizden üç onlardan' mantığıyla hareket ederek tek bir cana kıymayan Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ı astılar. Solcuların yüreğinde bir yara olarak kalan bu idamlara, 12 Eylül darbesinden sonra yenileri eklendi... 1984 Ekimi'nde idam edilen Hıdır Aslan, yazılama, pankart asma, bildiri dağıtma ve korsan gösterilere katılma suçları nedeniyle yargılandı ve idam edildi. Bir tek cana kıymayan Hıdır Aslan, 'Asmayalım da besleyelim mi?' zihniyetinin kurbanlarından sadece biriydi.

Toplumda 'caydırıcı etkisi' olup olmadığı bugün bile yoğun bir şekilde tartışılan idam cezası üzerinde birleşilen tek nokta 'telafisi mümkün olmayan bir cezalandırma yöntemi' olmasıdır! Tarih, giyotinde ya da idam sehpasında can veren nice insanın ancak öldükten sonra suçsuzluğunun anlaşıldığını gösteren örneklerle doludur. Devrimci ve özgürlükçü Fransız Lafayette, "İnsan muhakemesinin kusursuz olduğu bana kanıtlanana kadar ölüm cezasına karşı çıkacağım" diyordu.

İÖ 399 yılında, ölüm cezasına çarptırılan ve baldıran zehriyle intihar eden ünlü düşünür Sokrates, yakınçağdaki idam cezaları göz önüne alındığında şanslı sayılır. Çünkü insanlık İlkçağ'dan sonra en vahşi görüntüyü oluşturacak ve insana en çok acı verecek yöntemler bulmakta gecikmedi. Bu konuda öncülüğü kilise yaparken, bu vahşet tablosunu savunanlar her dönemde 'caydırıcılık' yalanına sığındı.

"Eğer idam cezası sürdürülmek isteniyorsa hiç değilse bizi bu yalandan uzak tutsunlar. Bu ceza binlerce suçluda büyüleyici bir etkiden başka hiçbir duygu uyandırmaz ve öldürme duyusu uyandırmaktan başka hiçbir önleyici rolü yoktur" diyen Albert Camus'ya göre idam cezası, bir intikamdır ve toplumun kendi temel yasasına karşı gelene verdiği aritmetik bir yanıttır.

Bu bab'da Ankara 2 no.lu DGM, 29 Haziran 1999 günü Abdullah Öcalan'a idam cezası verdi. Gerek resmî çevreler, gerekse medya organları, mah-

kemenin 'hukukî ve adil' bir seyir izlediğini sık sık vurgulama gereksinimini duyuyor. Ve kimsenin aklına, dışarıda, mahkeme salonunun dışında hâkim olan iklimin ne denli 'adaletli' olduğunu sorgulamak gelmiyor. Toplumun çoğunluğu, bir linç histerisine kendini kaptırmış, 'İdam! İdam!' diye tempo tutarken, bu geri dönüşsüz intikam oyununda, karar merciinde olanların, yasaların lafzından çok daha etkin olması gereken gerçek ve biricik amilin, 'Vicdan ve Sağduyu'nun nasıl özgür olabileceği sorgulanmıyor.

İntikam, belki yenirken tatlı bir meyvedir; ama bünyeyi zehirler. İdam kararı, hele de infazı, bu davanın suskun (kılınmış) tarafında, onulması zor yaralar açacaktır, açmaktadır. Evet, sorun, bu ülkeyi yönetenlerin ısrarla göstermek, yönetilenlerin büyük bir kesimininse ısrarla görmek istedikleri üzere, salt bir 'Terör' sorunu değildir! Öyleyse bu noktada herkese, eğer ortada 'suç' varsa, toplumun hazırladığı 'suçu' bireyin işlediği vurgusuyla; 'Kandan kına yakılmaz!' 'Kanı kanla yumazlar!' gerçeğini anımsatarak ekliyoruz: İdam'a Hayır!

III. AYRIM

(C)EZAEVLERİNİN 'F HÂLİ'

ÖLÜMLER OLMASIN!

SİBEL ÖZBUDUN

"Cellat ile kurbanı, halk ve caniler arasında uzlaşma olmaz!"[1]

"Ölmek Yok, Dayan Oğlum Yanındayım!" Böyle yazıyordu kan rengi harflerle, Abdullah Ağabey'in Ankara'daki 'F Tipi Protestosu'nda dimdik yürürken taşıdığı önlüğün üzerinde.

Ölmeye yattılar. İşkencelerden, hastalıklardan, kötü beslenmeden, önceki açlık grevlerinden, ölüm oruçlarından yıpranmış gencecik bedenlerini ölüme yatırdılar bir kez daha. Yalnızlaştırılmaya, tecride, unutulmaya, onurlarının ellerinden alınmasına razı olmayacaklarını duyurabilmek için. "İnsan derisinden ayakkabı yapmak"tan söz edebilen, "Ne yapalım, gebermesinler diye altlarına mı yatalım?" diye sorabilen, müdahale konusunda savaş naraları atan bir zihniyet karşısında yalnızlaştırılmanın ne anlama geldiğini, yıllardır yaşadıkları cezaevi gerçeğinden bildikleri için. Aralarında 'pankart asmak'tan onlarca yıl hüküm giymiş 16 yaşında çocuklar var. Hızla 'dönüşü olmayan nokta'ya doğru ilerliyorlar...

'Öteki Türkiye'nin duyarlı insanları çırpınıyor. Analar, babalar, eşler açlık grevinde, ölüm orucunda. Gencecik kızlar, delikanlılar her gün meydanlarda, haykırıyorlar: 'Ölümlere izin vermeyeceğiz!' Hukukçular, hekimler, yazarlar, sanatçılar, öğretim elemanları, girişim üzerine girişimde bulunuyor.

'Egemenlerin Türkiyesi'nin umurunda değil. Gözler kör, kulaklar sağır. İnsanlar borsa/repo haberlerine kilitlenmiş; bir banka şubesinden diğerine koşturuyorlar, 'hangisinin reposu daha yüksek?' IMF'nin 10 milyarlık kredi haberine bayram sevinci... Magazin mankenleri, playboyları, şovmenleri... Bildiri dağıtan, afiş yapıştıran 'terör suçluları'nı, Eşber Ağabey'i içeride tutan Af Yasası üzerinde Haluk Kırcı pazarlıkları...

Ve TV haberleri, gazete manşetleri gün sayarken, olan bitene göz ucuyla bakıp, 'akıl yürüten' halkım. "Canım, sıcak suyu, banyosu da varmış, kral dairesi mi istiyorlar?" "Bu örgütlerin işi. Militanlarını ölüme sürüp propaganda yapıyorlar". "Bunlar zaten eli kanlı teröristler değil mi?" "Şu kanalı değiştirsene,

[1] A. Gramsci.

'Deliyürek' başlıyor"... Giderek 'Televoleleşen' bir ülkenin müstehcen insanları...

Çok değil, dört yıl önce, 'Devlet pazarlık yapmaz' inadının bedelini 12 ölüyle ödedik. Günden güne eriyişlerini, ellerinin ellerimizden kayıp gidişini umarsız çırpınışlarla izlediğimiz, analarının, babalarının çığlıkları kulaklarımızdan gitmeyen ve hâlâ karabasanlarımızı ziyaret 12 genç ölü. Artık gözleri görmeyen, dizleri tutmayan, bellekleri kendilerine sürekli ihanet eden, ölümle yaşam arasındaki o ıssız alanda varlığını sürdürmeye çabalayan daha onlarcası da cabası.

Hayır, DİSK, Türk-İş, KESK başkanları TV kameraları önüne geçip, diledikleri kadar 'Sayın Adalet Bakanı'nın sözleri bizi ikna etti' diye ilan etsin, Avrupa İşkenceyi Önleme Komisyonu dilediği kadar 'Hücre Tipi Avrupa standartlarına uygundur' raporu versin, bizler o genç insanların yıllarını 8 metrekareye sığdırmak, tecridin bembeyaz unutulmuşluğuna mahkûm olmak, Ulucanlar, Metris, Aydın saldırganlığı karşısında tek başına bırakılmak istemeyişlerini gayet iyi anlıyoruz. Gencecik, ama yıpranmış bedenlerini, emekten, hayattan, eşitlikten, kardeşlikten yana herkesin 'potansiyel terörist' sayıldığı bir ülkede, yalnız kendileri için değil, hepimiz için ölüme yatırdıklarını gayet iyi biliyoruz. Ve ölümler olmasın, diye haykırıyoruz. ÖLÜMLER OLMASIN!

(C)EZAEVLERİ VE 'F HÂLİ'!
YA DA 'YUMMA GÖZÜN KÖR GİBİ'!
VEYA VAHŞETİ DURDUR(MAK)!*

TEMEL DEMİRER

"Her şeyimizi kaybedebiliriz, ama yönümüzü kaybetmeyelim."[1]

'Gerçek Disneylan'dır', 'Özne ölmüştür' diyen egemenliğin, ehlileştirip seslerini kıstığı bireylerin (veya 'sürüleştirilmiş' yığınların) suç ortakları olarak kullanıldığı vahşet kesitinde; denilmesi gerekeni hemen diyelim: T.W. Adorno'nun, "Auschwitz'den sonra şiir yazmak barbarlıktır" diye özetlediği vahşeti durdurmakla mükellef olduğumuz topyekûn bir saldırıyla karşı karşıyayız... Özgürlüğün başkasının özgürlüğü olduğunu -bir an dahi- unutmadan; bu topyekûn saldırının hepimize, herkese, tüm insanlara yöneldiğini; ve 'Öteki' ilan edileni değersizleştirip, geleceksizleştirerek 'imha'yı amaçlayan bir insansızlaştırma 'kıyımı'; veya insanlara, Kafka'nın 'Değişim'indeki 'Hamam Böcekliği'ni dayatmakta somutlandığını görerek, harekete geçmek gerekiyor.

(C)ezavlerinde ölüm -devlet eliyle- yasallaşırken; kırımlar, kıyımlar kanıksanmamalı, susulmamalı, bıçağın kemiğe dayandığı -artık!- fark edilmeli... Yaşamın, -insana ilişkin- kırıntısından bile vazgeçmeden; bu yolda alınması gereken ilk karar; 'Hayır' diye haykırma ve bunun gerekliliklerinden geri adım atmama kararıdır...

Şimdi; "Celaliyim, Celalisin, Celali, Celaliyiz, Celalisiniz, Celaliler..." ya da "Başkaldırıyorum, Başkaldırıyorsun, Başkaldırıyor, Başkaldırıyoruz, Başkaldırıyorsunuz, Başkaldırıyorlar" diye haykıran devrimci praksis zamanıdır...

'Neden' mi? 'Nasıl' mı?

(C)EZAEVİ GERÇEĞİ

"İyi kötünün ortadan kaldırılmasıysa en büyük iyi de
en büyük kötünün ortadan kaldırılmasıdır."[2]

---

* Kurtuluş Dergisi, No:7, Eylül 2000; Damar Dergisi, No:114, Eylül 2000.

[1] V.İ. Lenin.

[2] Epikuros, Paul Nizan, Eskiçağ Maddecileri, çev. Afşar Timuçin, Telos Yay., 1998, s.136.

'Ölümevlerine dönüş(türül)en cezaevleri'nden söz eden Ata Soyer, 'kapkara' bir gerçeğin altını da özenle çizerken;[3] sanki Brecht gibi haykırır: "Güçlü gerçekçiliğin ta kendisi ol!/ Gerçek senin yanındadır, sen onun yanında yer al!/ Bırak konuşsun yaşamın kendisi!/ Onun ırzına geçmeye kalkışma!/ Bil ki burjuva sınıfı ona konuşma olanağı tanımamakta!/ Ama sen ona bu hakkı verebilirsin./ Vermek zorundasın./ Gerçeğin yalana dönüştürüldüğü, bir yana itildiği,/ üstüne boya çekildiği noktaları bir ara./ Kazı boyaları!"[4]

(C)ezaevleri ve 'F hâli'nin egemenlerce 'cila'lanıp, gerçeğin yalana dönüştürüldüğü vahşet kesitinde, güçlü gerçekçiliğin ta kendisi olmak; üstüne boya çekilen gerçeği ortaya çıkarmak; yani "Çakıcı'ya itinalı tedavi: Birçok mahkûmun tedavi edilmediği için yaşamını yitirdiği cezaevlerinde, bel ağrısından şikâyetçi olan mafya babası Çakıcı, Kartal Eğitim Hastanesi'nde üç uzmanın kontrolünden geçti, tomografisi çekildi... Ya diğer mahkûmlar?"[5] diye sormak müthiş önemli...

(C)ezaevi deyip geçmeyin! Mamak'tan Metris'e, oradan da Diyarbakır'a (ve de ötekilerle) uzanan (c)ezaevleri gerçeğinden söz açılıp da Can Yücel'in; "Bileklerimizi morartmış yeni Alman kelepçeleri,/ Otobüsün kaloriferleri bozuldu Kaman'dan sonra,/ Sekiz saat oluyor karbonatlı bir çay bile içemedik,/ Başımızda prensip sahibi bir başçavuş,/ Niğde üzerinden Adana Cezaevi'ne gidiyoruz.../ Bir sen eksiktin ayışığı/ Gümüş bir tüy dikmek için manzaraya";[6] T. İnanç'ın; "Nicedir ki/ 'dem ü dewran' sinsicedir:/ ölüm fermanla gelir geceleri,/ oğullar, kardeşler yitirdik/ karanlık hücrelerde";[7] Nevzat Çelik'in; "Beni burada arama anne/ kapıda adımı sorma/ saçlarına yıldız düşmüş/ koparma anne/ ağlama/ kırıldıysa düş evinin kapısı/ bütün kırık kapıların çağrılısıyım/ kızların yanaklarında çukurlaşan/ biten başlayan aşkların ortasındayım/ her kavgada ölen benim/ bayrak tutan çarpışan/ her kadın toprağı tırnaklayarak doğurur beni/ özlem benim kavga benim aşk benim/ bekle beni anne/ bir sabah çıkar gelirim";[8] Ahmed Arif'in; "Akşam erken iner mahpushaneye" dizelerindeki kadim acıları unutmak/unutturmak mümkün mü?

Burdur burnumuzun dibindeyken değil elbet! Duymamış olmazsınız! Burdur Cezaevi Savcısı Ramazan Solmaz, "Devletin itibarını koruduk"; Burdur Ce-

---

[3] Ata Soyer, Cezaevi, Ezaevi, Sayrıevi, Ölümevi: Cezaevi ve Sağlık, TTB Yay, 1999.

[4] Bertold Brecht, akt. Aşkın Ayrancıoğlu, Güney Dergisi, "Sosyalist Gerçekçiliğe Doğru", No:13, Temmuz-Ağustos-Eylül 2000, s.32.

[5] "Ölüm sınırında bekleyiş: 16'sında girdiği cezaevinde önce hepatit, sonra da siroz oldu. Hasan Kızılkaya tedavi için tahliyesini bekliyor" (Z. Ali Aydın, Yeni Binyıl, 25 Haziran 2000, s.3); Barış Deniz, Radikal, 8 Haziran 2000, s.8.

[6] Can Yücel, Bir Siyasinin Şiirleri, Konuk Yay., 1974, s.14.

[7] T. İnanç, Kamber Ateş Nasılsın İçerde, "Ölüm Fermanla Gelir", İHD Diyarbakır Şubesi, Belge Yay, s.119.

[8] Nevzat Çelik, Şafağın Türküsü, Alan Yay., 1989.

zaevi Müdürü Kâtip Özen ise, "Ulucanlar'da yarım kalan işi burada tamamlayacağız"[9] dediği[10] "Burdur'da vahim tablo[11] İşkence, tecavüz, cana kast... Burdur Cezaevi'nde 5 Temmuz 2000'de bir mahkûmun kolunun kopartıldığı, bir mahkûma tecavüz edildiği ve 3 mahkûmun ölümcül yaralar alıp, 61 siyasi mahkûm yaralandığı insanlık ayıbı yaşandı"![12] "Burdur Cezaevi'nde güvenlik güçlerinin müdahalesi sırasında tutuklulardan Veli Saçılık'ın kopan sağ kolu Isparta'da bir sokak köpeğinin ağzında bulundu.[13] Isparta Valisi İbrahim Daşöz, olayı, 'trajikomedi' olarak niteledi"![14] "Burdur Cezaevi'nde siyasi tutuklu ve hükümlülere darp, işkence, küfür ve cinsel tacizin devam ettiğini[15] ifade eden sanık yakınları, aynı cezaevinde Genel Maden-İş Sendikası Genel Başkanı Şemsi Denizer'in katili Cengiz Balık'ın lüks içinde yaşadığına dikkat çektiler. Siyasi tutuklular hücrelerde zor koşullarda kalırken Denizer'i 40 milyon borcu için öldürdüğü iddia edilen Balık'ın 'oda'sında her türlü elektronik eşya bulunuyor"![16]

Hayır; "72.575 kapasiteli cezaevlerinde sadece 52 kişilik boş yer kaldığı"[17] Türkiye'de (c)ezaevleri deyip geçemezsiniz... 'Yarım kalan' Ulucanlar'ın Burdur'da 'tamamlanmak' istendiği gidişatta, unutulmamalıdır ki: "Ankara Ulucanlar Katliamı, devletin devrimci tutsakları ve emekçi halkı yıldırmak, gözünü korkutmak amacıyla vahşice yaptığı katliamdı. 12 Eylül darbesinden bugüne kadar cezaevlerinde öldürülen tutsakların sayısı 540'dır. Bu rakam onmaz hastalıklara yakalanıp da dışarıda ölen onlarca devrimciyi kapsamamaktadır. Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) verilerine göre, 1968'den 1980'e kadar gözaltında ve cezaevlerinde ölenlerin sayısı 20 civarındayken, 12 Eylül 1980'den 1983'e kadar 190 kişi cezaevlerinde ve karakollarda hayatını kaybetti. 1983'den 1995'e kadar geçen 12 yılda ölenlerin sayısı ise 270 olarak kayıtlara geçti. Yeni verilere göre 1996-98 kesitinde 80 tutsak cezaevlerinde öldü"![18]

Görünen köy kılavuz istemez... Türk(iye) (c)ezaevleri, "Anayasa'dan bile dayanıklı bir 12 Eylül kurumu olarak varlığını sürdürüyor. 12 Eylül, hapisha-

---

[9] Hikmet Çetinkaya soruyor: "Ulucanlar Cezaevi'nde 11 kişiyi kimler öldürdü? Katillere hak ettikleri ceza verilecek mi?" (Cumhuriyet, "Sevgi'ye Sevgisizlik...", 6 Mayıs 2000, s.5).

[10] Kemal Göktaş, Radikal, 16 Temmuz 2000, s.8.

[11] Bkz. Oral Çalışlar, Cumhuriyet, "Burdur Cezaevi Münferit mi?", 16 Temmuz 2000, s.4.

[12] Radikal, 15 Temmuz 2000, s.1.

[13] "Burdur Cezaevi'nin müdahalesiyle kolu koparılan Veli Saçlık, dayısına, 'Artık kelepçe takamayacaklar dayı, üzülme' dedi" (Cemal Ulutaş, Cumhuriyet, 15 Temmuz 2000, s.6).

[14] Sergür Canıgür, Cumhuriyet, 12 Temmuz 2000, s.1.

[15] Bkz. Devrimci Demokrasi Gazetesi, "Burdur Cezaevi'nden Bergamaya Sürgün Edilen Devrimci Tutsaklar Anlatıyor", No:12, 16-31 Temmuz 2000, s.5.

[16] Sergür Canıgür, Cumhuriyet, 11 Temmuz 2000, s.4.

[17] Türker Alkan, Radikal, "Suçsuz Olduğunu İtiraf Et Ulan!", 8 Temmuz 2000, s.5.

[18] Odak Dergisi, "Cezaevleri ve Devletin Terör Politikası", 8 Mart 2000, s.4.

neleri, 'rejim düşmanı' ve 'terörist' sayılanların ezileceği, kişiliklerinin yok edileceği bir sürekli işkence tesisi olarak düzenlemişti. Hapishanelerde, askerî yönetimin gözünde ideal ceza ölçüsü olan idamın gerçekleştirilemediği hâllerin telâfisini sağlamış, zaman zaman da ölümü 'kolaylaştırarak' yahut linç yoluyla idamlar fiilen infaz edilmiştir. İnsan Hakları Derneği (İHD) İstanbul Şubesi'nin hazırladığı kapsamlı 'Cezaevleri' raporu, 1981-95 döneminde hapishanelerde 50'yi aşkın insanın öldürüldüğünü hatırlatıyor. Acil/ölümcül sağlık sorunlarıyla ilgilenilmediği, tedavisi namütenahi geciktirildiği için ölenler -ya da yaşamları kısalanlar- hariç... Açlık grevlerinde, ölüm oruçlarında ölenler hariç...

Hapishanelerdeki zulmün oluşturduğu basınç, 12 Eylül döneminden beri ara ara açlık grevleriyle, ölüm oruçlarıyla infilâk ediyor. Mahkûmların ve tutukluların, seslerini duyurmak için son çareleri bu. Yirmi yıldır defalarca başvurulan bir son çare. Türkiye'nin son yirmi yılında, insanların hayattan vazgeçme noktasına geldiği kaç eşik atlandı: 12 Eylül dönemindeki açlık grevlerinin sayısını saptamak zordur. Metris'te 1981'de 18 günlük, 1982'de 28 günlük açlık grevleri, Metris ve Sağmalcılar'da 1983'te 26 günlük açlık grevi, 1984'te 75 günlük ölüm orucu, Diyarbakır'daki 43 günlük ölüm orucu ve Mamak'taki 42 günlük açlık grevi, en uzunları, en kıyıcılarıydı. 12 insan öldü bu olaylarda... 1987'de, 'sivil' yönetime geçileli üç yıl olduktan sonra hapishane koşullarında kayda değer bir iyileşme olmaması üzerine birçok yerde yapılan, 41 güne varan açlık grevi. Bu isyan sırasında, çocuklarının hakkı-hukuku için Meclis'e dilekçe götüren mahpus yakınları heyetinde yer alan bir 'anne', Didar Şensoy, polis tarafından itilip kakılırken ölmüştü... 1989'da Eskişehir Özel Tip Cezaevi'nde bir tünel bulunması üzerine bütün mahpusların şiddetli bir baskı altına alınması üzerine başlayan 52 günlük açlık grevi. Bu açlık grevinin 35. gününde mahpuslar zorla Aydın'a sevk edilmiş ve bu sırada iki insan ölmüştü... 1995'te, başka yerlerin yanı sıra, Yozgat'ta 48 günlük, Konya'da 36 günlük, Diyarbakır'da 50'li günlere varan açlık grevleri yapıldı... 1996'da Temmuz/Ağustos'ta 52 hapishanede 69 gün süren ölüm orucunda 12 insan hayatını kaybetti... 1998'de Erzurum'da yapılan 55 günlük bir açlık grevi var...

Hepsini saymadığımız bu açlık grevleri karşısında, 'yetkililerin' kan dondurucu bir standart tavrı var: İnsanların ölümüyle, hayattan geçmesiyle alay eden... Meali: 'Kendileri bilirler, asmayıp beslemekten kurtuluruz' demek olan... Kenan Evren'le başlıyor bu çirkin sinizm: 'Bunlar açlık grevine gidiyor da hangisi öldü? İnsan açlık grevinde hiçbir şey yemezse 15-20 gün yaşar. Ondan sonra ölür. Bunlar bir ay, iki ay açlık grevi yapıyorlar. Ölmediklerine göre demek ki yemek yiyorlar...' (1984'te bu sözler söylenirken açlık grevlerinde 12

insan ölmüş bulunuyordu!) Adalet Bakanları Oltan Sungurlu, 1989'da aynen devam ettiriyor: 'Yaşamını yitiren olursa sorumluluk kendilerine ait olacaktır... İçlerinden fedai olarak seçilen bazı kişilerin ölümü göze aldığı yolunda bize istihbarat geldi'. 1996'da da Şevket Kazan sürdürüyor: 'Açlık grevlerinden önce hapishane kantinlerindeki yiyecekler koğuşlara depo edildi, bunlar yiyip içiyor'.

1990'ların ikinci yarısında 'sistemli münferit vakalar' olarak hapishanelerde yapılan linçler var bir de. Hukuken 'canları devlete emanet olan' insanlar, tedavi etmeyerek, ölüm oruçlarına aldırmayarak 'ölmeye bırakmak'tan da öte, bilfiil öldürülüyor. 1995'te Buca'da bir firar olayı üzerine atılan toplu dayaklarda üç insan öldü. 1996'da Ümraniye'de 4 tutuklu aynı şekilde... Aynı yıl Eylül'de Diyarbakır hapishanesinde korkunç bir şekilde dövülen 33 kişiden 10'u öldü. 1999'da Ankara-Ulucanlar'da 'direnişi kırmak' amacıyla saldırılan mahpusların 11'i öldü. Onlarca insanın yaralanmasını, sakat kalmasını saymıyoruz.

Trajik olan şu ki, hapisleşme oranının hayli yüksek olduğu (yaklaşık 1.300 kişiden biri hapiste!) bu ülkede, hapishanelerdeki ölümcül sorunlara 'kamuoyu ilgisi' çekebilmek çok zor oluyor, çok mihnet gerektiriyor. 12 Eylül döneminde, 'ölmeye yatanların' yakınları, askerî rejimin baskı ve sansürü altında seslerini bir yerlere duyurabilmek için neler çekmişlerdi -Gülten Akın'ın 42 Gün'ü, annelerin, babaların, kardeşlerin, küçücük çocukların hatıralarla, korkularla, kargışla ve bir 'her şeye rağmen' direnciyle yüklü o cehdini anlatır. Türkiye'nin İnsan Hakları Derneği de, mahpus yakınlarının o çilesinden doğdu (bu bile bir 'tarihî bilgi' artık). 'Sivil' idare altındaki eşik olaylarda, sadece 1989'daki 'ölüme sevk' olayı ve 1996'daki 12 ölümlü ölüm orucu, 'kamuoyu' denen şekilsiz ortamda belirli bir hassasiyet yaratabildi. Hapishanelerin 'teröristlerin', 'bölücülerin', 'canilerin' kendi hükmünü yürüttüğü fesat yuvaları olduğuna, 'devletin oraları kontrol edemediğine' dair propaganda, bu duyarsızlığı pekiştiriyor; dahası, 'sokaktaki adam'ın gönlünü, mahpusların 'cezalandırılmasına' hazırlıyor. Bu duyarsızlık karşısında hükümlü ve tutukluların çaresizliği büyüyor, açlık grevlerinin eşiği yükseliyor.

Şimdi, insanları kapatmak, üstelik sağlığını ve can emniyetini güvencelemeyen hapishanelere kapatmak kâfi ceza değilmiş gibi, bilhassa siyasî tutuklu ve hükümlüleri ilâveten cezalandırmayı, ezmeyi hedefleyen yeni bir proje var 'Adalet' bürokrasisinin gündeminde: 6 yerde inşa edilmekte olan, yaklaşık dört bin 'ağır suçlu'nun sevkedilmesi planlanan F-Tipi Cezaevleri. Yetkililerin 'konforuyla' övdüğü bu hapishanelerin esas özelliği, tecriti, sosyal izolasyonu kurumlaştıran (tek kişilik ve üç kişilik) hücre sistemine dayanması. İHD Ankara Şubesinin raporu, hücre sistemini, 'insanlardaki dayanışma duygusunu yok etmeyi, bağlarını koparmayı, yalnızlaştırmayı, yavaş ve sessiz ölümü' öngören bir

'kusursuz cinayet' olarak tanımlıyor. Evet, 12 Eylül'ün en dayanıklı ve 'kendini geliştiren' kurumlarından biri, hapishane rejimi. Bu rejim, hapishaneyi, bizatihi bir ceza olmanın ötesinde, keyfî ve hudutsuz baskı pratiklerinin deneneceği bir mekân olarak görüyor; 'ıslah'ı/'rehabilitasyon'u, insanların onurunu çiğneyen gaddarca bir burun sürtme eziyeti olarak anlıyor. Bu zihniyet, insanları hakkı-hukuku olan, bizatihi insan olmaktan gelen bir değeri olan varlıklar gözüyle görmeyen bir 'Devlet Aklı'nın bam telidir".[19]

'Devlet Aklı'nın bam teli olan (c)ezaevleri pratiği aklını, vicdanını yitirmiştir... Örneğin Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürü Ali Suat Ertosun aynen şunları diyebilmektedir: "Adaletin gerçekleşmesi istenilen bir toplumda adalete çok para ayrılır. (...) Milli Savunma Bakanlığı'nın bütçedeki payı %36, Adalet Bakanlığı'nın ki ise sadece binde 7. (...) Adalet Bakanlığı'na hak ettiği pay verilmiyor. Türkiye teröre resmi rakamlara göre 100 milyar dolar sarf etti. Günde 3 trilyon liralık harcamadan söz ediliyor. Biz; 'Bir günlük terör parasını bize verin size cezaevi yapalım' diyoruz. 'Teröre harcanan paranın 8-10 günlüğünü bize verin, bu işi bitirelim. (...) Bu para teröre gitmesin' diyoruz ve çözümünü de gösteriyoruz: 'F tipi cezaevi diyoruz. (...) Aşırı sağ ve sol gruplar ilk kez F tipi cezaevi uygulamasına karşı birleşiyorlar. Amaç nedir? (...) F tipi cezaevleri konusundaki korkuyu kabul etmiyorum. (...) Elimizdeki imkânları zorluyoruz. İyi koşullar F tipinde olacak. (...) Bunlar hücre değil oda. Bizim odalarımız 1 ila 3 kişilik. Yaptırdığımız 11 F tipi cezaevinin her biri 368 kişilik. (...) F tipi cezaevleri Avrupa standartlarının üstünde yerler. Biz buralarda insan haklarını gerçekleştirmek istiyoruz. (...) Biz insan haklarına riayet ediyoruz. (...) 'Bizi tecrit edip bu tek kişilik odalarda öldürecekler' iddiası var. Biz bunun da yolunu buluyoruz. Standartlarımızı geliştiriyoruz. Artık mahkûmların bire bir temasını kesiyoruz. (...) Türkiye'de koğuş sistemi artık bitiyor. 2000 sonuna kadar 88 cezaevi oda sistemine geçecek. 3 sene sonra koğuş sistemi kalmayacak"![20]

(C)EZAEVİNİN 'F HÂLİ'

"Şiddet ve adaletsizlik file gibidirler:
Nereden gelirlerse gelsinler her zaman yaratıcılarına geri dönerler,
eylemleriyle ortak barış sözleşmesini bozdukları zaman
insanların dingin ve barış içinde bir yaşam sürmesi olanaksızdır."[21]

---

[19] Tanıl Bora, Radikal İki, "Hapishane Rejimi", 25 Haziran 2000, s.6.
[20] Ali Suat Ertosun, Radikal, "Adalet İsteyen Parasını Ayırır", 26 Haziran 2000, s.6.
[21] Lucretius, Paul Nizan, Eskiçağ Maddecileri, çev. Afşar Timuçin, Telos Yay., 1998, s.102.

Bilmeyen yok: "Hâlen Türkiye'de 70 bin mahkûmu barındıran 605 adet cezaevi var. Bunlardan sadece 151'inde doktor, 52'sinde diş hekimi ve 33'ünde psikolog var. (...) Cezaevlerinde çıkan kanlı olaylar, 1995 yılında 11 hükümlü, 1996 yılında 14 mahkûmun öldürülmesiyle bastırılmış. Hasta olup tedavileri yapılmadığı için ölenlerin sayısı 48. Sakat kalanlar da cabası... (...) Hasta mahkûmları 'ödenek yokluğu'ndan ölüme terk eden devlet, ne hikmetse, 11 adet F tipi cezaevi inşası için Zati Sungur maharetiyle bir kalemde 42,5 triyon çıkarıverdi şapkasından"![22] "14 adet F tipi cezaevine trilyonlarca ödenek harcanmıştır. Hemen hemen her ile 8-10 cezaevi düşen ülkede toplam 70.000 tutuklu ve hükümlü bulunmaktadır. Bunun 12.000'e yakını siyasi tutuklu ve hükümlülerdir. Hâlen cezaevlerinde 2.058 çocuk mahkûm da var"![23]

Ve bilindiği üzere: "Adalet, Sağlık ve İçişleri Bakanlıkları arasında 'ceza infaz kurumları ile tutukevlerindeki yönetim, dış korunma ve sağlık hizmetlerine işlerlik kazandırılması' konulu 6 Ocak 2000 tarihli protokol düzenlemiş ve bu protokol 14 Ocak tarihli Adalet Bakanlığı genelgesi ile yürürlüğe girmiştir. 80 maddeden oluşan, çağdaş infaz hukukuna ve insan haklarına aykırı olan bu protokol 17 Ocak tarihinden itibaren bütün infaz kurumlarında uygulanmaya başlamıştır".[24] Bu bağlamda devreye sokulan (c)ezaevlerinin 'F hâli' konusunda Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, "Hâlen F tipi olarak çalışan cezaevi yok. Bazı eski tip cezaevleri oda sistemine dönüştürülmekte. Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi koğuş sisteminin insan haklarına aykırı olduğunu kabul etmiştir. Cezaevlerini o sistemine dönüştüreceğiz. Bu odalarda 2, 4, 6, 8 kişilik odalar olabilir. Cezaevlerinde belirli örgütlerin egemenliğine son verilecektir"[25] fermanını çıkarırken; "Terörle Mücadele Yasası'nın (TMY) 16. maddesi, 'Bu yasa ve bu yasaya bağlı olan diğer yasalardan mahkûm olanlar, cezalarını bir kişilik ve üç kişilik hücrelerde, haberleşmeden men edilerek çekerler' diyor. Bu kanuna göre hücrelere 'teröristler' konulacak. Peki, 'terörist' kimdir?"[26] Onlar için, elbette Kırcı, Çakıcı, Ağca vb.leri değil!

"Türkiye'de gerçekten bir 'cezaevleri sorunu' bulunuyor. Ama bu sorunun temelinde ne cezaevlerini lüks otellere çeviren çeteci faşistler, ne aydınları, emekçileri ve solcuları katleden dinci gericiler, ne 'kazara' cezaevine konuk olan işkenceci polisler, ne de hapis cezası kesinleşen Erbakan gibileri var. Cezaevlerindeki

---

[22] Mine G. Kırıkkanat, Radikal, "Görülmü.ştür (3)", 28 Mayıs 2000, s.7.
[23] Odak Dergisi, No:2000-7, 5 Temmuz 2000, s.11.
[24] Murat Çelik, Sol Dergisi, "Üçlü Protokol ile Hücre Tipi Cezaevlerinin Alt Yapısı Kuruluyor", No:93, 7 Temmuz 2000, s.14.
[25] Hikmet Sami Türk, Cumhuriyet, 14 Temmuz 2000, s.8.
[26] Oral Çalışlar, Cumhuriyet, "Köpeğin Ağzındaki Kol", 14 Temmuz 2000, s.4.

asıl sorun, eşitlik ve özgürlük mücadelesini yürüttüğü için tutsak alınanların varlığıdır. Hücre tipi cezaevleri, içeride herhangi bir görüşme sıkıntısı çekmedikleri gibi dışarıdaki işlerini de yürütmeye devam eden çeteci faşistleri hedef almıyor. Kamuoyuna neredeyse lüks otel daireleri gibi sunulan F tipi cezaevlerinin asıl hedefi, zaten bu düzeni temsil edenleri 'kontrol altına' almak değil, devrimci tutsakların zihinlerini teslim almaktır".[27] Egemenler için, "Bugün 'iflah olmaz' dedikleri, tehlikeli gördükleri insanları -ki bu insanlar Kırcı'lardır ne de Çatlı'lar- 'güvenlik sağlayamıyoruz' bahanesini öne sürerek hücrelere kapatmak istiyorlar. 'Böl-parçala-yönet' formülünün tutmadığı insanlar üzerinde 'Yalıt, Yalnızlaştır, Yok Et!' formülünü hayata geçirmeye çalışıyorlar. (...) Hücre tipi, kapitalizmin yanlızlaştırma, insansızlaştırma politikasının bir sonucudur".[28]

Ve herkesin malumu: "Devlet F tipi hücre ile tutsakları yalnızlaştırarak ölüme mahkûm etmek istiyor".[29] Eren Keskin'in deyişiyle, "Hücre tipinde amaç;[30] bireyi yok etmektir".[31] 'Nasıl' mı? "Hücre biyolojide kullanılan bilimsel bir kavramdır. Organizmanın özelliklerini taşıyan en küçük birim olarak tanımlanır. İnsan organizmasının böyle milyonlarca hücreden oluştuğu biliniyor. Bunlardan hiçbiri tek tek ve birbirlerinden bağımsız olarak yaşayamaz, ölür. Yaşamasının zorunlu koşulu, bağlı olduğu bedenle birlikte olmasıdır. O bedenden beslenip, kendisinin de ona bir şeyler vermesi gerekir. Eğer hücre öldürülmek istenirse, beden birliğini ortadan kaldırmak, onunla yaşamsal bağlarını koparmak gerekir. Bir insanın toplumla ilişkisi için de bu geçerlidir... Bütün insanlığı beden sayarsak, bireyi de onun hücresi sayabiliriz. F tipi hücre cezaevleri, beden dediğimiz emekçi yığınlardan hücre dediğimiz bireyin kopartılmasıdır. Bireyin yaşam damarlarının kopartılmasıdır. Emekçi yığınlar tek tek bireylere parçalanarak, aslında emekçi halkların yaşam damarları kopartılmak isteniyor. F tipi hücre zindanı bu mantığın ürünüdür".[32]

"Cezaevlerinde tutsak konumunda bulunan ama Nazım'ın deyişiyle teslim alınamamış yaklaşık on bin devrimci bulunmaktadır. Dişle, tırnakla, kanla ve canla kazanılmış hakların yarattığı birikim sayesinde bu insanlar kadro olarak diriliklerini korumakta, hatta bazı açılardan 'büyük hapishanede' yaşayan bizlere oranla hayatlarını mücadeleye göre şekillendirmede daha ileri noktada konumlanmaktadırlar. Şimdilik dört duvar arasında da olsa bu potansiyel düzenin

---

[27] Sosyalist İktidar, No:259, 7 Temmuz 2000, s.10.
[28] Ekin Özgün, Cemre Dergisi, "Yalıt, Yalnızlaştır, Yok Et!", No:2, Temmuz 2000, s.24-25.
[29] İbrahim Kansu-Cihan Çelik, Fırat'ta Yaşam Gazetesi, No:68, 3-10 Temmuz 2000, s.4.
[30] Bkz. Muzaffer Oruçoğlu, Devrimci Demokrasi Gazetesi, "Hücre", No:12, 16-31 Temmuz 2000, s.12.
[31] Eren Keskin, Cemre Dergisi, No:2, Temmuz 2000, s.26.
[32] Hedef Gazetesi, "F tipi Hücrelere Hayır", No:99, Mayıs-Haziran 2000, s.24.

efendilerini ürkütmektedir. Burjuvazi bu potansiyeli uzun vadeli yeniden yapılanma hedefleri için ciddi bir tehdit unsuru olarak algılamaktadır. Cezaevlerinin şu anki koşulları devrimci siyasi tutuklu ve hükümlülerin teslim alınması için 'yeterince' elverişli değildir. Bu yüzden dayanışma ve direnmeyi kolaylaştıran fiziki şartlarda değişiklik yapılarak, devrimci siyasi tutuklu ve hükümlülerin tek kişilik hücrelerde, tam izolasyon koşullarında, her türlü insani hakları ellerinden alınmış ve ruhsal olarak çökertilmeleri; bu başarılamazsa da, geçmişte Almanya'da RAF üyesi devrimcilere uygulandığı gibi 'intihar', 'ani doğal ölüm' süsü verilerek, hiçbir tanıklığa olanak sağlamadan sessizce 'ortadan kaldırılması' hedeflenmektedir. (...) Cezaevlerine yönelik saldırının ve 'hücre tipi' dayatmasının bir diğer boyutu da 'dışarıdakilere' dönük gözdağı vermektir".[33]

Ve en önemlisi "Hücre tipi hapishane, infaz sisteminin egemenlik esasını değiştirmeye yönelik köklü uygulamaların ilk adımlarından birisidir. Tecrit ilkesini temel alan bu yeni hapishane modeli bugünün kapitalist toplumunun egemenlik ilkelerinden bağımsız düşünülemez. (...) Hücre tipi hapishane emperyalizmin, sermayenin bugünkü özelleştirme, IMF, Standby Anlaşması süreçlerinde somutlaşan sömürgecilik ve saldır siyasetinin hapishane ayağıdır".[34] Ve de buna bağlantılı olarak unutulmamalıdır: "Hücre tipi cezaevini ilk uygulayan ülkeler, sınıf mücadelelerinin daha erken dönemlerde yoğun bir şekilde yaşandığı, dolayısıyla burjuvazinin daha erken deneyim biriktirdiği yerler. Bilinen ilk hücre tipi cezaevi 'demokrasinin beşiği' olarak adlandırılan ABD'de kurulmuş. Yine bu uygulamaya ilk geçen ülkeler arasında Nazi dönemine önemli bir 'birikim' sağlayan Almanya var. ABD'nin bu uygulamayı ilk ihraç ettiği ülkeler arasında 'arka bahçesi' hâline getirmeye çalıştığı Kore, Vietnam ve Latin Amerika ülkeleri bulunuyor. Almanya, İtalya, İngiltere gibi ülkelerde hücre tipi cezaevi uygulaması aslen devrimci tutsaklara dönük olarak uygulanıyor. Hücre tipi cezaeviyle ilgili ilk bilinen tartışma 1829 yılında ABD'de Phidelphia eyaletinde 'ayırma sistemi' üzerine başlıyor. 19. yüzyılda ABD ve Avrupa'da yaygın olarak uygulanan bu sistemde tutuklular mutlak bir şekilde birbirlerinden soyutlanıyor ve ortak hiçbir mekân kullanılmıyor. Daha sonra alternatif olarak geliştirilen 'Auburn' sisteminde ise mutlak bir sessizlik söz konusu. Tutuklular konuşmak için gardiyandan izin almak zorunda. Daha sonraları ise yüksek güvenlik bölümleri ve ölü hücreler gündeme geliyor. Yüksek güvenlik bölümlerinde kamera ve mikrofonlar bulunurken ölü hücrelerinde duyumsal uyaranlar en aza indiriliyor. İşte Batı'dan ithal edilen ve bugün Türkiye'ye getirilmek istenen ve ilk adımları atılan hücre tipi cezaevi uy-

[33] Gerçek Gazetesi, "F Tipi Cezaevi Saldırısı...", No:15, Temmuz 2000, s.16.
[34] Devrim Dergisi, "Tecrit Sistemine Hayır", No:22, Mayıs-Haziran 2000, s.14-15.

gulamalarının ortak hedefi, cezaevlerindeki çıplak şiddet ve zor politikalarına bir de psikolojik silahları eklemektir. (...)

Avrupa ve ABD'den demokrasi bekleyenlere müjde... Faşizmin ve ırkçılığın beşiğinden Türkiye'ye ithal hücre tipi cezaevi geliyor. Almanya'da RAF (Kızıl Ordu Fraksiyonu), İtalya'da Kızıl Tugaylar, İngiltere'de IRA, ABD'de BLA (Siyah Kurtuluş Ordusu) mahkûmlarına karşı yoğun olarak kullanılan bu uygulamayla bugüne kadar sürdürülen fiziki zor ve toplu katliamlar gibi yöntemlere bir de psikolojik saldırı ekleniyor. F tipi cezaevleriyle, siyasi mahkûmları tek hamlede yok etmekten ziyade, öncelikle onların örgütlülüklerini, dayanışmalarını ve siyasi kişiliklerini yok etmek hedefleniyor. Sürekli 'cezaevlerindeki sorunlar'dan dem vuran devletin asıl derdi de zaten bu. Şiddet ve zor ile teslim alamadığı devrimci tutsakları, izole etme yoluyla dönüştürebileceklerini düşünüyorlar. Çıplak şiddete başvurarak iş görmeye alışmış düzen, bu tür 'ince' uygulamalarla daha bir Avrupalılaşıyor, daha bir çirkinleşiyor... F tipi cezaevi uygulamasına karşı çıkan sol kesimler, bu gerçeği görerek, mücadele eksenine insan hakları söylemini değil, F tipi cezaevlerinin burjuvazinin sınıfsal bir saldırısı olduğu argümanını ortaya koyması gerekiyor".[35]

1) 'F HÂLİ' NEDİR, NEYİ AMAÇLAR?

"Tecrit edilme, çağdaş toplumsal örgütlenmenin imzaladığı ve toplumun yüzüne karşı okunan ölüm ilanıdır."[36]

(C)ezaevinin 'F hâli' nedir sorusunu, Bayrampaşa Cezaevi'nden Petek Türkmen şöyle yanıtlıyor: "İzolasyon, hücrenin her köşesinde yuvalanan ve seni ısıtan bir insana duyduğun özlem karşısında, uyuyamadığın gecelerde ortaya çıkan dalkavuk, soğuk griliktir... İzolasyon, ilk önce bedenin ve sonra ruhun yavaş yavaş durdurularak ölümüdür. İzolasyon, sessiz, temiz ve tam bir yok etmedir".[37]

(C)ezaevinin 'F hâli' neyi amaçlar sorusunu da; 1977 yılında bastırılan ve hâlen geçerliliğini koruyan 'Cezaevi İdaresi El Kitabı'nın 'Tecrit Politikası' bölümü şöyle yanıtlar: "Terörist ve anarşistler, yani devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünü bozmak ve hür demokratik rejimini ve devletini yıkmak amacıyla suç işleyenler, diğer hükümlü ve tutukluları zehirleyebilirler veya rahatsız edebilirler. Bu yüzden ayrı tutulmaları gerekir. Teröristlerin sağ ve sol görüşlü olanları bir arada tutulabilir. Ancak kemikleşmiş lider durumdaki teröristler, di-

[35] Sosyalist İktidar, "İşte F Tipi Batı Demokrasisi", No:256, 16 Haziran 2000, s.6-7.
[36] R. Vaneigheim.
[37] Petek Türkmen, Damar Dergisi, "Bilim Ölümün Emrinde", No:112, Temmuz 2000, s.37.

ğer sempatizanlardan ayrılırlar... Teröristler birbirleriyle haberleşmemelidirler. Çünkü terörist, haberleşmediği zaman sudan çıkmış balık gibi ölür. Başka bir ifade ile teröristi ruhen ve fikri bakımdan besleyen kaynaklar ve kanallar kesilip kurutulunca, onun devrimci yanı, yıkıcı yönü ölür. İşte bu ihtiyaçladır ki, teröristler çevreleri ile, dünya ile, yandaşı örgütlerle haberleşebilmek için bütün dünyada çırpınıp dururlar. (...) Hükümlü ve tutuklularla, ilgili cezaevi görevlilerinin teke tek görüştürülmesi usul hâline getirilmeli ve bu kitle psikolojisinin dışına çıkartılan suçlunun korkak, ürkek, aciz ve zayıf hâlinden istifade edilerek, onu tanımaya çalışmalı, problemleri öğrenmeli ve daha sonra ikna ve telkin metotlarıyla suç ve suçluluktan kendisini arındırmaya gayret edilmelidir".[38] "Suçluyu, uzun süre pozitif Beyin Yıkama Metodları'nın uygulandığı bir rehabilitasyon merkezine kapatmak zorundayız. Suçluyu burada, yasalara sadık bir vatandaş oluncaya kadar eğitmeliyiz. Belki de onun tüm kişiliğini yeniden şekillendirmek zorunda olacağız".[39]

Yanıtlar; orta yerde ve çok net... Hâlâ ne tartışılıyor? 'F hâli'; "İnsan, ilişkilerinin toplamıdır" diyen Marx'ın, belirttiğinin tam tersine; insan ilişkilerin azaltılıp yok edilerek, bireyin -yalnızlaştırılıp izole edilerek atomlaştırılmasına yönelik- imhası değil midir?

Hâlâ 'Hayır' diyen varsa eğer; Kocaeli F tipi Cezaevi'ne TTTB görevlisi olarak giden Dr. Yeşim İşleğen'in, "F tipi Cezaevi izolasyonun hayata geçirilmesine yönelik bir mimari tasarımla yapılmış. Dolayısıyla bu, hem psikolojik hem de organik birçok ciddi sağlık sorunu doğuracak. Zaten hedeflenen de bu. (...) F tipini görünce hepimiz bir kere ürperdik. Çünkü her ne kadar hafif ışık girse de, şu olsa da bu olsa da bir beton yığınıydı. Beton bir tabutluk hissi doğdu bende. Tüylerim ürperdi. Burada bir insan nasıl yaşar. Ben burada nasıl yaşarım diye düşündüm. Çünkü bu cezaevlerinin hepimiz için yapıldığına inanıyorum";[40] veya Kartal Özel Tip Cezaevi'nde yaşadığını anlatan Sait Oral Uyan'ın, "Hücrede yalnızsınız. Üç metreye altı metre (3x6m) ölçütlerinde. İçerisinde tuvaleti, lavabosu mevcut olan bu 'oda'da ranza ve plastik masa ve sandalyeyi de eklerseniz adım atacak yer yok. Zaten hijenik ortamdan bahsetmek imkânsız. Çünkü her yan pislik içerisinde ve 24 saat kapalı-havasız ortamda kalmak zorundasınız. 15x30 cm ebadındaki pencerenin yalnızca ortasında yarım açılabilecek penceresi mevcut. Ve burada insanlar haftalarca, hatta aylarca tutulu-

---

[38] 1977 yılında bastırılan ve hâlen geçerliliğini koruyan "Cezaevi İdaresi El Kitabı"nın "Tecrit Politikası" bölümünden akt. Ebru Oktay, İnsancıl Dergisi, "Tecrit Politikası", Temmuz 2000, s.5.

[39] Criminals Can Be Brainwashed -Now. Psychogy Today, April 1970, akt. Ümit Koşan, Sessiz Ölüm: Tabutluklar, Beyin Yıkama ve Tecrit Hücreleri, Belge Yay., 2000.

[40] Yeşim İşleğen, Politika'da Atılım Gazetesi, "Hücreler Hepimize", 2000-26 (74), s.12.

yor. Diri diri mezara gömülmekten farklı değil"[41] tanıklıklarına kafa yorsun... Sonra da Bursa Cezaevi'nden, -Ulucanlar katliamı yaralılarından ve gözlerinden birini yitiren, diğeri de tehlikede olan!- Cenker Aslan'ın, "Sen sustun sayın aydın[42]"[43] haykırışına kulak versin![44]

Yeri gelmişken belirtmeden geçmeyelim: 'F hâli', sadece insan hak(sızlık)ları[45] sorunu değildir! (C)ezaevlerini ve 'F hâli'ni, sadece bir insan hak(sızlık)ları sorununa indirgenmek; (c)ezaevlerini ve 'F hâli'ni 'vareden' devlet gerçeğine 'es' geçen 'liberal yanılsamaları' devreye sokabilir! Malum: "Devlet, topluma dışarıdan dayatılmış bir güç değildir; Hegel'in ileri sürdüğü gibi 'ahlâk fikrinin gerçekliği', 'aklın imgesi ve gerçekliği de' değildir. Devlet, daha çok, toplumun, gelişmesinin belirli bir aşamasındaki ürünüdür; bu, toplumun, önlemekte yetersiz bulunduğu uzlaşmaz karşıtlıklar biçiminde bölündüğünden, kendi kendisiyle çözülmez bir çelişki içine girdiğinin itirafıdır. (...) Toplumdan doğan, ama onun üstünde yer alan ona yabancılaşan bu güç devlettir".[46] "Devlet, sınıf çelişkilerinin uzlaşmaz olmaları olgusunun ürünü ve belirtisidir".[47]

Ve nihayet; "Sınıflı toplumlarda hukukun koruduğu üç temel konu vardır: İnsan, mal ve düzen. Devletin bu üç unsura yaklaşımı, insan hakları konusundaki samimiyetinin de ölçüsüdür. Devletin yapısını ve demokratikliğini, merkezine yerleştirdiği unsura bakarak ölçebiliriz. Düzeni ve malı merkeze oturtan sistemin insan hakları konusunda[48] samimi olduğunu söylemek kötü niyet değilse saflıktır"![49] Tüm bunlardan ötürü, bugün, 'Yeni Dünya Düzen(sizliğ)'i (YDD) ile kullanılan egemen retorik çerçevesinde 'insan hakları' kavramı, "Dünya GSMH'sının %70'ini bölüşen dünyanın %13'ünün tekelinde bulunuyor. (...) World Rights Guide'ın son 10 yılla ilgili verileri, dünyada yaşayan

---

[41] Sait Oral Uyan, Özgür Gelecek, "Nazi Kamplarının Bugünkü Adı F Tipi", 24 Haziran-7 Temmuz 2000, s.26.

[42] "Aydın çağından sorumludur, çağının hem tanığı hem de sanığıdır," der J.P. Sartre da...

[43] Cenker Aslan, Damar Dergisi, "Sen Susmuş Sayın Aydın", No:112, Temmuz 2000, s.36.

[44] "Karanlığa karşı aydın barikatı. 'F Tipi Cezaevlerine Karşı Aydın ve Sanatçı Girişimi' 14 Temmuz 2000'de, 57 imzalı açıklamada, 'Devlet hedefine kan dökerek ulaşmaya çalışıyor... F tipine karşı çıkmak toplumsal bir sorumluluktur,' denildi" (2000'de Yeni Gündem, 15 Temmuz 2000, s.7).

[45] Bkz. İlhami Alkan, Sol Dergisi, "İnsan Hakları mı?", No:71, 28 Ocak 2000, s.46-47.

[46] F. Engels, Ailenin Devletin Özel Mülkiyetin Kökeni, Sol Yay., s.175.

[47] V.İ. Lenin, Devlet ve İhtilal, Bilim ve Sosyalizm Yay., s.19.

[48] Bkz. Ersan Şan, İktisat Dergisi, "Avrupa'da İnsan Haklarının Korunmasında Dikkat Çeken Bazı Hukuki Meseleler ve Türkiye", No:314, Mayıs 1991, s.22-25; Ferman Renas, Emekçiler Dergisi, "Ölüm Cezası ya da Yaşama Hakkı", No:11, Şubat 2000, s.2-7; Nevzat Eren, Roja Teze, "Batı ve İnsan Hakları", No:41, 21 Nisan 2000, s.12; Steven Ratner, Foreign Policy Türkiye Baskısı, "Uluslararası Hukuk: Global Normların Sorgulanması", No:1, Bahar 1998, s.44-58; Emin Sarp, Sol Dergisi, "Dünya ABD'nin 'İnsan Hakları Raporu'na Ateş Püskürüyor", No:76, 3 Mart 2000, s.22-23.

[49] Odak Dergisi, "İnsan Haklarına Sınıfsal Bir Bakış", No:2000-3, 8 Mart 2000, s.14.

yaklaşık 6 milyar insandan sadece 600 milyonunun 'insan haklarından' yararlanabildiğini gösteriyor".[50]

HUKUK(SUZ)LUK VE (C)EZA

"Korkuya neden olan bir insan
korkudan hiç zarar görmemiş olamaz."[51]

İtalyan düşünür Beccaria, "Ceza bir kişinin veya birçok kişinin herhangi bir yurttaşa veya kimi kişilere uyguladığı bir şiddet edimi olmamalıdır" derken; Parkirson da, 'Siyasal Düşüncenin Evrimi'nde ekler: "Uygar insanın ceza yasalarının, tutukevlerinin, darağaçlarının ardında ilkel öç alma duygusu yatar".

Bu durumda Nietzche, "Tüm cezalar geleneklerin kalıcı olmasını sağlamak içindir. Ya da hiçe sayılan geleneklerin yeniden kabulüne zorlanmadır" derken; Türkiye'deki verili hukuk(suz)luk ve (c)ezalar bağlamında sormak gerek: "Kalıcı olması sağlanmak istenen gelenekler" nedir, neye hizmet etmektedir?[52] Sorunun yanıtı için; Kate Millet'in, 'Zulüm Politikaları'nda, egemenliğin insanlara reva gördüğü politika ve uygulamaların; M. Foulcault, 'Hapishanenin Doğuşu'ndaki saptamalarıyla anımsanması gerekir...

Çoğunluk anımsar: Foulcault, 'Hapishanenin Doğuşu'nda, J. Bentham'ın, "gardiyanın kendisi görülmeden her tutukluyu görebileceği şekilde düzenlenmiş hapishane projesi"ni, 'Panopticon' olarak adlandırmasından hareketle, modern toplumun devasa bir 'Panopticon'a dönüştürülmesinden söz eder. "İktidarın devlet aygıtıyla sınırlı olmadığını kavramak gerekir"[53] diyen Foucault'ya göre, "İktidar her yerdedir, ancak her şeyi kapsadığı için değil, her yerden geldiği için"[54] yeni kontrol olanakları üretmekte mahirdir. Toplumun bütün mikro pratiklerine sızmakta zorlanmamakta ve modern iktidar yeniden koşullandırıcı ve yeniden hedefe yöneltici bir nitelik kazanmakta; ve "Panopticon bir cins iktidar laboratuarı gibi işlemektedir. Gözlem mekânizmaları sayesinde, insanların tutumları üzerinde daha etkin olmakta ve daha fazla nüfuz olanağı sağlamaktadır; iktidarın tüm ilerlemelerinin üzerinde bir bilgi artışı yer almakta ve bu iktidarın icra edildiği bütün yüzeylerin üzerindeki bilinecek nesneleri keş-

[50] İlker Maga, Sol Dergisi, "İktisat ve 'İnsan Hakları'", No:71, 28 Ocak 2000, s.23.

[51] Epikuros, Paul Nizan, Eskiçağ Maddecileri, A.g.e., s.102.

[52] İşte bu konuda egemen bakışa ilişkin "referans"lar: Manzini'ye göre, "Kanunun cezalandırdığı eylem suçtur". "Suç" ise Maggiore tarafından, "Ahlâk ve adalete aykırı olan her türlü eylem ve hareket" olarak tanımlanırken; Ayhan Önder-Bahri Öztürk'e göre, "Hukuka aykırı, kusurlu hareket"tir!

[53] M. Foulcault, Dostluğa Dair-Söyleşiler, Hil Yay., 1994, s.30.

[54] M. Foulcault, Hapishanenin Doğuşu, İmge Yay., 1992, s.95.

fetmektedir".[55] "Panopticon düzenlemesi bir iktidar mekanizması ile bir işlev arasındaki bir buluşma, bir alış veriş noktasından ibaret değildir; iktidar ilişkilerini bir işlev içinde işletmektedir. Panopticon tarzı ahlâkı yeniden biçimlendirme (...) yasaların fakirler üzerinde meydana getirdikleri Gordiom düğümünü kesmek yerine[56] çözme kapasitesine sahiptir".[57]

O hâlde Türkiye'deki Panopticon düzenlemeli hukuk(suz)luk ve (c)ezalar bağlamında, bir kez daha -altını çizerek- sormak gerek: Epikuros'un belirttiği üzere, "Doğaya uygun adalet karşılıklı olarak insanların birbirlerine zarar vermelerine engel olmaya yöneltilmiş karşılıklı bir yarar sözleşmesi"; veya "Genel görünüşüyle adalet herkes için aynıdır, çünkü insanlar arasındaki alışverişte bir çeşit karşılıklı yarardır; ama bir ülkenin bireysel özgürlüklerine ya da tüm öbür koşullarına başvurulduğunda, aynı şey herkes için adaletli görünmez"[58] ise; "Verili hukuk(suzluğ)un egemenliği, kimin egemenliğidir?"[59] Yanıtı gelin somut verilerin kesinliğinde arayalım...

---

[55] M. Foulcault, A.g.e., s.257.

[56] "Sorun kuralları uygulamayı, grupların insanların kendilerini denetleyeceği bir toplum hayal edip edemeyeceğimizi bilmektir. Bu bütün bir siyasal iktidar sorunudur. Ancak bu devasa sorun çözüldüğünde sonuçta şu denebilir: Evet bu şekilde cezalandırma uygundur; veya şöyle denebilir, cezalandırmak gereksizdir" (M. Foulcault).

[57] M. Foulcault, Hapishanenin Doğuşu, A.g.e., s.259-260.

[58] Epikuros, Paul Nizan, Eskiçağ Maddecileri, A.g.e., s.72.

[59] SIPRI, (Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Kurumu) verilerine göre, Türkiye 1997 sonu itibariyle dünyanın en çok silah satın alan üçüncü ülkesi oldu. Yılda en az 100 milyon ABD Doları değerinde silah satın alan 72 ülkeyi kapsayan sıralamada 1993-97 arasında satın aldığı toplam 7 milyar 12 milyon ABD Doları değerinde silahla, Suudi Arabistan ve Tayvan'ı izleyen Türkiye, 1992-96 arasında da dünyanın ikinci büyük silah alıcısıydı. SIPRI kayıtlarına göre Türkiye 1997'de 1 milyar 276 milyon, 1996'da 1 milyar 127 milyon, 1995'te 1 milyar 253 milyon, 1994'te 1 milyar 373 milyon, 1993'te 1 milyar 983 milyon ABD Doları değerinde silah satın aldı (SIPRI Year Book, 1997). UNESCO verilerine göre Türkiye 1994'te GSMG'sinin %3,2'sini toplam bütçesinin de %3,4'ünü eğitim harcamaları için ayırmıştı. DPT verilerine göre 1995'te kişi başına 117 ABD Doları olan sağlık harcamalarının %63'ü bütçeden karşılanıyordu. Aynı yıl devlet bütçesinden sağlık için kişi başına ortalama 74 Dolar ayrılmıştı (DPT). Amerikan Merkezi Haberalma Örgütü (CIA) verilerine göre, "Türkiye'nin askeri harcamaları 1996'da 4,3 milyar dolardı ve "aynı yıl yapılan 7 milyar dolarlık ayaklanma bastırma harcamaları bu sayıya dahil edilmemiş"ti. (CIA Factbook).
ABD Silah Denetimi ve Silahsızlanma Ajansı (Arms Control and Disarmament Agency-ACDA) verilerine göre Türkiye 1985 ile 1995 arasında, 1995 sabit fiyatlarıyla, toplam 58 milyar 244 milyon ABD Doları değerinde askeri harcama yaptı. Türkiye'nin 1985'te kişi başına 2.100 ABD Doları olan GSMH 1995'te 2.714 ABD Doları'na çıkarken askeri harcamaların GSMH'ya oranı %4,6 ile %4 arasında değişiyordu. Bütçedeki payı 1985'te %17,9, 1995'te %17,6 olan askeri harcamalar 1986'da %22,5'te yüksek düzeye çıkmıştı. 1995'te yapılan sıralamaya göre Türkiye 175 ülke arasında en çok askeri harcama yapan 19. ülkeydi. 1985'te kişi başına 97 ABD Doları olan askeri harcamalar 1995'te 108 Dolara çıkmıştı. Türkiye 1995'te silâhaltındaki 805 bin mevcuduyla Avrupa'nın en büyük, dünyanın 6. büyük ordusuna sahipti. Türk ordusu Avrupa'daki toplam silahlı gücün %25'ini oluşturuyor. On yıllık dönem içinde silahlı altındaki asker sayısı azalmakla birlikte 1991-95 arasında yükseliş gösterdi" (ACDA, Askeri Harcamalar Raporu, 1996).

√ DGM'lerde, 1994-97 kesitinde 18 yaşın altında 2.333 çocuk yargılandı. DSP Aydın Milletvekili Sema Pişkinsüt'ün 'Çocuk yargılamalarına' ilişkin soru önergesine verilen yanıtta, 11-17 yaş arasında çok sayıda çocuğun DGM'lerde yargılandığı belirlendi. Adalet Bakanlığı istatistiklerine göre, 11-14 yaş arasında 1994'te 73, 1995'te 28, 1996'da 78, 1997'de de 32 çocuk yargılandı. 15-17 yaş grubundan ise 1994'te 694, 1995'te 440, 1996'da 712, 1997'de de 276 çocuk yargı önüne çıktı. Bakanlığın 1989 yılından bu yana tuttuğu istatistiklere göre, bu tarihten sonra çocuklar da dahil toplam 145.231 kişi devlet güvenlik mahkemelerinden yargılandı. Buna göre, 1989'da 7.894, 1990'da 12.564, 1991'de 12.058, 1992'de 17.402, 1993'te 18.792, 1994'te 22.158, 1995'te 18.583, 1996'da 15.583, 1997'de de 20.197 kişinin yargılaması yapıldı![60]

√ Türkiye genelindeki Devlet Güvenlik Mahkemeleri (DGM) başsavcılıklarında, 1995-97 kesitinde faili meçhul dosyaların toplam dosyalar içindeki oranında %9,1 oranında artış saptandı. Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre, DGM'lerde 1995 yılında toplam 13.665 faili meçhul dosya bulunuyordu. Bu sayı, toplam dosyalar içinde %56,4'lük bir orana tekabül ediyordu. 1996 yılında ise faili bulunamayan dosyalar, bir önceki yıla oranla %4,5'lik artış göstererek 14.923'e ulaştı. 1997 yılında, faili meçhul dosya sayısı ise 19.962 olarak belirlendi. Toplam dosya içinde bu sayı %65,5'lik oranı teşkil ediyor. 1995-97 kesiti verilere göre, Türkiye genelindeki DGM başsavcılıklarında bulunan faili meçhul dosyalarda %9,1'lik bir artış olduğu görülüyor. 1995 yılında faili meçhul birinciliği, 11.699 dosya ile Diyarbakır DGM'de bulunuyordu. Faili belli olmayan dosyalarda Diyarbakır DGM'yi sırasıyla 879

Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Temmuz 1998'de yaptığı açıklamaya göre Türkiye'de ruhsatlı 609 bin 470 silah var. Ama suçların %76'sı ruhsatsız silahlarla işleniyor. 1991 ile 1996 arasında ruhsatlı silahlarla işlenen cinayet sayısı 63'ten 204'e, ruhsatsız silahlarla işlenen cinayet sayısı 344'ten 597'ye fırladı. Aynı dönemde ruhsatlı silahla yaralama beş kat artışla 143'ten 707'ye, ruhsatsız silahla yaralama ise 846'dan 1.911'e çıktı. "Meskûn mahalde ruhsatlı silah atma" 249'dan 2300'e ruhsatsız silah atma ise 809'dan 2.537'ye fırladı. 6136 sayılı ateşli silahlar yasasına muhalefet olayları ise %557 artışla 1991'de 1.691 iken 1997'de 9.435'e yükseldi.

"Türkiye'de 1994-95 arasında ülkeye sokulmakta olan 2,7, ülkeden çıkarılmakta olan 1,6 ton eroin yakalandı. 1995'te de 4 tona yakın eroin ele geçirildi. Türkiye uyuşturucu imalatında kullanılan kimyasal madde ithalinde de yalnızca bir seferde 21 tonla dünya rekorları kırdı. Dış etkilerin yanı sıra çeşitli iç nedenlerle de Türkiye Batı Avrupa'nın baş eroin ithalatçı ve ihracatçısı oldu. ... 1995'te Türkiye'de 53,3 ton asit anhidrit ele geçirilmişti. Merkezi Paris'te bulunan OGD'ye (Uyuşturucu Jeoplitik Gözlemevi) adları saklı kalmak kaydıyla açıklamada bulunan "Kemalist" subaylar ile eski MİT ajanları, PKK'ye yönelik operasyonlar sırasında ele geçirilen yüzlerce kilo eroinin kayda geçirilmeksizin yılda birkaç kez aşırı sağcı Bozkurt şebekelerince İspanya limanlarına gönderildiğini söylediler. Uyuşturucu kaçakçılığının büyük bölümü korucular, kimi MİT görevlileri ve Bozkurtlar'ın kontrolünde... Her ay kayıtlara geçmeyen 800-1.200 kg eroin yakalanıyor (OGD, 1997 Raporu).

[60] Anadolu Ajansı, 12 Ağustos 1998.

dosya ile Malatya DGM, 695 dosya ile Erzincan DGM, 177 dosya ile İzmir DGM, 83 dosya ile İstanbul DGM, 73 dosya ile Ankara DGM, 37 dosya ile Kayseri DGM, 22 Dosya ile Konya DGM izliyordu!

√ 1996 yılında ise toplam 15.321 faili meçhul dosyanın 12.523'ü Diyarbakır DGM Başsavcılığı'nda yer alıyordu. Diyarbakır DGM'yi sırasıyla 1.026 dosya ile Malatya DGM, 687 dosya ile Erzincan DGM, 396 dosya ile Ankara DGM, 112 dosya ile İzmir DGM, 109 dosya ile Konya DGM, 56 dosya ile Kayseri DGM takip ederken İstanbul DGM ise 14 dosya ile son sırada yer almıştı. 1997 yılında, faili belli olmayan dosya sayısı 19.962'ye yükseldi. Bu dosyalardan yine en çoğu, geçen iki yılda olduğu gibi Diyarbakır DGM'de bulunuyordu. Diyarbakır DGM'deki toplam faili meçhul dosya sayısı, bir önceki yıl 13.344 olarak belirlendi. Bunu 2.940 dosya ile Van DGM, 1.233 dosya ile Malatya DGM, 807 dosya ile Erzurum DGM, 699 dosya ile Erzincan DGM, 441 dosya ile Ankara DGM, 158 dosya ile Adana DGM, 134 dosya ile İzmir DGM, 112 dosya ile Konya DGM, 63 dosya ile Kayseri DGM ve 31 dosya ile İstanbul DGM izledi. 1995 yılında faili belli olmayan dosyalardan 255'inin faili tespit edildi. 1996 yılında ise 272 dosyanın faili bulunurken bu sayı 1997 yılında büyük bir artış göstererek 3.096'ya ulaştı. Faili meçhul dosyaların yıllara göre ortalama bekleme sürelerinde de değişiklikler gözlendi. 1995 yılında faili belli olmayan dosyaların ortalama bekleme süresi 3.294 gün olarak belirlendi. Bu sayı, 1996 yılında 4.348'e yükselirken 1997 yılında ortalama bekleme sürelerinde büyük bir düşüş oldu ve 1.385 gün olarak tespit edildi![61]

√ "Faili meçhul cinayetlerin toplam sayısı 908 olup... Adalet ve İçişleri Bakanlığınca toplam 34 ilimizde faili meçhul siyasi cinayetlerle igili bilgiler intikal etmiştir. 259 faili meçhul cinayetle Diyarbakır ilimiz ilk sırayı almaktadır. Bunu sırasıyla 155 ile Mardin, 145 ile İstanbul, 125 ile Batman, 34 ile Şırnak, 25 ile Malatya, 23 ile Adana, 15 ile Tunceli izlemektedir. (...) Faili meçhul siyasal cinayetlerin en çok tabanca ile vurularak öldürme olayı olduğu ve 468 ile ilk sırayı aldığı görülmektedir. 2. sırayı 234 ile silahla öldürülme olayı almaktadır. Bunları sırasıyla Kalaşnikof marka otomatik silahla 55, bomba ile 22, otomatik silah ile 14, bıçak ile 14, uzun namlulu silah ile 10, asılarak 9, boğarak 8, ip ile 6 sert bir cisim ile 4, darpedilerek 4, kesici-delici alet ile 4, sopa ile 2 izlemektedir. Bunların dışında da çeşitli yöntemlerle öldürme olayları mevcuttur"![62]

√ "Bonn Büyükelçiliğimizce hazırlanan ekli şemalara göre (Almanya'ya) her yıl 100 bin civarında vatandaşımız giriş yapmakta, bunların yaklaşık 20-30

---

[61] Anadolu Ajansı, 27 Temmuz 1998.

[62] TBMM Faili Meçhul Cinayetleri Araştırma Komisyonu Raporu, 14 Ekim 1994.

bini iltica talebinde bulunmaktadır. İltica talebinde bulunanların önemli bir bölümünün Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan olması muhtemeldir. İngiltere'ye yönelik iltica başvuruları açısından birinci sırada olan Türkiye'den 1984-96 yılları arasında yapılan 17.784 başvurudan 1.749'u kabul, 4.841'i reddedilmiş, 5.600 kişiye mülteci statüsü tanınmamakla birlikte olağanüstü oturma müsaadesi verilmiştir. 6.143 başvurunun da incelenmesi sürmektedir. Fransa'da 20-30 bin kadar vatandaşımızın kaçak olarak bulunduğu tahmin edilmektedir. 1988-96 yılları arasında Türkiye'den Belçika'ya gelen vatandaşlarımızca 7.687 iltica talebinde bulunulmuş, bunlardan 1.607'si kabul edilmiştir. 1997 yılı Nisan sonu itibariyle İsviçre'de 79.600 Türk vatandaşı yaşamakta olup bunların 4.806'sı ilticacı statüsündedir... Hâlen 17.688 vatandaşımızın iltica talebi incelenmektedir. İltica talebinde bulunanların önemli bir bölümünün başta Bingöl, Adıyaman, Gaziantep, Kahramanmaraş olmak üzere Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan olduğu gözlenmektedir!"[63]

√ 1999 yılında DGM Cumhuriyet Başsavcılığı'ndaki dosyaların %63,4'ünü, il ve ilçe Cumhuriyet Başsavcılığı'ndaki dosyaların da %27'sini faili meçhuller oluşturdu. 8 DGM'deki faili meçhul dosyaların sayısı 18.639'a, il ve ilçe savcılıkları'ndaki dosyaların sayısı da 722.390'a ulaştı. Faili meçhul olaylara ilişkin en çok dosya Diyarbakır DGM'de yer alıyor. 11.348 dosyanın bulunduğu Diyarbakır DGM'yi, 3.327 dosya ile Van DGM izliyor. Erzurum DGM'de 1.605 dosya, Malatya DGM'de 1.326 dosya bulunuyor!"[64]

√ "Gözaltında kayıplar, 1990'u izleyen her yıl, çoğu Olağanüstü Hâl Bölgesi'nde (OHAL) olmak üzere artış gösteriyor. İnsan Hakları Derneği'ne (İHD) yapılan resmi başvurular bugün 543'e ulaşıyor. İHD özellikle OHAL bölgesinde kayıp yakınlarının hepsinin resmi başvuruda bulunamadıkları gerekçesiyle rakamların ülkedeki gerçek gözaltında kayıp sayısını tam olarak yansıtmadığını düşünüyor. 1991-98 kesitinde kayıp yakınlarının başvurularına göre İHD ve çeşitli kuruluşların çalışmaları çerçevesinde 520 olarak saptanan gözaltında kayıplar yıl yıl şöyle bir seyir izliyor: 1991: 4, 1992: 8, 1993: 36, 1994: 229, 1995: 121; 1996: 68, 1997: 45, 1998: 9"[65]

√ 1990-97 kesitinde Türkiye aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde açılan davaların sayısı 2200'e ulaştı ve Türkiye sonuçlandırılmış davalarda 5 trilyona yakın para ödemek zorunda bırakıldı. Bunun yanı sıra Mahkeme'ye

---

[63] Dışişleri Bakanı İsmail Cem'in TBMM Faili Meçhul Cinayetleri Araştırma Komisyonu'na 1 Eylül 1997 tarihli yazısı.

[64] Cumhuriyet, 10 Temmuz 2000, s.1.

[65] "Cumartesi Anneleri"nin açıklamasından.

gitmeden önce başvurulması gereken Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na Türkiye aleyhine yapılan başvurularda da artış gözleniyor. Komisyona yapılan her üç kişisel başvurudan biri Türkiye aleyhine olduğu öğrenildi. 1990 yılında Komisyona Türkiye aleyhinde 52 başvuru yapılırken bu rakam 1992'de 180'e, 1994'te 220'ye, 1996'da 270'e, 1997' de ise 352'ye ulaştı!

√ Türkiye en çok işkence, ifade ve basın özgürlüğü, Kıbrıs ve Güneydoğu konularında mahkemeye şikâyet ediliyor. ... Strazburg'daki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne açılan ve Türkiye'nin suçlu bulunduğu davaların çoğu 'örnek olay' teşkil ediyor ve Türkiye aleyhine gelecekte açılacak davalarda veri kabul ediliyor. Bu tür davaların en çarpıcı örneğini 'Elekçi Köyü Davası' oluşturuyor. Türkiye'nin bu davada suçlu bulunmasıyla diğer tüm yakılan ve boşaltılan köyler için de AİHM'ne başvurma hakkı doğmuş oldu. Türkiye bundan böyle açılacak her köy boşaltma davası için 'yeniden inşa' ile yükümlü olacak![66]

√ Zülfikar Ali Aydın, "AİHM'ye açılan davalarda bugüne dek mağdurlara 2 milyon 200 bin dolar ödeyen Türkiye, karar aşamasındaki davalardan da mahkûm olursa 5-7 milyar dolar daha ödeyecek,"[67] derken; Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer ekliyor: "Polis devletini çağrıştıran uygulamaları terk etmeliyiz"![68]

Evet; (c)ezaevlerini ve 'F hâli'ni irdelerken; sorulup, yanıtlaması gereken: "Verili hukuk(suzluğ)un egemenliği, kimin egemenliğidir?"

(C)EZAEVLERİNE DE, 'F HÂLİ'NE DE HAYIR!

"İnsan her şeyin ölçüsüdür."[69]
"İnsan rüyalarıyla insanlaşır."[70]
"İnsan çok büyük bir yangından korkuyorsa,
en iyi çare oraya koşması
ve felakete uğramışlara yardım etmesi, çalışmasıdır,
o zaman korku namına bir şey kalmaz."[71]
Bunu "Eğer siz yapmazsanız kim yapacak?
Ve bütün bunları hâlen hayatta iken,
gençken, düşünebilir, konuşabilir, sevişebilir
ve savaşabilirken yapmalısınız."[72]

---

[66] Yeni Yüzyıl, 12 Temmuz 1998.
[67] Zülfikar Ali Aydın, Yeni Binyıl, "AB'li Olmadan İflas Edeceğiz!", 10 Mayıs 2000, s.3.
[68] Ahmet Necdet Sezer, Radikal, 17 Mayıs 2000, s.6.
[69] Protagoras.
[70] V.İ. Lenin.
[71] N. Çernişevski, Nasıl Yapmalı?, s.329.

'Türkiye demokratikleşiyor. İdam kalkacak, hücre gelecek'[73] ironisiyle betimlenebilecek vahşet koşullarında 'demokratikleşme' saldırısı iyice azıtırken; yaşam ham hayalleri durmadan 'tekzip' ediyor. "Türkiye kabuk değiştiriyor. Yaşananlar yeniden yapılanmanın sancılarıdır. (...) Milli Güvenlik Devleti olarak da tanımlanabilecek bir gelecek planlanıyor".[74] Kapitalizmin meta fetişizminin dişlileri arasında öğüterek yabancılaştırdığı insan(lık), kendini durmadan üreten 'öğretilmiş bir çaresizliği' yaşarken; sıradan bir seyirci konumuna mahkûm edilmiştir. Yaşadığı 'mahkûmiyet' ile de, giderek derinleşen bir güçsüzlük, güvensizlik ve güvencesizlik sendromunun edilgen nesnedir. Bu özellikleriyle egemen tehdidin sınırlarında 'olağan'a uyum mekanizmalarını öne çıkaran yabancı(laştırıl)mış insan devasa bir kördüğüm ve 'olağan rutini'nin -bilinçsiz ve körleş(tiril)miş)- tutsağıdır. Bu tabloda ezen ulus milliyetçiliğiyle köreltilmiş insan(lar)ın içi dışı, egemen politikalarla karar(tıl)mış olsa da; kapitalizmin, özel mülkiyete yaslanmış örgütlü şiddet olduğu unutmak mümkün mü?[75] Kim ne diyebilir? 'Derin Susurluk Çekirdekli' bir devletin 'kabuğu' ancak bu kadar 'demokrat' olabilir![76]

Bu bağlamda 8 metrekarelik F tipi 'tabut'luk dayatmacasına karşı verilen mücadele; bir 'insan hakları mücadelesi' olmanın da ötesinde, toplumsal muhalefetin dıştalayıcı-otoriter rejime;[77] veya 'sanal demokrasinin' irrasyonal egemenliğine karşı özgürleşme savaşımıdır. Çünkü 8 metrekarelik F tipi 'tabut'luk dayatması, dıştalayıcı-otoriter rejimin topluma yönelik topyekûn saldırısının bir parçasıdır. Yani 8 metrekarelik F tipi 'tabut'luklara konulmak istenen insan(lık) onuru, vicdanı ve geleceğidir. Ve bu koordinatlarda çözümü, 'Kopen-

---

[72] H. Marcuse.

[73] Şilan Baraner, Sol Dergisi, No:90, 16 Haziran 2000, s.14.

[74] Taner Akçam, "MHP'nin Tavrının Düşündürdükleri", Yeni Binyıl Eki, 11 Haziran 2000, s.15.

[75] 5.600 yıllık tarihteki savaşlara bir baktığımızda, 14.600'ün üzerinde savaş olduğu görülecektir. Yani yılda 2,6'dan fazla... Tarih tam anlamıyla dehşet verici kitlesel katliamlar ve soykırımlarla dolu. 1. Dünya Savaşı'nda 22 milyon, 2. Dünya Savaşı'nda da 56 milyon insan yaşamını yitirdi... 1945 yılından bu yana Ortadoğu, Uzakdoğu, Afrika ve Latin Amerika'daki savaşlarda 23 milyon kişinin canına kıyıldı. Yalnızca Berlin Duvarı'nın yıkılmasından bu yana, çoğu bir devletin sınırları içinde yaklaşık 30 savaş yıkımı yaşandı (Vural Ahı, Cumhuriyet, "Yaşamak Asıl Çocukların Hakkıdır", 5 Kasım 1999).

[76] "Demokrasi, sadece bir siyasal temsil mekanizması değildir. Toplumun farklı kesimlerinin istemlerinin geniş bir yelpaze içinde, siyasal alanda özgürce temsil edilmesi demokrasinin önemli bir koşuludur. (...) Demokrasi, toplumsal sınıfların veya tabakaların, haklar temelinde kendi aralarında çatışmalarının yarattığı dinamikten beslenir. Burada söz konusu olan çarpışma değil, çatışmadır. Fiziki olarak vuruşma değil, temel hakların meşru kıldığı bir hak arama ve hakkını koruma mücadelesidir. (...) Başkaldırı, sokağa dökülüp ortalığı kırıp dökmek demek değildir" (Radikal İki, "Başkaldırı Hakkı", 25 Haziran 2000, s.6) diyerek "başkaldırı"yı "evcilleştiren" Ahmet İnsel de, bunu anlamayanlardan biri...

[77] Dıştalayıcı-otoriter rejimlerin "suç" ilan ettiği şeyleri, "suçluluk" tanımına dahil etmek mümkün değildir!

hag Kriterleri'nde[78] arayanlara inat; insan olmak ve kalmak sınavındaki turnusol kâğıdının, 'F tipi Kriteri' olduğu bir an dahi unutulmamalıdır... Suavi'nin deyişiyle, "Tipi ne olursa olsun,[79] aslında bütün cezaevleri tipsiz"ken;[80] 8 metrekarelik F tipi 'tabut'luk; ölüme davetiyenin 'F' hâlidir; 'Mezarlık tipi cezaevi'dir;[81] 'Yoketme mekânıdır'![82]

8 metrekarelik F tipi 'tabut'luğu; burjuva medyasının F tip(olojis)ine 'yetkin' bir örnek teşkil eden Emin Çölaşan, "Çağdaş insancıl cezaevi... Hücre değil oda... Aydınlık güneş alıyor... Odalara televizyon ve buzdolabı konulacakmış"[83] diyen bir çılgınlıkla savunurken; insan onurumuza ve vicdanımıza vahşi bir saldırı niteliği taşıyan (c)ezaevleri ve 'F hâli' konusunda; 'iyi'nin ve 'kötü'nün bilgisine vakıf olmak gerekiyor. Bu insanın insanlaşması meselesinin, en önemli adımlarından birini oluşturuyor. Bunun ilk adımı ise, sorular sorma ve 'olağan' denilene ilişkin olarak 'Hayır' diyen yanıtlar üretme cüretine sahip olmaktır. 'Olağan' denilen bugünü, olduğu gibi veya tartışmasız-itirazsız bir veri olarak kabul etmek, dayatılan esareti, köleliği sorgulamadan kabullenmek yanında, onun bir taşıyıcısı olarak üretmektir; cinayettir! Çünkü Thomas Mann'ın deyişiyle, "İnsan, yalnız kişisel yaşamını yaşamaz, aynı zamanda çağının ve çağdaşlarının yaşamını da yaşar, bilinçli ya da bilinçsiz olarak"![84]

İşte tam da bu noktada; 19 yıldır hücrede kalan Mumia Abu-Jamal'ın, "Bana ölümün gölgesinin vadisinden söz etme, ben orada yaşıyorum"; Julius Rosenberg'in, "Bizi zindana attılar, fakat yüreğimizi ve ruhumuzu hiçbir zaman zincire vuramayacaklar"; 23 yıl yattığı hücreden çıktığında RAF'lı Irmgrad Möller'in, "Bu bizimle devlet arasında olan bir savaştı,"[85] haykırışlarını anımsayın... 8 metrekarelik F tipinin; küreselleşen sermayenin ya da tek tipleştiren YDDnin dıştalayıcı-otoriter rejimlerinin kefareti olduğunu unutmayın...

'Yeni Düzen(sizliğ)in' dünyayı bir 'Toplama Kampı'na dönüştürdüğü vahşet kesitinde 8 metrekarelik F tipi 'tabut'luk; Nazi toplama kamplarının bugünkü adıdır... Engizisyonların, Krematoryumların 'modern versiyonu'dur! 8 metrekarelik F tipi 'tabut'luk; toplumsala yönelik 'Orta Yoğunlukta Savaş Stra-

---

[78] Bkz. Nadir Koraltan, Sol Dergisi, "Kopenhag Kriterleri Ne Kadar Demokratik?", No:71, 28 Ocak 2000, s.35.

[79] Diyarbakır Barosu Başkanı Mustafa Özer'in deyişiyle, "(Nihayetinde -b.n.) sorun cezaevlerinin hangi tipte olduğu değil, yönetim biçimidir" (Roja Teze Gazetesi, No:50, 23 Haziran 2000, s.2).

[80] Suavi, Alınterimiz Gazetesi, No:40, 11 Haziran 2000, s.7.

[81] Serkan Akbaş, THAY-Der Diyarbakır Şube Başkanı, Roja Teze Gazetesi, A.g.e., s.2.

[82] İHD İstanbul Şubesi Cezaevi Masası, Roja Teze Gazetesi, A.g.e., s.2.

[83] Emin Çölaşan, Hürriyet, "F tipi", 24 Haziran 2000, s.5.

[84] Thomas Mann, "Sihirli Dağ".

[85] Irmgrad Möller, Politika'da Atılım, 8 Temmuz 2000, s.3.

tejisi'nin bir tezahürüdür... 8 metrekarelik F tipi 'tabut'luk; Ulucanlar zihniyetinin yani devletin terör politikasının özetidir... 8 metrekarelik F tipi 'tabut', aslında 'öteki' içindir... 8 metrekarelik F tipi 'tabut'luk dayatmacası; sadece, 'utanç verici' bir girişim değil, aynı zaman da -ve en önemlisi!- insana yönelik bir saldırıdır... 8 metrekarelik F tipi 'tabut'luk; insanlığın bitiş sınırıdır; insan(lık)ı hücrelerde eritmektir... 8 metrekarelik F tipi 'tabut'luk; insanları ölmeden -ve öldürmek için!- mezara koymaktır; insan etiyle-kanıyla beslenen kapitalist barbarlıktır... 8 metrekarelik F tipi 'tabut'luk; bir cehennemdir... F tipi tabutluklar da, cezaevleri de yıkılmalıdır...

Bu yolda öncelikle; Hüseyin Hasan Çebi'nin, "Dünyanın bugünkü somut (kapitalist -b.n) gerçekliği üzerine ütopya kurulamaz. Marksizmin güncel kuramsal problemi, bu dünya gerçekliğini ne yapıp edip değiştirmektir. Marksizme dönüş, insanlığa dönüş anlamı taşır: İnsan için kavgaya dönüş"[86] uyarısı unutulmamalı...

Sonra da sorulmalı: "8 metrekarede yaşayabilir misiniz? Serpilip gelişen hayatın düşmanlarının 'müesses nizamın bekaası' için, tabutluklara mahkûm etmek istediği umutlarımıza yönelik saldırıya ilişkin olarak yanıtlanması gereken acil soru budur. İnsan olmanın aklını, vicdanını ve onurunu yitirmemişlerin yanıtı, elbette, Hayır'dır! 'Hayır!' demek de yetmez... 'Hayır!' diyen, 'Ne Yapmalı?' sorusunun da yanıtı olmalıdır. Ve 'Ne Yapmalı'nın yanıtı da çok kısa ve açıktır: Her şey! Evet, her şey... 'Hayır'ın 'Evet'ten önce geldiği Türkiye'de 8 metrekarede başlayan başlayan ve hayatın her alanına sirayet eden baskılar karşısında; hemen şimdi başkaldıran aklın, vicdan ve onurun insanı etkinliğini yığınlara maletmek için harekete geçmek gerekiyor... Evet, hemen şimdi... Hem şimdi değilse, ne zaman?"[87]

---

[86] Hüseyin Hasan Çebi, Kızılok Dergisi, "İnsan 'Hayvan' Değilse İşçiler Haklıdır", No:2, Nisan 2000, s.22.

[87] Temel Demirer, Alınterimiz Gazetesi, "Umutlarımıza Yönelik Saldırı", No:41, 4 Temmuz 2000, s.8.

F-TİPİ PARA-MEDYA VE GERÇEK(LERİMİZ!)*

TEMEL DEMİRER

"Dünya ağrıyor
Dünya bir ağrı
Allah tarafından yaratılmışsa
Yanlış yaratılmış
Biz dünyayı yeniden yaratacağız."[1]

Egemen medya ile koşullandırılan insanları 'budalalaştırılan'[2] manipülasyon süreci tam istim çalışırken, Eugene İoneco'nun 'Gergedan' oyunu gerçekliğin ta kendisi olmaya başladı... 'Onların ahlâk(sızlığ)ı',[3] müthiş bir 'şeyleşme' ve 'insanî değerler'in erozyonuna yol açarken; aşka[4] ve hayata dair ne varsa, 'yasadışı' ilan ediliyor... Bir zamanlar, Beatles ile 'All You Need Is Love'[5] diye haykıran insan(lık), postmodern kesitte[6] 'Tüketiyorum Öyle ise Varım!' çığırtkanlığı ile Makyavelistçe ahlâksızlaşıyor![7] 'Ezilmek istemiyorsan ez!' diyen burjuva

---

* Uzun Yürüyüş Dergisi, No:49, Ocak 2001.

[1] Can Yücel.

[2] Bkz. Hasan Pulur, Milliyet, "Salaklık Üzerine", 10 Aralık 2000, s.3.

[3] Bkz. Peter Eigen, İDEA-Politika Dergisi, "İktidar, Para ve Ahlâk", Bahar 2000, s.18-24; Betül Çotuksöken, İnsancıl Dergisi, "Yolsuzluk Sorununa Felsefi Bir Bakış", Haziran 2000, s.1-4; Antonio Di Pietro, İDEA-Politika Dergisi, "Sınır Tanımayan 'Temiz Eller'", Kış 1999-2000, s.107-110; Alain Finkielkraut-Robert Badinter-Jean Daniel, İDEA-Politika Dergisi, "Siyaset ve Hukukun Arasına Sıkışan Uluslararası Ahlâk", Güz 2000, s.53-64.

[4] Bkz. Özcan Karabulut, Aşkın Halleri, Can Yay., 2000; Zerrin Kurtoğlu, Plotinos'un Aşk Kuramı, Asa Kitabevi, 2000; Connie Palmen, Hayatın ve Aşkın Yasaları, çev. İlnur İgan, Ayrıntı Yay., 2000; Leland Bardwell, Aşkın Çeşitli Yüzleri, çev. Lida Fraim, Açık Deniz Yay., 2000; Otto F. Kernberg, Aşk İlişkileri-Normallik ve Patoloji, çev. Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yay., 2000; Henry Miller, Aşk Mektupları, çev. Nihal Özçelik, Parantez Yay., 2000; Mine Kırıkkanat, Aşk Hikayeleri, Om Yay., 2000.

[5] "Aşk Her Şeye Çaredir".

[6] Bkz. Steven Best-Douglas Kellner, Postmodern Teori, çev. Mehmet Küçük, Ayrıntı Yay., 1998; Krishan Kumar, Sanayi Sonrası Toplumdan Post-Modern Topluma, çev. Mehmet Küçük, Dost Yay., 1999; Georg G. Iggers, Yirminci Yüzyılda Tarihyazımı-Bilimsel Nesnellikten Postmodernizme, Tarih Vakfı Yurt Yay., 2000; Orhan Deniz, Sol Dergisi, "Ücretli Köle Olan İnsana Postmodern Yaşam: İdeolojik Mücadele Üzerine...", No:106, 6 Ekim 2000, s.62-64.

[7] "Platon ve Machiavelli siyasal düşüncelerinde ahlâka verdikleri yer bakımından birçok yazarca iki zıt ucu temsil etmiş siyaset düşünürü olarak kabul edilmiştir. Bunun özünü Platon'un ahlâk ile siyaset arasında mutlak bir koşutluk kurduğu Machiavelli'nin ise siyaset ile ahlâkı birbirinden ayırdığı, olması gerekeni değil, olanı inceleyerek modern siyaset biliminin temelini attığı görüşü oluşturmuştur. Platon'un ahlâk ile siyaset

'ahlâk(sızlık)', özü itibariyle sistematik bir bencilliği körüklemektedir! Ve bunda şaşırtıcı bir şey yoktur. Çünkü "Kapitalizm, sermaye birikimine tekabül eden bir sefalet birikimi yaratır. Bu yüzden bir kutupta servet birikimi, diğer kutupta yani kendi emeğinin ürününü sermaye şeklinde üreten sınıf tarafında sefaletin, yorgunluğun ve bezginliğin, köleliğin, bilgisizliğin, zalimliğin, akli yozlaşmanın birikimi ile aynı zamanda olur".[8] "Kapitalizm, içerden dışarı, dışardan içeri, yukardan aşağı, aşağıdan yukarı uzanan bir bağımlılık sistemidir. Her şey bağımlı, her şey zincire vurulmuştur".[9]

Egemen ideoloji (ve elbette yönlendirici terörü) ile ahlâksızlığın 'yükselen değer(sizlik)' katına çıkartıldığı kesitte, 'etik' sözcüğünün ifade ettiği insani kriterler[10] her alanda tedavülden kaldırılırken; 'Şeyleşmiş duyguların psikolojisi', 'Parçalanmış insanın parçalanmış ilişkileri', 'Devlet fetişizmi', 'Meta ilişkilerinin soyut insanı' ve 'İşbölümü' ile[11] insan(lar) -sessizliğin gölgesinde- 'sürüleştirilme' kastına maruz kalmışlardır... Artık her şey 'Borçlan-Tüket-Çalış-Öde' kültür(süzlüğ)ünün dişlileri arasında öğütülmektedir...

'Meta Fetişizmi'ne yaslanmış 'Başkalaşım ve Arabesk'lik her şeyleştirilmiştir![12] Hayat bir karnavaldır; öznesi 'gerçek' değil, simülasyondur! Ve en önemlisi bu karanlık tabloda 'Neden?' diye soran, eleştiren, itiraz eden, 'Hayır!' diyen insan yoktur;[13] var olanlar da namlıların hedefidir... Ve burjuva toplumun bireye enjekte ettiği 'öznel idealizm' ile insan(lık) toplumsallığını inkâr etmenin eşiğindedir. Çünkü, Michel Foucault'un[14] deyişiyle "İktidar her yerdedir! (...) Karanlıklara çekilen modern iktidar herkesi bireyselleştirmek istemektedir; çünkü bireyselleştirmek, gözetim altında tutmak ve cezalandırmak yani egemen

---

arasında bir fark gözetmediği, ikisini bir bütün olarak aldığı genel kabul görmüş bir düşünce olduğu halde Machiavelli'nin siyaseti ahlâktan ayırarak modern siyasal bilimin temellerini attığı düşüncesi tartışmalı bir konudur" (Uygar Tatar, Demokrasi İçin Girişim Dergisi, "Platon ve Machiavelli'de Siyaset ve Ahlâk İlişkisi", Cilt:1, No:2, Mart 2000, s.102).

[8] K. Marx, Kapital.

[9] Ernest Fischer, Franz Kafka, s.71.

[10] Bkz. Jean-Pierre Changeux, Etiğin Doğal Kökleri, çev. Nermin Acar, Mavi Ada Yay., 2000; Paul Ricoeur, Söz Edimleri Kuramı ve Etik, çev. Atakan Altınörs, Asa Kitabevi, 2000.

[11] Murat Dil, Duyarsızlığın Toplumsal Kökleri, Şubat Yay., 2000.

[12] Bkz. Rahşan Özgün, Özgür Genç Dergisi, "Meta Fetişizmi", No:2000-04, 14 Ekim 2000, s.16-17; Yürüyüş Dergisi, "Başkalaşım ve Arabesk", No:13, Ekim 2000, s.45; Şükran Soner, Cumhuriyet, "Yabancılaşma", 23 Aralık 2000, s.13.

[13] Bkz. Marie Haddou, Hayır Demeyi Bilmek, çev. Maide Selen, İletişim Yay., 2000.

[14] Bkz. Michel Foucault, Entelektüelin Siyasi İşlevi -Seçme Yazılar 1, çev. Işık Ergüden-Osman Akınhay-Ferda Keskin, Ayrıntı Yay., 2000; Özne ve İktidar -Seçme Yazılar 2, çev. Işık Ergüden-Osman Akınhay, Ayrıntı Yay., 2000; Büyük Kapatılma -Seçme Yazılar 3, çev. Işık Ergüden-Ferda Keskin, Ayrıntı Yay., 2000; Işık Ergüden, Radikal, "İktidar ve Direnişin Filozofu: Michel Foucault", 12 Aralık 2000, s.22; Kerem Eksen, Gündem Sanat, "Foucault'yu Tanımak", 9 Aralık 2000, s.7.

olmak demektir. Böylece modern iktidar çocuğu okulla, hastayı hastaneyle, deliyi tımarhaneyle, askeri orduyla, suçluyu hapishaneyle kuşatarak bireyselleştirmiş, kaydetmiş, sayısal hâle getirmiş, egemen olmuştur. Her kişi bir yerde kayıtlı hâle gelince, herkes denetim altında olacak, gözetim altında tutulacaktır. Modern iktidar büyük gözaltıdır!" [15]

Kapitalist iktidarın büyük gözaltında 'Hayatın santrasını futbol[16] ilan etmiş' şaşkın yabancılaşma ile[17] 'maymunlaştırılan tüketim uygarlığı insan(lığ)ı' kategorisinin oluşturulmasında; Erinç Yeldan'ın, "Dünya ekonomilerini tek bir pazara dönüştürerek, kârlılığını yükseltmeyi arzulayan sermaye için artık iki adet stratejik hedef söz konusudur: Ulus devletin denetim gücünün sınırlandırılması ve emek örgütlerinin kazanımlarının kaldırılması" diye tarif ettiği 'YDD' patentli[18] saldırgan çılgınlığın kültür emperyalizmi[19] boyutunun etkisi büyük...

---

[15] Michel Foucault.

[16] Bkz. Semih Gümüş, Futbol ve Biz, Can Yay., 2000; Ali Kırca, Futbol Hayatır, Can Yay., 2000; Memet Fuat, Tribünden Palavra Anılar, Adam Yay., 1999; Eduardo Galeano, Gölgede ve Güneşte Futbol, çev. Ertuğrul Önalp-M. Necati Kutlu, Can Yay., 2000; Theo Stemmler, Futbolun Kısa Tarihi, çev. Necati Açа, Dost Yay., 2000; Futbol ve Kültürü, Der. Tanıl Bora, İletişim Yay.; Serhat Hürkan, Yıkılmayan İmparatorluk Futbol, Ümit Yay., 2000; Simon Kuper, Futbol Asla Sadece Futbol Değildir, Sabah Yay.; Ryszard Kapuscinski, Futbol Savaşı, Om Yay; Aziz Şen, Üniversiteli Dergisi, "Mafyanın Kucağındaki Futbol", No:3, Kasım 2000, s.14; M. Ali Avcı, Roja Teze, "Futbol ve Fanatizm", No:48, 9 Haziran 2000, s.12; B. Barun, Girişim Dergisi, "Futbol Fanatizmi Üzerine", No:4, Eylül 2000, s.17-19; Tamer İncesu, Sol Dergisi, "Futbolun Sosyolojisi Tartışmasına Katkı: 'Bir Baba Hindi'", No:72, 4 Şubat 2000, s.62-63; Ümit Hassan, Radikal İki, "Ahlâki Açıdan Ofsayt", 12 Kasım 2000, s.15; Kurthan Fişek, Hürriyet, "Spor, Patlama Hazır Toplumların Aynasıdır-1", 28 Kasım 2000, s.18; Rıza Kıraç, Gündem Sanat, "Futbol Fena Halde Politiktir", 9 Aralık 2000, s.4; Celâl Üster, Binyıl Kitap, "Aklın Gözüyle Ayak Topu", No:36, 8 Eylül 2000, s.10-11; Pınar Çelikel, Binyıl Kitap, "Hayatın Santrası Futbol", No:20, 26 Mayıs 2000, s.4; Hasan Bülent Kahraman, Radikal, "Aydınların Yeni Oyuncağı Futbol", 28 Aralık 2000, s.18.

[17] Bkz. Kanakis Leledakis, Toplum ve Bilinçdışı, çev. Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yay., 2000; Sigmund Freud, Ruh Çözümlemesinin Tarihi, çev. Emre Kapkın-Ayşe Kapkın, Payel Yay., 2000; John Forrester, Freud Savaşları - Psikanalizm ve Tutkuları, çev. Hakan Atalay, Ayrıntı Yay., 2000; Ernesto Laclau, Evrensellik, Kimlik ve Özgürleşme, çev. Ertuğrul Başer, Birikim Yay., 2000.

[18] Bkz. Noam Chomsky, Yeni Dünya Düzeninde Yalanlar ve Gerçekler, çev. Selen Göbelez, Mavi Ada Yay., 2000; Ergin Yıldızoğlu, Kötü Sonsuzunda Gezintiler, Cumhuriyet Yay., 2000; Immanuel Wallerstein, Bildiğimiz Dünyanın Sonu, çev. Tuncay Birkan, Metis Yay., 2000; Korkut Boratav, Yeni Dünya Düzeni Nereye?, İmge Yay., 2000; Francis Fukuyama, Büyük Çözülme: İnsanın Doğası ve Düzenin Yeniden Oluşması, çev. Zeynep Avcı-Aslı Telli Aydemir, Sabah Yay., 2000; Mehmet Coral, Ölüm Satanlar, Büke Yay., 2000; Anthony Giddens, Elimizden Kaçıp Giden Dünya, çev. Osman Akınhay, Alfa Yay., 2000; Eksen Ülkeler, Editörler: Robert Chase-Emily Hill-Paul Kennedy, çev. Belkıs Ç. Dişbulak, Sabah Yay., 2000; Onur Öymen, Geleceği Yakalamak - Türkiye'de ve Dünyada Küreselleşme, Remzi Kitabevi Yay., 2000; C. Kaynak, Kızıl Bayrak, "G-8 Zirvesi'nin Gösterdikleri", 29 Temmuz 2000, s.28-30; Mustafa Peköz, Fırat'ta Yaşam Gazetesi, "Köle Çocuklar!", No:85, 4-11 Aralık 2000, s.12; Yeter Polat, Roja Teze, "Küreselleşme Neyi Vaadediyor, Gerçek Ne?", No:69, 17 Kasım 2000, s.4; Kızıl Bayrak Gazetesi, "Çıkmaza Giren Dev Ekonomi: Japonya", No:87, 16 Ocak 1999, s.28; Üniversite ve Gençlik Dergisi, "Emperyalist Yeniden Yapılanmanın Temel Eksenleri", No:1, Nisan 2000, s.12-13; Alan Gelb,

Ancak yaşanan sorunu, sadece kültür emperyalizmi kavramının tanım aralığına sıkıştırarak açıklamaya kalkışmak da, yeterli değil... Kültür emperyalizmi kavramının yanına (artık alt başlığına değil!) kültür endüstrisi ve onun asli unsurlarından olan egemen medya başlıklarının da eklenerek, bu kavramların altının özenle çizilmesi gerekiyor...

EGEMENLERİN MANİPÜLASYON AYGITI: PARA-MEDYA

"Shum vrement"[20]

'Medya Nedir' sorusuna verilebilecek en kısa (ve net yanıt): Egemenlerin elinde bir 'canavar', bir 'savaş-saldırı makinesi', bir 'yalan ve manipülasyon mihrabı', veya 'Devletin İdeolojik Aygıtı' olabilir...

Johne Keane'ın, "Kamu hizmeti fikri, tekel fikrinden mutlaka ayrılmalı"[21] dediği medya, sermayenin kontrolünde bir 'kamu hizmeti' olmaktan çıkıp, tekelci iktidarın 'doğrusal' baskı aygıtına dönüştüğünden beri; zihin yönlendiren 'haberciliği'nden reklamlarına kadar uzanan geniş alanda 'İmge Kazıcısı' rolünü üstlenmiştir. Bu bağlamda Jamil Nasır'ın işaret ettiği gibi, "Reklam sektörü yöntemlerini, insanların satın alma isteklerini arttırmak için doğrudan bilinçaltlarına yönelik mesajlarla işlemektedir. Bunun için reklamcılara İmge Kazıcıları de denilebilir".[22]

'İmge Kazıcıları'nın, reklamcı mantık(sızlık)la[23] 'Televole'leştirdiği "Haberlerin, içeriğinde ya da sunumunda meydana gelen bozulmalar arasında, öne çıkan en önemli olgu 'magazinleşme'sidir. Bu süreç gerçekte, liberal ekonomik politikalar aracılığıyla güçlenen sermaye gruplarının toplumsal ve siyasal düzlemde varlıklarını süreğen kılmak amacıyla kitle iletişim araçlarının -özellikle de

---

Roja Teze, "Afrika'nın da 'Ekonomik Mucizeleri' Var!", No:48, 9 Haziran 2000, s.10; Hasan Ersel, Cogito Dergisi, "Küreselleşen Bir Dünyada IMF'in Değişmekte Olan Rolü", No:13, 1998, s.295-304; Ercan Uygur, Yeni Binyıl, "Senaryo Riskleri", 25 Eylül 2000, s.7; Radikal, "Dünya Gelir Dağılımının da Çivisi Çıktı", 25 Eylül 2000, s.13; İzzettin Önder, İktisat Dergisi, "Dünya Ekonomisinin Yeni Yüzü", No:406, Ekim 2000, s.29-32; A. T. Zelal, Kızıl Bayrak Gazetesi, "Dünya Çocukları ve Kapitalist Barbarlık", 14 Ekim 2000, s.21; Yeni Binyıl, "Durgunluk Japon'u Esir Aldı", 14 Mart 2000, s.11.

[19] Bkz. A. Ömer Türkeş, Gündem Sanat, "Bir Kez Daha Kültür ve Emperyalizm", 9 Aralık 2000, s.7; Ahmet Kala, Edebiyat Gündemi, "Kültür Emperyalizmi ve Değerlerimiz Üzerine", No:8, Kasım-Aralık 2000, s.3-7; Fatih Polat, Evrensel Dergisi, "Edward Said'de Kültür ve Emperyalizm", No:107, Kasım 2000, s.14-15; Utku Eryılmaz, Yürüyüş Dergisi, "Hegemonya ve Kültürün Yeniden Üretimi", No:13, Ekim 2000, s.31.

[20] "Zamanın gürültüsü" (Osip Mandelstam).

[21] Johne Keane, Medya ve Demokrasi, çev. Haluk Şahin, Yarıntı Yay., 2000, s.15.

[22] Jamil Nasır, Düşler Kulesi, çev. Ahmet Tokgöz, İthaki Yay., 2000.

[23] Bkz. Seçil Büker-Ayşe Eziler Kıran, Reklamlarda Kadınlara Yönelik Şiddet, Alan Yay., 1999.

televizyon kanallarının- sahipliğine soyunmalarının ardından, çok daha somut olarak yaşanmaya başladı".[24] Ve tam da bu koşullarda Türkiye'de medyaya güvensizlik oranı %60'tır![25]

Bu durumu; 'Kuşku Çağı', 'Yeni İmparatorluklar', 'Televizyon Haberlerinin Sonu Geliyor mu?', 'Günümüzde Gazeteci Olmak', 'Bilgi Edinmek Yorucu Bir İştir' alt başlıklarında irdeleyen Ignacio Ramonet'nin 'Medyatik Mesihçilik'[26] olarak nitelendirdiği şartlandırmanın veya 'İmge Kazıcıları'nın medyatik illüzyonları ile, "Egemen sınıflar ve seçkin yardakçıları, kitle iletişim araçları yoluyla geniş yığınları, kolayca illüzyona tabi tutabilmektedirler. Egemen sınıflar, kendi ideolojik ilkelerini-piyasa sistemi, birey özgürlüğü vb.- evrenselleştirerek, 'çağın düşüncesi' imiş gibi[27] sunmaktadır".[28] "Doğru olan ne, yanlış olan ne? Basın, radyo ya da televizyon bir şeyin doğru olduğunu ileri sürüyorsa, o şey kendini bize doğru olarak benimsetiyor, yanlış da olsa! (...) Alıcı, tüm medya aynı şeyi söylüyorsa, olup bitenin doğru biçiminin söylenen şey olduğunu da kabul etmek zorunda; buysa, 'yeni resmi gerçek' denen şeydir".[29]

Egemen medya konusunda Herman ve Chomsky'in kurduğu "Propaganda Modeli, servet ve iktidar eşitsizliği ile bu eşitsizliğin medyanın çıkar ve seçimlerine çeşitli düzeylerdeki etkisi üzerinde odaklanır. Paranın ve iktidarın ne gibi yollarla haberleri eleyip basılmaya uygun olanları seçtiğini, hükümete veya egemen özel çıkar çevrelerine ise nasıl mesajlarını kolayca verme imkânı sağladığını"[30] ayrıntılarıyla inceler.

Propaganda modeli her biri haber eleme süzgeci niteliği taşıyan beş öğeden oluşur: 1) Egemen medya şirketlerinin büyüklüğü, yoğunlaşmış mülkiyeti, kâr amaçlı oluşu ve sahiplerinin serveti. 2) Reklamcılığın medyanın en önemli gelir kaynağı olması. 3) Medyanın, iki temel kaynak ve iktidar odağı olan hükümet ve iş çevrelerinden ve bunların mali destek sağlayıp onayladığı 'uzman'lardan sağladığı bilgileri temel alması. 4) Medyayı hizaya sokmak amacıyla kullanılan yöntem olan 'medyaya yönelik tepki üretimi'. 5) Ulusal bir din ve denetleme mekanizması olan 'anti-komünizm' ve 'bölücülük' yaygaraları...

---

[24] Hakan Ergül, Televizyonda Haberin Magazinleşmesi, İletişim Yay., 2000.
[25] Akt. Ali Bayramoğlu, Yeni Binyıl, "Kamuoyunun Çizdiği Ülke Resmi", 3 Kasım 2000, s.18.
[26] Ignacio Ramonet, Medyanın Zorbalığı, çev. Aykut Derman, Om Yay., 2000.
[27] Bkz. Fatih Aker, Cumhuriyet Kitap, "Dünya Kültürü ve Zorbalaşan Medya", No:565, 14 Aralık 2000, s.17.
[28] Öznur Haznedar, "Medyayı Düşünmek", Cumhuriyet Kitap, No:553, 21 Eylül 2000, s.17.
[29] Ignacio Ramonet, Medyanın Zorbalığı, A.g.e., s.72.
[30] Edward S. Herman-Noam Chomsky, Medya Halka Nasıl Evet Dedirtir?, çev. Berfu Akyoldaş-Tamara Han-Metin Çetin-İsmail Kaplan, Minerva Yay., 2000, s.21-22.

Ortada artık 'objektif habercilik' değil, tümüyle 'tek yanlı yalan' söz konusudur; ve 'Gazeteci olmak ve gazeteci kalmak'[31] da müthiş zordur! Çünkü Polonyalı gazeteci Ryszard Kapuscinski'nin deyişiyle, "Mesleğimizin derinlemesine değişikliğe uğradı. Eskiden gazeteci uzmandı. Şimdi küçük grup, bir sınıfa dönüştü".[32] 'Medya patronları'[33] her şeye egemen oldu...

Bu koşullarda, "Gazetecilerin yaptığı işin kalitesi düşmekte ve meslek büyük hızla güvenilirliğini yitirmekte"yken; "Televizyon haberlerinin sunuluş modeli değişti. Kurgusal bir yapıya sahip bir gösteri niteliğinde olan ana haber bülteni, izleyiciye her zaman bir Hollywood filmi gibi sunulur".[34] "Görüntünün gücüne dayanan televizyon haberciliğinin doruğa çıkıp zaferini ilan ettiği Körfez Savaşı'ndan sonra, (yazılı basın-y.n) bu yenilginin rövanşını almaya çalıştı. Bunu, yeni haber alanları keşfederek başardı; bunlar, tanınmış kişilerin özel yaşamları ile kokuşmuşluğun ve çıkarcılığın yol açtığı rezaletlerdi. Bu (araştırmacı gazeteciliğe karşıt olarak), ifşa gazeteciliği de diyebileceğimiz şeydi".[35] "Medya günümüzde objektif habercilik yapmak yerine, haberi 'süzgeçler'den geçirir".[36]

Haberin sermaye iktidarının ve resmi ideolojinin süzgeçlerinden geçirilerek doğrudan bir propagandaya dönüştürüldüğü coğrafyalar içinde gazetelerin yakılıp,[37] bombalandığı Türkiye ve habercilik etiğine[38] yabancılaşmış apoletli medya, en 'gelişmiş' örneklerden biridir... Mahmut Tali Öngören'in, "Türkiye'nin üzerine çökmüş 'medya'ya karşı çıkmak, onun içyüzünü sergilemek ve korkunçluğunu topluma göstermeye çalışmak hiç de kolay değildir";[39] ya da Türker Alkan'ın, "Basınımız, zamansız tezahürat yapan futbol seyircisine benziyor"[40] diye nitelediği para-medya konusunda şu tabloya göz atarak, gerisini varın siz tahayyül edin...

---

[31] Betül Uncular, Uçurumun Kıyısında, Broy Yay., 2000.

[32] Ryszard Kapuscinski, akt. İdil İpek, Binyıl, "Ah Şu Medya Yok mu?", No:35, 1 Eylül 2000, s.3.

[33] Bkz. Haluk Şahin, Cumhuriyet Kitap, No:545, 27 Temmuz 2000, s.5.

[34] Ignacio Ramonet, Medyanın Zorbalığı, A.g.e., s.37.

[35] Ignacio Ramonet, Medyanın Zorbalığı, A.g.e., s.18.

[36] Edward S. Hermann-Noam Chomsky, Medya Halka Nasıl Evet Dedirtir?, A.g.e.

[37] "4 Aralık 1946'da, Tan gazetesi faşist bir kalabalık tarafından tuzla, buz edilmiş, yazarları Sabiha ve Zekeriya Sertel tutuklanıp mahkemeye verilmişti" (Cumhuriyet Dergi, "Yok Edilen Gazete: Tan", No:767, 3 Aralık 2000, s.12). Ayrıca, Cumhuriyet, 3 Aralık 2000, s.3; Yıldız Sertel, "55 Yıldır Hiçbir Şey Değişmedi"; ve Alpaslan Berktay, "Tan Olayı'ndan Kesitler".

[38] Bkz. Alpay Kabacalı, Başlangıçtan Günümüze Türkiye'de Matbaa Basın ve Yayın, Literatür Yay., 2000; Hıfzı Topuz, Eski Dostlar, Remzi Kitabevi, 2000; Çetin Yiğenoğlu, Gasteci, Gendaş Yay., 2000; Hermann Schlapp, Gazeteciliğe Giriş, çev. Işık Aygün, Konrad Adenauer Vakfı Yay., 2000.

[39] Mahmut Tali Öngören, "Önsöz", Ragıp Duran, Apoletli Medya, Belge Yay., 2. basım, 2000.

[40] Türker Alkan, Radikal, "Hikmeti Hükümet", 16 Aralık 2000, s.5.

Şeytan Üçgeni: Banka-Medya-Holding[41]		
Holding	Banka	MEDYA
Doğan Grubu	Dışbank	KANAL D ve Hürriyet, Milliyet, Radikal Gazeteleri
Dinç Bilgin[42]	Etibank	ATV, KANAL 6 ve Sabah, Yeni Binyıl Gazeteleri
Çukurova Grubu	Yapı Kredi Bankası - Pamukbank	SHOW TV, AKŞAM ve GÜNEŞ Gazetesi
Doğuş Grubu	Garanti Bankası	NTV
Erol Aksoy	İktisat Bankası	CİNE 5
Bayındır Holding	Bayındırbank	BRT
Cavit Çağlar	İnterbank	OLAY TV
Süzer Holding	Kent Bank	KENT TV

1) MEDYA: 'APOLETLİ'SİNE VE 'ÖZGÜR'ÜNE DAİR...

"Erdem çok değerli kokular gibidir.
Ancak onu taşıyanı yaktığınızda
veya ezdiğinizde kokusu etrafı sarar."[43]

"1831'de II. Mahmut'un, 'Bu gazete kutsal şeriata ve devlet düzenine dokunmamak şartıyla, benim iktidarıma çok yardımcı olacaktır' diyerek kuruluş fermanını çıkardığı 'Takvim-i Vakâyı' gazeteciliğinden bugüne, Türk(iye) basınında, II. Mahmut'un sınırlarını aşamayan kapıkulu medya geleneği hâlâ aşılamadı ve hemen hiçbir şey değişmedi! Sermaye ile iç içe geçen medya, 'iktidar oluşturma' fonksiyonunu üstlenirken; basın yapay solunuma zorlandı; iletişim özgürlüğüne ağır darbe vuruldu. Basın cephesinde de sanayici-asker işbirliği yaratıldı. Medya tekelciliği, anti-demokratik otokrasi cephesine dönüştü. Tekelcilikle güdümlü ve subvansiyonlu kalemlerin basını oluşturuldu.

Bu kesitte kötümser Türk(iye) toplumu, korku ve paranoyanın kollarında sarsılırken; eşitlikçi-özgürlük ütopyasını, halkların kardeşliğini hedefleyen köklü değişimlerin yaşanması için Özgür Medya çalışmaları ivme kazandı. Unutulmasın, bugün Özgür Medya babında içimizde hâlâ kıpırdayan insanî bir şeyler kaldıysa eğer, bu, Ape Musalar'ın Özgür Medyası sayesindedir; tıpkı ozanın dediği gibi: 'Yolun düşerse kıyıya birgün/ Ve maviliklerini enginin seyre dalarsan/ Dalgalara göğüs germiş olanları hatırla./ Selamla, yüreğin dolu dolu/ Çünkü onlar fırtınayla çarpıştılar/ Eşit olmayan savaşta/ Ve dipsizliğinde enginin yitip gitmeden/ Sana limanı gösterdiler uzakta'.[44]

---

[41] Ferhan Umruk, Söz ve Eylem Gazetesi, "Mali Sektörde Panik", No:2, Aralık 2000, s.10.

[42] Daha sonra Park Holding (Turgay Ciner), Çukurova Holding (Mehmet Emin Karamehmet) ve MV Holding tarafından satın alındı.

[43] Francis Bacon.

[44] Beranger.

Yıllardır, 'Susma sustukça sıra sana gelecek' diyenlerin verdiği Özgür Medya kavgası, ağır bedelleri göğüsledi. Özgürlük, insan hakları ve demokrasi konusunda yasakçı, yağdanlıkçı, uşak, çifte standartlı olmadı! Özgürlüklerin topyekün savunulabileceğinin altını çizip; 'Bana dokunmayan yılan bin yaşasın' diyenlerin yaptığını, 'Pazar gazeteciliği' diye mahkûm etti! 'Kurtuluş yok tek başına, ya hep beraber ya hiçbirimiz' gerçeğini 'es' geçmeden; muhalif gazeteciliği, 'Le Monde Diplomatique'den Serge Halimi, gibi algıladı: 'Gazetecilik, bir başkasını düşünmek, özellikle de izin verilen tek alınyazısı yaşadığımızdır inancıyla savaşmaktır'.[45]

Özetle Özgür Medya; gerçeklerin, Ape Musa'nın sivri uçlu kalemleriyle yazıldığı bir karşı-tarih ya da resmi ideolojinin tek tip dayatmasında somutlanan 'kontrollü topyekûn iletişim'in, 'Spice Girls/Baharat Kızlar' kuşağı yaratmasına; yani hiçbir değer yargısına sahip olmayan, 'Fark etmez!' tepkisizliğiyle, ne isteyip istemediğini bilmeyen depolitize toplum yaratmasına; resmi ideoloji ve 'YDD' dayatmalarına başkaldırıdır.

Çünkü işlerliğiyle kapitalist yeniden üretimin hizmetindeki 'YDD' medyası; emekçi yığınların sürüleştirilmesinin, tek tip itaatin yaratılmasının, cola-blucin 'kültürünün' egemen kılınmasının; dünyanın Kuzeylileştirilmesinin aracıdır. Yani zihin yönlendirme aracı olarak medya; Devletin İdeolojik Aygıtları'ndandır (DİA); emekçilerin, muhakeme, algılama yeteneğini zedeleyerek kapitalist egemenliği cilalayan terör aygıtıdır.

Burjuva egemenliği insan(lık)a, tüketimi kutsayan medya kırbacıyla saldırıyor. Başroldeki suçlu, insan(lar)ı dört yandan kuşatıyor. Her yerde, ama hemen her yerde medya aracı çıkıyor karşımıza. Lokantada yemek yerken bile düşünmeyeceksiniz. Çünkü bir şeyler atıştırırken karşıda en yüksek faiz veren bankanın reklamı hazır ve nazırdır. Öte yandan otobüste açılıp okunan gazetedeki manşet, sinsice istediği insan tipini üretiyor. Muhaliflerin her türlü baskıya maruz bırakıldığı kapitalist düzende, medya da görünmeyen bir hapishane işlevini üstleniyor. Beyinleri iğdiş edip insana ait ne varsa teslim almak istiyor. 'YDD'nin medyatik erki, emekçileri, tükenen tüketiciler yığınına indirgenmiştir.

Emekçileri, tükenen tüketiciler yığınına dönüştüren medya, 'In'li ve 'Out'lu 'yükselen değer'lerde somutlanır. 'In' ve 'Out' sözcüklerine sığdırılan tercihler, egemenlerin çıkarlarının hizmetkârıdır ve başka ölçü tanımaz... Türkçeye çevirirsek 'In' gözde ve revaçta olanı yani 'yükselen değer'i, 'Out' ise çöpe atılanı yani 'değer kaybeden'i ifade eder. Kapitalist medyanın körüklediği 'yükselen değerler'le faili meçhul cinayetler, işkenceler, zindanlar, katliamlar 'In'... Yaşama hakkı, çalışma hakkı, fikir özgürlüğü ve tüm temel insan hakları 'Out'...

[45] Serge Halimi, Le Monde Diplomatique.

Gazete kapatma, parti kapatma, parti binalarını, gazete bürolarını bombalama, yakma 'In'... Emek, çalışmak, dürüstlük, alın teri vb. 'Out'... Ar, namus, haya, onur, inançlar, idealler 'Out'... Savaş, ırkçılık, Kürt ve işçi-emekçi düşmanlığı, zulüm, İslâm 'In'... Barış, kardeşlik, eşitlik, adalet, bağımsızlık, özgürlük, demokrasi, sosyalizm, insanlık vb. ne varsa 'Out'tur...

Özetin özeti Özgür Medya maratonu; resmi ideolojinin 'In'li, 'Out'lu denklemini bozmanın, kitleler nezdinde tersine çevirmenin aracıdır... (...)

Özgür Medya ise, Prometheus'tur; Ateş Hırsızı'dır; Zeus'un gazabına maruz kalsa da pişman olmayan bir ısrar ve dirençtir. T.C'nin, gerçekleri dile getiren Özgür Medyaya tahammülü olamaz; olsa olsa tanrısı Hermes olan 'apoletli medya'ya tahammülü olabilir! Hermes'in, Grek panteonunda 'Tanrıların ulağı' olduğu bilinir. Zeus'un diğer tanrılarla, tanrıların birbiriyle ve insanlarla haberleşmesini/iletişimini sağlayan odur. Ve ilginçtir ki, bir medyatörün tüm özelliklerini taşır. Örneğin, Olympos'un en ikircikli tanrısıdır. Söz'ün efendisidir; hem sözleşmenin/yeminin, hem de bunların zorunlu unsuru yalan'ın. Yalan, Hermes'in birincil özelliklerindendir, henüz bir günlük bebekken kundağından çıkıp kardeşi, Güneş Tanrısı Apollon'un sığırlarını çalmış, bunların izlerini birbirine karıştırıp kendi ayak izlerini de gizleyerek mağaraya saklamış, Apollon kendisini bulduğunda, Zeus'un mahkemesinde yalan yemin ile hayvanları çalanın kendisi olmadığını öne sürmüş, sonunda, Apollon'u kaplumbağa kabuğundan yaptığı gitarla tavlayarak sığırlara el koymuştur. Hesiodos'da da, Baştanrı Zeus'un Pandora'yı yaratırken ona söz (yalan-dolan, hile) yetisini vermesini Hermes'den istemiştir.

Hermes, 'Yalan İmparatorluğu' olan kapitalist medyanın tanrısıdır; Çünkü kapitalist medya, adı üzerinde, kapitalist sistemde dolayımın denetimini üstlenmiş kurumdur; sistem adına, dolayımın (iletişim, haberleşme, bilgilenme) yönlendiriciliğini yapar. Bu ise, kaçınılmaz olarak YALAN'ı getirir beraberinde. Yani 'bilginin demokratikleştirilmesi', 'iletişimin yaygınlaştırılması', 'haber alma hakkı' falan derken; habercilik adına habersizleştirme, iletişim adına manipülasyona/şaşırtmacaya kapı açar. 'İletişim nedir?' sorusuna, ağdalı akademik jargondan, genelleştirilmiş 'teorik soyutlamalar'a uzanan çeşitli 'yanıtlar' verilirken; Chomsky'nin yazdığı gibi, 'Beş yüzyıl önce başlayan fetih (ve yağma) devam ediyor; hem de fethedenler ve fethedilenler, yağmalayanlar ve yağmalananlar değişmeden; ayrıca da, bilim ve iletişim her zamankinden daha çok fetihçilerin ve yağmacıların hizmetinde olmak kaydıyla... Alabildiğine süslü retoriğe rağmen, ileri iletişim teknolojisi; yalan üretmenin, yalanı büyütüp yaymanın etkin bir aracı hâline gelmiş durumda... Gerçek dünyada söz konusu olan,

iletişim olanaklarının serpilip gelişmesi değil, gerçek anlamda iletişimin ortadan kaldırılması, bir bakıma iletişimin inkârıdır...'[46]

Yalanlarıyla, gündelik hayatımızı ve geleceğimizi karabasana dönüştüren 'apoletli medya', elbette 'tarihsiz' değil. Kökleri Osmanlıya uzanan Türk(iye) basını, güçlü 'kapıkulu' gelenekleriyle şekillenmişti, besleme ve devletçiydi. Devraldığı 'kapıkulu' gelenekleriyle Türk(iye) basını, Babı Ali (ya da artık Medya Plaza) çetesine dönüştü. Takkelilerin takkesizlerin, Müslüman geçinenlerin din tüccarlarının, mafyacıların MİT'çilerin ve döneklerin oluşturduğu Türk(iye) basını, durmadan yalanın egemenliğini üretir. Burjuva egemenliği, insanlara, tüketim kutsamaları ve medyanın kırbacıyla saldırıyor. Sinsice, istediği insan tipini üretiyor Türk(iye) medyası. Muhaliflerin, her türlü baskıya maruz kaldığı koşullarda egemen medya hapishane işlevini görüyor. Beyinleri iğdiş etmeye çalışıyor. Elde ettiği sonuçlarla da yetinmeyip insana ait olan her şeyi teslim almak istiyor. Suratına 'şirinlik' maskesi geçirmiş 'sahtelik'in, 'yükselen değer(sizlik)' kılındığı iklimin baş aktörlerinden, Frankeştayn'ı andıran egemenlerin kontrolündeki basının tek sesli tiranik egemenliğinin; Can Dündar'ın deyişiyle, 'Sözlerimizi geveliyoruz, yoksa hepimiz içerde olurduk,'[47] dedirten gerçeği var!

Tanrısı Hermes olan 'apoletli medya'ya inat; sözlerini gevelemeyen, içeri düşmeye, faili meçhule kurban gitmeyi kaale almayan Ateş Hırsızı'ı Özgür Medyanın başına getirilenler, bir nebze de olsa, Kutlu Savaş'ın 'Susurluk Raporu'na da yansıdı. 'Devlet sırrı' ilan edilen Susurluk'un ne olduğunun 'sır' değildir! Örneğin Ülkede Gündem'in, 22 Şubat 1998 tarihli nüshasının 11. sayfasında Kutlu Savaş'ın 'Susurluk Raporu'nun gizli tutulan 75. sayfasında, çete tarafından katledilen gazetecilerden İzzet Kezer, Hafız Akdemir, Yahya Orhan, Mecit Aygün, Halit Güngen, Cengiz Altun, Çetin Ababay'ın katli ile Burhan Karadeniz'in felç olmasına yol açan saldırıları çetenin düzenlediği itiraf edildi.

Ancak bu döküm de eksik! Hüseyin Deniz, Özgür Gündem, 10 Ağustos 1992; Kemal Kılıç, Özgür Gündem, Yeni Ülke (Urfa), 18 Şubat 1993; Ferhat Tepe, Özgür Gündem (Bitlis), 9 Ağustos 1993; Safyettin Tepe, Yeni Politika (Bitlis), 22 Ağustos 1995; Aysel Malkaç; Nazım Babaoğlu, Özgür Gündem, 12 Mart 1994 vb.nden söz edilmiyor. Ayrıca yine çete kurbanı Ali İhsan Özgür, Politika, 22 Kasım 1978; Abdi İpekçi, Milliyet, 1 Şubat 1979; Turan Dursun, 2000'e Doğru ve Yüzyıl Dergisi, 4 Eylül 1990; Bülent Ülkü, Körfez'e Bakış, 1 Nisan 1992; Hatip Kapçak, Hürriyet (Mazıdağı), 18 Kasım 1992; Nanuk Tarancı, Gerçek, 20 Kasım 1992; Uğur Mumcu, Cumhuriyet, 24 Ocak

---

[46] Noam Chomsky.

[47] Can Dündar, SiyahBeyaz, 26 Haziran 1995, s.9.

1993; M. İhsan Karakuş, Silvan Gazetesi, 13 Mart 1993; Ercan Gürel, Hürriyet Haber Ajansı (Bergama), 20 Mayıs 1993; Rıza Güneşer, Halkın Gücü, 14 Temmuz 1993; Muzaffer Akkuş, Milliyet (Bingöl), 20 Eylül 1993; Erol Akgün, Devrimci Çözüm, 8 Eylül 1994 vd'leri göz ardı ediliyor! (...)

'YDD' medyasının yalan imparatorluğuna satılmayıp, teslim olmamış Özgür Medya, çağının büyük sorun(n)ları karşısında tavır alan, kavgalarına katılandır. Aklın ve emeğin değerlerine yaslanıp, yerleşik düzene ve değerlerine kuşkuyla bakan, sorgulayan ve karşı çıkarak başkaldıran eleştirelliktir. Uyumcu ve ortalamacı olmayan, aykırı vicdan ve emekten yana saf bağlamış özgürlükçü-insani duruştur; Don Kişot'tur; ya da (kanımca!) Murathan Mungan'ın dizelerindeki ısrar ve umuttur: 'Şimdi menzili yurt tutanlar/ ne yollar, ne yıllardan geçeceksiniz/ çiçek atın yenilmiş asilere/ güvenin her çağda ve her yerde/ uzakları iyi bilen çocuklara'!"[48]

SERMAYE MEDYASININ F-TİPİ ÇIĞIRTKANLIĞI

"Ölü mü denir şimdi onlara
Durmuş kalpleri çoktan
Ölü mü denir şimdi onlara
kımıldamıyor gözbebekleri
Ölü mü denir peki
En büyük limanlara demirlemiş
en büyük gemiler gibi
kımıldamıyor gözbebekleri
Ölü mü denir şimdi onlara.
Suratları gergin
suratları kararlı
Belli ki çok beklemişler
Kabuğundan çıkan bir portakal gibi
gelen sabahı
suratları gergin
bir savaş alanına benziyor suratları
dudakları nemli
son defa bir insan etini öpüp
yani son defa bir gerçek insan etini
hızla kapanmışlar öyle
geçirmiyor gövdeleri soğuğu
geçirmiyor sıcağı da ve

[48] Temel Demirer, Sosyalist İktidar, No:139, 27 Şubat 1998.

ikiye ayrılmış bir nehir gibi bacakları
akıyorlar sonsuza
Ölü mü denir şimdi onlara."[49]

Apoletli Türk(iye) medyasının kapkara icraat ve vukuatlarla dolu geçmişi, bugündeki yönelişlerini belirlerken, apoletli medyanın en son 'yapıtlar'ından biri de ('Andıç'ın ardından![50]) F-Tipi cezaevleri uygulamasına karşı süresiz açlık grevleri[51] ve/veya 'Hayat Kurtarma Operasyonu' denilen harekât konusundaki tutumudur...

TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun eski Başkanlarından Sema Pişkinsüt'ün, 'Polis devletinden kurtulalım'[52] dediği Türkiye'de, 'F-tipi ile izolasyonun hedeflendiği'[53] kimse için 'sır' değildir. "F-Tipi hücreler, her şeyden önce şu anda cezaevlerinde yatan devrimcileri tehdit ediyor. Ama tehdit sadece onlara yönelik değildir. Hükümet, öylesine amansız bir neo-liberal saldırıya geçmiştir ki, emekçi sınıfların bu saldırıya git gide daha sert karşı koyması neredeyse kaçınılmazdır. F-Tipi aynı zamanda işte bu mücadeleyi de tehdit ediyor. Geleceğin her grevcisi, her direnişçisi F-Tipi hücre tehdidi altındadır"![54] Türkiye toplumunun F-Tipi örgütlenmesi amaçlanmaktadır...

Kaldı ki, 'Dünya artık F-tipini kabul etmiyor'ken;[55] cezaevlerindeki harekât ile muhaliflerin hücrelere tıkılması yanında, toplumun 'F-Tipi' örgütlenmesi ile birlikte tüm muhalefetin 'yaşayan ölüler' hâline getirilmesi istenmektedir. Yani söz konusu terörist uygulamanın ardında bir 'ideolojisizleştirme trendi'[56] ile emekçileri yıldırma emeli yatıyordu... Bunu bilmesine karşın, gerçeği altüst ederek, 'vatan-millet-sakarya' edebiyatına sığınan para-medya, harekâtın gerçek niteliğini gizlemek için, (istisnaları dışında) elinden geleni ardına koymamıştır.

İşte birkaç örnek...

Operasyon günü kimi gazete manşetleri şöyleydi: Milliyet: 'Sahte Oruç... Kanlı İftar...' Hürriyet: 'Devlet Girdi...' Türkiye: 'İnfaza Müdahale...' Milli Ga-

---

[49] Edip Cansever.

[50] "Yakın zamanda ortaya çıkan 'andıç' belgeleri, TSK'nın Türk halkının iyiliği için yapmayacağı şey olmadığını gösteriyor. Bu belgelerde ismi geçen bazı kişilerin, belgelerin hazırlanışının akabinde ya suikasta maruz kalmaları ya da işlerinden atılmaları, otoriter babanın 'tekdirle uslanmayan' çocuğunu kötekle cezalandırmasına benziyor" (Ahmet İnsel, Radikal İki, "Ülkeyi Çok Sevmek", 19 Kasım 2000, s.5).

[51] Bkz. Hüsnü Öndül, 2000'de Yeni Gündem, "F-Tipi'ne Karşı Süresiz Açlık Grevi Eylemi", 25 Kasım 2000, s.8.

[52] Sema Pişkinsüt, Cumhuriyet Dergi, "Yargı Kimin İçin İşliyor", No:752, 20 Ağustos 2000, s.8-11.

[53] M. Enis Tayman, Yeni Binyıl, "Cezaevi Dosyası-2", 19 Aralık 2000, s.14.

[54] Veysi Sarısözen, 2000'de Yeni Gündem, "F-Tipi'ne ve Ölüm Oruçları", 25 Kasım 2000, s.6.

[55] Yücel Sayman, Radikal, "Sesini Duyan, Yüzünü Gören Yok", 11 Aralık 2000, s.6.

[56] Gülseren Adaklı, Gündem Aktüel, 17 Aralık 2000, s.2.

zete: 'Gecikmenin Faturası Ağır Oldu' Zaman: 'Sahur Operasyonu...' Akid: 'Vah Memed'im...' Yeni Şafak: 'Ölüme Müdahale..' Aklı selimin (savaş çığırtkanlığıyla) rafa kaldırıldığı bu manşetler, kesinlikle tek yanlı (devlet) açıklamalara yaslanırken 'habercilik' değil, propaganda misyonunu üstleniyordu...

Oktay Ekinci'nin açıkladığı 'F-Tipi Mimari'nin sakıncalarına rağmen,[57] F-Tipini neredeyse 'beş yıldızlı lüks otel' ilan eden para-medya, şunları bile diyebildi: "Yazarımız Fikret Bila, F-tipi cezaevlerine mahkûmlardan önce girdi, inceledi. Ve işte sonuç: F-tipi çağdaş ölçülere uygun"![58]

Prof. Dr. İonna Kuçuradi, "Cezaevlerindeki insanlarımızın şiddetli bir güvensizlik duygusunu ve içinde bulundukları koşullarda bu güvensizlik duygusundan kaynaklanan bir çaresizlik duygusunu yaşıyorlar"[59] derken; "Tam pansiyon 'F-Tipi'dir. Kamuoyu desteği arayan Adalet Bakanlığı F-Tipi cezaevlerini halka açıyor. 20 kişilik gruplar hâlinde tur düzenleyen Adalet Bakanlığı ziyaretçilere kuru pasta ve çay ikram ediliyor"du![60]

İsmet Berkan[61] (vb. yazarlar) 'süresiz açlık grevi' kararı alanlara, tıbbi etik kurallarına aldırmadan müdahale edilmesi gerektiğinin propagandasını yaparken, TTB'yi de dolaylı (veya direkt) olarak 'zan altında bırakma'ya özel bir gayret sarf ediyorlardı.[62]

'Ölüm orucundakilerin, ölümü bir şantaj aracı olarak, yücelttiği' yalanına sarılan para-medya; Yıldırım Türker'in, "Ölüm orucuna girenlerin amacı ölümü yüceltmek, zaferi ölümle tartmak değil".[63] "Ölüm, sus! Hayat, konuş!";[64] Işıl Özgentürk'ün, "Ölüm, dıştalanmaktan daha az korkutucudur";[65] Şükran Soner'in, "Ey sağduyu neredesin?";[66] Ahmet Kahraman'ın, "Hepimiz Katiliz";[67] Celal Başlangıç'ın, "Çözüm 'ölüm'süz olsun";[68] Umur Talu'nun, "Önce hayat!"[69] "Kaç kişi ölürse piyasa etkilenir?";[70] Tevfik Taş'ın, "Yüzlerce insan

---

[57] Bkz. Oktay Ekinci, Cumhuriyet, "F-Tipi ve 'Mimarlık'", 17 Aralık 2000, s.17.

[58] Milliyet, 23 Kasım 2000, s.16.

[59] İonna Kuçuradi, Cumhuriyet, "İnsan Hakları Eğitimi Yetersiz", 26 Temmuz 2000, s.6.

[60] Yeni Binyıl, 4 Ağustos 2000, s.14.

[61] İsmet Berkan, Radikal, "Ölüm Orucları", 3 Aralık 2000, s.3.

[62] Hem de Ata Soyer'in, "Açlık grevi yapana ve hekime, idarenin zorla besleme konusunda baskı yapması doğru değil. Kişi zorla beslemeyi reddediyorsa, karara riayet edilmeli" demesine aldırmadan..." (Radikal, "Açlık Grevleri ve Hekim", 3 Aralık 2000, s.11).

[63] Yıldırım Türker, Radikal İki, "Ölüm ile Oruç", 10 Aralık 2000, s.7.

[64] Yıldırım Türker, Radikal İki, "Ölüm, Sus! Hayat, Konuş!", 24 Aralık 2000, s.3.

[65] Işıl Özgentürk, Cumhuriyet, 24 Aralık 2000, 20.

[66] Şükran Soner, Cumhuriyet, "Ey Sağduyu Neredesin?", 14 Aralık 2000, s.13.

[67] Ahmet Kahraman, 2000'de Yeni Gündem, "Hepimiz Katiliz...", 5 Aralık 2000, s.3.

[68] Celal Başlangıç, Radikal, "Çözüm 'Ölüm'süz Olsun", 2 Aralık 2000, s.8.

[69] Umur Talu, Milliyet, "Önce Hayat!", 17 Aralık 2000, s.23.

hapishanelerde F-Tipine karşı açlık grevinde. 'Hak etmişlerdi' deyip geçiştirmeye hakkınız var mı?"[71] (ve Aydın Engin'in, Oral Çalışlar'ın) haykırış ve uyarılarına, kulaklarını tıkarken, bir 'Ceza Sömürgesi'nden başka şey olmayan Türkiye gerçeklerini özenle hasıraltı ediyorlardı...

Bunlardan biri de Hürriyet Gazetesi'nin 'başı' Ertuğrul Özkök'tü... Uzlaşma arayışlarını köşesinden torpilleyen onun, "Kime telefon etsem, devletin bir avuç insanla pazarlık ettiği görüntüsünden rahatsız"[72] demesi üzerine Aydın Engin, "Bugün içerde ölüme yatmışların çoğu benim gerçek 'hapishane arkadaşlarım'. Siyasal konularda kıyasıya kapıştığımız, ama hapishane koğuşunda somun bölüşüp kurtlu mercimeğe kaşık salladığım arkadaşlarım... Onları Özkök'ün arkadaşları olmaması doğal. Tersi şaşırtıcı olurdu. Peki, Ertuğrul Özkök'ün, arkadaşı olmayan 'yurttaşları'na karşı aydın sorumluluğu taşıması (...) hiç aklına gelmiş midir?"[73] diye soruyordu...

Ne Ertuğrul Özkök, ne de benzerleri mahpuslardan gönderilen şu satırlara 'itibar' etmedi... Örneğin Buca mahpusundan Ümit Kanlı, Duygu Asena'ya yazdığı mektupta, "Zaten yaşatmak istemiyorlar bizi; Ulucanlar'da, Burdur'da, Bergama'da olduğu gibi öldürmek, kolumuzu kopartmak, çenemizi kırmak, yok etmek istiyorlar. Bizi hücrelere gömmek istiyorlar. Bu nedenle takıyoruz alnımıza kızıl bantları. Bu nedenle yatıyoruz ölüme... Ölüm, soğuk ve itici bir kelime olarak gelebilir size. Ama inanın onursuz, değersiz, düşüncesiz bir yaşama yeğdir" derken, Barış Yıldırım da ekliyordu: "Şimdi gidiyoruz. Bize biçtikleri F-Tipi kafesler yerine, kendi biçtiğimiz kızıl bantlı ak kefenlere gireceğiz. Niçin diye sormayın. Sorunuz eksik olur. 'Ben onları niçin seviyorum?' diye sorun... 'Ya onurun, ya canın!' şantajına canımızı sunarak yanıt veriyoruz... Bize müsaade..."[74] Ceyhan Hapishanesi'nden Mustafa Önder de dizelerinde şöyle haykırıyordu: "Evet, biz gidiyoruz, siz hoşça kalın/ Hoşça kal anam, yârim./ Hoşça kal kardeşim, arkadaşım/ Hoşça kalın dostlarımız, hoşça kalın geride bıraktıklarımız/ Hoşça kalın dağlar, ovalar, sokaklar/ Hoşça kal deniz ve gökyüzü/ Sen de hoşça kal kâğıt kalem/ Yaşam yolunun yeni ufuklarına yelken açıyoruz. /(...)/ İsterseniz yumun gözlerinizi, tıkayın kulaklarınızı.../ İsterseniz duyun bizleri/ Seyredin hücre hücre eriyişimizi/ Anlatın çocuklarda masallarda,/ yıldızların arasında yıldızlar gibi kayışımızı.../ Ama önce hoşça kalın.../ Belki

---

[70] Umur Talu, Milliyet, "Kaç Kişi Ölürse Piyasa Etkilenir?", 12 Aralık 2000, s.23.
[71] Tevfik Taş, Radikal İki, "Hukuk Ey Hukuk!", 3 Aralık 2000, s.6.
[72] Ertuğrul Özkök, Hürriyet, 14 Aralık 2000.
[73] Aydın Engin, Cumhuriyet, "'İçerdeki' Yurttaşlar", 15 Aralık 2000, s.5.
[74] aktaran Duygu Asena, Milliyet, "Bu Çığlığa Kulak Verin", 12 Aralık 2000, s.17.

son vedaya vakit kalmaz/ Belki vedalaşmak dar vakitlere sığmaz/ biz gidiyoruz/ Bu bizde size son veda/ Elveda..."[75]

Ya para-medyanın şu 'yakma' söylencelerine[76] ne demeli? Onlar, sadece bir varsayım olarak bile, 'acaba, yakıldılar' mı diye bile sormak gereksinimini duymadı... Oysa tarih, yakanların ateşleriyle kavrulmuş yakılanlarla doluydu... Örnek mi? Adı, Jean Hus, Çek din reformcusu. Ortaçağ'dan Reform dönemine geçişin habercisi sayılan savaşımı yüzünden Engizisyon tarafından yakılarak öldürüldü. Yıl 1415'ti... Adı, Jeanne d'Arc. Engizisyon'un dayattığı düşüncelere boyun eğmediği için diri diri yakıldı. Yıl 1431'di... Adı, Girolama Savonarola; Engizisyon kararı ile asılıp yakılarak idam edildi. Yıl 1498'di... Adı, Giordano Bruno. İtalyan filozofu, matematikçisi idi. Engizisyon tarafından ölüm cezasına çarptırıldı. Ölüm hükmü kendisine okunurken, yargıçlara, "Beni ölüme yollarken siz benden daha çok korkuyorsunuz!" dedi. Çok geçmeden ağzı tıkaçlı bir hâlde, diri diri yakıldı. Yıl 1600'dü... Yani onların yakıldıkları ateşler aydınlattı dünyayı... Engizisyon zulmüne karşı zafer diri diri yakılanların alevleriyle beslendi... Apoletli medya bunlara hiç kafa yormadı... Hatta Almanya mahpuslarında Kızıl Ordu Fraksiyonu'na reva görülenleri bile,[77] aklının kenarından geçirmedi...

Bilal Çetin, "Cezaevlerinin bazı terör örgütlerinin ana yönetim karargâhı hâline gelmesi sürpriz değildi. Ancak Bayrampaşa'da karşılaşılan direniş, çok sayıda silah ve bomba bulunması, tam bir şaşkınlık yaratıyor. Ve Ankara kesin kararını veriyor: Bundan böyle çete, terör ve mafya suçluları koğuşta kalmayacak"[78] diyordu! Acaba öyle miydi? Kesinlikle 'Hayır'! "İlk Ergin kardeşler gidecek... denilen F-Tipi cezaevlerine siyasiler konuldu"![79] Örneğin Nuriş'in rahatı yerindeydi... Anımsayın: "Uşak E-Tipi Kapalı Cezaevi'ni ele geçiren Nuriş Çetesi isyan etti, jandarma müdahale edemedi..."[80] "Nuriş katliam yaptı..."[81] "Devlet, 6 mahkûmu cezaevinde işkenceli sorgudan geçirip öldüren Nuriş lakaplı çete başını, 'bütün şartlarını kabul ettikten sonra' teslim alabildi..."[82] "Kapatıldığı cezaevinde olay çıkartıyor, cinayet işliyor, silahlı çatışmalara giriyor ama kimse ona dokunamıyor: Nuriş'in hamisi kim?"[83]

---

[75] akt. Aydın Engin, Cumhuriyet, "Çığlık Çığlığa...", 4 Aralık 2000, s.5.
[76] Bkz. Ali Bayramoğlu, Yeni Binyıl, "Ateş, Bilinç ve İnsan", 24 Aralık 2000, s.28.
[77] Bkz. Anne Steiner-Loic Debray, Kızıl Ordu Fraksiyonu -Avrupa'da Gerilla Mücadelesi, çev. Ruşen Çakır, Metis Yay., 2000.
[78] Bilal Çetin, Yeni Binyıl, "Cezaevleri Dehşeti", 20 Aralık 2000, s.13.
[79] Radikal, 25 Aralık 2000, s.1.
[80] Yeni Binyıl, 3 Kasım 2000, s.14.
[81] Radikal, 3 Kasım 2000, s.7.
[82] Yeni Binyıl, 4 Kasım 2000, s.1.
[83] Yeni Binyıl, 3 Kasım 2000, s.1.

Okay Gönensin, "Cezaevlerindeki ölüm oruçlarının böyle korkunç bir sonla noktalanacağı belli olmuştu. Direnişi yöneten örgütlerin 'oyunu' çok sayıda ölüm üzerine kurdukları, hem iyi niyetli aracılık çabalarına hem de Adalet Bakanı'nın F-Tipine erteleme kararına karşı takındıkları tavırla anlaşılmıştı. İki cezaevi arasındaki telefon konuşmasında 'biri kendini yaksın' talimatı bu direnişi yönetenlerin tarzını anlatmaktadır"[84] demesine diyordu; ama onu tekzip edercesine İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, cezaevlerine operasyon için bir yıldır hazırlık yaptıklarını belirterek, "Seçilmiş komandolar bir yıldır özel eğitim alıyordu. F-Tipi cezaevlerine kimin yerleşeceği bile belliydi"[85] diye haykırıyor ve de Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk ekliyordu: "Hayata Dönül Operasyonu, Cumhuriyet döneminde cezaevlerinde yapılan en iyi planlanmış ve başarıyla uygulanmış, en kapsamlı müdahaledir"![86] Ayrıca resmi açıklamalarda da, "Operasyon, hem ölüm oruçlarına hem de koğuş sistemine son verdi. F-Tipi cezaevlerine nakiller resmen başladı"[87] deniyordu... Okay Gönensin hazretleri bunlara ne buyurur acaba?

Ali Bayramoğlu, "Kimse kendini kandırmasın, taraf olmak zorunda hissetmesin... Bu siyasetin sıfır noktasıdır. Bu, insan hayatını kurşun hâline getiren, insan yaşamı üzerine pazarlık yapan ilkel ve vahşi bir oyunun son perdesidir. Oysa erdemlerin anası insan hayatı değil midir?"[88] diye sormasına soruyor da, insan merak ediyor, Ali Bayramoğlu uzayda mı yaşıyor? Kulakları sağır, gözleri kör mü? Bayramoğlu "galiba anımsar"... Para-medya haykırıyordu: "İçerden ateş açıldı... İki erimiz şehit oldu...[89] Devlet yıka yıka girdi... 9 yıllık hâkimiyet son buldu... Bazı eylemciler, hayatlarını kurtardıkları için devlete teşekkür etti"![90] Tam da bu haykırışlar arasında, "Kimsenin ölmesini istemiyoruz"[91] diyen Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'ün düğmeye basmasıyla, "Ölüm orucuna 61. günde müdahale edildi, onlarca kişi katledildi... Ölümler devletten geldi..."[92] "Kayıp mahkûmlar bulunamadı... Bayrampaşa Cezaevi'nden 8 kişinin kayıp olduğu öne sürüldü..."[93] "Nakiller katliama dönüştü..."[94]

---

[84] Okay Gönensin, Yeni Binyıl, "Göz Göre Göre...", 20 Aralık 2000, s.3.
[85] Sadettin Tantan, Yeni Binyıl, 20 Aralık 2000, s.1.
[86] Hikmet Sami Türk, Cumhuriyet, 25 Aralık 2000, s.1.
[87] Yeni Binyıl, "F-Tipine Kanlı Geçiş...", 20 Aralık 2000, s.1.
[88] Ali Bayramoğlu, Yeni Binyıl, "Oyunda Son Perde", 20 Aralık 2000, s.16.
[89] Daha sonra ölen askerlerden birini G-4 mermisiyle vurulduğu ortaya çıktı!
[90] Milliyet, 20 Aralık 2000, s.1.
[91] Hikmet Sami Türk, Cumhuriyet, 8 Aralık 2000, s.1.
[92] 2000'de Yeni Gündem, 21 Aralık 2000, s.12.
[93] Alper Turgut-Necati Aygın, Cumhuriyet, 27 Aralık 2000, s.5.
[94] Celal Yılmaz, Cumhuriyet, 27 Aralık 2000, s.5.

Meclis İnsan Hakları Komisyonu üyesi Mehmet Bekaroğlu'nun Sincan F-Tipi izlenimleri de şöyle: "Amaca ulaşılamadı. Operasyon hayata dönüş için yapıldıysa başarısız, F-Tipi cezaevlerini açmak içinse o zaman başarılı oldu".[95] "Avrupa'dan gelecek gözlemciler, mahkûmlardaki darp izlerinin geçmesi için oyalanıyor...[96] Sevk sırasında dayak yemeyen yok. Hayata dönüş operasyonu başarısız oldu. Sadece Sincan'da 131 mahkûm ölüm orucunda, 131'i de açlık grevinde. 74. günde 4'ü hastaneye kaldırıldı. Kötü haber almamız an meselesi"![97]

Evet Bay Bayramoğlu, işte böyle oldu: "F-Tipi katliam... Havadan, karadan yapılan 'Hayata Dönüş' müdahalesi çok sayıda kişiyi hayattan kopardı... İkinci aşamada verilen sözlere rağmen F-Tipi'ne geçildi"![98]

Bir nokta daha... Bakın Bilal Ertürk[99] ne diyor: "Ulucanlar'dan Sincan'a 8 kişilik rink aracında 15 kişi sevk edildik. Aramızda 16 yaşında bir çocuk da vardı. Araçta Çankırı, Ceyhan, Malatya cezaevlerinden Sincan'a sevk edilen ve bazıları ölüm orucunda olan mahkûmlar da vardı. Durumları, çok kötü görünüyordu. Kafa, kol, burun, her tarafları kırıktı. Sincan'a geldiğimizde bizi indirip çırılçıplak soydular. Elleriyle vücudumuzun her tarafına, makatımıza bile baktılar. Ağır dayaktan geçirdiler. Herkesin üzerinde sadece bir don bıraktılar.

F-Tipi için özel otel deniyordu. Evet, mimarisi çok iyi ama insanı çıldırtacak bir mimari. Havalandırma kapısı kapalı, tek başına kimsenin sesini duymadan, görmeden kalıyorsun. Bir süre sonra havalandırma penceresinin arkasında görülen duvarı bile pencereye yapıştırılmış bir kağıt gibi görmeye başladım, derinlik hissimi kaybettiğimi düşündüm. Türkü söylemek istedim, ses öyle yankılanıyordu ki, melodiler kayboldu. Tutuklular bazen kapılara vurup slogan atıyorlardı. Ben de vurdum, çünkü o sesler bile bir yaşam belirtisiydi. Yan hücredekiyle konuşmak istedim, bir iki kelime sonra sesler karışıyor. Yetmezmiş gibi sayıma gelen gardiyanlar günde iki kez dayak atıyor.

Gardiyanlar ilk gün herkese çakmak dağıttı, biz sigara da verileceğini düşündük. Ancak ben çıkana kadar sigara vermediler. Çakmak dışında bir şey vermediler. Kaloriferler yanmıyordu, çıplaktım, soğuktan donacağımı düşündüm. Ailemin getirdiği giyecekleri de vermediler, sanırım tek tip elbiseye geçecekler.

---

[95] Mehmet Bekaroğlu, Radikal, 2 Ocak 2001, s.8.

[96] "Kocaeli F-Tipi'nde görüşe izin yok" (Radikal, 2 Ocak 2001, s.8).

[97] Mehmet Bekaroğlu, Yeni Binyıl, 2 Ocak 2001, s.1.

[98] 2000'de Yeni Gündem, 20 Aralık 2000, s.1.

[99] "İtinayla hayat kaydırılır: Kızılay gezisi Sincan F-Tipi Cezaevi'nde son buldu... 19 Aralık 2000'de yapılan F-Tipi cezaevlerini protesto gösterileri sırasında Kızılay'da gezmeye çıkan işadamı Bilal Ertürk ve memur arkadaşı bir anda kendilerini hapishanede buldu" (Kemal Göktaş, Radikal, 28 Aralık 2000, s.1).

İkinci gün artık yalnızlıktan çıldırmak üzereydim. Belki hastaneye götürürler, insan yüzü görürüm diye havalandırmaya açılan pencerenin camıyla vücudumu bile kesmeyi düşündüm. Orada biraz daha kalsaydım kesin intihar ederdim. Orada uzun süre kalanlar için ölüm bir kurtuluş. Gardiyanlar bile, 'Burası bizim için de hapishane' diyorlar. Bir insanı o şartlarda tutmak imkânsız, kesin intihar edenler olacak. Bizimle birlikte alınan 16 yaşındaki bir çocuğu da tek kişilik odaya attılar. Onun hâlini düşünmek bile istemiyorum. Beni bir gece Ulucanlar'da farelerin, lağım sularının bulunduğu, penceresiz bir yerde tuttular. F-Tipinde burayı bile özledim. Fareleri bile özledim.

Tahliyeme inanamadım, o odadan hiç çıkamayacağımı düşünüyordum. Çıkarken elbiselerimi istedim. Koridorda bulunan bir çöpü gösterip, 'Orada al' dediler. Çöpü açınca içinde kanlı elbiselerle birlikte, dışkılarını, kanlı ayakkabılarını gördüm..."[100]

Durum bundan ibarettir bay Bilal Çetin, bay Okay Gönensin, bay Ali Bayramoğlu... Ha, "İşte AB tipi cezaevi: Adalet Bakanlığı, Avrupa Cezaevleri Kuralları'nı Türkçe'ye çevirdi. Tüm cezaevleri, bu kurallar esas alınarak yeniden düzenlenecek"[101] haberlerine gelince, sizin tarafınızdan kotarılmış bu 'habere', yine (ve sadece) siz inanabilirsiniz! Oysa cezaevleri gerçeği[102] -sizin anlamanızın kabil-i mümkün olmadığı kadar!- farklı bir şeydir...

Çetin Altan, "T.'C.'nin tek bir sorunu var, saydamlık"[103] diyor! Bu görüşe katılmak mümkün değil; çünkü Türk(iye) devleti son 'hayatı yok etme harekâtı'nın da kanıtladığı üzere, oldukça saydam bir devlettir; neyi ne yapabileceğini -yalanları ve tahrifleriyle de olsa- dört gün boyunca para-medyanın kirli ekranlarında izlemedik mi? Sabıka kaydı konusunda (hafıza kaybına uğramamışsak!) hafız tazelemek de gerekmiyor...

Yücel Sayman'ın, çok önceleri, "F-Tipi yüzlerce ölüm anlamı taşıyor"[104] diye uyardığı, İnsani algılama eşiği yok olmuş seçici körlüğün 'Hayata Dönüş Harekâtı'na ilişkin olarak, SES 'Nazi benzetmesi'; FP'li Yasin Hatipoğlu, 'Sanki fetih' nitelemesine başvururken; Tüm Yargı-Sen Başkanı Tekin Yıldız, 'Bu nasıl şefkat?', ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras da, 'Şimdi sorun çözüldü mü?' diye soruyordu.[105] Ama ne ilginçtir ki, para-medyanın ezici çoğunluğu (özele)

---

[100] Bilal Ertürk, Radikal, 28 Aralık 2000, s.8.

[101] Veli Özdemir, Yeni Binyıl, 29 Aralık 2000, s.1.

[102] Bkz. Halit Çelenk, Cumhuriyet, "Cezaevleri Sorunu", 7 Ağustos 2000, s.2; Demet Bilge, Radikal, "F-Tipi: Lüks mü Tabutluk mu?", 3 Ağustos 2000, s.9.

[103] Çetin Altan, Sabah, 8 Aralık 2000, s.4.

[104] Yücel Sayman, 2000'de Yeni Gündem, 19 Kasım 2000, s.4.

[105] 2000'de Yeni Gündem, "Toplumsal Onay Yok", 24 Aralık 2000, s.4.

bu tür nitelemelerin kenarından bile geçmedi... Ya da tıpkı Aydın Engin'in dediği gibi oldu: "Devletin yeniden ele geçirmekle övündüğü cezaevleri, yargılama mantığı, muhalefeti ezme despotluğu değişmeden, daha çok felaket manzaralarına sahne olmaya devam eder bu ülke. Gerisi operasyonun ardında da devlet güçlerini alkışlar, 'hayata döner'iz..."[106]

Öte yandan "MGK koridoruna kilitlenen 'militerleşme hâli' bugün, ülkenin en önemli gerçeklerinden biridir. (...) 'Yeni militerleşme dalgası'; istikrar krizleri sırasında ortaya çıkan bir sistem olmanın ötesindedir"[107] denilen kesitte; 'Dehşet içindeki saray'lardan söz eden Orhan Gökdemir ekliyordu: "Şiddetin ideolojisi, 'Kana kan, intikam' çığlıklarıyla intihar ederek kendi üzerine yıkılıyor".[108] Şimdi soralım (yine birkaç istisnası dışında) para-medyadan kim, 'Yeni militerleşme dalgası'nın 'Kana kan, intikam' çığlıklarıyla devreye soktuğu egemen 'şiddetin ideolojisi'ne karşı çıktı, çıkabildi?

Soru(n), 'Ya diyalog ya ölüm!'[109] 'Ya ölüm ya F-Tipi yanlış'ken;[110] söz yerine artık icraat beklenirken; Bülent Ecevit'in, "F-Tipinde kararlıyız"[111] açıklamasıyla,[112] sağduyu tedavülden kaldırılmadı mı? Gerçekten Oral Çalışlar'ın sorduğu gibi, "Görüşmeler nerede tıkandı?"[113]

'Şiddete karşı olmak'[114] gerekliyken, 'Dead Man Walking'[115] ne zaman ve neden başlatıldı? İsmet Berkan'ın, "Bu memleket yönetilemez, idare edilir"[116] dediği koşullarda, 'görünmez elin' görünürlüğü nasıl ve neden devreye sokuldu? Ya da "TBMM İnsan Hakları Komisyonu üyesi MHP'li Mehmet Arslan açılık grevi yapanlar için, 'Bırakalım gebersinler!'[117] "Kendileri istedi, gebersinler'"[118] demedi mi?[119]

Ölüm oruçlarına dışarıdaki destek grevlerine "Cumhuriyet'in ilk öğretmenlerinden 85 yaşındaki İsmet Kür de, 'Tek ölüm bile büyük utanç olur' diyerek o-

---

[106] Aydın Engin, Cumhuriyet, "Örgütü Eleştirmek...", 24 Aralık 2000, s.4.
[107] Ali Bayramoğlu, Yeni Binyıl, "Değişimin Neresindeyiz?", 26 Kasım 2000, s.28.
[108] Orhan Gökdemir, Gündem Aktüel, 17 Aralık 2000, s.4.
[109] M. Enis Tayman, Yeni Binyıl, 6 Aralık 2000, s.14.
[110] Tuncay Özkan, Radikal, 5 Aralık 2000, s.8.
[111] Bülent Ecevit, Cumhuriyet, 6 Aralık 2000, s.7.
[112] "Kesin kararların altında bir hançer yükselir. Ateşli gözler cinayet habercileridir" (E.M. Cioran).
[113] Oral Çalışlar, Cumhuriyet, "Görüşmeler Nerede Tıkandı?", 18 Aralık 2000, s.4.
[114] Türker Alkan, Radikal, "Şiddete Karşı Olmak", 21 Aralık 2000, s.5.
[115] "Ölüm Yürüyüşü"
[116] İsmet Berkan, Radikal, "Bu Memleket Yönetilemez, İdare Edilir", 18 Aralık 2000, s.3.
[117] Sebahat Karakoyun, Cumhuriyet, 6 Aralık 2000, s.7.
[118] Sedat Bozkurt, Yeni Binyıl, 6 Aralık 2000, s.14.
[119] Bkz. Hikmet Çetinkaya, Cumhuriyet, "Bırakın Gebersinler...", 7 Aralık 2000, s.5; Hikmet Çetinkaya, Cumhuriyet, "Yaşama Hakkı...", 22 Aralık 2000, s.5.

muz ver"mişti;[120] ama bu tür davranış ve duyarlılıklar ne para-medyanın ne de efendilerinin umurunda bile değildi... Örneğin Yargı-Sen, "F-Tipi, hak ihlâllerine açık,"[121] dediği hâlde,[122] "Avrupa F-tipini makul buldu".[123] Para-medya da, büyük bir şehvetle 'Avrupa Uygarlığı' standartlarına sarılmakta gecikmedi...

Şimdi, "Eğer 'Şefkat'iniz Buysa..."[124] dedirtenlerin 'Kriz Yönetim'li,[125] 'Geçiş Dönemi'[126] Türkiye'sindeyiz; ve para-medyanın ise bu konuda 'gıkı' çıkmıyor... Tıpkı; "'F-Tipi cezaevleri hemen açılmayacak' sözü hatırlatılan Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'ün, 'Söz mü kaldı' derken, bazı gazetecilerin sorularına ise 'Devlet karşıtı' diyerek tepki gösterdi"ği[127] gibi... Bunun yerine insanların zihnini prangalara vuran bir propaganda ile, liberal 'Örgüt ve Birey'[128] söylencelerine sarılıyorlar...

Oysa 'Harekât'ta aydınlatılması gereken bir alay karanlık nokta var;[129] ve para-medya bu noktaların hiçbirine; ve de en önemlisi F-Tipi liberalizmin icraat ve vukuatlarına kafa yormuyorlar... Yeri geldi yanıtlayalım: "Nedir F-Tipi liberalizmin özü? F-Tipi liberalizm, tekelci sermayenin ve onun oligarşik devlet iktidarının, 28 Şubat rejiminden ve 16 yıllık savaşın koşullarından çıkış konseptidir. (...) F-Tipi liberalizm hem Batı emperyalizminin hem de Türk bölgesel (alt- y.n.) emperyalizminin çıkarlarına uygun düşen siyasal yapının da ta kendisidir".[130]

PARA-MEDYANIN 'GÖSTERMEDİĞİ' (YA DA TÜRKİYE'NİN DURUMU)

"Çaresiz dertlere düştüm
Yok mu bunun çaresi?
Var:
Yaşamayı ölecek kadar sevmek."[131]

"Aydınlarla demokratik kitle örgütleri F-Tipi Katliama sert tepki gösterip, 'hayata dönüş adlı operasyonun sindirme ve susturmayı hedeflediğini' söyledi-

---

[120] Ahmet Şık, Radikal, "Grevdeki Öğretmen", 8 Aralık 2000, s.8.
[121] Cumhuriyet, 24 Aralık 2000, s.7.
[122] "Neyin içeride, neyin dışarıda olduğu duvarın hangi yanından baktığınıza bağlıdır" (Le Guin, Mülksüzler).
[123] Radikal, 8 Aralık 2000, s.8.
[124] Bkz. Ragıp Zarakolu, 2000'de Yeni Gündem, "Eğer 'Şefkat'iniz Buysa...", 20 Aralık 2000, s.4.
[125] Bkz. Erdal Atabek, Cumhuriyet, "Kriz Yönetimi", 18 Aralık 2000, s.4.
[126] Bkz. Veysi Sarısözen, 2000'de Yeni Gündem, "Geçiş Dönemi Hakkında", 16 Aralık 2000, s.6.
[127] Radikal, 22 Aralık 2000, s.7.
[128] Taha Akyol, Milliyet, "Örgüt ve Birey", 20 Aralık 2000, s.17.
[129] Bkz. Ragıp Zarakolu, 2000'de Yeni Gündem, "Aydınlatılması Gereken Noktalar Var", 22 Aralık 2000, s.4; Şadi Ozansü, 2000'de Yeni Gündem, "Hükümetin F-Tipi Lobotomi Harekâtı", 24 Aralık 2000, s.8.
[130] Veysi Sarısözen, 2000'de Yeni Gündem, "F Tipi Liberalizm", 23 Aralık 2000, s.6.
[131] Can Yücel.

ler".[132] "Adalet Bakanı Türk de, sivil toplum örgütlerinin[133] cezaevi olayları sırasındaki tutumunu eleştirdi"![134]

Adalet Bakanı'nında simgelenen 'adalet' anlayışı ile porselen dükkânına giren bir filin dikkatiyle 'soru(n)lar' bir süre için daha ertelenirken, göründüğü kadarıyla egemenler (para-medyaları ile) Pyrus Zaferi 'kazanmışlar'dır.[135] Bir yanıyla 'Sivil Sıkıyönetim'i andıran bu koordinatlarda, Türker Alkan'ın deyişiyle, "Askeri müdahaleye gerek yok"tur![136] Bu bir...

Vahşet karelerinin yoğunluğu hiç değişmiyorsa da, 'Olan oldu!' denemez... Olup bitenden utanıyorum,[137] utanıyoruz, ama onlar (ve para-medyaları)

---

[132] 2000'de Yeni Gündem, "Susturma Operasyonu", 22 Aralık 2000, s.4.

[133] Bkz. Ragıp Zarakolu, 2000'de Yeni Gündem, "Yeni Hedef 'Sivil Toplum' mu?", 23 Aralık 2000, s.4.

[134] Cumhuriyet, 25 Aralık 2000, s.1.

[135] Bkz. Ragıp Zarakolu, 2000'de Yeni Gündem, "Ağlama Türkiye", 21 Aralık 2000, s.4; İrfan Cüre, 2000'de Yeni Gündem, "Zulmünüz Payidar Olmayacaktır", 21 Aralık 2000, s.6.

[136] Türker Alkan, Radikal, "Askeri Müdahaleye Gerek Yok!", 14 Aralık 2000, s.5.

[137] Burada uzunca bir parantez açıp aktarmak gerek: "Şu ilkeyi yerleştirmekte yarar vardır: Sosyalistlerin hiç benimsemedikleri yollardan yürüyen, ama devrimci kabul ettikleri başkalarının hak ve hukukunu savunmaları, düzenin kimi saldırılarına karşı bu kesimlerle ortak bir direniş sergilemeleri elbette, her zaman mümkün ve gereklidir: Ama bununla, söz konusu kesimlerin genel siyasi mücadele anlayışlarını kabullenmek ve bu yöndeki dayatmalarına boyun eğmek arasında çok ciddi bir fark olduğunun da bilinmesi gerekir... Bir nokta daha: Her ayrım çizgisinin mutlaka uzaklaşma ve mesafe anlamına geleceği de doğru değildir..." (Metin Çulhaoğlu, Sol Dergisi, "F-Tipi Eylem", No:116, 15 Aralık 2000, s.27).

"F-Tipi cezaevi uygulamasına (...) kimilerinin tersine, salt insani açıdan değil siyasal açıdan da karşı çıkılması gerektiğini düşünüyorum. Uygulamaya siyasal açıdan karşı çıkmanın, belirli sol örgütlerin siyasal perspektiflerine mahkûm olma anlamına geleceği yolundaki endişelerin bir geçerliliği yoktur. Çünkü burada düzenin, sol içi birlik ve dayanışmayı parçalama, normal yaşamda kovuklarına hapsettiği insanları burada da hücrelere tıkıp yalıtma gibi apaçık bir siyasal hedefi vardır. Ayrıca, kendilerini çok olgun ve ağırbaşlı gören solcular bilmelidirler ki, yarın kendileri de bu tip hücrelere girebileceklerdir. (...)

Her ne zaman olursa olsun, F-Tipi cezaevlerine karşı içerden direnenlere dışarıdan da destek gelecektir. Bu destek salt insani gerekçelere dayansa bile olumludur ve gereklidir. (...) Bununla birlikte, Türkiye solunun belirli kesimlerinin bu direnişe destek olmayacağını, olsa bile sonra yan çizeceğini, yan çizmese bile böyle bir desteğin direnenler açısından zararlı olacağını düşünmek için pek çok neden var. Şimdi şöyle bir düşünün: Türkiye solunun en büyük zaafının ve ilkelliğinin, insanların 'birey olunmamalarında' yattığını 20 yıldır usanmadan söyleyenler hücre tipi cezaevleri konusunda ne diyecekler? Aralarında bu uygulamanın yerinde olduğunu, hücresine tıkılan solcunun cemaat ruhundan kopup bu sayede birey olabileceğini düşünenler mutlaka çıkacaktır. Bunların (verirlerse) desteğine gerek var mı?

Bu ülkede, örneğin 'Prens' gibi filmler çevirip 'Sudaki İz' gibi romanlar yazan eski ve yeni solcular vardır. Bunları geçtik, Türkiye solunun belini doğrultamamasını o lanet olası 'örgüt şefleri' ile açıklayan binlerce solcu da vardır. Bunlar, şöyle düşünebilirler: İnsanlar hücrelerinde kendi başına kaldıklarında, hapishanede bile yakalarını bırakmayıp kendilerinden şu ya da bu eylemi yapmalarını isteyen örgüt şeflerinin ideolojik-siyasal tasallutundan kurtulmuş olacaklar... Fena mı? (...) Siyaset tandansı daha yüksek solculara gelince; böyleleri arasında AB yandaşları da vardır. Bu insanlar, F-Tipi cezaevlerinin AB standartlarına uygun düştüğünü öğrenirlerse ne yapacaklar? Cezaevi söz konusu olduğunda geçiş süreci, uyum dönemi türü şeyler söyleyemezler; çünkü E ile F arasında geçiş sağlayacak bir harf de yok. Bu insanların siyasal tandanslarının daha yüksek olduğunu söylemiştik. Bu nedenle, belki Andreas Baader ve arkadaşlarının hücrelerinde 'ölü

UTANMIYORLAR... Ama gerçekleri çarpıtsalar da yok edemezler; çünkü gerçekler karanlıkta kalmaz![138] Bu da iki...

İpin ucunun kaçtığı, ölüm sessizliğinin dört yanı kapladı karanlıklarda, fatura elbette ve kaçınılmaz olarak ağır, acılı olacak... Akıntıya kürek çekiyorlar... Devletçi şahinliğin bir bedeli olacaktır elbet... Bu noktada artık, 'Demokratik Cumhuriyet', 'Demokratikleşme', 'Özgürlükçü Demokratik Cumhuriyet', 'Sivil Toplum' vb.nden söz etmek; meleklerin cinsiyetini tartışmak kadar anlamlı ve işlevseldir... Akvaryumdaki bir balık gibi yaşamıyorsak görebiliriz: Asıl soru(n) şimdi başlıyor;[139] umudun yıkımı ile Anka Kuşu gibi dirilişi hep iç içedir. "Aciz durumunu kaba kuvvetle telafi etmeye çalışan bu devlet, gelecek şiddet tohumlarını da ekti".[140] Bu da üç...

Dördüncüye gelince: 2000 Yılının son günlerinde şiddet görüntüleri ve şiddet propagandası medya aracılığıyla bütün toplumu etkisi altına aldı ve terörize etti. Devlet onlarca insanın öldüğü ve yaralandığı dehşet verici bir operasyon düzenledi, ancak elbette ki cezaevlerine dair hiçbir sorun çözülmedi. Türkiye'de adalet ve infaz sisteminde onca sorun varken, sorunu çözme zeminleri ortadan kaldırıldı. İster E tipi isterse F-Tipi olsun, Türkiye'deki cezaevleri mahkûmları insanlık dışı koşullarda yaşamaya zorluyor. Mahkûm hak ve hukuku işlemiyor. Bu operasyonla İnsan Hakları çiğnendi...

İnsan yaşamını hiçe sayan 'ölüm' harekâtının sonuçlarını dehşetle izledik. Yakın tarihimiz de gösterdi ki, hiçbir şey gizli kalmıyor. Bu harekâtta yaşanmış olan gerçekleri basit propaganda malzemeleri ile örtmek mümkün olmayacaktır. Adalet Bakanı F-Tipi'nin gerekli mimari ve hukuki değişiklik ve düzenlemeler yapılmadan uygulamaya konulmayacağı ve meslek kuruluşlarının denetim ve onayı alınmadan adım atılmayacağı yönünde söz vermişti; sonra da vazgeçti... Bu tutum hangi politik etik ile açıklanabilir? Öte yandan Sağlık Bakanı "ölüm orucu yoktu" diyor! Hipokrat yemininin anlamı nedir? Adalet Ba-

---

bulundukları' Almanya'daki Stammheim hapishanesinde (hâlâ yerinde duruyorsa) inceleme yaparak bu münferit olayın Türkiye'deki F-Tipi hücrelerde tekrarlanmaması için gerekli önlemlerin alınmasını isteyebilirler. Hiç yoktan iyidir.

Türkiye'de sayıları bir hayli az; ama ya kimi uçuk postmodernistler de bu işe bulaşırlarsa? Ya bir de bu insanlar arabulucu olarak cezaevine girip direnenlerle görüşürse? Bu durumda muhtemelen, büyük anlatılar dönemi nasıl kapanmışsa büyük koğuşlar döneminin de bittiğini, toplum denen şey zaten yok olduğundan toplumun da bitmiş olması gerektiğini, bu nedenle bir yerde toplu olarak kalmakla hücrede tek başına kalmak arasında fark kalmadığını falan anlatacaklardır. Dinleyen olur mu?" (Metin Çulhaoğlu, Sol Dergisi, "Aman Siz Bulaşmayın...", No: 114, 1 Aralık 2000, s.25).

[138] Zaven Biberyan, sanki onlardan söz edercesine, "Her şeyi kaybedeceksin;/ ama unutma ki hatıralarını/ kaybedemezsin/ onlar canına okuyacak" (Konuş Halik Bey Konuş, Aras Yay., 2000) diyor...

[139] Bkz. Gündüz Vassaf, Radikal, "Türkiye'de İtaat ve İsyan", 24 Aralık 2000, s.23.

[140] Ahmet İnsel, Radikal İki, "Ölüm Orucları", 24 Aralık 2000, s.3.

kanı mahkûmların kendilerini yaktığını ileri sürüyor. Bazı mahkûmlar ise diri diri yakıldıklarını iddia ediyor. Mahkûmlar nasıl öldü? Sorunun çözüldüğü mü düşünülüyor? Devletin attığı bu adımın, bilinçlerde, ruhlarda, yüreklerde yarattığı tahribatın izleri toplumsal bellekten silinecek mi sanılıyor?

Ölüm orucu ve açlık grevindeki tutuklu ve hükümlülere yönelik sözde 'hayat kurtarma' amacı ile başlayan harekât sonucu, 'hayatı kurtarılacağı öne sürülerek' ölmüştür. Devletin 'hayat kurtarma operasyonu' olarak tanımladığı bu katliam ile birlikte emek ve demokrasi güçlerine yönelik baskılar, ablukalar ve gözaltılar ile toplumsal muhalefetin sindirilmesi hedeflenmiştir. Cezaevlerinde yaşanan saldırılar 12 Eylül askeri dönemini bile aşan bir duruma gelmiştir. Ülkede bir 'Düşük Yoğunluklu Sivil Sıkıyönetim' söz konusudur. F-Tipine karşı toplumda oluşan duyarlılığı ve tepkiyi görmeden hareket eden devlet, toplumsal duyarlılığı ortadan kaldırmak için, İstanbul DGM'nin F-Tipi protestolarına ilişkin aldığı yayın yasağı kararı ile RTÜK'ün kapatına tehditleri soru(n)ları (bastırarak) geçiştirebileceğini umuyor.

Türkiye'de ekonomik, siyasi ve toplumsal ölçekli çok ciddi altüstlük yaşanıyor. Bankalarda soygun rezaleti, ekonomide kriz ve IMF ile ek anlaşma yapılması, af tartışması, MIT açıklaması, Genelkurmay'ın AB ile ilgili raporu, polis isyanı, TÜSİAD'ın hükümete yönelik eleştirileri, bazı sermaye çevrelerinin ara rejim hükümeti çağrıları, cezaevlerinde ölüm oruçları ve sonuçları... Özetle, sistemin her yarından ortaya saçılan pislikler ve bütün bunların ortasında debelenen bir devlet...

Sorunlar yumağının içinde debelenen devlet çareyi geleneksel yönetme tarzına uygun bir biçimde pervasız bir şiddet politikasına sarılmakta buluyor. Güvenlik güçlerine sokaklarda bütün bir topluma gözdağı seferleri düzenletiliyor. IMF'ye biat eden ve onun direktifleri doğrultusunda hareket den devlet, IMF'ye verilen ek niyet mektubu ile de Türkiye'de emeğiyle geçinenlere, dar gelirlilere köylülere 21. yüzyılın ilk yıllarının dar edileceğini bir kez daha ortaya koydu. Yeni bir yüzyılın eşiğinde topluma daha fazla yoksulluk, daha fazla şiddet ve daha fazla kemer sıkma vaadinde bulundu. Hükümetin bu adımları, bilinçlerde, ruhlarda, yüreklerde derin tahribat yaratıyor...

Türkiye, yakın tarihimizde birçok kez yaşadığımız karanlık bir dehlizin içine sürükleniyor. Günün deyişiyle bir 'düğmeye' basılmıştır![141] Türkiye bir dönüm noktasına doğru sürüklenmektedir. Bu noktada Türkiye her hayati konuda MGK'nin inisiyatifine bırakılmıştır. Türkiye'nin önemli bir kesimi bir süredir 'Kriz Yönetim Merkezi' tarafından yönetilmektedir.

---

[141] Bkz. Cüneyt Arcayürek, Cumhuriyet, "Düğme Sorusunu Önce Başbakan Yanıtlamalı", 15 Aralık 2000, s.1-11; İsmet Berkan, Radikal, "Biri Düğmeye mi Bastı?", 13 Aralık 2000, s.3.

Bu, tas tamına IMF patentli bir devlet harekâtıdır; F-Tipi neo-liberal saldırıdır; siyasal ölçekli 'serbest piyasa' düzenlemesidir. Bilmeyen yok: "1980'den beri hemen hiç değişmeyen bir reçete gereğince, biteviye, yeniden yapılandırılan toplum, krizden hiç kurtulamadı. Hükümetin yeniden başladığı 'yeniden yapılandırma süreci', esas olarak 1960'tan sonra şekillenen ekonomik modelin, 1970'lerde patlak veren krizine bir çare olarak gündeme gelmişti. Simgesel/ideolojik evrende, 'Yeniden yapılanma' metaforuyla betimlenen reçete, ilk uygulamaya konduğundan bu yana hep aynı bileşenlerden oluştu: Serbestleştir, özelleştir, dışa aç, kamu alanını tasfiye et, sosyal harcamaları kıs, emekçi kesimlerine yönelik sosyal harcamaları kaldır, ücretleri düşür, sendikal hareketi tasfiye et, işçi haklarını kullanılamaz hâle getir. Bunların hepsini de bir fanteziyle gerekçelendir: Yabancı sermayeye güven verelim, ülkeye yabancı sermaye girsin, sonra tamamdır... Her şey yoluna girecek.

Gerçekte ise 'yeniden yapılanma' söylemi ve 'yabancı sermayeye güven verme' fantezisi sayesinde, mali sermayeyi istediğini yapması için serbest bırakan, karşısındaki tüm diğer toplumsal, sınıfsal, ulusal çıkarları ve iradeleri kısıtlayan; piyasa ilişkilerinin dinamiğini toplumsal irade olarak dayatan, bunu da 'direnilemez, tek gerçek' olarak vaftiz edip Tanrı katına çıkaran, ona ibadeti zorlayan bir anlayış egemen oldu. Artık borsa bu yeni dinin tapınağıdır. Ruhban sınıfı ise köşe yazarlarından ve TV yorumcularından devşirilir. Bu egemen ideolojik-kurumsal dünyanın içinde ülkenin tüm ekonomisi, doğal kaynaklarının, emek gücünün kullanımı, bu ülkede en ufak bir tarihsel, manevi, siyasi toplusal yatırımı ve geleceğe ilişkin beklentisi olamayan bir uluslararası mali sermayenin ve onun işini kolaylaştıracak olanların engelsiz, koşulsuz kullanımına açılır".[142]

Sonrası ise Türkiye'nin bugün yaşadıkları üzere, malumdur...

1) EKONOMİ CEPHESİNDE 'ES' GEÇİLENLER...

"Sizin kralınızım, diyen, na işte bu.
Bu adam işte hepinizi kırıp geçiren.
Hepinize vergiler bindiren na işte bu.
Cehenneme götürsün şeytan seni,
Soluk alırız belki sen geberirsen."[143]

'New York Times' gazetesi yazarlarından Douglas Frantz, "Türkiye'de hızla düşen hisse senetleri, roket hızıyla yükselen gecelik faiz hadleri ve sokaklarda

[142] Ergin Yıldızoğlu, Cumhuriyet, "Baba'nın Gözüyle", 29 Kasım 2000, s.4.

[143] 15. yüzyıl Fransa'sı ozanlarından Jean de L'Espine du Pont-Allez, Dünya Halk ve Demokrasi Şiirleri, Haz. A. Kadir, Evrensel Basım Yay., 2000.

gösteri yapan devlet memurları, mali kriz başlangıcının göstergesi.[144] (...) Hükümetin mücadele ettiği bu krizin siyasal etkileri olabilir"[145] dedi... Gerçekten de haklıydı...

Türkiye'de olup-bitenin, giderek otoriterleşen rejim ve F-Tipi icraatlarının ardında boylu boyunca, içine dalınan ekonomik açmaz ve/veya mali kriz tehdidinin kırılganlığı yatmaktadır. Türk(iye) egemenleri IMF politikalarının kesin yönlendiriciliğinde içine daldıkları serüvende, her zamankinden daha ceberrut olmadan 'müesses nizamlarının bekasını' sağlayamazlar... Bu bağlamda her türlü eşitlikçi-özgürlükçü talep ve bu uğurda yürütülen mücadelenin daha 'cenin' hâlindeyken ezilmesi, uygulanan IMF patentli istikrar programının (ya da yüzü Avrasya'ya dönük militarist militarizasyonun) 'olmazsa olmazı'dır... Bu bağlamda egemenlerin (ve para-medyalarının) F-Tipi harekâtı, cepheden saldırıya denk düşen manipülatif bir pasifikasyon eylemidir... İşte bunun verileri de (kabaca) şunlardır...

"Örtülü insan haklarını katladı: Bütçeden[146] 'gizli hizmetler'e trilyon akarken, insan haklarına küçük paylar ayrılıyor... 2000 yılında 'Örtülü Ödenek'le ilgili faaliyetler için 55 trilyon TL harcanırken, insan hakları ile ilgili giderler için sadece 152 milyon TL harcandı"![147] "Refah yılı! 2000 yılında 152 milyon lira verilen insan hakları bütçesine 2001'de 15 milyar lira verilecek!"[148]

"Kaçak cenneti Türkiye: 414 gümrük kapısından yılda 8-10 milyar dolarlık kaçak mal giriyor"![149]

"Yağma Hasan'ın bankası...[150] Emlakbank, el konulan bankalara kredi yağdırmış... Batık sekiz bankaya kredi açıp teminat mektubu veren Emlakbank'ın riskli alacaklarının toplamı 50 trilyonu buluyor"! "Yağmanın faturası...[151] Yalnızca Emlakbank'ın 'gayri nakdi' riski 800 trilyon"![152] "Devletin işi batık sahipliği; içi boşaltılıyor, devlet alıyor... Devlet, 103,4 milyon dolara Hayyam Garipoğlu'na sattığı Sümerbank'ı 231,5 milyon dolar batıkla geri alırken Dinç

---

[144] Bkz. Taylan Doğan, 20000'de Yeni Gündem, "Kara Çarşamba", 29 Kasım 2000, s.9.
[145] Douglas Frantz, akt. Cumhuriyet, 6 Aralık 2000, s.12.
[146] Bkz. Ahmet İnsel, Radikal İki, "Güvenlik Devletinin Bütçesi", 3 Aralık 2000, s.4.
[147] Nazif İflazoğlu, 2000'de Yeni Gündem, 19 Kasım 2000, s.9.
[148] Fatih Atik, Yeni Binyıl, 18 Kasım 2000, s.12.
[149] Leyla Şen, Sabah, 17 Kasım 2000, s.9.
[150] Bkz. Ahmet Kahraman, 2000'de Yeni Gündem, "Banker Generaller", 21 Kasım 2000, s.3; İsmet Berkan, Radikal, "Egebank Soruları", 5 Ekim 2000, s.3.
[151] "İşadamlarına kelepçe yok: Başbakan Bülent Ecevit, bazı işadamları ve bankacıların gördüğü muamelelerden rahatsız olduğunu belirterek, 'ilgilileri uyardım, durum değişmeye başladı' dedi" (Milliyet, 13 Aralık 2000, s.7).
[152] Radikal, 2 Kasım 2000, s.1.

Bilgin ve Cavit Çağlar'a 155,5 milyon dolara sattığı Etibank'ı da 438 milyon dolar batıkla yeniden devralmak zorunda kaldı"![153]

"2001 yılındaki özelleştirmelerden 7 milyar dolar gelir bekleniyor"![154] "Petrol-İş'e göre gerçekleştirilen özelleştirmeler piyasadaki tekelci yapıyı güçlendirdi, kamu serveti yağmalandı"![155]

Özelleştirilen Kitleri Alanlar	
Kim	Yüzde
Borsaya Arz	37
Holdingler	48
Sanayi Dışındaki Şirketler	8
Sanayi İşletmeleri	4
Gerçek Kişiler	2
Kamu Kuruluşları - Vakıf - Dernek	1

Satılan Kitlerin Sektörel Dağılımı	
Sektör	Yüzde
Ara Malları	61
Yatırım Malları	9
Ulaştırma Sektörü	5
Tüketim Malları	6
Mali Sektör	16
Hizmetler	3

"23 bin KİT işçisi özelleştirme mağduru"![156] "İşsizlik karabasanı: Türkiye'de resmi rakamlara göre 1 milyon 415 kişi iş bekliyor"![157]

'Patron isyanı'![158] "İşverenlerden 'uluslararası rekabet için' vahşi kapitalizme çağrı... TİSK, 'Ücretlerin düşürülmesini, hafta sonu tatilinin kaldırılmasını ve çalışma saatlerini uzatılması' istedi"![159] 'Yeni zam dalgası'![160]

"Sanayide kârlar dirildi. Ford Otosan'ın kârı 120 kat arttı"![161] "Lüks hayat, oh ne rahat: Çırağan Palace Hotel'in Rus lokantasına dönüştürülen mahzeninde özel üretim Rus havyarın bir gramı 1 milyon TL"![162] "Sosyetede 500 bin

[153] Banu Salman, Cumhuriyet, 6 Kasım 2000, s.1.
[154] Okan Müderrisoğlu, Sabah, 9 Kasım 2000, s.7.
[155] Cumhuriyet, 1 Kasım 2000, s.12.
[156] Atilla Özsever, Milliyet, 1 Kasım 2000, s.8.
[157] Sabah, 12 Ekim 2000, s.10.
[158] Posta, 16 Aralık 2000, s.1.
[159] Yakup Karbuz, Cumhuriyet, 1 Ocak 2001, s.4.
[160] 2000'de Yeni Gündem, 23 Kasım 2000, s.1.
[161] Sabah, 28 Ekim 2000, s.13.
[162] Hasan Bayındır, Milliyet, 22 Kasım 2000, 7.

dolarlık villa modası"![163] "İki genç Paris'te dillere destan bir düğünle evlendi.[164] 'Oteller Kralı'nın kızı Bahar Şer ile 'Otoparkçılar Kralı'nın oğlu Ozan Şer'in düğünleri için yüz milyarlarca lira harcadı. Kuaförleri bile Türkiye'den gitti. İbrahim Tatlıses bedava konser verdi. Otel kiralandı. Konuklar Türkiye'den özel uçaklarla taşındı"![165]

IMF Türkiye Masası Şefi Carlo Coterelli, "Türkiye yeni çalışmaya başlayan bir araba gibi";[166] George Soros, "IMF'nin müdahalesi yerindedir. Türkiye, çok sert ve kararlı tedbirler almalı";[167] IMF Başkan Yardımcısı Stanley Fischer, "Türkiye doğru yolda"[168] dedi!

"Hükümet IMF'ye verdiği sözleri tuttu"![169] "Borsanın gözü IMF'den başkasını görmüyor"![170] "Hükümetin umutla sarıldığı IMF kredisinin, uzun vadeli çözüm olmayacağı belirtiliyor: Kriz yalnızca ertelenecek"![171]

"Öteki Türkiye hükümete inanmıyor"![172] "Temiz Eller Operasyonu'nun ünlü İtalyan savcısı De Pietro, 'Türkiye'de pislik çok' dedi"![173]

"Türkiye,[174] dünya ölçeğinde gelir dağılımı en bozuk ülkeler arasında yer alıyor"![175] "Gelir dağılımı sıralamasında Türkiye 88'inci sırada"![176] "İnsana değil, faize para: Gelişmiş ülkelerde %50 civarındaki kamu harcamalarının payı Türkiye'de sadece %15,7"![177] "Yoksulluk sınırında yaşam"![178]

---

[163] Güngör Uras, Milliyet, 22 Kasım 2000, 7.

[164] "Paris'te tanışmamışlardı. Fransa'da yaşamamışlardı. Zaten Fransızca da bilmiyorlardı. Ama nedense Paris'te nikâhlanıp, Paris'te gerdeğe girdiler. İstanbul'dan Paris'e 150 kişilik özel uçak kaldırıldı. Dünyanın en ünlü ve seçkin Fransız yemekleriyle tanınan en pahalı lokantalarından Ledoyen'de 150 kişilik şölen hazırlandı ve dünyanın en lüks otelleriinden Plaza Athenee'de 150 kişiye oda tutuldu... Üç güne yayılan düğüne en azından 280 milyar lira harcandı. Damat geline, 160 bin dolarlık tek taş pırlanta yüzük taktı" (Mine G. Kırıkkanat, Radikal, "Paryanın Huyu, Paranın Suyu", 17 Aralık 2000, s.7).

[165] Yavuz Semerci, Yeni Binyıl, 18 Aralık 2000, s.5.

[166] Carlo Coterelli, Hürriyet, 23 Mayıs 2000, s.9.

[167] George Soros, Milliyet, 9 Aralık 2000, s.11.

[168] Stanley Fischer, Hürriyet, 28 Kasım 2000, s.9.

[169] 2000'de Yeni Gündem, 8 Aralık 2000, s.9.

[170] Yeni Binyıl, 7 Aralık 2000, s.9.

[171] Cumhuriyet, 6 Aralık 2000, s.13.

[172] Cumhuriyet, 7 Aralık 2000, s.7.

[173] Değer Akal, Yeni Binyıl, Yeni Binyıl, 10 Aralık 2000, s.1.

[174] Bkz. Metin Münir, Yeni Binyıl, "Zengin ile Yoksul", 7 Aralık 2000, s.5; Ahmet Hamdi Dinler, Sosyalist Politika Dergisi, "Türkiye'de Tarımın Genel Durumu", No:26, Eylül 2000, s.99-147; Nadir Koraltan, Sol Dergisi, "2001'de İktisat ve İdeoloji", No:116, 15 Aralık 2000, s.39; A. Dinç Alada, İktisat Felsefesi ve Belirsizlik, Bağlam Yay., 2000.

[175] Nedret Ersunel, Yeni Binyıl, 24 Aralık 2000, s.14.

[176] Sabah, 14 Eylül 2000, s.14.

[177] Fatma Koşar, Cumhuriyet, 27 Kasım 2000, s.13.

[178] Cumhuriyet, 29 Aralık 2000, s.11.

"Bu kimya zor düzelir... Psikiyatrist milletvekillerine göre piyasalardaki kriz, toplumun ruh sağlığını iyice bozdu"![179] "Bir ilaç firmasının yaptırdığı araştırmaya göre Türkiye insanı kendisini yorgun hissediyor"![180] "Milliyetçileşen gençlik saldırganlaşıyor"![181]

2) İNSAN HAKLARI CEPHESİNDE 'ALDIRILMAYAN'LAR...

"Kara
bin damla kan düşürüyoruz
çoktandır
ayaz günleri ülkemin
kar değil
kan mevsimi!"[182]

"21. yüzyıla da işkenceyle girdik... Uluslararası Af Örgütünün raporuna göre, 150'den fazla ülkede devlet görevlileri işkence yapıyor, 80'den fazla ülkede insanlar işkence yüzünden ölüyor".[183] "Uluslararası Af Örgütü: İşkence küreselleşti... İnsanlık işkencede..."[184] Bu küresel 'nimet'ten en çok 'faydalananlar'ın başında Türkiye insanları geliyor! Bunun diğer bir artısı da 'İnsan Hakları Komisyonu' başkanlığının MHP'nin eline geçmesidir...

"DSP, Meclis İnsan Hakları Komisyonu başkanlığını MHP'ye verdi. İşkence raporu Sema Pişkinsüt'ü görevden[185] etti..."[186] "İşkence raporu kelle aldı..."[187] "İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, insan hakları ihlâllerini TBMM'ye taşıdı. Ancak, 'Yüce Meclis'e getirdiği 'Haydar' kod adlı işkence aletinin arkası kalın çıktı. (...) Pişkinsüt'ün ayağını kaydırdılar. (...) Çünkü, 'Haydar'ın arkası kalındı. Ne de olsa Türkiye'de hâlâ 'Haydar' ne diyorsa o!"[188]

'İnsan Hakları Komisyonu' başkanlığının MHP'nin eline geçmesi önemlidir: Çünkü, "Meclis İnsan Hakları Komisyonu başkanlığının MHP'ye geçmesiyle, komisyonun konsepti de değişecek... MHP Grup Başkanvekili İsmail Köse, Türkiye'nin gündeminde önemli insan hakları sorunu olmadığını iddia

---

[179] Veli Özdemir, Yeni Binyıl, 3 Aralık 2000, s.7.
[180] 2000'de Yeni Gündem, 10 Temmuz 2000, s.3.
[181] 2000'de Yeni Gündem, 28 Ekim 2000, s.12.
[182] Yılmaz Odabaşı.
[183] Cumhuriyet, 19 Ekim 2000, s.6.
[184] 2000'de Yeni Gündem, 19 Ekim 2000, s.1.
[185] "Sema Pişkinsüt açıklama istiyor" (Yeni Binyıl, 27 Ekim 2000, s.14).
[186] Yeni Binyıl, 25 Ekim 2000, s.15.
[187] Yurdagül Şimşek, Radikal, 25 Ekim 2000, s.7.
[188] Celal Başlangıç, Radikal, "Haydar'ın Dediği Oldu!", 28 Ekim 2000, s.18.

etti ve MHP yönetimindeki İnsan Hakları Komisyonu'nun gündeminde Çeçenistan gibi, dış dünyadaki soydaşların olacağını bildirdi"![189]

Zaten, MHP Muğla Milletvekili Metin Ergun'a göre, "Türkiye'de işkence sistemli yapılmıyor"muş![190] Ancak, "Türkiye işkence aleti ithalatçısı"dır;[191] ve "Devlet Lice katliamı mağdurlarına AİHM öncesinde para önerdi";[192] ve de "Barışın sağlanması için gösterdikleri çabalarla tanınan Barış Anneleri işkencecilerin cinsel tacizine maruz kaldı";[193] "Polislerin suç dosyası[194] kabarık";[195] "Faili meçhuller dağ gibi";[196] "Polis tut, ülkücü vur... Kızılay'da F-Tipi'ni protesto eden grup, ÖDP binasına sığındı. Ülkücülerin binayı basma girişimine seyirci kalan polis, daha sonra baskını kendi yaparak göstericileri ve daha sonra içeride destek ölüm orucu yapan aileleri göz altına aldı";[197] "Ülkücü takviyeli saldırı";[198] "Çevik kuvvet[199] ayaklandı"[200] vb., vb.leri...

3) SİYASET CEPHESİNDE 'DOKUNULMAYAN'LAR...

"Kim ister savaşı, kim besler, hep paralılar.
Ali kıran baş kesen kim, hep paralılar.
Şan, şeref, namus kimde, hep paralılarda.
Hep paralılardadır borusu öten,
hep onlardır paşa, bey, ağa."[201]

Türkiye'de siyaset cephesi deyince, kaçınılmaz olarak MGK ve TSK'dan söz etmek zorundayız... Ötesi kocaman (ve karşılıksız) bir yalan olur! Çünkü 12

---

[189] Hülya Karabağlı, "MHP Usulü İnsan Hakları", Yeni Binyıl, 27 Ekim 2000, s.14.
[190] Metin Ergun, Milliyet, 31 Ekim 2000, s.19.
[191] Milliyet, 20 Ekim 2000, s.13.
[192] 2000'de Yeni Gündem, "Bir Trilyona Sicil Silgisi", 27 Ekim 2000, s.1.
[193] 2000'de Yeni Gündem, "Size de Bu Yakışır", 27 Ekim 2000, s.1.
[194] "Alibeyköy'de kalabalık bir ortamda ateş açarak 14 yaşındaki Ali Can Kaynar'ın ölümüne yol açan polis Sinan Buğa keyfi ateş açmış... Polis kefaletle serbest bırakıldı... " (Demet Bilge-Ulaş Yıldız, Radikal, 10 Kasım 2000, s.8).
[195] Alper Turgut-Özkan Güven, Cumhuriyet, 1 Kasım 2000, s.3.
[196] Radikal, 10 Temmuz 2000, s.9.
[197] Radikal, 13 Aralık 2000, s.6.
[198] Radikal, 13 Aralık 2000, s.1.
[199] İşte o günün manşetleri: Milliyet: "Ürküten Tablo..." Radikal: "Bu da Oldu..." Zaman: "Polisin İsyanı..." Türkiye: "Polisin Öfkesi..." Yeni Şafak: "Ve Polis Patladı..." Star: "Müdürün Şok Anı..." Cumhuriyet: "Polisten Eylem..." Akşam: "Tehlikeli Öfke..." Sabah: "Polisin İsyanı.." Ayrıca bak: Yıldırım Türker, Radikal İki, "Şanlı Polis İsyanı", 17 Aralık 2000, s.3; Deniz Kavukçuoğlu, Cumhuriyet, "Polis de Yürür", 17 Aralık 2000, s.17; Ferhat Kentel, Yeni Binyıl, "Kafası Karışan Melez Polisler", 17 Aralık 2000, s.30; Veysi Sarısözen, 2000'de Yeni Gündem, "Sokaklar Eskiyor!", 13 Aralık 2000, s.6.
[200] Radikal, 13 Aralık 2000, s.3.
[201] 15. yüzyıl Fransa'sı ozanlarından Jean de L'Espine du Pont-Allez, Dünya Halk ve Demokrasi Şiirleri, Haz. A. Kadir, Evrensel Basım Yay., 2000.

Eylül'lerin,[202] 28 Şubat'ların[203] mimarı TSK,[204] Türkiye'nin 'her şeyi'dir; itiraz edilemeyen 'emri'dir![205] Kuzey için "Türkiye yeni stratejik güç"tür![206] "ABD Türkiye'ye muhtaç"tır![207] "Türkiye Ortadoğu'da[208] ABD'ye yardımcı"dır![209]

Ve "Türkiye dünyada silaha en çok para harcayan ülkelerden birisidir. Yıllık gelirinin %20'sini savunmaya harcıyor ve bu miktar 10 milyar dolar civarındadır. Bu, GSMH oranı olarak, NATO ortalamasının iki mislidir"![210]

"2001 'savunma' yılı olacak... 2001 yılında 145 taarruz helikopteri, 32 adet F-16 savaş uçağı ile 100 adet tank alınacak"![211] "8 milyar dolarlık tank alıyoruz"![212]

"Silaha 3,5 katrilyon daha... 2001 bütçesinde 4,5 katrilyon TL olarak belirlenen 'Diğer Cari Kalemler'in 3,5 katrilyon lirasının silah alımı için ayrıldığı öğrenildi"![213]

"Yeni savunma projeleri yolda"![214] "TSK Uzak Asya'ya açıldı: Ordu, Güney Kore silah pazarını seçti"![215]

---

[202] Bkz. Ferhat Kentel, Yeni Binyıl, "12 Eylül-28 Şubat Ruhu Evrenseldir", 17 Eylül 2000, s.11; Ahmet İnsel, Radikal İki, "12 Eylül'den Çıkma Fırsatı", 8 Ekim 2000, s.3; Süleyman Demirel, Milliyet, "Darbeyi İki Kez Haber Verdim", 8 Şubat 2000, s.13; Taha Akyol, Milliyet, "12 Eylül", 12 Eylül 2000, s.17; Ahmet İnsel, Radikal İki, "12 Eylül'den Kazananlar", 17 Eylül 2000, s.4; Demet Bilge, Radikal, "Askeriye'de Rüşvet!", 4 Ekim 2000, s.8.

[203] Bkz. Enis Berberoğlu, Hürriyet, "28 Şubat'ın Devrim İhracı", 1 Eylül 2000, s.9; Mehmet Ali Kışlalı, Radikal, "TSK Kuralları", 17 Ağustos 2000, s.7; İsmet Berkan, Radikal, "MGK Nasıl Böyle Oldu?", 2 Ağustos 2000, s.3; Mehmet Ali Kışlalı, Radikal, "Mekanizma İşlemezse", 24 Ağustos 2000, s.7; İlhan Selçuk, Cumhuriyet, "Ya 'Askeri Demokrasi' Olmasaydı?", 6 Eylül 2000, s.2; Ali Bayramoğlu, Yeni Binyıl, "Yukarıdan Gelen Modernleşme", 16 Eylül 2000; Murat Belge, Radikal, "Jeopolitik", 7 Ekim 2000, s.8; Mehmet Ali Kışlalı, Radikal, "Önce TSK'yı Anlamak", 29 Ağustos 2000, s.7; Avni Özgürel, Radikal, "Ordu ve İrtica Tehdidi", 7 Ekim 2000, s.8; Fikret Bila, Milliyet, "Kıvrıkoğlu: Binlerce İrticacı Memur Var", 31 Ağustos 2000, s.14; Yalçın Doğan, Milliyet, "Kıvrıkoğlu'nun En Önemli Sözleri", 1 Eylül 2000, s.13; Sedat Ergin, Hürriyet, "Kıvrıkoğlu'dan Üç Mesaj", 1 Eylül 2000, s.18.

[204] Bkz. Tahir Kalemci, Sol Dergisi, "OYAK'ı Ne Kadar Tanırsınız?", No:89, 9 Haziran 2000, s.16-17;Odak Dergisi, "Silahlanma ve Türkiye-I", 6 Kasım 2000, s.24-26.

[205] "Kaledeki tavuzkuşlarından şikayet var. Hemen gözaltına alın" (12 Eylül döneminde Muğla İl Müdürlüğüne atanan Yüzbaşı Ahmet Kaya'dan Bodrum Müze Müdürü'ne, Yeni Binyıl, "La-fo-lo-ji Bölümü", 23 Kasım 2000, s.3).

[206] RAND Cooperation, Radikal, 25 Ağustos 2000, s.10.

[207] RAND Cooperation, Yeni Binyıl, 25 Ağustos 2000, s.15.

[208] Bkz. Abdullah Kıran, Birikim Dergisi, "Türkiye-İsrail İlişkileri ve Üçüncü Taraf Endişeleri", No:140, Aralık 2000, s.78-88.

[209] Edward Walker, Cumhuriyet, 16 Ağustos 2000, s.11.

[210] Metin Münir, Yeni Binyıl, "Silahlara Selam", 16 Kasım 2000, s.5.

[211] 2000'de Yeni Gündem, 21 Kasım 2000, s.9.

[212] Güngör Uras, Milliyet, 13 Kasım 2000, s.9.

[213] Yeni Binyıl, 1 Kasım 2000, s.15.

[214] Cumhuriyet, 30 Ağustos 2000, s.1.

"Türkiye, Alman silah sanayinin en iyi müşterisi oldu: Silah alımında ikinci sıradayız"![216] "ABD ve İsrail arasında Türk silah pazarına hâkim olma kavgası: Türkiye'de füze savaşı"![217]

'SONUÇ YERİNE'...

"Kalbinden başka mülkü olmayanların
yoktur rüyadan başka paylaşacağı. "[218]

Ekonomi, İnsan Hakları, Siyaset cephesinde küçük dilini yutmuşçasına (dut yemiş bülbül suskunluğu ile!) çıtı çıkmayan para-medya, F-Tipi sorunu (hareket icraatında) şahindir... Bunun nedeni de malumdur...

Malum soru(n) karşısında, hepimizin, J.P. Sartre'ın, 'Akıl Çağı' (Sabah Yay.) başlıklı romanındaki Mathieu gibi bir hesaplaşmaya gereksinimiz vardır. Çünkü yaşanan gerçekliğin dışında soyut insan yoktur; insan toplumsaldır; taraftır... Toplumsal insan, "Teorik olarak eleştirmek ve pratik olarak devrimcileştirmek"le[219] mükelleftir. Ve "Toplumsal yaşam, özünde pratiktir".[220]

Bahanelerin hepsi tükendi, bitti, tüketildi... Takke düştü, kel -bir kez daha- göründü... Şimdi, 'balığı tuzlarız, ya tuz kokarsa?' denilen karar noktasında, yol ayrımındayız... Ya para-medya köleliğine karşı (rüzgâr kanatlı atlılar gibi!) dövüşülecek, ya da bitilecek... Ne denirse densin; bunun bir 'savaş' olduğu ve Voltaire'in de, Spartaküs önderliğindeki Kölelerin Savaşı'nı, "Belki de dünyanın tek haklı savaşı" diye nitelediği, bir an dahi unutulmamalıdır...

Emre Kongar'ın deyişiyle, "Kölelerin onuru olmaz";[221] ancak onurlu insanlar da ne pahasına olursa olsun, köleliği kabullenemez...

Unutulmasın; Halil Ergun'un, "Devlete hiç güvenim kalmadı"; Roni Marguiles'in, "Çaresiz hükümet, çaresizce saldırıyor"; Kaan Arslanoğlu'nun, "Devlet solcu öldürmeyi sürdürüyor"; Nevzat Çelik'in, "Sistem öldürerek rahatladı,"[222] diye haykırdığı koşullarda; para-medyanın yalanlarına aldırmadan,

---

[215] Lale Sarıbrahimoğlu, Yeni Binyıl, 2 Kasım 2000, s.14.
[216] Osman Çutsay, Cumhuriyet, 6 Kasım 2000, s.1.
[217] Lale Sarıbrahimoğlu, Yeni Binyıl, 14 Eylül 2000, s.14.
[218] Akif Kurtuluş.
[219] K. Marx.
[220] K. Marx.
[221] Emre Kongar, Cumhuriyet, 27 Kasım 2000, s.3.
[222] Yeni Binyıl, 21 Aralık 2000, s.18.

gerçeğin peşinde koşan aydın[223] sinmeyen, vazgeçmeyen; inatçı-direngen-hülyalı bir üretkenliğin karşı duruşudur...

O hâlde gün; "Devrimci olmayan bir durumda devrimci olmaya çalışmak anlamsız"[224] 'vaazları'nı elimizin tersiyle itip, para-medyaya aldırmadan, gerçekleri -sarılarak- sahiplenme günüdür... Hem de Tolstoy gibi, "O günler uzakta değil"; Aristo gibi, "Umut, uyanık insanın rüyasıdır"; Balzac gibi, "Umut, eylemin yarısıdır"; Neruda gibi, "Eylem, umudun anasıdır"; Rıfat Ilgaz gibi, "Kaldır başını kan uykudan/ Böyle yürek, böyle atar damar/ Atmaz olsun/ Ses ol, ışık ol, umut ol/ Karayeller indirmeden başına çatını/ Sel suları bastığın toprağı dönüm dönüm/ Alıp götürmeden büyük denizlere/ Çabuk ol!"[225] haykırışıyla...

[223] Bkz. Noam Chomsky, Özgür Üniversite Forumu Dergisi, "Yazarlar ve Aydın Sorumluluğu", No:2, Ocak-Şubat-Mart 1998, s.122-137; Agora Dergisi, No:12, "Küreselleşme ve Aydınlanmız", Aralık 2000, s.17-19; Fikret Başkaya, Küreselleşmenin Karanlık Bilançosu, Özgür Üniversite Kitaplığı: 31, Maki Yay., 2000, s.128-135.

[224] Tarık Ali, Cumhuriyet, 21 Kasım 2000, Bölüm-2, s.1.

[225] Rıfat Ilgaz, "Aydın mısın?"

GERÇEĞİ HAYKIRAN DİZELER... *

TEMEL DEMİRER

"Daima sorgulayın karşınızdaki otoriteyi.
Otoriteye gerekirse utandıran, sert, acımasız,
irdeleyen sorular yöneltin. Hepsinin ürktüğü,
bütün 'sorun çıkartan sözcüklere' tutkuyla bağlanın.
Tartışma ve sorun çıkarma geleneği, aydın olma olgusunun,
insancıllık kavramının ateşlenme odağıdır."[1]

Kimi dizeler vardır; kendi kendine tavla oynayanları anımsatır bize... Bir 'Afet-i Devran'ın 'mahur gözleri' üzerinedir ya da vb... Şiir bu mudur? Bunun için midir? Aşka ve hayata dair; insan(lık)ın karartılmak istenen geleceği için direnen, bu uğurda sonsuzluğun sınırsızlığıyla kendi var eden dizeler, 'yalnızlığa giden taşıtlar tek kişiliktir' diyebilir mi? Dediği olsa da, benim yanıtım: 'Hayır'dır... Bilirim: Beğeni sınıfsaldır...

Şerif Mardin'in deyişiyle, "Hayal gücümüzün sansürlü"[2] olduğu, kılındığı coğrafyada "Bizi tek boyutluluktan kurtaran şiir, her zaman bir yaşam habercisidir. (...) Tümevarımın, insan olmanın köprüsü olan şiir, ağırlıklar altında ezilmişliğimizi hemen yok eden, kuşatılmışlığımızı özgürlüğe ulaştıran bir ışık kaynağıdır".[3]

Uçuk kaçık sanallıkların -ve kaçışın- prim yaptığı bir 'Cinnet Kesiti'nde; insan hayatının anlamı yitirmesi, hiçlenmesi 'vakayı adiye'den sayılırken; kâbusa dönüştürülmüş F(aşizm)-Tipi yönetimiyle altüst edilen dünyanın yalın ve doğal görüntülerini sunuyor bize, elbirliğiyle (ve duyarlılığıyla) kotarılan 'Yaşam ve Şiir Hücreleştirilemez' başlıklı şiir kitabı... Hem de 'tabuları yıkmak mı, yıkılsın diye beklemek mi?' ikircimine bir an dahi düşmeden, duraksamadan 'tabuları yıkmak' kastı, sorumluluğu ve taraflılığıyla... Cemil Meriç, "Cezaevi maskelerin düştüğü yerdir" dermiş; sırf cezaevi değil, ona karşı tutum da düşürür maskeleri.

---

* Damar Dergisi, No:120, Mart 2001.

[1] Noam Chomsky, akt. Engin Aşkın, Cumhuriyet, "İnsancıllık Kavramının Ateşlenme Odağı", 30 Temmuz 2000, s.8.

[2] Şerif Mardin, Milliyet, 24 Kasım 2000, s.23.

[3] David Whyte, akt. Engin Aşkın, Cumhuriyet, "Siz de Şiirsever İşadamlarımızdan mısınız?", 7 Ocak 2001, s.10.

Evet, evet; 'Yaşam ve Şiir Hücreleştirilemez', Hücre Tipine Karşı Şairler tarafından kaleme alınmış bir şiir elbirliği (seçkisi). Şubat Yayınevi'nin Kasım 2000'de yayımladığı elbirliği, sanatçının çağına karşı taraflığının, tanıklığının anlamlı bir örneği... Elbirliği; "Hücre tipine karşı şiir, şiiri, hücre tipi şiir olmaktan çıkartarak yazabilir ve hücre tipine karşı şiirle duruş bunun bir çıkış noktası olabilir... Şiir ayağa kalkmalı ve cevabını vermelidir!" diyen Kültür Merkezleri Platformu ile "Şiirsel imge, gerçekliğin zihinsel bir resmi değildir yalnızca. Gerçekliğin zihinsel olarak aşılması; gerçekliğin özgürlükle mayalanması, düşle provoke edilmesidir asıl olarak..." diyen Fettah Köleli'nin katkılarıyla derlenmiş....

* * * * *

Elbirliğinde Berrin Taş, "Sessizliğin dili yok/ beklemek/ umarsız bir çığlığın/ susmasını dilemektir" diyor dizelerinde... Nasıl demesin?

"Hani birkaç kişi hep aynı şeylere koşarlar, zaman zaman adına aydın-sanatçı diyorlar, bazıları da bölücü diyorlar onlara, onların dışında hiç kimse konuşmuyor. Ses çıkmıyor kimseden. Ölü toprağı serpilmiş üzerimize, kafamız kumun içinde. Kulaklarımız tıkalı. (...) Çoğumuz 100'e yakın insanın ölüm sınırlarında gezindiğini bilmiyor bile. Direnen o insanların eyleminin nedenlerini bilenlerimiz çok az. F-Tipi cezaevleri bir çoğumuzun gündeminde bile değil. (...) Efendiler, siz hiç 50 gün aç kaldınız mı? Eğer insanlar 50 gün aç kalabiliyorsa, sizin bulacağınız 'Bu insanlar örgütlerin bulduğu kurbanlardır, zaten bunları öldürmek istiyorlardı' yollu insanlık dışı beyanatlarınızın hiçbir etkisi olmayacaktır, emin olun! (...) Efendiler, devletin gururu yoktur, duygusu yoktur. Devlet duyan bir yaratık değildir, öfkelenen bir yaratık hiç değildir. (...) Yurttaşlarını kendine karşı gelenler ve gelmeyenler diye ayırmaz. Kendine karşı gelenlere şiddet, kendini seven suçlulara şefkat göstermez. (...) Böyle bir muamele karşısında eli kolu bağlı insanların elinde tek bir silah kalır, o da kendini açlığa mahkûm etmek. Onun için baskılara karşı direnişin en meşru araçlarından biridir açlık grevi. Ve her zaman etkili bir silah olarak kullanılmıştır. İradidir, bilinçlidir ve kişiseldir"![4]

* * * * *

Elbirliğinde Ayşe Güzel, 'Örselenmiş yaşamlar'dan söz ediyor dizelerinde... Nasıl etmesin?

"Operasyonun yapıldığı gün hiç uyuyamadım... Olaylar benin ve eşimin ruh sağlığını altüst etti... Beş günde beş yıl yaşlandım... Üstlendiğim görevin

[4] Muhsin Kızılkaya, Yeni Binyıl, "Devlet Gururu Olan Bir Yaratık Değildir ki Efendiler!", 10 Aralık 2000, s.30.

stresi sonucunda, yüksek tansiyon hastası oldum. Rahatsızlığım son olaylarda daha da arttı. Hâlen günde beş altı defa tansiyonumu ölçtürüyorum. Ayakta kalabilmek için her gün 10 miligram tansiyon ilacı alıyorum..." diyen Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk ekliyor: "Operasyon öncesinde karşı karşıya bulunduğumuz durum iki ucu pisliğe bulaşmış bir değnek gibiydi... Daha korkunç felaketlerle karşı karşıya kalınmaması için bu operasyonun mutlaka yapılması gerekiyordu... Operasyonun en az kayıpla atlatıldığına inanıyorum"![5]

Kan ve ateş deryalarında boğulmak isten coğrafyamızda; Zerdüşt'ün deyişiyle, "Kan gerçeğin en kötü tanığıdır"! Ve devlette tecessüm eden "Şiddet artık bir kültürdür... (...) Görülen odur ki, şiddet kültürü, giderek daha da yaygınlaşacak, uygarlığın gelişmesini de ciddi boyutlarda tehdit edecektir. Bu durum, bütün dünya için de, bizim toplumumuz için de son derece tehlikeli bir gelişmedir"![6]

* * * * *

Elbirliğinde Veysel Çolak, 'Ölen ve öldüren hücre'yi anlatıyor dizelerinde... Nasıl anlatmasın?

RAF üyesi Andreas Vorgel, "İzolasyon bir işkencedir, şantaj üzerine kurulmuştur"[7] derken, Ayşe Emel Mesci de ekliyor: "F-Tipi insanların yalnızlığa, beyazlığa, sessizliğe, tek renge mahkûm edildikleri cezaevidir. Bu şöyle bir cezadır: Çıldır ve öl. Biz seni yok etmiyoruz, ama sen"![8]

FP'li Mehmet Bekaroğlu, "Dayak yemeyen mahkûm yok"[9] dedi! "Cezaevleri bir kâbus gibi"![10] Burdur Cezaevi'ne yapılan müdahale kurbanı Veli Saçılık: "Kolumu bilerek kopardılar.[11] (...) Cezaevlerinde insan onurunun kabul edemeyeceği şeyler dayatılıyor"![12]

"Türkiye devleti şiddetin ve ölümün kitabını yazıyor"![13] "Görüştüğüm kişiler, operasyonun başladığı gece yataklarında bulundukları sırada, birden silah ve bomba sesleri ile uyandıklarını belirttiler. Anlatımlara göre, herhangi bir şekilde teslim ol çağrısı dahi yapılmamış. (...) Cezaevlerinde katliam yaşanırken toplumun tepkisizliği inanılmaz boyutlardadır. Soru sormalıyız. En azından

---

[5] Akt. Ferda Çetin, 2000'de Yeni Gündem, "Adalet Bakanı İle Diyalog", 29 Eylül 2000, s.6.
[6] Erdal Atabek, Cumhuriyet, "Şiddet Kültürü...", 8 Ocak 2001, s.4.
[7] Andreas Vorgel, Cumhuriyet Dergi, No:749, 30 Temmuz 2000, s.7.
[8] Ayşe Emel Mesci, Cumhuriyet Dergi, No:761, 22 Ekim 2000, s.5.
[9] Mehmet Bekaroğlu, Yeni Binyıl, 2 Ocak 2000, s.12.
[10] Ozan Yayman, Cumhuriyet, 8 Ocak 2001, s.8.
[11] Bkz. Kemal Göktaş, Radikal, "Kol Alan Protez Vermez", 29 Aralık 2000, s.8; Oral Çalışlar, Cumhuriyet, "Kolu Kopan Veli'den Mektup", 9 Ağustos 2000, s.4.
[12] Veli Saçılık, Cumhuriyet, 29 Aralık 2000, s.4.
[13] Ferhat Kentel, Yeni Binyıl, "Halk İsyan Edince, Vatandaş Linç Etti...", 24 Aralık 2000, s.30.

şunu sormalıyız: Her yanı yanan bir cezaevinde cep telefonları, kitaplar, resimler, tahta bıçak sapları nasıl yanmadan kalabilmiştir?"[14]

* * * * *

Elbirliğinde Sennur Sezer, "F-tipi cezaevleri için itirazımdır" diyor dizelerinde... Nasıl demesin?

"Hayata Dönüş'te yeni sarsıcı iddialar"![15] "FP'li Mehmet Bekaroğlu,[16] Sincan F-Tipi Cezaevi gözlemlerini İnsan Hakları Komisyonu'na sundu ve alt komisyon üyeliğinden çekilirken; Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'ü de sert bir dille eleştirdi"![17] "F-Tipinde insan hakları ihlâli[18] var"![19] Sincan F-Tipi Cezaevinden 'şartlı tahliye' ile salınan Akın Demirci, "Şiddete kilitlenmiş durumdaydılar... Her sayımdan sonra gardiyanlar tarafından dövülüyorduk"[20] diyor! "MGK'den F-Tipine destek: Koğuşa dönüş yok'!"[21] "Yaralılar tedavi[22] edilmiyor"![23] "F-Tipi eksik gedik"![24] "F-Tipine DGM desteği"![25] Ve de "Tüm Yargı-Sen[26] İstanbul Şube Başkanı Ali Yazıcı, 'Cezaevlerinde devlet otoritesi saplandı' iddiasının doğru olmadığını, koğuşlara çete liderlerinin izniyle girilebildiğini, sayım yapılamadığını öne sürdü"![27]

* * * * *

Elbirliğinde Fettah Köleli, 'Koptuğu yerden yeniden başlıyor gece'den söz ediyor dizelerinde... Nasıl etmesin?

"F-Tipine Kanlı geçiş"![28] "İHD:[29] Cezaevi sorunu arttı"![30] "FP'li Mehmet Bekaroğlu sordu: 'Bu nasıl hayata dönüş?' Bekaroğlu'nun TBMM'ye sunduğu F-Tipi ile ilgili rapor dehşeti anlatıyor. Rapora göre, nakiller sırasında dayak

---

[14] Eren Keskin, Cumhuriyet, 25 Aralık 2000, s.7.
[15] Cumhuriyet, 10 Ocak 2001, s.6.
[16] Bkz. Mehmet Bekaroğlu, Yeni Binyıl, "Türkiye'nin Halini 'İçerden' Okumak", 7 Ocak 2001, s.5; Berat Günçıkan, Cumhuriyet Dergi "12 Eylül daha az şiddetliydi!", No:772, 7 Ocak 2001, s.17.
[17] Zihni Erdem, Radikal, "Eleştirdi ve Çekildi", 7 Ocak 2001, s.6.
[18] Bkz. Cumhuriyet, "F-Tipi'ni Anlattılar", 29 Aralık 2000, s.1-17.
[19] Levent Gök, Cumhuriyet, 12 Ocak 2001, s.6.
[20] Akın Demirci, Cumhuriyet, 8 Ocak 2001, s.8.
[21] Milliyet, 23 Aralık 2000, s.19.
[22] Bkz. Kemal Önen, Cumhuriyet, "Açlık Grevleri, Ölüm Oruçları ve Medikal Etik", 8 Ocak 2001, s.2; Coşkun Özdemir, Cumhuriyet, "Cezaevleri Trajedisi", 30 Aralık 2000, s.2.
[23] Cumhuriyet, 12 Ocak 2001, s.6.
[24] Adnan Keskin-Kemal Göktaş, Radikal, 27 Aralık 2000, s.8.
[25] Meral Kocamış, 2000'de Yeni Gündem, 23 Kasım 2000, s.4.
[26] "Tüm Yargı-Sen'e 'gerekçesi' baskın... Polis belgelere el koydu"! (Cumhuriyet, 13 Ocak 2001, s.7).
[27] Radikal, 9 Ocak 20001, s.6.
[28] Yeni Binyıl, 20 Aralık 2000, s.1.
[29] "İHD, büyük baskı altında"! (Cumhuriyet, 13 Ocak 2001, s.9).
[30] Yeni Binyıl, 5 Ocak 2001, s.14.

yiyen mahkûmların çoğu yaralı. Cezaevlerinde eziyet ve kötü muamele hâkim"![31] "Ailelerden tepki: 'F-Tipi Nazi kampı gibi'!"[32] "İHD İstanbul Başkanı Eren Keskin, 'F-Tipi'yle bireyin yok edilmesinin amaçlandığını belirterek, 'Islak, yalnız ve üşüyorlar' dedi"![33]

* * * * *

Elbirliğinde Ozan Barış, 'Kronik cin-ayetler' diyor dizelerinde... Nasıl demesin?

"Cezaevi değil derebeylik... Tam 7 yıldır girilmeyen koğuşlar var"[34] yalanına sarılmış Bülent Ecevit, ölüm orucunu sürdürenler konusunda, "Çağımızda böyle ruhi açıdan incelenmeye değer olaylar oluyor. Herhâlde uyuşturucu kullanıyorlar"[35] diyor...

"Sivil toplum örgütleri, ölüm oruçlarına zaman yitirilmeden çözüm bulunmasını isteyerek, 'Diyalog yeniden başlamalı'"[36] derken; 'Ordu-Devlet-Kemalizm' üçgenine yaslanmış zihniyetin kurallarıyla[37] "Adalet Bakanı Türk, ölüm orucu eyleminin bitmesinin beklendiğini, bir daha eylemcilerle görüşmeler yapmanın söz konusu olmayacağını belirterek, 'Görüşme yok,'!"[38] "F-Tipinde pazarlık yok!"[39] diye haykırıyor...

Çoğunluktan 'çıt' çıkmıyor; çünkü korkuyorlar![40]

* * * * *

Elbirliğinde Atilla İlhan, 'Korkunun krallığı'ndan söz ediyor dizelerinde... Nasıl etmesin?

"Nâzım'ı o güzelim şiirindeki deyişiyle 'Dünyanın en tuhaf mahlûku'yuz. Çağdaş insan yeri geldiğinde tepki göstermesini bilen insandır. Uygarlıktan azıcık nasibini almış bir yönetim de; bu tepkilerin dile gelmesine olanak sağlayan ve daha iyisini gerçekleştirmek için bunlardan yararlanmayı, dersler çıkarmayı bilen bir yönetimdir.

Siyasal, ekonomik ve kültürel havayı kirlettik. Bir çamur deryasındayız sanki çırpındıkça kirleniyoruz. Yaşamın her alanına sıçrıyor çamur. İşin kötüsü bu çirkinliklerle savaşmada bir eleştiri, bir tepki geleneğimiz de yok: 'Dünyanın en tuhaf mahlûku'yuz.

---

[31] Sedat Bozkurt, Yeni Binyıl, 5 Ocak 2001, s.14.
[32] Yeşim Gül, Cumhuriyet, 31 Aralık 2000, s.4.
[33] Cumhuriyet, 25 Aralık 2000, s.7.
[34] İhsan Yılmaz, Milliyet, 19 Aralık 2000, s.17.
[35] Bülent Ecevit, Radikal, 8 Ocak 2001, s.8.
[36] Cumhuriyet, 11 Ocak 2001, s.5.
[37] Bkz. Mehmet Ali Kışlalı, Radikal, "Ordu, Devlet, Kemalizm", 9 Ocak 20001, s.5.
[38] Radikal, 12 Ocak 2001, s.6.
[39] Hikmet Sami Türk, Cumhuriyet, 12 Ocak 2001, s.6.
[40] Bkz. Dieter Duhm, Kapitalizmde Korku, çev. Sargut Şölçün, Ayraç Yay., 1996.

'Akrep gibisin kardeşim/ Korkak bir karanlık içindesin/ Serçe gibisin kardeşim/ Serçenin telaşı içindesin...'

İnsani değerler hızla yok oluyor. Medyanın oluşturduğu çarpık yargılar, genel bir değer yargısı oluşturarak, insani olan her şeyi tuz-buz eden bir bombardımana dönüşüyor. Koşullandırılıyoruz. Her gün biraz daha yabancılaşıyoruz. Kendinden ve dünyasından kaçan vurdumduymaz yığınlara dönüşüyoruz.

'Midye gibisin kardeşim/ Midye gibi kapalı, rahat/ Ve sönmüş bir yanardağ ağzı gibi/ Korkunçsun kardeşim/ Bir değil, beş değil milyonlarcasın maalesef...'

Duymasını, söylemesini, düşünmesini, sevmesini bilmeyen tek tip 'mahlûk'lar olduk sanki. İlişkilerimizde dürüst değiliz. Onur, erdem, etik gibi kavramları sildik sözlüklerimizden. Para tutkusundan yeni putlar yaptık kendimize, insan olmanın zenginliğini algılayamaz olduk. Bize sunulan basmakalıp değerleri sorgulamadan hemen kabulleniyoruz. Sürünün dayanılmaz çekiciliğine kapılıyoruz.

'...Koyun gibisin kardeşim/ Gocuklu celep kaldırınca sopasını/ Sürüye katılıverirsin/ Ve adeta mağrur koşarsın salhaneye/ Hani şu derya içinde olup/ Deryayı bilmeyen balıktan da tuhaf...'

Kendini 'sürü'den ayırıp, farklı sesler çıkarmaya çalışanlara ağır bedeller ödetiyoruz. Farklı düşünceleri çarmıha geriyoruz, copluyoruz, sürgünlere gönderiyoruz, zindanlara tıkıyoruz, katlediyoruz.

Çığlık devam ediyor, insanlık kan kaybediyor, hamasi söylevler, yalan ve talan devam ediyor. Ve biz bütün bu oyunların birer figüranıyız. 'Dünyanın en tuhaf mahlûku'yuz.

'...Ve bu dünyada bu zulüm senin sayende/ Ve açsak, yorgunsak alkan içindeysek/ Ve hâlâ şarabımızı vermek için/ Üzüm gibi eziliyorsak/ Kabahat seninsöylemeye de dilim varmıyor ama/ Kabahatin çoğu senin canım kardeşim!'"[41]

Evet, hepimiz sorumlu ve suçluyuz! Kolay mı? "Korkunun çocuklarıyız. Doğar doğmaz korkutulmuşuz. Korkuya koşullanmak için her türlü yolu denemişler. Korkuyu, iliklerimizde hissetmemiz gereken, en az gülmek, ağlamak, sevinmek kadar doğal bir dürtü olarak belletmişler bizlere.

Önce babamızdan korkmayı öğütlediler bize. Baba evde bir otoritedir. O otoriteye halel gelmemesi gerekir. Anne, şefkat nesnesidir, sever, iyi ile kötüyü ayırabilmemiz için didinir, siyah ile beyazı öğretir; baba ise varlığını sonuna kadar iliklerimizde hissedeceğimiz eli sopalı bir eğitmendir. Yapacağımız en ufak bir hatanın cezası, yaptığımızı babamıza bildirmeleridir.

---

[41] A. Hicri izgören, 2000'de Yeni Gündem, "Dünyanın En Tuhaf Mahlûku", 13 Kasım 2000, s.11.

Baba, bir korku figürü olarak vardı hayatımızda. Sokağa çıkardık, orada her şeyden korkmamızı öğütlemişlerdi bizlere. Sokak tehlikelerle doludur. O tehlikeler, yolda bizi bekliyordu.

Biz korku masallarıyla büyütülmüşüz. Bize, uyutmak için söylenen bütün masallar korku masallarıydı. Pirhevir'ler vardı o masallarda. Artık yürüyemeyecek kadar yaşlanmış, etlerini arkalarından sürükleyerek götüren o tuhaf yaratıklar dişiydi o masallarda... O masallarla vardığımız uykularda, o yaratıklar kâbus olurdu uykumuzun en derin yerinde. Cinler vardı o masallarda... (...)

Korku çocukluğumuzu biçimlendiren şeydi. Onun için bize ilk öğretilen, korkunun üstüne yürümekti. Önce korkutup, sonra korkunun üstüne yürütürlerdi.

Korku çocukluğumuzun temeliydi. Okula gidince öğretmen korkusu başladı. Çocukluğumuzun öğretmeni, bize yeni bir hayatı öğreten babacan insan değildi, öğretmen hayattan nefret ettiren gaddar bir korkuydu sanki. Gölgesinden korkuyorduk, sesinden korkuyorduk, gelişinden korkuyorduk. Yüzündeki soğuk resmi duruş, resmiyetle olan ilk tanışıklığımızdı. Soğuk resmiyet, korkunun soğuk yüzünden başka bir şey değildi.

Sonra büyümeye başlayınca asıl korkuyu o zaman gördük. Devletten korkmaya başladık. Devlet korkusu, masallardaki cinlerin, perilerin korkusuna benzemiyordu. Baba ve öğretmen korkusuna ise hiç benzemiyordu. Bu korku somuttu. Kimi zaman polisti bu korku, kimi zaman jandarma... Önce masallardaki korkunç yaratıkların öykülerinden korktum. Sonra bu korku somutlaştı, haki bir renge büründü"![42]

Ve haykırıyor Oral Çalışlar: "Bu ülkede çok kötü günler geçirdik. İki askeri darbe yaşadık. İnsanlar asıldı, işkenceler yapıldı, hapishaneler muhalif insanlarla dolduruldu. O dönemlerde bile hep bir umut ışığı, hak arayacak bir yol bulma olanağı kaybolmadı. Ancak, bu ülkede her şeyin bu kadar ikiyüzlü hâle geldiği bir dönem yaşamadık. Küçük ya da büyük çıkarlar için birtakım adamlar, yalanlarla örülü bu ülkede konuşup duruyorlar. Haksızlık, kötülük bu ülkenin damarlarına işlemiş durumda. Bir duyarsızlık, haksızlık ve baskı karşısında bir vurdumduymazlık giderek yaygınlaşıyor"![43]

* * * * *

Elbirliğinde Çetin Boğa, "Kalbim/ kalbim/ kardeşlerim!" diye haykırıyor... Nasıl haykırmasın?

"Ankara Tabip Odası'nda düzenlenen basın toplantısında konuşan avukat Selçuk Kozağaçlı, Sincan F tipindeki manzaranın dehşet verici olduğunu,

---

[42] Muhsin Kızılkaya, 2000'de Yeni Gündem, "Korkunun Çocukları", 24 Eylül 2000, s.11.

[43] Oral Çalışlar, Cumhuriyet, "Orhan Dağdelen'in İkinci Gözü...", 9 Ocak 2001, s.4.

mahkûmların cezaevine yarı çıplak sevk edildiklerini, ısınma sisteminin çalışmadığını, avukat görüşüne yarı çıplak ya da çarşaflara sarılmış hâlde getirilen tutuklu ve hükümlülerin bazılarının donarak ölme tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu bildirdi. Tutuklu ve mahkûmlara, başta Bartın, Çankırı, Malatya ve Ceyhan'da operasyon sırasında ve götürüldükleri il jandarma alay komutanlıklarında, ring araçlarında ve cezaevine giriş esnasında işkence düzeyinde kaba dayak uygulandığını; bu kişilerin burun, el, ayak, parmak ve kaburgalarında kırıklar oluştuğunu; vücutlarında delici ve kesici aletlerle açılmış yaralar görüldüğünü; bazı mahkûmların hiçbir yerde kaydının olmaması nedeniyle ciddi kayıp şüpheleri bulunduğunu belirtti"![44]

"Yaşananlara ilişkin tanıklıkları aktarmayı sürdüreceğim. Bunu bir mesleki görev, gerçekleri açıklama görevi olarak gücüm yettiğince yapacağım: Eyüphan Başar'ın kız kardeşi, Gülmisal Başar kardeşinin durumuyla ilgili şunları yazdı: 'Eyüphan, '96 ölüm orucuna katılmıştı. Uzun süreli açlık grevi sonunda vücudundaki B1 vitamin depolarının bitmesi sonucu beyinciği küçüldü. Bunun sonunda yürürken dengesizlik, duvara tutunma ya da birilerinin yardımına ihtiyaç duyarak yürüyebilme, sinirlerde yoğun zayıflama, halüsinasyonlar görme, zaman zaman hafıza yitimi, yüksek ve ani bayılma hâli görülüyor. Bütün bunlar doktor raporlarıyla sabit'.

Eyüphan operasyon sırasında Bayrampaşa'daydı. Atılan bombalardan ve sinir gazlarından durumu iyice ağırlaşmış, en sonunda tam önünde patlayan sinir gazı bombasından bayılmış ve Bayrampaşa Hastanesi'ne kaldırılmıştır. Durumu ağırlaşınca Bakırköy Sinir Hastalıkları Hastanesi'ne sevk edildi. 26 Aralık 2000 günü ziyaretine giden ailesinin izlenimleri: '1) Yaşadıklarının hayal mi, gerçek mi olduğunun farkında değil. 2) Belden aşağısının boşalmış olması hissini yaşıyor ve yürüyemiyor. 3) El ve ayaklarını kullanamıyor. Tekerlekli sandalyede, ihtiyaçları arkadaşları tarafından karşılanıyor. 4) Halüsinasyonları sürüyor. 5) İntihar edeceğinden korkuluyor 6) Konuşmakta zorlanıyor, neredeyse konuşamıyor. 7) Bombalardan bacağına 17 şarapnel parçası saplanmış'!"[45]

"Ali Açan, çocukluk ve gençlik arkadaşım. 1968'in ODTÜ'lüsü. Küçük kardeşi Selim 'Hayata Dönüş' operasyonunda Bayrampaşa Cezaevi'ndeydi. Selim de operasyon sonrası Edirne F Tipi Cezaevi'ne götürüldü. Ali Açan, kardeşi Selim'i ziyaret etmişti.[46] Ondan dinlediklerini aktardı. Selim'in kaburgaları kırılmıştı, omzunda bir kurşun ve ayağında şarapnel yarası vardı. Selim, ağabeyi Ali'ye,

[44] Ataol Behramoğlu, Cumhuriyet, "Ortaçağ", 30 Aralık 2000, s.7.
[45] Oral Çalışlar, Cumhuriyet, "Pınar Selek 'Terörist'ti...", 1 Ocak 2001, s.4.
[46] Cumhuriyet Dergi, "Selim Açan: Kırığıyla, Kurşunuyla Hücrede", 7 Ocak 2001, s.18-19.

'Benim durumum çok iyi, burada insanlar yara bere içindeler, benden çok kötü durumdalar. Kimsenin aldırdığı yok. Bunları lütfen anlatın' demişti"![47]

"Avukat Ayşe Kahraman'ın kardeşi Fevzi Tekin, Ümraniye Cezaevi'nden Edirne F Tipi Cezaevi'ne nakledilenlerden. Ayşe Kahraman, kardeşinin dayak yediğini, hakarete uğradığını ve bu kötü muamelenin devam ettiğini söylüyor. Avukatı ve kardeşi olarak görüştüğü Fevzi Tekin'le ilgili şu saptamalarda bulunuyor: '1) Sol gözde geniş bir morluk ve şişlik. 2) Tüm vücutta morluk ve şişlikler. 3) Operasyonda atılan gaz bombalarının sonucu ses kısıklığı, ciğerlerde doluluk, sürekli balgam çıkarma, nefes almada zorluk ve yanıklar. 4) Yaşanan vahşetin ve ölüm korkusunun yarattığı ruhsal travmaya bağlı bakışlar. 5) Hâlen açlık grevinde olan tutuklu kardeşim, maruz kaldığı bütün bu işkence ve kötü muamele sonunda iki gün yatağından kalkamamıştı....Cezaevi doktorlarının da gayet ilgisiz ve meslek etiğine yakışmayan davranışlar sergiledikleri, zor durumdaki yaralı, tutuklu ve hükümlülere gerekli müdahaleyi yapmadıkları gibi, 'Açlık grevini bırakmazsanız size yardım edemeyiz' şeklinde tehditte bulundukları, tarafımdan öğrenilmiştir'.

Barış'ın annesi Ayşe Yıldırım telefonda ağlıyordu. 'Hastanede ölü gibi yatıyorlar. Ne olur bir şeyler yapın' diyordu. Emekli öğretmen Süleyman Aslan'ın oğlu Cenker Aslan da Edirne F Tipi'nde. Cenker, Ulucanlar'da ağır yaralanmıştı. Süleyman Aslan, oğlunun ölüm orucuna başladığını söyledi. Bu arada F Tipi'ndeki kötü muameleyi protesto için Gencali Karabulut'un kendisini yaktığını ve ağır yaralı olarak revire kaldırıldığını aktardı"![48]

"Orhan Dağdelen, operasyondan sonra Ümraniye Cezaevi'nden Kandıra F Tipi'ne nakledilmişti. Operasyon başladığında kapıdaydı, atılan bomba ile bir gözünü yitirdi ve ayağından yaralandı. Vücudunda şarapnel yaraları olduğunu söyleyen ağabeyi Ufuk Dağdelen, her gün telefon edip kardeşinin durumundan duyduğu endişeyi dile getiriyor. Ağabey Ufuk, bir gözünü yitiren kardeşinin ikinci gözünü de yitirmesinden endişeleniyor. (...)

Alp Ata Akçayöz, 29 yaşındaydı. Operasyon sırasında Ümraniye Cezaevi'ndeydi, cezaevinin çatısından sıkılan kurşun kafasından girdi, ayalarından çıktı. Hemen orada yaşamını yitirdi. 5 yaşında kızı, bir de işi vardı. Son duruşmada savcı ve hâkimlerden birisi tahliyesini istemişti. Operasyon olmasaydı, belki de şimdi aramızdaydı"![49]

* * * * *

[47] O. Çalışlar, Cumhuriyet, "İnsanlar Ölüyor, 'Hayata Dönüş' Nerede?", 29 Aralık 2000, s.4.
[48] O. Çalışlar, Cumhuriyet, "Medyanın 'Operasyon' Performansı", 3 Ocak 2001, s.4.
[49] O. Çalışlar, Cumhuriyet, "Orhan Dağdelen'in İkinci Gözü...", 9 Ocak 2001, s.4.

Elbirliğinde Cezmi Ersöz, "Çünkü en büyük günahtı bir yoksulun acı çektiğini söylemesi"ni dillendiriyor dizelerinde... Nasıl dillendirmesin?

TTB İkinci Başkanı Metin Bakkalcı soruyor: "Acaba hangi prensipler insan yaşamından daha üstün oldu ki bu operasyon gerçekleşti?"[50]

"Elbistan E Tipi Cezaevi'ndeki Kazım Keleş, 19 Aralık operasyonunu şöyle anlattı: 'Operasyonda jandarma ilk olarak benim koğuşuma geldi. Önce ellerimi arkadan bağladılar, sonra tek bir odaya götürerek saatlerce işkence yaptılar. Sonraki günlerde de bu işkence devam etti. Şimdi de tek kişilik hücreye attılar. Çok sıkı bir tecrit politikası uyguluyorlar. Bütün siyasi mahkûmlara tecrit uygulanıyor' dedi. (...) Kazım Keleş'in babası Mehmet Keleş de önceki gün görüştüğü oğluna işkence yapıldığını öne sürerek şunları anlattı: 'Oğlum şu an çok kötü durumda. Kendisine yoğun işkence yapmışlar. Şu an 6 arkadaşıyla birlikte ölüm orucundalar. Özellikle cezaevi 1. müdürü kendisini sürekli tehdit ediyor. Kazım'a yapılan işkence sonucu ayakta duramaz hâle gelmiş. Tek kişilik hücrede kalıyor ve kimseyle konuşamadığı için bunalıma girmiş. Bu duruma müdahale edilmezse hepsi ölecek' dedi"![51]

* * * * *

Elbirliğinde Erdoğan Bakar, "İnadına, zulmedenlerin inadına!" diye haykırıyor... Nasıl haykırmasın?

Bu coğrafyada, "Abdülhamit zihniyeti sürüyor. (...) 'Ulusal çıkarlar' diye sunulan şeyler aslında ulusal çıkar değildir. Belirli bir düşünceye ve ideolojiye bağlı insanların çıkarıdır bu"![52]

* * * * *

Elbirliğinde Ataol Berhamoğlu, "Cellat uyandı yatağından bir gece/ Tanrım dedi bu ne zor bilmece/ Öldükçe çoğalıyor adamlar/ Ben tükenmekteyim öldürdükçe" diye haykırıyor dizelerinde... Haksız mı? Elbirliğinde Adnan Yücel, "Yeryüzü aşkın yüzü olıncaya dek" kararlılığıyla ve umutla bakıyor dünyaya... Haksız mı?

"Ölüm oruçları yayılıyor"![53] "'Hayata Dönüş' operasyonları F tipi cezaevlerine karşı başlatılan ölüm orucunu sonlandırmayı başaramadı... Ölüm orucu sürüyor"![54]

* * * * *

---

[50] Metin Bakkalcı, Cumhuriyet Dergi, "Müdahale Yaşamı Çiğnedi", No:771, 31 Aralık 2000, s.17.
[51] Ferit Demir, Cumhuriyet, "İşkence Yapıyorlar", 6 Ocak 2001, s.6.
[52] Halil Berktay, Radikal, "Abdülhamit Zihniyeti Sürüyor", 25 Aralık 2000, s.6.
[53] Yeni Binyıl, 3 Ocak 2001, s.13.
[54] Alunet Şık, Radikal, 31 Aralık 2000, s.8.

Elbirliğinde Özgen Seçkin, "Ölürsem hani/ kalbim geride kalsın/ ülkesine sevgili" diye haykırıyor dizelerinde... Nasıl haykırmasın?

"Sorgulanmayan yaşam, yaşanmaya değmez" dememiş miydi Sokrates?

* * * * *

Ve nihayet elbirliği'nin dediği gibi "Ve kanayan toplumsal bir yara oldu cezaevleri: İçi şiiri bir kez yakarsa, dışı kaç kez yakar. O yara bugün kangrenleşmiştir. 'F tipi cezaevi' adı altında, cezaevlerindeki devrimciler ve muhalifler, aydınlar hücrelere, mutlak tecride sokulmak istenmektedir... Hücre insansızlaştırmaktır. Hücre kimliksizleştirmektir. Hücre kesintisiz işkencedir. Hücre boşluktur. Hücre imhadır. Hücre... İnsanın yalnız dört duvar ve altı metrekareye değil, kendi vücuduna hapsedilmesidir hücre... İnsanın yalnız toplumdan değil, toplumsal varlığından, üretkenliğinden, değerlerinden soyutlanmasıdır hücre... İnsanın düşünen beyninden, güneşe dikilmiş gözlerinden, türkü söyleyen dilinden, kalem tutan elinden, seven ve isyan eden yüreğinden ayrılmasıdır..."

* * * * *

F(aşizm)-Tipi yönetim koşullarında, 'Yaşam ve Şiir Hücreleştirilemez'i[55] mutlaka okuyun... Çünkü, Bayrampaşa'dan kitaba ulaşan satırların dediği gibi, "Toplumsal atomizasyonu, yaşamın her alanında ve tek tek bireylere dek hücreleştirilmesine karşı, kolektif bir sorumluluk ve bilincin geliştirilmesi (...) gerekiyor."

Bu uğurda belki çok şey yitirildi; ama bu, bir 'son' değil. Oncasının ardından, 'duyarsızlığın' aşılması için başlangıç olabilir yaşanan. Eğer onu, 'Yaşam ve Şiir Hücreleştirilemez'in dizelerindeki cüretkâr içtenlikle sorgulayıp, karşısına dikilebilirsek; 'insancıllık kavramının ateşlenme odağı' olabiliriz yeniden...

---

[55] KÜNYE: Yaşam ve Şiir Hücreleştirilemez, Hücre Tipine Karşı Şairler (Adnan Yücel, Arif Damar, Atalay Berhamoğlu, Atilla İlhan, Aydın Öztürk, Ayşe Güzel, A. Ertan Mısırlı, Berrin Taş, Bilal Karabay, Bülent Celal, Cengiz Bektaş, Cezmi Ersöz, Çetin Boğa, Erdoğan Bakar, E. Açıyba, Fettah Köleli, Gülsüm Cengiz, Güngör Gençay, Levent Uğur, H. Hüseyin Korkmazgil, Hilmi Bulunmaz, Hüseyin Elçi, Hüseyin Şahin, İbrahim Karaca, Mehmet Ercan, Mehmet Hameş, Mehmet Özer, Mustafa Koç, Mustafa Köz, Nevzat Gürmen, Ozan Barış, Ozan Telli, Ozan Yılmaz, Ömer Serdar, Özgen Seçkin, Rahime Henden, Ruhan Mavruk, Selma Ağabeyoğlu, Sennur Sezer, Sinan Alçın, Suna Aras, Sunay Akın, Tamer Nart, Taylan Asır, Veysel Çolak, Yılmaz Arslan, Yılmaz Odabaşı, Yılmaz Yeşildağ, Yücel Filizler), Şubat Yay., Kasım 2000, 147 sayfa.

İNSAN(LIK) HÂLİNDEN SOYUTLA(N)MA: TECRİT*

TEMEL DEMİRER

"İnsan bildiği kadar görür."[1]

"Şu insanlara hiçbir şey çok değildir."[2]

F-Tip(sizliğ)inin küreselleş(tiril)diği yerküre; sanki Hallac-ı Mansur'un, "Cehennem acı çektiğimiz yer değil, acı çektiğimizi kimsenin duymadığı yerdir" sözlerinde betimlenmektedir...

Çünkü tecrit, sadece mahpuslardaki F-Tip(sizliğ)i değil; aynı zamanda tüm toplum için uygulanmak istenen 'panopticon'un sessizleştirme uygulamasıdır.

Tecrit, neo-liberal saldırının, postmodern sessizleştirme aracıdır

İnsan(lık)ın nesneleştirilmesini derinleştiren bir mahkûmiyettir...

İnsan(lık)ın tecridi, insan olmaktan, insan(lık) hâlinden soyutlanmasıdır...

Tüm dünya artık bir toplama kampıdır; F-Tip(sizliğ)i yerel değil, küreseldir...

* * * * *

Ve de bu dünyada tecride karşı çıkmak; insanın insan olmasının gereği olduğu kadarıyla da özgürlük sorunudur...

F-Tip(sizliğ)inde somutlanan tecrit; tüm dünyanın bir toplama kampına dönüştürülmesini hedefleyen bir saldırıdır. Bu saldırı karşısında anımsanması gereken ise, Madrid'e yürüyen Franco'nun faşist sürüleri karşısında, Asturias madencilerinin barikatları üzerine yazdıkları şu slogandır: "Geçerlerse eğer, bu ölüm demektir! Geçemediklerinde ise ölümün ne önemi var?"

Tecrit saldırganlığı karşısında direnenleri en iyi; B. Brecht'in, "Gerçek, gerçeküstü bir şeydir"; Andrew Jackson'un, "Yürekli tek bir kişi çoğunluk demektir" sözleri özetler sanki...

Sözünü ettiğimiz özet; "Ölüm orucu bizim açımızdan başka bir seçenek bulunamadığı için başvurulan bir eylem" diyen İstanbul'daki Behiç Aşçı, Adana'daki Gülcan Görüroğlu ve Uşak mahpusundaki Sevgi Saymaz'ın eylemleri-

---

* 26 Kasım 2006 tarihinde Adana'da İnsan Hakları Derneği, TMMOB, KESK, Adana Tabip Odası ve Tecrite Karşı Hukukçular Komitesi'nin düzenlediği "İnsanlık Suçu Olarak F-Tipi Tecrit" başlıklı panelde yapılan konuşma... Damar Dergisi, No:189, Aralık 2006.

[1] Goethe.

[2] Sait Faik Abasıyanık.

ne; yani sessizliğin gölgesinde sürüleştirilip, çaresizliğe alıştırılan 'adaptasyona' itirazlarına; ya da 20 Ekim 2000'den beri çeşitli şekillerde (c)ezaevlerinde yaşamlarını yitir(til)en 122 canın başkaldırılarına dairdir...

O başkaldırı ki, sözde 'fail-i meçhuller'in, hukuksuzluğun, insan hakları gaspının, 'derin' denilen devlet gerçekliğinin bir parçasıdır.

Bu gerçeklik hâlâ gündemde ve yürürlüktedir... Örneğin, "Bayrampaşa Cezaevi'nde 12 kişinin ölümüne yol açan 'Hayata Dönüş' operasyonunda olanlar yargı önüne çıkarılamıyor... İstanbul Valiliği, Eyüp Cumhuriyet Savcılığı'nın başlattığı Bayrampaşa'daki operasyona katılan jandarma personeli hakkındaki soruşturmaya üçüncü kez izin vermedi"![3]

Bunun ne demek olduğunu anlayabiliyor musunuz?

İşte buna karşı, direniyor Onlar...

* * * * *

B. Fletcher'in, "Açlık, kılıçtan bile keskindir" diye ifade ettiği silahı kullanan, ya da kullanmaktan başka açarı olmayan Onlar; insan(lık)ın muhtaç olduğu cesarettir...

Aristoteles'in, "Cesaret, var olan gücü büsbütün arttırır"; Margareth Oliphant'ın, "Cesaret, tehlikeyi düşünmeden en akla uygun olan şeyi yapmaktır"; Latin Amerika Yerlilerinin Atasözünde, "Cesur insan bir defa ölür, korkak her gün ölür"; Benjamin Franklin'in, "Cesareti olmayan insan, kör bir bıçağa benzer"; Resul Hamzatov'un, "Yiğit iki durumda diz çöker: Pınardan su içmek için, çiçek kopartmak için," sözleriyle betimlenebilen...

İnsan(lık)ın yeniden, cesarete ihtiyacı bir kez daha tüm yakıcılığıyla ortadadır...

Hayır; bizlere yeniden onurlu insanlar olmamız gerektiğini anımsatan cesareti, 'Sisyphos Trajedisi'ne benzetmeye kalkışmak, hiç de anlamlı değil...

'Tanrılara' karşı suç işlediği için ölüler ülkesinde korkunç bir cezaya çarptırılan mitolojik kahraman Sisyphos'un suçu, Homeros'a bakılırsa, ölümlülerin en bilgesi olması yanında 'tanrılara' itiraz etmesiydi...

O başkaldırmıştı ve cezasız kalmazdı...

'Tanrılar'ın Sisyphos'a verdiği ceza, her gün kendi ağırlığını kat be kat aşan dev bir kayayı bir dağın tepesine çıkarmaktı. Kaya her seferinde aşağı düşecek, Sisyphos bu işi sonsuza kadar devam ettirecekti...

Sisyphos'da, 'tanrılar'a başkaldırmadan daha önemli olan şeyin, sürekli direnme ısrarı olduğu da göz ardı edilmemelidir...

* * * * *

[3] "'Hayata Dönüş'e Soruşturma İzni Yok", Cumhuriyet, 3 Kasım 2006, s.5.

Israrla direnmek, korkunun egemenliği koşullarında, onu yok etmenin ilk stratejik adımıdır...

Korku, Türkiye'deki 'olağan denilen vahşete mündemiç bir sıradanlıktır'; içselleştirilmiştir; toplumu kuşatmıştır...

Eflatun'un, "Korku, gelecek bir kötülüğe davetiye çıkarmaktır"; "Korku köleliktir"; Montaigne'in, "Korku, bütün belalardan daha belalı bir illettir"; P. Syrus'un, "Korku, bütün erdemlerin önüne set çeker"; Demokritos'un, "Korku, dalkavukluğa yol açar"; Dostoyevski'nin, "Korku, yalan doğurur"; J.P. Sartre'ın, "Korku her türlü aşırılığa götürür insanı" sözleriyle betimlenebilmesi mümkün olan bu çember kırılmalıdır ve kırılabilir de...

Bu çember kırılabilir ve bir Latin Amerika Yerlilerinin Atasözündeki deyişle; "Korktuğunuz işi yaparak korkuyu yenin" denerek kırılacaktır da...

Behiç Aşçı, Gülcan Görüroğlu ve Sevgi Saymaz'ın yaptıkları budur...

* * * * *

Nâzım Hikmet'in, "O milyonların milyonda biridir/ O bir sıra neferidir/ Damarlarındaki bilmem hangi suyun kanı değil.../

O bir yarış hayvanı değil,/ Yüzü herkesin yüzüne benzer/ Su içer ağzıyla/ ayaklarıyla gezer.../

Onun için; başlayan biten, başlayan iş var.../

Sorgu soruş yok.../

Gidiş var./ Duruş yok.../

O milyonların milyonda biridir./ O bir sıra neferidir" dizelerindeki kavga marşının bizatihi kendisi olan Onların davranışları, insan(lık)ın ne olduğunu, ne yapabileceğini ortaya koymaktadır...

Dostoyevski'nin, "Her insan, herkes karşısında, her şeyden sorumludur"; Moliere'nin, "Yalnız yaptıklarımızla değil, yapamadıklarımızdan da sorumluyuz"; Andre Gide'in, "Kıyıyı gözden kaybetmeye cesaret edemeyince insan okyanus keşfedemez" sözleriyle betimlenen Onlar; büyük işlere soyunmuş, mütevazı insanlardır...

Vazgeçişe, aldırmazlığa, 'üç maymunları' oynamaya itiraz edip, kaşı koyarlarken; tutkuyla bağlandıkları idealleriyle de dünyayı değiştirmek istiyorlar...

Bunu, içlerinde hâlâ büyümeyen o çocuğun haşarılığıyla, sınırsız özveriyle yapıyorlar...

Hayatın her adımında yaşadıklarını sorgulayan Onlar; örgütlü, mücadeleci, enternasyonalistlerdir...

İnandıkları ve inandıklarının gerektirdiği insanilikle yaşadı Onlar...

Bir bayrağı taşıdılar... Asla yere düşürmeden ve elden ele devrederek...

Dağlarda tek tek ateş yakanlardı; ya da yakanlarla ünsiyetleri vardı...

Kentlerde barikat kuranlarla; meydanları zaptedenlerle hep omuz omuza olan Onlar; sevgiyle, tutkuyla emekten, emekçiden yanaydılar... Ya da ücretli kölelik sisteminin tam da karşısındaydılar...

Gelecekten; motorların bir gün mutlaka maviliklere sürüleceğinden emin sıkılı bir yumruktur Onlar...

* * * * *

Onlar bize durmadan bir gerçeği; 'olması gerekeni' ve onu yapmanın mümkün olduğunu anlatırlar...

Onları anlamak isteyenler Halil Cibran'ın, "Güneşe arkanı dönersen, ancak kendi gölgeni görürsün" sözünü ve de "Gerçek düşmanından sınırsız bir cesaret akar içinize" diyen Franz Kafka'nın haykırışını unutmamalıdırlar...

Evet, evet Onlar, susma ile konuşma arasındaki bir duruştur...

Tıpkı "İnsana yakışan, susma ile konuşmayı ustaca bağdaştırmaktır. Müzikte sesler değerlerini, bir bakıma, ses-aralıklarından alır, ses aralıkları ise seslerle kurulur. Çok işte olduğu gibi susmada da bütün yük konuşan insanın omuzlarındadır. İnsan konuşmazsa sözünü yürütemez. Sözü tam yürütmek için de susmak gerekir. Ancak, konuşmasını bilen, susmanın saltanatını korur. İyi konuşmak için de susmasını bilmek gerekir. Konuştuğumuz içindir ki susmak bazen bir erdemdir"[4] diyen Nermi Uygur'un sözlerindeki üzere...

* * * * *

Ancak, bir dakika...

Onları unutanlar; unutanlardan da öte, unutturanlar; unutturmak isteyenler; yani apoletli sermaye medyası da var...

Hani; Haldun Simavi'nin, "En iyi gazeteci, en az kâğıdı en ucuza boyayıp en pahalı satandır"; Strange'in, "Aklıma geldi, gazeteyi üretene de, satana da 'gazeteci' deniyor"; Henry O'Bailey'in, "Gazetecilik dünyanın en keyifli mesleğidir. Bir adamın karısını öldürmesini insanlara anlatırsınız ve bunun için size para verirler"; Jacques Belierdette'nin, "Medya bir sokak köpeğidir. Mahalle ondan sorulur, ama 'iyi aileler'in bahçesine giremez..." sözlerindeki apoletli sermaye medyasından söz ediyorum...

Ama Onlar 'unut(tur)ma'ya inat; kendilerini her şeye, tüm baskı ve engellemelere karşı; "Terk etmedi sevdan beni/ Aç kaldım, susuz kaldım/ Hayın, karanlıktı gece/ Can garip, can suskun/ Can paramparça../ Ve ellerim, kelepçede/

[4] Nermi Uygur, Dilin Gücü, YKY.

Tütünsüz, uykusuz kaldım,/ Terk etmedi sevdan beni"[5] kararlılığıyla var eden gerçeği yeniden biçimlendiren dinamiklerdir...

* * * * *

Diyeceklerimi toparlıyorum...

Aklıma Özdemir Asaf'ın, "Ölebilirim genç yaşımda/ En güzel şiirlerimi söylemeden götürebilirim/ Şimdi kavak yelleri esiyorken başımda/ Sevgilim/ Seni bir akşamüstü düşündürebilirim"; veya Cemal Süreya'nın, "Her ölüm erken ölümdür" dizeleri gelse de; hayır, hayır onları terennüm etmek istemiyorum...

Daha umutlu dizeleri haykırmalıyız... Örneğin, "Ne geçmiş tükendi ne yarınlar/ Hayat yeniler bizleri/ Geçse yolumuz bozkırlardan/ Denizlere çıkar sokaklar" diyen Murathan Mungan'ınkiler gibi...

Hadi; "Hızır Paşa bizi berdar etmeden/ Açılın kapılar Şaha gidelim/ Siyaset şünleri gelip çatmadan/ Açılın kapılar dosta gidelim" diyen Pir Sultan'ı; ya da "En yaman delilik en yaman akıl ve bilgelikten doğar" diyen Montaigne'yi; veya "Bir insanın tek başına mutlu olması utanılacak bir şeydir" diyen A. Camus'yu anımsayıp; Behiç Aşçı, Gülcan Görüroğlu ve Sevgi Saymaz; yani kendiniz, özgürlüğünüz ve geleceğiniz için bir şeyler yapın, yapılsın, yapalım... Çok daha fazla gecikmeden, hemen şimdi...

[5] Ahmed Arif, Hasretinden Prangalar Eskittim.

GÜN GELECEK DEVRAN DÖNECEK... HEM DE SİZİNLE...*

SİBEL ÖZBUDUN - TEMEL DEMİRER

"Yaşamak yan tutmak demektir."[1]

Edirne'deki Ali Hıdır Polat, Bayram Namaz, Sedat Şenoğlu, Hasan Ozan, M. Ali Polat...

Tekirdağ'daki Ziya Ulusoy, Arif Çelebi, Serkan Gündoğdu, Turaç Çolak, Erkan Sağduz, İbrahim Çiçek, Soner Çiçek, Erkan Özdemir, Naci Güner, Seyfi Bolat, Halil Dinç, Sinan Gerçek, Cem Dinç, Zafer Tektaş, Emin Orhan, Yusuf Demir, Özcan Dilekli, Ali Haydar Keleş, Hüseyin Umut Yakar...

Kocaeli Gebze'deki Fatma Siner, Hatice Bolat, Sultan Ulusoy, Bilgi Tağaç, Fethiye Ok, Arzu Torun, Füsun Erdoğan, Elif Almakça, Figen Yüksekdağ, Ayşe Yumli Yeter, Selver Orman, Çiçek Otlu, Özge Kelekçi, Güneş Şenyüz...

Ankara Sincan'daki Hasan Çoşar, Semra Yalçınkaya...

İzmir Kırıklar'daki Erdal Demirhan...

İzmir Bergama'daki İkram Çalı...

Gaziantep'teki Sevim Kaptan Ölçmez, Sinan Tanrıverdi, Mehmet Güzel...

Adana Kürkçüler'deki Diren Yıldız, Arzu Mazı...

Sivas'taki Dilet Tataş, Kenan Genç, Sevda Çağdaş, Songül Ökte...

Diyarbakır'daki Serdal Işık, Erkan Akhatan, Murat Mutluer, Alparslan Yerlikaya, Rıdvan Tekeş, Canan Kılıç, Seyhan Namaz, İlkay Doğan...

Balıkesir'deki Uğur Ok...

Hatay İskenderun'daki Ali Güden, Erdal Gülaydın...

Muğla'daki Arzu Önay, Barış Kelleci...

Manisa'daki Zeliha Yıldırım, Murat Uludoğan...

Dostlarımız, Kardeşlerimiz, Yol Arkadaşlarımız...

Ülkenin dört yanındaki hepinize birden yazıyoruz...

Yazacaklarımıza nasıl başlamalı? En "zoru" da bu galiba...

Öncelikle sizlerle onur duyduğumuzu ve de dayanışma duygularımızı ifade etmemize izin verin...

---

* Uzun Yürüyüş, No:80, Ocak 2007.

[1] Antonio Gramsci.

Dostunuzuz...

Montaigne'inin, "Dostluğun kolları birbirimizi dünyanın bir ucundan bir ucuna kucaklayabilecek kadar uzundur"; Demokritos'un, "Düşünce birliği dostluk yaratır"; Nietzsche'nin, "Güller, laleler, çiçekler solar. Çelik ve demir kırılır. Ama sağlam bir dostluk ne solar ne de kırılır"; Henry Thoreau'nun, "Dostluğun dili kelimeler değil, anlamlardır" sözleriyle ifade edilen türden dostunuzuz...

Hem de sonuna dek... Bunu böyle bilin... Bilsinler... Bu bir...

İkincisi... "Günler geçer ve çalışır şafağın değirmeni/ kim bilebilir ki kimi neyi eskittiğimi" diyen Turgut Uyar'ın 'Günler Geçer' dizelerindeki üzere... Gün gelecek devran dönecek... Hem de sizinle...

Kucaklıyoruz sizi teker teker, olanca içtenliğimizle...

Not: Ayrıca bugün (16 Ekim 2006) başka paketle bir kitabımızı yolluyoruz size... (Elinize geçince bizi haberdar edersiniz değil mi?)

IV. AYRIM

ONLAR 'ÖTEKİ'MİZ DEĞİL, KARDEŞİMİZ!

'ÖTEKİ'LERLE OMUZ OMUZA*

TEMEL DEMİRER

"İnsanın değeri
ulaşmak istediğiyle ölçülür, ulaştığıyla değil."[1]

Kimdir 'Öteki'? O, egemenin, 'bizden değildir' diye dıştaladığı... İktidarın, 'ben, sen ve o' nitelemelerine dahi muhatap olamayan... Marjinal, azınlıkta olan, egemenliğin saldırılarına sürekli maruz kalan... Kimliksizleştirilen, ihanete, baskılara uğrayan ve başkaldıran... Egemenliğin kendine benzetemediği için yok etmek istediğidir...

'Öteki' Brezilya yağmur ormanlarında 'Dünya Bankası'nın katlettiği 'vahşi'; Chiapas'ta Maya yerlisi; evi yakılıp Mersin varoşlarına göçertilen Kürt kadını; İskeçe'de Türk, Sivas'ta Alevi, Paris banliyölerinde yaşamak zorunda bırakılan Ermeni, Ege'nin karşı kıyısında özlemleriyle kavrulan Çeşmeli yaşlı Rum balıkçı; Guernica'da, My Lai'de, Halepçe'de kökü kurutulmak istenen; Kosova'da yok edilen Müslüman veya Gazze'deki Filistinli Küçük General; sömürülen işçi; coplanan öğrenci, KESK'li, İHD'li ve İsmail Beşikçi ile Akın Birdal'dır; Cumartesi Anaları'dır...

'Suç'un da, 'Ceza'nın da 'muhatapları' ilan edilen Onlar, egemenlerin 'Öteki' dedikleridir... Egemen 'suç ve ceza' kavrayışına endekslenen Onlar, resmi tarihin mağdurlarıdır... Söz, 'suç ve ceza'dan açılınca; bu kavramları, Dostoyevski'nin ünlü romanı 'Suç ve Ceza'dan bağımsız düşünmek olanaksız gibidir. 'Suç ve ceza' kavramları, neredeyse Dostoyevski'nin roman ile bütünleşmiş gibidir.

'Suç ve Ceza'yı bir kez daha okuduktan sonra, yeniden düşündüm: 'Suç ne? Ceza ne?' Öncelikle suç; "hukuka aykırı ve yasaca cezalandırılan eylem; ahlâka, toplumsal kurallara aykırı davranış" sözcükleriyle tanımlanıyor. Tanım; 'hukuk', 'ahlâk', 'toplumsal kural' vb. tartışmaya açık bir dizi kavramı içeriyor... Dönemsel özellikler taşıması yanında; 'galipler'lerce tanımlanıyor... Öte yandan, 'suç işleyen kimseye yasaların öngördüğü yaptırım' diye tariflenen ceza da, insanlık tarihinin farklı evrelerinde, farklı toplumsal düzenlerde, farklı biçimlerde yorumlanıp, uygulanıyor.

---

* Katılım Gazetesi (Adıyaman), No:76, 16 Haziran 1999.

[1] Halil Cibran.

Denilebilir ki, tüm zamanları kucaklayabilen bir 'Suç ve Ceza' tanımı mümkün değil. Ancak cezayı hep, 'suçu' hazırlayan toplumsal yapının devleti veriyor. Tabii kendi kavlince! Örneğin, suç ve cezanın algılanışında-uygulanışında bir kargaşayı yaşayan Türkiye'deki ceza yasasının, günün ve toplumun gerçekleriyle bağdaşmaması, 'can'dan çok 'mal'ı, 'insan'dan çok 'Devlet/mülk'ü koruyan despotik yaptırımlar içermesi gibi...

'Can'dan çok 'mal'ı, 'insan'dan çok 'mülk'ü koruyan despotik yaptırımlar ve yasalar karşısında emek ve özgürlük güçlerinin, mağdurların haykırışı olmak; topraklarımızın Susurluk enkazından, kirli savaşın yıkımından, demokrasinin MGK'ya endekslenmesinden kurtarmak; 21. yüzyılın eşiğinde insanlık onurunun çiğnenmesine 'Hayır' demek için, adil ve onurlu barış ihtiyacının karşılanması gerekiyor. Bunun için Aslı Erdoğan'ın deyişiyle, "Hepimiz barış istiyoruz. Ama yalnızca kendi koşullarında barış istemek, aslında barış istemek değildir. Kalıcı bir barış, adil bir barıştır, her şeyden önce. 'Herkes için barış, eşit koşullarda barış, herkes için adalet, eşit koşullarda adalet' gerek"li.[2] Kim buna 'Hayır' diyebilir?

İnsanlarımıza dayatılan sahte ikilemleri aşmak ve gündemi değiştirerek, müdahale etmek gerekiyor. İhtiyaçların yarattığı müdahale 'olmazsa olmaz'. Barış ihtiyacını karşılayan siyasi çözümün önü açılmadan, Susurluk çeteleri dağıtılmadan, ifade ve örgütlenme özgürlüğü sağlanmadan, emeğin hakkı alınmadan bu topraklarda demokrasi kazanılamayacağı; son olaylarında kanıtladığı ve Ufuk Uras'ın ifade ettiği gibi herkesin malumudur: "Bu dava (...) son derece kritik sonuçlar yaratmaya adaydır. (...) Bu davayı bahane ederek ırkçı, milliyetçi saldırıları ve sokakta linçleri kışkırtanlara kararlılıkla karşı konulmalıdır. (...) Kardeşçe eşit koşullarda ve özgürce bir arada yaşadığımız demokratik bir çözüm şarttır. Buna yönelik ilk adım olarak bölgedeki tüm özel harekât güçleri geri çekilmeli, koruculuk uygulanmasına son verilmeli, PKK silah bırakmalı, OHAL kaldırılmalı. (...) Bu yönde adımlar atılmadığı taktirde on yıllardır süre giden bu sorun daha da vahimleşecektir".[3]

Çok insan yitirdik; bu kadar yetmez mi? Hem 'Şehit' sözcüğü, iki dilde de aynı değil mi, ayrı acılara kapı açmıyor mu Anadolu'da? Bıçağın iki tarafı birden kesiyor; 'Aynanın iki yüzü'nden söz eden Perihan Mağden söylediği gibi: "Biliyorsunuz, her davada iki taraf var. Her savaşta iki cephe. 'Savaş olduğunu söyleyenlerle, olmadığını söyleyenler arasında savaş var'. Bir masanın etrafına dizilmiş sekiz-dokuz Kürt anası. Bir isimleri olması şartsa, kendilerine 'Barış Anneleri' diyorlar.

---

[2] Aslı Erdoğan, Radikal, 8 Haziran 1999, s.4.
[3] Ufuk Uras, Özgür Bakış, 29 Mayıs 1999, s.6.

Başlıyorlar anlatmaya. (...) 'Habire toplayıp toplayıp şehit annelerini çıkarıyorlar. Biz anne değil miyiz? Biz çocuklarımızı kaybetmedik mi? Biz sırf çocuklarımızı değil; ev, bark, namus, evlat her şeyimizi kaybetmişiz. Doğu'da su değil kan akıyor. Biz istiyoruz ki, bu savaş dursun. Türk-Kürt bütün analar el ele tutuşalım. Fırsat bu fırsattır; bu kanları durduralım'. (...)

'Hoş geldiniz; ama geç geldiniz. Ben aydınları çok eleştiriyorum. Türk aydınlarını hiçbir şey yapmadıkları için çok eleştiriyorum...

'Kardeşlik diyorlar. Ne sevgi, ne şefkat, ne insanlık, ne hak tanınmadan kardeşlik olur mu? Biz, bunca baskıya, zulme rağmen barış istiyoruz. İster Türk, ister Kürt bu kanın durdurulmasını istiyoruz. Aydınlardan istiyoruz. Bu zulme, bu hakarete sessiz kalıyorlar. Bu memlekette bir Akın Birdal mı var; bir Eşber Yağmurdereli mi var? Görmüyorlar, görüp de aldırmıyorlar. Kürt anneleri rahat oluncaya kadar, Türk anneleri de rahat olamaz'. (...)

'Siz aydınlar bu kanın önünü tutabilirsiniz. Bizler, çocuklarımızın mezarını dahi bilmiyoruz. Bizim çocuklarımızın cesetleri dahi yok. Devlet bu pisliği karla kapatmasın. Kar erir; pislik ortaya çıkar. Her şeyi kapata kapata bugünlere geldik. Barış getirsinler. Bu vatan iki kardeşin vatanıdır. Türk'ün de, Kürt'ün de vatanıdır'. (...)

'Çocukları neyin için şehit düşmüş? Bizim çocuklarımız neyin için dağa çıkmışlar, onu düşünsünler. Biz ne için yaşıyoruz? Eğer varlığını inkâr edersen, insan değilsin. Bu acı bitsin, bu kan dursun; yeter'. (...)

'10 senedir ne yattığımızı, ne yediğimizi içtiğimizi biliyoruz. Barış istiyoruz. Onlarınki ne kadar evlatsa, bizimki de o kadar evlattır'. (...) Onlar söyledi. Ben yazdım. Aynanın iki yüzü var: Bir yüzü sırlı, bir yüzü sırsız".[4] Hakkında az söz edilen; 'Sırlı yüz'dür; 'Öteki'dir...

Şimdi, her zamankinden daha güçlü bir biçimde 'Öteki'ye sahip çıkmak ve 'Öteki'ye açtığı cihat ile kafaları, yürekleri bölen bu yakıp-yıkıcı savaşa karşı çıkarak, kaderimizi 'Ötekiler'le bütünleştirmek gerek. Yoksa!

[4] Perihan Mağden, Radikal, 5 Haziran 1999, s.4.

'SIRADAN KÖTÜLÜKLER'*

SİBEL ÖZBUDUN

"Kör cehalet çirkefleştirir insanları!"[1]

Gelin bugün, 'sıradan kötülükler' üzerine konuşalım. Son yıllarda ülkemiz sokaklarında, stadyumlarında, otobüs terminallerinde, internet sitelerinde, gazete sayfalarında, TV ekranlarında (bakın 'yükselen' bile demiyorum) sıradanlaşan ve en sonunda kardeşimiz, Ahbarığimiz Hrant'ın ensesinde üç kurşun olarak patlayan kötülükler.

Öylesine sıradanlaştılar ki, artık jandarma ve polisler tabancasının dumanı tüten katilini 'Vatan Toprağı Kutsaldır, Kaderine Terk Edilemez' vecizesi altında poz verdirtip yanında hatıra fotoğrafı çektirtmekte beis görmüyorlar.

Ya da MHP Antalya İl başkanı Nizamettin Sağır, "Bu coğrafyada Türk olduğunu söyleyemeyen vatandaşın, yaşama hakkı olduğuna inanmıyorum"[2] diyebiliyor ve hiçbir yetkilinin kılı kıpırdamıyor.

Veya geçtiğimiz günlerde oynanan Trabzonspor-Kayserispor maçında, 'Biz Türküz, Biz Trabzonluyuz, Hepimiz Mustafa Kemal'iz', 'Türküm, doğruyum, Trabzonluyum' ve 'Muhtaç olduğun kudret damarlarındaki asil kanda mevcuttur' pankartları açılıyor. Tezahürat sırasında megafonla, 'Ayağa kalkmayan Ermeni olsun' anonsu yapılıyor. Maçı izleyen gençlerin çoğunun başında beyaz bere...

Bir başka maçta, Malatya'da oynanan Malatyaspor-Elazığspor maçı öncesinde, Elazığsporlu bir grup taraftar, 'Ermeni Malatya' sloganı atıp, 'Ne Ermeniyiz, ne Malatyalıyız, Elazığlıyız, Türkiye sevdalısıyız' pankartını açarken, Malatyalılar da boş durmuyorlar: 'PKK dışarı'!

İş stadyumlarda kalsa, yine iyi. Popstar Alaturka yarışmasında Bülent Ersoy, bir yarışmacının 'Sarı Gelin' türküsünü söylemesi üzerine söz alıp şöyle diyor: "O insanların söylevlerine asla katılmıyorum. Ben Hıristiyan değilim. Hayatım boyunca vatansever oldum, ölürken de gerçek bir Müslüman kızı olarak can vereceğim".

---

* Demokratik Kadın Hareketi Bülteni, No:5, Haziran 2007.

[1] Mevlana.

[2] "Bahçeli: İzaha muhtaç bir garabet", *Cumhuriyet*, 25 Ocak 2007, s.6.

Ve sokaklara 'Hepimiz Ogün Samast'ız' çıkartmalarının yapıştırılıyor ve Kadıköy'de kilise duvarlarına Ermeni yurttaşları ölümle tehdit eden yazılar yazılıyor...[3]

İnternet sitelerinde 'Türkçü Şehir Savaşçıları'na taktikler belletiliyor:

"Türkçü Şehir Savaşçısı, belirlediği hedef yer ve muhiti incelemeli, harekât yapacağı bölgeyi Türk düşmanlarından daha iyi bilmelidir. (...) Hedefe silahlı saldırıda bulunacak Türkçü Şehir Savaşçıları yüzlerini kar maskesi ile kapatmalıdır. Saldırıda kullanılacak silahlardan düşen boş kovanların delil olarak aleyhimize kullanılmaması için mermiler üzerinde herhangi bir parmak izinin bulunmamasına özen gösterilmeli ve harekâttan sonra kullanılan silahlar imha edilmelidir.

Türkçü Şehir Savaşçıları harekâtlarında her zaman yedek silahlar ve yedek şarjör bulundurmalıdır. Saldırı anında silahın tutukluk kalması gibi sorunlarda, yedek silahı ile Türk düşmanlarını imha etmek için kararlılıkla direnerek sonuca ulaşmalıdır".[4]

'Sıradan kötülük', tüm ülkeyi 'Kurtlar Vadisi'ne dönüştürüyor. Ya da 'Kurtlar Vadisi' ülkenin sahnesine dönüşüyor. Hani Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü öğrencisi Zeynep Gültekin'in 'Bir Popüler Kültür Ürünü Olarak Mafya Dizileri: Kurtlar Vadisi Örneği' başlıklı yüksek lisans tezinde 55 bölümünün inceleyip bize şu dökümü verdiği: "411 cinayet, 152 yaralama, 137 saldırı, 147 dayak, 155 tokat, 175 kavga, 110 işkence, üç tecavüz, 191 taciz, 145 silah kullanma, 226 silah gösterme, 111 silahlı çatışma, üç bombalama, dört adam kaçırma, 145 küfür ve hakaret, 174 tehdit, 149 dolaylı tehdit..."[5]

(Sahi, kaçınız öldürüldünüz, kaçınız yaralandınız, kaçınız saldırıya uğradınız, kaçınızın suratında tokat patladı, kaçınız işkence gördünüz, kaçınız taciz-tecavüze uğradınız, kaçınıza silah gösterildi, kaçınız bombalandı, kaçınız kaçırıldı, kaçınıza küfredildi, kaçınız dolaylı-dolaysız tehdide uğradı şu 770 bin küsur kilometrekarelik 'Kurtlar Sofrası'nda?[6])

Ve parlamentodaki 'sosyal demokrat!' partinin lideri, kürsüden haykırıyor: "Milliyetçilik, bu toplumun ana çimentosudur. Milliyetçilik duygusunun varlı-

---

[3] "Ne Hrant Olduk ne de Ermeni", *Radikal*, 30 Ocak 2007, s.5.

[4] İsmet Berkan, "Terör Örgütü Bu Değilse Ne?", *Radikal*, 26 Ocak 2007, s.3.

[5] "Bölüm Başına Yedi Ölüm, İki Çatışma, İki İşkence...", Radikal, 27 Ocak 2007, s.4.

[6] Ben söyleyeyim: "Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı kayıtlarına dayanarak verilen bilgiye göre, 2001-2004 yılları arasında 16.602 kız kaçırma olayı yaşandı, 3.366 kadının ırzına geçildi, 1.803 kişinin evlenme vaadiyle kızlığı bozuldu, 1.371 kadın fuhuşa teşvikten dolayı mağdur oldu. Sağlık Bakanlığı'nın Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2003 verileri, kadına yönelik şiddetin nedenleri konusunda ilginç bir tablo ortaya koyuyor. Buna göre, kadınların, eşleri tarafından fiziksel şiddete maruz kalma nedenleri arasında 'yemeği yakması, kocasına karşılık vermesi, parayı gereksiz yere harcaması, çocukların bakımını ihmal etmesi ve cinsel ilişkide bulunmayı reddetmesi' sayılıyor" (Emine Kaplan, "AKP'den 'Eşe Dayağa' Vize", *Cumhuriyet*, 5 Haziran 2006, s.8).

ğından kimse korkmasın. Milliyetçiliği de kimse bir suçlama konusu yapmasın. Bizim milliyetçiliğimiz ayırıcı, parçalayıcı, dışlayıcı değil kapsayıcıdır. Bu topraklarda yaşayıp, bu ülkeyi seven herkes, bu milliyetçilik anlayışında var".[7]

* * * * *

'Kötü milliyetçilik' diyor Hasan Bülent Kahraman, "Bizde etkinleşen faşizm, öteki büyük ideoloji olan Faşizmin, şimdilik, bir alt kültürü olarak gelişiyor. Faşizm, analistlerinin öğrettiğine göre bu her zaman böyle başlar" saptamasının ardından.

"İçedönük, sınırlı bir algılama kapasitesine sahip, tabanı itibarıyla lümpenliği öncelikle barındıran, onu asıl muharrik gücü olarak gören, ona yaslanan, tepkilerini duygusal bir muhakemeyle oluşturan, şiddete açık ve onu kullanmayı asal işlev edinmiş bir milliyetçilik anlayışı. Buradaki milliyetçilik, daha iddialı bir şey söylemek gerekirse, ideolojik-siyasal olmaktan çok sosyolojik bir örüntü için kullanılıyor: Bir vurucu gücün aracı olarak söylemsel-simgesel milliyetçilik.

İçinde bulunduğumuz dönemin asal kültürü olan kitle kültürü ve onun her gün biraz daha banalleşen, vulgerleşen örnekleri faşizmin en besleyici damarıdır. Eleştirel, analitik, sorgulamacı bir kültürün yerini alan magazin kültürü, televizyonlar aracılığıyla yayılan, yaygınlaşan ucuz, basit, sıradan ve zamanı öldürmeye dayalı kitle kültürü örnekleri ile faşizm iç içe geçiyor, bugün".[8]

Evet, sıradan kötülük, faşizmin alt kültürü toplumun kılcal damarlarına doğru yayılıyor...

Sahnede işsiz-güçsüz, geleceksiz, umudunu yitirmiş, yaşamları futbol ile internet kafeler arasına sıkışıp kalmış, genç ***desperado***lar var. 12 Eylül yıllarında doğdular, 'Kirli Savaş'la büyüdüler. 'Şehitler ölmez, vatan bölünmez!' bağırtılarının ardına gizlediler ölüm korkularını. Sırtları sıvazlandı, alınları öpüldü, önlerinde el pençe divan durdukları, ellerini öpmek, aynı fotoğraf karesinde yer alabilmek için birbirleriyle itiştikleri 'Kocamış Kurtlar'ca. Erkeklikleri okşandı. Malkoçoğlu'ndan Yandım Ali'ye sıçradılar...

'Kurtlar Vadisi' hiç kaçmazdı; Polat Alemdar, tüm kırıklığa uğramış düşlerinin hülasası...

Velhasıl, 'Türklük ve İslâm'dan başka sermayeleri yoktu...

Şimdilik karın doyurmasa da, 'Derin Abi'lerin, yani Çatlı'ların, Çelik'lerin, Çakıcı'ların, Kırcı'ların, Ağca'ların yaptığı gibi pekâlâ ileride nakde de tahvil edilebilirdi... Nakit ve prestije...

Günümüzün 'Çılgın Türkler'i onlar... Ve bu devlet, 'onları' çok seviyor...

---

[7] "Baykal: Milliyetçilik Toplumun Çimentosu", ***Radikal***, 31 Ocak 2007, s.7.

[8] Hasan Bülent Kahraman, "Sıradanlık, Faşizm ve Kültür", Radikal İki, 28 Ocak 2007, s.9.

'LİNÇ KÜLTÜRÜ' MÜ DEDİNİZ?*

SİBEL ÖZBUDUN

"Yönetmesini bilmeyen kişi, her sokağa bir sopalı diker."[1]

Malûm, 'kültür'den söz etmek moda. Kendi başına açıklanmaya muhtaç, son derece muğlak ve üzerinde hiç mi hiç anlaşmaya varılmamış, başı sonu belirsiz bir kavram olmasına karşın, sorun kabul edilen bir olgunun peşine takıldı mı her türlü sorunu hâlleden, her şeyi açıklayıcı bir terim olarak kabul edilmekte kültür: 'şiddet kültürü', 'yoksulluk kültürü', şimdilerde de 'linç kültürü'...

Aslında bir şeyi 'kültür' ilan ettiğinizde onu doğallaştırıp normalleştiriyor, böylelikle de tartışma alanı dışına taşıyorsunuz ister istemez. Bu, kültür kavramına içkin 'sağduyu' dağarcığına yerleşik bir tutum: konuyla uğraşanlar itiraz etseler de, bir kadimlik, yerleşiklik, hanideyse doğallık tınısı taşıyor. Dolayısıyla da hem sahip çıkmak, hem de ötelemek, yani birilerinin -ama illa ki sizin dışınızdaki birilerinin, moda deyişle 'ötekilerin'-sırtına yüklemek kolaylaşıyor.

Murat Belge geçenlerde 'linç kültürü'nü Tönnies'in, 'gesselschaft/gemeinschaft' (toplum/cemaat) ayırımına yerleştiren bir yazı yazmıştı. Şöyle diyordu:

"Malum hikâye: Alman sosyolog Ferdinand Tönnies 1887'de adını koymuştu, 'gemeinschaft' ve 'gesselschaft' diyerek. Birincisi cemaat, ikincisi toplum. Bizim ülkede, çoğunluk, hâlen birincisinde yaşıyor. Burada, aile, mahalle, hemşerilik gibi, kişilerin birbirlerini şahsen tanıdığı ve aralarındaki ilişkileri mümkün mertebe geleneklere göre kurduğu (ya da kendini öyle kurduğuna inandırdığı) bir topluluk biçimi içindeyiz. Dini cemaat de bu çerçevenin içine çok kolay oturuyor. Öteki ise daha karmaşık bir yapı. Orada ilişkiler formel ve anonim. İnsanlar gelenek falan düşünerek değil, çıkarlarını düşünerek davranıyor. Bu da var Türkiye'de. Büyük ölçüde egemen olduğu da söylenebilir. Egemen, çünkü resmi yapı burasının böyle bir toplum olduğu varsayımı üstüne oturuyor. Resmi düzeyde, her şey buna göre ayarlanmış.

---

* Kaldıraç, No:74, Ocak 2007.

[1] Uygur Atasözü.

Ama 'resmi olmayan' düzeylere geldiğinizde, 'gesselschaft' bitiyor. Bu düzeyler egemen değil, ama yaygın. Buralarda yaşanan ilişkiler, toplumun yaygın ilişkileri. Dolayısıyla üçüncü moment'e, hangisinin 'belirleyici' olduğu sorusuna geldiğimizde, çabuk ve net bir çıkış görünmüyor burada. 'Yaygın'la 'egemen' arasında bir tahterevalli oyunu, sürdükçe sürüyor. Biri bu kadar 'belirleyici' olabilir. Ama o 'egemen'in de kendi içsel çelişkileri var. Bu terazi baştan öyle kurulmuş ve sonra da öyle gelişmiş ki, onun 'egemen' olması, biraz da ötekinin 'yaygın' olmasının sonucu.

Çok kısaca, şöyle: Sözgelişi, 'Kahrolsun İtalya!' diye bağırdığımızda sokağa uğrayacak ve İtalya'dan ithal edildiği söylenen domatesleri çiğneyecek kitlelere ihtiyaç duyduğumuz için, kitleleri de bu durumlarda böyle davranmaya hazır olmak üzere yetiştiriyoruz. Bu işler 'gesselschaft'la değil, 'gemeinschaft'la çok daha kolay olur çünkü" [2]

Hiç kuşku yok, bu bir toplumsal eleştiri: ama dikkat 'linç(ler)'in değil, linçlere yol açtığı varsayılan '*gemeinschaft*' özellikleri ağır basan toplumsal dokumuzun.

Son yıllarda Türkiye'de yaygınlaştığını gözlemlediğimiz linç olaylarına böylesi bir yaklaşım, iki açıdan sakıncalı. İlki, 'cemaat' görüngüsünün yanlış anlaşılmasına yol açması açısından. Sosyoloji, tarih, antropoloji vb. son tahlilde kapitalizm/ulus-devlet öncesi ve/veya dışı toplumsal formasyonlar olan 'cemaatler'in kafası kızdığında birilerini linç eden öfkeli güruhlardan oluşmadığını, aksine pekâlâ tutarlı, hatta kimileri modern ceza sistemlerinden çok daha 'insancıl' sayılabilecek yargı ve yaptırım mekanizmalarına sahip olduğunu göstermekte bize (Bu bakımdan, birini öldüren bir kişiyi, idam ya da hapsetmek yerine, ömrünün sonuna dek maktûlün ailesine hizmet etmeye mahkûm eden ve hâlen uygulanan, Meksika güneyindeki yerli '*gemeinschaft*'ların örfî hukukunu anımsatmak yetecektir).

Konumuz açısından daha aslî bir başka yön ise, bu yaklaşımın 'linç girişimleri'ni meşrulaştırmak gibi bir kapı aralaması. 'Eh, ne yapalım, mademki *gemeinschaft* dokumuz linçlere yatkın, bu yapı *gesselschaft*'a evrilene kadar yapılabilecek bir şey gözükmüyor' diyebilir kişi pekâlâ.

Oysa yakın tarih bize 'linç'in hiç de gemeinschaft'a özgü olmadığını göstermekte. Örneğin, yakaladıkları siyahları linç eden beyaz kukuletalı Ku Klux Klan üyeleri pek de '*gemeinschaft*' çocukları sayılmazlar. Günümüzde Batı Avrupa'da göçmen 'karakafalar'ın evlerini ateşe verip ardından pub'larda bira içmeye koşan neo-nazi dazlaklar da öyle.

---

[2] Murat Belge, "Linç", *Radikal*, 12 Eylül 2006.

Linç görüngüsü, kestirmeden 'kültür'e yorulmaktansa, hiç kuşku yok ki, karmaşık iktisadî, toplumsal ve siyasal analizleri gereksiniyor. Örneğin iktisadî krizler... bu krizlerin orta-alt sınıflarda yarattığı zemin yitimi ve güvensizlik duygusu... işsizlik... uluslararası konjonktürden beslenen bir 'onur kırılması' hâlet-i ruhiyesi... daha da önemlisi, bu kırılgan ortamı şiddet diline tercüme ederek parsa (ya da pozisyon) devşirmeye istekli siyasal güç odaklarının varlığı ve kitlesel hoşnutsuzluğu manipüle edebilme yetileri...

Bu koşullar -ve benzerleri- bir araya geldiğinde linç girişim ve vukuatlarının yanı sıra, faşizmin taşlarını döşeyen başka bir dizi olaya yol açabiliyor. Bunları görmezden gelip de 'linç kültürü' gibi klişelere müracaat ettiğinizde ise, en önemlisi, 'fail'leri gözden gizliyorsunuz: yani aç, güvensiz, kaygılı gürühları 'ötekileştirilmiş' unsurların (göçmenler, siyahlar ya da Kürtler, Ermeniler, eşcinseller, muhalifler...) üzerine saldırtan kışkırtıcıları. Bu da bir çeşit 'suç ortaklığı' olmuyor mu?

ÇÜRÜME VE CİNNET KARELERİ![*]

TEMEL DEMİRER

"Hakikat parçalanamaz."[1]

Türk(iye) insanının bugününü, en iyi 'çöl' kavramı, çöl olgusu betimleyebilir. Çürüme ve cinnetin hayatla iç içe girdiği Türkiye'de, çöldeki kum taneleri nasıl birbirine benziyorsa, insanlar da öylesine prototipleşiyor. Ortaya bireyci, yozlaşmış bir toplum çıkıyor. Kapitalizm, çeşitli araçlarını kullanarak, insanların düşlerini karartırken köleleştirilen insan(cık)lar da, gerçekle bağıntısı olmayan yanılsamalara kodlanıyor: 'Hayat budur ve sen böyle yaşamalısın' mesajını zihinlere işleyerek robot bireyler yaratıyor. Kişinin bilinç kaybına ve imgenin soyutlaştırılmasına yol açan, köleleşerek sahip olma zaafına hitap ediyor. İstediği şeylere sahip olan robot birey, sahte bir tatmine ulaşıyor. Bu yapay tatminden sonra da duyarsızlık ve 'Bana ne'cilik başlıyor. Böylelikle toplum yapaylaştırılarak yozlaştırılıyor.

Yapay toplumda hayat olabildiğince rutindir. Bu rutinlik içerisinde, öğrenme isteği olan insan için, yaşam denen olgu rengârenk değildir. Somut hedefler, hayallerin uzağında ve 'imkân dahilinde'dir; algı sınırlandırılmıştır.[2] Yaşanan onca olumsuzluğa rağmen, gerçekler görmezden geliniyor. Bireyler, toplum sağırlaşıyor, anlama, algılama yeteneğini yitiriyor. İçin için çürüyüp, kokuşuyor. Toplumsal ve insanî değerler paramparça ediliyor; alışılıyor her şeye. Artık değerin sömürülüşüne, haksız ölümlere, 'faili meçhul' cinayetlere, yargısız infazlara, kirli savaşa, haksızlığa, zulme alışılıyor. İnsan eğitmenin büyük ustası acılar algılanamıyor; insanların taşıdığı 'yürek'; ölü bir et parçasına dönüşüyor. İnsana güven bitiyor. Oysa "İnsanı sevmekle başlar her şey" diyordu Sait Faik. Bu gerçek bile algılanamıyor. En çok ve sadece kendilerini seven insan(cık)lar; mutluluğun ortak yaratılabileceğini unutuyorlar.

Bunda şaşırtıcı bir şey yok. Çünkü insan, yaşadığı ortamla bütünleşir. Yaşadığı ortamı nasıl olursa olsun, bunu yadırgamaz, ayak uydurulmaya çalışılır. Ya-

---

[*] Uzun Yürüyüş Dergisi, No:27, Temmuz 1998.

[1] Halil Cibran.

[2] Oysa başkaldıran insan hayallerin ve 'imkânsız' denenin peşinden koşandır. Çünkü başkaldıran için hayatın çok renkliliği düşlerdedir.

şadığı ortam insanın hayatını belirler. Amazonlar'da gözünü açan bir insanın, timsah avlayarak geçimini sağlaması, o bölge halkı tarafından yadırganabilir mi? Ya da, bu uçsuz bucaksız çöl, çölden sürekli geçen bir kervancı üzerinde, çölün bir deve üzerinde uyandırdığı etkiden fazlasını mı uyandırır mı?

Türk(iye) insanı, kirli savaşın ve ücretli kölelik ilişkilerinin çölleştirdiği coğrafyada Didi ve Gogo'nun açmazını yaşıyor. Bilmeyen yoktur; Samuel Beckett'in 'Godot'yu Beklerken'in de, Didi ve Gogo anlamlı ya da anlamsızlığı bile belli olmayan bekleyişleri konu edilir. Hayalleri beklenildiği gibi olmayan, beklentilerinin sadece kendi varoluşunun anlamını bulmayı bekleyen Didi ve Gogo ile anlatılan; hayatlarına hem anlam hem anlamsızlık veren bekleyiştir.

Gidecek yerleri bulunmayan, gelecekteki beklentileri diğer insanların beklentileri gibi toz-pembe olmayan, yine de 'beklentilerinde' belirsiz bir umudun hâkim olduğu Didi ve Gogo, belirli belirsiz umutla 'Godot'yu Beklerken'; 'anlamsız' varoluşlarını anlamlandırmaya çalışırlar. İki dostun umutlarını taze tutan, Godot'nun her seferinde yarın geleceğini haber vermesidir. Beklerken intiharı, düşünmeyi, başkalarının yerinde olmayı da sorgulayan iki dost; zamanın nasıl geçirdikleri ya da anlamsız sayılabilecek bir bekleyişin yani belirsizliğin umudunu da yargılarlar.

JOSEF K

"İnsanın hayali ile elde edişi arasında
yalnızca tutkusunun aşabileceği bir mesafe bulunur."[3]

Ancak beklemek; ne için olursa olsun; yetmez! Yetinenler ise, Josef K olmaktan kurtulamazlar kirli savaş ve ücretli kölelik coğrafyasında... Yaşadığımızın her karış toprağına acı ekilip, gözyaşı biçiliyor; her gün gözaltılarla geçiyor, insanlar evlerinden çıkar çıkmaz, aniden gelen bir ses onları alıp, bilmedikleri bir yere götürülebiliyor ve 'götürülenler' insanlıktan çıkarılmak isteniyor. Ağız bantlanıyor, gözler bantlanıyor; ayak ve eller sandalyeye bağlanıyor. Tüm bunlar Kafka'nın Josef K'sını dikiyor karşımıza!

Hikâye malum: Josef K, iş çıkışında ya eve gider ya da arkadaşlarıyla dolaşmaya çıkardı. Ama bir gün, ansızın hayatına yeni bir cümle eklenir. Dostları, 'Josef K yakalanmış' diye kendi aralarında konuşurlar. Nedir yakalanmak? Yakalanmak bir suç işlemektir, ama K'nın suçu yoktur. Biri Josef K'ya iftira atıyor ve Josef K hiçbir 'suçu' olmadan, hiçbir 'suça' karışmadan, bir sabah ansızın tu-

[3] Halil Cibran.

tıklanıp götürülüyor. Oysa Josef K da rahat uyumak, evlenmek, çoluk çocuğa karışmaktan başka isteği yoktur. Kendisini doyuran, ona bakan ve koruyan insanlara bağımlı biridir O. Peki ama K'yı suçlayan kim?

Kim, ne hakla başkasının hayatına kasteder ve kim bu hakkı kendinde görür? Josef K "Konuşmak istiyorum" der; ama kimse dinlemez, duvar gibi sessiz, ama aynı zamanda kamçı gibidir karşıdaki insanlar. Josef K niçin 'dava' edildiğini, niçin gözaltına alındığını bilmez. Zaten bilinen ne var ki? Kim ne için gözaltına alındığını biliyor? Mahkeme bahçesinde bir gardiyan bilmeden Josef K'nın neden gözaltına alındığını yanıtlıyor. Gardiyan, Josef K'ya, "Kendini düşün" diyor. Josef K kendini düşünmediği için demek ki gözaltında, kendini düşünmediği için dava edilmiş. Josef K tutuklu olduğunu zanneder, oysa tutuklu değildir. Dahası onu sabah erken gözaltına alanlar, Josef K'nın çalıştığı bankaya gitmesini istemektedirler. Bu nasıl bir gözaltı, nasıl tutukluluk?

Aslında Josef K, tutuklanmasıyla birlikte 'Ben ne yaptım?' diye sorar kendi kendine; hem de hiçbir şey yapmamasına rağmen "Ben ne yaptım" sorusunu sorması; vicdanının, ruhuna gardiyan olmasından başka nedir? Josef K'nın çözümü otoriteye boyun eğmektir. Suçluluğunu ispatlamak istercesine çırpınır; ama suçlu değildir. Karşısında cellâtlar devasa bıçaklarını bilerken, Josef K yirmi tane elle dünyaya sarılmak ister. "Dava başlasın da kurtulayım" der; "Yüzünü göremediğim yargıç nerde" diye sorar. Ama aklın ve adaletin olmadığı yerde kim kimi yargılayabilir? Bu bir tehlikedir. Buna karşı koyamazsa Samsa gibi olacaktır, karşı koymak gerekir.

Gerçekten de Josef K'nın yüzünü göremediği yargıç ya da hiçbir zaman ulaşamadığı mahkeme neredeydi? Sonra herkesin gözaltında veya tutuklu olduğu bir yerde kimse özgür olabilir mi? Özgürlük, bunca tutsak arasında mümkün mü? Değildir! Josef K'dan istenen itaatti. Zorba egemenliğe itaat eden insan özgür olabilir mi? Hayır! O hâlde kirli savaşın, ücretli kölelik ilişkilerinin çölleştirdiği Türkiye'nin çürüme ve cinnet eşiğinde Godot'yu beklemek, Josef K'lığa talip ve taraf olmaktır.

Duygularını, konuşma ve görme yetisini yitirmiş Türk(iye) insanın; Drakula'ların korku egemenliği karşısında (kayda değer bir!) tavrı olmadığı ve cinnetin sınırlarında dolaştığı 'sır' değil. 'Maymunlaştırılmış toplumun sessizliği' diye formüle edilebilecek durumda; "İnsanı, insan kılan değerler nerede sorusunun yanıtı; 'üç maymunları' oynayanların sefaletinde somutlanmaktadır. 'Neden' mi? Yanıt, yine 'sır' değil: Türk(iye) toplumunu maymunlaştıran, sadece, zorbaların baskısı değil; insanların ruhunu köleleştiren resmi ideoloji ve kirli savaştır!

"Düşünce özgürlüğünün oluşmaması,
bir düşüncenin söylenmemesi değil,
o düşüncenin hiç akla gelmemesidir."[4]

Türkiye'de resmi ideolojinin maymunlaştırdığı insan(cık)ların sefaleti; eskinin tükenip, yeninin gelmediği geçiş sürecinin toplumsal çürüme ve cinnetinde somutlanırken; "Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaşanan şiddet ve çatışma ortamının bölge insanını psikolojik olarak olumsuz etkilediği belirtildi. Bölge Tabipler Odası'nın araştırmalarında giderek artan sağlık şikâyetlerinin başında 'psikosomatik şikâyetlerin' geldiği ortaya çıktı. Diyarbakır'da, bölgeye hizmet veren Devlet, SSK, Tıp Fakültesi, Göğüs ve Doğum hastanelerinde her gün artan biçimde yüzlerce hasta kontrolden geçerken bunların büyük bir bölümünün Güneydoğu'da yaşanan sorunlardan kaynaklanan şikâyetler olduğu belirtildi".[5]

'Neden' mi? Kürt illerinde yıllardır süren kirli savaş ve psikoloji birbiriyle doğrudan bağıntılı. Çünkü savaşta psikolojik yön, yani manevi (irade, inanç, özveri, cesaret, sabır, moral değerler) unsurlar da kullanılır. Sömürgeciler, halk savaşçılarının değerlerine saldırıp ruhsal bunalımı körüklerken; saldırılarını en ince ayrıntıya kadar hesaplarlar. Örneğin, Jandarma Genel Komutanlığı'nın 'gizli' damgalı belgesinin, 'Tehdide Karşı Alınması Gereken Tedbir Ve Tertiplere Ait Temel Prensipler' bölümünde şunlar denilir: "Her bölgenin sosyal ve kültürel durumu, gelenek ve görenekleri, dini özellikleri iyi kullanıldığı takdirde, psikolojik savaşta olumlu sonuçlar alınabilir".

Amaç; halk üzerinde psikolojik etki yaratmak ve yitirilen hâkimiyetin tekrar sağlanmasıdır. Ancak bu yapılırken hiçbir kural ve ahlâki ölçüye bağlı kalmayan sömürgeciler; "Bana yar olmayanı, başkasına da yar etmem" ya da 'yakarım yıkarım' mantık(sızlığ)ındadırlar. Uygulamaların hayata geçirilmesi için tüm kurumları (okul, TV, radyo, cami vb.) harekete geçirip, elde ettiği bilgileri bir merkezde toplayarak psikolojik savaşın politikasına tahvil eder. Çünkü "Muharebe, düşmanın askeri gücüne karşı koymak olduğu kadar, düşmanın beynini ele geçirmek demektir. Düşman ister bir hasım ülke, ister bir ayaklanmanın veya iç bünyedeki bir direnişin elemanları olsun durum daima aynıdır. (...)Askeri yönden psikolojik harp; vurucu havan gücü, topçu ve havan gibi önemli neticeler doğuracak bir silahtır. Her alanda asıl hedefin insanların beyni olduğu

[4] J.P. Sartre.
[5] Radikal, 18 Haziran 1997.

kabul edilmekte ve beyinler etki altına alındıktan sonra mücadelenin kazanılmasını son derece kolay olduğuna inanılmaktadır".[6]

Özel savaş, ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi veren ülkelerde sistemli şekilde ülkelerde derin yaralar (psikolojik rahatsızlıklar) açmıştır. Örneğin psikolojik savaş uygulanmasının eskilere dayandığı Türkiye'de, 20. yüzyıldaki isyanlar ardından sömürgeci kurumlaşmayı sağlamlaştırıp, beyinlere kazımak için asimilasyon, zorunlu göçertme, metropollere çekme, Avrupa kapılarını açma, asimilasyonu derinleştirmede somutlanan psikolojik savaş, 1984'den itibaren özel savaş ekseninde derinleştirilmiştir.

Psikolojik savaşta birçok yöntem kimi zaman iç içe, kimi zaman da birbirinin peşi sıra uygulanır.[7] Yöntemler konusunda; "Silahlı Kuvvetler tarafından yapılan psikolojik harp, hükümet ile ilgili devlet dairelerinin takip etmekte oldukları siyasetle mutabakat hâlinde bulunmalı ve devletin hariçte ve dahildeki başlıca faaliyetleri ile en sıkı bir şekilde koordine edilmelidir. Hükümetin formüle ettiği siyasetin dahilinde tüm bir şekilde desteklenebilmesi ve hariçte maksada uygun bir şekilde propaganda edilebilmesi için siyasi fonksiyonu icra eden eleman ve teşkilâtla, psikolojik harbin başlıca silahı olan propagandayı yürütecek elemanların (Milli Savunma Bakanı, Genel Kurmay, Başbakan, İçişleri Bakanı, OHAL Valisi vb. gibi) tam bir ahenk içinde çalışabilmesi suretiyle hayati menfaatlere zarar getirebilecek herhangi bir aksaklığa meydan vermemek için psikolojik harbin idaresi bu faaliyetlerin doğrudan sağlayacak bir teşkilâta ihtiyaç vardır"[8] diyen Kurmay Albay Münir Güneri; 'Özel Harp Dairesi'nin işlevini de tarif etmektedir.

1992'de dönemin İçişleri Bakanı A. Aksu'nun, "Vatanperver insanları terörle mücadele görevlendirdiğini" açıklaması ve bir yıl sonra da yine dönemin İçişleri Bakanı. İsmet Sezgin'in, "Bir gerilla savaşı var, tabii ki, oyunu kuralları-

---

[6] Sabri Yirmibeşoğlu, Modern Mücadele Yöntemi ve Özel Harp Uygulaması. s.46.

[7] Yoğun olarak propaganda yöntemleri kullanılır. Propagandada, en çok duyum ve görüntü yer tutarken, yöntemlerin başında "Kara Propaganda" gelir. "Kara Propaganda" da kaynağı belirsiz haberler yayıp halk arasında suni çelişkiler yaratarak halkı birbirinden soyutlayıp, düşünmek amaçlanır. Örneğin Alevi-Sünni çelişkisinin yaratılmaya çalışılırken; Sünni'ler arasında gerillanın "Ermeni, sünnetsiz ya da dış kaynaklı" olduğu yalanları körüklenir. Veya aşiretler arası çelişkiler kullanılarak, aşiret bağları diri tutulmaya çalışılırken; koruculaştırma zemini diri tutulur; Tahir Adıyaman'a, Sedat Bucak'a sarılınır. Ya da Kürtlerin beynine "Geleceğiniz yok, bize tabisiniz, Kürtten adam olmaz, üç Kürt bir araya gelmez!" düşüncesi kazınır. Propagandanın bir diğer yöntemi de "Gri Propaganda"dır. Bu yöntem, kaynağı belirsiz haberler yayarak, halkta tedirginlik, korku havası yaratarak kitleleri terorize etmeyi hedefler. Son olarak psikolojik savaşın "Beyaz Propaganda" yöntemi vardır: Gerilla neden gösterilip, gerillaya mal edilerek yapılan eylemler, paravan örgütler (Hizbullah vb.) veya kontrgerilla eliyle tezgâhlanan katliamlar, ablukalar, ambargolar, köy yakmalar, doğa tahribi vb'leri "Beyaz Propaganda"nın manifetlerindedir.

[8] Psikolojik Harbin Önemi ve Yöntemi, s.41.

na göre oynayacaksın; yani onun anladığı dilden konuşacaksın" demesi devlet ile 'Özel Harp Dairesi' arasındaki koordinasyonu ortaya koyuyordu. Sonra icraat devreye girdi. Koruculaşmayı kabul etmeyenlere yönelik kontrgerilla faaliyetlerine hız verildi; ekinler yakıldı, tarlaya çalışmaya gidenler katledildi, hayvanları öldürüldü, yayla yasaklarıyla hayvancılık yapmaları engellendi ve süre belirlenerek göç etmeleri istendi. Tüm bunlara rağmen göç etmek istemeyenlerin evleri yakılarak, göçertildiler.

Bu uygulamalarla sürgün edilenler, sıfırlanmış ekonomik kaynaklarla geldiği metropollerde farklı bir kültür, sosyal çevre, dil, yaşam biçim ve işsizlikle karşılaştılar. Ülkeye özlem, güven yitimi, düşünce gücüne bağlı geçici uyum zorlukları, dışlanma ve çaresizlikle karşı karşıya kalıp; göçertildikleri kentleri tuzak gören depresyonla tanıştılar. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin Diyarbakır, Batman, Ağrı, Bingöl, Elazığ, Bitlis, Şırnak, Mardin, Malatya Van, Hakkâri, Adıyaman, Muş, Siirt, Adana ve Dersim'den göçertilenlerden 897 kişilik ankete katılanların çoğunluğu; "Temel haklarının reddedilmesi, bölgenin geri kalmışlığı ve bölgede yaşanan çatışmalar nedeniyle İstanbul'a göç ettiklerini" belirtirken, ankete katılanlardan %46'sı çözümün 'kültürel kimliğin tanınması' olduğunu ve 'can ve mal güvenlikleri sağlanırsa' geri döneceklerinin ifade ediyorlar.[9]

'Göç' olgusu bir sonuçtur; göçün temelinde Kürt illerini insansızlaştırma gibi sömürgeci politikacılar yatıyor. Göçertilenlerin %80'i gecekondularda, çadırlarda veya 3-4 aile bir arada yaşama zorunda kalmaktadır. Her şeylerini kaybederek geldikleri şehirlerde işsizliğin getirdiği sorunlar, açlık, yetersiz beslenme ve alt yapı yetersizliğinden dolayı fiziksel olarak; tüberküloz, hepatit, ishal, tifo, paratifo, Amebiassis (bağırsak enfeksiyonu), sıtma, kızanak, dizanteri vb. hastalığa yakalanabildiği gibi; metropollere göçertilenlerin çoğu psikolojik savaşın uygulamasıyla 'kaçak' durıma sokulduğundan, 'faili-meçhul'e, işkenceye maruz kalmamak için korku içinde yaşamaya mahkûm olurken, hiçbir demokratik talepte bulunamamaktadır.

Göçten en çok nasiplenen illerini başında Diyarbakır geliyor. Yetersiz beslenme, açlık ailelerin bir arada yaşama zorunluluğu ve alt yapı yetersizliğinden dolayı ilde sağlık sorunları artmış olmasına rağmen, sağlık ocakları, sağlık evlerinin birçoğunun kapalı olması, önlenebilir birçok hastalığın ölümle sonuçlan-

---

[9] Anketi hazırlayan Mehmet Metiner, Kürtlerin büyük baskılar sonucu göç ettiklerini belirterek "Onların tekrar bölgeye dönebilmeleri için, devlet, başta onların can mal güvenliğini sağlamak zorundadır. Kültürel kimliklerinin tanınması halinde göç bitecektir. Tüm bunlar yapıldıktan sonra yaşanan geri dönüş, hem Kürt hem de Türk halkı için önemli olacaktır. Türkiye'nin demokratikleşmesine katkı sunacaktır," (Demokrasi, 29 Aralık 1996) diyor.

masını beraberinde getirmektedir.[10] Savaşın kadın ve çocuklar üzerindeki etkilerine gelince: Savaşın faturasını kadın ve çocuklar öderken sağlıksız koşullarda yaşayan çocuklar önlenebilir hastalıklardan ölmektedirler. Kürt illerinde çocuklar da büyükler gibi 'faili meçhul' cinayetlere kurban gitmekte, işkencelerden geçirilip DGM'lerde yargılanmaktadır. İHD verilerine baktığımızda, işkenceden geçirilen çocuk sayısında her yıl artış olmaktadır "1990'da 7, 1991'de 15, 1992'de 11, 1993'te 29, 1994'te 24 iken 1995 yılında sadece İHD Ankara ve İstanbul şubelerine yapılan başvuru sayısı 18 ve 1996 yılının ilk altı ayında İHD İstanbul şubesine yapılan başvurusu sayısı 16"dır. Ayrıca, başvuruda bulunan çocuklardan bir kısmının kendilerine 'cinsel tacizde' bulunulduğu da İHD verilerinde yer almaktadır. Uluslararası Af Örgütü de yayınladığı raporların 'Türkiye'de Çocuk istismarı' konulu bölümünde 19 çocuğun kendi ağızlarından anlatımlarına yer verilerek, bunların bir kısmının polisler tarafında cinsel tacize uğradıkları belirtilmektedir.

Yoğun baskı ve göç karşısında ülkesinden, topraklarından kopartılan Kürt kadınları göçertildikleri alanlarda büyük zorluklarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Doğdukları andan itibaren feodal koşulların yanı sıra yaşadıkları savaş, köy yakmalar, yakınlarını kaybetmeler, cinsel taciz ve tecavüzler Kürt kadınlarını sarsıyor. Metropollere göç eden Kürt kadınlar bütün zorluklarına rağmen yaşam savaşı veriyorlar. Avrupa ülkelerine gitmek zorunda kalanlar ise, yabancı bir sosyal yaşamla karşılaştıkları için kültürel şok yaşıyorlar.

Son olarak Hakkâri'de çöplükten yiyecek toplayan; Diyarbakır'da kamyon olayıyla ortaya çıkan dram tabloları basına da yansıdı. Basına yansıtılması da oldukça bilinçlidir; ve hedef saptırmaktan başka bir şey değildir. Sorun birkaç kamyon yiyecek dağıtma sorunu değildir. 3 binde fazla köyün boşaltıldığın ve milyonlarca insanın göçertildiği bir yerde sorun yardımlarla çözülmez. Sorunun kaynağı süren savaştır. Savaş, 'Travma Sonrası Stres Bozukluğu'na (TSSB) yol açmaktadır. TSSB, bir bilgisayara ulaşan virüs gibi insan beynini etkilemektedir. Psikolojik rahatsızlıklar sadece halkta gelişmiyor, aynı zamanda savaşın taraf güçlerin safında da 'Vietnam Sendromu'yla yoğun şekilde yaşanıyor.

---

[10] Diyarbakır Tabipler Odası tarafından bölgenin sağlık sorunlarıyla ilgili hazırlanan raporda, "Diyarbakır il sınırları içindeki 67 sağlık ocağının 53'ünün faal durumda, 112 Sağlık evinden 97'sinin kapalı olduğu" belirtilerek "Diyarbakır'da bebek ve çocuk ölümlerinin %60-70'inin ishal, zatürre gibi önlenebilir hastalıklardan" meydana geldiği belirtmektedir. Raporda ayrıca "Diyarbakır Sağlık Müdürlüğü'nün resmi verilerine göre, 1995 yılında 16.161 ishal olgusu tespit edilmiştir. Ancak 1995'te sadece çocuk hastalıkları hastanesinde 34.991 ishal olgusu poliklinik hizmetinden yararlanmıştır. Bu da veri toplamadaki aksaklıkları ortaya koyuyor. 1995 yılında Diyarbakır'daki 3.661 tifo, 4500 dizanteri olgusu bildirilmiştir. Fakat gözlemlerle veri toplamadaki aksaklıklar gözönüne alındığında bu sayının daha da yüksek olduğu anlaşılmaktadır".

TSSB nedir? Mehmet Z. Sungur, Ahmet Özçubukçuoğlu, Akın Sürmeli'nin hazırladığı, 'Güneydoğu'da Görev Yapan Askeri Popülâsyonda Görülen Travma Sonrası Stres Bozukluğu Üzerine Bir Çalışma' başlıkla araştırmaya göre, "TSSB olağan insan deneyimlerinin çok dışında yaşanan ve bu deneyimden geçen, hemen herkes için sıkıntı kaynağı olabilecek bir olay, deneyim, stresin ardından gelişen bir tablodur. Olağan dışı olaylardan kastedilen, bireyin yaşamını veya fizik bütünlüğünü tehdit eden durum ve deneyimdir" diye tanımlanıyor.

1995 tarihli çalışma, savaşa katılan ve terhis olmuş 20 kişilik asker grubu üzerinde yapılmış. Askerlerin "16'sında travmanın çatışma sırasında, 4'ünde ise, tanıdıklarının cesetlerini görmeleriyle" birlikte başladığı belirtiliyor.[11] Bilim adamları, TSSB'nin tedaviye rağmen kronikleştiğini, yıllar sonra bile etkisinin gösterdiğini belirtmektedirler. Olağandışı koşullarda insanların ruh dünyası altüst oluyor, sakatlanıyor. Örneğin Ali Rıza Eker (Balıkesir) "Şehitler beni çağırıyor" diyerek intihar etmiş. Ali Aslan (Antakya) beyin deformasyonu geçirip, yakınlarını bile tanımamaktadır. GATA Ruh Sağlığı ve Ana Bilim Dalı Başkanlığı'nın 1996 yılında hazırlanan raporun sonuç bölümünde; "Güneydoğu'dan tedavi için gönderilen askeri popülâsyonda Travma Sonrası Stres Bozukluğu (Vietnam Sendromu) görülme sıklığı son üç yıla oranla üç kat artmıştır" deniliyor. Ayrıca, "Bölgede görevli askerleri %27,8'inde anti-sosyal kişilik (Vietnam Sendromu), yüzde16,6'sında (Konversiyon Bozukluğu), yüzde13,2'sinde (Ansiyete Bozukluğu), yüzde10'unda (TSSB), %8,8'inde (Şizofreni), %5,9'unda (Uyum Bozukluğu)" saptandığı ifade ediliyor.

Kaygı, üzüntü, sıkıntı, korku, başarısızlık duygusu, acizlik, kişinin kendini destekten yoksun görmesi, üzüntü, sıkıntı, başkalarından kötülük bekleme, panikleme, çabuk sinirlenme vb.ni körükleyen psikolojik savaş durumu, bedenin işleyişini etkiler; kaygı ya da stres gibi olumsuz duygu bedensel bozukluklara, psikofizyolojik veya psikosomatik denilen hastalıkların ortaya çıkmasına yol a-

[11] TSSB olduğu tespit edilen bu 20 kişiden 18'inde travmatik deneyimlerin sık sık hatırlanması, travma nedenlerin rüyalara girmesi olgusu görülmüştür. Daha önce severek ve isteyerek yapılan etkinliklere ilginin azalmış olduğu da belirtilmektedir. 16 kişide uyku bozukluğu, 10 kişide öfke patlamaları, 16 kişide travmatik deneyimlerle ilgili düşünce ve duygulardan kaçınma, 12 kkişide duygu sığlaşması saptandığı yeralmaktadır. Ayrıca, "Bu askerlerin tümü ev, iş, sosyal yaşantıları ve uyumları konusunda ciddi sorunları" olduklarını belirtmişledir. Araştırmada "tüm olguların psikososyal yönden ağır bir yeti yitim içinde oldukları söylenebilir. Olguların hiçbiri görevlerine devam edebilecek durumda olmadıkların gibi, sosyal ve özel yaşamda zevk alamaz durumu gelmişlerdir" değerlendirmesi de yer almaktadır. Bu asker evine döndükten sonra, çevresiyle bir türlü uyum sağlayamamış, PKK'li olarak düşündüğü patronunu öldürmeye yeltenmiş, kendini kontrol edemez hale ve insan öldürmekten korkar duruma gelmiş, "Televizyonda savaş veya reklam filmi izlediğimde herşey gözlerimin önünde canlanıyor ve öldürme hissi doğuyor" diyerek yaşadıklarını dile getirmiştir (Demokrasi Gazetesi 3 Aralık 1996).

çar. Psikosomatik hastalıklar, bedensel ve psikolojik bozukluklara yol açar. Psikosomatik hastalıkların başında, beyin kanaması veya koroner kalp yetmezliğine neden olan hipertansiyon (yüksek kan basıncı) gelir. Diğer hastalıklar ise, ülser (mideyarısı), astım, bel ağrısı, kalp çarpıntısı, uykusuzluk, şiddetli baş ağrısı, gastrit, kasların sürekli gerginliğinden kaynaklanan ağrılar, luçkırık nöbetleri, kabızlık ve ishal, cinsel isteğin azalması vb. hastalıklardır.

Kirli savaş, binlerce insanın yaşamına, 3000'den fazla köyün boşaltılmasına, ekonominin iflasına, devletin mafyalaşmasına vb.ne yol açarken, toplumsal çürüme ve cinnete de kapı açtı. Burjuva basın sayfaları ve TV'ler izlendiğinde hemen her gün intihar girişimleri, cinnet geçirme, vb. haberlere rastlamaktayız. Toplumsal travmanın derinleştiği ve asosyal kişiliklerin; mafya elebaşları, özel tim, korucu, itirafçı tiplemeleriyle karşımıza dikildiği koşullarda toplum, büyük bir tehlike karşısındadır. Bunun çözümünde ilk adım kirli savaşın durdurulması; ikinci adım ise ücretli köleliğe son verecek özgürlükçü eşitliğin barış siyasetidir. Ama burada da soru(n) T.'C'nin barışı sevmemesidir!

BARIŞI SEVMEYEN T.'C'

"Sadece paranın hükmettiği yerde yasalar ne yapsın?"[12]

Militarizme boğulmuş, 'ordu millet' propagandalarıyla kendisini kemikleştirmiş T.'C'nin 'Barış'la ilgili en küçük bir girişime bile sıcak bakmadığı bilinir. T.'C', beş harfli sözcüğü yani 'Barış'ı hiç sevemedi. T.'C' devleti, 'Barış' sözcüğünü her duyduğunda, aklına ilk önce tutuklama ve zindan geldi. Ve her zaman, 'Barış' sözcüğünün arkasında 'yabancı parmağı' arandı. Bu, Türkiye tarihini biraz bilenleri hiç şaşırtmayan gerçektir!

Örneğin, 'Türk Barışseverler Cemiyeti'nin kuruluşunun T.'C'nin NATO'ya üyelik başvurusundan hemen 10 gün sonrasına, 21 Mayıs 1950 tarihine rast gelmesi şüphesiz rastlantı değildi. Ufuktaki tehlikeyi gören bir avuç aydın, Felsefe Doçenti Adnan Cemgil, Sosyoloji Doçenti Behice Boran, mimar Nevzat Özmeriç, avukat Vahidettin Barut, avukat Fuat Toprakoğlu, heykeltraş Turgut Pura, mimar Affan Kırımlı, Dekoratör Reşat Sevinçsoy ve ev kadını Muvakkar Güran, resmen başvuru yaparak derneği kuruyor, 14 Temmuz'da da dernek resmen faaliyetine başlıyordu. İlk toplantısında kendisine başkan olarak Behice Boran'ı seçen derneğin kuruluş bildirgesinin de son derece ılımlı olduğu, üstelik derneğin bilinen faaliyetleri itibarıyla Stockholm Barış Kongresi'ne bağlı çalışan bütün diğer yerel dernekler için-

[12] Petronius.

de en zayıfı olduğu, Ortadoğu'daki diğer demeklerde yüz binlere varan imzalar toplanırken, Türkiye'deki girişimin pek cılız kaldığı da biliniyor. Ama yaptığı ilk ciddi etkinlik, Kore Savaşı'na karşı 24 bin bildiri hazırlayıp dağıtmak istemesi, her şey için yetiyor. Sonuç, Boran ve arkadaşlarının tutuklanması ve askeri mahkemede hepsine 1 yıl 3'er ay cezalar verilmesi oluyor. Gerekçe ise tabii ki belli: 'Moskova'nın emrinde memleketimizin düzenini...'

1950'deki macera orada bitmiyor. Mayasında güvercin düşmanlığı olan, okul şiirlerine bile "seni selamlamadan uçan kuşun yuvasını bozacağım" gibi dehşet dolu dizeler serpiştiren T.'C'nin 'Barış'la hesaplaşması da orada bitmiyor.

Çok sonra, topluma 'barış ve huzur' getirmek için yapılan 12 Eylül darbesi sırasında da aynı hesaplaşma su yüzüne çıkıyor. 4 Nisan 1977'de, Dernekler Yasası'na göre kurulan Barış Derneği'ne önceleri kimse sesini çıkarmamıştı gerçi ama 12 Eylül yönetimi, bu 'aksaklığı' düzeltmekte çok da fazla gecikmedi. 26 Şubat 1982'de, darbe lideri Kenan Evren, bir 'komünist' ülkede, Bulgaristan'da gezideyken, derneğin bütün yöneticileri tutuklandı. Başkan emekli büyükelçi Mahmut Dikerdem, Orhan Apaydın, Ali Tayfun, Reha İsvan, Ataol Behramoğlu, Orhan Taylan, Erdal Atabek, Hüseyin Baş, Ali Sirmen, Enis Coşkun gibi Türkiye'nin kalburüstü aydınlarının çoğu kelepçelenip Metris Cezaevi'ne konuldu. Gerekçe yine aynıydı: "Barış sözcüğünün mukaddes anlamını paravan yapıp SSCB yanlısı olarak... T.'C'nin mevcut ve meşru anayasal düzenini yıkmak..."

Böylece, aralarında elçilerin, avukatların, ressamların ve şairlerin bulunduğu bir avuç 'devlet yıkıcısı' sanık sandalyelerine oturtuldu ve tabii ki, 1950'de olduğu gibi yine cezalar yağdırıldı. Üç yılı aşkın tutukluluktan sonra tahliye edilen 'sanık'lara cezalar verildiğinde, bu, onlardan biri için artık anlam ifade etmiyordu: Avukat Orhan Apaydın, dışarı çıktıktan bir süre sonra yaşamını yitirmişti çünkü.

1990'ların sonuna gelindiğinde ise, artık Barış ateşi, bu kez yepyeni bir içerikle Kürt halkının elindeydi. Yıllardır devam eden ve binlerce insanın ölümüne, köylerin yakılmasına, akıl almaz vahşetlere neden olan savaşın bitmesi için yüreklerini, seslerini birleştiren barış savunucuları, 1997'nin 1 Eylül'ünü anlamına yakışır hâle getirmek istediklerinde, T.'C'nin barış fobisi, yeniden canlandı. MHP'sinden İP'sine bütün düzen partileri korosu tek bir ses hâlinde Barış Treni'ne karşı birleşirken, diplomatik oyunlar devreye sokularak trenin hareketi engellendi.

Musa Anter Barış Treni karşısında, 'Sevr Yılanı' çığlıkları atan ve MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'ye taş çıkartırcasına 'istemezük' korosuna katılan

Aydınlık Gazetesi'yle İP'in tavrı ise yakın tarihi hatırlayanları hiç şaşırtmadı.[13] Sonuç olarak, T.C'nin 1950'lerden beri hiç tükenmeyen Barış korkusunun sürdürülmesinin Türk ve Kürt insanına nelere mal olacağı ise, gündemdeki en acil-yaşamsal soru(n)!

SON SÖZ YERİNE BİR DUVAR YAZISI

"Düşünce, bir umut serüvenidir."[14]

Milattan 900 yıl önce insanlar bir tapınağa aşağıdaki yazıyı asarak okurlar ve bayramlarını kutlarlardı. İşte yazı: "Gürültü patırtının ortasında sükûnetle dolaş, sessizliğin içinde huzur bulduğunu unutma. Başka türlü davranmak açıkça gerekmedikçe herkesle dost olmaya çalış.

Sana bir kötülük yapıldığında verebileceğin en iyi karşılık unutmak olsun. Bağışla ve unut. Ama kimseye teslim olma.

İçten ol, telaşsız ve açık konuş. Başkalarına da kulak ver. Aptal ve cahil oldukları zaman bile dinle onları; çünkü dünyada herkesin bir öyküsü vardır.

Yalnız planlarının değil, başarılarının da tadını çıkar. Ne kadar küçük olurlarsa olsun.

İşinle ilgilen. Hayattaki dayanağın odur. Seveceğin bir iş seçersen yaşamında bir an bile çalışmış ve yorulmuş olmazsın. İşini öyle seveceksin ki başarıların, bedenini ve yüreğini güçlendirirken, verdiklerinle de yepyeni hayatlar başlatmış olacaksın.

Olduğun gibi görün ve göründüğün gibi ol. Sevmediğin zaman sever gibi yapma, çevrene önerilerde bulun, ama hükmetme...

İnsanları yargılarsan onları sevmeye zamanın kalmaz. Ve unutma ki insanların yüzyıllardır öğrendikleri bir kumsaldaki kum tanecikleri değildir.

---

[13] Küçük bir arşiv çalışması bile Aydınlık'ın bu konularda hiç de 'tecrübesiz' olmadığını ortaya koyuyor. Aydınlık Gazetesinin devrimcileri ev krokileriyle ihbar ettiği günlere döndüğümüzde, bu konuda ilginç bir örneğe rastlıyoruz. 12 Eylül'den birkaç gün önce, 7 Eylül'de Aydınlık'ın başlıklarından biri şöyle: 'Sıkıyönetim Barış Derneğinin toplantılarını yasakladı'. Yan spotunda 'Moskova yanlılarını Türkiye'de toplumak istiyorlardı' şeklinde verilen haberden, Barış Derneği'nin 23-27 Eylül tarihlerinde İstanbul'da Kültür Adamları Forumu' ve 'Türkiye Barış Parlamentosu' adlarıyla toplantılar düzenlemek istediğini ve bunun Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından yasaklandığını öğreniyoruz. O günlerde sık sık 'Anarşiye karşı milli birlik' çağrıları yapan, Sovyet tehdidine karşı yapılması gerekenleri orduya salık veren Aydınlık, bu yasaklamadan pek memnun görülüyor. "Hükümet Moskova yanlısı Barış Derneği'nin yabancı delegelerine vize vermeyince, dünya çapındaki Moskova yanlılarının Türkiye'de toplanmaları suya düştü" diye sürdürüyor haberi. Sofya'da toplanan Barış Parlamentosu'nun Moskova'dan yönlendirildiğini vurgulayan Aydınlık, sonunda yorumunu da yapıyor: "Türkiye Barış Derneği ve Barış Parlamentosu da aynı amaca hizmet için kurulmuştur". 12 Eylül savcılarının Barış Derneği iddianamelerini okuyunca, ifadelerin ne kadar birbirine benzediğini görmemek imkânsız. 1997'de, Aydınlık yine aynı yerde, aynı yolda!

[14] Isabelle Stengers.

Aşka burun kıvırma sakın. O çöl ortasındaki yemyeşil bahçedir. O bahçeye layık bir bahçıvan olmak için her bitkinin sürekli bakıma ihtiyacı olduğunu unutma.

Kaybetmeyi ahlâksız bir kazanca tercih et. Birincisinin acısı bir an, ötekinin vicdan azabı ömür boyu sürer. Bazı idealler o kadar değerlidir ki o yolda mağlup olmak bile zafer sayılır.

Bu dünyada bırakacağın en büyük miras dürüstlüktür.

Yılların geçmesine öfkelenme. Gençliğe yakışan şeyleri gülümseyerek teslim et geçmişe, yapamayacağın şeylerin yapabileceklerini engellemesine izin verme.

Rüzgârın yönünü değiştiremiyorsan, yelkenlerini rüzgâra göre ayarla. Çünkü dünya karşılaştığın fırtınalarla değil, gemiyi limana getirip getirmediğinle ilgilidir.

Ara sıra isyana yönelecek olsan da hatırla ki evreni yargılamak imkânsızdır. Onun için kavgalarını sürdürürken bile kendinle barış içinde ol.

Doğduğun zamanları hatırlar mısın? Sen ağlarken başkaları gülüyordu. Öyle bir ömür geçir ki herkes ağlasın sen öldüğünde.

Sabırlı, sevecen ve erdemli ol. Önünde sonunda bütün servetin sensin.

Görmeye çalış ki bütün pisliğine ve kalleşliğine rağmen dünya yine de insanın biricik güzel mekânıdır".

'TERÖR SORUNU' MU, 'GÜNEYDOĞU SORUNU' MU, YOKSA...*

SİBEL ÖZBUDUN

"Güçlülerle güçsüz arasındaki çatışmada yer almayı reddetmek, tarafsız olmak değil güçlülere yandaşlık etmek demektir."[1]

Kabul etmek gerek, bir uzun inkâr ve asimilasyon tarihidir, Türkleş(tir)me... Ne ki hiçbir asimilasyon tam ve sonsuz değildir, olamaz. Dahası, geri dönüşlü bir süreçtir. Kimlikler, iktisadî-siyasal süreçlerle bağlantılı kültürel oluşumlardır ve bu süreçlerle, daha doğrusu bu süreçlerin ihtiva ettiği eşitsizliklerle ilintili olarak gelgitlere tabidir. Kuşaklar boyu yok olduğu düşünülen bir kültürel kendilik, bir bakarsınız apansız yeniden inşa etmiş kendini. Ya da bir etnik kimlik üzerinde başarılı olan asimilasyon süreçleri, bir başkasında ters tepebilmektedir.

Nitekim Türk(iye) asimilasyonizminde Kürt sorunu, hazmedilmemiş bir topak olarak dikilmektedir, Türk milliyetçiliğinin karşısında. İşin çarpıcı yanı, Cumhuriyet tarihi içerisinde, kendi içerisindeki aşiret, dil (Kırmanç, Zazaki, Soranî...), hatta din (Alevî, Sünni...) farklılıklarını aşarak, kendi medyasını, yazınını, siyasal gündemini, kısacası kendi 'hayalî cemaat'ini büyük ölçüde inşa edebilmiş olarak... Ve günümüzde, esas itibariyle Türk milliyetçiliğinin kendini 'hizaladığı' 'Öteki'ni oluşturmaktadır. Üstelik artık Türk milliyetçiliğinin, asimile edemediği 'öteki' için tanıdığı tek var olma koşulu olan 'Türk'ün efendiliği'ni kabulleneceğe de pek benzememektedir... ["*Öz Türk olmayanların Türk vatanında bir hakkı vardır, o da hizmetçi olmaktır köle olmaktır*" diyor Mustafa Kemal'in Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt...]

Etnik, dilsel, hatta dinsel heterojenliğine karşın kendini 'kaderde, tasada, kıvançta bir', 'imtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitle', türdeş, korporat bir bütün olarak kurgulamayı bellemiş, kültürel farklılıklara ilişkin algıları zayıf, reaksiyonlarıysa güçlü bir ulus tahayyülü için, kendi içinde bir oluşumun kendisi için 'farklı ve eşit' bir konum talebinde bulunması, anadilde eğitim, siyasal yaşama kendi kimliğini inkâr etmek zorunda kalmadan katılma hakkı, yerel yönetim-

---

* Tiroj, No:30, 15 Ocak-15 Mart 2008.

[1] Paulo Freire.

lerde özerklik, kendi kültürünü özgürce geliştirme hakkı, topraklarındaki kaynak ve tesislerin işletilmesinde söz hakkı vb. istemesi, ağır bir 'travma' kaynağı olmuştur.

'Sorun'un adının bugüne dek üç tarzda telaffuz edildiği biliniyor. Bunlardan ilki ve devletin dilimize mal etmek istediği, mahut 'Terör sorunu'... Kürtler, Kürt siyasetçileri başta olmak üzere topumuza dayatılan, ana akım medyadan günde kim bilir kaç kez üzerimize boca edilen hâkim söylem... 11 Eylül'den bu yana 'Dünyanın patronu'nun dilinden neredeyse evrensel bir (*'pseudo'*) geçerlilik kazanan 'ya biz'den yanasın ya da...' tehdidi. Bu söylemi benimsediğinizde, çözüm belli; öyle ya, elinizdeki tek araç çekiçse, bütün sorunlar size çivi olarak gözükür.

İkincisiyse, neo-liberalizmin sihrine kapılmış egemenlerin hanidiyse toptan unuttuğu kalkınmacı/modernleşmeci paradigmadan arta kalan 'geri kalmışlık' açıklaması... Sanırım bu yaklaşımı, Bülent Ecevit'e borçluyuz... Doğrudur, Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölgeler, bir dönem bilinçli, kasıtlı bir biçimde 'geri bıraktırılmış', Kürtlerin modernleşmesinin (dolayısıyla da ulusal bilince varmalarının) önünü kesecek tarzda devlet yatırımlarının bölgede minimal düzeyde tutulması öngörülmüştür... Dahası 'feodal' denilen kalıntılar, sizin de sorunuzda belirttiğiniz üzere, 'Hamidiye alayları'ndan korucu sistemine, bizzat devletin güvenlik politikaları doğrultusunda sürekli yeniden üretilmiştir.

İşin daha da çarpıcı yönü, bölge 'kalkınması'nın bir ölçüde yine aynı 'güvenlik' politikalarının, daha doğru bir deyişle 'askerî amaçlı yatırımlar'ın bir yan-ürünü olarak gerçekleşmesi: hava alanları, en ücra mezralara dek yapılan yollar, elektrifikasyon, hatta bir dönem ağırlıkla askerî personelin görevlendirildiği okullar, hastaneler...

Şimdiyse devlet, bir 'sopa ve havuç' yaklaşımı uyarınca, 'dağa bomba/düze yatırım' politikası biçimlendirmeye çalışıyor -tabii ki ağırlıklı olarak devlet eliyle- neo-liberalizmin sınır bekçisi bir 'iktidar' için ilginç bir tezat!

'Ulusal/etnik sorun'un yatırımlarla çözümlenebildiği bugüne dek görülebilmiş değil. 'Kalkınmış' bir 'güneydoğu'da Kürtlerin yok olacağını ve de gönüllü olarak Türklüğü benimseyeceğini varsaymak, bu konudaki dünya deneyimlerini bilmemeye delalettir. Yatırımlar -hedeflerine ulaşacağını varsaysak dahi- olsa olsa, doğası gereği konjonktürü değerlendirecek, müzakereci bir Kürt burjuvazisini palazlandırır ve yoksul(laşmış) Kürt emekçileri yaratır -ve de mevcutlar arasındaki servet uçurumunu derinleştirir... Bu ise, Kürt siyasetini sınıf ekseninde kutuplaştırır; ama 'yok etmez'...

Şu hâlde, kim ne derse desin sorun, her düzlem ve ortamda ısrarla iddia edildiği, ve ikna olmayanların 'linç' tehdidine (ya da fiiline) maruz bırakıldığı üzere, 'terör' değildir... Ya da bu ülkenin karşısındaki gerçeklik 'terör sorunu' veya kalkınmacı/modernleşmeci bakışın öne sürdüğü üzere 'geri kalmışlık/Güneydoğu' sorunu değil, Kürt kimliği ve talepleriyle yüzleş(eme)me sorunudur. Ve ancak, adı böyle konulduğunda, gerçek anlamda çözüm için adım atmak mümkün hâle gelebilecektir.

BAŞLAMAK İSTEMEYENLER İÇİN MİLLİYETÇİLİK*

SİBEL ÖZBUDUN

"Yurtseverlik üçkâğıtçılığın son sığınağıdır."[1]

Milliyetçiliğin en sıradan, en sık rastlanan tanımı, 'vatanını, milletini sevmek'tir de, hiçbir milliyetçinin bu sevgiye, örneğin memleketinin ormanlarını, havasını, suyunu, kadınını, erkeğini, çocuğunu, kısacası (somut) insanını sevmeyi; dolayısıyla da, örneğin, ormansızlaşmaya karşı önlemler almayı, havanın, suyun kirlenmesine karşı durmayı, iklim değişikliğini engelleyecek tedbirler üzerinde düşünmeyi, insanlarının sömürülmesine, yoksullaşmasına karşı durmayı vb. gündemine aldığı görülmemiştir.

Bir başka deyişle, milliyetçi, ya da son zamanlarda onun muadili olarak kullanıldığına sık sık tanık olduğumuz 'vatansever' 'hassasiyetler'in kılı nedense, vatanın ormanları yandığında, insanlarının gelir düzeyleri düştüğünde, kadınları dayak yediğinde, fuhşa sürüklendiğinde, çocukları yetersiz beslendiği, ya da okula değil de atölyelere, sokaklara sürüldüğünde veya cinsel istismara uğradığında, gençleri uyuşturucuya sardırıldığında, baz istasyonları, termik santraller bereketli başakları soldurup ağaçları kuruttuğunda, trafik 'canavarı' her yıl binlerce, on binlerce (evet, evet, PKK ile düşük yoğunluklu savaştan çok daha fazla) cana mal olduğunda, bankalar hortumlandığında... kıpırdamıyor. Hatta tersi sıkça söz konusu olmakta: 'milliyetçi' haraç çeteleri, 'milliyetçi' uyuşturucu tacirleri, 'milliyetçi' mafya babaları, 'milliyetçi' hortumcular, 'milliyetçi' tetikçiler, malzemeden çalan 'milliyetçi' müteahhitler, velhasıl, 'milliyetçi'liklerine toz kondurmayan zorbalardan, gaspçılardan geçilmiyor ortalık.

Şu hâlde milliyetçi hassasiyetin hedefini farklı yerlerde aramak gerekiyor. Örneğin 'Kürtlerin hakları'ndan, 'kültürel çeşitlilik'ten, 'halkların kardeşli-

---

* 29 Aralık 2007'de Öğrenci Velileri Derneği Mamak (Ankara) Şubesi'nde 'Milliyetçilik ve Sol' konulu panelde yapılan konuşma metni. Kaldıraç Dergisi, No:87, Mart 2008... http://www.komunistpaylasim.org/showthread.php?t=5458... http://ankarasgd.org/archive/index.php/t-20562.html... http://www.ateshirsizi.org/showthread.php?p=5596... http://www.bydigi.com/genel-kultur/249068-baslamak-istemeyenler-icin-milliyetcilik.html... http://www.yaziyaz.com/forum/thread28319.html... http://beyhane.com/forum/index.php?c=8... http://www.solplatform.org/showthread.php?t=764... http://www.merkezforum.com/sitemap/index.php/siyaset-f211p4.html... www.mavidefter.org...

[1] Samuel Johnson.

ği'nden, 'Ermeni soykırımı'ndan, 'emekçi eylemleri'nden, 'öğrenci protestoları'ndan söz edildiğinde, bu hassasiyet galeyana geliyor. Yakıp yıkmakta, kırıp dökmekte, katletmekte bir beis görmüyor. Eğer bu bir 'sevda' ise, kadınına 'Ya benim olursun, ya toprağın!' diye diklenen, çocuklarını aç bırakan, eve ekmek getirmeyen, ayyaş, kumarbaz, zorba bir sevda...

Bir başka deyişle, 'milliyetçilik'in 'vatan-millet sevgisi' gibi pozitif bir duygulanımdan çok, var olabilmek ya da harekete geçebilmek için mutlaka 'öteki'ni gereksinen, kendisini ancak tehdit olarak algıladığı 'öteki'ne bir karşı duruş olarak tanımlayabilen, 'negatif bir hissiyat' olarak tariflenmesi, daha uygun düşüyor...

KAPİTALİZMİN EN ÖNEMLİ İCADI: ULUS-DEVLET

"İnsanın duyguları bildikleriyle ters orantılıdır."[2]

Evet, kapitalizmin merkantilist evresinin çocuğu 'millet/ulus'; ve son tahlilde 'millet'i yönetenlerin onu gerektiğinde seferber edebilmek için gereksindiği, 'kutsallığı'ndan soyduğu dini ikame edebilecek yetide bir ideoloji olarak milliyetçilik, ancak ve ancak 'öteki'ne ya da 'ötekiler'e karşı-durum içinde tetiklenebilecek duygu (ve de simge)- yüklü bir 'mamul'dür. Duygusal/simgesel yükü nedeniyle de muğlâktır, kesin olarak tanımlanabilir bir içerikten yoksundur.

Açımlayalım:

Ulus-devlet ve ona yurttaşlık bağıyla bağlı olan insanlar topluluğu, yani 'millet', ezelî bir formasyon değildir. Ulusal devletler ve ulusları, tarih sahnesine göreli yakın bir geçmişte, yani Batı Avrupa'dan başlamak üzere, 18. yüzyıl sonlarından itibaren çıkmışlardır. Bu ise, sanayi devriminin eşiğindeki (merkantil) kapitalizmin, sınırları siyaseten çizilmiş ve egemen sınıf(lar)ın denetimindeki merkezî, özerk bir siyasal aygıt (devlet) tarafından yönetilen siyasal bir kendiliğe olan gereksiniminin bir ürünüdür. Zor kullanma yetkisini tekeline geçiren devlet aracılığıyla kapitalist sınıf, yani burjuvazi, sınırları içerisindeki doğal kaynakları denetimi altına alıp yatırım araçlarına dönüştürebilecek, vergilendirme politikaları sayesinde üretilen zenginliklerin sınıflar arasındaki paylaşımını kontrol edebilecek, yasalar ve yaptırımlar aracılığıyla kendi sınıfsal konumunu güvence altına alabilecek, 'ulus'un çoğunluğunu kapitalist üretim tarzına dahil ederek proleterleştirebilecek, sınırlar ve korumacı önlemlerle dış rekabetten kaçınabilecek, ülkeyi kendi pazarına dönüştürebilecektir. Emekçilerin hak mücadelelerini (ücretlerin yükseltilmesi, iş saatlerinin azaltılması,

[2] Bertrand Russsel.

sosyal haklar vb.) 'ulusal çıkarların ihlâli' olarak değerlendirilip en şiddetli polisiye ve adlî baskılara konu kılmak, bu sayede mümkün olabilmiştir. ["*Varoluşun en önemli içeriği, ulus olarak her türlü yaratma ve çizginin üzerinde üretken bir ekonomi kurabilmektir. Ulus-Devlet, bir anlamda ekonomidir; en geniş anlamıyla ise yaratabildiğin değerler bütünüdür. Ulus-Devlet'in varlığı, var oluşu, var olma yeteneği buna bağlı*" diyor Orhan Bursalı...[3]]

Ulus-devletin merkantil (ticarî) kapitalizmin bir yaratısı olduğu ve ulusal pazarların denetlenmesi gereksiniminden doğduğu, günümüzde yaygın biçimde kabul görmektedir. Ancak, ulus-devletin salt bir baskı ve denetim aracı olmadığı, 'ulusal sınırlar' dahilinde yaşayan insanları belirli kayıtlara boyun eğen, vergisini ödeyen, angarya ya da seferberlik ilan edildiğinde gıkını çıkarmadan görev başına koşan, günde 10-12 saat, boğaz tokluğuna ücretler karşılığında ağır, bezdirici işlerde çalışmaya razı 'yurttaşlar topluluğu'na dönüştürülmesi, büyük ölçüde onların onayını gerektirecektir. İmparatorluklar çağında dağınık etnik ve/veya dinsel cemaatler olarak yaşayan insan toplulukların 'uyruklar'dan 'yurttaşlar'a dönüştürülmesi, aidiyetlerinin akrabaları, soy grupları ya da cemaatlerden 'ulus'a kaydırılması, zorun yanı sıra, geniş çaplı hamaseti, tören, simge ve gelenek icatlarını da gerektirmiştir. "*İtalya'yı yarattık*" der İtalyan siyaset adamı d'Azeglio, "*şimdi sıra İtalyanlarda*"...

Benedict Anderson, 'milliyetler'i, 'tahayyül edilmiş/hayalî cemaatler' olarak tanımlamaktadır. Çünkü hiçbir zaman birbirlerinin yüzünü göremeyecek kertede geniş birimler hâlinde yaşamakla birlikte, kendilerini 'kaderde, kıvançta, tasada ortak' olarak tasarlamayı öğrenmişlerdir. Ve Anderson, bu ilginç sürecin girdilerini keşfeder kitabı boyunca.

BİR 'ULUS' NASIL İMAL EDİLİR?

"Bir devlet sadece geçmişin
deforme edilmesi ile oluşabilirdi.
Bir ulusun yaratılması geçmiş deforme
edilmeden mümkün değildir."[4]

'Milliyetçilik' sınırları savaş ya da diplomasiyle çizilmiş, adına 'ulus-devlet' denilen siyasal birimde yaşayan bireylerin kendilerini vergi verme, zorunlu çalışma, seferberlik, savaş benzeri her türden özveriyi gönüllü olarak yüklenmelerini sağlayacak sihirli formüldür ve ulusun kurucu sınıfı burjuvazinin icadıdır.

---

[3] Orhan Bursalı, "Ulus Devlet!?", *Cumhuriyet*, 5 Ağustos 2007, s.6.
[4] E. Renan.

Dağınık, içe-kapalı ve birincil aidiyetleri kendi gruplarına yönelik olan kırsal cemaatlerden, kendini hiç tanımadığı, ve olasılıkla hiç tanımayacağı insanlarla 'kader birliği' içinde hisseden bir ulus yaratmak, öncelikle ideologların işidir: yani şairlerin, yazarların, tarihçilerin, akademisyenlerin, sosyal bilimcilerin, araştırmacıların, gazetecilerin, siyasetçilerin, bürokratların, sanatçıların ve ideolojik bagajları yüklü bütün diğer aydınların. Üzerlerinde hareket ettikleri zemin ise, genellikle toplumun dilsel ve kültürel dağarcığıdır. 'Millet'i imal etmek, bir ekip çalışmasını gerektirir.

Bu ekip, önce 'dil'i yaratır. Dili yaratmak, tebaanın konuştuğu yerel lehçelerden birini standardize ederek, emperyal elitlerin diline (Batı Avrupa'da Latince, Türkiye'de Osmanlıca) karşı, başat/ulusal dil'e dönüştürmektir. Bu dili 'ulus'a benimsetmek ise, 'ulusal basın'ın görevi olacaktır [B. Anderson haklıdır, gazete(ci)siz milliyetçilik olmaz...]

Milletin ikinci bileşeni ise, tarihtir. Yüzyıllardır kendi 'yerel tarih'lerinden başkasını tanımamış dağınık cemaatleri büyük ölçüde kurmaca bir 'ulusal tarih'te birleştirmek...

Böylelikle, örneğin 'T.C. ulus-devleti'nin kuruluşunda, 1930'ların resmî Türk Tarih Tezi, 'imal edilmiş ulus' için bir tarih 'icat etme' girişiminin ürünü olarak biçimlenmiştir. Örneğin, "(1932'de düzenlenen I. Türk Tarih Kongresi katılımcılarından -S.Ö.) Samih Rıfat (...) daha 1918'de ulusal hedefler için her aracın mubah olduğunu ileri sürmüştü. Ayrıca Samih Rıfat'a göre gerçek, Türklük'ten yanaydı. Dolayısıyla Türkler ***pozitif bulgularla bilimsel gerçeklerle Turan gerçeğini yaratabileceklerdi***".[5] Ve de: "...Osmanlı siyasetinin ve zihniyetinin tasfiyesi mevzubahis olduğuna göre daha başka, yıpranmamış, tenkitten uzak kalmış, biraz da dasitânî ve mitolojik bir tarihe ihtiyaç vardı".[6]

Bu tarih, dönemin siyasal iradesi doğrultusunda kurgulanmıştır: 'Muasır (Batı) Medeniyet seviyesi'ne ulaşmayı, hatta onu geçmeyi hedefleyen bir ulus-devlet için Alpin (Avrupalı) kökenler[7] ve Batı medeniyetlerinin kökeninde bulunma iddiası;[8] Osmanlı'yı aşma/inkâr girişimi; de-İslâmizasyon;[9] ve buna ko-

---

[5] B. Ersanlı Behar, *İktidar ve Tarih, Türkiye'de 'Resmî Tarih' Tezinin Oluşumu (1929-1937)* Afa Yayıncılık, İstanbul 1992, ss.141-143.

[6] Ekrem Akurgal'dan akt. Ersanlı Behar, a.y. s.125

[7] Türk "ırkı"nın beyaz/buğday tenli, "brakisefal" (yuvarlak kafalı) "Alpin/Turanî"ler olduğu, antropoloji çalışmalarına bizzat Mustafa Kemal'in yönlendirdiği Afet İnan'dan bu yana, resmî Türk Tarih Tezi'nin ana görüşleri arasındadır.

[8] Evet, Türk Tarih Tezi, Türklerin bütün medeniyetlerin kökeninde olduğu savını işliyordu. Bu "tez"i, dönemin Maarif Vekili (Eğitim Bakanı) Esat (Sağay) Bey'in I. Türk Tarih Kongresi'ni açış konuşmasından izleyelim: "Hâlbuki ilmî ve esaslı tedkikler üzerine yazılmış olan yeni 'Tarih'imizin birinci kitabını gözden geçirdikten sonra anlıyoruz ki, Türkler anayurtları olan Orta Asya'da yontma taş devrini milâttan

şut olarak, anakronik bir tarzda tarihte olabildiğince gerilere taşınan bir pozitivizm olumlaması...[10]

Ancak dil ve tarih de yetmez; 'ulus'un 'kültür'ü de çeşitli unsurları seçilip standardize edilerek ulusun bütününe mal edilmelidir. Bunun için de 'Halkbilim' araştırmaları, sözel ya da 'maddi' halk kültürü üzerine yapılan derlemeler (türküler, deyişler, atasözleri, inançlar, geleneksel tıp uygulamaları; ama aynı zamanda giysiler, el sanatları, motifler, danslar, oyunlar vb.) ile yöresel, hatta etnik farklılıkların üzerinden atlanarak tekil bir ulusal potada yeniden üretilecektir. Böylelikle, Alevî-Kürt-Çerkez-Trakyalı-Arap-(hatta Ermeni-Rum vb.) farklılıklarının üzerinden atlayan bir 'Türk Folkloru' dağarcığı (Türk mutfağı, Türk el sanatları, Türk halk oyunları, '*türk*ü'ler vb.) oluşturularak yerel farklılıkların üzerinden gelinerek 'ulusal kültür' tesis edilecektir.

[Burada bir parantez açıp, bir saptama yapmak gerekiyor: 'Türk ulusal kimliği'nin inşası, daha çok Alman uluslaşma süreçleri modelinde gelişmiştir. Kültürü her bir topluma özgü, yani tikel; ezelden ebede varolan, değişimsiz, saf, biricik, katılımcıları değişse bile sabit kalacak bir *aura* olarak tahayyül eden

---

12.000 sene evvel geçirdikleri hâlde, Avrupalılar ancak 5.000 sene daha sonra bu devirden kurtulabilmişlerdir. Diğer taraflarda insanlar henüz ağaç ve kaya kovuklarında yaşarlarken Türkler Orta Asya'da kereste ve maden medeniyetini meydana getirmişler, hayvanları ehlîleştirmişler, çiftçiliğe başlamışlardı. Cilalıtaş devrine tesadüf eden cümudiye devri sonlarında, buzulların çekilmesiyle vukua gelen mühim tabiî tahavvüller (değişimler) sebebiyle birçok Türk kabileleri muhacerete başladı. Bu suretle milâttan 7.000 sene kadar evvel çiftçilik ve çobanlığı ilerletmiş ve altın, bakır, kalay ve demiri keşfetmiş olan Türkler Orta Asya'dan yayıldıktan sonra gittikleri yerlerde ilk medeniyetleri neşretmiş ve böylece Asya'da Çin, Hint ve mukaddes yurt edindikleri Anadolu'da Eti, Mezopotamya'da Sümer, Elâm ve nihayet Mısır, Akdeniz ve Roma medeniyetlerinin esaslarını kurmuşlar ***ve bugün yüksek medeniyetlerini takdir ve takip ettiğimiz Avrupa'yı o zamanlar mağara hayatından kurtarmışlardır***. (abç)" |"Maarif Beyefendi'nin Açma Nutku", M. Kaplan, İ. Enginün, Z. Kerman, N. Birinci, A. Uçman (der.) *Atatürk Devri Fikir Hayatı II*. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1992, ss.250-251|.

[9] Resmî Türk tarih kurgusunun önemli gayretlerinden biri de tarihi Osmanlısızlaştırma/İslâmsızlaştırma girişimidir. Bu kurguya göre bir Arap imalatı olan İslâm dini, Türkler üzerinde yozlaştırıcı bir etkide bulunmuş, uzun süreli bir kimlik yitimine uğratmıştır. Türkler, ancak Cumhuriyet'in laik rejimi altında benliklerine yeniden kavuşacaklar, "Tarihten önce"ki varoluşlarını "tarihten sonra"ya da taşıyabileceklerdir. İşte bir örnek: "Tarihi Avrupa ya hiç bilmiyor, ya garazla bütün bütün tahrif ediyordu da Türk tam biliyor ve doğru yazıyor değildi. Hatta kendi tarihini, hatta kendi kendini. Tarihe ait cehaletin daha büyüğü Türklerdeydi denilebilir. Hele İslâm dîniyle alâkalandıktan sonra Türk kendi benliğini unutacak hâle gelmiştir. Umumî surette dinlerin milliyetler üzerine taassupla katmerleşen bir cehalet perdesi örtmüş olduğunu ve tarihin bundan pek çok kaybetmiş olduğunu itiraf etmek doğru olur" |Yunus Nadi (Abalıoğlu), "II. Tarih Kurultayı, *Cumhuriyet*, 21 Eylül 1937. M. Kaplan, İ. Enginün vd. içinde, s.299|.

[10] "Türk illerinde müspet ilimler çerçevesi içinde inkişaf eden dimağı; başta Kur'an'ın mahiyeti olmak üzere; akıl ve mantığa uymayan gayrı ilmî her şeye karşı isyan etmiş, laik kültürü umumîleştirmek emeliyle geniş nispette bir tercüme ve telif faaliyetini başlamıştır. Felsefe ve laik ilimler hakkında Memun devrinden itibaren başlayan telif faaliyetinin başında, bilhassa Orta Asyalı Türkler gelmektedir" |Şemseddin Günaltay'ın II. Türk Tarih Kongresi'ne (1937) sunduğu tebliğden; akt. Ersanlı Behar, a.y. s.179|.

kavrayış, esas olarak Alman romantiklerin, özellikle de Herder'in mirasıdır. Bu tahayyül, gecikmeli ulus-devlet kuruculuğu sürecinde, Fransa kökenli, tipik olarak siyasal, iktisadî ve teknik içerimleri bulunan kozmopolit 'uygarlık' (*civilization*) kavramı karşısında, zanaatlara, dine, sanata, 'ulusal ruh'a, geleneklere, bireysel duygulanımlara, dehaya çağrı çıkartan,[11] her bir *ethnos*'u özgeçmişinden taşıdığı eşsiz bir tikellikle donatan bir reaksiyondur...]

Her hâl ve kârda, dil, tarih ve kültür böylelikle 'imal' edildikten sonra iş, bu 'mamul'ün yeni kuşaklara benimsetilmesine kalacaktı. Bu ise, 'Millî eğitim'in işiydi. Seküler (de-İslâmize), karma ve yüksek ölçüde doktriner, zorunlu ilköğretim politikasıyla birlikte, genç kuşakların yerel (ve de tarihsel) bellekleri sıfırlanarak, "*Türk, doğru, çalışkan, yurdunu, milletini özünden çok seven, varlığını Türk varlığına armağan eden*" bir ulusun biçimlendirilmesi işine girişilecektir:

"*Gençler, sevgili Türk çocukları, kardeşlerim, yavrularım:*

Beni yürekten dinleyin; duyarak, inanarak dinleyin. Çünkü size yürekten söylüyorum, duyarak, inanarak söylüyorum. Millet ve memleket davalarında başarınızın birinci şartı, Atatürk'e, İnönü'ne inanmaktır, onlara bağlanmaktır. Doğru düşünce onların sözünde, doğru hareket onların izindedir. Biz Atatürkçüyüz. Böyle olmayanlar karşınıza çıkarsa onlara yüz vermeyin, onlara söz vermeyin..."[12] diye sesleniyordu M. Eğitim Bakanı H. Âli Yücel, 19 Mayıs (1944) töreninde gençlere...

Endoktrinasyonun yetmediği yerlerde, sopa politikasına başvurmaktan da çekinilmez. TCK'nın tarihi, yalnızca "bir sosyal sınıfın bir başka sosyal sınıf üzerindeki egemenliği"nin tesis ve idamesi tarihi değil, aynı zamanda, bu 'resmî' (ve ideolojik) mamulâtın, yani Türk milliyetçiliğinin esaslarının korunmasının da tarihidir. Örneğin, şu 'meşhur ve mahut' 301. maddenin selefi, TCK md. 159 (ki 1961 öncesinde 235/2. maddeydi), "*Türklüğü, Cumhuriyeti, Büyük Millet Meclisini, Hükümetin manevî şahsiyetini, Bakanlıkları, Devletin askerî veya emniyet muhafaza kuvvetlerini veya adliyenin manevî şahsiyetini alenen tahkir ve tezyif*" edenler için 1-6 yıl ağır hapis cezası öngörmekte, bu '*cürümlerin irtikâbında muhatap sarahaten zikredilmemiş*', yani 'tahkir ve tezyif'in hedefi açıkça belirtilmemiş olsa bile, suçun 'karineler' doğrultusunda işlenmiş sayılacağı belirtilmekteydi.

---

[11] "Uygarlık soyut, yabancılaşmış, parçalanmış, mekanik, faydacı, maddî sürece duyulan boş inancın esiri; kültür ise bütünsel, organik, duyumsal, kendinde amaçlı ve geçmişi kapsayıcıydı. Bu yüzden kültür ile uygarlık arasındaki çatışma, gelenek ve modernlik arasında sürmekte olan çekişmenin bir parçası oldu" (Terry Eagleton, *Kültür Yorumları*. İstanbul: Ayrıntı Yay., 2005: 21)

[12] Maarif Vekili Hasan Âli Yücel'in 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramını açış söylevi, *Irkçılık-Turancılık*, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, 4. Maarif Vekaleti, Ankara, 1944, s.11.

Ne ki, 'ulus imalâtı' süreçlerinin salt burjuvazinin/kapitalizmin gereksindiği ve aydınlar/ideologlar tarafından, onlar aracılığıyla gerçeklenen bir 'manipülasyon' olduğunu öne sürmek, 'ulus-olma' fikrinin popülarize olmasına ve kitlelerce benimsenmesine zemin teşkil eden tarihsel koşulların üzerinden atlamak olacaktır. Ve hiç kuşku yok ki bu koşullar, her ulus formasyonu için özgüldür: Fransız ihtilali, iç savaşlar, anti-sömürge savaşları vb.

Türk 'ulusallık bilinci'nin kitleselleşmesinde ise, 1. Dünya savaşı ve işgalin özgül koşullarının özel bir ağırlığı olmuş olsa gerektir. İşgal, yerel direnişleri tetiklemiştir. Bu yerel direnişleri 'ulusallık bilinci'yle ilişkilendirmek, anakronizme düşmek olur. Direnişler, yerel toplulukların geçimlerinin, yaşam alanlarının, yaşam tarzlarının, topraklarının savunulmasıyla ilgilidir -belki kısmen İslâm'ın savunulmasıyla da. 'Millî'ci kadroların yaptığı, bu 'yerel direnişler' çoğulluğunu -bazen zora başvurarak: Çerkez Ethem hareketi, Efe isyanlarının bastırılması ve nihayetinde nizamî orduya geçişte olduğu gibi- tekilleştirerek bir ulusallık potasına dökmek olmuştur...

Öte yandan, yerel eşrafın 'Türkleşmesi'nde, tehcire tabi tutulan ya da katledilen azınlıklardan (Ermeniler ve Rumlar) geriye kalan malların gaspı, bir başka deyişle 'Türkleştirilmesi', üzerinden atlanmaması gereken, önemli bir girdidir. Çukurova'da, Ege'de, İç Anadolu'da, Karadeniz'de katl ya da tehcir edilen ya da mübadeleye tabi tutulan gayrimüslimlerin mülklerini gasp eden ya da su fiyatına kapatan eşraf, bunların geri dönüp mülklerini geri istemesi korkusuyla 'Millî mücadele'ye ve ardından yürürlüğe konulan Türkleştirme politikalarına destek vermişlerdir ('Sermayenin/kapitalizmin millîleştirilmesi' olarak da tanımlayabileceğimiz bu süreç, Varlık Vergisi uygulaması ve 6-7 Eylül Olaylarında da tekrarlanacaktır).

MİLLİYETÇİLİĞİN 'OLMAZSA OLMAZ'I: ÖTEKİ

"Diğer etnik kimlikler gibi milliyetçi kimlikler de
başkaları ile ilişkili olarak inşa edilir;
ulus düşüncesi, o ulusun üyesi olmayan başka ulusların
ya da en azından başka insanların var olduğunu varsayar."[13]

Millet kurgusunun birincil olmazsa olmaz'ı, 'öteki(ler)'in varlığıdır. Hiçbir millet, millet nosyonunun tikelci doğası itibariyle sınırlarını evrensellikle bitişik olarak kavramsallaştıramaz. Bir ulus-devlet, ancak başka ulus-devletlerle çevrili olduğu zaman bu kimliği yüklenebilecektir. Öte yandan her bir ulus, kendi a-

[13] Eriksen.

yırt edici vasıflarını, (coğrafî ve/veya tarihsel olarak) en yakınında olan ve dolayısıyla da en çatışık olduğu/oldukları çerçevesinde kurgulayabilir. Bu anlamda Fransız, 'Alman-olmayan', Yunan, 'Türk-olmayan', Türk, 'Arap-olmayan' vb. olarak kurgular kendini.

Ancak 'öteki' yalnızca sınırların ötesindeki değildir; o aynı zamanda, hatta daha çok, ulusal sınırlar dahilindeki 'yabancı/kardeş'tir de.

Hemen hiçbir ulus-devlet, göçler, fetihler, sömürgecilik, savaşlar, ilhaklar vb. ile yüklü tarihi nedeniyle etnik açıdan homojen değildir. Öte yandan, pek az ulus-devlet, (en azından bir 'resmî dil'e sahip olduğu, bir 'ulusal tarih' imal ettiği vb. için) etnik damgadan tümüyle arîdir. Üniter yapı konusunda ısrarcı ulus-devletlerde, ulusu oluşturan etnik bileşenlerden biri genellikle kendini ulus ölçeğine yükselterek kendi (standardize edilmiş) dil ve tarihini ulusun bütününe mal eder. Bu durum ise, 'ötekiler', yani diğer etnik, dinsel, dilsel vb. bileşenler açısından bir sorun kaynağıdır, genellikle.

'Öteki kimdir?' sorusuna çeşitli yanıtlar verilebilir; ancak sonuçta, öteki tanımlamalarında birbirine yakın anlamlar çıkmaktadır. Öteki, Hobsbawm'a göre, "'biz' olmayandır: [ve onlar] en çok tenlerinin rengi, başka fiziksel farklılıkları ya da konuştukları dille tanımlanırlar".[14] Fakat ten rengi, başka fiziksel farklılıklar ya da dille ilgili olmayan ötekilikler ve ötekileştirmeler de vardır. 'Biz'im dışımızdaki herhangi bir topluluk, aynı dili paylaşsak da, aynı ten rengine sahip olsak da, kaynak paylaşımı açısından 'bizler'e rakipse ya da potansiyel bir tehdit olarak algılanıyorsa, bizim için 'öteki'dir.

Öte yandan, paradoks şuradadır ki, 'biz' ancak ötekiler varsa var oluruz; onlar ise hep birlikte, bir bütün olarak bir grup oluştururlar; bunun tek nedeni ise onların aynı öznitelikleri paylaşmalarıdır. Onların hiçbiri 'bizden' değildir. Kendi kimliğimizi anlamamız için onların varlığına ihtiyacımız vardır. Öyleyse ötekiler bizim dışımızda, bizden farklı, ama birbirine benzer olanlardır.[15] Pesmazoğlu'ya göre öteki, 'biz' ya da 'ben'e en uzak olan olmasının yanında, ironik olarak bize en düşman ve bize en yakın olandır. Sınırlarınız içindeki öteki en yakından tanıdığımız, kardeşimiz, hayatımızın bir parçası olabilir. Öteki bir bakıma ben'in ya da biz'in bir yaratımıdır.[16]

Osmanlı'nın heterojen demografik yapısının kalıtçısı Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin 'Türkleştirilmesi'nin tarihinin, gerçekte gayrimüslimlerin (özellikle

---

[14] Eric Hobsbawm, "Milliyetçilik ve Etnisite", çev. Cem Tanır, Folklora Doğru, No:64, 2002, s.23.

[15] Zygmunt Bauman, *Postmodern Etik*, Ayrıntı Yay., 1998, s.65.

[16] Stefanos Pesmazoğlu, "'Ötekiler' Üzerine Bazı Bazı Yöntemsel Yorumlar", A. Berktay, (ed.) *Tarih Eğitimi ve Tarihte "Öteki" Sorunu*, Tarih Vakfı Yay., 1998, s.10.

Rum ve Ermeniler) tehcir, katliam ve mübadelelerle ihraç, Müslümanların ise ithaliyle gerçekleşen bir 'Müslümanlaştırma' tarihi olduğu biliniyor. Pomak, Laz, Çerkez, Gürcü, Arap, Kürt, Bulgar, Makedon, Mağribî, Arnavut, Boşnak, Tatar... olan 'yurttaşlar'ın pek azının ataları Orta Asya kökenlidir,[17] ve önemli bir kısmının anadili Türkçe de değildir... Aralarındaki 'kültürel' ortaklık, din (İslâm), kısmen de Osmanlı kültürel çevresine dâhil olmaları kaynaklıdır. Şu hâlde Türkiye'nin 'Türkleştirilmesi' ironik bir biçimde 'Türkçülükten çok, İslâm ve Osmanlılıkla bağlantılıdır. Ve yukarıda sözünü ettiğimiz, yüksek dozajlı ideolojik müdahaleleri içeren asimilasyon süreçleriyle gerçekleşmiştir.

Bu bağlamda, Ayşe Kadıoğlu'nun da işaret ettiği, 'Türk Ulusal Kimliğinin Üç Ötekisi'nden söz etmek mümkündür:

"Türk milliyetçiliğinin 1904 yılında bir fotoğrafın negatifini andıran görüntüsü, bunu izleyen yıllarda yavaş yavaş imge ve renklerin daha açık seçilebildiği bir resme dönüşür. Bu dönüşme sürecinde, diğer bütün milliyetçi dönüşümlerde olduğu gibi bazı 'öteki' imgelerine atıfta bulunulur. Bütün modern milliyetçiliklerde ortaya çıkan 'biz' hissiyatı hemen her zaman 'öteki' ya da 'ötekiler'e kıyasla oluşur.

Kısacası, her milliyetçiliğin bir 'öteki' algılaması vardır. Türk ulusal kimliğinin oluşmasında ortaya çıkan ötekiler de zaman zaman dışlandı bazen de özümsenerek Türkleştirilmeye çalışıldılar. Peki, kimdir bu öteki(ler)?

---

[17] Nitekim Anadolu popülâsyonları üzerindeki genetik araştırmalar, Türkiye Türklerinin Orta Asya halkları pek de 'akraba' olmadığını göstermekte. İşte genetik araştırmacısı, antropolog Tınuçin Binder'in söyledikleri: "Gen araştırmalarından çıkan sonuç, Türkiye'de yaşayanların hiç de Türkmenlere, Özbeklere çok yakın olmadığıdır. Hatta uzak da diyebiliriz. Akrabalık ilişkisi anlamında ise Türkiye'de yaşayanların biyolojik olarak Orta Asya'yla bağlantısı yok. Sadece göç eden küçük bir grubun var. Eğer illaki kan bağı olarak tanımlanmak istenirse, böyle bir kan bağı da yok. (...) Orta Asya'dan göç etmeyen %85-90'ın anlatılmayan öyküsü ve öyküleri var. Orta Asya göçünden önce Anadolu'da yaşayanların bizimle ilgisi yokmuş gibi başka topluluklar olarak gösteriliyor. Bizim atalarımız olarak gösterilmiyor. Onlar vardı ancak göçle birlikte biz gelince gittiler gibi anlatılıyor. Ancak araştırmalar bunun öyle olmadığını gösteriyor. Onlar bizim atalarımız" (Ecevit Kılıç: Haftanın Sohbeti, "Orta Asya'dan göç etme bir efsanedir", ***Sabah***, 10 Aralık 2007, s.15). Dahası, "Genetik üzerine birçok önemli çalışması olan Dr. Robert Wisotzkey (CSU, East Bay) (...) Anadolu'nun gen havuzunda ise Orta Asyalı değil, daha çok Doğu Akdeniz ve Ortadoğulu örneklerin egemen olduğunu belirtti. Orta Asya'dan (Altaylar'dan) küçük bir grubun Anadolu'ya geldiği bilinir. Ancak bu grup, geldiği ve konakladığı bölgede büyük bir genetik patlamaya neden olmamış, aksine, mevcut gen havuzunda melezleşmiştir. Çalışmalar Anadolu gen havuzunda Orta Asyalı örneklerin yüzdesinin hayli düşük olduğunu gösteriyor. (...) Bu noktada, Anadolu'da genetik olarak belirgin bir '***Türk***' ırkından bahsetmek imkânsız olsa da, siyasi olarak kurgulanmış kültürel bir kimlikten bahsetmek hayli mümkün, ancak bu kurgu tarihi günümüze çok yakın. (...) Arnaiz-Villena ve arkadaşları, Akdeniz ve Sahra-altı popülâsyonların HLA alellerinin dağılımlarını dikkate alarak sonuçlandırdıkları çalışmaları ile (...) Kürtlerin, Ermenilerin, Türklerin ve diğer Ortadoğu popülâsyonları ile büyük bir benzerlik gösterdikleri ortaya çıktı" (Ferhat Kaya, Kambiz Kamrani, "Genler ve etnik kimlikler", ***Radikal İki***, 16 Aralık 2007, s.9).

Türkçülüğün siyasal bir proje olarak telaffuz edilmesinden itibaren olan döneme odaklanırsak, Türk ulusal kimliğinin oluşmasında ayırt edebileceğimiz üç temel 'öteki' imgesi var:

1) İmparatorluk içinde yaşayan gayrimüslimler, yani Hıristiyan ve Musevi gruplar. Bu grupta bulunan Ermeniler, Rumlar ve Museviler, Lozan'da azınlık olarak kabul edildiler. Türk ulusal kimliği, özellikle 1924'te hilafetin ortadan kaldırılmasına kadar olan dönemde, henüz Müslüman öğelerden kendisini kopartmamış olduğu için, İmparatorluk içinde bulunan gayrimüslimler, bu kimliğin 'ötekileri' olarak görülürler. İmparatorluk içinde gayrimüslimleri hedef alan hareketler aslında son derece eskilere, 19. yüzyılda ivme kazanan Batılılaşma reformlarına kadar gerilere götürülebilir. Ancak gayrimüslimleri 'ötekileştiren' siyaset asıl olarak Balkan Savaşları ve sonrasında ortaya çıkar.

İmparatorluğun kaybettiği topraklardan kaçan Müslümanlar İstanbul'a göçmeye başlarlar. İmparatorluğun batı sınırlarında bulunan Rum ahali arasında güvensizlik ve hareketlenme baş gösterir. Müslüman ve Hıristiyan ahali arasında yapılabilecek bir nüfus mübadelesi düşüncesi ilk kez bu yıllarda gündeme gelir. 1. Dünya Savaşı'nın başlaması ile birlikte, İttihat ve Terakki kadroları içinde, gayrimüslim ahaliye dış güçlerin İmparatorluk içindeki maşası olarak bakılmaya başlanır. Bu yıllarda İmparatorluk içinde bulunan Ermenilerin tehcire ve kıyıma uğradığını biliyoruz.

19. yüzyılın son yıllarında ve 1909'da da Ermenilere karşı gerçekleştirilen kıyımlar var. 1915 ise tehcir ve kıyım politikalarının zirveye çıktığı yıl olarak ayrılıyor. Milli Mücadele yılları, nüfus hareketliliğini artırıyor ve 1923'te Lozan'da resmiyet kazanan Türk-Yunan zorunlu nüfus mübadelesinden sonra, Anadolu'nun gayrimüslimlerden arındırılarak Türkleştirilmesi tamamlanıyor. Sonuçta, 1913'te her beş kişiden birinin Hıristiyan olduğu bugünkü Türkiye topraklarında, 1923'ün sonunda, artık sadece her 40 kişiden birinin Hıristiyan olduğu bir duruma gelinir.

2) Türk ulusal kimliğinin ikinci gruptaki 'ötekileri' ise Türk olmayan Müslümanlardan oluşur. Bunlar arasında Kürtler, Araplar, Aleviler, Balkan ve Kafkas kökenliler, yani Boşnaklar, Arnavutlar, Çerkezler ve Gürcüler sayılabilir. Gayrimüslim gruplara yönelik politikalar, genellikle 'dışlama', yani tehcir ve kıyım ağırlıklı oldu ancak özümsenmeye itirazı olmayanlar da Türkleştirme sürecine katıldılar. Gayri-Türk Müslüman gruplara yönelik politikalarda ise, son derece baskın bir özümseme, yani Türkleştirme eğilimi tespit etmek mümkün.

Özellikle 1924'te hilafetin ortadan kaldırılması sonrasında, İslâm'ın bu gruplar üzerindeki birleştirici etkisi yitirildi ve Türkleştirme politikaları ağırlıklı

olarak ortaya çıktı. Türkleştirme politikaları ile bu grupların kendi dillerini, isimleri ve geleneksel kıyafetlerini kullanmalarına yasaklar getirildi.

3) Türk ulusal kimliğinin üçüncü 'ötekisi' ise, Tanıl Bora'nın ifadesi ile söylersek 'mazisi', yani kendi geçmişidir. Özellikle, laikliğe ilişkin politikalar, harf ve şapka devrimlerinde izlenebilecek bu eğilim, ülkenin geri kalmış olmasının nedeni olarak İslâm'ın görülmesinden güç alır. Cumhuriyet Türkiyesi'ndeki Batıcı eğilimleri Osmanlı'daki Batıcılık'tan ayıran en önemli nokta, Batılılaşma'nın Osmanlı'da olduğu gibi sadece düzenin devamını mümkün kılmak için değil, daha bütüncül bir şekilde benimsenmiş olmasıdır.

Cumhuriyet Türkiyesi'nde Batılılaşma, düzenin devamını mümkün kılan bir araç olmaktan çıkıp bizatihi bir amaç oldu. Bundan dolayıdır ki, ülkede geçmişi hatırlatan her şey 'gericilik' sembolü olarak ve dolayısıyla da olumsuzlanarak algılanır. Kadınların 'eski' zamanları andıran giysileri eleştirilir. İstikamet hep Batı'dır.

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları temel haklar gibi konulardaki fikirleri gündeme geldiğinde Batılı dostlarından oldukça önemli farklılıklar sergileseler de görüntüde Batılı olmayı çok ama çok önemserler. Alafrangalık iyilik, ecnebiye benzemek de güzellik olarak kabul edilir. Türkiye'yi muasır medeniyetler seviyesine çıkarma isteği öylesine güçlüdür ki, bunun önüne çıkabilecek geçmişe dair imgeler belleklerden silinmeye çalışır. İşte tam bu noktada Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının siyasal kültürümüzün en önemli öğesi olan 'unutmak' ile olan ilişkileri başlar.

Unutmak bu topraklarda amaçlanan Batılılaşmanın bir tezahürüdür. Batılı olmaya engel teşkil eden özellikleri unutma eylemi, eğitim sisteminde her gün yeniden üretilir. Tasvip edilmeyen bir geçmişi unutmanın zirveye çıktığı anlardan biri 1928'de yapılan harf devrimidir. Bu devrim ile Feroz Ahmad'ın ifadesiyle, 'bir gecede bütün bir millet okuyamaz-yazamaz kılınmıştır'. Türkiye'de insanlar özel bir çaba ile Osmanlıca öğrenmedikçe, geçmişlerine ilişkin hiçbir literatürü okuyamazlar. Zaten 1923 öncesini hatırlamaya pek de gerek yoktur. Cumhuriyet öncesi neredeyse cahiliye devri olarak görülür".[18]

* * * * *

Evet, bir uzun inkâr ve asimilasyon tarihidir, Türkleş(tir)me...

Ne ki hiçbir asimilasyon tam ve sonsuz değildir, olamaz. Dahası, geri dönüşlü bir işlemdir. Kimlikler, iktisadî-siyasal süreçlerle bağlantılı kültürel oluşumlardır ve bu süreçlerle, daha doğrusu bu süreçlerin ihtiva ettiği eşitsizliklerle ilintili olarak gelgitlere tabidir. Kuşaklar boyu yok olduğu düşünülen bir kültürel kendilik, bir

[18] Ayşe Kadıoğlu, "Türk Ulusal Kimliğinin Üç Ötekisi", *Radikal*, 25 Ekim 2005.

bakarsınız apansız yeniden inşa etmiş kendini. Ya da bir etnik kimlik üzerinde başarılı olan asimilasyon süreçleri, bir başkasında ters tepebilmektedir.

Nitekim Türk(iye) asimilasyonizminde Kürt sorunu, hazmedilmemiş bir topak olarak dikilmektedir, Türk milliyetçiliğinin karşısında. İşin çarpıcı yanı, Cumhuriyet tarihi içerisinde, kendi içerisindeki aşiret, dil (Kırmanç, Zazaki, Soranî...), hatta din (Alevî, Sünni...) farklılıklarını aşarak, kendi medyasını, yazınını, siyasal gündemini, kısacası kendi 'hayalî cemaat'ini büyük ölçüde inşa edebilmiş olarak... Ve günümüzde, esas itibariyle Türk milliyetçiliğinin kendini 'hizaladığı' 'Öteki'ni oluşturmaktadır. Üstelik artık Türk milliyetçiliğinin, asimile edemediği 'öteki' için tanıdığı tek var olma koşulu olan 'Türk'ün efendiliği'ni kabulleneceğe de pek benzememektedir... ["*Öz Türk olmayanların Türk vatanında bir hakkı vardır, o da hizmetçi olmaktır, köle olmaktır*"[19] diyor Mustafa Kemal'in Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt... "(...) Eğer bu temel esaslara saygı duymak ve bozmamaya çalışmak şartıyla, olursa Kürtler de dâhil herkes, çağdaş hukuk devletinin nimetlerinden eşit olarak yararlanabilir. Zaten yararlanmıyorlar mı? Zaten Türkler kendilerine yanlış davranmayanlara karşı her zaman hoşgörüyle yaklaşmıştır. Hangi ırktan ve din'den olursa olsun Türkiye Cumhuriyetinin üniter (tekil) ve laiklik ilkelerine tecavüz etmeyen herkes bu ülkede ***huzurumuzu kaçırmadıkları takdirde*** (abç) huzur içinde yaşayacaktır"[20] diye yankılıyor, 'ırkçı-çömez' Cenk Tozkoparan...]

'HUZURUMUZU KAÇIRAN' KÜRTLER

"Beyazlara iyi davranın,
insanlıklarını yeniden bulmak için
size ihtiyaçları var."[21]

Etnik, dilsel, hatta dinsel heterojenliğine karşın kendini 'kaderde, tasada, kıvançta bir', 'ihtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitle', türdeş, korporat bir bütün olarak kurgulamayı bellemiş, kültürel farklılıklara ilişkin algıları zayıf, reaksiyonlarıysa güçlü bir ulus tahayyülü için, kendi içinde bir oluşumun kendisi için 'farklı ve eşit' bir konum talebinde bulunması, anadilde eğitim, siyasal yaşama kendi kimliğini inkâr etmek zorunda kalmadan katılma hakkı, yerel yönetimlerde özerklik, kendi kültürünü özgürce geliştirme hakkı, topraklarındaki kaynak ve tesislerin işletilmesinde söz hakkı vb. istemesi, ağır bir 'travma' kaynağı olmuştur.

---

[19] Mahmut Esat Bozkurt, Milliyet 19 Eylül 1930.
[20] Cenk Tozkoparan, ***Buduncu Gelecek,*** Bilge Karınca Yayınları, İstanbul, 2007, s.83.
[21] Desmond Tutu.

Kim ne derse desin, bu travmanın kaynağı, her düzlem ve ortamda ısrarla iddia edildiği ve ikna olmayanların 'linç' tehdidine (ya da fiiline) maruz bırakıldığı üzere, 'terör' değildir... Ya da bu ülkenin karşısındaki gerçeklik 'terör sorunu' değil [kalkınmacı/modernleşmeci bakışın öne sürdüğü üzere 'geri kalmışlık/Güneydoğu' sorunu hiç değil], Kürt kimliği ve talepleriyle yüzleş(eme)me sorunudur. Ve ancak, adı böyle konulduğunda, çözüm için adım atmak mümkün hâle gelebilecektir.

Oysa Kürt talepleri (silahların eşliğinde ya da değil) bir kez gündeme geldikten sonra askerî cenahıyla, ana akım siyasetiyle, medyasıyla, deriniyle, sığıyla Devlet, hiç de 'çözüm'e yatkın olmadığını tekrar tekrar gözler önüne sermiştir. Susurluk'un örtbas edilmesinin ardından, Şemdinli faillerinin serbest bırakılması, bunun tanığıdır.

Devletin bu tutumunun gündelik yaşama yansımasıysa, sokağın adım adım 'militarizasyon'u; yaşamı Kürtlere, gayrimüslimlere, devrimcilere, aydınlara, uzun saçlı delikanlılara, eşcinsellere, velhasıl 'güruh'un dışında kalan ya da kalmayı seçen herkese dar etmeye yeminli bir 'sıradan faşizm'in yükseltilmesi olmakta.

Çok değil, son iki ayın 'olaylar'ını hatırlayalım mı?

	Saldırıların Dökümü
8 Ekim 2007	DTP Eminönü İlçe binasına silahlı saldırıda bulunan Erdi Durak, savcılık ifadesinin ardından 'Ruhsatsız silah bulundurmak ve ateş açmak' suçundan mahkemeye sevk edildi. Nöbetçi Mahkeme'de sorgulanan Durak, ifadesinin alınmasının ardından serbest bırakıldı. DTP İskenderun İlçe binasına kimliği belirsiz kişi veya kişiler tarafından taşlı saldırıda bulunuldu. Yapılan saldırıda partinin camlarının tümü kırıldı. Adana'ya bağlı birçok ilçe ve mahallede yapılan ev baskınlarında aralarında DTP ilçe ve belde başkanlarının da bulunduğu 8 kişi gözaltına alındı.
10 Ekim 2007	"Adana'da Yakapınar Belediye Başkanı Osman Keser'in tutuklanması olayını kınamak amacıyla gittikleri beldede gözaltına alınan DTP'li belediye başkanları, tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı". Dargeçit Cumhuriyet Savcılığı, Mardin'in Derik İlçesi'nde çıkan çatışmada yaşamını yitiren ve 3 Mayıs 2007 tarihinde Dargeçit'te toprağa verilen PKK'li Haysem Anık için düzenlenen cenaze töreni hakkında soruşturma başlattı.
11 Ekim 2007	DTP Pendik İlçe binası 17 yaşındaki A.K adlı bir genç tarafından kuru sıkı tabanca ve benzin şişesiyle basıldı. Söz konusu saldırgan DTP'liler tarafından etkisiz hâle getirilerek, polise teslim edildi. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi, DTP Milletvekili Sebahat Tuncel'in yargılanmasına devam edilmesine hükmetti. Tuncel'in avukatı Baran Doğan, karara itiraz edeceklerini açıkladı. "DTP Çanakkale İl binası kimliği belirsiz kişiler tarafından taşlandı. Taşlı saldırıda il binasının ön cephe camları kırıldı".

13 Ekim 2007	DTP Pendik İlçe Binası'na kuru sıkı tabanca ve benzin ile gelerek saldırı girişiminde bulunan A.K serbest bırakıldı.
14 Ekim 2007	DTP Manisa İl binası önüne, bir tepsinin içinde ters çevrilmiş ve kağıtlarla tutuşturulmuş piknik tüpü bırakıldı. Alev alan kâğıtların sönmesi olası bir tehlikeyi önledi. Olayla ilgili başlatılan soruşturma kapsamında DTP Manisa İl Başkan Yardımcısı Ziyabend Sevimoğlu, DTP İl Yöneticisi Şaban Çınar ve DTP üyesi Mahmut Aslan'ın ifadeleri alındı. Balıkesir'in Burhaniye ve Edremit ilçe binaları da kimliği belirsiz kişi veya kişiler tarafından kundaklandı. DTP Burhaniye İlçe Örgütü'nde sabah 10.00 sıralarında çıkan yangın nedeniyle parti binası kullanılamaz hâle geldi. Can kaybının olmadığı yangın, itfaiye ekiplerince söndürülürken, DTP İlçe Başkanı Mehmet Köseoğulları, olayın kundaklama olduğunu açıkladı. DTP Edremit İlçe Örgütü'ne de taşlı saldırı sonucu parti binasının camlarının kırıldı.
16 Ekim 2007	Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı, "Diyarbakır kaledir, düşüremeyeceksiniz" diyen Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanı Osman Baydemir hakkında "Halkı kin ve düşmanlığa alenen tahrik etmek" iddiasıyla 4,5 yıla kadar hapis istemiyle dava açtı. "DTP Yüksekova İlçe Yöneticisi Güllü Zengin, Abdullah Öcalan'ın sağlık durumuna dikkat çekmek amacıyla 25 Eylül 2006'da yapılan basın açıklamasında basın metnini okuduğu için 1 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırıldı".
17 Ekim 2007	DTP Erciş İlçe binasına kimliği belirsiz kişi veya kişilerce molotofkokteyli atıldı. Atılan molotofkokteyli nedeniyle binanın camları kırılırken, içinde de maddi hasar meydana geldi.
21 Ekim 2007	Erzurum il binasına sivil bir grup taşlı sopalı saldırı düzenledi, bina içine girip eşyaları kırdı ve camlardan dışarı fırlattı. "Bursa il merkezindeki DTP İl Binası'na sloganlar atıp, Türk bayrakları ile yürüyen yüzlerce ülkücü, DTP'nin altında bulunan Halkbank'ın camlarını kırdı. 16 EK 411 plakalı Doblo aracın üstüne çıkan bir grup ise, DTP'nin parti tabelasını indirerek kapıları taşladı. Olayda iki partili yaralandı". Malatya'da gündüz saatlerinde otogarda Vanlı oldukları öğrenilen 3 kişiyi tekme tokat döven ülkücüler, yeniden sokaklara döküldü. DTP İl Örgütü'nü taşlayan 300 kişi, mahalle mahalle gezip 'Meclis'te PKK istemiyoruz' sloganlarını attı. Türk bayrağı taşıyan ülkücü gruplar DTP'nin Bağcılar, Gaziosmanpaşa, Bahçelievler, Ümraniye, Kadıköy ve Tuzla DTP İlçe Örgütleri önünde toplandı. Gruplar, DTP binalarına girmek istedi. Polisin olay yerine gelmesi üzerine ara sokaklara dağılan gruplar, provokatör eylemlerini burada da sürdürdü. Yüzlerce ülkücü de Beyoğlu'nda bulunan DTP İl binasına yürümek istedi. Manavgat ilçe binası kundaklandı. DTP Manavgat İlçe binasına gelen kimliği belirsiz kişi veya kişiler, kapıya benzin döktükten sonra ateşe verdi. Yangın olay yerine gelen itfaiye ekipleri tarafından söndürülürken, saldırganlar kayıplara karıştı.[22]
23 Ekim 2007	İstanbul, İzmir ve Manavgat'ta DTP ilçe binaları yakılmak istendi, taşlandı. Adıyaman: Bir grup saldırgan binayı taşlamak istedi. İzmir: Ege Üniversitesi'nde PKK saldırısını protesto eden 300 öğrenci ile 25 muhalif öğrenci arasında gerginlik çıktı. DTP Buca ilçe binasının camı kırıldı, Gaziemir ilçe binasına silahlı saldırı düzenlendi.

[22] "Saldırı ve Davalar Hiç Son Bulmadı", Birgün, 24 Ekim 2007, s.4.

	İstanbul: DTP İl Başkanı Halil Aksoy'un verdiği bilgiye göre, 21 Ekim 2007'de saat 04.00'te kimliği belirsiz dört kişi partinin bulunduğu apartmanın dış kapısını kırıp içeri girdi. Saldırganlar eski eşyaları kapı önünde tutuşturdu. Bahçelievler ilçe örgütünün camları kırıldı. Zeytinburnu ilçe binasına pompalı tüfekle ateş edildi. Antalya: Manavgat DTP ilçe binası saat 20.30 sıralarında ateşe verildi. Binada büyük maddi hasar var. Bursa: Tabelası indirilerek parçalanan, yakılmak istenen DTP'nin yanı sıra önceki gün Temel Haklar Derneği de saldırıya uğradı. Dernekten yapılan açıklamada, binaya giren 150 saldırgan, odaları dağıttı. Ayrıca saldırganlar Bağımsız Tekstil İşçileri Sendikası'nı da yakmak istedi. Altıparmak Caddesi'ndeki bir alışveriş merkezinin camlarını kırıldı, bazı eğlence merkezleri taşlandı. Grup, Santral Garaj Semti'nde de sahiplerinin Doğu ve Güneydoğulu olduğu öğrenilen bazı işyerlerinin kepenklerini kırarak, içeri girmek istedi. Bir aracın camı kırıldı. Samsun: Bir grup 21 Ekim 2007 günü TKP il binası ve Haklar ve Özgürlükler Cephesi binalarını taşladı. Grup bina önünde de bir kişiye saldırdı. Eskişehir: Kimliği belirsiz kişiler önceki gece TKP il binasına ve Halkevi'ne molotof-kokteyli attı. Mersin: SDP il binasına 21 Ekim 2007 akşamı taş ve soda şişeleri atıldı. İl Başkanı Serkan Kaya, Çay, Siteler ve Yeni Mahalle'deki Kürt esnafın dükkânlarına saldırıldığını belirtti.[23]
25 Ekim 2007	Eskişehir Ülkü Ocakları'nın düzenlediği eyleme ilköğretim ve lise öğrencileri de katıldı. Öğrencilerin 'Bozkurt' işareti yapması dikkat çekti.[24]
28 Ekim 2007	Mersin: Bir grup 'Kana kan intikam' diyerek DTP binasına yürüdü. Sosyalist Demokrasi Partisi binası taşlandı. Malatya: Otogarda haberleri izleyen üç kişi şehitler için 'İyi olmuş' dedikleri iddiasıyla saldırıya uğradı. Nevşehir: İlkokuldaki şehitleri anma programında çocuklara asker kıyafeti giydirilip ellerine oyuncak silah verildi. Osmaniye: Abdurrahman Develioğlu pompalı tüfekle otobana gidip durdurduğu sürücülere, 'Kahrolsun PKK' diye bağırttı. İstanbul: DTP Fatih ilçe binası kundaklanmak istendi, Bahçelievler ilçe örgütünün camları kırıldı ve Esenler ilçe örgütüne girilmek istendi. İzmir: Terörü protesto mitingi sırasında Kordon'da kafelerde oturanlar eylemci grup tarafından taciz edildi. Buca'da DTP'nin camları kırıldı, Gaziemir'de ilçe binasına silahla saldırıldı, Bornova ilçe örgütü tehdit edildi. Ege Üniversitesi'nde protesto yürüyüşü yapan 300 öğrenci ile 25 muhalif öğrenci gerginlik yaşadı. Zonguldak: Türkiye Komünist Partisi İl Başkanlığı binasının kapısı kırıldı. Trabzon: Meydan Parkı'na kucağında çocuğu ve üzerinde bayrakla gelen bir kişi kuru sıkı silahıyla havaya 13 el ateş etti. Kastamonu: Kastamonu Cezavi'nde terörü protesto eyleminde altı gardiyan rehin alındı. Eylem isyana döndü. Ayvalık: DTP Ayvalık binası yakıldı. Bitişikteki Muhtarlar Derneği, yüzyıl önce köle olarak getirilen Afrikalı Türklerin Afrikalılar Derneği kullanılmaz hâle geldi.

[23] "Provokatörler Fırsatı Kaçırmıyor", Radikal, 23 Ekim 2007, s.5.
[24] İsmail Saymaz, "Eylem Yapan Öğrenciye Yasak Geldi", Radikal, 25 Ekim 2007, s.8.

	Mersin: Türk bayraklarıyla İl Jandarma Komutanlığı önünde toplananlara destek için 46 yaşındaki Mehmet Ali Bilin, kuru sıkı tabancasıyla havaya defalarca ateş etti. Rize: Ülkücü bir grup 18 yaşındaki Muhammet Uzarlı'ya saldırıp yaraladı. Mustafakemalpaşa: Kürtlerin yoğun olduğu bir mahallede evler ve kahvehane taşlandı. Havaya ateş açıldı. Kocaeli: Yenimahalle semtinde kalabalık bir grup ellerinde bayraklarla D-100 karayolunu bir süre ulaşıma kapattı. Gölcük: Güneydoğu gazisi Celalettin Salgın, 'Allah PKK'nın belasını versin' diyerek silahla havaya ateş açtı. Ankara: Batıkent Halkevi kurşunlandı.[25]
28 Ekim 2007	Bursa'da sahipleri Mardinli diye mağaza yağmalandı. Ayvalık'ta, ataları Afrika'dan gelenler bile hedef oldu. Parti binaları taşlandı. Muğla'da tinerci adam bıçakladı, ülkücüler Doğululara saldırdı... Bursa'ya gelenleri, kent merkezinde 'Bir papaz öldü. Hıristiyan oldular. Bir Hrant öldü Ermeni oldular. 10 günde 40 şehit verdik. Türk olamadılar. Hepimiz Türküz Hepimiz Mehmetçiğiz' ve 'Ya sev ya terk et' pankartları karşılıyor. Dağlıca saldırısının düzenlendiği 21 Ekim ve şehit Samet Saraç'ın toprağa verildiği 23 Ekim günü Bursa'da Kürt kökenlilerin işlettiği pek çok dükkân saldırıya uğradı. Sahibi Diyarbakırlı olan 'Gözem' kahvehanesi gibi. Adını açıklamak istemeyen kahvehane çalışanı "Binlerce kişiydi. İçeri taş yağdırmaya başladılar, 'Bursa'dan defolun' diye bağırıyorlardı" diyor. "Tek tek dükkânları gezip bayrak veriyorlar. 'Asmamış olursan, gerisini sen düşün' diye tehdit ediyorlar" diyerek uzaklaşıyor. Uzun saçlı ve küpeli olmak da 'riskli'. Uzun saçlı bir genç yaşadıklarını anlatıyor: "Sloganlar atarak geliyorlardı. 'Satanist' diye bağırdılar. Küfür ederek saldırdılar. Kaçıp bir arkadaşımın evine sığındım, yoksa linç edilecektim". Altıparmak semtinde toplanan rock bar ve kafeler de atmosferden nasibini aldı. 21 ve 23 Ekim günü 60's adlı kafeteryaya çoğunluğu lise öğrencisi kalabalık sloganlarla saldırdı. 'Satanistler' diye bağırdıktan hemen sonra 'Şampiyon Bursa' diye maç tezahüratı yapıyorlardı. Gözaltına alınan olmadı". Altıparmak'taki bütün bar ve kafelerde de Türk bayrakları asılı. Bir rock bardan ülkücü şarkılar yükseliyor. Özden, "Artık club mekânlar bile 'Ölürüm Türkiyem' çalıyor" diye konuşuyor. Şehit Saraç'ın toprağa verildiği gün restoran işleten Tuncelili Rıza Beyaztaş'a tehdit telefonu geldi. "Cenazeden sonra sizden hesap soracağız" dediler. Tuncelili diğer esnaf da aynı tehdidi almıştı.[26]
30 Ekim 2007	Berlin'deki 'terörü lanet' yürüyüşünün ardından taşkınlık çıkaran ülkücü bir grup Kürtlere saldırdı. 18 polis yaralanırken, 15 gösterici gözaltına alındı.[27]
31 Ekim 2007	DTP Meclis Grup Başkanı Ahmet Türk, partililerinin kışkırtıcı gruplar tarafından hedef hâlinde getirildiğini söyleyerek, durumu 6-7 Eylül, Kahramanmaraş ve Çorum olaylarına benzetti. Sokak gösterilerine de değinip şunları söyledi: "Sokak gösterileri bugün, bu ülkede 1000 yıldır yaşayan insanlarımıza karşı bir yönelmeye dönüştü.

[25] "Şiddetten Afrikalılar Derneği Bile Kurtulamadı", Radikal, 28 Ekim 2007, s.9.
[26] Timur Soykan, "Tepkide Ölçü Kaçıyor", Radikal, 28 Ekim 2007, s.9.
[27] "Ülkücüler Berlin'de Terör Estirdi", Radikal, 30 Ekim 2007, s.8.

	Şimdi Baykal, Bahçeli, hiçbir sorumluluğu olmadan, dünü unutarak, geleceği görmeden, geleceği karartacak söylemlerle bu ülkede insanları karşı karşıya getirmeye çalışıyor. Kim ne söylerse söylesin, halkların kardeşliğini temel alan politikamızdan ödün vermeyeceğiz. 1925'te Mardin'den Bursa'ya yerleşmiş bir vatandaşımız sadece kimliğinden dolayı tehdit ediliyor, işyerindeki eşyaları tahrip ediliyor. Bursa Kemalpaşa'da bazı gençler, Kürtlerin oturduğu evleri geçmişten bazı anıları hatırlatan işaretlerle tespit ediyor".[28] Antalya'nın Kaş ilçesine bağlı Kalkan ve Yeşildere beldelerinde Kürt kökenli vatandaşlar, 'milliyetçi' bir grubun saldırısına uğradı. Jandarma yetkilileri, bölgede olay olmadığını savunurken, dayak yiyen Ersin Acar, savcılığa suç duyurusunda bulunduğunu söyledi. Acar, dört gündür peşpeşe saldırılara maruz kaldıklarını, dokuz Kürt kökenli vatandaşın öldüresiye dövüldüğünü anlattı. Olaylar şöyle gelişti: 29 Ekim 2007 günü Kalkan ve Yeşildere caddelerinde toplanan birbirinden ayrı iki grup, ellerinde Türk bayraklarıyla PKK ve Kürtler aleyhine slogan atarak yürümeye başladı. Gruplar bu sırada, beldelerin dört ayrı yerinde gözlerine kestirdikleri vatandaşlardan Türk bayrağını öpmelerini istedi. Saldırganlar, bayraklar öpülürken ellerindeki sopalar ve tekmelerle bu vatandaşları hastanelik edinceye kadar dövdü. Gruplar, bu sırada kendilerine "Yapmayın" diyen çevredeki vatandaşlara da saldırdı. Ersin Acar, Kalkan Sağlık Ocağı'nın arkasında arkadaşı İbrahim Öner'le birlikte yürürken, iki otomobil ve bir motosikletle gezen grubun saldırısına uğradığını anlattı: "Etrafımızda, ellerinde Türk bayraklarıyla tur attılar, sonra da bize nereli olduğumuzu sordular. 'Bingöllüyüm' dedim. Hep birden araçlardan inerek saldırdılar ve 'Siz teröristsiniz, ülkeyi bölmeye çalışıyorsunuz' dediler. Ben ekmeğimin derdindeyim, buradan kazandığım parayı aileme gönderiyorum. Bizim terörle ne işimiz olur?". Saldırganların MHP ve ülkü Ocakları'na yakın gruplar olduğunu söyleyen Likya Haber gazetesinin sahibi Özer Yılmaz, Acar ve Öner dışında yedi kişinin daha dövüldüğünü söyledi. Yılmaz şu bilgileri verdi: "MHP'li ağabeylerinden 'Hadi koşum, Kürtleri haklayın' talimatı aldılar. Cumhuriyet Bayramı öncesinde bu gruplar, 'Kürt avına çıkacağız' diyorlardı. Bu nedenle kaymakam ve diğer yetkililere olayı anlattım. Ama 'Bizim ilçemizde böyle olaylar olmaz' dediler. Saldırganlar gözlerine kestirdikleri kişilere bayrak öptürüp giriştiler". Kalkan'da yaşayan kapanan Nokta Dergisi'nin Genel Yayın Yönetmeni Alper Görmüş de, "Saldırganlar karanlıktan yararlanarak kaçmışlar. Bu nedenle şahit de yok" dedi. Ancak olayla ilgili sekiz kişinin yakalandığı ve savcılıkta sorgulanmakta olduğu öğrenildi.[29]
20 Kasım 2007	"Turgutlu Meslek Yüksekokulu Makine Bölümü 1. Sınıf Öğrencisi Mehmet Emin Çakmak, sınıfta geçen bir tartışmanın ardından okula gelen ülkücüler tarafından 'Bütün Kürtler teröristtir, sen de teröristsin' denilerek dövüldü".[30]

Salt bu olaylar dizisi dahi, bu ülke gençliğinin, tehlikeli bir 'akıl tutulması'na teslim edildiğini göstermektedir. Linç psikozu bir toplumu teslim aldığında, nerede duracağını kestirmek olanaklı değildir. İşsizlik, yoksulluk, iki a-

[28] "Türk: Cumhuriyet Sadece Bir Halkın Değil", Radikal, 31 Ekim 2007, s.6.
[29] Behzat Miser, "Kalkan'da Kürtler Irkçı Saldırıya Uğradı", Radikal, 31 Ekim 2007, s.8.
[30] Mustafa Aydın, "'Kürtsün, Teröristsin' Deyip Dövdüler", Gerçek Demokrasi, 20 Kasım 2007, s.8.

rada bir derede kalmışlık çemberindeki genç '*vigilante*'ler, kendilerince 'adalet dağıtma' işine soyundular mu, bir sonraki kurbanın kim olacağını bilmek, zordur.

İşin korkuncu, Genelkurmay'ından şehit ailelerine, hâkimlerden karakol komiserlerine, günlük gazetelerden okul yöneticilerine, kasaba eşrafından mahalle esnafına, siyasal partilerinden yerel derneklere, tüm 'kamuoyu oluşturucuları' ve tüm yönetim kademelerinin bu 'psikoz ortamı'nda sırt sıvazlayıcı, hayırhalı bir tutum benimsemeleri... 'Farklılık' hakkını savunan, farklı yaşamayı isteyen herkesin hoyrat bir tek tipleşmeye zorlanması... Linç kovuşturulduğundaysa, genellikle faillerinin değil, mağdurların cezalandırılması...

Evet, eğer bu bir 'sevda' ise, kadınına 'Ya benim olursun, ya toprağın!' diye diklenen, çocuklarını aç bırakan, eve ekmek getirmeyen, ayyaş, kumarbaz, zorba, hoyrat bir sevda bu...

'Ya çaresi' mi? 'Milliyetçi hoyratlığın' tek bir panzehiri vardır: Emek temelli bir kardeşleşmeyi, tabana yaymaya kararlı bir ısrara sarılmak...

V. AYRIM

DERSİMİZ TARİH:

AZINLIKLAR VE ERMENİ MESELESİ

TÜRK(İYE) AZINLIK(LAR)I VEYA 'MESELA'!*

SİBEL ÖZBUDUN-TEMEL DEMİRER

"sular sınırları pasaportsuz geçer
asıl azınlık yerkürenin kendisidir
tek millet gökyüzüdür ölürken
yürekli düşünüldüğünde"[1]

Kimlik mi? "Kimliğin coğrafyası, yabancının her zaman ortamındaki gerçekdışı bir insan gibi kimsenin dikkatini çekmeden düşen ve ölümüne kimsenin yanmadığı -İkarus gibi- görüneceği anlamına gelir" der Richard Sennett...

Bu bağlamda kimlikler, elbette önemlidir...

Kimi zaman 'ötekileştirme(miz)', kimi zamanda 'ötekileştirilme(miz)' demek olan kimlik; günümüzün güncel 'milliyetçilik/ulusçuluk' tartışmalarının başat politik eksenini oluşturmaktadır...

Gerçekten de Salman Rushdie'nin ifadesiyle, "*Öteki'nde kendini görebilirsen milliyetçi olmazsın... Irkçılık, milliyetçilik, ötekine bakmayı bilmeyenleri cezbediyor... Öteki'ne her ne kadar yakın bakarsan, onda o kadar kendini görürsün...*"[2]

I) AZINLIK/ MİLLİYETÇİLİK SARMALI

"Ezen, özgürlüğü hiçbir zaman gönüllü olarak vermez,
onu ezilen talep etmelidir."[3]

Evet; Türkiye'de azınlık(lar) konusunda konuşmak, yazmak; öncelikle, Ahmet Telli'nin, 'Mardin' şiirindeki dizeleri anımsamayı/anımsatmayı 'olmazsa olmaz' kılar:

"Ölmek çocukların asıl işiydi/ Ağlamaksa kadınların nasibi/ Bu yüzden küskündür onlar/ Osmanlı mülküne ezelden beri/

Bu yüzden kadını erkeği, almıştır/ Yaşadığı toprağın rengini, Ezidi/ Süryani'ye benzer biraz, Asurî ise/ Ermeni'ye belki de hepimize".[4]

---

* Kurtuluş, No: 10, Temmuz-Ağustos 2007

[1] 73 şairin Hrant Dink için yazdığı "Yetimler Ağıdı"ndan...

[2] Salman Rushdie, "Öteki'ni Görebilen Milliyetçi Olmaz", Milliyet, 17 Mart 2007, s.14.

[3] Martin Luther King Jr.

[4] Ahmet Telli, "Mardin".

'Bizi' birbirimize benzeten, farklılıklarımızı hunharca yok eden, homojenleştirip/tek tipleştiren resmi ideolojinin mağduru olan azınlık(lar)ın Türkiye'deki tarihi; sermayenin Türkleştirilmesine denk düşen bir egemen milliyetçilik öyküsünün -malum!- vahşetidir...

'Sermaye birikimi ve milliyetçilik'[5] arasında birebir ilişki olduğuna dikkat çeken Yakup Kepenek'in ve yine 'Milliyetçilik ve devletçilik'[6] ilişkisine dikkat çeken Başak Taraktaş'ın uyarılarını göz ardı etmeden 'ulusalcı eylem'in, 'milli refleks'in özünde sermayeye içkin olduğu kesinlikle göz ardı edilmemelidir...

O hâlde azınlık(lar)ı konuşmak; kaçınılmaz olarak 'resmi ideoloji'yle,[7] 'tarih'le, milliyetçilik(imiz)le hesaplaşmaktır...

Ancak burada durup; hemen ekleyelim: Milliyetçilik(imiz) ile hesaplaşmak; karşınıza 'yurtseverlik(imiz)' diye ambalajlanıp, sunuları da aynı kapsamda ele alıp, irdelemeyi gerekli kılmaktadır...

Örneğin Hadi Uluengin gibi, "Yurtseverliği milliyetçilikten ayıran kalın ve net çizgi ise şu noktada odaklanır: 'Öteki'; daha doğrusu 'öteki'ne husumet duygusu artık bir 'uyarıcı' değildir"[8] türünden, liberal orta yolculuklarla; "Sol etkin olmadığı, ortalıkta görünmediği için kendi geçmişinde ciddi bir yer tutmuş olan ulusalcılıktan bucak bucak kaçıyor. Yurtsever olduğunu bile yarım ağız söylüyor...

Bugün sol, ulusalcılıktan kendini kurtarmak isterken, şoven-milliyetçi mukaddesatçılıkla küreselciliğin tuzağına düşüyorsa, iki cephede birden savaşmanın erdemini keşfedemiyorsa, vay hâlimize! Çağımızın kavramı yurtseverliktir.

Yurtseverlik, bulunduğunuz toprakları insanlarıyla birlikte sevmektir. İnsanları sevmek, farklılıkların zenginliğine inanmakla olur. Eğer farklılıkları görmezden gelirseniz, emperyalistin sizden daha iyi göreceğinden ve bölmek, parçalamak için kullanacağından emin olabilirsiniz"[9] diyen Güray Öz'ün 'ulusal-sol'cu manipülatif mazeretlerinden özenle uzak durur...

Yeri gelmişken ekleyelim: "AB'ye karşı 'Türkçülük' yükselişte... Hrant Dink suikastı ve halkın Orhan Pamuk'u hadisesi, Türkiye'de artan milliyetçiliğin göster-

---

[5] Yakup Kepenek, "Sermaye Birikimi ve Milliyetçilik", Cumhuriyet, 2 Nisan 2007, s.13

[6] Başak Taraktaş, "Milliyetçilik ve Devletçilik", Radikal İki, 1 Nisan 2007, s.6.

[7] "Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi ideolojisi veya rejimi şu ideolojik öğelerden oluşur: 1) Üniter yapı. 2) Demokratik, laik, sosyal hukuk devleti. 3) Bunlara temel oluşturan Kurtuluş Savaşı ve Atatürk Devrimleri olarak, (Kemalizm veya Atatürkçülük anlamında) ulusal bağımsızlık (antiemperyalizm) ve bilimin ışığında Aydınlanma, çağdaşlaşma" (Emre Kongar, "Devlet ve İdeoloji", Cumhuriyet, 2 Nisan 2007, s.3).

[8] Hadi Uluengin, "Yurtsever Bağışıklık", Hürriyet, 15 Mart 2007, s.12.

[9] Güray Öz, "Kavramlar Labirentinde Yurtseverliğin Yeri", Cumhuriyet, 28 Şubat 2007, s.6.

gesi";[10] ya da "YouTube'a uygulanan sansür";[11] veya Türkiye'de halkın %82'si "Türkiye vatandaşı olmak için Türkiye'yi sevmenin şart olduğu kanısında[12] verileriyle realize olan *mevcut konjonktür 'Türkiye Türklerindir', 'Ne Mutlu Türküm Diyene' anlayış(sızlığ)ını reel Atatürkçülük ekseninde yeniden ihya ederken topraklarımızdaki ulusal sorun/Kürt Meselesi ile azınlık(lar) problemini giderek ağırlaştırıyor...*

En önemlisiyse bu artık 'Kemalist Yurtseverlik'/'Ulusçu Solculuk' adına yapılırken; bu tutumlar ile milliyetçilik arasındaki makas 'sıfırlanıyor'; 'yavru vatan' Kıbrıs[13] *301'ci MHP ile CHP*[14] *arasındaki fark 'M' ile 'C' harflerine indirgeniyor...*

---

[10] Hayri Mansur, "Türkler AB'den Uzaklaşıyor", Haliç, 14 Mart 2007.

[11] "'Postmodern' Sansür Kaldırıldı", Radikal, 8 Mart 2007, s.3.

[12] "Biz Kimiz? - 1: İlk Şart Türkiye'yi Sevmek", Milliyet, 19 Mart 2007, s.15.

[13] Bkz. Hüseyin Yaylalı, "Kıbrıslı Türkler AB Sürecine Rehin", Siyasi Gazete, No:20, Şubat 2007, s.10; Hasan Celal Güzel, "Kıbrıs'ta Tuhaf Şeyler Oluyor", Radikal, 22 Mart 2007, s.8; Murat Belge, "Kıbrıs", Radikal, 27 Mart 2004, s.11; Oral Çalışlar, "Neden Kıbrıs Yazmıyorum...", Cumhuriyet, 28 Mart 2004, s.4; "KKTC Annan Planı'nı İstemiyor", Cumhuriyet, 21 Mart 2004, s.8; "Denktaş: Usul Yanlıştır", Cumhuriyet, 23 Mart 2004, s.10; Erdal Güven, "Denktaş'a Rağmen...", Radikal, 19 Mart 2004, s.10; Reşat Akar, "Denktaş'ın Kararı Rumları Şoke Etti", Cumhuriyet, 19 Mart 2004, s.8; Ayhan Şimşek, "Kıbrıs'ta Güven Bunalımı", Cumhuriyet, 20 Mart 2004, s.11; Reşat Akar, "Al-Ver Süreci Başlamadan Bitti", Cumhuriyet, 13 Mart 2004, s.12; Erdal Güven, "Ne Olacak Bu KKTC'nin Hâli?", Radikal, 25 Temmuz 2003, s.8; Reşat Akar, "Öneriler Masada: Denktaş'tan İkinci Mektup", Cumhuriyet, 5 Nisan 2003, s.10; "Kıbrıs'ta Nihayet Yüzler Güldü", Radikal, 25 Nisan 2003, s.11; Yorgo Kırbaki, "Papadopulos Yeni Lider", Radikal, 17 Şubat 2003, s.10; "Denktaş Köpürüyor", Radikal, 12 Ekim 2003, s.10; İsmet Berkan, "Kıbrıs Politikamız Ne?", Radikal, 15 Eylül 2003, s.3; Yorgo Kırbaki, "Uzlaşmazlık Sırası Şimdi de Rumlarda", Radikal, 17 Şubat 2004, s.11; "Türkiye'den KKTC Yönetimine Destek", Radikal, 12 Temmuz 2003, s.11; Reşat Akar, "Rauf Denktaş'a Oyun", Cumhuriyet, 14 Mart 2004, s.8; Reşat Akar, "KKTC Liderinin Oyu 'Hayır'", Cumhuriyet, 4 Mart 2004, s.11; "Ada'da Kritik Eşiğe Doğru", Radikal, 9 Mart 2004, s.11; Serkan Demirtaş, "Suçu Denktaş'a Atacak", Cumhuriyet, 27 Şubat 2004, s.11; Reşat Akar, "Rum Liderden Yeni Tehdit", Cumhuriyet, 28 Şubat 2004, s.11; Reşat Akar, "Türk Önerilerinin Tamamına Ret", Cumhuriyet, 2 Mart 2004, s.11; Murat İlem, "Rumlara Güvence Verildi", Cumhuriyet, 3 Mart 2004, s.10; "Denktaş: Çekilirim", Cumhuriyet, 5 Mart 2004, s.8; Yorgo Kırbaki, "Rum Tarafı Huzursuz", Radikal, 28 Şubat 2004, s.11; Reşat Akar, "KKTC'ye Kadife Darbe Planı", Cumhuriyet, 9 Aralık 2003, s.11; "Asıl Nadir: Denktaş İhanet Etti", Radikal, 5 Aralık 2003, s.11; Reşat Akar, "Loizidu Girne'ye Dönemez", Cumhuriyet, 4 Aralık 2003, s.9; Erdal Güven, "Şimdi Kıbrıs'ta Olmak Vardı", Radikal, 27 Nisan 2003, s.8; "Kıbrıs'tan Türkleri Çıkarma Girişimi", Cumhuriyet, 25 Haziran 2003, s.10; Ebru Toktar, "Mevzuat Türkiye'ye Uyarlanacak: Kuzey Kıbrıs Gümrük Birliğine Hazırlanıyor...", Cumhuriyet, 13 Ağustos 2003, s.10; Ayhan Şimşek, "Annan Planı Değişmeli", Cumhuriyet, 31 Ekim 2003, s.10; Bahar Tanrısever, "Türkiye Kuzey'i Yok Saydı", Cumhuriyet, 21 Haziran 2003, s.10; Bilge Eser-Ebru Erdoğan, "Kıbrıs Gürcistan Olmaz", Cumhuriyet, 9 Aralık 2003, s.11; "Sezer'den Bayram Mesajı: 'Kıbrıs'taki Gerçekler Kabul Edilmeli'", Cumhuriyet, 16 Kasım 2003, s.11; Reşat Akar, "Rum Tarafının Yeni Anayasası: İki Devletliliği Kabul Ettiler...", Cumhuriyet, 3 Mart 2004, s.10; "Denktaş Mevcut Anayasayı Sunacak", Cumhuriyet, 21 Mart 2004, s.8; "Denktaş: Verheugen'i Ciddiye Almam", Radikal, 26 Mart 2004, s.13; Reşat Akar, "Denktaş'ın Son Belgesi Masada", Cumhuriyet, 26 Mart 2004, s.11.

[14] "CHP'nin sağa açılması yanlış değil," vurgusuyla Engin Ünsal ekliyor: "CHP'nin açılımı Cumhuriyet'in korunmasına yönelik bir açılımdır. Buna başka anlam yüklemek yanlış. İngiliz İşçi Partisi de, Çin Komü-

Bu da soru(n)ları ağırlaştırarak şuna yol açıyor: "Milliyetçilik sistematik bir toplumsal ideoloji olma formasyonunu yitirdi. Buna mukabil en kötü ve tehlikeli niteliğini kazandı. Asıl kolektif ideoloji olarak biçimlendirilmek istenen ulusçuluk ise büsbütün siyasallaşıyor. Bu yanıyla, zamanında milliyetçiliğin oynadığı rolü üstlenme eşiğinde...

Türkiye, böylece, popülist-lümpen bir milliyetçilikle bürokratik-ideolojik bir ulusçuluk arasına sıkışmış durumda. Yurtseverlik ise kendisine tanım ve sosyolojik taban arıyor. Bu durumu bir metaforla anlatalım: Milliyetçilik siyah Türklerin, yurtseverlik beyaz Türklerin, ulusçuluk gri Türklerin kendilerini politik-sosyolojik açıdan ifade etme aracı"na[15] *dönüşürken, bunların hepsi de aynı kapıya çıkıyor...*

Ve yeri gelmişken uyaralım: "Bir kısım aydınlar, bugünkü milliyetçilik tartışmalarının politik eksenini fark etmekte ciddi bir müşkülat yaşıyor. Bazıları 'bu konuyu kapatsak iyi olur' derken, bazıları ise konuyu 'abartmayın' diyor

Özellikle şunu fark etmeleri gerek: Milliyetçilik ve ırkçılık tartışmaları açısından şu yaşadığımız günler 1942-44 arası Türkiye portresine çok benziyor. Bunu fark etmek bugünkü süreci anlamamız, politik özgürlük ve hak alanlarını derinleştirmemiz açısından çok önemli. O dönemde orada ve burada ırkçı hareketler peydah olurken Dışişleri Bakanlığı'ndan gelme bir zat-ı muhterem 'bizim için Türkçülük bir kan meselesidir...' diyerek kitlelerle arasında bir senkron yaratıyordu. Bugün de çok benzer bir süreçteyiz..."[16]

O hâlde gündemi ve gidişatı belirleyen bu saptamalar ardından öncelikle 'azınlık(lar)' meselesinin teorik çerçevesine değinelim; gerçekten de nedir 'azınlık', 'azınlık olmak'?

---

nist Partisi de böyle açılımlar yapmıştır" (Engin Ünsal, "CHP'nin Sağa Açılması Yanlış Değil", Radikal, 12 Haziran 2006, s.11).

"CHP lideri Baykal'ın partinin kitlesel zemini genişletmek istemesi, en güzel Çin Komünist Partisi'ndeki değişim süreci ve ardından gelen müthiş büyümeyle kavranabilir. CHP de tıpkı ÇKP gibi bir devrim partisidir. Halk ya da kitle CHP'nin en önemli kurucu ve hedef unsurudur. Bugünse CHP, tarihsel süreçte yapay olarak belirlediği ideolojik duruşunu korumak istemekte ve kitlelerden uzaklaşıp, marjinal bir kadro partisine doğru kaymaktadır. Bu ise, Türkiye'de başka siyasal oluşumlar için zemin hazırlamaktadır. Maalesef, Çinli komünistlerin gördüğünü CHP görememiştir. Bir zamanlar, CHP, bu ülkeyi kurmuş ve yönetmiş bir kadronun bulunduğu ve yetiştiği bir siyasal kurum iken, bugün muhalifleri tarafından gelişme önündeki engel olarak görülmektedir. Dolayısıyla Baykal'ın CHP'yi sağa açmaktan çok halkı kucaklaması anlamında meseleye bakılırsa, tablo daha iyi anlaşılabilir. Atatürk, Halk Fırkası'nı, sol ideolojinin bayraktarlığını yapsın diye kurmamıştır. Öyle olsaydı, Sovyetler Birliği ile ilişkiler daha da geliştirilir, Stalin'in bizden toprak istemesi önlenirdi. Aksine genç Türkiye Cumhuriyeti'nde yapılan inkılapların ve Atatürk ilkelerinin sürdürülmesinde önder rolü oynayacak ve tüm halkı kucaklayan bir siyasal örgüt olarak kurulmuştu" (Barış Adıbelli, "ÇKP Yaptı, CHP Niye Yapmasın?", Radikal, 30 Mayıs 2006, s.11).

[15] Hasan Bülent Kahraman, "Beyaz, Siyah, Gri Türkler ve Milliyetçilik", Radikal İki, 4 Mart 2007, s.5.

[16] Orhangazi Ertekin, "Gündüz Aktan İçin 'Replik'", Radikal İki, 25 Mart 2007, s.4.

"Dil aracılığıyla eksiksiz ve birlik içinde
bir doğa gibi ayakta duran tüm tarihtir."[17]

Teorik çerçeve... Evet, evet bu çok gerekli; elzem...

Ancak öncelikle, resmi ideolojinin mutad pratiğine ilişkin olarak iki haber...

Birincisi şu: Mezopotamya'nın en eski halklarından olmalarına karşın, zorunlu göçler nedeniyle anavatanları Türkiye'de sayıları çok azalan Süryanilerin sorunları, bugün yaklaşık 3 bin Süryani'nin yaşadığı Midyat'ta tartışıldı.

Sempozyum, Mardin Milletvekili Nihat Eri'nin, Süryanileri Türkiye'nin AB'ye girmesi için çalışmaları ve 'genç nesiller arasında' sorun yaratacak konulara değinmemeleri konusundan uyarması ve "Teröre otuz bin can vermiş bir ülkede terör bağlantılı ya da farklı bir şekilde Türkiye'nin sıkıştırılması doğru değildir" sözleri ile konuşmasına başladı. Ve bir Süryani Kilise yetkilisinin bahçesine atılan bombanın can kaybı yaşanmadığı için "büyütülecek bir olay olmadığını, medyanın olayı yansıtmasıyla büyütüldüğünü" söylemesi de dikkat çekti![18]

İkincisi de şöyle: Van'ın kurtuluşunun 89. yıldönümü töreninde konuşan Kurmay Binbaşı Yüksel Yiğit, Ermenilerle ilgili sert açıklamalarda bulunup, 29 Mart'ta Akdamar Kilisesi'nin açılışı sırasında verilen hoşgörü mesajlarının aksine, Ermenilerin Van'da 30 bin kişiyi katlettiğini belirterek, hâlen bölgede devlet kurmayı hedeflediklerini savunup, "Bugün Büyük Ermenistan hayali kuranlar Türk ordusunun çizmesi altında ezilecektir" dedi![19]

Lozan Anlaşması kapsamında 'azınlık' kabul edilerek[20] hakları uluslararası anlaşmalarla da güvence altına alınan Türkiye Ermenilerinin (ve dahi diğer 'gayrimüslim azınlıklar'ın) egemen zihniyetteki konumu böyle: 'her an ihanet potansiyeli taşıyan ve karşısında her daim tetikte olunması gereken unsurlar'...

'Azınlık kavramı' diyor Zehra İnanç, "ilk olarak 16. yüzyılda, Katoliklerle Protestanlar arasındaki din savaşlarına son vermek üzere yapılan düzenlemelerle gündeme gelmiştir. Fransa, 1598 tarihli Nantes Fermanı ile Protestan uyruklarına dinsel özgürlükler tanımış, toplu ibadet etmelerine ve yurttaşlık hak-

---

[17] R. Barthes.

[18] Elif Görgü, "Azınlık Hakları Süryanilere Tanınmıyor", Evrensel, 2 Nisan 2007, s.6.

[19] "Askerden 'Ermeni' Uyarısı", Evrensel, 3 Nisan 2007, s.6.

[20] Baskın Oran, Lozan Anlaşması'nda herhangi bir cemaat ismi zikredilmediğine ve T.C.'nin bunu, 'azınlıklar' kapsamına Rum, Ermeni ve Yahudi cemaatlerini dahil edecek tarzda yorumlayarak Süryani, Keldani vb. grupları anlaşma kapsamı dışında bıraktığına dikkat çeker (Baskın Oran, *Küreselleşme ve Azınlıklar*, Ankara, İmaj Yayınları, 2001, ss.155-156).

larından tam olarak yararlanmalarına olanak sağlamıştır. 1648 tarihli Vestfalya Kongresi'nde alınan kararlarda 'dinsel azınlıklar'dan söz edilmiştir; 'Din (dil, kültür gibi diğer belirleyici özelliklerden ziyade) azınlık haklarının esasını oluşturmaktaydı, çünkü dini ilişkiler bu dönem Avrupası'nda farklı toplulukları birbirinden ayıran en önemli unsurdu'.[21]

Napolyon savaşlarından sonra, Avrupa'nın siyasi coğrafyasının yeniden düzenlendiği 1815 Viyana Kongresi'nde azınlıklar, ilk kez dinsel topluluklar olarak değil, ulusal gruplar olarak tanımlanmışlardır. Bu dönem ulusal azınlık sorunlarının ortaya çıktığı bir dönemdir. Büyük güçlerin çıkarları doğrultusunda ülke sınırlarının yeniden belirlenmesi, yeni sınırlar içinde kalan etnik/ulusal grupları azınlık hâline getirmiştir".[22]

Şurası bir gerçek: yeryüzünde hiçbir ulus-devlet, 'homojen' bir nüfusa sahip değil. Savaşlar, ilhaklar, göçler, sınır değişiklikleri... ulusal haritaları sürekli değişime uğratırken, 'uluslar'ı durmaksızın heterojenleştiriyor.

Ve jeopolitik denilen acımasız kuvvet oyunu, 'azınlık' denilen grupların hâkim uluslar karşısındaki konumunu sürekli bir kırılganlığa mahkûm kılıyor.

Bu nedenledir ki 'azınlık' hakları uluslararası hukukun gündeminden düşmeyen bir kalem. Buna karşın, işin ilginç yanı, BM üyesi devletlerin üzerlerinde uzlaştıkları bir 'azınlık' tanımına hâlen varamamış olmaları. Bu nedenle, BM İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Altkomisyonu[23] raportörleri J. Deschénes ile F. Capatorti'nin tanımları referans alınmakla birlikte, ilişkin bildirge ve sözleşmelerde azınlık tanımı yapılmaktan kaçınılmaktadır.

J. Deschénes'e göre azınlık, "Bir devlette, sayısal olarak azınlık oluşturan ve başat konumda olmayan ve o devletin, nüfusun çoğunluğundan farklı etnik, dinsel veya dilsel özelliklere sahip, birbirleriyle dayanışma duygusu içinde, üstü örtülü de olsa, varlığını sürdürmek için ortak bir iradeyle hareket eden ve amacı çoğunluk ile fiili ve hukuki eşitlik elde etmek olan bir grup vatandaştır".[24]

F. Capatorti'nin tanımı ise, "amacı çoğunluk ile fiili ve hukuki eşitlik elde etmek olan" ifadesi dışında hemen hemen aynı terimlerle ifade edilmiştir. Ancak bu tanım, örneğin göçmenleri kapsamadığı için, eleştirilmektedir.

Sanırız burada vurgulanması gereken, 'azınlık'ın zorunlu olarak sayısal bir azınlık hâline denk düşmediğidir. 'Azınlık' olma durumu bir (etnik, dilsel, din-

---

[21] Jennifer Jackson Preece, *Ulusal Azınlıklar ve Avrupa Ulus-Devlet Sistemi*, İstanbul: Donkişot Yayınları, 2001, s.11

[22] Zehri İnanç (der.), *Uluslararası Belgelerde Azınlık Hakları*, Ütopya Yayınları, Ankara, 2004, ss.17-18.

[23] Bu altkomisyonun adı, 1999'a dek "Ayrımcılığın Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması Altkomisyonu" idi.

[24] Akt. İnanç, *A.g.y.*, s.20.

sel vb.) grubun 'tabiyet' hâline, 'başat konumda olmayış'ına, 'çoğunluk'a göre daha az güçlü ve kaynaklara erişimin sınırlandırılmış olmasına, bir başka deyişle iktidar-dışı olma hâline gönderme yapmaktadır.[25] 'Çoğunluk' adına hareket eden iktidar sahipleri karşısında konumlarını kırılgan kılıp bir bıçak sırtı yaşama mahkûm kılan da bu 'iktidar-dışılık'tır. 'Homojen' ulus-devlet tasarımı, bu kırılganlığı katmerlendiren bir tahayyülü oluşturur. Kendisini 'ulus-devlet'e genişleten hâkim etnik unsurun iktisadî-siyasal önderleri, böylelikle azınlıkların (onları soykırıma, etnik tehcire vb. uğratarak) ellerindeki menkul-gayrimenkul değerleri 'millîleştirirme' ya da onları 'boğaz tokluğuna', hatta 'kölelik' koşullarında çalıştırarak sömürme hakkını kendilerinde görürler –örneklerini az ileride göreceğimiz üzere.

İşin çarpıcı yönü, sömürülerek de olsa, sömürü-dışı 'zor'a tabi kılınarak da olsa, azınlıklar 'ulusal' mütegalibeler için bir (artık) değer kaynağı oluşturmasıdır. Burada Eric Olin Wright'ın sınıf kuramına değinmekte fayda var: "Wright (...) diğer çağdaş toplumbilimcilerden çok daha açık bir tarzda, modern kapitalizmde yoksulluğu sürdürmede çıkarları olan güçlü ve ayrıcalıklı aktörlerin varlığını öne sürer. (...) Wright'in argümanını yeterli biçimde anlayabilmek için, iki kavramın ayırt edilmesi gerekmektedir: 'iktisadi baskı' ve 'sömürü'. Bu ayırım, sınıf analizi için özel bir önem taşımaktadır. İktisadi baskı bir grubun maddi yararlarının bir diğerine rağmen elde edildiği bir duruma işaret eder; kaynaklardan zor yoluyla dışlama (...) bu sürecin asli bir parçasıdır. Sömürüyü iktisadi baskının özgül bir biçimi olarak görebiliriz: 'Sömürüde, sömürücülerin maddi refahı nedensel olarak sömürülenlerin emeklerinin ürünlerini temellük etme yetilerine bağlıdır'. Bu nedenle, sömürücünün refahı sömürülenin çabasına bağlıdır; oysa sömürücü olmayan iktisadi baskıda, ezilenlerden ezenlere bir emek aktarımı yoktur. İkincinin refahı ezilenlerin kimi toplumsal kaynaklara erişimden dışlanmasına bağlıdır, çabalarına değil.

Böylelikle, sömürü ile sömürücü-olmayan baskı arasındaki esas fark, sömürücünün sömürülene ihtiyacı olmasına karşın, sömürücü-olmayan baskıda, ezenlerin, ezilenlerin yok olmasından dahi hoşnutluk duyabilecekleri durumlar söz konusu olabilmesidir. Tarihsel olarak soykırım sömürücü-olmayan ezenler için potansiyel bir strateji olagelmiştir. Wright, Amerikalı yerleşimcilerin 'tek iyi yerli, ölü yerlidir' diyebilirken, 'tek iyi işçi, ölü işçidir' cümlesini telaffuz et-

[25] Conrad P. Kottak, "ABD'de kadınlar, Güney Afrika'da siyahlar sayıca çoğunluğu oluşturmakla birlikte gelir, yetke ve iktidar açısından azınlıktırlar" diyor. "1992'de Müslüman olan etnik Arnavutlar, eski Yugoslavya'nın bir bölgesi olan (şimdiki Sırbistan ve Karadağ) Kosova'da sayıca büyük çoğunluğu oluşturmalarına karşın (nüfusun %90'ı), siyasal azınlıktı" (Conrad P. Kottak, *Antropoloji: İnsan Çeşitliliğine Bir Bakış*, Ütopya Yayınları, Ankara, 2008, s.63).

memelerinin bir rastlantı olmadığını gözlemler. Güney Afrika'nın ve Kuzey Amerika'nın sömürgeleştirilmeleri arasında bir karşılaştırma, bunu açığa çıkartabilir. Kuzey Amerika'da, yerli halk zorla topraklarından edilmişti; buna karşılık Güney Afrika'da yerleşimciler ağırlıkla Afrika emeğine bağımlıydılar; bu nedenle de soykırım onlar için bir seçenek oluşturmamaktaydı".[26]

Bu 'kırılganlık', 20. yüzyıl boyunca azınlıkların uluslararası hukukça koruma ve güvence altına alınması çabalarını getirmiştir beraberinde. Gelin, şimdi dilerseniz uluslararası arenada bu konudaki tartışma ve gelişmelerin kronolojisine bir göz atalım:

- 1948'de ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Nazi temerküz kamplarındakilere benzeyen suiistimallerin önüne geçme gereği kavrayışının bir ürünüydü. Ve beyannameden önce azınlık hakları konusunda uzun tartışmalar gerçekleşecekti.
- 1945: BM Genel Kurulu şemsiyesi altında, devlet sınırları dahilinde ya da haricinde yaşayan topluluklara yönelik benzeri zulmü önlemek amacıyla İnsan Hakları Komisyonu oluşturuldu. Komisyonun kuruluşuna ABD, İngiltere ve SSCB karşı çıktı.
- 1946: Azınlıklara karşı Ayırımcı Önlemlerin Giderilmesi İnsan Hakları Altkomisyonu'nun kuruluşu: Altkomisyon, 'azınlıkların korunması ve ırk, cinsiyet, dil ya da din temelinde her türlü ayırımcılığın önlenmesi'ni hedefleyen bir dizi öneri ve tavsiyede bulundu.
- 1947: Sivil ve Siyasal Haklar Uluslararası Paktı'nın 27. maddesi, bir devletin sınırları içerisindeki etnik, dinsel ya da dilsel azınlıklara mensup kişilerin, bu azınlık gruba mensubiyet ya da kendi kültürel yaşamını sürdürmek, kendi dinini va'zetmek ya da uygulamak ve kendi dilini konuşmak hakkını hayata geçirmekten yoksun bırakılamayacağı hükmünü getirdi. Paktın hedefi, kolektiften çok bireysel haklardı; ancak ulus-devletler dahilindeki farklılıkların korunmasına yönelik vurgusu, cumhuriyet ideallerinin yurttaşlık haklarının tekbiçimliliği üzerine temellenen Fransa gibi ülkeleri tedirgin ediyordu.
- 1948: İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin ilanı. Beyannamenin ruhu, "akıl yoluyla kavranılan evrensel bir insan doğası ve insan doğasına içkin bir doğal hukuk"a ilişkin Avrupa inançları üzerine temellenmekteydi

---

[26] Sebastian Herkommer ve Max Koch, "The 'Underclass': A Misleading Concept and a Scientific Myth? - Poverty and social exclusion as challanges to theories of class and social structure". *Social Exclusion in Europe-Problems and Paradigms*; P. Littlewood, I. Glorieux, S.Herkommer ve I. Jönsson (eds.) Hants (İngiltere) ve Vermont (ABD), Ashgate, 1999, ss.102-103.

- 1950: İnsan Hakları Altkomisyonu'nun 'azınlık' tanımı: "'Azınlık' terimi yalnızca nüfusun geri kalanından açık biçimde farklı olan istikrarlı etnik, dinsel ya da dinsel gelenek ya da özelliklere sahip ve bunları korumaya istekli, hâkim-olmayan topluluk grupları için kullanılır". Ancak "azınlıklar, ait oldukları devletlere sadık olmalıdır".[27] Oysa bu terim kendi içinde çelişkilidir: devlete ve kendi geleneklerine bağlılık ender olarak uyum içinde olacaktır. Altkomisyon sonunda kapsamlı bir 'azınlık' tanımı arayışından vazgeçerek koruyucu önlemler üzerinde yoğunlaşmayı yeğleyecekti.
- 1966: BM'nin İnsan Hakları Uluslararası Şartnamesi, birinci maddesinde bütün halkların siyasal olarak kendilerini özgürce belirleme ve kültürel, toplumsal ve iktisadi gelişmelerini özgürce güvence altına alma hakkına sahip olduklarını belirtir. Bu, BM'nin sömürgeciliğin tasfiyesi faaliyetleri bağlamına yerleşmektedir.[28]
- 1976: 'Halkların Hakları Evrensel Bildirgesi'nin ilan edilmesi
- 1992: 'Ulusal ya da Etnik, Dinsel ve Dilsel Azınlıklara Mensup Kişilerin Hakları Bildirgesi'nin ilanı. Bu bildirge, "ulusal, etnik, dinsel ve dilsel azınlıklara mensup kişilerin kendi kültürlerini yaşatma, kendi dinlerini açıklama ve uygulama, kendi dillerini özel ve kamusal alanda özgürce ve müdahale edilmeden veya herhangi bir biçimde ayırımcılığa uğramadan kullanma hakkına sahip"[29] (md. 2.1.) olduğunu belirtirken, bildirge hükümlerinin "devletlerin egemen eşitliği, toprak bütünlüğü ve siyasal bağımsızlığı da dahil, Birleşmiş Milletlerin amaç ve ilkelerine aykırı herhangi bir faaliyete izin verecek biçimde yorumlanamayacağını"[30] (md. 8.4) hükme bağlamakta.

Türkiye, söz konusu anlaşmaların bazılarını imzalamış, bazılarına çekince koymuş, bazılarınıysa imzalamamıştır. Peki, ama azınlık hakları fiiliyatta ne durumdadır bu ülkede?

Ve tarih bize ne(ler) anlatmaktadır? Biraz buna bakalım...

---

[27] Bu ifade, BM'nin benzeri çeşitli bildirgelerinde yer almaktadır. Örneğin 1976'da ilan edilen "Halkların Hakları Evrensel Bildirgesi"nin "azınlık hakları"nı düzenleyen 6. Kısmında "(belirtilen) hakların bir bütün olarak topluluğun meşru çıkarları gözetilerek uygulanması" gerektiği vurgulanmakta ve "devletin teritoryal bütünlüğü ve siyasal birliğine bir saldırıyı meşru kılmayacağı"nın (md. 21) altı çizilmektedir ["Déclaration universelle des droits des peuples", P. Bercis, *Guide des droits de l'homme, La conquête des libertés*, Hachette, Paris, 1993, s.225].

[28] Alcida Rita Ramos, "Cutting through State and Class: Sources and Strategies of Self-Representation in Latin America" *Indigenous Movements, Self-Representation and the State in Latin America*, Kay B. Warren ve Jeane E. Jackson (der.) Austin: University of Texas Press, 2002, ss.252-253.

[29] "Ulusal ya da Etnik, Dinsel ve Dilsel Azınlıklara Mensup Kişilerin Hakları Bildirgesi", İnanç, *A.g.y.*, içinde, s.65.

[30] İnanç, *a.y.* s.67.

"Bir sözcük, insan bilincinin mikrokozmosudur."[31]

Australopithechus'ların, yani 5 milyon yıl önce Afrika yaşayan ilk insansıların dahi 'Türk' olduğu iddialarının internette dolandığı konjonktürde, resmi ideoloji Anadolu'daki her şey geçmişinden kopartarak assimile etmeye gayret etse de; bu nafile bir çabadır; boşunadır...

Marmara Denizi, adını adalardan çıkan mermerden almış, İstanbul'un adı, Rumcanın 'is-tan-poli/şehre doğru' sözünden geliyor, Trakya'nın adı ilkçağın Thrac=Trak kavminden köken almış, bütün Ereğlilerin adları tanrı Herakles ile bağlantılı...

Örnekler sayımakla bitmez...

Mesela 'Ege'...[32] Söylenceye göre, Theseus'un babası olan Aegeus, oğlunun ölmüş olduğunu sanır, denize atlar, intihar eder, atladığı denize 'Aegean Denizi' adı verilir. Kimi kaynaklar ise Aegean adlı bir Amazon'dan söz eder. Aegeus'un Elencedeki en eski sözcük anlamının 'dalgalar' olduğunu söyleyenler de var.

Şimdi Ege Denizi'nin adına soğukkanlı bir şekilde bakalım. Bir kere birçok yabancı kökenli ad gibi o da değişerek Türkçeleşmiş, Elenlerin 'Aegean Pelagos'u bizde 'Ege Denizi' olmuş. Zaten bugünkü Ege Denizine bu adın veriliş tarihi, yeni dönem Yunanistan'ına yüklenecek bir sorumluluk değil, bu adın 1573'ten beri kullanıldığı kayda geçmiş.[33]

Üstelik Elence olarak bilinen pek çok başka ad gibi, bu söz de Anadolulu olabilir. Örneğin 'aigia', Luvi/Pelasgos dilinden gelen bir söz olabilir, iki olası-

---

[31] L. S.Vygotsky, Düşünce ve Dil, çev. S.Koray, Toplumsal Dönüşüm Yay., 2. baskı., 1988.

[32] Atatürk "Ordular ilk hedefiniz Akdenizdir, ileri!" dediği hâlde, ordu neden Ege Denizine doğru yürüdü? Son tartışma ve spekülasyon konumuz bu. Deniyor ki: "Yunanlılar, Akdeniz'in bu kısmına 'Ege Denizi' adını takmışlar, bölgedeki Yunan egemenliğini ve haklarını belirtmek maksadıyla ısrarla Ege Denizi deyimini kullanmaya başlamışlardı. Mustafa Kemal Paşa, özellikle bu adı kabul etmediğini belirtmek için 'Akdeniz' deyimini kullanmıştı" (İbrahim Artuç, 'Yeniden Doğuş-Türk Kurtuluş Savaşı', 2. cilt, Kastaş Yayınevi, 2001, s.471). Bir makalede de şöyle deniyor: "Sadece İlkçağ dönemine ait bazı haritalarda, Midilli Adası'nın güneyine Ege (Aegean) adının verildiği görülmektedir. 1803 yılında Türkiye'de basılan ilk Türk Atlasında aynı bölgeye Anadolu Denizi denildiği, ancak 1850 yılı sonrası Fransızca olarak basılan bazı haritalarda söz konusu bölge için 'Mer Egée' adının kullanıldığı gözlenmektedir. (...) Lozan Antlaşmasının Türkçe (...) metninde, anılan bölge için 'Adalar Denizi' tanımı yer almaktadır" (Cevat Ülkekul, "Atatürk neden 'Ordular İlk Hedefiniz Akdeniz'dir İleri!' Demişti?", a. 1. Avrasya Dosyası, ASAM, cilt 10, sayı 1, 2004 b. Harita Dergisi, Harita Genel Komutanlığı, Temmuz 2003, No:130).
Ama iş burada bitmiyor, Atatürk'ün, dünyanın bundan yüz yıl önceki politik ortamındaki yaklaşımı, günümüze yanlış biçimde uygulanıyor ve deniyor ki: "Niçin biz, bugün hâlâ Yunanlıların egemenlik hakkı güttüğü bu denize onların ağzıyla 'Ege Denizi' diyoruz? Çünkü birçok alanda olduğu gibi, kültür ve tarih alanında da köşeye sıkıştırılmışız" (Hulki Cevizoğlu, 20.09.2005, Yeni Çağ 3. http://www.etymonline.com/index.php?l=a&p=13).

[33] Bilge Umar, Türkiye'deki Tarihsel Adlar, İnkılâp Kitabevi, 1993.

lık var: Birincisi, bu sözcük 'palamut meşesi' anlamına gelebilir, ikincisi, 'aiga'nın atası, 'toprak ananın yeri' anlamına gelen 'aia-ka' olabilir.[34]

Bugünün Anadolusuna bir zamanlar Asia denirdi. Sonra anlaşıldı ki doğuda daha büyük topraklar var, 'Asia= Asya' adı o büyük bölgeyi ifade etmeye başladı. Anadolu'ya da 'Asia Minor=Küçük Asya' dendi, hatta Romalılar Anadolu'daki eyaletlerine bu adı verdi.

Peki, Anadolu sözcüğü nereden geliyor? Eski Elencede 'ana', 'yukarı' demek, 'tellein' 'yerine getirmek, tamamlamak', 'anatellein' (=yukarı çıkmak) ise güneşin doğuşu anlamına geliyor, zamanla anatole sözcüğü 'doğu yönü' anlamını kazanmış, sonra orta Latince döneminde, Küçük Asya adının yerini almış,[35] Türkçede de Anadolu olmuş. Bu durumda, yer adlarını bir kültürel baskı aracı diye yorumlamak anlamlı mı?[36]

Elbette değil; ve olmadığı gibi, isimler bize -her türlü paranoyaya karşın- Anadolu'nun hepimizin, herkesin olduğunu anımsatıyor...

1) KARADENİZ ÖRNEĞİ

"İnsan, kalıplaşmış düşünce zincirlerini kırabildiği ölçüde gelişir."[37]

'Türklüğü' pek maruf bölgelerden olduğu zikredilen Karadeniz; Giresunlu Topal Osman'gillerin tüm 'çabaları'na rağmen, tarihi itibariyle bunun, pek de böyle olmadığını bir kanıtıdır...

'Nasıl' mı? Hızla sıralayalım...

Karadeniz kıyılarının, bilinebildiği kadarı ile ilk sakinleri, İÖ 850'lerde kıyıya yakın steplere Batı Asya'dan gelip yerleşen İskitler...

İÖ 750-700 arasında Batı Ege kıyılarına Hellas'tan (bugünkü Yunanistan) gelen İon'ların oralarda on iki kent kurdukları, böylece Anadolu Yarımadası'nın bu yöresinde bir kolonileşme olayının saptandığı da bir gerçek. Öyle ki bu yerleşimler, kent/devlet yapısındaki kentleşmeler giderek donanması ve ordusunun desteğinde aktif ticari güçler hâline geliyorlar.

Aslında Karadeniz'deki kolonileşmenin başlangıcı ve genişlemesi, ister istemez, eski bir Bronz Çağı söylencesini, yarı masal yarı tarih bir mit'i çağrıştırıyor; Argonot'ların Altın Post Efsanesi'ni. Milâttan 1000 yıl kadar önceleri Mora Yarımadası'nda güçlü bir devlet var. Mycenia Krallığı. Bu efsanenin kahramanı Jason, bugünkü Gürcistan sahillerinde bir yerde saklı altın postu ara-

---

[34] http://www.etymonline.com/in.

[35] Bilge Umar, Türkiye'deki Tarihsel Adlar, İnkılâp Kitabevi, 1993.

[36] Caner Fidaner, "Akdeniz mi, Ege mi?", Radikal İki, 7 Ocak 2007, s.10.

[37] Montaigne.

mak için yola çıkar. Boğazları, Propontis'i (Marmara), bütün Karadeniz kıyılarını yelken ve kürekle geçerek amacına ulaşır. Postu bulur, ancak dönüş yolunda Tuna deltası açıklarında bir yerde karşılaştığı, Karadeniz'in o deli karayel fırtınasında gemisiyle birlikte batıp kaybolur.

Ege kıyılarına yerleşen İon'ların da yüzyıllar sonra Karadeniz'e doğru uzanmalarının mitolojik altyapısı, aslında bir söylence (efsane) olmakla beraber, asıl dinamiği zenginlik ve ekonomik güçlenme eğilimidir.

İÖ 450'de Halikarnaslı gezgin tarihçi Herodotos, Olbia'dadır. Tarihin hep o gölgeli, karanlık sayfalarında kalmış gizemli Amazon'lardan, Karadeniz bölgesinde yaşayan bu savaşçı kadınlardan ilk söz eden de o. Onun dilden dile söylenegelmiş anlattıklarına göre bu kadın savaşçılar Karadeniz'in güney kıyılarında şimdiki Sinop ile Ereğli -O zamanki Sinope ve Heraklia- arasındaki şeritte yaşıyorlardı. Ereğli adı da o eski adından geliyor. Ünlü kraliçelerinin ölümü Truva Savaşları'nın sonuna rastlıyor. Sonra yer değiştiriyorlar. Yunanlılar Olbia'yı kurmadan önce o yörede yaşarlarmış (Herodot'un yalancısıyız). Sözde gelenler, onları sahilden içerdeki steplere sürmüşler, daha sonra da işgalcilerle karışmışlar. Böylece Amazonlar bir tür özümlemeye (asimilasyona) uğramış.

İÖ 480'de Karadeniz'in güney kıyılarında iki güçlü devlet var. Batıda boğazları kontrolünde tutan Bosphor, doğuda Pontus Krallığı.

İÖ 107'de kralları Peirisades'in ölümünden sonra Bosphor mülkü Pontus Krallığı idaresi altına alındı. Ancak İÖ 63'te Karadeniz'de yeni bir rüzgâr esmeye başladı.

Roma İmparatoru Pompey, orduları ile Kırım topraklarındaydı. Olbia yağma edildi. Eski Bosphore Krallığı bölgesi de böylece Roma hükümranlığına bağlandı.

Yüz yılı aşkın bir süre içinde bütün Karadeniz kıyıları Roma İmparatorluğu'na dahil olmuştu. İS 240'ta kuzeyden gelen Gotlar, Karadeniz kıyılarına indiler ve Roma'nın bu bölgedeki hegemonyasına son verdiler.

İS 370'te Karadeniz kıyılarından hemen içerde başlayan steplerde uzaklardan kopup gelmiş yeni savaşçılar gözüktü. Hunlardı bunlar. Önlerine gelen her şeyi yakıp yıkıp batıya doğru ilerliyorlardı. Azak kıyılarındaki o eski, uygar güzel kentleri yerle bir ettiler. Asıl hedefleri bilindiği gibi Roma'yı yağmalamaktı. Öyle de oldu. Roma'yı çöküş süresi içerisinde sürekli akınlarla yakıldı yıkıldı, yağmalandı. Yağmacılar arasında en belalıları Vizigotlardı. Sonunda bilindiği gibi Roma ikiye bölündü. İS 527'de Justinianus, Constantinopolis'te Doğu Roma imparatoruydu. Artık Karadeniz kıyıları Bizans sarayından soruluyordu.

8. yüzyılda Karadeniz steplerinde yeni ve güçlü bir konuk belirdi: Hazarlar. Kuzey Karadeniz'in tamamı Bizans'ın da anlaşmak zorunda kaldığı bu yeni güçle birlikte kurulan Hazar İmparatorluğu'nun yönetimi altına geçmekte gecikmedi. Çok ilginçtir. 9. yüzyılın ortalarında Vikinglerin, daha doğrusu o zamanki Scandinavların bile önce gelip Kiev dolaylarına yerleştikleri, Novgorod'u ele geçirdikleri, daha sonraki yıllarda da Polonyalılarla birlikte Kırım Yarımadası'na inerek Helenler zamanından kalma eski (antik) bir kent olan Chersonesus'u bir Hıristiyan kenti olarak vaftiz ettirip ele geçirdikleri, uzak kalınmış bilgi ve gerçeklerdendir.

İS 1000'lerden sonra doğudan yeni bir dalga, bu kez "Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan" Anadolu'ya doğru ilerlemektedir. 1055'te Bağdat'ı ele geçiren Selçuk Türkleri, 1071'de de artık gerileme döneminde olan Bizans için sonun başlangıcı olan Malazgirt Savaşı'nda Romen Diyojenus'un ordularını yenmişlerdir.

Bizans'ın bu güçsüz dönemi içinde Kuzey Karadeniz'de yine Kırım Yarımadası'nda zamanın en tüccar gemicilerini görüyoruz: Venedikliler. Güçlü deniz ticaret ve harp filosu olan Venedik Dükalığı, Karadeniz'de Soldai (Sudak) liman kentini merkez yaptıkları bir koloni kurmuşlar, Karadeniz'le Avrupa arasında deniz yolu ile yapılan antik çağların zengin ve aktif ticaretini yeniden parlak bir düzeye getirmişlerdir.[38]

Daha sonrasında Ortaçağa damgasını vuran Haçlılar... Kutsal Toprakları koruma adına düzenlenen yağma ve talan orduları. 1204'te Bizans'ın Fransız haçlı ordusu tarafından yağmalanışı ve Trabzon'da Alexius Comnenus tarafından Trabzon İmparatorluğu'nun kuruluşu.

Ardından İstanbul'un fethi, 1453. Karadeniz'deki irili ufaklı bütün kentlerin Theodoros, Kaffa, Tana ve en önemlisi 1461'de Trabzon'un Türklerin egemenliğine geçişi.

Karadeniz çevresinin bu hep sıcak ve önemli oluşumlara sahne oluşu bitmek bilmeyen, heyecanlı bir belgesel roman gibi sürüp gitmektedir. Krallıkların, imparatorlukların kuruluşu, yıkılışı, tarihe gömülüp gidişi ve yakılıp yıkılmış yerlerde yeniden yeni kentlerin, devletlerin ayağa kalkıp yeniden tarih sahnesine çıkışları gerçekten renkli, heyecanlı bir serüvendir.

Karadeniz kocaman bir 'kara kazandır' aslında. İçinde çeşitli diller konuşan, çeşitli inançları, uygarlıkları olan insanların yarattığı sentezlerin, kültürlerin kaynadığı bir dev kazan. 1637'de Azak Denizi kıyılarının tamamı Osmanlılar-

[38] Oktay Sönmez, Cumhuriyet, "Karadeniz'de Yaşayanlar -1", 23 Ekim 2001, s.2.

dan geri alınmıştır. Artık bu yörenin hâkimi Kazaklar ve Rus Çarlığı'dır. 1774'te Ruslarla imzalanan Küçük Kaynarca Anlaşması Osmanlı Türklerini Kuzey Karadeniz kıyılarından vazgeçmek zorunda bırakmıştır. 1783'te Çariçe II. Katerina, Kırım'ı Rus topraklarına katıp, Tatar Hanlığı'na son verir. 1792'de Rusya'nın sınırları batıya, Dniester kıyılarına doğru genişlemiş, 1793'te de Karadeniz'in bugün bile en önemli limanlarından Odessa kurulmuştur.

1853/56 Kırım Savaşı, 1877/78 Türk-Rus Savaşı derken 1917 Rusya'da Bolşevik İhtilali, çarlığın tarihe karışması...

Toparlarsak; Karadeniz denilince hemen akla gelen biri vardır ya da birileri: Laz, Lazlar. Kimdir Lazlar? Neresindedirler Karadeniz'in? Karadeniz kıyılarının Zonguldak'tan ötesi, yani doğusu hep Laz'dır. Samsunlu Giresunluya, Giresunlu Trabzonluya, Trabzonlu ise Rizeliye 'Laz' der. Oysa Laz bir başka yerlerin adamıdır. Karadeniz konusunda çok nefis bir belgesel hazırlayan Neal Ascherson, keza 'Karadeniz' başlıklı kitabında "Lazların yurduna ulaşmak için Trabzon'dan doğuya doğru 100 km kadar gitmelisiniz" diyor.

"Kendi kimlikleri konusunda ayrılıkçılıkla suçlanabilecekleri düşüncesi ile her türlü tahrikten kaçınan ve daima ihtiyatlı davranan bu insanlar, aslında 250.000 kişilik bir topluluk. Bunların 20.000 kadarı Hemşin kasabasında yaşıyor. Asılları sonradan Müslümanlaştırılmış Ermeniler. Bazıları aralarında hâlâ eski bir Ermeniceyi konuşuyor. Ataları, dedeleri seksen yıl kadar önce katliamdan kurtulmuşlar (Black Sea, Neal Acherson). Hemşinli Lazlar, fırıncılık ve pastacılıkla hâlâ ünlerini sürdürmekteler. Diğer Lazlar balıkçılık, çay ziraatı gibi işlerle uğraşıyorlar".

Ancak, Lazca diye Türkçe ile hiçbir ilgisi olmayan bir anadilleri de var. 'Kimdir Laz' ve 'Lazca' nerelerden gelmedir? Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları'nın çevirisini yaptırarak yayımladığı 'Black Sea' yazarı bu konuda özetle şöyle diyor:

"Lazca Hint-Avrupa kökenli bir dildir. Son yüzyıl içinde Avrupalı dilbilimciler ve antropologlar, araştırmaları sonucunda bu kanıya varmışlardır. Kafkasya dilleri ailesinin Gürcü grubu içerisinde sınıflandırılıyor. İÖ 1000 yıllarında bugünkü Gürcistan'ın Poti ve Batum limanları yöresinde yerleşen Helenlerin kurduğu, ünlü altın postun saklı olduğu yer olarak bilinen Colchis ve şimdiki Sokum Limanı çevresinde yetmiş kadar farklı dil konuşulurmuş".

Abaza, Gürcü ve İskit dillerine kadar uzanan bu geniş yelpazede Lazcayı konuşan Mingralianlar varmış. Lazların büyük büyük dedeleri oluyorlar. Bunlardan bir grup bu anlatılan yurtlarını, bilinmeyen nedenlerle bir gün geliyor,

bırakıp güneye göç ediyorlar ve şimdiki Türkiye'nin Hopa, Vice, Arhavi, Ardeşen kasabaları bölgesine yerleşiyorlar. 15. yüzyılda Hıristiyanlıktan Müslümanlığa geçiyorlar (Dönme, denilir ya).

Lazlar nereden gelmiş, neyin nesidirler? Aslında kendileri bile bunu bilmiyorlar. Bazı masal ve söylencelere göre Orta Asya'dan Türklerle birlikte kopup gelen göçebe kabilelerinden birine aittirler. Ama Lazcanın Türkçe ile hiçbir ilgisi olmadığını kendileri de biliyorlar.

Karadeniz'in kültürel dokusu ilginç hücre grupları görünümünde. On yediyi aşkın farklı dil konuşuluyor. Her biri bir kökenden geliyor. Latin, Slav, Yunan, Hint-Avrupa ve Ural-Altay gruplarının diğer dalları. Dinler ve etnik çeşitlilik derseniz yine öyle. Ortodokslar, Katolikler, Müslümanlar, Şamanlar, Hint-Çin kökenli dinler vs. Hıristiyan Türkler (Gagavuzlar). Hıristiyanlıktan dönme Müslümanlar, Museviler ve hepsinin bir o kadar diğer çeşitlemeleri...[39]

O hâlde Karadeniz[40] ya da Karadeniz'de yüksel(til)en milliyetçilik deyince; resmi ideolojik egemenliğin bölgeye ve tarihine duyduğu rahatsızlık veya 'hassasiyet' çerçevesinde kavranması/açıklanması büyük önem taşır...

Evet, 'azınlık' diye anılan soru(n), tarih ve tarihin bugünde güncellenmesine ilişkin bir politika ya da 'bastırılsa' da yok edilemeyen siyasal tarih meselesidir...

2) 'BASTIRILSA' DA YOK EDİLEMEYEN TARİHTEN NOTLAR

"Uğuldayan ve hep uğuldayan
bir orman kadar üşüyorum şimdi
yanlış rüzgârlar esiyor dallarımda
yanlış ve zehirli çiçekler açıyor
Karımda kocaman gözleriyle bir çığlık."[41]

Ezen ulus milliyetçiliği, resmi tarihi ile her şeyi alt üst ederek, 'tashih'e kalkışabilir...

Bu 'mümkündür', ancak sonuç alıcı olmaktan -kesinlikle- uzaktır...

Örneğin, ezen ulus milliyetçiliği -bugün- Muğla'daki Rum mezarlığını dahi yok etmiş olsa da Muğla'nın etnik yapısı maddi kültürüne yansımaktadır...

Kentin eski dokusunu oluşturanlar, özellikle Girit'ten gelmiş Rum yapı ustaları, hele bir Mihail Usta var ki, Muğla'nın Mimar Sinan'ı... bütün eski güzel Türk ve Rum evleri onun ustalığından geçmiş, bugün bile görkemleriyle göz kamaştırıyorlar.

---

[39] Oktay Sönmez, Cumhuriyet, "Karadeniz'de Yaşayanlar...-2", 24 Ekim 2001, s.2.
[40] Bkz. Selma Koçiva, Ah Gidi Karadeniz, Kaldıraç Yay., 2001.
[41] Ahmet Telli, "Kalbim Unut Bu Şiiri".

Sonra ne olmuş... Mihail Usta, kızı Andonia Hacistefanu ve silah yapım ustası damadı Stefanun Hacistefanu 1924'teki mübadelede yurt bildikleri Muğla'dan ayrılıp Yunanistan'a gitmek zorunda kalmışlar. Sadece onların değil, mübadeleyle Muğla'dan ve Türkiye'nin pek çok yerinden göç ettirilmiş 1,5 milyon Rum...

Muğla'dan göç eden Mihail Usta, kızı ve damadının yanı sıra marangoz Athdnasios Gliçopholus ve kızı diş doktoru olan Hacispiru ile birebir yapılan ve saatlerce süren sözlü tarih çalışmalarına yansıyanlar şunlar olmuş: "Muğla büyük bir kentti. Saray gibiydi evleri... güzelliğinden dolayı şaşırabilirdin. Biz Atina'ya geldiğimizde hiç etkilenmedik, daha büyük bir kente gelmiştik ama... Güzellikte, zenginlikte, yaşam biçiminde Muğla'nın yanında sözü olamazdı. Derenin içinde kışın yağmur suları akardı ve biz su sesini dinlemekten haz alırdık. Onu dinlemek çok güzeldi. Çok, çok mesut insanlardık, ah Muğla, Muğla anımsanası... unutulmayası..."[42]

Ne oldu şimdi Muğla'daki Rum mezarlığı yıkılıp/yok edilince; ne değişti?

Elbette hiçbir şey; talana, yıkıma, barbarlığa karşı inatla direnen ve yenilmeyen tek şey tarihtir, gerçektir...

Muğla dedik... Ya Ayvalık... Ondan farklı mı sanki?

Hikâye şu: Rus donanmasının Çeşme'de yenilgiye uğrattığı Cezayirli Hasan Paşa, yaralı bir şekilde üç adamıyla birlikte Ayvalık'a uğrar. Amacı, Çanakkale'deki donanmaya ulaşmaktır... Cezayirli Hasan Paşa, Papaz İkonomuo'nun kapısını çalar... Papaz, kim olduğunu bilmediği üç insanı konuk eder evine; Hasan Paşa da kimliğini açıklamaz. Papaz İkonomuo, hiçbir yardımı esirgemez konuklarından, tüm dileklerini yerine getirir...

Bu dostluktan üç yıl sonra, yani 1773'te, Papaz İkonomuo, adını ve unvanını öğrendiği Cezayirli Hasan Paşa'nın yanına gider. Ayvalık'ın ekonomik ve sosyal olarak zor durumda olduğunu, bu sorunu giderecek bir özerklik istediğini bildirir. Cezayirli Hasan Paşa fermanı verir ve böylelikle Ayvalık 'Doğunun Boston'u' diye anılacağı parlak dönemi yaşamaya başlar.

1803 yılında açılan Ayvalık Akademisi'nde felsefe, mantık, filoloji, matematik gibi dersler verilir. Öğrenci sayısı 600'ü bulan akademiye Fransa'dan laboratuarlar getirilir. 1889'da nüfusu 20 bin olan Ayvalık, akademisi, zeytinyağı fabrikaları, sabunhaneleri ve değirmenleriyle ünlü bir yer hâline gelir.

Ayvalık halkı savaşlardan ve göçlerden çok etkilenir. 1922 ve 1935 yıllarındaki nüfus değişiminde (mübadele) Ayvalık'taki Rumlar Yunanistan'a, Girit ve Midilli adalarında yaşayan Türklerin bir kısmı da Ayvalık'a yerleştirilir.[43]

---

[42] Işıl Özgentürk, "Geçmiş Hepimizin Annesidir", Cumhuriyet, 5 Kasım 2006, s.20-8.

[43] Sunay Akın, "Ayvalık Aydınlanıyor!", Cumhuriyet, 4 Eylül 2005, s.15.

'Azınlık' ilan edilenlerin hâl-i pür melali hep içler acısı bir ayrımcılığın mağduru/kurbanı olmayı devreye sokar... Tıpkı Yorgo L. Zarifi'nin notlarındaki üzere...

Yorgo L. Zarifi, ünlü Zarifi ailesinin tarihini 1938 yılında Atina'nın Ambelokipi semtindeki evinde yazmıştı. Kimdi bu Zarifi ailesi diyebilirsiniz. Osmanlı'nın son döneminde imparatorluğun en büyük zengini, hatta padişaha borç verebilecek kadar büyük bir zengin olan Yorgo Y. Zarifi'nin ailesiydi Zarifiler.

Yorgo L. Zarifi'nin anıları, 'Hatıralarım (Kaybolan Bir Dünya, İstanbul)', İstanbul Rumlarının son 200 yıllık tarihine de tanıklık ederken şunları diyor: "Türk egemenliği altında yaşayan tüm Rumlar 'reaya', yani 'ayaktakımı' olarak kabul edilirler ve Müslümanlardan tamamen ayrı yaşarlardı. Bu ayrım dış görünüşlerine de yansırdı. Yüksek makamlara çıkmayı başaranlar dışında, Rumların, kendilerine uygulanan küçük kısıtlamaların yanı sıra sakal bırakmaya veya ata binmeye hakkı yoktu. Bu ayrıcalık sadece Türklere tanınmıştı... Rumların Frenk tarzında giyinmelerine izin verilmediği gibi yabancıların da, isteseler bile reaya gibi giyinmeleri yasaktı. Bir yabancı veya sultanın uyrukları arasında olmayan biri, bir Rumla evlenemezdi..."[44]

CUMHURİYET'İN MARİFETLERİ YA DA RESMİ DURUŞ

"Zulmedenleri bağışlamak, suçsuzlara acımasızlıktır."[45]

'Marifet' ya da 'Duruş'... Bu kategoriler özü itibariyle 'devlet gerçeği'ne mündemiçtir...

Hani Machiavelli'nin, "Devletin varlık koşulu kuvvettir"; veya Thomas Hobbes'un, 'Leviathan'da, "Devletin kendisinin de yasalara uymak zorunda olduğu yolundaki düşünce ve tutum, onun ortadan kalkması sonucunu getirir... Devlet en üstün kuvvettir. Devletin üstünde hiçbir kuvvet yer alamaz. Yasalar devletin üzerine çıkarılamaz... Burjuva devrimi halka özgürlükler tanıdı. Bunun sonucunda ise halk, devleti yönlendirecek düşünceler ileri sürmeye, devletin üzerine çıkmaya çalışır oldu... Bu, devlete karşı açılmış bir savaştır... Hem de öylesine bir savaş ki herkes herkesin karşısındadır. Herkes, herkesle savaşmaktadır... Bu, düzen değildir... Düzen, devlet egemenliğidir" diye tarif ettiği sınıfsal şeye...

O hâlde 'azınlık politikaları'nın da, her koşulda sınıfsal bir anlam ve bağlamı vardır...

---

[44] Oral Çalışlar, "Bir Rumun Gözüyle İstanbul", Cumhuriyet, 14 Mart 2005, s.4.
[45] Sadi.

Zaten Herkül Milas'ın, "Azınlık konusunda ulusçu paradigmanın dışına çıkılamıyor"[46] uyarısına yol açan soru(n), aslında ve özü itibariyle sınıfsal bir egemenlik politikasının ürünüdür...

İşte birkaç örnek...

Gökçeada ya da namı diğer İmroz, Lozan Anlaşması'yla Türkiye'ye bırakıldığında ada nüfusu '8.500 Hıristiyan' olarak görünüyor. Hiç Müslüman yok. Adanın kaderi aslında 1960 darbesinden sonra değişiyor. 1964'te adanın Rumlara ait üç ovası istimlâk ediliyor. O tarihte bir gazete 25 kuruşken bu verimli topraklar metrekaresi 8 kuruştan alınmış...

1965 yılında yarı açık cezaevi açılıp 700 mahkûm getiriliyor. Bu mahkûmlar adada serbestçe dolaşıp Rumları hayli rahatsız ediyorlar. 1966 yılında Devlet Üretme Çiftliği kuruluyor. Adanın otlakları 'ormaniye' ilan ediliyor, böylece tarımdan sonra hayvancılıkta da Rum yurttaşlara ağır darbe indiriliyor. 1970'te İmroz, Gökçeada; Kastro, Kaleköy; Gliki, Bademli; Aya Todori, Zeytinli; Shinoudi de Dereköy oluyor.

1973'te Trabzon, 1984'te Isparta, Burdur ve Muğla'nın, 2000'de de Çanakkale ve Biga'nın köylerinden gelenler adaya yerleştiriliyor. Bu arada adadan canlı hayvan ve etinin çıkarılması yasaklanıyor.

Adanın Rum nüfusu 1970 yılında 2.571'e, 1985'te 492'ye iniyor. Şu anda adada yaşayan Rum sayısı 200'ün altında...[47]

Bir gazete 25 kuruşken, verimli toprakların metrekaresinin 8 kuruştan istimlâk edilmesine dikkat edin!

Devam edelim: 1927 yılında oluşturulmaya başlanan müfettişlikler, 1952 yılına kadar devam etti. Umûmi Müfettişler'in nasıl kurulduğu, uygulamaları, raporları ve atamaları, Sabancı Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Cemil Koçak'ın 'Umûmi Müfettişlikler (1927-1952)' başlıklı kitabının[48] konusu.

Dr. İsmail Beşikçi, Cemil Koçak'ın tüm müfettişliklerle ilgili bu çalışması öncesinde 1970'li yıllarda yaptığı araştırmalarında müfettişlikleri incelemiş ve Dersim'deki 'politikalarını' analiz etmişti.

Bu iki çalışmayı üst üste koyduğumuzda karşımıza çıkan tablo şu:

---

[46] "Şimdiye kadar azınlıklar, içinde yaşadıkları topluluğun piyonu gibi hareket ettiler. Bu işleri aşan toplumlar daha çağdaş oluyor. Ne yazık ki bu açıdan hem Yunanistan hem Türkiye geri iki toplum. İsterdim ki buralı Rumlar Batı Trakya Türklerinin haklarını savunsun ya da Batı Trakya Türkleri aynı şeyi Rumlar için yapsın. Ama bu noktaya varmaktan çok uzağız" (Herkül Milas, "Azınlık Hakkı İnsan Hakkıdır", Cumhuriyet, 5 Mart 2005, s.7).

[47] Celal Başlangıç, "Toprak İnsanını Çağırdı", Radikal, 29 Ağustos 2005, s.7.

[48] Cemil Koçak, Umûmi Müfettişlikler (1927-1952), İletişim Yay., 2003.

Diyarbekir Milletvekili olan İbrahim Tali (Öngören), 11 Aralık 1927'de 'Vilayeti Şarkiyye Müfettişi Umumîliği' olarak atanır. İlk kurulan Müfettişlik olması nedeniyle Birinci Umûmi Müfettişlik olarak da bilinir. Sıkıyönetimin yeni kalktığı Elâziz, Urfa, Hakkâri, Bitlis, Diyarbekir, Siirt, Mardin ve Van illeri, Müfettişliğin görev alanı olarak belirlenir. Yani 1927'nin OHAL illeri... Görevi de, 'iktisadî, içtimaî ve coğrafî' temelde gelişmeleri değerlendirmek ve "sıkı bir teftiş ve murakabe altında bulundurarak, ihtiyâcâtı idarîyenin lüzum gösterdiği husûsâtı icra etmek" olarak saptanıyor.

1934'te Birinci Umum Müfettiş Abidin Özmen'in 24 Ağustos 1937 tarihli raporunda esas olarak 'asayiş' üzerinde duruluyor ve 'Kürtlük Meselesi' başlığında, "...böyle bir mesele olduğunu büyüklerimizin de kabul edeceklerini umarım... milli duygu propagandasının önlenmesi" üzerinde durarak 'tedbirler', sürgünden, 'Türk muhacir' (aynen böyle yazıyor) getirmeye ve yatılı okul kurmaya kadar tek tek sıralanıyor...

Tunceli Kânunu... Dördüncü Umumî Müfettişlik Kurulmasına dair kanunda, bölge insanı 'Şark halkı' olarak tanımlanıyor ve Dersim'de "idare ve inzibat işlerinin esaslı surette tanzimi" isteniyor. Dördüncü Umumî Müfettişi Korgeneral Hüseyin Abdullah Alpdoğan, 7-22 Aralık 1936 tarihinde Umumî Müfettişler toplantısında, Türkçe öğretmekten, Ermeni adlarının 'men' edilmesine kadar pek çok konuya değiniyor ve Zazaca'yı 'dağ Türkçesi' olarak tanımlayarak, 'asayiş'in sağlanması yanı sıra 'muhacir iskân' işi üzerinde de duruyor...

Dikkat edin: Soru(n), sadece sömürgeci bir tedip ve tenkildir...

Evet, Cumhuriyet'in 'marifet'leri ya da resmi 'duruş'u budur; geçmişte de bugünde de...

Bir an anımsayıp düşünün...

Ahmet Haşim'in, "Çingene, insanın tabiata en yakın kalan güzel bir cinsidir. Zannedilir ki, bu tunç yüzlü ve fağfur dişli kır sakinleri, beşeri şekle istihale etmiş (insana dönüşmüş) birtakım yeşil ağaçlardır. Çingene bizzat bahardır" dediğinden[49] şimdi geriye ne kaldı?

Ya, "1925 yılındaki İngilizlerin kışkırtmasıyla isyana teşvik edildiler. Kısa sürede bastırılan isyanlar ve diğer olaylar sonucunda İsveç, Norveç ve Almanya'ya göçtüler,"[50] yalanı ile geçiştirilmeye kalkışılan Süryani Kadim topluluğundan; yani Mezopotamya topraklarında beş bin yıldır var olmuş ve

[49] Zeki Coşkun, "Çingene Bizzat Bahardır", Radikal, 6 Mayıs 2005, s.25.

[50] İ. Gürşen Kafkas, "Uydurma 'Süryani Soykırımına' Tepki", Cumhuriyet, 4 Kasım 2006, s.17.

kültürlerini bugünlere taşımış olanlardan[51] ne kaldı; bırakıldı geriye, bugüne...

Veya Çerkezler[52] ya da ötekilerin başına ge(tiri)lenler...

1) MESELA ERMENİLER!

"Bakkal Karabet'in ışıkları yanmış.
Affetmedi bu Ermeni vatandaş
Kürt dağlarında babasının kesilmesini.
Fakat seviyor seni
Çünki sen de affetmedin
Bu karayı sürenleri Türk halkının alnına."[53]

"Osmanlı İmparatorluğu'nun ayrıcalıklı azınlığı olan ve bizim saflıkla 'Millet-i Sadıka' olarak adlandırdığımız Ermenilerin neredeyse iki yüzyıla yaklaşan süredir kendilerini ezilmiş ulus olarak göstermelerine, 1915 'yer değiştirme' önlemini 'soykırım masalına' dönüştürerek dünyadan ve özellikle Hıristiyan âleminden merhamet dilenciliğini sürdürmelerine artık son verdirilmesi zamanı gelmiştir"[54] türünden 'emir-komuta'cı sevk-i idare ile ele alınan Ermeni meselesine ilişkin olarak bir an düşünün!

Bakın bu konuda İttihat ve Terakki'ci Cemal Paşa'nın torunu Hasan Cemal ne diyor: "Okulda nasıl yetiştirildiğimizi düşünün. İnsanların bir kısmı resmi şartlanmalarla, böyle bir şeyin yaşanmadığını, savaş koşullarında, açlıktan, hastalıktan yolda kırıldıklarını düşünüyor. İnsanlar buna inandırıldı"![55]

---

[51] Bkz. Nesim Doru, Doğu'dan Batı'ya Suryaniler, Dipnot Yay., 2007; Orhan Türkdoğan, "Türk Toplumunda Süryanî Kültürü", Karizma Dergisi, No:28, Ekim-Kasım-Aralık 2006, s.95-107.

[52] 1,5 ile 2,2 milyon Çerkes 1864'ün 21 Mayıs'ında Karadeniz liman şehirlerinden gemilere bindirilip Osmanlı toprağına sürgün edildi. 500 bini yolda açlıktan, hastalıktan kırıldı... İnsanlar daha sahilde kendilerini alıp götürecek gemileri beklerken, önden gidenlerin cesetleri kıyıya vuruyordu. Ya gemiler Karadeniz'e yenik düşüyor ya da analar salgın hastalıklara kurban giden çocuklarını elleriyle denize salmak zorunda kalıyordu. Trabzon, Ordu, Samsun, Sinop, Kefken, Varna, Burgaz, Köstence ve İstanbul sürgünden arta kalanların savruldukları limanlardı.
Dönemin Trabzon'daki Rus konsolosu tarihe şu notları düşmüştü: "Trabzon'a çıkarılan 24 bin kişiden şimdiye kadar 19 bini öldü. Her gün 180-250 kişi ölüyor. Samsun civarındaki 110 bin kişi arasında her gün 200 kişi can veriyor". Rusların literatüründe ise bu tarihi felaket sürgün değil "göç"tü (Fehim Taştekin, "Sürülmüş Çerkeslere Dair...", Radikal İki, 22 Mayıs 2005, s.7).

[53] Nâzım Hikmet.

[54] Tevfik Ünaydın, "Soykırıma Uğrayanlar Türklerdir", Cumhuriyet, 3 Haziran 2002, s.2.

[55] "Tarihi yalan üstüne inşa ettik biz. Farklı düşünenleri de hain ilan ettik. Batı'da aydın kimliği devletin rolünü küçültmek için devletle mücadele eder. Bizde ise aydınların bir kısmı devletle birlikte hareket etmeyi aydınlık sanıyorlar. Aydınlık değil, karanlığın ta kendisidir..." (Hasan Cemal, "Soykırım Diyen Tarihçiler Artıyor", Radikal, 25 Nisan 2005, s.6).

Tam da bu noktada 'tabu' ve 'paranoya' devreye sokuldu...[56]

Çünkü Halil Berktay'ın ifadesiyle, "Resmi ideoloji kendisini Osmanlı'yla ve İttihatçılarla devamlılık içinde görerek 'topyekûn Türk geçmişi'ne sahip çıkıyordu... Milliyetçilik öyle bir ideoloji ki biri sırf Türktürler diye 'Türkler adına' işlenen korkunç cinayetlerle de özdeşleştirmeye götürebiliyordu"![57]

Evet, evet çünkü Ermeni meselesi, T.'C'nin üstlendiği (İttihat ve Terakki menşekli) resmi tarihin tabularındandır...

Ancak, kaçınılmaz olarak "Cumhuriyetin tabu bölgeleri aralanıyor. Tarihi bir süreç bu. Ne küfürle, ne tehditle, ne şantajla bu işin önüne geçilemez. Nedeni çok basit. Türkiye Cumhuriyeti 5 büyük tabu üzerine kurulmuştu: 1. Türkiye'de sınıflar yoktur, hepimiz kaynaşmış bir kitleyiz; 2. Türkiye'de Kürt yoktur, hepsi dağda gezen Türklerdir; 3. Batıcı ve laik bir toplumuz, İslâmi kültürün varlığı söz konusu değildir; 4. Ermeni Soykırımı olmamıştır. Silahlı Kuvvetler bu 4 tabu üzerine kurulmuş devleti korumak ve kollamakla görevli idi. Onun rejim üzerindeki etkisi hakkında konuşmak da yasaktı ve bu 5. tabu idi.

Her tabu bölgesi üzerine konuşmak suç sayıldı. 141-142; 163; 125 vb. gibi Ceza Kanununa ilgili maddeler kondu...

Sonuçta Türkiye de 1915'de büyük bir insanlık dramı yaşanmış olduğunu kabul edecek. Nasıl ki tüm direnmelere, 'Kürt yoktur, onlar dağda gezen Türklerdir' gibi bağırmalara rağmen, bugün artık Kürt realitesi kabul ediliyorsa, 1915 gerçekliği de kabul edilecektir, önemli olan, bunların dış dayatmalarla gündeme gelmemesi ve yüksek bedellerin ödenmemesi. Türkiye'de Kürt realitesini kabul etmek için 30.000 kişinin ölmesi gerçekten gerekmiyordu.

1915'de yaşananların, 1948 Birleşmiş Milletlerce kabul edilen tanıma göre bir soykırım olduğu ise, tartışılmaz bir gerçeklik. Mesele ile biraz ilgilenmiş, Osmanlı, Alman, Avusturya, Amerikan, İngiliz arşivlerindeki belgeler konusunda çok kaba hatları ile de olsa bilgi sahibi olan herkes bilir ki, bu arşivlerdeki bilgiler birbiri ile çelişkili değildir aksine birbirini desteklerler. Ve söz konusu olan Osmanlı Ermeni vatandaşlarının sistemli bir biçimde öldürülmeleri, ölüme terk edilmeleridir.

---

[56] Hrant Dink'in deyişiyle, "Hasta iki toplumuz biz...
Ermeniler büyük bir travma yaşıyor Türklere yönelik. Türkler ise Ermenilere yönelik büyük bir paranoya yaşıyor. İkimiz de klinik vakalarız. Tam klinik vakalarız. Kim tedavi edecek bizi?
Fransız senatosunun kararı mı? Amerikan senatosunun kararı mı?
Kim reçeteyi verecek? Kim bizim doktorumuz?
Ermeniler Türklerin doktoru, Türkler de Ermenilerin doktoru.
Bunun dışında doktor, ilaç, hekim mekim yok!
Diyalog tek reçete, doktor da birbirlerinin doktoru.
Bunun dışında bir çözüm yok, yok, ve de yok..." (Radikal, 4 Mart 2007, s.25).

[57] Halil Berktay, "1915'i Yeniden Düşünmek", Radikal, 27 Nisan 2004, s.9.

'1915 soykırım değildir', konusunda ileri sürülen iddiaları tek tek ele almak imkânsız. Burada, bir toplu öldürmenin Soykırım sayılabilmesi için 'ırkçı bir ideolojinin gerekli olduğu' yolunda bazı yazarlarımızca ileri sürülen tezin fazla ciddiye alınacak tarafı olmadığını söylemekle yetinmek istiyorum. Aslında sorunun, 'Soykırım mı değil mi' ikileminden çok daha önemli olan boyutları var. Burada bunlardan bir tanesinin altını çizmek ve herkesin unuttuğunu gördüğüm bir noktayı gündeme getirmek istiyorum.

1915'te yaşananın bir toplu kıyım olduğu gerçeği, o dönem yaşayan herkes tarafından, hatta Kurtuluş savaşı önderleri tarafından da aynen kabul ediliyordu. Şaşırtıcı gelebilir ama bu bir gerçek. Elbette Genosid (Soykırım) kelimesi çok yeni. 2. Dünya Harbi sonrası çıktı. Kurtuluş Savaşı yıllarında 1915 yılında yaşananları anlatmak için kullanılan ise, 'katliam, taktil, tebid' gibi kelimelerdi.

M. Kemal'in Ermenilere yapılanları 'alçaklık', 'vahşet' olarak tanımladığı, katliam olarak adlandırdığı onlarca konuşması vardır. Eylül 1919'da Sivas'ta Mustafa Kemal'i ziyaret eden Amerikan Generali Harbord, Mustafa Kemal için, 'Ermeni kıtalini o da takbih ediyordu' der. Mustafa Kemal'e göre, 'Ermenilerin katledilip sürülmeleri hükümeti ele geçiren küçük bir komitenin eseri'ydi.[58]

Yine aynı tarihlerde, ABD Radyo Gazetesi'ne verdiği mülakatta 'Hiçbir yayılma planımız yoktur... Ermenilere karşı yeni bir Türk vahşetinin olmayacağının garantisini veririz' der.[59]

Kazım Karabekir'e 6 Mayıs 1920'de çektiği telde, yeniden bir Ermeni kıtali anlamına gelecek her türlü girişimden uzak durmasını ister.[60] 24 Nisan'da Meclis'te yaptığı konuşmada, 1915'te Ermenilere yapılanları, 'fazahat' (alçaklık) olarak tanımlar vb. vb.[61]

O yıllarda, 1915'in bir katliam olduğu tartışma konusu bile değildir, hatta suçluların cezalandırılması gerektiği açık olarak savunulur. 1919 Eylül'ünde, Ali Rıza Paşa Kabinesi ile Mustafa Kemal arasında bir dizi yazışma yapılır İstanbul adına yazışmayı yürüten Harbiye Nazırı Cemal, Mustafa Kemal'in (Heyet-i Temsiliye'nin) 'Harp esnasında yapılan her nevi cinayet faillerinin cezayi kanuniyeden kurtulamayacakları', yolunda bir açıklama yapmalarını ister. Cevabi yazıda Mustafa Kemal, 'harp esnasındaki suiidarelerin meydana çıkarılıp tecziyesi, vatanımızda mes'uliyetin büyük ve küçüklere seyyan olduğunu, kanun devrinin tamamen bitarafane ve kemali adlü hakkaniyetle başladığını idrak

[58] Rauf Orbay'ın Hatıraları, Yakın Tarihimiz, Cilt: 3, s.179.
[59] Bilal Şimşir, British Documents on Atatürk, Volume: I, Ankara 1973, s.171.
[60] Kazım Karabekir, İstiklal Harbimiz, s.707.
[61] Atatürk'ün TBMM Açık ve Gizli Oturumlarındaki Konuşmaları, Cilt: 1, s.59.

etmek ehassi amalimizdir' der. Üstelik bu cezalandırmanın, 'birçok münakaşalara sebep olacak olan kâğıt üzerinde reklam tarzında neşriyattan ziyade bilfiil tatbikatile yârü ağ-yare izharını daha muvafık ve faideli' gördüğünü ekler. Yani Mustafa Kemal'in beklediği cezalandırmaların kâğıt üzerinde reklam amaçlı değil, somut uygulama biçiminde olmasıdır.[62]

Kırım suçlularının yargılanması Amasya görüşmelerinde ele alınır. Görüşmelerde üçü açık ve imzalı, ikisi gizli ve imzasız beş protokol karara bağlanır. 21 Ekim 1919 tarihli birinci protokolde, '1. İttihatçılığın, İttihat ve Terakki fikrinin memlekette tekrar uyanması, hatta bazı alâiminin meşhut olması siyaseten muzırdır... 4. Tehcir dolayısıyla irtikâbı cürmedenlerin kanunen mücazatı adlen ve siyaseten elzemdir' denir. Üçüncü protokol yapılacak seçimlere ilişkindir ve Ermeni Kırımı nedeniyle aranan İttihatçıların seçimlere katılmasının engellenmesi gerektiği konusunda anlaşma sağlanır. Bunu için Anadolu hareketi seçimlere müdahale hakkını kendisinde saklı tutar, 'içtima edecek heyeti meb'usan meyanında şahsiyetleri ittihatçılığı mesavisile alâkadar ve tehcir ve taktil mesailie ve menafii hakikiyei millet ve memlekete münafi sair mesavi ile lekedar olan kimselerin bulunması caiz olmadığından bu cihete mâni olmak için mümkün olan esbaba tevessül edilebilir'.[63]

Örnekleri sayfalarca aktarmak mümkündür..."[64]

O hâlde sıralayalım...

* "'İttihatçılar 30 yıl boyunca yüz binlerce Ermeni'yi katlettikten, kadın ve kızlara tecavüz ettikten ve insanları akla gelebilecek her türlü yolla soyduktan sonra bile onlardan sadakat bekleme hakkına sahip olduklarını inanıyorlardı. Enver Paşa'nın kayınbiraderi Cevdet Bey, bütün işkencelerin şahını keşfetmişti'. Bu dehşet verici sözler 1913-16 döneminde ABD İstanbul Büyükelçisi Henry Morgenthau'ya ait...

Elçi, Başbakanın Said Halim Paşa olduğu tarihte soykırımın baş aktörlerinin Dâhiliye Nazırı Talat Paşa, Harbiye Nazırı Enver Paşa olduğunu, Kürt ağalarını da kullandıklarını kaydediyor. Büyükelçi, kabinenin soykırımdan sorumlu olduğunu belirtirken, Osmanlı'nın savaşa katılmasına karar verildikten sonra, Almanlar dışındaki gayrimüslimlere karşı 'cihad' bildirileri dağıttığını, 'ölümleri hakkettikleri' yönlü camilerde vaazlar verildiğini vurguluyor.

'Ecnebi', 'Gavur' ve 'Türkleştirme' saplantısıyla büyük tehcir başlamadan önce katliamları nedeniyle Kızıl Sultan olarak adlandırılan II. Abdülhamit'in

---

[62] Mustafa Kemal, Nutuk, Cilt:3, Vesikalar, Vesika 141-142, s.164-166.

[63] Mustafa Kemal, Nutuk, Cilt:3, Vesika 159-160, s.193-194.

[64] Taner Akçam, "Ermeni Tabusu ve Mustafa Kemal", Binyıl Pazar, 8 Ekim 2000, s.11.

1895-96'da 200 bin Ermeni'nin kanına girdiğini 'Tarihin gördüğü en büyük canavarlıklardan biri Kızıl Sultan Abdülhamit idi' tümcesiyle özetliyor.

Ve tehcir döneminden birkaç örnek. Morgenthau, 'Enver ve Talat Paşa'nın gerçek amaçları imhaydı' diyerek, Enver Paşa'nın Van Valisi Tahsin Paşa'nın yerine kayınbiraderi Cevdet Bey'i atamasının 24 bin Ermeni'nin katliamına neden olduğunu aktarıyor. Cevdet Bey'in portresini 'Başkale Nalbandı diye anılan Cevdet Bey, Ermenilerin ayaklarına at nalı çakarak bütün işkencelerin şahını keşfetmişti' tanımıyla çiziyor.

'Rusya çekilince ordu Ermenilere yöneldi. Belki 1 milyon Ermeni yok edildi' diyen Morgenthau, konsolosluk kayıtlarına giren Harput vahşetinde de 26 bin kişinin öldürülüp mağaraya atıldığını aktarıyor.

Fırat'a karışan kanlı günleri aktarırken de, 'Fırat kıyısında jandarma kadınları suya itiyor, yüzmeye çalışan herkese ateş ediyordu' notu düşüyor. Soykırımı önleme çabasının sonuç vermediğini aktarırken de, Talat Paşa'nın kendisine 'Bizim onlara yaptıklarımız Birleşik Devletleri alâkadar etmez. Van'da Zeytun'da bize karşı geldiler ve Ruslara yardım ettiler. Abdülhamit'in 30 senede yapamadığını yaptım, 3 ayda hallettim' dediğini aktarıyor. Sefir, Enver Paşa'nın da kendisine, Ermenilerden kurtulmak için fırsat düştüğünü belirterek, 'Ne yapılması gerekiyorsa onu yaptık. Ermenilere yardım etmeyin,' dediğini naklediyordu..."[65]

** Bu çerçevede Çankaya'daki Cumhurbaşkanlığı Köşkü'nün bile Ermeni(lerin) olduğu bir tarihten söz ediyoruz...*

Hikâye şu: 16 Mayıs 1921'de gazeteci Ruşen Eşref (Ünaydın), Mustafa Kemal'i Ankara'nın yazlık bağ evlerinin bulunduğu Çankaya sırtlarında atla dolaşmaya ikna etti.

İşte bu at gezintisi, Çankaya Köşkü'nün doğmasına neden olacaktı...

Gezintisi sırasında, Mustafa Kemal, bir buçuk dönüm içerisindeki iki katlı bir bağ evini çok beğendi.

Beğenilen ev, bölgede 'Kasapyan Bağevi' olarak biliniyordu; evin sahibi, zengin kuyumcu ve savaş sırasında kenti terk eden Ankaralı bir Ermeni tüccardı.

'Kasapyan Bağevi' olarak bilinen bu mekân, zamanla Türkiye Cumhuriyeti'nin simgesi Çankaya Köşkü'ne dönüşecekti![66]

Burada Ermeni Patriği Mesrob II'nin, "Al Türk milliyetçiliğini, vur Ermeni milliyetçiliğine. İki taraf da iflah olmaz durumda"[67] sözünün altını özenle çizerek, kimi tanıklık(lar)ı nakledelim:

---

[65] M. Ali Çelebi, "Büyükanıt, Ermeni Jenosidi Tasarısı ve Nalbantlar", Gündem, 19 Şubat 2007, s.11.

[66] Soner Yalçın, "Çankaya Köşkü'nün İlk Sahibi Ermeni'ydi", Hürriyet, 25 Mart 2007, s.21.

İlki tarih doktoru olan Arsen Avegyan'dan; "Ben bir tarihçi olarak 1915'te yaşananların bir soykırım olduğunu düşünüyorum. Çünkü dünyada bunu soykırım olarak tanıyan ilk devlet Osmanlı İmparatorluğu'dur. 1918 yılındaki tutanaklarda bunu görmek mümkündür. Orada açıkça Ermeni tehcirinin basit bir tehcir olayı olmadığı, soykırım olduğunu yazıyor. 1919 yılındaki Divan-ı Örfi Mahkemesi kararlarında da aynı şeyi görmek mümkün zaten. Ermeni soykırımı kararı alan İttihat Terakki yöneticileri hakkında idam kararı vermiştir o mahkeme.

Planlı bir hareket. Planlama, 1913 yılının sonlarından itibaren başlıyor. Planın mimarları da Talat Paşa, Doktor Nâzım ve Doktor Bahattin Şakir'dir.

Amaç, Rus sınırına yakın vilayetlerde yaşayan Ermenileri ortadan kaldırmaktı.

1926'da Los Angeles Times Gazetesi'ne konuşan Atatürk, 'Savaş sırasında katledilen binlerce Hıristiyan vatandaşımızdan İttihat ve Terakki sorumludur' diye demeç veriyor. Türk tarihçiler böyle bir konuşmanın olmadığını söylüyor"![68]

İkincisi 1909'da Maraş'ın Zeytun ilçesinde doğan ve "Katliamları ve savaşları unutmamalıyız. Tarihin tekerrür etmemesi için ibret almalıyız" diyen Ermeni tiyatrocu Nazaraeth Peshdikian'dan; "Katliam başladığında o, her şeyden habersiz Maraş'ın Zeytun ilçesinde arkadaşları ile oynayan 6 yaşında bir çocuktu. Yetimdi. Annesini de babasını da hatırlamıyor. O güne kadar amcasının yanında kalıyordu. Sonra Osmanlı askerleri onları toplayıp Ortadoğu'nun kızgın çöllerine doğru sürdüler, aç susuz bıraktılar, onları kırbaçladılar, yol boyunca işkence ettiler...

Bugün gibi hatırlıyorum. Çocuktum. Korkuyordum. Cesetlerin üzerinde yürüyordum...

İşte o gün Osmanlı askerleri bizi topladılar. Bizi önce Maraş'a götürdüler. Bu bir tuzaktı. Ama insanların çoğu gitmeyi kabul ettiler. Devrimci değildiler. Direnmediler. Maraş'ta amcamı kaybettim. Sonra Ermeni bir aile beni yanına aldı. Orada binlerce Ermeni ailesi ile birlikte Antep'e götürüldük. Oradan da Halep'e Suriye çöllerine doğru...

Bir gün bize 'Hepiniz soyunun!' dediler. Ben şortla kaldım. Birçok kadına tecavüz ettiler. Birçok insanı öldürdüler. Cehennem gibiydi her yer. Ölülerin üzerinde yürüyordum. Bizi öylece çölün ortasında terk edip gittiler. Kimsenin ölüleri gömecek takati bile yoktu. Cesetleri hayvan leşi gibi ortalıkta çürümeye terk ettik...

---

[67] Ermeni Patriği Mesrob II, "Al Türk milliyetçiliğini, vur Ermeni milliyetçiliğine. İki taraf da iflah olmaz durumda. İki tarafta da inat hâkim. Çok yazık. Çünkü yeni kuşakların önü kesiliyor" dedi. Mesrob II, gazeteci Hrant Dink soruşturması sürecinde iyimserliğinin kaybolduğunu da dile getirdi ("Mesrob II'den Tarihi Eleştiri: Al Türk Milliyetçiliğini, Vur Ermeni Milliyetçiliğine", Milliyet, 10 Mart 2007, s.14).

[68] Arsen Avegyan, "Bu, Tarihi Değil Siyasi Bir Mesele", Hürriyet, 3 Nisan 2005, s.15.

Türkiye unuttturmak istiyor. Ama iki milyon insanı katlettiler biz bunu asla unutmayacağız. Büyük Ermeni şair Petros Dourian 'anılarımı unuttuğum zamandır benim ölümüm' diyor. Biz unutmayacağız"![69]

Üçüncüsü de Sarkis Seropyan'dan; "Onun hikâyesi, 1900'lü yılların başında Gümüşhane'de başlıyordu. Anne dedesi Paranok Avadisyan askeri doktormuş. İstanbul eşrafından bir adamın Hasköylü kızıymış anneannesi Zaruhi. Küçükken Rum okuluna gitmiş. Bu yüzden Gümüşhane eşrafı geceleri Doktor Avadisyan'ın evinde toplandıklarında karıkoca aralarında Rumca konuşurlarmış; 'Çayı demledin mi, kahve ikram ediyor musun' gibisinden. 1899'da evlenmiş Paranok ile Zaruhi. 1900'de Sarkis'in dayısı Bağdik doğmuş. 1908'de de annesi Nuart-Roza. Sonra küçük teyzeleri...

1915'te 'tehcir'e başlarken Mutasarrıfın emriyle öldürülür Doktor Paranok. Sarkis'in anneannesi Zaruhi, bir erkek, iki kız çocuğu ile birlikte sürgüne gönderilir.

Ermeni kafilesi Eğin üzerinden Suriye'ye doğru yola çıkarken Zaruhi, en küçük kızını da komşuları 'başefendi'ye bırakır.

Kafile Eğin'e geldiğinde karakolda görevli polisler, Zaruhi'nin Rumca konuştuğunu duyunca 'Siz Rumsunuz. Bunu kanıtlayın, sürgünden kurtulun' derler. Bir telgraf çekilir Gümüşhane'ye. 'Doktor Paranok Avadisyan'ın ailesinin Rum olduğunun işarı' diye.

Ancak cevap gelmez. Bu arada birlikte geldikleri kafile yola devam eder. Yalnızca Avadisyan ailesi kalır Eğin'de. Yani bugünkü Erzincan'ın Kemaliye'sinde, Bu kez iki katı para ödenerek 'cevaplı telgraf' çekilir. Cevap 'Evet Rum'dur' diye gelir. Aslında karıkoca aralarında Rumca konuşurken doktorun evinde toplanan Gümüşhane eşrafının, 'Eşiniz Rum mu' sorusuna Doktor Paranok'un şaka olsun diye verdiği 'Evet' yanıtı kurtarmıştır hayatlarını. Bir yıl kadar Eğin'de ağaçların arasında yaşarlar. Terk edilmiş evlerde buldukları yiyeceklerle karınlarını doyururlar. Aile sonunda Malatya'daki Amerikan Yetimhanesi'ne yerleştirilir.

'Anneannem öğretmenlik yapmış orada. Annem daha küçük, yedi yaşında. Aile yetimhaneye yerleşince o sıralar 16 yaşında olan dayısı Bağdik, 'Beni almazlar' diye ayrılmış yanlarından. Zaten annesinin ve kardeşlerinin de son görüşü bu olmuş. Annem yetimhanede Protestan eğitimi almış. Ölene kadar da bu nedenle hep gece gözlerini kapatarak dua etti. Kendi evlatları yetmezmiş gibi Gürün tarafından gelen kafilede bütün ailesini yitiren bir kız da gelip anneanneme 'Kimsem yok, ben senin kızın olayım. Çocuklarına bakarım' demiş.

---

[69] Nazaraeth Peshdikian, "Ermeniler 'Sözde' Ölmedi", Yeniden Özgür Gündem, 25 Nisan 2003, s.4.

Yola çıkarken en küçük çocuğunu komşuları 'başefendi'ye bırakan anneannem de kabul etmiş bunu. Sonra İstanbul'a dönerlerken 1918'de Sivas'ta bir Ermeni usta ile evlendirmişler 'sonradan olan' teyzemi. O teyzem bana gerçek teyzelik yapmıştır. O ve çocukları öz akrabalarım gibi kalmıştır. O teyzem birkaç yıl önce Fransa'da öldü. Anneannem ile annem İstanbul'a döndükten sonra Mahmutpaşa'da trikotaj atölyelerinde çalışıyor anneannem'.

Öykünün burasında bir soluk alıyor Seropyan. 'Anneannem hayatında kimseye beddua etmemiştir' diyor, 'Bir tek kocasını ölüme gönderen mutasarrıfa beddua etti. O adam da Cumhuriyet'in ilanından sonra İstiklal Mahkemesi'nde idama mahkûm edildi ve Beyazıt Meydanı'nda asıldı'.

İstanbul Radyosu'nun kurulmasından sonra çok aramışlar, tehcire giderken komşuları 'başefendi'ye verdikleri küçük teyzelerini. 'Başefendi'nin adıyla radyodan sürekli anons ettirmişler ama bulamamışlar. Malatya'da yetimhanede ailenin yanından ayrılan dayısı Bağdik'in öyküsüne gelince...

'Dayım açıkgöz bir adam. Kaçak göçek, asker kıyafetleriyle Trabzon'a kadar gidiyor. Gemiye binip İstanbul'a kaçıyor. Zengin olan anneannesiyle dedesini bulacak. Ancak onlar bir süre önce ölmüşler. Köprü altında yatıyor. Sonra İstanbul'u işgal eden İngilizlerin yanında iş buluyor. Deniz motorunda çırnacılıktan kaptanlığa kadar yükseliyor. Hatta Kurtuluş Savaşı'na katılmak isteyen Çerkez Ethem'i tekneyle İstanbul'dan Anadolu'ya kaçırıyor. İşgal orduları çekilirken 'Sen de bizimle gel, yoksa başın belaya girer' diyor İngilizler. O da Yunanistan'a gidiyor. Yani 25 yaşından sonra yeni bir hayat kuruyor kendisine Yunanistan'da. Hatta bu arada Yunanistan'a kaçan Çerkez Ethem, gidip buluyor dayımı. Oturup konuşuyorlar'.

Bağdik, önce Anadolu'da, sonra da Yunanistan'da kendine iki ayrı yaşam kurduktan sonra bir üçüncüsünü daha gerçekleştirir. Yunanistan'da işleri iyiymiş Bağdik'in. Kamyonları falan var. 1946'da Ermenistan, nüfusunu artırmak için sınırlarını açınca satmış bütün malını mülkünü. Altına çevirmiş. O altınları da bir borudan yaptığı asasının içine doldurmuş. Ver elini Ermenistan...

Açlık, sefillik var Ermenistan'da. Her hafta bir altın bozdurup üçüncü bir hayat kuruyor kendisine. Anneannesinin ve annesinin bir daha göremediği dayısı Bağdik'i gidip buluyor Ermenistan'da Seropyan: 'Gidip oturdum karşısına. Bana anlatmasını istedim Eğin'de, Malatya'da yaşanılanları. Anneannemin, annemin anlattıklarını kelimesi kelimesine aynen tekrar etti bana sabaha kadar. Her şey aynen örtüşüyordu. Söz birliği yapacak hâlleri yok. Ama aynı şeyleri, neredeyse aynı kelimelerle anlatıyorlar yaşadıklarına ilişkin. Bu yüzden şimdi bana kimse yaşananların yalan olduğunu iddia etmesin"![70]

[70] Celal Başlangıç, "Sarkis'in Anlatmadığı Göç 'Masal'ı", Radikal, 17 Mayıs 2004, s.7.

Dördüncüsü de Ermeni katliamı mağduru bir ailenin çocuğu olan ve "Soykırım, geçmişi olmayan cinayetlerin yeni adıdır" diyen Doktor Murat Boghosian'dan; "Ermeni Katliamı'nın başlangıç sürecine bir tarih veremeyiz. Sabit bir tarihi yok ama uzun bir süreci aldı diyebiliriz. Abdülhamit zamanından itibaren, hatta daha öncesinden başlıyor. Ermeni ulusunun burjuvazisinin doğmasıyla birlikte asılında soykırım süreci de başladı. Balkan ülkelerinin Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılma süreciyle birlikte, Ermenilerin de pastadan kendi paylarını almak istemesiyle başladı diyebiliriz. Bu sürecin başlangıcını, Ermenilerde ulusal bir bilincin gelişmesiyle birlikte ulusal bağımsızlıklarını alma isteğinin gelişmesi olarak ele alabiliriz.

1896'daki ilk katliama da yol açan süreç böyle başladı. Ardından Jön Türklerin ulusal düşüncelerle iktidara gelmesi var. Jön Türklerin Orta Asya'da Türkçe konuşan ülkeler ile Türkiye arasında bağlantı kurma çabaları vardı. Ermenistan da bu amaçlarının önündeki coğrafi engellerden birisiydi. 1. Dünya Savaşı'nın başlamasını da Jön Türkler düşüncelerini hayata geçirmek için iyi bir fırsat olarak değerlendirdi. Tüm bunlar 1915 Ermeni Soykırımı'nın başlangıç süreçlerini oluşturdu.

Yaşananlar çok mantıklı, uzun vadede hazırlanan bir olayın hayata geçirilmesiydi. Çünkü sadece bir katliam değil, daha öncesindeki ayaklanma girişimleri de var. Soykırıma, yani 1915'e gelmeden önce de birçok ayaklanma oldu ve katliam yaşandı. 24 Nisan 1915 ise İstanbul'daki Ermeni entelektüellerinin toplu olarak tutuklanma tarihidir. Bunlardan bazıları sürgün edildi, bazıları öldürüldü. Adından da katliam başladı. Ermeniler de 24 Nisan'ı katliamın yıldönümü olarak kabul ettiler.

Ermeni katliamının nedenleri 1800'lü yıllarda Ermeni ulusunun doğuşu, burjuvazinin ortaya çıkışı var. Ticarette de gelişkinlerdi. Ermeni tüccarlarının Avrupa, Hindistan, Arap ülkeleri ile ticari ilişkileri yoğundu. Özellikle şimdi ele aldığınız bölgedeki Ermenilerin çoğunluğu çiftçi ya da zanaatkârlık yapıyordu. Burjuvazinin doğuşuyla birlikte politik partiler, örgütlenmeler de yavaş yavaş gündeme geliyordu. Bu da kendisiyle birlikte bağımsızlık talebini ortaya çıkardı.

Ermeni ulusal sorunu yavaş yavaş gündeme geliyordu. Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanması süreci de başlamıştı. 1915 itibariyle baktığımızda Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı olarak kalan topraklar sadece Ermenistan ve Kürdistan'dı. Bu süreçte Türkiye ile diğer Türkçe konuşan ülkeler arasındaki bağlantıyı çok kısa bir zamanda kurmak gerekiyordu. Teoride bunlar Türklerdi ve onların içinde yer almaları gerekiyordu.

O dönemde Kürt sorunu, Ermeni sorunu kadar ciddi değildi. Ermeni devrimci örgütleri çok örgütlü olmamasına, aktif olmamasına rağmen, o dönemde Kürtler-

den daha fazla örgütlenmişlerdi. Ermenistan, Türkiye'nin Orta Asya'daki Türkçe konuşan ülkeleri arasında bağlantıyı engelliyordu. Zamanla gündeme gelecekti, onun için de ortadan kaldırılmaları gerekiyordu ve bu da başarıldı. Rus ordusu da Türkiye sınırındaydı. Cumhuriyetin kurulmasından sonra da Ermenistan'ın parçası olan Kars ve Ardahan kentleri Türkiye topraklarına dahil edildi. Bu kentler Ermenistan topraklarının parçasıydı. Daha ileri gidildi, fakat toplumsal bir direnişin başlamasından sonra, Türk ordusunun ilerlemesi durduruldu.

Soykırımın ardından ise sürgün dönemleri başladı. Önemli bir bölümü Ermenistan'a gitti. Katliamdan kurtulanların bir bölümü, özellikle Van, Ardahan, Kars vb. yerlerde yaşayanlar Ermenistan'a geçti. Erzurum, Sivas bölgesinde yaşayanlar da Rus ordusunun geri çekilmesiyle birlikte, orduyu takip ederek Ermenistan'a gitti. Kafkas cumhuriyetlerinin bağımsızlığı ilan edilmişti. Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan. Ardından Sovyet devrimi oldu. Bu ülkelerde de komünist partiler iktidara geldi. Ermenistan'da benzer gelişmeler yaşandı. O zamana kadar bağımsız bir Ermeni Cumhuriyeti 1918-20 arasında yaşadı.

Komünist partinin iktidara gelmesiyle birlikte Ermenistan Sovyetler Birliği'ne dahil oldu. Özellikle toplu bir sürgün olayı planlanmıştı. Saydığım kentler dışında kalanların bir bölümü Suriye'deki çöllere gönderildi, bunların %80-90'lık bir bölümü, açlık, yorgunluk, salgın hastalıklar sonucunda yaşamını yitirdi. Yerlerine ulaşabilen kesim de Halep bölgesindekilerin yardımı sonucunda kurtuldu. Ayrıca çocukların bir bölümü de özellikle Arap aileler tarafından evlatlık alındı. Sonra da bu çocuklar toplandı ve diğer ülkelerdeki Ermeni yetiştirme yurtlarına yerleştirildi.

ABD, Fransa'ya gelen diaspora dalgasının büyük bir bölümü, İskenderun, Hatay bölgesindendir. Oradaki Ermeni topluluğu direnişe devam etti, Fransız ordusu geri çekildiğinde, Maraş bölgesindekilerle birlikte toprakları terk ettiler. Birkaç büyük gemi Fransız ordusu tarafından götürüldü. Hatay, Maraş bölgesindekiler Fransa'ya yerleşti. Bulundukları bölgeler hangi ordu tarafından kontrol ediliyorsa, Ermenilerin dağılımı da buna göre oldu..."[71]

2) MESELA PONTUS!

"Güvensizlik başlayınca arkadaşlık ölür."[72]

"Avrupa Parlamentosu Ermeni soykırımı iddiası yetmiyormuş gibi şimdi de karşımıza 'Pontus Soykırımı' çıkarıyor"[73] feveranları ile anılan Pontus da tarih(imiz)in bir gerçeği...

---

[71] Devrim Arslan "Soykırımın Yaraları Sarılamadı", Ülkede Özgür Gündem, 14 Mayıs 2004, s.8.
[72] Epicuros.
[73] Alev Coşkun, "Karadeniz'de Rum Çeteleri", Cumhuriyet, 16 Kasım 2006, s.9.

Bilindiği üzere Doğu Karadeniz bölgesi, İÖ 400 yıllarında Pers İmparatorluğu'na bağlı bir satraplıktı. Daha sonra Kapadokya'da bir devlet kuran Datomes'in yönetimine girdi. Büyük İskender döneminde bu bölge işgal edilemedi. İÖ 300 yıllarında bölgede Pers kökenli Pontus Devleti kuruldu. Başkenti Amasya olan bu devlet, Perslere özgü bir toplumsal yapıya sahipti.

Kıyıdaki Yunan kolonileri bu devlete bağlandı. Bölge tarım ve maden zenginlikleriyle ünlenmişti. Sonunda Pontus Devleti Roma İmparatorluğu ile karşı karşıya geldi. Savaşlar sonunda Büyük Roma Devleti'nin egemenliğine girdi. Roma İmparatorluğu'nun dağılmasıyla ortaya çıkan Doğu Roma, yani Bizans İmparatorluğu zamanında, 1024'te IV. Haçlı Seferi'yle İstanbul'a gelen Latinlerin Bizans İmparatorluğu'nu ele geçirmeleri üzerine İmparator Komnenos'un İstanbul'dan kaçan torunları Aleksios ve David Trabzon'a geldiler. Gürcü Kraliçesi Tamara'nın da desteğiyle Trabzon'da bir devlet kurdular. Aleksios Kommenos (1204-22) ilk imparator ilan edildi.

Türklerin 1071'den itibaren Anadolu'ya egemen olmaları sonucu bu devlet Selçuklular ve İlhanlılarla barışçıl ilişkiler yürütmeye gayret gösterdi. 1398'de Yıldırım Beyazıt'ın Samsun ve Canik'i alması üzerine Trabzon Devleti, Osmanlı İmparatorluğu'na yıllık vergi ödemek zorunda kaldı. Osmanlılar bir süre sonra, 1461'de tüm bölgeyi aldılar ve Trabzon Devleti ya da İmparatorluğu'na son verdiler...

Ama Pontuslular topraklarındaki mevcudiyetlerini hep korudular...

Onlar da tarih içinde uluslaşma hikâyelerini yaşadılar; 'Pontus Rum Cemiyeti' de bunun bir getirisiydi...

Pontus Rum Cemiyeti, ilk defa 1904 yılında Merzifon Amerikan Koleji'nde gizli olarak kurulmuştu. 1908 yılında Samsun'da 'Müdafaa-i Meşrute', daha sonra 'Mukaddes Anadolu Rum' cemiyetlerinin kurulmasıyla Pontus teşkilâtı genişletilmiş, Batum'dan İnebolu'ya kadar olan bölgede birçok şube açılmıştı.

Pontus Rum Cemiyeti 1909 yılında Atina'daki Küçük Asya (Asya-yı Sugra) Cemiyeti'nin emri altına girmiş, ertesi yıl 'Pontus' adlı bir risale yayımlayarak çalışmalarını daha da yoğunlaştırmıştı. 1. Dünya Savaşı sırasında Rusların himaye ettiği faaliyetler, Mondros ateşkesi sonrasında da Yunanistan ile ilişkilendi. Cemiyetin amacı Batum'dan Sinop'a kadar uzanan Karadeniz sahillerinde bir Karadeniz Pontus Cumhuriyeti kurmaktı.

Bu faaliyetler karşısında Türk milliyetçiliğini buldu.[74]

---

[74] "Çalışma alanını Rize'den Ordu'ya kadar yaygınlaştıran Trabzon Muhafaza-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti Rumlara karşı "silahlı savunma"ya yöneldi. Bu amaçla ilk aşamada motorcu ve kayıkçılar örgütlendi ve silahlandırıldı. Yörenin sözü geçen ailelerinden Serdaroğulları Akçaabat'ta; Tuzcu ve Mataracıoğulları Rize-Hopa dolaylarında, Sanalioğulları ve Çakıroğulları Of'ta kendi adamlarını silahlandırdılar. Rumların en etkin olduğu

Ve Karadeniz'de yaşananları, Söylev'in 'İç İsyanlar' bölümünde Mustafa Kemal şöyle zikreder: "Sayın Baylar, bu Söylev'in başlangıcında bir Pontus sorununa değinmiştim. Bu sorun, belgeleriyle, herkesçe öğrenilmiştir. Ancak bizi de çok uğraştırdığından burada ilgisi bulunan bazı noktalarına değineceğim.

1840 yılından, yani üç çeyrek yüzyıldan beri, Rize'den İstanbul Boğazı'na değin Anadolu'nun Karadeniz bölgesinde eski Yunanlılığın diriltilmesi için çalışan bir Rum topluluğu vardı...

Pontusçular, 1920 yılı sonlarına doğru çalışmalarını büsbütün artırarak iyice ortaya çıktılar. Bizi sağlam önlemler almak zorunda bıraktılar".[75]

'Sonuç': Rumsuz bir Karadeniz'dir!

3) MESELA YAHUDİLER!

"Korku suçu, suç cezayı doğurur."[76]

1934 Trakya Olayları'ndan 1947 Urfa'sına Anadolu'da Yahudiler... Onlar da 'kötülük'ten paylarına düşeni almışlardır![77]

Önce 1934... 1934 Trakya olayları, Nazilerin Almanya'da iktidara gelmesinden sonra ortaya çıkan antisemit hareketlerin Türkiye'deki ilk tezahürüdür. Uzun süren kışkırtıcı yazılardan sonra 3 Temmuz 1934 günü, Edirne, Çanakkale, Uzunköprü, Kırklareli, Babaeski gibi yerleşim yerlerindeki Yahudi mahallelerinde yağmaya girişildi. Yahudi evleri talan edilirken kadınlara tecavüz edildi. Yahudilerin mağazaları yağmalandı. Bu olaylar üzerine Trakya'da yaşayan yaklaşık 15 bin Yahudi'nin 13 bini apar topar İstanbul'a kaçtı.

Giresun'da ise kendi başına çete kurmuş olan kayıkçı Topal Osman, derneğe katıldı ve Rumlara karşı ciddi hizmetler gördü" (Alev Coşkun, "Pontus'un 'Çoğunluk' Girişimi", Cumhuriyet, 17 Kasım 2006, s.9).

[75] Mustafa Kemal, Söylev, sadeleştiren H.V. Velidedeoğlu, Cumhuriyet Kitapları, s.303-305

[76] Voltaire.

[77] "Avrupa, 'kötülük' olgusunu en geniş anlamda 2. Dünya Savaşı sırasında yaşadı. Nazi uygulamaları ve onun sonucunda ortaya çıkan zulüm, insanın kendi içinde taşıdığı kötülük tohumunun somutlaşmasıydı. Üretilen felsefenin temel tartışma odaklarından birisi buydu. Yani, 'kötülük' bir varoluş durumu/gerçekliği olabilir miydi, olamaz mıydı? Bu soruya verilen yanıtlar değişik olsa da Dostoyevski sonrası gelenek, suç/kötülük ikilisinin Tanrı düşüncesini önceleyeceğini ortaya koyuyordu, Yahudi-Hıristiyan metafiziği içinde. Özellikle Nazilerin Yahudilere uyguladığı zulüm düşünüldüğünde insanın kötülüğü planladığı, programladığı ve sistem hâline getirdiği görülüyordu. 'Taammüt' insan bilincinin en önemli öğelerinden birisiydi.

Bu süreçte ortaya çıkan iki şey vardı. Öncelikle, Yahudilere dönük uygulama tek yanlıydı. Yani, sistemli ve şiddete dayalı hiçbir kötülük üretmeyen bir çevre, tümüyle soyut muhakemeler etrafında ortadan kaldırılmak isteniyordu. Bu bir savaş hâli değildi, salt Yahudi ırkının ortadan kaldırılmasıydı. İşi sınırsız kötülüğe dönüştüren buydu. Çünkü herhangi bir güvenlik tehdidi oluşturmamış bir kesime karşı bu saçma mantık uygulanıyordu. İkincisi, Yahudiler, Alman toplumunun (aynı şekilde diğer toplumların da) dışındaki varlıklar değildi. Tam tersine o toplumların ekonomik, kültürel hayatlarının en önemli üreticileri arasındaydı. Buna rağmen bir anda dışlanabildiler. Trajediyi doğuran da bu oldu. Bırakın somut şiddet uygulamasını ideolojik öznesi bile olmayan bir kesim yok edilebildi" (Hasan Bülent Kahraman, "Yahudi Katliamı ve Müslümanlar", Radikal, 29 Temmuz 2005, s.9).

Olayların aynı zamanda birden fazla yerleşim yerinde başlaması örgütlülüğünü gösterirken, kaçanların İstanbul'a ulaşmasının ardından İstanbul gazeteleri konuyu ele aldı ve hükümet duruma müdahale etti. Ancak olaylarda bir jandarma ölmüş, bir Yahudi yaralanmış, onlarca kadına tecavüz edilmişti.

Trakya'nın stratejik önemi nedeniyle 'güvenilmeyen' Yahudi nüfusu tasfiye etmek amacını güden bu hareketin ardında yatan ikinci neden ise ticareti elinde tutan Yahudi tüccarları tasfiye etmekti. Olayların ardından, Trakya'daki Yahudi nüfusu kısa sürede göç etti ve Türkleştirme amacına ulaştı. Trakya kökenli Yahudilerden küçük bir bölümü, o dönemde İngiliz manda yönetimi altında bulunan Filistin'e göç etti. Ayrıca baskılara gösterilen tepkinin doğal bir sonucu olarak, Yahudi gençleri arasında Siyonizm güçlendi.

Trakya olaylarının yatışmasının ardından basın bu olayları çıkaranları ve kışkırtanları kınadı. Ancak basının ortak tavrı, saldırıları kınarken Yahudilerin Türkleşmediklerini de hatırlatmak şeklinde oldu.[78]

Bu süreci yaşayanlardan (adını gizleyen) birisi, olaylara ilişkin tanıklığında şunları anlatır:

"1923 yılında doğdum. Cumhuriyet çocuğuyum. Trakya olaylarını orada yaşadık. Daha sonra İstanbul'a taşındık. 1,5 senesi Yahudi okulunda olmak üzere Edirne ve İstanbul'da resmi ve özel okullarda okudum. Muhaceretin ne şekilde yaşandığını ve ne feci bir şey olduğunu yaşayarak gördüm. Trakya olayları sırasında bütün evleri, eşyaları bedavaya denebilecek bir fiyata aldılar. Çünkü evlerini, eşyalarını satanlar can korkusu yaşıyordu. Mesela 25 liraya bir ev satın almak mümkündü. Zaten bu olaylardan sonra orada hayat durdu.

Olaylar Kırklareli'nde başladı. Ertesi gün Edirne'ye sirayet etti. Edirne eşkıya doluydu. Evlere girdiler. Kadınlara dokundular. Ama bunları yazmayın, bunlar memleket aleyhinedir. Düşman, bunların anlatılmasını bekliyor.

Babam cemaat başkanıydı. Atatürk'e telgraf çekti. Olaylar şıp diye durdu. Atatürk de soruşturma için Şükrü Kaya'yı (dönemin Cumhuriyet Halk Fırkası Genel Sekreteri ve Dâhiliye -İçişleri- Bakanı) Edirne'ye gönderdi. Trakya'da ticaret, ziraat hep Yahudilerin elindeydi. Hepsini öldüreceklerdi. Tutuklanan insanların üzerlerinden çıkan bıçaklar bunu gösteriyor. Şükrü Kaya bizlere yönelik bir konuşma yaptı.

Ama önceden hazırlanmış bir konuşma metniydi bu. Yani, bunların olacağı biliniyordu. Olayların daha da büyümesini Edirne Emniyet Müdürü Ekrem Bey önledi. Büyük bir katliama mâni oldu. İnsanlar, '1915'te Ermenilerin başına gelenler bizim de başımıza gelecek' diye korkuyordu. Bizim evi, cemaatin

[78] Yahya Koçoğlu, "Gayrimüslim Hayatlar...(6)", Radikal, 31 Ocak 2003, s.4.

başkanının evi diye gösteriyorlardı. Emniyet Müdürü Ekrem Bey, temaslarda bulundu ve önledi katliamı.

Olaylardan sonra Edirne ekonomisi bitmişti. Hâlâ da öyledir. Nasıl ki 6-7 Eylül'den sonra Türkiye kalkınamadı. '20 Kura Askerlik' vakasından sonra güvensizlik başladı. Bu hadiseler toplumda güvensizlik doğurdu. Halk Partisi'nin rolü büyüktür.

Atatürk'ün Türkleştirme politikalarından haberi vardı, bazı şeylerden de tabii... 'Vatandaş Türkçe konuş' kampanyası bir eritme politikasıydı. Okullarda bu çok yoğun uygulandı. Ben bu nedenle çok iyi Türkçe öğrendim..."[79]

Sonra da 1947... 1947 yılında önce Şanlıurfa'da Müslümanlığa geçen 7 Yahudi bir gece vahşice öldürülmüştü. Aileden sadece bir kişi sağ kaldı...

Asırlardır Şanlıurfa'da yaşayan Yahudi Şorkaya Ailesi'nin Çakeri Mahallesi'ndeki evi 1947'nin 30 Ocak gecesi kimliği belirsiz kişilerce basıldı. Evde bulunanlardan, Semiha ve oğlu Yakup'un (17) boğazları kesildi, İshak (40) ile altı aylık hamile eşi Mazel (40), oğulları Yusuf (15), kızları Ester (8) ve Raşel (6) öldürüldü.

Kimisinin gözleri oyulmuş, kulakları ve işaret parmakları kesilmişti. Katliamdan sadece din değiştiren oğulları Haymun (Ahmet Kemal Esmeray) kurtuldu (2001 öncesine kadar Şanlıurfa'da yaşamaya devam etti).

Oğulları Haymun'un Müslümanlığı seçmesi, kendilerinin de din değiştirmeye hazırlanmaları nedeniyle öldürüldükleri iddia edildi. Ne katiller yakalanabildi ne de cinayetin sırrı çözüldü...

Rıfat Bali'nin 'Devletin Yahudileri ve Öteki Yahudi' araştırmasıyla, Mehmet Faraç'ın ise 'Son Gavur' romanıyla gündeme gelen cinayete ilişkin ailenin torunu İsmail Esmeray şunları diyor: "Ailemiz o sıralar Urfa'nın en zenginlerinden biri olmasına rağmen evden hiçbir şey çalınmamış. Bu olaylar sürerken, 1948'de İsrail Devleti kurulmuş ve o sırada Urfa'da ne kadar Yahudi varsa İsrail ya da Amerika'ya göç etmiş. Sadece babam kalmış. Babam, alacaklarını toplamak için köylere gittiğinde herkes borcunu inkâr etmiş. Beş parasız ortada kalmış..."[80]

Bunlara, şunları da ekleyelim:

Berta Bensusen Özgün Brudo şunları anlatır: "Trakya olayları bize Çanakkale'de pek dokunmadı. Annemin arkadaşları çok üzülürler ve annemi teselli ederlerdi. Trakya olaylarında çok korkmuştuk. Oralardan duyduk ki Musevi Mahallesi'nde epeyce tecavüzler olmuş. Nasıl anlatayım, bir çeşit bulaşıcı hastalık olur, insanlar birbirlerine etki yapar. Bu da öyle bir durumdu.

---

[79] (Hasta yatağındaki bu kişi, Edirne'de 1923 yılında doğmuş. Kendisini 'Cumhuriyet çocuğu' olarak tanımlıyor. Trakya olaylarının hemen ardından İstanbul'da yaşamaya başlamış. Cemaatte görev yaptığı için adının gizli kalmasını istedi...) Yahya Koçoğlu, "Gayrimüslim Hayatlar...(6)", Radikal, 31 Ocak 2003, s.4).

[80] İsmail Esmeray, "Babam İsrail'e Göçü Reddetti", Hürriyet, 22 Ocak 2005, s.14.

Varlık Vergisi'nde ben lisede, yatılı olarak okuyordum. İstanbul'daydık. Babam çok üzülmüştü. Verecek parası yoktu. O zaman 4 bin lira para büyük bir paraydı. Ankara'dan dostları vardı. Hem Çanakkale'den hem İstanbul'dan vergi borcu çıkarılmıştı. Sonra Çanakkale'dekini sildirdi. 4 bin liralık borcu da zar zor ödeyebildi".[81]

Beki L. Bahar'ın dedikleri de şöyle: "İstanbul Azapkapı'da 1927 yılında doğdum. O zaman orası bir Yahudi mahallesiydi. 10 yaşındayken babamın işi nedeniyle Ankara'ya taşındık...

2. Dünya Savaşı yılları, Cumhuriyet gazetesi Alman taraftarıydı. Yahudi aleyhtarı karikatürler, fıkralar basında yer alırdı. Yine de benim başımdan anlatılmaya değer hiçbir kötü olay geçmedi. Bir kez askerlik dersi hocası takılmadı değil. Derste piyadenin yaka rengini sordu. 'Nefti' demek lazım, ben 'koyu yeşil' demişim. Herkese, askerliği bir ders olarak görmediği için dokuz-on veren bu hoca, bana 'Sen önce git Türkçe öğren' dedi.

Varlık Vergisi'nin uygulamasında Ankara'yla İstanbul arasında fark vardı. Çünkü Ankara'da Vali Nevzat Tandoğan vardı. Bir vekil kadar forslu bir adamdı. Babamın ortağı da Ankara'nın sayılı zenginlerindendi. Varlık Vergisi'nde babama ve ortağına 60 bin lira koymuşlardı. Bu para, verilebilecek bir rakam değildi açıkçası. O 60 bin lira vergi, 6 bin liraya düşürüldü. Bu rakama inince tabii verildi. Ankara'da diğer Yahudilere gelince... Bazı ailelerin döşeklerinden başka bir şeyi kalmadı, ama Vali Tandoğan'ın ağırlığıyla hiç kimsenin evi satılmadı diye biliyorum. Mesela maaşlı çalışan bütün Rumlara 500 lira vergi konulmuştu".[82]

4) MESELA ANADOLU('DAKİ DURUM)!

"Büyük bir ihtimalle ölmüştük
Şehir kan kıyametti ayaklarımızda
Gökyüzünü katlamış bir köşeye koymuştuk
Yıldızlar kaldırımlara dökülmüştü bütün
Hamza bütün parmaklarını ortaya dökmüştü
Yirmi yıldır cebinde biriktirdiği parmaklarını
Hamza son şarkıyı kırka bölmüştü
Doğrusu iyi idare etmiştik
Doğrusu iyi haltetmiştik
Yaşayanlar unutmuştu bizi
Biz öldüğümüzle kalmıştık."[83]

---

[81] Berta Bensusen Özgün Brudo, "Gayrimüslim Hayatlar...(7)", Radikal, 1 Şubat 2003, s.4.
[82] Yahya Koçoğlu, "Gayrimüslim Hayatlar...(6)", Radikal, 31 Ocak 2003, s.4.
[83] Cemal Süreya, "Ölmüştük".

Somut örneklerden bazılarını hızla sıralayarak ilerleyelim...

** 1981 yılı eylülünde sıkıyönetim komutanlıkları muhtarlardan ev ve işyeri adresi aldı.İstanbul 1 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesi'nin, mahalle muhtarlıklarından gayrimüslimlerin ev ve işyerlerinin adreslerini gösteren listeler hazırlamasını istedi, muhtarlıklar da son teslim günü olan 27 Eylül'de gayrimüslimlerin isim ve adreslerini gösteren listeleri hazırlayıp teslim ettiler!*[84]

* "Öğretmen Emelia Pandelara, 'Biz 6-7 Eylül'ü anlatmadık. Büyüyünce çocuklarımız kendileri görür' dedik. 1974'te Kıbrıs meselesi olunca, o zaman bir şeyler anlatmamızı beklediler, ama yine anlatmadık. Biri 1960 diğeri 1964 doğumlu. Bazen sorıyorlardı. Biz de bazı şeyleri anlatıyorduk. Bir gün büyük oğlum, 'Niçin gitmediniz?' dedi. 'Oğlum, burası bizim vatanımız. Burada doğduk. Babalarımız buralı. Babanın, benim işim var. Bunlar tarihte her yerde olmuş, olağan şeyler. Biz de kaldık' diye anlattık"![85]

* Hukuk fakültesinden mezun olan Diran Bakar, askerlik görevi sırasında Denizli'de askeri hâkimlik yaptığını ve bu mesleği çok sevdiğini söylüyor. Ancak sivil yaşamda tayin olduğu yerlerde 'Gâvur hâkim' diye çağırırlar korkusuyla yargıç olamamış![86]

* "Dimitri Frangopulo 'Yunanistan'la Türkiye arasındaki ilişkilerden dolayı karpuz hep bizim başımıza patlıyor. O yüzden en çok Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesini istiyorum' diyor"![87]

* "Leon Brudo, 2. Dünya Savaşı yıllarında dört yıl boyunca askerlik yapmış. Kendilerine silah eğitimi verilmediğini belirten Brudo, 'Gayrimüslimler önemsiz nöbetlerde kullanılıyordu' diyor"![88]

* "Sarkis Çerkezoğlu, 'Ailem, 1900'ün başlarında Kayseri Talas'tan Karaman'a yerleşmiş ve yaşamaya başlamış. Karaman'da ticaret yapıyorlarmış. 1909'da amcam Adana'da öldürülmüş. Babam 1915'te Arabistan'a sürgüne (tehcir) gönderilmiş. Ben 1916'da Cabul'da doğmuşum. Bir zamanlar 57 bin sarı liranın sahibi olan babam, öldüğü günlerde iki paket köylü tütünü alacak paraya sahip değildi' diyor ve ekliyor...

Babam tehcirden sonra Karaman'a dönünce bu kez Ereğli'ye sürülmüş. Orada Deli Mustafa adlı bir ağa, babama sahip çıkmış. Babam da telgraf çekerek bizi çağırmış. Deli Mustafa, tehcirde Ermenileri kurtaran kişidir. Gökbudak ai-

---

[84] Miyase İlknur, "Gayrimüslimler Tek Tek Fişlendi", Cumhuriyet, 8 Eylül 2005, s.6.
[85] Emelia Pandelara, "Gayrimüslim Hayatlar...(5)", Radikal, 30 Ocak 2003, s.4.
[86] Yahya Koçoğlu, "Gayrimüslim Hayatlar...(1)", Radikal, 28 Ocak 2003, s.4.
[87] Yahya Koçoğlu, "Gayrimüslim Hayatlar...(4)", Radikal, 29 Ocak 2003, s.4.
[88] Yahya Koçoğlu, "Gayrimüslim Hayatlar...(7)", Radikal, 1 Şubat 2003, s.4.

lesinin lideriydi. İyi insanlar. Biz Ereğli'ye geldikten sonra onlarla aynı avluda beraber oturduk. Deli Mustafa, Ereğli'den Ermenilerin gönderilmesini 'Türkler bulgursa, Ermeniler yağdır, tuzdur. Yağsız, tuzsuz pilav olmaz. Gâvursuz memleket mi olurmuş?' diyerek önlemiş. (...)

Türkiye'de iktidarlar tarafından Ermenilik ayrı bir şeydir. Hâlâ da öyle. 'Kanun nazarında bütün vatandaşlar eşittir', bunların hepsi palavra. Bir tane çöpçü yok, bir devlet dairesinde bir memur yok. Atatürk, sembolik olarak bir Rum, bir Yahudi, bir Ermeni'yi TBMM'ye sokardı. O da göstermelik bir şeydi. Şimdi o da yok. Solcularımız bile yaptı bu ayrımı. Mihri Belli, 'Türk Solu' dergisine yazı yazmamı istedi benden. Dedim ki '40 yıllık İtalyan Pirelli'yi alıp Türk Pirelli yaptınız. Philips'i alıp Türk Philips yaptınız. Solu bari Türklüğe malıkûm etmeyin' dedim ve yazmadım..."[89]

* "1930'lu yılların başında Beyoğlu'ndaki Balık Pazarı'nda kurulmuştu Artemis Bakkaliyesi. 1955'ten sonra adı 'Artemiz' olarak Türkçeleştirildi. Varlık Vergisi'ni, 6-7 Eylül'ü, Kıbrıs olaylarını atlattı ama neredeyse her mahalleye açılan süpermarketlere dayanamadı"![90]

* "Mihail Vasiliadis, Tarlabaşı Bulvarı'yla Kalyoncukulluk Sokağı'nın kesiştiği 'köşe apartman'da doğmuştu. Babası Aristodumas diş hekimiydi ve o doğmadan 10 gün önce beyin kanaması geçirmişti. Yatalaktı bu yüzden. Kapı çaldı. Gelen memurlardı. Bir de hamal vardı yanlarında.

Babasını yatağından tutup yerdeki şilteye indirdiler. Altındaki yatağı almışlardı. Giderlerken de 'İyi ki böylesin, Aşkale'ye gitmeyeceksin' diyeceklerdi.

Babasının muayenehanesi evlerinin tam karşısındaki küçük bir odaydı. El koydukları ev eşyalarını o odaya tıktılar. Gelen memur yanındaki hamala emir verdi: 'Kapıyı kapa ve mühürle'.

Odaya doldurulan eşyalar içinde oyuncak atı da vardı. 'Zavallı bir adamdı hamal. Pabucunun arkası basık, topuğu kalkık, pantolonu yamalı, üstü başı ter kokan fakat nur yüzlü bir adamdı. Tam kapıyı mühürlerken 'Oyuncak atım' dedim. Adam anladı. Bağlamış olduğu ipi kapıdan çözdü. Bana kapıyı açtı. Aldım atımı, dışarıya çıktım. At kucağımda, adamın yüzüne bakıyorum gülerek. Adam da bana gülümserken birden yüzü dondu. Çünkü arkamdaki memur bağıra bağıra oyuncağımı koparırcasına elimden çekti, mühürlenmek üzere olan kapıyı açtı, içeri fırlattı oyuncağımı ve 'Mühürle' dedi. Karşımdaki hamalın gözündeki yaşı gördüm. Fakat ben ağlamamam gerektiğini düşündüm. O adamın çirkinliği, öteki hamalın nur yüzü hâlâ gözlerimin önünde'.

---

[89] Yahya Koçoğlu, "Gayrimüslim Hayatlar... (2), Eğer Biz Bulgursak Siz Yağsınız", Radikal, 27 Ocak 2003, s.4.
[90] Celal Başlangıç, "75 Yıllık Artemis Artık Yok!", Radikal, 15 Ocak 2007, s.7.

Bilgi Üniversitesi'nde gazeteci Rıdvan Akar, 'Bir sözlü tarih çalışması sırasında, şu anda salonda bulunan Mihail Vasiliadis'in oyuncak atının da haczedildiğini dinlemiştim' diyordu. Agos Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Hrant Dink bir sonraki oturumda, 'Baksanıza adamın oyuncağını bile almışlar' diyerek yanındaki konuşmacı Vasiliadis'i gösteriyordu"![91]

* "Eli Raftopulos, Türkiye, Yunanistan'la imzalanan 'Seyrisefain Anlaşması'nı tek taraflı olarak 1964'te feshedince binlerce kişiyle birlikte kocası da Yunanistan'a gönderilmiş.

1964'te Kıbrıs'ta gerginliğin artarak iki ay içinde yaklaşık 800 Türk'ün öldürülmesi üzerine Türkiye, 16 Mart 1964'te Atatürk ve Venizelos arasında 1930 yılında imzalanan 'Seyrisefain Anlaşması'nı tek taraflı olarak feshettiğini açıkladı. Anlaşmanın iptalinden dokuz gün sonra 8 Yunanlı işadamına 15 gün içinde işlerini tasfiye etmeleri bildirildi.

Sınır dışı edilen Yunanlılardan ilk 150 kişinin özellikleri incelendiğinde, çoğunun 50-60 yaş grubundan ve işadamı oldukları belirleniyordu.

O dönemde İstanbul Ticaret Odası'nın kayıtlarına göre 36 bin üyenin bini Yunan uyruklu Rum, yarısından fazlası da Türk vatandaşı Rumlardı. Hükümet sınır dışı uygulamasında önceliği işadamlarına vermişti.

Hükümet, önce Türkiye'deki Yunan uyrukluların tapu müdürlüklerindeki işlemlerini durdurdu, ardından da bankalardaki paralarını bloke kararı aldı. 1964 ve 1965'in kısa bir döneminde 12.592 kişi sınır dışı edildi. Türkiye'de işgüç sahibi olan bu kişiler arasında Türk uyruğundaki Rumlarla evlenmiş olanlar da vardı. Bu nedenle sınır dışı kararından Türkiye'de yaşayan 30 bini aşkın Rum etkilendi. Bu uygulamayla Rumlar, Türkiye'den umudunu kesti ve kısa sürede Rum vatandaşlarımızın nüfusu 40-50 binden 5-6 bine indi"![92]

Ve üç tanıklık daha!

Birincisi Mari Tomasyan'dan: "Doğum yerim, Çatalca. 1922. Benden 14 yaş büyük bir ağabeyim vardı, rahmetli oldu. Anne ve babamı da kaybettik. Biz 1941'e kadar 10 Ermeni ailesi Çatalca'da kaldık. Bizim orada ne bir okulumuz, ne bir kilisemiz vardı. Zaten Ermeniler, Çatalca'ya sonradan gelip yerleşmişti. Hepsi terzi, demirci gibi zanaatkârdı. 1941 yılında komşu ülkelerde Alman işgali olduğu için 'Her an harp olabilir' diye Çatalca boşaltıldı. İstanbul'a geldik ve 5-6 ay oturduktan sonra geri döndük. Gittikten sonra 2-3 sene daha oturduk, ancak yine sürüldük.

---

[91] Celal Başlangıç, "Azınlık Olmak Çok Zor!", Radikal, 12 Aralık 2005, s.7.

[92] Yahya Koçoğlu, "Gayrimüslim Hayatlar...(4)", Radikal, 29 Ocak 2003, s.4.

Varlık Vergisi alınmaya başlandığı zamanlar Çatalca'daydık ve bu vergi sadece 10 tane Ermeni'ye geldi. Fazla zengin değildiler bunlar. Aşkale'ye gitmediler, ama herkes evini, varsa karpuz tarlasını satmak zorunda kaldı. Vergiler, İstanbul'daki gibi çok fahiş değildi, ama kendi gücümüzün üzerindeydi. Demircilik yapan ağabeyime 1500 lira gelmişti...

Ben bir tepki gördüm, hiç unutmuyorum. Ferhat Bey isminde bir öğretmenimiz vardı, Allah rahmet eylesin. Son sınıfta müsamerede Gençliğe Hitabe'yi okuttu. Bir bayrağı da vücuduma sarmışlardı. Çıktım ben bunu söylüyorum. Sesim de yüksek. Yarısına kadar söyledim. Birden önden bir subay ayağa kalktı. 'Bulamadınız mı bir Türk kızı da bu Ermeni'ye bu hitabı vermişsiniz?' diye bağırdı"![93]

İkincisi Süren Baloğlu'ndan: "1 Haziran 1925 doğumluyum. Bizimkiler, Yozgat Boğazlıyan Uzunlu Köyü'nden gelmişler. Babam Karahallı, annem Uzunlulu. Annemin ilk kocası Çanakkale'de şehit düşmüş. Ondan olan büyük ablam şu anda Amerika'da. Annem, benim babamla Yozgat'tan gelirken trende tanışıyor. İstanbul'a gelince evlenmişler...

Varlık Vergisi çıktı. Ben pazarcıydım ya maliyeye de kaydolmuştum. Bana 500 lira Varlık Vergisi geldi. Sermayem 50 liraydı.

1944'te askere gittim. Bize yol yaptırdılar, Rumlar havaalanına, Yahudiler çiftliklere filan gidiyordu. Üç sene askerlik yaptım"![94]

Üçüncüsü İlya Beyar'dan: "İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunuyum. 35 lira maaşla avukatlığa başladım ya bana tam 75 lira Varlık Vergisi koydular. Henüz daha yeni avukat çıkmıştım ve borçla ödedim. Patronumu gönderdiler. İstanbul'un en zengin insanlarından biriydi. İshak Niyego, cam kralıydı. Karaköy'de Tünel'in yanında muazzam büyük bir dükkânları vardı.

Hahambaşı'nın isteği üzerine siyasete de atıldım. Hürriyet Partisi'nin, Yeni Türkiye Partisi'nin milletvekili adayı oldum. 1957 seçimlerinde 33 aday arasından 10. sıradaydım. Bir emekli general, 'Listede birinci, ikinci ve üçüncü olan 25'er bin lira verecek. Dördüncü, beşinci altıncı olanlar 15 bin lira verecek. Yedi, sekiz ve dokuzuncu olanlar 10 bin lira verecek. Onuncu, on birinci ve on ikinci sırada olanlar da 25'er bin lira verecek' dedi. Ben onuncu sıradayım. On birinci sırada bir Ermeni, on ikinci sırada da bir Rum vardı. Fahrettin Kerim Gökay'dan tepki bekliyordum. Sesini çıkarmayınca fırladım; 'Ne biçim reissiniz' dedim.

---

[93] Mari Tomasyan, "Gayrimüslim Hayatlar...(1)", Radikal, 28 Ocak 2003, s.4.
[94] Süren Baloğlu, "Gayrimüslim Hayatlar...(1)", Radikal, 28 Ocak 2003, s.4.

'Böyle bir teklif karşısında utanır insan. Burada böyle söyledikten sonra Büyük Millet Meclisi'nde neler söylemeyecek bu adam'. Oradakiler alkışladılar beni ama kaç para eder.

Fahrettin Kerim koluma girdi. 'Aldırış etme, bu geri kafalı insan' dedi"![95]

5) MESELA MÜBADİLLER!

"Yalnızlığın kadarsın
Yalnızlığın mis kokmalı
Yalnızlık dediğin büyük bir zindan
Dünyanın en kalabalık zindanı
Dinden imandan çıkarır
Ama öyle bir adam eder ki insanı."[96]

Lozan Antlaşması'ndaki 'Mübadele' maddesi; 'Mübadilleri'ni yaratmıştır...

'Mübadele', 'zafer' olarak sunulsa da; 'Mübadiller'ler, toprağından koparılan kaybedenlerdir; gerçek bir trajedidir...

Evet, evet trajedidir...

Hem de, Ege'nin her iki yakası için...

İşte bir örnek: "Atina Devlet Tiyatrosu bile bir göçmen sığınağına dönüşmüştü, çocuklar kostümleri kıyafet, anneler dekorları eşya yapıyordu...

'Bu adaletsiz dünyaya/ Bu yaşadığımız dünyaya/ Sormadı kimse bize/ Acaba gelmek ister miyiz diye?/ Unutuyorum ve mutluyum/ Bir şarkı söylüyorum/ Şarkı boğuluyor/ Göğsümün içinde, ağlıyorum./ Bana hayatımı annem verdi/ Azrail onu her gün buduyor/ Aşk mutluluk getirir önce/ Sonra da bize işkence eder./ İnsan mutlu olduğunda/ Çılgınca eğlenmek ister/ Ama başa bela gelince/ Akıl da onunla birlikte gelir'.

Yıl 1922'dir... Halkların Mübadelesi Sözleşmesi tarihe özlemin adını kanlı harflerle yazar. Ayrılıklar yaradır artık. Aşklar yollara düşer. Yollara düşer hayatlar. Terk edilen toprakların nağmelerinde dillere düşer sevdalar. Yaşanacak tüm acıların habercisi sözleşmeye göre, 'Türk topraklarına yerleşmiş Rum Ortodoks dininden Türk uyruklularla Yunan topraklarına yerleşmiş, Müslüman dininden Yunan uyrukluların, zorunlu mübadelesine girişilecektir. Bu kimselerden hiçbiri, Türk hükümetinin izni olmadıkça Türkiye'ye ya da Yunan hükümetinin izni olmadıkça Yunanistan'a dönerek oraya yerleşemeyeceklerdir'.

Türkiye'den 1,5 milyon Rum, Yunanistan'dan da 600 bin Türk sökülüp atılır doğup büyüdükleri, umutlarını yeşerttikleri, fiyakalı aşklarına göz süzerek

---

[95] İlya Beyar, "Gayrimüslim Hayatlar...(7)", Radikal, 1 Şubat 2003, s.4.

[96] Bedri Rahmi Eyüboğlu.

yürüdükleri, sevdalandıkları, evlendikleri, ölülerini gömdükleri, her santimini tırnak tırnak kazdıkları topraklardan. Dostlarını, komşularını ve doğdukları yerleri bir daha görememenin acısını ölünceye kadar taşıyacakları bir yolculuğa çıkarlar. Göçe zorlananlar bahçelerinde açan yaseminlerin kokusunu anılarda bırakarak düşerler bilinmez bir yola. Ve sefaletle tanışırlar o yolda.

'Küçük bir kız çocuğu hüngür hüngür ağlayan babasını teselli etmeye çalışırken çocuk masumiyetiyle, 'Babacığım neden ağlıyorsun ki?' diye sorar. En zaruri ihtiyaçlarını karşılayacak birkaç parça eşyadan başka arabaya bir şey yüklemeye fırsat bulamayan ve yaklaşmakta olan 'düşman' yüzünden ailesini derhâl oralardan uzaklaştırmak zorunda kalan baba, bir yandan gözyaşlarını silmeye çalışır bir yandan da küçük kızını teselli eder, 'Kızım' der, 'evimizi yurdumuzu bıraktık gidiyoruz. Biz gittikten sonra düşman gelir çiftliği talan eder. Allah bilir bir daha görür müyüz göremez miyiz'. Küçük kız küçük ellerini açar ve elindeki anahtarları göstererek, 'babacığım sen merak etme evden çıkarken kapıların hepsini kilitledim anahtarları da yanıma aldım. Düşman içeri giremez, onlar gittikten sonra tekrar evimize çiftliğimize döneriz' der.[97]

Yıl 1922'dir. Milyonlar için yaşamlarının dönüm noktası. Yunanistan'da 'Küçük Asya Felaketi' diye anılan bu felaketin ardından kitleler hâlinde gelen zorunlu göçerler, ülkenin toplumsal ve kültürel yapısında önemli değişikliklere neden olurlar. Yaşadığı çevreden ayrılmak zorunda kalan Rumlar, işsizlik, açlık ve sefaletle yüz yüzedirler artık ve rebetlerle aynı toplumsal yaşamı paylaşırlar. Göçerlerin büyük bir kısmı Rebetlere katılır. Sığınmacı işadamları da rebet müziğinin çalındığı kendi 'Kafe Aman'larını açarlar. Böylece, o zamana kadar Yunanistan'da hapishane ve tekkelerin sınırları içinde kalan rebet müziği daha geniş toplumsal çevrelerin duygularını dile getirmeye başlar.

Rebetisler tarafından çalıp söylenen rebetiko ayrı bir yaşamı, davranış biçimini, bakışı, duruşu karakterize eder. Rebetis kural dışıdır, asidir. Rebetis yoksuldur ve sisteme meydan okur. Eylemini ise müziğiyle, enstrümanıyla yapar..."[98]

İşte bir ikincisi daha: "Makedonya'dan gelenlerden farklı olarak hayvanlarını yanlarında götürme şansı olmayan Giritliler, alabildikleri kadar eşyayı toplayarak yol hazırlıklarına başladılar. Girit'te birçok aile, tıpkı Makedonya ve Epir'de olduğu gibi adadan ayrılmadan kısa bir süre önce mezarlıkları ziyaret etti. Ancak bu ziyaretlerde diğer başka yerlerde rastlanmayan bir durum daha yaşandı. O da,

---

[97] Bu hikâye 1912 yılında şimdi Yunanistan sınırları içinde bulunan Yenicevardar'da yaşanır. Balkan Savaşları'nda Osmanlı ordusu geri çekilirken oradaki Müslüman nüfus Anadolu'ya göç etmek zorunda kalır. Hafız Dede ve küçük kızı Kerime çiftliklerini dünya gözüyle bir daha asla göremezler.

[98] Kostas Ferris, İki Gözüm Marika'm Rebetiko, çev. Fulyo Koçak, Literatür Yay., 2005.

kimi ailelerin özellikle de tekkelerdeki dervişlerin kendileri için önemli kişilerin mezarlarını açarak, cenazeleri veya en azından kemiklerini derin çukurlara nakletmeleriydi (...) Tüm amaç, artık bu fani dünyada olmayanların da kendileri gibi bu topraklardan sökülüp atılmalarının önüne geçmekti..."[99]

'Zafer' denilen mübadele ile bu trajediler yaşandı...

Kolay mı?!

Tarih 30 Ocak 1923... Yer: Lozan... 'Nüfus Mübadelesi Sözleşmesi' imzalanıyor. Bu, 1,5 milyonu Rum, 600 bini Müslüman iki milyon yüz bin kişiyi ilgilendiriyor. Rumlar Yunanistan'a gidecek, Müslümanlar Anadolu'ya gelecek. 'Ben gitmek istemiyorum' deme hakları yok. Anadolu'ya gelen 600 bin kişi, 'muhacir' kimliği ile kalabalıklara karışıyor, yıllarca ne yaşadıklarından ne de düşüncelerinden söz ediyorlar.

1927-28 arasında mübadillere seyahat yasağı getiriliyor, bir mübadil bir kentten diğerine gidebilmek için muhtardan başlayarak kaymakama uzanan bir yığın bürokratik işlemi tamamlamak ve izin almak zorunda bırakılıyor...

'Muhacir' diye başlayan 'macır'a dönüşen bir küçümseme sözcüğünü de tıpkı 'gâvur tohumu' gibi taşıyor mübadiller...[100]

Walter Benjamin, 'Tarih Kavramı Üzerine'de, tarihin galip gelenle yenik düşen için aynı şey olmadığını söyler: "Tarih galip gelen için bir zaferken yenik düşen için bir enkazdır". Lozan Antlaşması da Türkiye için bir zaferdi, ancak Lozan mübadilleri için bir enkazdı. Geçmişlerini, mülklerini geride bırakıp göç etmek zorunda kalan mübadiller, zor koşullarda, gemilerde ölen bebeklerini denize atmak gibi deneyimler yaşayarak Türkiye'ye göç ettiler. Acılar, göçten sonra da yaşam mücadelesi içinde devam etti. Peki bugün mübadil kimliği için ne söylenebilir?[101]

Bir kimliği tanımlamaya çalışırken pek çok değişken söz konusu; ancak, devletle olan ilişkiler mübadil kimliğinin oluşmasında önemli bir etkendir...

Bu bağlamda mübadiller, resmi ideoloji için 'Türk'tü, sadece uzun yıllar Yunanistan'da kalmış olmanın etkisiyle kültürel olarak farklılık gösteriyorlardı. Bu bakış açısı, hem kendi içlerinde de homojen olmayan göçmenlerin mübadil kimliği altında toplanmasına, hem de etnik kimliklerinin milli kimlik tarafından emilmesine neden oldu... Yani mübadillerin farklılığı/çeşitliliği 'Müslüman-Millilik' potasında/cenderesinde eritilerek yok edildi; Türkleştirildi...[102]

---

[99] Mehmet Ali Gökaçtı, Nüfus Mübadelesi: Kayıp Bir Kuşağın Hikâyesi, İletişim Yay., 2. baskı, 2003.

[100] Berat Günçıkan, "Mübadelenin 80. Yılında Savaşa Hayır", Cumhuriyet, 30 Ocak 2003, s.7.

[101] Kevser Can, "Lozan ve Mübadilleri", Radikal İki, 26 Kasım 2006, s.9.

[102] Bkz. Celal Başlangıç, "Babamın Evi Burası mı?", Radikal, 4 Nisan 2005, s.7; Mehmet Ali Gökaçtı, "80. Yılında Nüfus Mübadelesi", Radikal İki, 26 Ocak 2003, s.4; İsmail Saymaz, "Göç Yollarında Yaşamlarını Yitirenle-

Örneğin Girit'ten göçen ailenin İzmir'deki yıllarının en yakın sırdaşı, 'Benim Giritli limon ağacım' şarkısı olur: "Benim Giritli limon ağacım seni nerelere dikeyim/ Dikeyim, dikeyim/ Seni kalbime dikeyim..."

30 Ocak 1923 tarihinde imzalanan antlaşmanın ardından 2 milyona yakın insan göç yollarına düştü. Anadolu'ya gelenlerin sayısının 500-600 bin arasında gidenlerin de bir milyon civarında olduğu tarihe not edildi. Bu rakamlar kayıt altına alındığında yıl 1923'tü.

Halkları tarumar eden, kültürleri ayrıştıran, insanı insandan koparıp hasret bırakan emperyalizm, cellat gibi başucumuzda elini kolunu sallaya sallaya canlar almaya devam ediyor. Bu katilin sabıkası yeni değil. Anadolu'da ve karşı kıyıda beraber yaşayan canların canını söktü. Barış içinde, huzurla yaşayan halkları birbirine düşürdü. Hüküm verildi: Mübadele...

Fransız Devrimi'yle birlikte tarihteki yerini alan 'giyotin'lerin başında duran bir cellat yıllar sonra günah çıkarır. Kolay değil, onca başı bir hamlesiyle ayırmıştır bedenden. Bir yanda suçluluk hissi öte yandan yaklaşan ölüm korkusuyla hesap verememe dürtüsü. Sonuçta kendini aklamak için, 'Onlar suçluydu ama' der. Peki, Anadolu ve karşı kıyıda yaşayan halkların suçu neydi de kopanldılar kök saldıkları yerlerden? Sevdiklerinin suretlerine, neden bir fotoğraf mahkûmiyeti verildi?

Parantez içinde yazmak gerekir ise (olduğu yerde yabancı, geldiği yerde yabancı).

İki vasiyet aktaralım parantezi açma adına. Mübadele olgusunun ruhunu algılama niyetine olmaz ise olmaz bir kitaptan, Kemal Yalçın'ın kaleme aldığı, 'Emanet Çeyiz'den...

Karşılıklı yer değiştirmeden payına Anadolu düşen ve yaşamının geri kalanını, Denizli'nin Honaz İlçesi'nde geçiren Sabiha Yavuz'a sorulur: "Yunanistan'a gidiyorum. Sizin köye de uğrayacağım. Köylülerinize bir şey diyecek misin?"

"Bre, Kemal. Vraşto'da bizim evimiz vardı. Evimizin penceresi vardı. Penceresinde çiçeklerimiz olurdu. Söyle şimdi kalanlara, çiçeklerimizi kurutmasınlar, sulasınlar".

Yunanistan'a göçen, Sinop Ayancıklı Yorgo da nice yıl geçirmiştir yer değiştirmenin ardından. Benzer soru ona da yöneltilir: "Türkiye'ye gidiyorum. Türklere diyeceğin bir şey var mı?"

---

nin Anısına", Radikal, 31 Ocak 2003, s.4; Celal Başlangıç, "Azınlık Olmak Çok Zor!", Radikal, 12 Aralık 2005, s.7; Mehmet Ali Gökaçtı, "Kayıp Geçmişin Peşinde", Radikal Kitap, No:249, 23 Aralık 2005, s.14-15; Oral Çalışlar, "Mübadele Belgeselinin Öyküsü", Cumhuriyet, 12 Ocak 2004, s.4; Ümran Kartal, "Göçün Çok Daha Ötesi", Radikal Kitap, No:47, 9 Ocak 2004, s.16; Sibel Doğan, "Göç Çağının Bahtsız Çocukları", Radikal Kitap, No:220, 3 Haziran 2005, s.10; Selim Efe Erdem, "Selanik'te Barış Zamanı", Radikal Cumartesi, 18 Haziran 2005, s.11; Güneri Civaoğlu, "AKP ve Azınlıklar", Milliyet, 24 Mart 2007, s.23.

"Bak şu bahçenin güzelliğine. Bu bahçede vişne, şeftali, armut çeşit çeşit çiçek var. Bu bahçede sadece vişne olsaydı bu kadar güzel olur muydu? İşte budur sözüm, tek meyveli bahçe olmaz".

Evet, 'Macır' derler Ege'nin çoğu yerinde mübadele göçmenlerine. Yaşadıkları mahallenin adı 'göçmen mahallesi' olur çoğu yerde. Kız istendiyse göçmen mahallesinden, 'macırlar'dan denir, çarşıda pazarda 'macının oğlan' diye seslenirler.

Bununla da bitmez, Midillili Ayvalıklılar, Ayvalıklı Midillililer olduğunu biliriz. Alaçatılı Giritlileri duyar, Giritli Alaçatılıları tanırız...[103]

Bu nedenle 'Mübadillik' bir iç içe geçmişliğin gerçek çokkültürcülüğü; yani 'millilik' dayatmalarının diyalektik inkârıdır...

Tıpkı Elias Petropoulos'un Ege'nin öteki yakasına dair anlattıklarındaki üzere: "Türk-Yunan düşmanlığı yapay. Halkı sürekli kışkırtıyorlar, ben Türkleri severim. Kitaplarımda binlerce kez Osmanlı kültürünün büyük bir kültür olduğunu yazdığım için bana zaman zaman 'haki' zaman zaman 'Türk' dediler. Selanik hakkında bir kitap yayınladım. Arşivlerdeki fotoğraflardan, Selanik'in Yunanlılarca işgalinden sonra yıkılan tüm yapıtların eski hâllerini bulup çıkardım ortaya, 'işgal' sözcüğünüze dikkatinizi çekerim. Diğer tüm Yunan yazarları, Selanik'in Yunan eline geçmesini 'Kurtuluş' olarak nitelerler. 'Kurtuluş' kavramına karşı, şu soruyu soruyordum hep: Kim kurtarmış Selanik'i, kimden kurtarmış? 60 nefis minareyi yıktı Yunanlılar. 50 hektarlık bir mezarlığı talan ettiler. Bütün bu fotoğraflar bugün Fransız Milli Kütüphanesi'ndedir.

Mübadele ile Anadolu'dan gelenlere Yunanistan'da kin ve nefretle yaklaşıldı 'Turkospoli' dendi onlara, yani Türk dölleri. 'Sığınmacılar' diyorduk onlara. Yunanlılardan çok daha uygardılar. Yunanlılara yemek pişirmesini ve yemesini öğrettiler. Döner kebap, cacık, pilaki, imam bayıldı, sucuk, manca, baklava, kahve her şey onlarla geldi Yunanistan'a. Anadolu'dan gelen kadınlar cesur, özgür ve şıktılar. Yunanlı kadınlar güzel giyinmesini onlardan öğrendiler. Çok temiz, çok iyi insanlardı. Anadolu Rumları demokrat ve ilericiydiler. Yunanlılar nefret etti onlardan.

Çocukluğum Selanik'te geçti. Yahudi bir kentti Selanik.

İspanyolca konuşulurdu Selanik'te. Bayırlarda Türk mahalleleri vardı. Sırplar, Arnavutlar otururlardı, insanların giyim ve gelenek farkları dikkatimi çekerdi hep. Yunan 'işgali'nden sonra babam, bir Türk evi satın aldı. Benim için masal gibi bir evdi bu. Sonra sığınmacılar geldi; evimizin çevresine Anadolu'dan gelen yaşlı-genç, şalvarlı Rum kadınları yerleşti. Çoğu yalnızdı. Kocalarını, çocuklarını yitirmişlerdi savaşta. Onlara 'Bayan', yani 'Nitkiriya' denmez, 'Anıya' denirdi. Teyze gibi bir şey.

---

[103] Ozan Yayman, "Benim Giritli Limon Ağacım Seni Nerelere Dikeyim", Cumhuriyet Hafta Sonu, 27 Ocak 2007, s.6.

'Kale anıya?' diye sorardım onlara: içeri gelebilir miyim? Türkçe olarak, 'Yavrum', 'ciğerim' derlerdi bana, 'Gel içeri'. Meyve verirlerdi. Okulda, Türklerin Rumları katlettiği, öldürdüğü, kazığa geçirdiği öğretiliyordu tabii ki. 'Anıya'lanına sorardım; 'Türkler sizi katletti mi?' Yumuşak bir sesle, 'Yok be ciğerim' derlerdi, 'Türkler çok iyi insanlardır. Katliam falan olmadı'. Okulda öğretilenle, göçmenlerin söyledikleri kafamı karıştırıyordu. Sonuçta yalanları anladım, yalanların hükümetler ve kilise tarafından söylendiğini de..."[104]

6) MESELA VARLIK VERGİSİ!

"İki ray gibiyiz
bir tren yolunun
yakın olması
neyi değiştirir
son istasyonun."[105]

Varlık Vergisi neydi? Bunun yanıtını, Nadir Nadi[106] şöyle veriyor: "Saraçoğlu Hükümeti 1942 yılı sonunda Varlık Vergisi diye andığımız ünlü kanunu TBMM'den çıkardı. Bu kanunun biri resmi, biri özel iki gerekçesi vardı. Resmi gerekçe devlet masraflarına vatandaşların varlıkları oranında katılmalarını sağlamaktı. Oysa yüksek sesle anlatılan özel gerekçeye göre bu kanun, piyasayı azınlık unsurlarından kurtarıp Türklere açmak gibi ikinci bir amaç taşıyordu. Kanunun uygulanış şekli yazık ki ikinci gerekçeyi doğrulamaktan öteye, ne hak, ne hukuk, ne sosyal adalet, hatta ne de ırkçılık ilkeleri ile bağdaşmayacak derecede keyfi, totaliter bir zihniyeti açığa vurmuş oldu. Milletçe büyük zarara uğramıştık, bu büyük zararımız da Atatürk'ün önderliği altında kurmaya çalıştığımız hukuk devleti ilkelerine bir tekme savurmuş olmamızdan ileri geliyordu. (...) Değer mi idi bu? (...) Azınlıklar arasında hayatını günü gününe kazanan berber çırağı, tornacı, kalfa, terzi gibi işçiler de vardı. Hatta bunların sayısı varlıklıların sayısını kat kat aşıyordu. Bunları toptan (...) vergiye bağlayan hükümet, tarlasında yarıcı çalıştıran toprak ağalarına, tekstil fabrikası işleten Adanalı zenginlere, devlete iş gören komisyonculara, müteahhitlere hemen hiç dokunmadı".

Evet, Varlık Vergisi buydu. Hukuk devleti ilkeleriyle örtüşmeyen, antidemokratik bir vergi olarak tarihe geçti, ansiklopedilere geçti, azınlıkların belleklerinde yer etti.[107]

---

[104] Elias Petropoulos, akt. Minc G. Saulnier, Milliyet, 3 Ocak 1997.
[105] Sunay Akın.
[106] "Perde Aralığından", Cumhuriyet Yay.
[107] Yervant Özuzun, "Ayrımcı Uygulamalar ve Sonuçları", Radikal İki, 17 Kasım 2002, s.4.

Varlık Vergisi, 12 Kasım 1942'de yürürlüğe girmişti. O yılları şöyle bir hatırlayalım. 2. Dünya Savaşı yıllarıydı. Hükümet, herkesten varlıkları oranında ek vergi alacaktı. Ancak vergideki asıl amacın azınlıkları hedeflediği söyleniyordu. Azınlıklar kaygılıydılar. Böyle şey olamaz diyemiyorlardı. Dünyanın ve Türkiye'nin şartları buna uygundu. İş başında Nazi Almanyası'ndan esen rüzgârlarla barışık, üstelik onlarla dost bir hükümet vardı. Dahası, (1941'de yalnızca) gayrimüslim erkekler güya, askerlik adı altında toplanmış Anadolu'da çalışma kamplarına gönderilmişlerdi.

Varlık Vergisi yasası oylamasından önce, Başbakan (Saraçoğlu) verginin amacını açıklamıştı. Söylenenler doğruydu. Yasanın asıl hedefi azınlıklardı. İşyerlerinin ve mal varlıklarının el değiştirmesi sağlanacaktı. Açıkçası, amaç ekonominin Türkleştirilmesiydi. Yasa oy birliğiyle kabul edildi. Vergiyi eleştiren olmamıştı. Basın da siyasi rüzgâra kapılmış, destek vermişti.

Varlık Vergisi'nin 'gizli amacı' uygulamanın başlamasıyla belli oldu. Yasaya göre, her ilde vali başkanlığında takdir komisyonları oluşturuldu. Mükelleflerin din, mezhep, soy ve kökenleri dikkate alınarak ayrı ayrı kodlanıp cetveller oluşturuldu. Müslümanlar (M), gayrimüslimler (G), ecnebiler/yabancılar (E), dönmeler (D) gruplarına ayrıldılar. Takdir komisyonlarının kararları, vergiciliğin temel prensiplerinden uzak, alabildiğine keyfi ve verginin gizli amacına uygundu. Vergiye itiraz yoktu, kararlar kesindi, yargıya kapalıydı. Kiliseler, okullar, hastaneler, hayır kurumları bile vergilendirilmişti. Kısacası, ırkçı, ayırımcı, farklıya farklı uygulanan bir vergiydi. Vergilerin 15 gün içerisinde ödenmesi gerekiyordu. Gecikme faiziyle ikinci 15 günde de ödenmemişse mükelleflerin tüm mal varlıkları, icra yoluyla satılıp borca mahsup ediliyordu. Buna rağmen borçları ödenemeyenlerin binlercesi toplama/çalışma kamplarına gönderildi. Kampların en ünlüsü Aşkale'ydi. Kamplara gönderilenlerin tamamının gayrimüslimler olduğunu da söylemek isterim.

Varlık Vergisi yasasında (1943'te) yapılan değişiklikle mükelleflere borçlarının kalanını ailelerinin yanında çalışarak ödemeleri koşulu getirildi. 15.3.1944 tarihinde de sona erdi. Zaten artık devamına gerek yoktu, istenilen olmuş, amaca ulaşılmıştı. Azınlıklar işlerini büyük oranda devretmişlerdi.

Dönemin İstanbul Defterdarı Faik Ökte; 'Varlık Vergisi Faciası' ismiyle yayımlanan anılarında şunları yazıyor. "Varlık Vergisi, Cumhuriyet tarihinin yüz kızartan bir sayfasıdır... Varlık Vergisi'nde şoven milliyetçiliğin, ırkçılığın damgası vardır... Yan yana iki dükkânda çalışan, aynı kirayı veren, aynı işi yapan Müslim ve gayrimüslim iki vatandaşa tahakkuk ettiğimiz vergilerin arasındaki ölçüsüz fark verginin ilanı günü foyamızı meydana vurmuştu... Bu dö-

nemde asıl üzerinde durulacak nokta; Varlık Vergisi'nin harp dolayısıyla zaten sarsıntılara maruz kalan ekonomimizi deprem gibi sarsmasıdır... Fabrikaları imalathaneleri durdurarak, ticarethaneleri kapatarak... Ya da bu işlerden anlamayanların ellerine geçirterek, güven ve emniyet havasını allak bullak ederek, bu düzeni bizzat devlet altüst etmiştir. Devletin vakar ve haysiyetine vurulan bu darbe dolayısıyla başta Başbakan olmak üzere hepimizin toptan yüce divana sevk edilmeyişimize hâlâ hayret ederim". İstanbul Defterdarı Faik Ökte bunları yazıyor.

Varlık Vergisi'nden önce gayrimüslimlerin iş yaşamlarını etkileyen başka bir uygulama daha vardı. 1941 yılının Mayıs ayından itibaren, 20-25 yaşından 45-50 yaşına kadar babadan oğula tüm gayrimüslimleri ani bir kararla 'nafıa askerliği' ya da 'amele taburları' denen, sözde askere aldılar. İşyerlerinden, evlerinden, sokaklardan yakaladıklarını, kamplarda topladılar. Kahverengi elbiseler giydirilip, Anadolu'nun her tarafına yol yapımı, tünel açma gibi işler için yollandılar.[108]

Tüm bu olup bitenler konusunda 1940'larda Kazım Karabekir şöyle diyordu: "Türk kanını emen azınlıklar, bu tehlikeli unsurlar Anadolu'nun münasip yerlerine atılmalıdır. Onlardan boş kalacak kâgir binalara, Türk unsuru oturmalıdır".

Hitler ünlü Kavgam adlı kitabında Almanya ve Avusturya'daki Yahudiler için şöyle diyordu: "Para işleri ve ticaret tamamen onun tekeline geçer: fazla faiz istemesi ve tefeciliği de mukavemet görmeye başlar. Onun tabii hayasızlığı gittikçe artar ve serveti kıskançlığa sebep olur. Yahudi'nin tahrik ettiği antipati açık nefret hâlini alır. Böylece ev sahibi ile misafir arasında bir uçurum açılmış olur".

Türk egemenleri de, tıpkı Alman büyük sermaye sınıfı gibi kıskançlıktan bir türlü kurtulmamıştı. Bütün mesele bu kıskançlığa bütün halkı ortak etmekti. Bu da her zamanki gibi büyük 'milliyetçilik' söylentileriyle gerçekleşecekti. Bir yandan da sol ve 'halkçı' bir jargonla, aşırı kazanç vergilendirilmeliydi. Gittikçe huzursuzluğa neden olan ekonomik krizin sorumluları gayrimüslimlerdi. O hâlde, vurgunculuk devlet eliyle durdurulmalıydı.

İlk aşamada, gayrimüslimlere ve aşırı kazancın vergilendirilmesine yönelik kampanya hızla geliştirildi. Basın bu operasyonda kendi rolünü aldı. Örneğin Ahmet Emin Yalman, kimlerin vergilendirilmesi gerektiğini açık açık söylüyordu: "Azınlıklara mensup bir kesim tüccar bahşiş vermeyi daha iyi bildikleri

[108] Yervant Özuzun, "Tamam Azınlık Biziz!", Radikal İki, 14 Kasım 2004, s.4.

için... bir nevi kapitülasyonlara sahip bulunuyorlar. Azınlıkların kanun harici muamele görmesi ve vergi kaçırabilmesi devam ederse, Türk milletinin harici kapitülasyonları kaldırmak için sarf ettiği emekler, döktüğü kanlar heba olur".

Dökülen kanlar heba olmadı ve Şükrü Saraçoğlu'nun 'vatansever' çalışmaları sonucu Varlık Vergisi Kanunu 11 Kasım 1942'de oy birliğiyle kabul edildi.

Rıdvan Akar, Aşkale Yolcuları adlı kitabında Gad Franko isimli bir avukattan bahseder. Gad Franko, aynı zamanda Şükrü Saraçoğlu'nun da hocasıdır. Akar, Franko'dan 420 bin lira Varlık Vergisi istenince parası olmadığı için Karaköy'deki mülkünü satışa çıkardığını, ancak 15 günlük sürede satış yapamadığı için, mallarının haczedildiğini ve 62 yaşında Aşkale'ye gönderildiğini anlatır. Franko'nun Saracoğulu'na gönderdiği mesaj anlamlıdır: "Saraçoğlu'na söyleyiniz, devlet vatandaşının her şeyini, hatta canını isteyebilir, ama olmayan bir şeyi isteyemez".

Saraçoğlu ise Hitler gibi konuşuyordu: "Bu memleket tarafından gösterilen misafirperverlikten faydalanarak zengin oldukları hâlde, bu nazik anda vazifelerini yapmaktan kaçacak kimseler hakkında bu kanun bütün şiddetiyle tatbik edilecektir".

Tatbik edildi de. Binlerce insan çalışma kamplarına gönderildi. Aşkale'ye gönderilen insanların sayısı hakkında hâlâ net bir veri yok. Kimi kaynaklar on binin üstünde, kimileri sekiz bin civarında rakamlar veriyorlar. Sayısı ne olursa, yarattığı psikolojik etki, Türk sermaye güçlerini değil, azınlıkları bir bütün çökertti. Aşkale'ye hiçbir Müslüman gönderilmedi. Bu nedenle, azınlıklarla doldurulan trenler, tüm gayrimüslimlerde büyük bir ölüm psikozu yarattı. Aynı yıllarda Yahudiler, Türk egemenleriyle sıkı fıkı arkadaş olan Almanya tarafından aynı trenlerle fırınlara ve gaz odalarına sürülüyorlardı.

Trene her yaştan insan bindirilmişti, bu nedenle, kamplardan hastalık ve yaşlılık nedeniyle ölüm haberleri geliyordu.

Büyük Türk milletinin inşası devam ediyordu. CHP'li Recep Peker, bu inşanın ideolojik yaklaşımını şöyle ortaya koyuyordu: "Bugünkü Türk milleti siyasi ve içtimai camiası içinde kendilerine Kürtlük, Çerkezlik ve hatta Lazlık ve Pomaklık gibi fikirler telkin edilmiş olan vatandaşlarımızı Kendimizden sayabiliriz... Bu yanlış telakkileri hulusla ve samimiyetle düzeltmek vazifemizdir".

Müslüman olan etnik kimlikler Türkleştiriliyor, diğerleri ise dışlanıyor ya da yok ediliyordu.

Asıl acıklı olanın, cılız sesler hariç, bu uygulamaya yönelik ciddi bir tepki gelişmemesiydi. Kuvva-ı Milliye ruhu, buna izin vermiyordu. Örneğin Şevket Süreyya Aydemir, Varlık Vergisini savunurken, bunun Türklerin asırlardır dö-

külen kanlarına karşılık olduğunu, bu vergiye 'kan vergisi' demenin daha isabetli olacağını söylüyordu.

Bir yandan varlık vergisi, bir yandan Aşkale, bir yandan Orta Anadolu'daki diğer çalışma kampları, bir yandan basında hâkim olan ırkçı ve milliyetçi söylemler, Ermenileri, Yahudileri, Rumları, Süryanileri hangi duygulara sürükledi. Bunu anlayabilmek çok zor değil. Hrant Dink, Diyarbakır'daki bir sempozyumda, "Kendimi yıllarca bir hamamböceği gibi hissettim" demişti...[109]

Toparlarsak: Amele taburlarına 1942 Temmuz'unda son verildi. Birkaç ay sonraki Varlık Vergisi ise, amele taburlarından geri dönenleri bekleyen acı bir sürprizdi. Aynı amaçlı politikaların 1942 uygulamasıydı. Biliyorsunuz bu politikalar daha sonra 1955 6-7 Eylül Olayları ve 1964 sürgünleriyle devam edecekti...

Yani Varlık Vergisi'nden 13 yıl sonraki 6/7 Eylül Olayları ve 1964 göç uygulaması, demokrasi anlayışının da azınlıklara yönelik politikaların da hâlâ değişmediğini gösteriyordu. Sonuç, azınlıkların ülkeleriyle olan bağlarının zedelenmesine, kopmasına neden oldu. Beraberinde göçleri getirdi...

7) MESELA 6-7 EYLÜL 1955!

"Gerçek deneyim, yaşanılarak elde edilendir."[110]

Eski TKP üyesi Sarkis Çerkezyan'ın, "6-7 Eylül devlet tarafından düzenlenmiş bir provokasyondu"[111] dediği talan harekâtı; sermayenin Türkleştirilmesi yolundaki bir devlet operasyonuydu...

Örneğin, 6-7 Eylül 1955 olayları sırasında Yunanistan'ın İstanbul Konsolosu olan emekli büyükelçi Viron Teodoropulos'a göre, dönemin Başbakanı Adnan Menderes, o günlerde kendisini ziyaret eden Fener Patrikhanesi'nden bir heyete, olayların beş yıl öncesinden planlandığını söylemişti.[112]

Dilek Güven'in anlattığı üzere, "6-7 Eylül olayları iktidardaki Demokrat Partisi, Milli Emniyet Hizmetleri (MAH), öğrenci/gençlik dernekleri, sendikalar ve Kıbrıs Türk'tür Cemiyeti'nin (KTC) işbirliğiyle organize edilmiştir. Görünürde öğrenci dernekleri tarafından resmi olarak Ağustos 1954'te kurulan KTC'nin amacı, Kıbrıs konusunda Türkiye'nin pozisyonunu desteklemek ve kamuoyu yaratmaktır.

---

[109] Pınar Selek, "Varlık Vergisi ya da Kan Vergisi...", Ülkede Özgür Gündem, 6 Nisan 2005, s.8.
[110] John Keats.
[111] Y. Genç-T. Kaymar, "Çerkezyan: Canımızı Aldılar Malımızı Yağma Ettiler", Ülkede Özgür Gündem, 7 Eylül 2006, s.4.
[112] "Atina: 6-7 Eylül Planı Beş Yıllık", Radikal, 7 Eylül 2005, s.5.

Fakat aslında Londra'daki Türk büyükelçiliğinin telkiniyle hükümet tarafından kurulmuş olan bu derneğin yönetiminde şu adlar görülür: Hikmet Bil (Hürriyet gazetesi yazıişleri müdürü ve avukat), Hüsamettin Canöztürk (Milli Talebe Federasyonu Başkanı), Orhan Birgit (gazeteci), Ziya Somer (öğrenci) ve gazeteci olduğunu öne süren Kamil Önal. Dernek, kuruluşundan itibaren hükümetle yakın işbirliği içinde olmuştur. Örneğin Hikmet Bil, Menderes ve Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü'ye 1952 Atina gezisinde -Menderes'in özel isteğiyle- refakat eder.

Her ne kadar Bil, derneğin halktan bağış toplayarak 'Kıbrıs davası' için hükümete teslim ettiğini öne sürse de, aslında tersine devletin desteği söz konusudur; KTC'ye kuruluş yılında 350 bin TL, daha sonra da her sene 200 bin TL ödenir. Sadece gazeteci değil, aynı zamanda MAH üyesi olan bir diğer idare heyeti üyesi Kamil Önal ise KTC'den önce, Ermeni ve Kürtlerin aktivitelerini gözlemlemek üzere Suriye'de görev almıştır. KTC, aynı zamanda öğrenci ve gençlik dernekleriyle de yakın ilişki içindedir. Örneğin Türkiye Milli Talebe Federasyonu Başkanı Hüsamettin Canöztürk, KTC'nin idare heyetindedir ve dernekte öğrenci sayısı bir hayli yüksektir.

KTC'nin diğer bir ayağını teşkil eden sendikalar da o dönemde hükümet tarafından finanse edilen ve ideolojileri devlet tarafından belirlenen örgütlerdir. KTC ile sendikalar arasındaki işbirliği, KTC şube başkanlarıyla sendika başkanlarını aynı kişilerin teşkil etmesine kadar gidebilmektedir. Tekstil Örme Sanayii İşçileri Sendikası Başkanı Bahir Ersoy, hem Türkiye Milli Gençlik Teşkilâtı'nın (TMGT) başkanı, hem de KTC'nin kuruluş üyesidir. KTC Paşabahçe şubesinin idare meclisi de Paşabahçe Cam ve Şişe Sanayii İşçileri Sendikası'nın idare heyetince oluşturulmuştur. Motorlu Taşıt İşçileri Sendikası İdare Meclisi Üyesi Fethi Çelik, aynı zamanda KTC'nin Karagümrük şubesi idare meclisine, Su İşçileri Sendikası üyesi Kemal Nadi, Fatih şubesi idare meclisine üyedir".[113]

Rahmi Koç'un, "6-7 Eylül olayları yaşandı. Türk doğumlu gayrimüslimleri korkuttuk ve kaçırdık. Bu memleketin, İstanbul'un cilası gitti"[114] diye betimlediği "Olayların büyüklüğü, asıl 8 Eylül sabahı fark edildi. Hükümet, yakalanan suçlu sayısını 2.057 olarak açıkladı, ama bunların bir kısmı hakkında kanıt yoktu.[115] Bir süre sonra salıverildiler. Asıl suçlular ise, zaten ortadan kaybolmuşlardı".[116]

---

[113] Dilek Güven, "6-7 Eylül Olayları (2): Yunan Basını: Sorumlu İngiltere", Radikal, 7 Eylül 2005, s.4.

[114] Rahmi Koç, "AB Rotası Değişmemeli", Milliyet, 13 Şubat 2007, s.13.

[115] Aziz Nesin, Hasan İzzettin Dinamo, Dr. Müeyyet, Can Boratav, Dr. Hulusi Dosdoğru, Dr. Nihat Sargın, Kemal Tahir, Asım Bezirci, Faik Muzaffer Arnaç, Aslan Kaynardağ, İlhan Berktay gibi çok sayıda

6-7 Eylül 1955 tarihinde başlatılan saldırılara Kıbrıs'ta Rum-Türk çatışmasının bahane edildi. Mustafa Kemal'in Selanik'teki evine bomba atıldığı haberiyle provokasyonun yaratıldığı olaylar da 16 Rum, bir Ermeni yaşamını yitirirken, 32 kişi ağır yaralandı, 4.348 işyeri, 110 otel, 23 okul, 21 fabrika, 73 kilise ve mezarlık ile 1.000'e yakın ev tahrip edildi. Devletin açıkladığı ekonomik zarar ise 69,5 milyon. Eski MGK Genel Sekreteri Sabri Yırmibeşoğlu'nun gazeteci Fatih Güllapoğlu ile yaptığı bir röportajda, "6-7 Eylül olayları Özel Harp Dairesi işiydi. Ve muhteşem bir örgütlenmeydi. Amacına da ulaştı" dediği olayları yaşayanlar, o günlerin acı izlerini hâlâ atlatamadı...

8) RESMİ VERİLERDE AZINLIK(LAR)

"Vurun ulan vurun /Ben kolay ölmem..."[117]

Ve geldik bugüne; hani 'ikinci tür milliyetçilik'[118] kapsamında sunularak ötekileştirilen ve DYP Genel Başkanı Mehmet Ağar'ın, "Ben Diyarbakır'ı vermeye değil, Musul'u almaya çalışıyorum" dediği[119] 'Kürt Meselesi'ne![120]

---

solcu olarak bilinen sanatçı, yazar gözaltına alındı. Daha sonra İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davada, sanıklar "delil yetersizliğinden" beraat ettiler (Hatice Tuncer, "Olaylar DP'nin Kışkırtmasıydı", Cumhuriyet, 6 Eylül 2005, s.9).

[116] Altan Öymen, "Bu Olay Unutulmamalı", Radikal, 7 Eylül 2006, s.9.

[117] Ahmed Arif.

[118] J. Leca, Uluslar ve Milliyetçilik, çev. Siren İdemen, Metis Yay.

[119] Ağar, tartışılan ilk açıklamasını Ekim 2006'da çıktığı Güneydoğu gezisinde yaptı. PKK'lılara yönelik olarak "Dağda silahla gezeceğine, düz ovada siyaset yapsın" diyen Ağar, hükümete bu konuda destek olacaklarını söyledi ("Ağar'ı Tutabilene Aşkolsun!", Radikal, 14 Mart 2007, s.7).

[120] Bkz. "Kürt Sorununda Gelinen Son Durum", Odak Dergisi, 20 Mart 2007, s.3; Fikret Bila, "Kürt Sorununun Algılanması", Milliyet, 25 Mart 2007, s.16; "İran'da PKK Üzerinden CIA Operasyonu", Yeni Çağ, 26 Şubat 2007, s.11; Taha Akyol, "PKK Hareketi ve Demokrasi", Milliyet, 10 Mart 2007, s.17; "Koordinatör Başer: Kürt Sorunu Yok, Kötü Niyet Var", Evrensel, 10 Mart 20007, s.6; Ali Koçak, "Kuzey Irak'a Bakmak", Birgün, 18 Şubat 2007, s.15; "ABD: Kuzey Irak'a Askeri Harekât Olmaz", Birgün, 14 Mart 2007, s.9; "Barzani: Bağımsız Kürdistan'a Alışın", Devrimci Demokrasi, No:107, 1-16 Mart 2007, s.2; "Mehdi Zana: Leyla Zana, DTP'yi Demokrat Bulmuyor", Milliyet, 16 Mart 2007, s.14; Hikmet Çetinkaya, "Büyük Kürdistan Projesi", Cumhuriyet, 28 Mart 2007, s.5; Muhammed Nureddin, "Kürt Oku Yaydan Çıktı", Şark, 4 Mart 2007; "Barzani Ankara'yı Tehdit Etti", Cumhuriyet, 4 Şubat 2007, s.11; "Kubad Talabani: ABD Kürt Bölgesini Korumalı", Cumhuriyet, 1 Şubat 2007, s.10; Muhammed Nureddin, "Öcalan Kürt Sorununu Çözme Fırsatı", Şark, 11 Mart 2007; "ABD'li Senatör Kürtleri Uyardı", Cumhuriyet, 6 Mart 2007, s.11; "Kuzey Irak'a NATO Gelsin", Cumhuriyet, 8 Şubat 2007, s.11; Yasemin Çongar, "Talabani'ye Davet Gelse Harika Olur", Milliyet, 3 Şubat 2007, s.11; Muhammed Nureddin, "Kürt Sorunu Böyle Çözülmez", Haliç, 25 Şubat 2007; Hilal Köylü, "Irak'la Kriz 'Şimdilik' Bitti, Anahtar Talabani'de", Radikal, 3 Şubat 2007, s.15; Faruk Hacı Mustafa, "Türkiye Kerkük'e Karışmasın", Hayat, 7 Şubat 2007; Bahadır Selim Dilek, "Kürt Gruplardan Petrol Pazarlığı", Cumhuriyet, 2 Kasım 2006, s.8; Hilal Köylü "Ralston, PKK'ya Karşı 'Kürtlerle Diyalog' İstedi", Radikal, 31 Ocak 2007, s.9; Bahadır Selim Dilek, "İhbarcı Mesud Barzani", Cumhuriyet, 11 Mart 2007, s.9; Tevfik el Medeni, "Kuzey Iraklı Kürtler Diken Üstünde", Haliç, 25 Şubat

Bu soru(n) giderek ağırlaşırken; geleceğin belirleneceği ekseni oluşturuyor; hem Anadolu'da hem de Ortadoğu'da...

Artık şunun görülmesi gerek; 'Tekpare bir Türkiye imkânsızlaştı'![121]

Klasik T.'C' yurttaşı tanımları ve pratiği giderek hükümsüzleşiyor...

Hayır; şu tür bir ele alışın/sunuşun bir geleceği yok: "Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlığı hukuki bir kimliktir. Anayasanın 3. maddesi 'Türkiye devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir' diyor. Anayasanın 66. maddesin ise 'Türk devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür' ibaresi yer alıyor. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer 1 Ocak 2006 tarihli 'yeni yıl' mesajında, anayasamızda yer alan bu ilkeler ışığında şöyle diyorlar: 'Kurucu öğe olarak, tek devlet, tek ülke ve tek ulus söz konusudur; bu öğelerden ve tek dil, tek bayrak ülküsünden vazgeçilemez'. Sezer ayrıca Atatürk'ün 'Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türkiye halkına Türk ulusu denir' gerçeğini de hatırlatıyor. Burada sözü edilen Türk milleti, Türk ulusu anlayışı ırka, dine, etnik kökene dayalı bir millet, bir ulus anlayışı değildir. Atatürk 'Ne mutlu Türküm diyene' demiştir. 'Ne mutlu Türk olana' dememiştir. Bu ırkçılıktan uzak, birleştirici, bütünleştirici, çağdaş ulusal kimlik bilinci anlayışıdır".[122]

'Türk ve Türklük Nedir'in anketlerde araştırma konusu olduğu 2000'lerin Türkiye'sinde resmi verilere ve sunuya göre; KONDA'nın Tarhan Erdem yönetiminde Milliyet için 47.958 kişi ile yüz yüze görüşerek yaptığı toplumsal yapı araştırmasına göre, 72 milyon 975 olan toplam nüfusun içinde etnik açıdan 'Türk' olanların sayısı 55 milyon 484 bin olarak saptandı!

Kendisini 'Kürt' ve 'Zaza' olarak tanımlayan yetişkinlerin toplam nüfusa oranı %13,4 düzeyinde tespit edildi. Ancak 18 yaş altındaki nüfusun eklenmesiyle %15,68'e çıkan bu oran 11 milyon 445 bin kişiye denk düşüyor. Üçte ikisi doğu bölgelerinde yaşayan Kürt-Zazaların ülkenin her bölgesinde varlıkları gözleniyor. İstanbul'daki Kürt-Zaza nüfusunun 1 milyon 571 bin olarak görülmesi toplumun etnik açıdan birbirine ne kadar karıştığının önemli bir göstergesi olarak dikkat çekiyor.

2007; Heysem El Sadık, "Iraklı Kürtlerin Ayrılıkçı Eğilimi İran'ı da Kızdırıyor", Vatan, 27 Şubat 2007; "Ateşkesi Barzani Ayarladı", Cumhuriyet, 16 Mart 2007, s.6; Sami Şuruş, "Kuzey Irak'la Sürtüşme Akıldışı", Hayat, 11 Mart 2007; "Erdoğan, Talabani'yle Görüştü", Cumhuriyet, 29 Mart 2007, s.10; Brendan O'Leary, "ABD, Kürtleri Kandırıyor", Los Angeles Times, 29 Şubat 2004; Ahmed Ömer Ebi, "Iraklı Kürt Liderler Yanlış Yolda", Beyan, 26 Aralık 2003; "Iraklı Kürtlere Dikkat", The New York Times, 9 Ocak 2004; "Kerkük Kürtlerin Malı Değil", Wall Street Journal, 13 Ocak 2004; William Safire, "Kürtleri ABD Caydırmalı", The New York Times, 14 Ocak 2004.

[121] Yunus Sözen, "Avrupa Birliği Sürecinde Kemalizm", Radikal İki, 4 Şubat 2007, s.8.

[122] Suna Kili, "Ulusçuluk", Cumhuriyet, 14 Şubat 2007, s.2.

'Kürdüm' diyenler kimliklerini tanımlarken Türklerden daha çok etnik kökenlerini önemsiyorlar.

Eğitim ve sosyal güvenlik olanaklarından daha yoksun ve daha yoksul olan Kürtlerde hane halkı sayısı ise diğer gruplara göre daha kalabalık.

Gerçek kimliğini ifade etmeyerek 'TC vatandaşıyım' diyenler, anadil verileri gibi bulgularla ayıklandıktan sonra, kendisini gerçekten hiçbir etnik kimliğe bağlı hissetmeyenlerin oranı %3,8 düzeyinde çıkıyor.[123]

Etnik Kökene Göre Nüfus	
Kimlikler	Konda Tarafından Hesaplanmış Nüfus (1.000)
Türk	55.500
Türk Kökenliler	2.025
Kafkas Kökenliler	210
Balkan Kökenliler	180
Kürt-Zaza	11.450
Arap	600
Gayrimüslim	80
Roman	30
Genel Tanımlayanlar	2.900
Toplam	72.975

Anadil ve Günlük Kullanımı (deneklerin beyanlarına göre)		
Anadil	Anadili Bu Dil Olanlar (%)	Günlük Dili Bu Dil Olanlar (%)
Türkçe	84,54	87,46
Kürtçe	11,19	9,76
Zazaca	1,01	0,81
Arapça	1,38	1,05
Ermenice	0,07	0,02
Rumca	0,06	0,04
İbranice	0,01	0,00
Balkan	0,23	0,13
Kafkas	0,07	0,03
Lazca	0,12	0,07
Çerkezce	0,11	0,08
Türk Diller	0,28	0,34
Kıptice	0,01	0,00
Batı Avrupa	0,03	0,03
Diğer	0,12	0,17
Toplam	100,00	100,00

Her neyse burada durup, şunun altını özenle çizelim:

[123] "Toplum Artık Konuşmaya Başladı", Milliyet, 25 Mart 2007, s.12.

KONDA ve benzeri araştırma/anket/istatistikler sonuçları itibariyle ciddiye alınamazlar...

Bernard Shaw'ın deyişiyle, "Üç türlü yalan vardır: Yalan, kuyruklu yalan ve istatistik[ler/ anketler]".

Ancak bunu unutmadan, artık resmi ideoloji açısından bu tür yalanlara başvurulmasını da önemli bir dışavurum olarak ele almak yanlısıyız...

Bir kez daha altını çizerek ekleyelim: "Türkiye Türklerindir anlayışı bu ülkede yaşayan insanları kardeş yap(a)maz...

Geçenlerde bir haberlerde, Erzurum Belediyesi'nin düzenlemiş olduğu bir organizasyonda kurtuluş savaşının canlandırılmasıyla ilgili bir haber vardı. Daha doğrusu, canlandırma için Ermeni tarafını bulsalar olay tamam olacak. Ancak, belediye görevlilerinden kimse Ermeni olmak istememiş. Bunun üzerine Belediye Başkanı akıllılık etmiş ve Ermeni olana 20 milyon vereceklerini söylemiş. Eee tabii, para olunca Ermeni olmak isteyen de çıkmış. Bu durumda Erzurumluların Ermeni olmak istememesi mi, yoksa parayla Ermeni olmaları mı acı! İkisi de birbirinden acı olan durumlar. Birincisi, azınlığa duyulan bir fobi; ikincisi ise, insanların nefretini sağduyunun değil de paranın çözebilmiş olması.

Türkiye'nin batısında olan insanlar doğuyla ilgili her gün ahkâm kesiyorlar. Savaşla birlikte 'Ülke bölünecek, ülke elden gidiyor!' naraları artmaya başladı. Kuzey Irak'ta bir Kürt devletinin oluşması ihtimali herkesi Türkiye'de yaşayan Kürtlerin ayaklanıp, vatanı bölecekleri paranoyasının içine düşürdü. Petrolle birlikte akla gelen Kürtler! Kürtler daha önce de birebir savaşın, terörün içindeydi, hem Türkiye sınırları hem de Kuzey Irak sınırları içerisinde. Şimdi mi akıllarına geldi ülkeyi bölmek!

Ekonomiyle, işsizlikle, fakirlikle bu vatanı çoktan bölmüşlerdi bu fikrin sahipleri. Kürtlerin metropollere yerleşip ucuz iş gücünü ele geçirmesiyle nefret tohumları zaten serpilmişti fakir yüreklere. Vatanın doğusu sürgün yeri olmuştu. Geçen gün yerel bir kanalda yayınlanan, savaş haberleriyle ilgili bir kritik programında, bir Prof. Kuzey Irak'ta olası gelişmeleri değerlendirirken şu tabiri kullanıyordu: 'Ağzıma bile almak istemediğim Irak'ın kuzeyinde yaşayan bazı grupçuklar...' Kürt lafı bu ülkede hâlâ bazı kişiler tarafından ağza alınmak bile istenmiyor. Türkiye'nin %20'sini oluşturan bir milletin varlığı hâlâ tartışmalı.

Türkiye Türklerindir anlayışı, bu ülkede yaşayan insanları kardeş yap(a)maz. Başı her sıkıştığında çareyi askerde arayan (kendini demokrat sanan) bir toplulukla, bir ülkede demokrasiyi beklemek adeta imkânsız..."[124]

---

[124] Berivan Öncel, "Ya 'Az'sanız!", Radikal İki, 6 Nisan 2003, s.6.

'SONUÇ': EMPATİNİN YİTİMİNİNE KARŞI

"İnsanlar köprü kuracakları yerde,
duvar ördükleri için yalnız kalırlar."[125]

"Affetmek, geçmişi değiştirmez,
ama geleceğin önünü açar."[126]

Görülmesi, kavranması gerek: Bu toprakların tarihini, farklı dillere, farklı inançlara sahip topluluklarını, birbirimizle nasıl harmanlandığımızı ve nasıl sorunlar yaşadığımızı genellikle bilmiyoruz. Daha kötüsü merak etmiyor ve bu bilgileri gereksiz görüyoruz. Oysa bu toprakların diğer renklerini bilmek, aynı zamanda kendimizi de doğru bilmenin anahtarını oluşturuyor.

Bilmek hem önyargısız olmayı hem de empati yapabilmeyi, yani kendimizi onların yerine geçirerek, onların gözüyle de sorunlara bakabilmeyi gerektiriyor. Bunu yapamamanın bedeli ise, diğer milletlerin isminden hakaret üreten bir şovenizmin aramızda güçlenerek dolaşabilmesi ve bunun kaçınılmaz parçası olarak kendi yaşam kalitemiz ve güvencelerimizin gün günden azalmasıdır.

Soğukkanlı bir yüzleşmeye girdiğimizde bu noktada almamız gereken epeyi mesafe olduğu kesin. Ne yazık ki sadece bizimle de sınırlı olmayan bir zaaf bu. Ne yazık ki dünyanın tüm halklarının bilgiye yönelme ve empati geliştirme noktasında çok gerilere savrulduğu bir konjonktürde yaşıyoruz. Bu ise gazete haberlerinden bile gördüğümüz gibi dünyamızı her gün daha da sorunlu hâle getiriyor. Milliyetçilik yükseldikçe sorunlarımızla soğukkanlı bir hesaplaşma yapabilme kapasitemizi de yitiriyoruz.

Bütün dünyada görüldüğü gibi milliyetçilik ve dincilik geliştikçe barıştan, birlikte yaşama kültüründen uzaklaşıyoruz. Biz böyle geriye savruldukça milletlerimiz daha iyi koşullara ulaşamıyor tabii. Tam tersine, dünyayı, dünyaya geldiğimiz kimlikler ekseninde baktığımız ve bu eksende birbirimize karşı önyargılar yükselttiğimiz oranda hep birlikte daha güvensiz, daha çok sömürülen bir dünyaya mahkûm oluyoruz.[127]

Yeri geldi anımsatalım: Arno Gruen, empatinin yitimini kötülüğün kaynağı olarak görür; yazara göre soykırımın ve milliyetçiliğin ardında yitirilmiş 'empati' duygusu vardır...

Evet, empatinin yitimini her türlü kötülüğün kaynağıdır. Saldırganlığın, şiddetin, kitlesel kıyımın, soykırımın, ırkçılığın ve milliyetçiliğin ardında hep

---

[125] Newton.

[126] Paule Boese.

[127] Erdoğan Aydın, "Tarih, Modernite ve Ermeniler", Cumhuriyet Kitap, No:888, 22 Şubat 2007, s.28.

bu yitirilmiş bir 'empati' duygusu vardır. Auschiwitz'den Ruanda'ya, El Salvador'dan Kosova'ya, ABD'den Ortadoğu'ya bütün şiddet alanlarında yaşananların içinde bu yitik duygu vardır...

Nedir empati? "İçimizdeki insaniyetsizlikle aramıza duvar ören bir engeldir" der kısaca Gruen ve yitim nedenini de şöyle tarif eder: "Eğer insan, zayıflık olarak algılamaya yöneltildiği için kendi acısını yaşayamazsa, bu acıyı başka canlılarda arama ihtiyacı duyacaktır. Bu durumda insan kendi yadsınmış ve bastırılmış acısını yakalamak için başkalarını aşağılayacak, başkalarına işkence edecek ve hasar verecektir. Aynı zamanda kendi ruhsal hasarını gizlemek için de bu edimini inkâr edecektir. İnkâr, kurban durumunda olanı suçlu hâle getirir ve kurbanlarla suçluları ayırt etmeyi hepimiz için belli ölçüde güçleştirir: Kurbanlar suçlu, suçlular da kurban durumunda görülür".[128]

Evet, Adenauer, "Tarih, önüne geçilebilecek, fakat geçilememiş veya geçilmek istenmemiş hataların toplamıdır" sözünde haklıysa, bunun sorumluluğunu yüklenmek zorundayız. Çıkış yolunu, birbiriyle sorunlu toplumların birbirlerini tanımasında aramalıyız...

Bunun için yapılması gerekenlerden ilki Paul Eluard'ın dizelerini anımsamak/anımsatmaktır: "İnsanlarda tek sıcak kanun/ Üzümden şarap yapmaları/ Kömürden ateş yapmaları/ Öpücüklerden insan yapmalarıdır.../

İnsanlarda tek güzel kanun/ Suyu ışık yapmaları/ Düşü gerçek yapmaları/ Düşmanı kardeş yapmalarıdır./

Hep var olan kanunlardır bunlar/ Bir çocukcağızın ta yüreğinden başlar/ Yayılır genişler uzar gider/ Ta akla kadar..."

İkincisi kimliklerin dikey bölmesine karşı; eşitlikçi-özgürlük ütopyasının yatay saflaştırıcılığının enternasyonalist ülkülerine sarılmak...

Bakın ne der eski (gizli) TKP üyesi Sarkis Çerkezyan; "Evet, 6-7 Eylül'de çok çektik. Ama bu halkın çok iyiliğini gördük. Tehcirden kaçıp Karaman dağlarına çıkan babamı, idam fermanı olmasına rağmen sakladı Türk köylüsü. Eşimin cenazesine ta Silifke'den geldiler. Ermenistan'a yerleşecektim, bırakıp da gidemedim. Hem hanım istemedi hem de 'yoldaşlarım' bırakmadı. Çünkü büyük düşlerimiz vardı..."[129]

Üçüncüsü, 'milliyetçilik/yurtseverlik/vatanseverlik' her neyse;[130] *onların tümüne karşı halkların kardeşliğinden/enternasyonalizmden yana olmak...*

---

[128] Arno Gruen, Empatinin Yitimi, çev. İlknur İgan, Çitlembik Yayınevi, 2007.

[129] Sarkis Çerkezyan, "Annem Başörtüsü Takıp, Türk Sandılar", Radikal, 7 Eylül 2005, s.4.

[130] İngiltereli meşhur kültür adamı Dr Samuel Johnson'a göre: "Vatanseverlik bir alçağın son sığınağıdır"

Dördüncüsü, ezen ulustan olanların, muktedirlerin, geleceği tasarlarken; Andre Gide'in, "Bir şeye tamamen sahip olmak, sadece vermekle mümkündür. Vermedikleriniz ise, size sahip olur"; Montaigne'in, "Vermek, almaktan daha zordur"; Publius Syrus'un, "Vermesini bilmeyen, istemekte haksızdır" sözlerini -tarihsel haksızlığa maruz bırakılanların pozitif ayrımcılık bağlamında- unutmamalarıdır...

Ve nihayet mağdurların, affetmek üzerine bir kez daha düşünerek, durmadan; Lesbos'lu Pittakos'un, "Affetmek öç almaktan daha güçlüdür";[131] Tolstoy'un, "Af dileyen kendi kendini itham eder"; Publius Syrus'un, "Affetmek güçlüyü daha da güçlü kılar"; Mahatma Gandhi'nin, "Zayıf olan hiçbir zaman bağışlamaz. Bağışlamak güçlü olanların erdemidir"; Laurence Sterne'nin, "Affetmenin ne olduğunu yalnız cesurlar bilir. Korkakların tabiatında af diye bir şey yoktur" sözlerini anımsamak ve anımsatmaktır...

Bu sözler, bir asrı aşkın bir süre sonra, (iç savaşa da katılan) Amerikalı yazar Ambrose Bierce'ın şu cevabıyla pekiştirildi: "...Naçizane belirtmek isterim ki, ilk sığınağıdır" (The Devil's Dictionary, Ambrose Bierce, 1911, The Life oj Samuel Johnson, James Boswell, 1791).

Büyük Alman şair Heine'nin benzer sözleriniyse Tolstoy alıntılıyor: "Ne tuhaf bir şey! Çoğu alçak, kirli işlerini, din yoluna adanmışlıklarıyla veya yüksek ahlâklarıyla veya anavatanlarına sevgileriyle maskelemeye çalışır (A Calendar of Wisdom, der: Lev Tolstoy, (1904-1910), İng. çev. Peter Sekirin, Hodder and Stoughton, 1998).

Bir başka meşhur Amerikalı düşünür Emerson da şöyle diyor: "Tüm bir ulusun avaz avaz vatanseverlik kükrediği bir anda, ellerinin temizliğine ve kalbinin saflığına göz atmak isterim" (Journals, R.W. Emerson, 1824).

Bu konuda epey yazan Tolstoy'a göreyse: "Vatanseverlik en basit, en sarih ve en tartışmasız anlamıyla, iktidarın muhteris ve çıkarcı emellerine ulaşmasındaki bir araçtan, yönetilenlerin de insan haysiyetini, sağduyuyu ve vicdanı terk etmesinden ve iktidara köle itaatinden başka bir şey değildir. Vatanseverliğin vazedildiği her yerde, gerçekte vazedilen budur... Vatanseverlik köleliktir!" ("Hıristiyanlık ve Vatanseverlik", 1894 Vatanseverliğe Karşı, L.N. Tolstoy, der. ve çev. Acar Burak Bengi, Yokuş Yay., 2007).

Einstein da şöyle formüle etmiş: (Ideas and Opinions, içinde "The World As I See it", Albert Einstein, İng. çev. Sonja Bargmann, Wings Books, 1954; s.10). Emir üzerine kahramanlık, ahmakça şiddet ve vatanseverlik adı altında giden tüm iğrenç saçmalık -bunlardan nasıl da nefret ediyorum!" (Acar Burak Bengi, "Vatanseverlik mi, Hakikat Severlik mi?", Birikim Dergisi, No:215, Mart 2007, s.23).

[131] Lesbos'lu Pittakos, Antik Yunan'dan Yaşayan Sözler, der: E. Erten-E. Karayel-V. Taşçı, Arkeoloji ve Sanat Yay., 2003, s.38.

24 NİSAN VESİLESİYLE...*

SİBEL ÖZBUDUN

"İnsanın özgürlüğü,
kendisine yapılanlara karşı
takındığı tavırda gizlidir."[1]

Hatırlardadır; Lahey Uluslararası Adalet Divanı, 26 Şubat 2007'de, 1992-95 yılları arasındaki Bosna İç Savaşı sırasında yaşanan bir dizi katliamdan Srebrenitsa olaylarının 'soykırım' niteliğini taşımakla birlikte, Boşnakları yok etme niyetinin kanıtlanamadığı ve Sırbistan devletinin bunlarla doğrudan ilgisinin saptanamadığı gerekçesiyle Sırbistan devletinin 'soykırım' suçlamasından aklayarak yalnızca 'soykırım suçunu önlememek'ten sorumlu bulmasıyla birlikte, bizim 'milliciler' arasında kızılca kıyamet koptu. Avrupa'nın ikiyüzlülüğü, Müslümanların mazlumluğu, hukuka siyasetin müdahale ettiği yolundaki yazı ve açıklamalar birbirini izledi. 'Sırplar yapınca... biz yapınca...' *'lapsus'*ları ortalığa saçıldı ardı ardınca...

İşin ilginç yanı, Bosna olayları ile 1915 Ermeni olayları arasındaki paralelliklerin bu yazarların çoğunca gözden kaçırılmasıydı.

Anımsayalım. İki çok-uluslu devlet, Osmanlı İmparatorluğu ve Yugoslavya, uluslararası konjonktürün de dayatmasıyla parçalanma sürecine girdiğinde iki milliyetçilik yükselişe geçti: Türk ve Sırp milliyetçiliği. İzleyen savaş (ilkinde dış: 1. Dünya Savaşı; ikincide iç savaş) sürecinde azınlık etnik gruplar, karşı tarafta parçalanma kaygılarını tetikleyecek örgütlenme ve hareketlere giriştiler. Ermeni ve Boşnak 'ayrılıkçılığı', dış devletlerin (ilkinde başta Rusya olmak üzere Fransa, İngiltere; ikincide Türkiye, Suudi Arabistan ve diğer Müslüman ülkeler) kendi davalarına sağlayacağına inandıkları desteğin de güveniyle, çete savaşlarına girişti. Her iki hareket de tehcir ve katliamlarla bastırıldı, etnik tehcir uygulandı. Komitacı yönü ağır basan hükümetlerin (Enver-Talat Paşalar ve Miloseviç-Karadzic) harekete geçirdiği paramiliter çeteler, cephe-cephe gerisi, kadın, çoluk, çocuk ayırt etmeksizin sayıları yüzbinleri bulan 'isyancı'yı katletti,

---

* Sosyalist Demokrasi, No:53, 21 Nisan 2007.

[1] Jean-Paul Sartre.

mallarına, topraklarına el konuldu... Her iki vak'ada da topyekûn katliamı ya da soykırımı emreden herhangi bir resmi belge bulunamadı[2]... Var idiyseler eğer, yetkililer tarafından yok edilmişlerdi.

Evet, koşutluklar gerçekten de çarpıcı. Ama şaşırtıcı değil. Her ikisi de bir 'uluslaşma' sürecine işaret etmekte. Kendini 'köşeye kıstırılmış' hisseden bir 'milliyetçilik'in nasıl zincirinden boşaldığını ve bu boşalmada ne gibi melanetlere yol açabileceğinin iki örneği. Bu olaylardan birini (örneğin Bosna'yı) 'soykırım' olarak niteleyip, Lahey kararına öfkelenirken, ikinciyi (örneğin Ermeni hadiselerini) 'temize çıkarma' gayretkeşliği, 'milliyetçi' düpedüz bir ikiyüzlülükten, çifte standartlı bir münazaracılıktan öte ne anlam ifade ediyor?

Üstelik, Osmanlı Ermenilerinin uğradığı katliam, tehcir, tecavüz, etnik temizlik ve yağmaların, kimi akl-ı evvellerin öne sürdüğü gibi 'tarihe/tarihçilere' bırakılamayacak kertede 'güncel' olduğunu, sevgili Hrant'ın katledilmesi ve bu cinayet üzerine Harbiye'den Yenikapı'ya akan on binler karşısında 'şahlanan milli hassasiyet' yeterince göstermedi mi?

Ahbariğimizin katillerinin Emniyet'ten MİT'e uzanan dolambaçlı ilişkileri, Trabzonspor maçlarında 'beyaz bereliler'in 'Hepimiz O.S'yiz' böğürtüleri, duvarlara, internet sayfalarına 'meçhul' ellerin çiziktirdiği 'Siz daha soykırım görmediniz' tehditleri ve bu 'hissiyatın' Genelkurmay Başkanlığı düzeyinde mahzar olduğu 'sempati', bir kez daha 'kendini köşeye sıkışmış hisseden' bir milliyetçiliğin aba altından gösterdiği sopayla karşı karşıya olduğumuz konusunda uyarıyor bizleri.

Bu nedenle 24 Nisan, yalnızca Ermenistan'ın, Ermeni diasporasının, Türkiye Ermenilerinin ya da uluslararası alanda daralan 'manevra alanı'nı genişletmeye uğraşan Türkiye egemenlerinin sorunu değil. 24 Nisan, bu ülkede - kalabildiği kadarıyla- çeşitliliğin ve farklılığın süregitmesini ve kardeşliğin egemen olmasını isteyen herkesin, bizlerin, (tarihi ya da güncel) milliyetçi hezeyanlarla baş etmenin yolları üzerinde düşünmemizin vesilesi olmalı.

Öyle ya, Bosna Sırp Cumhuriyeti hükümeti en azından 1992-95 Bosna savaşı kurbanlarından özür dileyip, Uluslararası Adalet Divanı'nın aldığı kararın, Bosna'daki tüm uluslara ve yurttaşlara "talihsiz bir dönemi geride bırakma, geleceğe yönelme ve karşılıklı güven oluşturma" fırsatı sunduğunu ifade ederek[3] acı olayların tekrarlanmaması yönünde bir 'irade beyanı'nda bulundu...

---

[2] "Sırbistan İçişleri Bakanlığı birimi oldukları atfedilen 'Akrepler'in belgelerde davalı devletin organı olduğunu belirleyemedik, bu konuda bize yeterli malzeme sunulmadı" (Lahey Adalet Divanı gerekçeli kararından, "Lahey Göz Göre Göre Belgrad'ı Soykırım Suçundan Aklad", *Radikal*, 27 Şubat 2007, s.12).

[3] "Bosna Savaşı İçin Özür Diliyoruz", *Cumhuriyet*, 1 Mart 2007, s.11.

MİLLİ MANTIK(SIZLIĞ)IN YARATTIĞI ERMENİ FELAKETİ*

TEMEL DEMİRER

"Çoğunluğun kararına uymayan tek şey, insan vicdanıdır."[1]

"Korktuğunuz işi yaparak korkuyu öldürün."[2]

Bizde, yani 'Ne mutlu Türküm' şiarı çerçevesinde yaratılan Türkiye'de, 'ötekileştirilenler'in iki seçeneğinden biri, ya 'biz' denilen kültün bir parçası olmak ya da yok edilmektir...

Anadolu'nun Türkleştirilmesi tarihi 1074 Malazgirt'ten beri -şu veya bu oranda- böyledir...

Biliyorum, şimdi kimileri bana hemen, şu tür sözler hatırlatıp, 'adet-örf-gelenek'ten söz açarak, sıkı hamasi nutuklar sıralamaya koyulabileceklerdir...

Evet, biliyorum: La Martine, "Türkler bir ırk ve millet olarak yeryüzünün en şerefli insanlarıdır"...

Hammer, "Türkler devlet yıkmakta ve devlet kurmakta birinci sınıf üstatlardır"...

Comenius, "Türk milleti yüksek bir millettir. Tuttuğu eli bırakmaz. Sözünden dönmez, iyi ve kötü günlerde dostundan ayrılmaz"...

Mustafa Kemal, "Türklerin düşmanı yoktur. Eğer varsa, bunlar Türklerin değil, insanlığın düşmanıdır"... "Türkler, bütün uygar ulusların dostlarıdır"...

B. Gazzi, "Türkler, barışta melek, savaşta öfkelidir"...

Napolyon, "Türkler öldürülebilir, ama mağlup edilemez"...

Tausend, "Savaşın zevkini almak isteyen Türklerle savaşmalıdır"...

Albert Schweitzer, "Çocukluğunda büyükbabamın işyerine giderdim. O, müşteriyle hiçbir belge ve bağlantı imzalamazdı; ve 'Ben size bir Türk gibi güveniyorum, başka bir şey gerekmez' derdi"...

---

* AKA-DER'in (Ankara) 28 Ocak 2007'de düzenlediği "Hrant Dink Anma Toplantısı"nda yapılan konuşma metni... 4 Mart 2007'de "Demokrasi Platformu" tarafından Viyana'da düzenlenen (Ani Değirmencioğlu'nun da katıldığı) "Ermeni Sorunu ve Aydın Sorumluluğu" başlıklı Konferans'ta yapılan konuşma metni... www.mesop.net... www.pirsultan.net... Kaldıraç, No:75, Şubat 2007...

[1] Harper Lee.

[2] Yerli Atasözü.

Donaldson, "Türk milleti iki bin yıldır profesyonel askerdir. Tüm olarak Türklerin mesleği askerliktir"...

Baron Büsbek, "Türk toplumunda kişisel nitelik ve değer dışında hiçbir şeye önem verilmez"...

Beaconsfield, "Türkün çağlardan beri var olan niteliklerini, tarihsel erdemlerini, yüksek yeteneğini inkâr edemeyiz"...

Hamilton, "Türklerden başka dini ve yurdu uğruna canını vermeye hazır asker görmedim"...

Sir Mark Sykes, "Eğer kendilerini tanımış olsaydınız, Türklere hayran olurdunuz"...

Lord Byron, "Kılıncı insafsız bir ustalıkla kullanan Türk eli, yendiği insanları yarasını sarmakta da ustadır"[3] derler!

Ama ya başkaları, başka şeyler söyleyenler?!

Bunlar doğru da, tersini söyleyenler yalancı mı?

Veya Anadolu'da yaşayan biri "Ne mutlu Türküm" demeden "mutlu olma" şansına sahip midir? Değilse neden?

Ya da Ahbarik Hrant neden ve hangi zihniyetle katledildi?

Bu konuda rivayet muhtelif! Gelin öncelikle bunlara göz atalım...

İKİRCİM(LER) VE GEVEZELİK(LER)

"Dosdoğru konuşun! Kelimeleriniz
güneşin ışığı gibi doğruca kalplerimize girsin."[4]

Mesela Murat Belge: "1915'teki tehcir ve kıyım olayının 'genosid' olup olmadığı sorusu, karmaşık ve gitgide karmaşıklaşan, konunun doğrudan ilgili tarafı olan Türkler ve Ermenilerin de dışına taşan bir soru. Kendi hesabıma, öteden beri, bunu bir 'genosit' örneği olarak görmemişimdir"[5] derken; "Bundan kırk sene öncesine kadar, Ermenilerle geçmişte yaşananlar hakkında, bir vesileyle kendilerine soru sorduğumuz ninelerimiz, dedelerimiz 'Sus evladım, karşılıklı çok büyük acılar çekildi' der ve başlarını çevirir, hüzünle bilinmez bir noktaya bakarlardı"[6] vurgusuyla ekler Ahmet İnsel: "Her insanlık dışı eylemi soykırım diye nitelemek doğru olur mu? Olmaz..."[7]

---

[3] Cansever Eyüpoğlu, Unutulmayan Altın Sözler Antolojisi-Özdeyişler Atlası, Simge Kitabevi Yay., 2003, s.319.

[4] Yerli Atasözü.

[5] Murat Belge, "Genosid mi?", Radikal, 6 Mayıs 2005, s.11.

[6] Ahmet İnsel, "Tehcir, Mukatele, Kıtal...", Radikal İki, 22 Ekim 2006, s.5.

[7] Ahmet İnsel, "Soykırım Derken Dikkatli Olmalı", Radikal İki, 17 Ekim 2004, s.5.

Sonra da Halil Berktay, 1915'te yaşananların 1948 BM konvansiyonuna göre soykırım olduğu vurgusuyla,[8] "Ama 1915'te 1948'in etik birikimi yoktu, o nedenle kestirmesiz bir ifadeyle yaşananlar soykırımdı diyemeyiz"[9] der!

Dikkat edin; burada egemenlerin basıncı karşısında tutunamayan/'pazarlıkçı' bir liberal üslup karşınızdadır... Hani işin özünü, biçim için 'es' geçen; 'allı yoksa yeşilli verelim' diyen tavır(sızlık)!

Buna bir diğer örnek de şunları diyen İsmet Berkan'ı satırlarıdır:

"Bunun adı soykırım mıdır, etnik temizlik midir, kendini savunma hakkının kullanılması mıdır, yoksa başka bir şey midir, bilmiyorum, bilmeme de gerek yok. Önemli olan, olup biten şey. Olanları isteyen istediği gibi adlandırsın.

Efendim Ermeniler de Türkleri kesmişti, öldürmüştü... Onların yaptığı vatana ihanetti, savaş sırasında düşmanla işbirliği içindeydiler... Bunların hepsi doğru olmakla birlikte bence yüz binlerce insanın ölmesini, yerlerinden yurtlarından bir daha dönememecesine edilmesini mazur göstermez.

Ermeni çeteleri nasıl Türk sivil halka karşı suç işlediyse, Türkler de Ermenilere karşı suç işledi. İki suç birbirini götürmez ve sonucu sıfır yapmaz. Karşılıklı işlenen suçlar vardır.

Benzer şekilde Türk ve Müslüman nüfusun Balkanlar'dan sürülmesi, etnik temizliğe uğraması, Anadolu'da Ermenilere yapılanları mazur göstermez, gösteremez"![10] Ya da vs. vb...

Bu tür 'ikircim(ler)', Mine G. Kırıkkanat türünden 'gevezelik(ler)'i meşrulaştırır, kapı açar kaçınılmaz olarak:

"Türkiye'nin yetiştirdiği evrensel değerdeki bilimciler arasında, Fatma Mansur Coşar'a, 'Anlatsanıza kuzum, şu Ermenileri niye kestiniz siz?' diye sorarlar.

Fatma Mansur, bu soruyla çok karşılaşmış ve densizlerden de, densizlikten de bıkmıştır. Tepesinin tası atar, ancak belli etmez, iki elini masaya dayar ve bütün ciddiyetiyle:

'Biz Türkler bir bahar sabahı kalktık, acaba bugün ne yapsak diye düşündük, haydi Ermeni soykırımı yapalım dedik, hepsini kırmadık, birkaç tanesini de bıraktık ki, başka bir pazar sabahına daha yapacak iş kalsın!'

---

[8] 1945'den bu yana dünyada, 70 etnik ve dinsel azınlığa karşı 50'ye yakın soykırım ve siyasal katliam gerçekleştirildi ve bunlarda 9-20 milyon arası insan öl(dürül)dü (T. Gurr, "Why do minorities rebel?" "Federalism against Ethnicity? Institutional, Legal and Democratic Instruments to Prevent Violent Minority Conflicts" sempozyumuna sunulan tebliğ, BM, Cenevre, 1995:8).

[9] Halil Berktay, "Ermeni Sorunu (1): Osmanlı Ermenilerinin Tümü Hedef Alındı", Radikal, 12 Şubat 2006, s.12.

[10] İsmet Berkan, "Ermeni Sorununu Düşünmek...", Radikal, 16 Nisan 2005, s.3.

Fatma Mansur'un abuk sorıuyu sabukla yanıtlayan sözlerinin ardından masaya derin bir sessizlik çöktü, ardından bir kahkaha tufanı koptu"![11]

Gülünen şeyin konusuna, özüne dikkat edin! Anlatmaya, dikkat çekmeye çalıştığımız, tam da budur...

Eğer, tarihsel bir gerçeği gülünçleştirmeye göz yumarsanız, işte o zaman tartışmanın 'azarlanmaya hazır mağdur tarafı' olmayı kabullenirsiniz![12]

Ya da "Tehcir sırasında öldürülen Ermenilerin sayısı en fazla 8.500, soğuktan ölen yok, açlık, yorgunluk ve hastalıktan ölenler ise 52 bin civarında" diyen Türk Tarih Kurumu Başkanı Prof. Dr. Yusuf Halaçoğlu'nun, 1915'de "Ermenilerin düşmanla işbirliği yapıp isyan ettikleri için tehcire tabi tutuldular"[13] yalanına 'Hayır' diyemezsiniz...

O hâlde yeri gelmişken, altını çizerek şunu saptayalım: 'Ermeni Sorunu'nda, 'pazarlıkçı', 'güvercin', 'ortalamacı' olmak; çözüm sağlayamamakla kalmaz, şahinlerin dayattığı edilgen çözümsüzlüğü körükleyerek, sorunu kör düğüme dönüştürür...

Resmi ideoloji, soykırım olgusunu, önüne ne kadar 'sözde vs...' gibi sıfatlar koyarak, savuşturmaya, 'es' geçmeye kalkışsa da, tarihle daha fazla yüzleşmek/yüzleştirmek, radikal sosyalistlerin acil gündem maddelerinden birisidir...

Evet yakın tarihin karanlık sayfalarını, radikal sosyalistlerin kendi inisiyatifiyle açması 'olmazsa olmaz' önemdedir. Ermeni tehciri bir soykırımdır. İnsanlığa karşı işlenmiş bir suçtur. Bunun sorumlusu ise İttihat ve Terakki Türkçülüğü ile emperyalistlerdir.

Bu konuda hiçbir komplekse kapılmadan, sırtımızdan reddiyeciliğin utanç verici yükünü atmak, ortak belleğimizi donduran, kısırlaştıran cerahate neşter vurmak için, başkaları (emperyalist metropoller) istediği için değil, kendimiz kendi tarihimizle yüzleşmek istediğimiz için soykırımı serinkanlılıkla tartışmalı, hiçbir örtünün arkasına gizlemeden yaşanmış olanlarla yüzleşmeliyiz...

ERMENİ VARLIĞI YA DA SOYKIRIMIN EKONOMİ-POLİTİK NEDENİ

"Yıllanmış bir ağaç gibi köklü, gür
Yalan hiç yıkılmayacakmış gibi görünür

---

[11] Mine G. Kırıkkanat, "Kabak Tadının Ermenicesi", Radikal, 4 Haziran 2004, s.7.

[12] "Ermeni soykırımının tartışıldığı bir programda, resmi görüşü savunan bir emekli büyükelçi, farklı bir düşünceyi savunan katılımcıları 'vatanı sevmemekle' suçladı. Böyle bir ortamda tarihi gerçeklerin tartışılması mümkün değil" (Rüstem Batum, "Objektif Olanı Linç mi Edelim?", Radikal, 2 Mayıs 2005, s.11).

[13] Yusuf Halaçoğlu, "Ermeni Sorunu (1): Tehcir, İsyan Edip Düşmanla İşbirliği Yapana Uygulandı", Radikal, 12 Şubat 2006, s.12.

Hükmü verilmiştir oysa:
Yıkılacak, çürümüştür."[14]

Yüzleşmenin ilk adımı, 'Ermeni varlığı ya da soykırımın ekonomi-politik nedeni'ni aydınlatmak olmalıdır...

Örneğin bu konuda 1. Dünya Savaşı öncesindeki Ermeni nüfusu konusunda birkaç kaynağa bakmak lazım. Bunlardan birincisi Osmanlı nüfus sayımlarıdır. Bize en yakın ve en ayrıntılı olan sayım 1914'tedir. Diğerleri Ermeni kaynaklarıdır. Yerel din adamları nezdinde yapılmış nüfus sayımlarıdır bunlar. Bugünkü Türkiye Cumhuriyeti topraklarında yaşayan nüfusu esas alırsak, Osmanlı nüfus sayımına göre 1 milyon 300 bine yakın Ermeni'nin yaşadığını görüyoruz. Patrikhane merkezli nüfus sayımları ise 1 milyon 900 bine yakın Ermeni'nin yaşadığını ortaya koyuyor. Her iki nüfus sayımı da doğru olmayabilir. O dönemde politik kaygılar var, devlet düşük göstermiş olabilir, Patrikhane yüksek göstermiş olabilir, ama bu iki rakam bize yaklaşık bir fikir veriyor...

Ermeniler genel olarak Erzurum, Van, Bitlis civarında yaşar diye bilinir. Ama tablo öyle değil. Edirne'den başlıyor, Kars'a kadar uzanıyor. İzmit ve Adapazarı'nda nüfusun üçte biri gibi bir yoğunluğa sahipler. Bursa'dan İzmit'e kadar uzanan Güney Marmara havzasının köylerinde ciddi bir Ermeni yoğunluğu göze çarpıyor. İzmir, Kütahya, Afyon, Ankara'da belli bir yoğunlukları var. Kayseri'de yoğunlar. Güney'de Adana, Maraş, Urfa ve Diyarbakır'da oldukça fazla Ermeni nüfusu var. Karadeniz'de, özellikle Samsun, Ordu ve Trabzon'da nüfusun önemli bir oranı Ermeni. Yani özetlersek Muğla civarı dışında Anadolu'nun hemen her yerine yayılmış yoğun bir Ermeni nüfusu söz konusudur.[15]

Buna bir şey daha eklenmeli: Ermeniler, imparatorluğun doğusunda, Kürdistan ve Ermenistan dediğimiz coğrafyada tarım, zanaat ve ticaretle uğraştılar. Giderek gelişen bir burjuva düzenleri vardı. Dönemine göre modern kabul edilebilen tarım yapıyorlardı. Okumuşlarının oranı, birlikte yaşadıkları halklara oranla yüksekti. Bürokraside de önemli konumları vardı...[16]

Ticari yaşamda Erzurum ve Van Ermenileri, değil yalnız doğudaki kentlerde, tüm Osmanlı kentlerinde de büyük ticarethane, bina ve verimli topraklara sahiptiler.[17] Kürtler, zanaat, esnaflık ve diğer ticari işleri küçük görüyorlardı. Aslında bu tür işleri beceremiyorlardı ve bu becerisizlikleri de Ermenilerin işine geliyordu. Ermeni bankerler, Rum ve Yahudi ticaret burjuvazisi, devlette ö-

[14] Ataol Behramoğlu.
[15] Osman Köker, "Ermeni Sorunu (7): Bu toprağın Renkleri Yok Edildi", Radikal, 18 Şubat 2006, s.7.
[16] Sina Akşin, Jön Türkler ve İttihat ve Terakki, s.24.
[17] İbrahim Hilmi, Milletin Kusurları, 1912.

nemli bir konuma sahipti. Müslüman Osmanlı halkları daha değişik konumdaki kavimlerdi.[18]

Ermenilerin Anadolu'daki konumu, onların -tabii öncesiyle- burjuva uluslaşma yolunda ileri adımlar atmasını devreye sokarken; ayını tarihsel kesitte Osmanlı İmparatorluğu'nun yaşadıkları ve İttihat Terakki'nin 'Türkçülük Politikaları' döneme damgasını vurdu...

İTTİHATÇILARIN TÜRKLEŞTİRME POLİTİKASI

"İnsanları toptan sevmek ahlâksızlıktır."[19]

Ermeni tehcirini İttihat ve Terakki'nin genel göç ettirme ve iskân politikası içine oturtmak daha gerekli ve önemlidir. Bu sayede benzerlik ve ayrışma noktalarını görmemiz daha kolaylaşır. Bir yandan İttihatçı politikanın Ermeni örneğini içeren bir total proje olduğu görülürken, beklendiğinin aksine bunu tespit etmenin Ermenilere uygulananların sıradanlaşmasını değil aksine çok daha ciddi bir şekilde özel bir muameleye tabi tutulduklarını görmemize yardımcı olur.

Cemiyetin hedefi, Anadolu'dan başlayarak mümkün mertebe büyük bir coğrafya üzerinde (ki daha sonra Misakı Milli olarak adı konulacak) Müslüman ve Türk bir nüfus kompozisyonu yaratmaktı. Bu 'total proje'nin iki önemli aşaması vardı; birincisi, gayrimüslimlerin 'bünyeden atılması' ve ikincisi 'Türk olmayan Müslümanların' kendi yerleşim bölgelerinden uzaklaştırılarak, hızlı bir asimilasyon için, Türk bölgelerine serpiştirilmeleri. İşe Bulgarlarla başlandı. 1914 sonunda neredeyse tüm Bulgarlar, mübadele prosedürünün de yardımıyla, sınır dışına çıkarıldı. Akabinde sıra Rumlara geldi.

1914 yılı yazına kadar en az 150 bin Rum'un Osmanlı'dan göçmesi sağlandı. Fakat 1. Dünya Savaşı çıktığından, Yunan Krallığı'nın düşman devletler safında yer almasını önlemek için Trakya ve Anadolu kıyı şeridindekilerin önemli bir kısmı iç bölgelere 'rehin tutulmak' ve 'şantaj' amacıyla sürüldü.

Bundan sonra sıra bir diğer Hıristiyan azınlık olan Ermenilere geldi.[20] 1915 baharında, çekirdek İttihatçılardan Bahaeddin Şakir ve Dr. Nâzım, (Makedonya

---

[18] Naci Kutlay, "Ermeni Tehciri Sonuçları ve Tehcirde Kürtlerin Rolü", Ülkede Özgür Gündem, 24 Nisan 2005, s.2.

[19] Dostoyevski.

[20] 1915 Şubat ortalarında, İttihat-Terakki Merkez Komitesi, üç gün Ermeni tehcirini görüştü. Toplantıya katılan M. Rıfat Bey, 1929 yılında Halep'te yayınladığı hatıralarında, bu toplantıdaki tartışmaları anlatır. Toplantıyı Talat Paşa yönetir. Ahmet Agayef, Dr. Nazım, Dr. Bahattin Şakir, Hasan Fehmi, Şükrü Beyler sık sık söz alırlar. Dr. Nazım'ın formülü ile karar kesin şeklini alır. Birçok anı eserlerde Ziya Gökalp'ın fikir babası olduğu belirtiliyor. Dr. Nazım Bey, Ermeni kaynaklarına göre, "Ülkemizi Türk olmayanlardan temizlememiz gerekir" der (Istepan Boğosya, 1986 Mart, Avrupa Ermeni Öğr. Birliği Yay. s.13).

ve Aydın bölgesinin 'göç ettirme ustaları') gibi kişiler Ermeni bölgesine yöneldi. Başta Konya yöresine sevk edilen Ermeniler, 24 Nisan tarihinden itibaren bir çöl bölgesi olan Zor'a (Suriye) yöneltildi. Bu emir bir kırılma noktasıdır. Mayıs ortalarında da tüm Ermenileri kapsayan topyekûn bir tehcir kararı çıktı.

Sayıları Talat Paşa'nın tahminine göre 1,5 milyon olan Ermenilerin çok büyük bir kesimi bu karara dahil edildi. Tehcire tabi tutulmayanlar, İstanbul, İzmir gibi birkaç istisna bölgede yaşayanlarla, asker ve bir kısım zanaatkâr ailesidir.

1916 baharında ise sıra Kürtlere geldi. Rus ordusundan kaçmış olan bu kitle, İç Anadolu ve Batı illerine Türkleşsinler diye iskân edildi. Tabii Talat Paşa'nın bu iskân takvimine paralel olarak, Cemal Paşa da diğer yandan ayrı bir göç ettirme ve iskân politikası uyguluyordu. Tek yetkili olarak atandığı Suriye ve Filistin bölgelerinde bir yandan Yahudi, Arap, Dürzîleri 'kovma' ve göç ettirme uygulamasına tabi tutarken diğer yandan bir kısım Ermeni'yi nüfus dengesi sağlamak üzere bunlardan boşalan yerlere iskân etti.

İşin en ilginç yanı, şimdiye kadar anlatılan gruplar bir 'siyasi' hedef güden veya gütmesi 'beklenen' gruplarken, sayıları 'az' ve ciddi bir siyasi örgütlenişse sahip olmayan ve hatta bazen hiçbir yerde yoğunlaşmamış kimlikler de hedef hâline getirildi. Örneğin 1913'ten itibaren Osmanlı'ya Arnavut girişi yasaklandı. Osmanlı topraklarında yaşayan Arnavutlar da, asimilasyon amacıyla İç ve Doğu Anadolu bölgelerine serpiştirildi. Bu Türkleştirme hedefi öyle bir hâl aldı ki Laz, Gürcü, Boşnak, Müslüman Çingene ve hatta Osmanlı'ya hep sadık olan Çerkezler gibi siyasi tehdit yaratmayacak gruplar da Türkleştirme politikasına tabi tutuldu.[21]

Toparlarsak: Gerçekten de 1915'te olan, 1913'ten beri geliştirilen ve 1914'te önce Batı Anadolu'da Yunanlılara karşı uygulanan bir planın tüm Anadolu'ya yaygınlaştırılmasıdır. Bu politikayı hayata geçirenler yaptıklarını 'Anadolu'nun gayri Türk unsurlardan temizlenmesi' olarak tanımlarlar. Burada gayri Türk'ten kastedilen aslında Hıristiyanlardır. Anadolu'nun homojenleştirilmesi olarak da tanımlayabileceğiniz bu politikanın iki önemli ayağı olmuştur.

Hıristiyanlar Anadolu dışına itilirken, Müslüman nüfus harmanlanmış ve yeniden dağıtılmıştır. Türk olmayan Müslümanların asimile edilmeleri esas alınmıştır. Bu anlamda asıl ayrım Müslüman ve gayrimüslim ekseninde olmuştur. Hıristiyanlara yönelik politika da bölgeden bölgeye, yıldan yıla farklılık göstermiştir. Örneğin 1914 bahar aylarında Ege ve Trakya'dan Rumlar, öldürmeler de dahil, zorla Yunanistan'a sürülmüşlerdir, ama savaşın başlaması ile birlikte Yunanlılara karşı etnik temizlik durmuştur. Büyük imha Ermeni, Sür-

[21] Fuat Dündar, "Ermeni Sorunu (7): Türk-İslâm Olmayan Hedefteydi", Radikal, 18 Şubat 2006, s.7.

yani ve Asurîlere karşı gündeme getirilmiştir. Ana amaç Hıristiyanlardan kurtulmak ve Müslümanları asimile etmek idi biçiminde özetlenebilir.[22]

'24 NİSAN 1915'DE NE OLDU' (MU)?

"Kötüler, kendilerine katlandıkça daha çok azarlar."[23]

Bu sorunun 'yanıt(sızlığ)ı' resmi ideolojinin -farklı versiyonlarına karşın!- tektir...

Örneğin Şükrü Elekdağ'a göre, "Tehcirin amacı Ermenileri yok etmek filan değil, savaş bölgesinden güvenli alanlara nakletmekti. Ayrıca, Teşkilât-ı Mahsusa'ya tehcir sırasında görev verildiğine dair hiçbir somut ipucu veya kanıt da bulunmamaktadır".[24]

Aynı konuda 'o dönemin şartlarının son derece zor' olduğuna dikkat çeken Nüzhet Kandemir'e göreyse, "Tehcirde devlet elindeki imkânları sonuna kadar kullanarak, hangi kökenden olursa olsun, vatandaşlarının mağdur edilmemesi için önlem almaya çalışmıştır. İmparatorluğun Ermenileri ortadan kaldırmak gibi amacının bulunmadığı tüm belgelerde açıkça ortaya çıkmaktadır".[25]

Ya da vs. vs...

Ancak 'bu söylem dışında' bir gerçek var; o da şu:

24 Nisan 1915, İstanbul'daki Ermeni ileri gelenlerinden yüzlercesinin tutuklandığı ve Konya'ya doğru yol alan Ermeni konvoylarının durdurulup Zor bölgesine yönlendirildiği tarihtir. Dış kullanımda 'Ermeni jenosidi' ve iç kullanımda 'Ermeni tehciri' olarak tanımlanan olaylar hakkında (ağırlıkla Ermenilerin kitlesel olarak katliamları) farklı araştırmacılar tarafından oldukça kapsamlı analizleri yapıldı.

Ancak İttihatçıların Anadolu'nun Türkleştirilmesi nüfus mühendisliğinin, Ermeniler üzerindeki pratiğini anlamak için kurguyu biraz daha geriden almak farz. Bu tarih, 1914'e kadar Osmanlı'nın Bulgarlardan arındırılması ile başlar, Edirne ve Trakya tamamen Bulgarsızlaşır. Akabinde, Rumlara yönelik bir 'kovma' politikası başlar. Ama söz konusu nüfus, Bulgarlardan onlarca kat fazla ve çok daha geniş bir alana yayılmış durumdadır. Savaşın arifesine kadar tüm 1914 yılı, hükümetin işin içinde olmadığı, operasyonu Teşkilâtı Mahsusa'nın yürüttüğü, ağırlığı Makedon çetelerinden oluşmuş grupların yarattığı korku ortamıyla 150 bin üstünde bir nüfus Trakya ve İzmir'den kaçmaya zorlanır.

---

[22] Taner Akçam, "Ermeni Sorunu (6): Çözüm İçin 'Hakikat Komisyonu'", Radikal, 17 Şubat 2006, s.8.
[23] Sadi.
[24] Şükrü Elekdağ, "Prof. Berktay Gerçekleri Çarpıtıyor", Hürriyet, 4 Nisan 2005, s.6.
[25] Nüzhet Kandemir, "Amaç Soykırım Olsa İşe İstanbul'dan Başlanırdı", Hürriyet, 3 Nisan 2005, s.15.

Balkanlar'daki Pan-Hıristiyan politika ve Cemiyet'in teşvik politikası ile 300 bine yakın Müslüman Anadolu'ya göç eder. Eylül ayına girildiğinde yeni uluslararası konsept gereği, Rumların kovulması politikasına son verilmek zorunda kalınır. Çünkü Almanya, kendi kanatları altında yaratmak istediği bir Osmanlı-Yunan ittifakına zarar verir ve Yunan Krallığı'nı düşman devletlere yanaştırır diye buna karşı çıkar. İttihatçıların boyun eğmek dışında çaresi yoktur.

1915'in başında Balkanlı muhacirlerin büyük bir kısmı, Bulgar ve Rumların yerlerine iskân edilir, geriye bir miktar iskân edilmemiş muhacir kalır. Sıradaki hedef Ermeni yerleşim yerleridir. Hem bu muhacirlere bir an önce barınacak bir yer bulmak gerekir hem de direnişçi kilit coğrafi yerleri bitirmek. Üstelik savaşın sunduğu fırsat sayesinde kolaylıkla Ermeni bölgelerine iskân yapılabilecektir. Çünkü uzun yıllardır, dış devletlerin başta Rusya'nın baskısı yüzünden Osmanlı Ermeni yerleşim yerlerine muhacir iskân edemiyordu. 1915 Şubat'ında Zeytun'da ilk çatışmalar başladığı dönemde, Ayintab civarlarına iskân için sevk edilmiş muhacirler hazır olarak bekliyorlardı.

Muhacirlerin iskân sorununun Ermeni olaylarının çıkmasındaki rolünü Sadrazam Said Halim Paşa hiç kuşkuya yer vermeyecek biçimde şöyle ifade eder: "Ayrıca son yıllarda Türklerin elinden çıkan vilayetlerden Anadolu'ya göç eden Müslümanların yerleştirilmeleri konusunu da düşünmek gerekir". Bu izahat Sadrazam'ın Alman Maslahatgüzarı Hohenlohe'a Ermeni tehcirini izah etmeye çalışırken öne sürdüğü nedenlerden biridir. Hem ayrıca, Ermeni tehciri ile ilgili yazılmış ilk talimatnamelerin tümünde de 'muhacir'lere yönelik maddeler vardır; boşaltılan Ermeni köylerine muhacirler iskân edilecektir.

Ermeni direniş bölgelerini muhacir iskânı ile halledeceğini sanan İttihatçıların zaten her derde tek bir reçeteleri vardır: Nüfusun yer değiştirmesi. Mart ayı başında Talat Paşa emreder, "Ermenilerin harekât ve faaliyetleri tezayud eden menatıkda son derecede şiddet ve süratle hareket olunmak ve her vakayı müessir ve katı vesait ile mahallinde esbabı vukuuyla birlikte imha etmek icap eder". İmhanın sadece ve sadece silahlı Ermenileri değil, ama bir adım ötesi 'sebepleriyle' birlikte imhası, bizlere şiddetin uygulandığı kütle hakkında ufak bir fikir verir.

Bu Zeytun'da da tekrarlanır. Çok miktarda asker kaçağı barındıran bu bölgeyi hedef alan Şubat 1915 operasyonu, kanlı çarpışmaları tetikler. Her direnişin ezilmesini ailelerin sürgünü takip eder. Zeytun sorununu çözmek için Zeytun Ermenisizleştirilmelidir. Daha doğuda, benzeri yer değiştirme operasyonları olsa da, Ermenilerin Kilikya dediği bu bölgedeki sürgünler, İstanbul'daki Ermeni örgütlerinde büyük bir heyecan yaratır. Rumlara yapılanlar hatırlardadır, bir benzeri şimdi Ermenilere uygulanmaktadır.

Ermenilerin sürgünü ve muhacirlerin iskânı yaşananların basit bir asker kaçakları peşine düşmek olmadığı, derinlerdeki bir Türkleştirme politikasının görünürdeki küçük bir buzdağı kısmı olduğuna dair hiç kuşku yoktur. İstanbul istim üzerindedir, başkentin düşmesi bir an meselesidir, İttihatçılar açısından da ufak bir direniş odağına bile tahammül yoktur. Bugünler, aynı zamanda Çanakkale'ye olası bir kara çıkarmasının beklendiği günlerdir. Uzun yıllardan beri beklenen, Ermeni örgütlerine karşı operasyon başlar.

Aralarında Taşnak'ın bulunduğu örgütler ile uzun yıllardır sürdürülen siyasi mücadelelerin son virajına girilir. Söz sırası şimdi, savaş gerek ve gerekçeleri ile birlikte iktidar gücünü arkasına almış olan İttihatçılardadır. 24 Nisan gecesi 250, birkaç gün içinde 2.400'ü aşacak bir Ermeni aydın kütlesini hedef alan bir polisiye operasyon yapılır. Bu operasyonların asıl sebebini Talat Paşa anılarında şöyle itiraf eder: "Anadolu'nun çeşitli yerlerinde sevkıyat başlayınca, bu İstanbul'daki Ermeniler arasında ve özellikle komitelerde büyük heyecan yarattı. Ermeni komitelerinin yönetim merkezi, yani dış örgütün beyni İstanbul'da bulunuyordu. Bu şehir, aynı zamanda bütün askeri hareketlerin de merkeziydi".

Toplu ve genel bir isyan kararı alınamış olmasına rağmen, bu operasyon, sonun geldiği şeklinde algılanır ve Ermeni komitelerinin Anadolu'daki şubeleri teyakkuz durumuna geçirir. Direniş ya da isyan, benzeri her çatışma, Osmanlı ordusunu daha bir panik havasına sokar, şiddet ve tahrip katmerlenir.

Zaten Ermeniler tarafından, 1914 Şubat Reformları'nın savaş gerekçesiyle iptal edilmiş olması bir işaret olarak algılanır, 24 Nisan tutuklamalarıyla beraber Ermeni direnişleri dalga dalga 6 vilayette yayılır.

Ancak gerçek kırılma noktası, Van'ın Ruslar tarafından işgalidir. İlk defa, bu büyük savaşta, bir kent barındırdığı bir halkın örgütlediği bir direnişle düşer. Bu andan itibaren, sadece Ermeni örgütleri değil, tüm Ermeni nüfusu hedef alınır. 'Bataklığı kurutma' hedefi ötesinde olası Rus işgalinin bölgede kalış süresini azaltmak için de tüm nüfus sevk edilmeliydi. Daha öncesinden başlasa da 23 Mayıs tarihli Talat Paşa'nın gizli telgrafıyla resmileşen Sivas, Diyarbakır, Elazığ ve Trabzon dışındaki sınır illeri ve Kilikya bölgesi Ermeni nüfustan arındırılmaya başlanır.

Van'ın düşmesinden sonra, 'Kasap taburları' denilecek Cevdet Bey'in emrindeki taburlar, intikam ve korku hislerini, geri çekilme sırasında tüm bölgeye yayarlar. Mayıs'ın ortalarından itibaren Ermeni sivil halka yönelik kitlesel katliamlar duyulmaya başlanır. 21 Haziran'da da İzmir, Edirne ve İstanbul dışta tutularak Anadolu'daki 'istisnasız tüm Ermeniler' Zor bölgesine sevk edilir.

Ancak ihtida etmiş, öksüz-yetim çocuklar ve Müslümanlarla evlenmiş kadınlar, asker ve sanatkâr aileleri istisna olacaktır. Bahar 1916'da bu gruplar dı-

şında en az 800 bin Ermeni sürülür. Çok geçmeden 'müsait ahval ve şartlardan istifade' diyerek Ermeni varlıklarının ve köylerinin Müslümanlaştırılması ve Türkleştirilmesi Talat Paşa tarafından emredilir. Söz konusu olan milyonu aşkın bir nüfusun boşalttığı bir alan söz konu olduğundan, boşaltılan köylere iskân etmek için göçebe Türk aşiretleri araştırılır.

Ermenilerin sevk edildikleri bölgede Şükrü Bey, iskân işlerini yürütmek üzere, Halep'e atanır. Başta Zor, Suriye, Musul'un batısı ve Halep'in doğusunun iskân bölgesi olarak ayrılır. Ancak zamanla sadece Zor ve Suriye bölgesi Ermenilerin yerleşimine müsaade edilen bölgeler olurlar.

Talat Paşa Anadolu'da ihtida ederek kalmış olan Ermenilerin izini sürerken, Şükrü Bey %10 oranına uygun olarak Ermenilerin yerli Müslüman arasında dağıtılması için uğraşır, söz konusu olan tam bir toplumsal mühendisliktir (social engineering). Bu oranın aşıldığı bölgelerde artık nüfus yeniden ve yeniden sevke tabi tutulur.

Urfa'dan gönderilen bir grup, belirlenen oranı aştığı için Musul'dan tekrar Zor'a gönderilir. Diğer yandan Zor mutasarrıfı da 'artık Ermenileri'ni bir başka bölgeye gönderme telaşındadır. Aç, susuz, perişan hâldeki konvoylar, iktidarın çizdiği %10 oranını sağlansın diye oradan buraya kayıplar vere vere sevk edilirler.[26]

BİR PARANTEZ: ALMAN ETKİSİ (VE 'KANITLARI')

"Onur, görev, adalet ve kutsal on büyük buyruğun geri kalanı...
Dünyadaki tüm kötülükler bunlar adına yapılır..."[27]

Tehcirde bir de İttihat ve Terakki'nin müttefiki Almanların etkisinden söz edilmelidir...

Bu konuda "Alman devleti, tehcirin korkunç katliamlara yol açtığını gördü; ama bu, 'Irklar Darwinist bir mücadele içindedir' zihniyetine uygundu" diyen Dilek Zapçıoğlu, ekliyor:

"Örnek olarak Alman oryantalist Paul Rohrbach'ın Anadolu'yu kolonizasyon projesi ve Ermenilerin 'ayak altından çekilmesi' önerisi gösteriliyor.

Almanlar 1910'larda en büyük rakipleri olarak İngiltere'yi görüyor ve Teşkilât-ı Mahsusacılarla Alman Max von Scheubner-Richter (1915'te Erzurum'daki Almanya Konsolosluğu'nda görevli) ve başka bazı ajanları Müslüman halkı İngiltere'ye karşı kışkırtmak için Doğu Anadolu'dan geçirip İran'a gönderiyor. Almanlar, İngiliz tebaasındaki Müslümanları ayaklandırmak için Ber-

[26] Fuat Dündar, "24 Nisan Nedir?", Radikal İki, 23 Nisan 2006, s.6.
[27] Bernard Shaw.

lin'de Arapça Cihat gazeteleri çıkarıyorlar. Bir başka gerçek de, Alman askeri ve mülki erkânının Ermenilerden nefret etmesi. Ermenileri 'Doğu'nun Yahudisi' diye niteliyorlar. Bu konularda elimizde çok yeni bir derleme kaynak da var.

2005'te çıkan bu 675 sayfalık derleme, Ermeni soykırımı tezinin önemli Alman savunucusu Wolfgang Gust tarafından hazırlanmış. Vahakn Dadrian'ın girişimi sonucu yayımlanmış, '1915/16 Ermeni Soykırımı' şeklinde gayet açık bir ad taşımış olsa da; Alman Dışişleri'nin 'Türk Tezi'ni doğrulayan birçok belgesini de içeriyor. Alman elitlerin onları nasyonal sosyalizme götürecek olan ve bugüne kadar yansıyan etnik-bazlı, ırkçı ve dünyayı etnilere ayırıp anlamaya yönelik dünya görüşü burada da mevcut. Alman dokümanlarına göre, Anadolu'da yaşayan etniklerden Rumlar kurnaz ve kibirli, İslâmlar cahil ve geri, Kürtler tembel ve serseri, Ermeniler de açgözlü ve antipatik. Almanlar, tehcirin özellikle Kürt çetelerince korkunç katliamlara yol açtığını görüyor, hükümetin bunu önleyemeyişini sistemli bir göz yumma olarak yorumluyor ve şöyle düşünüyorlar: Eğer Türkler Ermenileri öldürmese, onlar Türkleri alt edecek. Bu bir ölüm-kalım savaşı. Tehcir kararında doğrudan etkili olmasalar da Almanların 1. Dünya Savaşı'nı da çıkaran 'Güçlü olan kazanır' ve 'Irklar Darwinist bir mücadele içindedir' zihniyetini İstanbul'a taşıdılar".[28]

Gerçekten de emperyalist Almanya'nın tehcirdeki rolü 'es' geçilmemelidir:

Örneğin, Ermenilerin göç ettirildiği tarihte Osmanlı orduları genel kurmay başkanlığı yapan Alman Bronsart von Schellendorf, 21 Temmuz 1921 tarihli Deutsche Allgemeine Zeitung gazetesindeki yazısında şöyle diyordu:

"Türk subayların da zengin olmak için Ermenilerin mallarına tecavüz ettiği inkâr edilemez. Ancak bir üst amire intikal ettiğinde bu kişiler cezalandırıldı. Doğu Orduları Komutanı Vehip Paşa, bu nedenle iki subayı askeri mahkemede kurşuna dizdirdi. Enver Paşa, Ermenilerin sırtından zengin olan Halep valisi paşayı görevinden aldırdı ve uzun hapis cezasına çarptırdı. Bu örnekler Ermenilere karşı bir katliamın istenmediğini kanıtlamaya sanıyorum yeterli gelir. Ama savaş vardı ve ahlâk soysuzlaşmıştı".[29]

Gerçekten de militarist Alman kaynakları İttihat ve Terakki'yi (dolayısıyla da kendilerini!) aklama çabasıyla tehcirin bir soykırım olmadığının altını özenle çizmiştir ki, bunlardan biri de Türk Kara Kuvvetleri'nin Başkumandanlığı görevini üstlenmiş Korgeneral Bronsart Schellendorf'dur.[30]

---

[28] Dilek Zapçıoğlu, "Ermeni Sorunu (6): Tehcirde Almanların Etkisi Vardı", Radikal, 17 Şubat 2006, s.8.
[29] Celal Özcan, "Masal'a Yeni Belge", Hürriyet, 30 Mart 2005, s.8.
[30] Schellendorf, önce Enver Paşa'nın komutasındaki Osmanlı genel karargâhında görev aldı, sonra Sarıkamış Muharebesi'ne katıldı, burada yaşanan bozgun üzerine Doğu Anadolu'daki birliklerde koordinasyon görevi yaptı ve Ermeni olaylarını yerinde izledi.

Schellendorf, yakın dostu Talat Paşa'nın 1921 yılında Tehliryan adlı Ermeni tarafından öldürülmesi sonrasında, 24 Temmuz 1921 tarihinde Deutsche Allgemeine Zeitung'da şunları yazmıştı:

"Ermeni zulümlerinin geçmişi, çok eskilere dayanır. Bu olaylar, Ermeni ve Kürtlerin, Rusya, İran ve Türkiye sınırlarında dar bir alanda yaşamaya başlamalarından bu yana sürekli yaşanmıştır.

Eskiden beri süregelen bu ihtilaf, Ermeniler'in Büyük Savaş'ta Türkiye'nin doğusundaki il sınırlarında yaptıkları tehlikeli isyanlarla daha da büyümüştür...

Eli silah tutan tüm Müslümanlar, Türk Ordusu'nda silahaltında olduğu için, Ermenilerin savunmasız halk arasında korkunç bir katliam yapmaları zor değildi. Çünkü Ermeniler, sadece Ruslar tarafından sıkıştırılan Doğu Ordusu'nun kanatlarını askeri açıdan zayıflatmakla kalmayıp, aynı zamanda bu bölgede yaşayan Müslüman halkının kökünü kuruttular. Yapılan zulümleri gören bir kişi olarak, şunu söyleyebilirim; Bu gaddarlık, daha sonra Türklerin Ermenilere karşı giriştiği iddia edilen zulmünden çok daha acımasızdı".[31]

SORUNUN ERMENİ CEPHESİ

"Sevgi her zaman karşılık görür, kin de..."[32]

Evet, elbette sorunun bir de Ermeni cephesi vardır. Bu bağlamda da 'Ermeni Sorunu'; ulusçuluk düşünce ve duygusunun gelişmesine paralel olarak, 19. yüzyılda ortaya çıkan bir olgudur.

Ermeni sorunu 19. yüzyılda Osmanlı topraklarındaki etnik gruplar arasında yaygınlaşan bağımsızlık hareketleriyle baş gösterdi. Kilisenin, özellikle de misyonerler yoluyla yıllardan beri Anadolu'daki Ermenilerle yakın ilişki kuran Batılı güçlerin etkisiyle güçlenen Ermeni milliyetçiliği, 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında açıkça bir bağımsız Ermenistan amacına yöneldi.

Ermeniler, Doğu bölgelerini işgal eden Rus ordusunu destekleyip ondan yardım alırken Rusya'dan özerklik ve himaye talebinde bulundular. Savaştan sonra imzalanan Ayastefanos ve Berlin antlaşmaları, Ermenilerin bu talebine yönelik unsurlar içeriyordu. Bu siyasi hareketlilik 1880'lerden sonra büyük oranda silahlı mücadeleye dönüştü.

Yani uluslaşma süreciyle bağıntılı olarak Ermeniler, siyasi ve askeri açılardan yurtiçinde ve dışında örgütlenmeye başladılar. Nitekim 1887'de Cenevre'de Marksist Ermeniler tarafından Hınçak Partisi, 1890'da da Tiflis'te Ermeni

[31] Utku Pazarkaya, "Alman Subayların İfadesi Niye Alınmadı", Hürriyet, 24 Nisan 2001, s.7.
[32] Dostoyevski.

İhtilal Federasyonu (Taşnaksutyun) kuruldu. Ayrıca, 1878'de Van'da Kara Haç Derneği, 1881'de Erzurum'da Anavatan Müdafileri Derneği (Pashtpan Haireniats) ve 1885'te Van'da İhtilalci Ermenistan Partisi kuruldu. Tüm bu örgütlerin ortak amacı, ihtilalci çeteler kurmak, Ermeni halkını silahlandırmak ve ayaklandırmak, hükümet yetkililerine ve Ermeni muhbirlere karşı eylem düzenlemek ve sonuçta Ermeni bağımsızlığını sağlamaktı.

Bir yandan bu örgütlerin taraftarları, diğer yandan kiliseler, Ermeni cemaatini silahlandırmaya, kiliseleri ve okulları cephanelik hâline getirmeye koyuldular. Avrupalı ülkeler de Ermenilere silah, cephane ve para yardımı yapıyordu. Böyle bir hazırlıktan sonra Ermeniler, 1881'den itibaren başlattıkları eylemler, suikastlar, saldırılar ve büyük çaplı isyanları bazı kısa duraklamalarla 1. Dünya Savaşı'na kadar sürdürdüler. Bu dönemde Ermeniler 40 civarında isyan çıkarmışlar ve aralarında Padişah II. Abdülhamid'in saltanat arabasını bombalamaya kadar varan eylemlerde bulunmuşlardır.

Bu çerçevede Ermenilerin Osmanlılara karşı bir örgütlenme ittifak arayışı içinde oldukları bir 'sır' değildir...

Ermeni Taşnak Partisi'nin, 1910'da Sosyalist Enternasyonal'e sunduğu ('Brüksel'deki Vandervelde Sosyalist Enternasyonal Arşivi'nde, B.579238 numara altında kayıtlı') raporda, M. Warandian (Varandiyan) ihtilalci örgütlerinin nasıl silahlandığını ve hazırlandığını şöyle anlatı: "Bitlis ve Van'ın köylerinde, 1908'de bütün Ermeni halkı bayrağımızın altında 'siyasi gruplar' hâlinde örgütlenmişti... Bu gruplar savunma ve saldırı için talimliydiler. Her köyde, en deneyimli ve en cesurlardan güvenilir 5 ila 8 kişi seçiliyor ve bunlar yoğun bir gözetimle görevlendiriliyordu. Bu gruplar, fedailerin çeşitli ihtiyaçlarını karşılayacak, onları bir yerden diğerine aktaracak, kovalanma durumunda kaçmalarını sağlayacak ve özellikle Kürt çetelerince tehdit edilen komşu köylere yardım edecek seyyar örgütlerdi".[33]

1. Dünya Savaşı'nın doğu cephesinde Osmanlı devleti savaşırken, Ermeniler cephede ve cephe gerisinde Çarlık Rusya'sı ile işbirliği içindeydi. Rus ordusu, Osmanlı ve Rus Ermenilerinden kurulmuş gönüllü alaylar öncülüğünde doğudan Osmanlı topraklarına girerken, Osmanlı ordusundaki Ermeniler de silahlarıyla firar ederek, ya Rus ordusuna katıldılar ya da cephe gerisi faaliyetlere yöneldiler.

Özetle 1914-22 arası Anadolu'da savaş yıllarıydı. Bu sekiz yıllık sürede Ermeniler de çeşitli savaşlara katıldılar; bu kanlı çatışmalarda öldüler ve öldürdüler. Bu sadece Osmanlı arşivlerinde değil, Ermenilerin G. Pasdermacıyan ve

[33] "Ermenilerin Kaleminden Çete Raporu", Cumhuriyet, 30 Mart 2005, s.9.

Antranik (Ohanian) gibi komutanlarının anılarında, Versay'daki iki Ermeni Heyeti Bakanı A. Aharonyan ile B. Nubar'ın ortak imzalı belgelerinde, A.P. Hacobyan ve G. Gorganyan gibi yazarlarının kitap ve seri makalelerinde, ayrıca da G. Korganoff, R. Pinon, E.J. Robinson ve S.J. Shaw örneği yabancıların çok sayıda yayınlarında beliren tarih olaylarıdır.[34]

Söz konusu olaylarda "1915 yılıyla ilgili sözlü tarih verileri -ağıtlar, anlatılar, anılar vb.- Ermenilerin çok sayıda Türk'ü katlettiğini gösteriyor".[35]

Bunu kimse inkâr etmiyor; tıpkı Rusya'da 1917 Ekim Devrimi ile Rus ordusunun bölgeden çekilirken, Ermenilerin de Doğu Anadolu'nun bazı bölgelerinde tutunamayıp, çekilmeleri sırasında önü açılan Türk birliklerinin içindeki Şevket Süreyya Aydemir'in, Erzincan'ın bir köyüne ulaşıp, gördüklerini anlattığı katliamın da mümkün olabilirliği gibi:

"Ermeni ordusuna Taşnak komitacıları hâkimdi. Bu komitenin büyük hırsı, sadece bir imha ve intikam savaşından ibaretti. Çılgın hesaplaşmanın bir türlü sonu gelmiyordu. Erzurum yolu üzerindeki Cinis Köyü karşısında Evreni Köyü'nde, kadın, erkek, çocuk, bütün köylüler öldürülmekle kalmamıştı. Öldürülenlerin vücutları parçalanarak, kollar, bacaklar, kafalar, kasap dükkânlarındaki etler gibi, duvarlara, çivilere, çengellere asılmıştı. Fakat bunları yapanların hırsları bununla da sönmemişti. Köyde ne kadar hayvan ele geçmişse, mandalar, sığırlar, davarlar, kümes hayvanları, hatta köpekler öldürülmüş, parçalanmış, yerlere serilmişti... Erzurum'da kan çılgınlığı son haddini bulmuştu. Şehrin galiba yarı nüfusu öldürülmüştü. Yalnız Gürcükapısı İstasyonu'nda üç bin kadar ölü, bir odun veya kereste deposunda olduğu gibi, intizamla, adeta zevkle, dizi dizi, yığın yığın sıralanmış, istiflenmişti... İstiflerin yıkılmaması için, boylarına, cüsselerine göre dizilen ölü sıralarının aralarına, yerine göre ayrı ayrı boylarda, çocuk yahut yaşlı ölü vücutları sıkıştırılmıştı..."[36]

'TEHCİR HAKLI OLABİLİR Mİ?'

"Bana kulak ver ki sana ses vereyim."[37]

Sorunun Ermeni cephesine de değindikten sonra soralım: 'Ne olursa olsun, tehcir haklı olabilir mi?'

Bizim yanıtımız tek ve net: Hayır!

---

[34] Türkkaya Ataöv, "Ermeni Savaşları", Cumhuriyet, 5 Nisan 2005, s.17.
[35] İlhan Başgöz, "Tek Taraflı Bakan Yanılır", Radikal, 22 Mayıs 2005, s.9.
[36] Şevket Süreyya Aydemir, Suyu Arayan Adam, Remzi Kitabevi Yay., 2003, s. 120-21.
[37] Halil Cibran.

Bu saptama ardından şunu belirtelim: Ermeni meselesini aşmak için, mağdur olduğunu söyleyenlerin neler hissettiğini, neden böyle hissettiğini anlamaya ihtiyacımız var! Çünkü...

Bugün açık ve kesin biçimde bir insanlık suçu sayılan tehcirin, o günkü kurallara bile uyulmadan yapıldığı. Her ne kadar söz konusu dönem, insan hakları kavramının henüz normlaşmamış olduğu kargaşa yılları olsa da 1899'da kabul edilen Martens Clause'da "tam bir savaş yasası çıkarılıncaya kadar (...) halk ve çatışan taraflar, medeni ulusların arasında kurumsallaşmış uygulamalardan, insanlık yasalarından ve kamuoyu vicdanının gereklerinden doğan uluslararası hukuk ilkelerinin koruması altındadır" deniyordu. 1907 tarihli La Haye Konvansiyonu'nun 46. maddesi ise "ailenin onuru ve haklarına ve dini inançlarına (...) saygı gösterilmeli, özel mülkler müsadere edilmemeli" diyor; 47-53. maddelerde buna ilişkin ayrıntılar açıklanıyordu.

Peki bizim olayımızda bunlara ne kadar uyulmuştu? Tehcir kararı verildiğinde ortada ne ciddi bir Ermeni saldırısı ne de genel bir isyan vardı (Karar Şubat'taki gizli oturumda alınmış, Van olayları Nisan'da patlak vermişti). Sürgüne gönderilenlerin çoğu savaşla ilgisi olmayan bölgelerden (örneğin Ankara, Aydın, Bursa, Çanakkale, Edirne, Eskişehir, İzmit, Konya, Kütahya, İzmir, İstanbul'dan) geliyordu. İddia edildiği gibi sadece Gregoryenler değil, Katolik ve Protestanlar da sürülmüştü. İki saat ila 15 gün içinde hazır olmaları emredilenlerin ezici çoğunluğu, savaşta zarar vermesi ihtimali olmayan kadınlar, çocuklar ve yaşlılardı (Erkeklerin çoğu daha önce çeşitli biçimlerde enterne edilmişti). Çoğu yayan; açlık ve hastalıkla baş başa bırakılarak, değişik grupların saldırıları altında, iddia edildiği gibi güvenli bölgelere değil, tam da savaşın kalbine, Suriye çöllerine sürülmüşlerdi. Geride bıraktıkları mallarına el konmuştu. Bir kısmı din değiştirmeye zorlanmıştı.

Böyle bir yolculukta beklendiği gibi yüz binlerce kişinin öldüğü ortada iken bugün tartışma en hafifinden 'Tehcir haklı mıydı yoksa haksız mı?' noktasında yürüyor. İşte asıl mesele buradadır. Şunu görmeliyiz ki tartışma tarihe ilişkin görünmekle birlikte, aslında bugünkü ahlâki duruşumuza, bugünkü insan hakları algılayışımıza, bugünkü uygarlık düzeyimize ilişkin bir tartışmadır. Tarih burada gerçek bir turnusol kâğıdı işlevi görüyor. Yani bazıları diyor ki, "Bir devlet kendisini tehdit altında hissettiği an, kendisini tehdit eden unsurlarla mücadele etmek yerine, o unsurların dahil olduğu tüm grubu bir gecede yalınayak yurdundan sürme hakkına sahiptir. Bunun sonunda istenmeyen (!) ölümler olursa bu olay haksızlık sayılmaz!" Madem haksızlık değildir o zaman 'gerekirse yine yapılır!' Demek ki bu görüşün sahipleri, maazallah Irak sınırın-

da Kürt grupları ile bir savaş çıksa hiç tereddüt etmeden İstanbul'daki, Edirne'deki, Trabzon'daki veya Muğla'daki Kürt asıllı vatandaşlarımızı çoluk çocuk, yalın ayak Irak'a sürmeyi doğru bulacaklardır. Sonuçta bu vatandaşlarımız ölürse, 'Bunda bir kasıt yoktu' diyeceklerdir. İşte bu zihniyet tüyler ürperticidir. Hayır diyenlere tekrar hatırlatalım, 1915'de olan tam da buydu.[38]

MADDİ/MANEVİ SOYKIRIM SÜRÜYOR

"Kim demiş kanun alınmıştır ayaklar altına
Böyle bir hâlin vukuunda hamiyet çiğnenir
Devleti yolsuz görenler halt eder bir beldede
Kaldırım olmazsa kanun-u hükümet çiğnenir."[39]

Evet, ortada hâlâ süren/sürdürülen bir maddi/manevi soykırım vardır...

Örnek mi?

İşte maddi soykırım: Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü, arşivinde bulunan Osmanlı dönemine ait tapu kayıt belgelerini TARBİS (Tapu Arşiv Otomasyonu) adlı proje kapsamında Türkçeleştirerek, bilgisayar ortamına aktarmak ve Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'ne devretmek istedi. Bu konu ile ilgili olarak çeşitli kuruluşlara görüş sordu. Tapu Kadastro Genel Müdür Yardımcısı Nihat Şahin'in 17 Ağustos 2005 tarihli yazısına, 26 Ağustos 2005'te MGK Seferberlik ve Savaş Hazırlıkları Planlama Daire Başkanı Tuğgeneral Tayyar Elmas imzasıyla verilen cevapta şöyle deniyordu: "Osmanlı Devleti dönemine ait söz konusu defterlerin içerdiği bilgilerin etnik ve siyasi (asılsız soykırım, Osmanlı Vakıfları mülkiyet iddiaları ve benzeri) istismara malzeme olabileceği ve ülkemizin içinde bulunduğu koşullar dikkate alındığında, kısmen ya da tamamen çoğaltılarak dağıtılmamalarının, genel arşiv çalışması yapılan merkezlere devredilmemelerinin, dolayısıyla bulundukları Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nde muhafaza edilmelerinin ve kullanılmasının ülke menfaatleri açısından sınırlı tutulmasının uygun olacağı değerlendiriliyor"...

Öyle ya 1915-16 tehcirinde, evlerini, topraklarını ve maddi birikimlerini birkaç gün içinde terk etmeye zorlanmış ve çoğu yollarda ölmüş, öldürülmüş yüz binlerin geride bıraktığı evler, tarlalar, hayvan sürüleri, depolanmış tahıllar, ticaret malları, kişisel eşyalar, değerli taşlar ve kâğıtlar herhâlde buhar olup uçmadı, muhtemelen birilerinin zenginliğine zenginlik kattı. Ama gariptir, bu mektup trafiği kamuoyunda hiç yankı uyandırmadı. Belki de hiç garip değil,

[38] Ayşe Hür, "90. Yılda Daha İyisini Yapabiliriz", Radikal İki, 17 Nisan 2005, s.9.
[39] Neyzen Tevfik.

kim ailesinin ya da ülkesinin gayrimeşru ya da helal olmayan yollardan servet sahibi olduğunu bilmek ister ki...

Bu servetin miktarı konusundaki tevatür değişik. 1918'de sabık Britanya Başbakanı Sir James Baldwin ve yardımcısı Herbert Asquith yeni Başbakan Ramsey McDonald'a Ermenilere niye maddi yardım yapılması gerektiğini anlatan raporlarında şöyle diyorlardı: "Toplam beş milyon Türk poundu (yaklaşık 33 ton altına eşdeğer) Türk hükümeti tarafından 1916'da Berlin'deki Reichs Bank'a yatırıldı. Bunun büyük bir miktarı Ermenilerin parasıdır". 1925'te aynı konuyu görüşen ABD Senatosu ise miktarı 40 milyon dolar olarak tahmin etti. Ermeni araştırmacı Dikran Kuyumcuyan'ın hesaplarına göre Ermenilerin terk ettikleri servet o günün parası ile toplam 14,5 milyar frankа, bugünün parasıyla 100 milyar dolara eşdeğerdi (Kuyumcuyan hesaplamalarını kırsalda yaşayan aile başına 17 bin frank, şehirde yaşayanlar için 36 bin frank'tan yapmış).

Bu arada İttihatçıların işlediği suçları üstlenmek istemeyen yeni Osmanlı Hükümeti ile yeni kurulan Ermeni Cumhuriyeti arasında Mayıs 1918'de imzalanan Batum Anlaşmasına, Ermenilerin el konan mallarından doğan zararlarının tazmin edilmesi hükmü konmuştu.

Ermeniler benzer talepleri Ağustos 1920 tarihli Sevr ve Aralık 1920 tarihli Gümrü anlaşmalarına da koydurdular, ancak bu anlaşmalar hiçbir zaman yürürlüğe girmedi. Mart 1921 Moskova ve Ekim 1921 tarihli Ankara anlaşmaları azınlık malları ile ilgili maddeler ihtiva etti, fakat 15 Nisan 1923'te imzalanan Lozan'ın hazırlık anlaşmalarından biri ile o sırada Türkiye'de yaşamayan Ermenilerin tüm mallarına el konulması yasallaştırılarak o maddeler boşa çıkarıldı. Zaten 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Anlaşması da sadece vatandaşlığını koruyan azınlıkların mülkiyet haklarını korumayı taahhüt ediyordu (Bu anlaşmanın ilgili maddelerinin yıllardır nasıl ihlâl edildiğini gayet iyi biliyoruz).

Türkiye, Lozan'dan galip çıkmanın güveniyle Eylül 1923'te Kilikya (Adana havalisi) ve Doğu Anadolu'dan savaş sırasında göç eden Ermenilerin geri dönüşünü yasaklayan bir yasa çıkardı. Ağustos 1926'da, Lozan'ın yürürlüğe girdiği 19 Ağustos 1924'ten önce edinilmiş tüm malları müsadere etme hakkına sahip olduğunu, Mayıs 1927'de ise Temmuz 1923 ile Mayıs 1927 tarihleri arasında ülke dışında olanların Türk vatandaşlığından çıkarılacağını ilan etti. Esas hedefin Ermeniler (ve Rumlar) olduğu açıktı. Durumu Cemiyet-i Akvam'da protesto eden Ermeniler hiçbir sonuca ulaşamadılar.

Türkiye bu ortamdan istifade ile bakiyeyi yok etmeye devam etti. Ortaçağ Ermeni Krallığının başkenti Ani'nin kalıntıları başta olmak üzere tarihi eser-

ler yıkıldı ya da yıkılmaya terk edildi. Bazıları camiye veya başka yapılara çevrildi. 1950'lerde, ilk adımı İTF tarafından 5 Ocak 1916'da başlatılan işe devam edilerek, binlerce köy, kasaba ve yöre ismi Türkçeleştirilirken son Ermeni izleri de silindi. Son yıllara kadar Ermeni binalarının onarımı hükümet iznine bağlı idi, yeni bina yapımı ya da genişletme çalışmalarına ise izin verilmedi.[40]

Ya manevi soykırım mı? İşte bu konudaki tanıklıklar... Hızla sıralayalım...

* "Eskiden Ermeni olduğumu duyanlar sadece farklı olduğum düşüncesiyle hoş bir 'Aaa' nidasıyla tepki verirken, şimdi Ermeni olduğum duyulunca 'Hıı' diye tepki veriyorlar. Bu 'Hıı' nidasının anlamı: 'Hıı şu tartışmaların Ermenisi' şeklinde de okunabilir..."[41]

* "Normal yaşantımızda en fazla karşılaştığımız soru, 'Nereden geldiniz' oluyor. Oysa biz de onlar gibi Anadolu'dan geldik. Annem Diyarbakır, babam Kayserili...

Annemin annesi Müslüman olmuş. Ailemizin yarısı Müslüman'dır. Bir kısmı Ermeni olduklarını bilmiyor, bir kısmı da gizliyor. Aileden bazıları birbirleriyle görüşmüyor, böylesi bir parçalanmışlık da var. Annemin teyzesi de Hıristiyanlıktan dönmüş, onun eşi de öyle. Ama torunları bunu bilmiyorlar. Ermenilerde böylesi durumlar oldukça fazla. Hep bir şeyler gizlenir..."[42]

* "Türk okulunda ilkokula başladım. Daha sonra Ermeni okuluna geçiş yapmak istedim, ama kabul edilmedim. Kanun varmış, Türk okulundan Ermeni okuluna geçiş yapılamıyormuş. Ama biz yılmadık. Milli Eğitim'le görüştük ve sonunda kararlı olduğumuzu görünce onlar da diretmekten vazgeçti..."[43]

* "Türkiye'de Müslümanlık dışındaki inanışlar yadırganıyor. Öyle ki, haç taktığım için yolda yan gözle bakanlar oluyor..."[44]

* "Çocukken tanınmadığımız mahallelerde bütün Ermeni çocuklar farklı isimler kullanırdı. Ben de adıma yakın olduğu için 12 yaşlarındayken Selçuk ismini kullanıyordum. Daha sonra Ermeni olduğumu hiçbir yerde saklamadım. Ama müşteri kaçmasın diye Ermeni olduklarını gizleyen çok insan tanıdım. Jerar'lar Celal, Agop'lar Yakup olurdu..."[45]

---

[40] Ayşe Hür, "Akıl Tutulması, Vicdan Tutulması", Radikal İki, 15 Ekim 2006, s.6.
[41] Dina Murat, "Ermeni Sorunu (7): Ermeni Olmam İlgi Çekiyor", Radikal, 18 Şubat 2006, s.7.
[42] Leda Mermer, "Ermeni Sorunu (1): Hep Bir Şeyler Gizlenir", Radikal, 12 Şubat 2006, s.12.
[43] Kristin Dellaloğlu, "Ermeni Sorunu (3): Ailem Türkleri Hiç Kötülemedi", Radikal, 14 Şubat 2006, s.9.
[44] Sevan Kazancı, "Ermeni Sorunu (6): Haç Takıyorum, Yan Bakıyorlar", Radikal, 17 Şubat 2006, s.8.
[45] Sarkis Seropyan, "Ermeni Sorunu (5): Ninni Yerine Sürgün Dinledim", Radikal, 16 Şubat 2006, s.4.

* "Çocukluğumda sokağa çıktığım zaman annemin Ermenice konuşmamam için tembih ettiğini hatırlıyorum..."[46]

* "Hep Türk okullarında okudum. O nedenle yıllarca arkadaşlarım da genellikle Türkler arasındandı. Benim dedem Müslüman olmuş o nedenle Ermeni okuluna almadılar. Dedem Müslüman olduktan sonra adını Yusuf olarak değiştirmişti. Orucunu tutar, bütün Müslüman geleneklerini de yerine getirirdi. Babaannem ile birlikte Kayseri'de yaşarlardı. Ben ortaokuldayken öldüğü için kimliğini nasıl gördüğünü bilmiyorum. Ama sanki zorla Müslüman olmuş gibi değil, benimsemiş gibiydi. Öyle hatırlıyorum. Ama o ne kadar benimserse benimsesin, çevresinde 'Gâvur Yusuf' olarak bilinirdi..."[47]

Yeter mi?!

YÜZÜMÜZÜN AKI TÜRKLER

"Kötülüğe engel olmak da, iyilik yapmak sayılmaz mı?"[48]

Hayır, hayır tablo sadece 'Yeter mi?' dediğimiz utançla sınırlı değil...

Onur duymamıza yol açan başka şeyler de var...

Celal, Mazhar ve Faik Ali Beyler ve Mustafa Ağa. Onlar bugün isimleri unutulmuş, ama o karanlık yıllarda insanlığını unutmamış Osmanlı devlet adamlarından yalnızca birkaçı. Onları sararmış tarih sayfalarından çıkarmanın zamanı geldi de geçiyor bile...

Onlar bazen kariyerleri, bazen de canları pahasına İttihatçıların emirlerine karşı durdular, Ermenileri ve diğer zulme uğrayan halkları korudular.

Tarihçi Raymond Kevorkyan bu konuda şunları söylüyor....

"1915'te tehcir ve katliam emirlerine karşı çıkanlar arasında üst düzey devlet memurları, valiler ve tabii ki halktan insanlar var. Devlet görevlileri arasında en dikkat çekici isimlerden birisi Konya valisi Celal Bey. Konya önemli bir merkez, çünkü Batı Anadolu'dan tehcir edilen bütün Ermenilerin toplandığı bir transit kampı. Celal Bey, gelenleri Der Zor çöllerine yollarsa başlarına ne geleceğini biliyor, daha önceden Halep valiliği görevinde bulunuyor çünkü. En başta Konya Ermenilerinin tehcir edilmesine izin vermiyor. Başka yerlerden gelenleri de mümkün olduğu kadar Konya'da tutmaya, çöle gönderilmelerini engellemeye çalışıyor. Mesleği olanları şehre, yoksul olanları da köylere yerleş-

[46] Madya Saris, "Ermeni Sorunu (4): Hâlâ Korku Var", Radikal, 15 Şubat 2006, s.8.

[47] Lora Baytar, "Ermeni Sorunu (2): Müslüman Dedemin Lakabı 'Gâvur'du", Radikal, 13 Şubat 2006, s.8.

[48] Balzac.

tiriyor. Böylece kamplarda insanların birikmesini önlüyor. Yoksa tehcir konvoylarını yollamadığı anlaşılacak.

Tehciri kısa bir süre engelleyebiliyor. Ekim 1915'te görevden alınıyor, çünkü kafileleri yollamadığı ortaya çıkıyor. Ama bu birkaç aylık sürede bile önemli sayıda insanın hayatını kurtarıyor. Ermenilerin Celal Bey'e övgüler düzen, ona şükranlık ifade eden pek çok tanıklığı var. Ve Celal Bey, bunları görevden alınmayı göze alarak yapıyor. 1919'a kadar işsiz kalıyor. Fransızlar Kilikya'yı kontrolleri altına alınca, Ermeni olaylarına karışmamış birini arıyorlar ve onu Adana valiliğine getiriyorlar. Celal Bey bu görevinde hâlen İstanbul'a bağlı bir Osmanlı valisi, ama Fransızlarla birlikte çalışmak zorunda. 1919 sonuna doğru Kuvayı Milliye hareketi şekillenmeye başlayınca gizlice onlarla bağlantıya geçiyor. Hareketin düzenlediği saldırılara ve halkın örgütlenmesine katılıyor. Bir süre sonra bu faaliyetlerinden Fransızlar da haberdar oluyor. Celal Bey, o zaman görevinden istifa edip tamamen harekete katılıyor.

Celal Bey, tam bir yurtsever ve Kurtuluş Savaşı'nda Mustafa Kemal'in yanında yer alıyor. Bu açıdan son derece sembolik bir kişilik. Ülkesinin çıkarlarını korumaya sonuna kadar bağlı kalıyor, ama İttihatçıların katliam emirlerini uygulamayı reddediyor. Ermenilerin katlini, hem ülkenin çıkarına görmüyor hem de etik açıdan karşı çıkıyor.

Onun gibi emirleri uygulamayı reddeden 3-4 vali ve önemli sayıda başka üst düzey devlet görevlisi var. Bunların en önemlilerinden biri Ankara valisi Hasan Mazhar. 1915 Ağustosu'nda Ermenileri tehcir etmeyi reddettiği için görevden alınıyor ve memuriyetten atılıyor. Mondros Mütarekesi'nden sonra Ermenilerin başına gelenleri araştırmak üzere kurulan komisyona müfettiş olarak atanıyor. Ve burada çok önemli bir görev yerine getiriyor, katliamlarla ilgili bir sürü delil topluyor. Bugün o döneme dair bildiklerimizin ortaya çıkmasındaki rolü büyük.

Kütahya Ermenilerinin de korunmasında etkili olan kişi Kütahya mutassarıfı Faik Ali Bey'dir. Ve bunu pek göze batmadan yapıyor. Bu şekilde görevden alınmaktan da kurtuluyor. 2.000 kadar Ermeni'nin tehcirine izin vermiyor.

Başka önemli bir kişilik Malatya belediye başkanı Mustafa Ağa Azizoğlu. Malatya'nın önemi, Doğu vilayetlerinden tehcir edilenlerin toplandığı transit yeri olması. Mustafa Ağa'nın oynadığı rolü bir Alman misyonerin tuttuğu günlükten öğreniyoruz. Bu Alman misyoner İttihatçılara yakın, Ermenilere de pek sempati beslemiyor. Mustafa Bey, ona kamplarda neler olduğunu, tehcir konvoylarına ne zaman ve nerde saldırıldığını, kaç kişinin öldürüldüğünü anlatı-

yor. Başlangıçta misyoner ona inanmıyor. Hatta deli zannediyor. Ta ki bir katliamı kendi gözleriyle görene kadar. Mustafa Ağa, katliamlara karşı çıkmaya çalışıyor ama bir vali olarak tehciri durdurma yetkisi yok. Sadece bazı insanları evine alıp koruyabiliyor. Mustafa Ağa'nın hikâyesi ne yazık ki trajik bir şekilde sonlanıyor. Oğlu İttihat ve Terakki üyesi. Ve savaştan sonra Malatya'ya döndüğünde 'gavurları kolladığı için' babasını öldürüyor.

Diyarbakır'a baktığımızda da dört kaymakamın emirleri uygulamayı reddettiği için görevden alındığını görüyoruz. Hatta aralarından üç kişi Vali Doktor Reşit'in doğrudan emriyle öldürülüyor.

Devlet görevlileri dışında Ermenileri koruyanlar, Konya'da Mevlevi önde gelenleri. İttihatçıların emirlerine açık bir şekilde karşı çıkıyorlar. Ve bu tavırları yüzünden onlar da sürülüyorlar. İki bölge halkı ön plana çıkıyor. Birincisi Dersimliler. Başka yerlerden Ermeniler Dersim'e sığınıyor. O zamanki Dersim, Osmanlı'nın tam olarak kontrol edemediği bir yer. Yaklaşık 15 bin kişiyi kurtarıyorlar. Rus ordusuna sığınmalarına yardım ediyorlar. Bir dönem o kadar çok insan geliyor ki sorunlar başlıyor, çünkü herkese yetecek yiyecek yok. Bazıları Ermenilere para karşılığı yardım ediyor. Ama bu yüzden bölge insanını karalamamak lazım, fakir bir bölge sonuçta. Bugün Irak sınırları içindeki Sincar dağı çevresindeki Yezidiler de Ermenilere kucak açıyor. Kendileri de katliama uğrayan bir halk Yezidiler. Dört-beş bin kadar Ermeni Sincar'a geliyor, hatta bu durum bölgede kıtlığa yol açıyor. Başka bölgelerde de komşularını koruyan kişiler ya da Ermeni köylülerine dokundurtmayan ağalar var".[49]

"SONUÇ YERİNE"

"Gelecek çağlar için bu çağın aptallıkları,
bilgelikleri kadar önemlidir."[50]

Toparlarsak; evet, ne yazıktır ki, şu satırlardaki kareler de yaşandı!

"Uğursuzluk yayılıyordu; insanlar bohçalarını sırtlayıp dağlardaki manastırlara sığınıyorlardı. İdareciler, 1915'in Ocak ve Şubat aylarında sığınmacılara kente inmelerini tebliğ ettiler. Aynı telgraf, aynı dahiliye nazırı, aynı Talat Paşa, kâfirlerin yok edilmesinden sorumluydu. Dağlardan indiler ve çocuklar okullara kapatıldı. Gücü kuvveti yerinde olanlar yorgunluktan tükenip ölmeleri için dağlara terk edildiler. Çöller, sular, nehirler, toplu mezarlar hâline geldi. Küçükleri kayıklara doldurarak denizlerin açıklarına bırakıyorlardı. İşkence görüp

[49] Burçin Gerçek, "Celal Bey ve Diğerleri", Radikal İki, 26 Şubat 2006, s.7.
[50] Stanislaw J. Lec.

kayalıklardan atılan kurbanların kanıyla kızıla boyanan Karadeniz'den artık kimse balık yiyemez sanılıyordu. Binlerce çocuk kentten uzaklaştırıldı. Kasaba kasaba dolanıyorlardı. Köylüler onları evlerine alıyor, bu genç sapkınların isimlerini ve dinlerini değiştiriyorlardı".[51]

Emperyalist paylaşım yıkımı ile milliyetçi irrasyonelliğin yarattığı bu yıkım tablosunda tartışma 1915'e nasıl gelindiğine düğümlenmemeli...

Hangi gerekçe ve sebeple ilişkilendirilirse ilişkilendirilsin, sonucu mazur gösteremeyecek bir soykırım yani bir halkın imhasıdır söz konusu olan...

Evet, olguya milliyetçi değil, başka açıdan bakabilmek lazım. Ermeni milliyetçi örgütleri vardı. Bir toprak parçasını Osmanlı İmparatorluğu'ndan koparıp almak için şiddeti meşru görüyorlardı, uyguluyorlardı. Üstelik bu örgütler, şiddeti sadece devletin nizami güçlerine karşı değil, yerel Türk ve Müslüman halka da uyguluyorlardı.

Ama o dönemde böylesi bir şiddeti herkes kullanıyordu. Rum Pontus örgütleri de şiddet uyguluyordu, onların karşısına dikilen Türk çeteleri de şiddet uyguluyordu. Yani Daşnak komitacıları canavardı da Topal Osman pirüpak mıydı? Çeşitli paramiliter güçler birbirlerinin köylerine baskınlar düzenliyor, kadınların ırzına geçiyor, çocukları süngülüyordu. Bunlar yerel ölçekte etnik boğazlaşma olarak yaşandı. Bir tarafın kahramanı diğer tarafın canavarı oldu. Topal Osman, Rum Pontus bölgesinde Türklerin kahramanıydı; ama Rum köylerinde anneler, çocuklarını 'Topal Osman geliyor' diye korkutuyordu...

Bunlar böyleydi, ama bunların sonucu Ermenilerin soykırımı ile noktalandı; benzer koşullarda tersi olsaydı, elbette tarih bir Türk-Kürt soykırımından da söz edecekti...[52]

O hâlde tarihin acılı, acıklı ve istihza dolu mantık(sızlığ)ına dikkat çekerek, diyeceklerimizi şöyle noktalayalım:

1. Dünya Savaşı tıpkı kendisini sürdüren 2. Dünya Savaşı gibi bir emperyalist paylaşım savaşıydı. Ne Almanya, ne Rusya, ne Osmanlı bir savunma savaşına girmemiş, her biri kendine göre bir genişleme politikası gütmüştür. Ulus-

---

[51] Jean Kehayan, Vatansız, s.13... Akt. Ertuğrul Mavioğlu, "Ermeni Sorunu (1)", Radikal, 12 Şubat 2006, s.12.

[52] "Türkler de Ermeniler de kendi öldürdüğü dönemleri saklıyor. Türkiye Cumhuriyeti'nin özür dilemesi gereken Ermeniler değil kendi vatandaşlarıdır. Çünkü yıllarca yaşananları saklayıp halkı aldattılar, memleketin başına bela getirdiler" diyen Prof. Baskın Oran'a göre, Türk resmi tezlerindeki Ermeni meselesi ve 1915 tehcirine ilişkin inkârcı tutumun kökeninde, milliyetçilik, bilgisizlik, Ermenilerden toprak-tazminat-tanınma talebi geleceği korkusu, Türk diplomatlara yönelik suikastların biriktirdiği olumsuz etkiler ve diasporanın Türkiye'yi Nazilerle kıyaslama çabalarının doğurduğu ters tepkiler yatıyor (Baskın Oran, "Ermeni Sorunu (3): 'Bütün Gerçek' İki Tarafa da Uzak", Radikal, 14 Şubat 2006, s.9).

devletler çağında 'yayılma', aynı zamanda kendi içinde bir arınma-temizleme, türdeşleşmeyi de gerekli kılar. İttihatçılar kısa sürecek bir savaştan pay almayı hedeflemişken savaş onların sandığının aksine uzun ve büyük kayıplar pahasına gerçekleşmiştir. Siper savaşının yıpratıcılığından bihaber Enver Paşa ve şürekâsı, Sarıkamış'ta Turan hülyası uğruna koskoca orduyu donmaya terk ettiğinde, aslında savaş zaten kaybedilmişti. İsmet Paşa, açıkça Almanların savaşı kaybettiği belliyken savaşa girildiğini; savaşa girmenin savunulacak bir yanı olmadığını belirtir, bu kanısını Mustafa Kemal'in de paylaştığını ekler.

Tehcir politikasının amacı bellidir; akla hayale gelmeyecek yollardan çoluk çocuğun, yaşlıların hedefe ulaşmaları ancak mucize olabilirdi ve zaten ancak mucizeye mazhar olanlar kurtuldular. Bir kurmayın o şartlar dahilinde insan sürülerinin sağ ve salim hedefe ulaşamayacağını bilmemesi mümkün değil. Teşkilât-ı Mahsusa'yı bir kenara koysak bile, serserilerin, çapulcuların, hava şartlarının, hastalıkların doğuracağı sonuçlardan bihaber olmaya sığınarak bu meselenin açıklanması kargaları bile güldürür.

Talat Paşa, kendi tahminine göre 1,5 milyon dolayında olan Ermenilerin 900 bin küsurunun tehcire tabi tutulduğunu defterine ayrıntılarıyla yazmış. Resmi ve devletlû rakamlar bunun en az yarısının, hatta üçte ikisinin öldüğünü belirtiyor. Bu rakam Sarıkamış'ta, Çanakkale'de, Kanal'da, Galiçya'da, Milli Mücadele'de, Kore'de savaşta ölenlerden daha fazla! Karşılıklı çatışmada değil, bir devletin kendi tebaasına karşı yaptığı bir harekâtta ölenlerden söz ediyoruz.

İttihatçı liderler, tehcirin sonuçlarından kendileri istifade etme imkânı bulamamışsa da amaçlarına ulaşmışlardır. Temizlik-arınma kâmilen denebilecek kadar iyi düzenlenmiştir. Talat Paşa'nın, gidişatı en ücra köşeye kadar izlediği küçük defterindeki kayıtlardan anlaşılmış bulunuyor. 1 milyona yakın insanın muhbir, işbirlikçi olduğuna, ihtilal hazırlığı yaptığına inanılıyorsa her birinin eline bir kürdan verilse koskoca bir ordu oluşturabilecekleri unutulmamalıdır. Açıkçası savunmasız bir insan topluluğunun imhası söz konusu. Bu imhaya hukuki bir terim bulmaktan önce, onların anısına saygı duymanın sağlanması gerek.

Halkların birbirine düşman olduğu safsatadan ibarettir. Ne diye Türk halkı Enver'in, Talat'ın veya Bahattin Şakir'in yaptıklarından sorumlu olsun? Türk halkı oturup hep birlikte şöyle bir savaşa girelim, arada da temizlik imandan gelir diye Arap aydınlarını asalım, Ermenileri asmayalım da besleyelim mi falan diye bir karar alınış değil. Meclis kararı yok, Sadrazam Sait Halim Paşa'nın birçok şeyden haberi yok, yoksul halkın sesini duyan mı var?

Osmanlı ilelebet payidar olacak değildi. Ya kendi halklarını tatmin edecek bir yurttaşlık zemininde yeniden yapılanacaktı veya o halkları halledecekti. 1908'in açtığı umudun kısa sürede gerçekleşmeyeceği ortaya çıktı. Ermeni devrimci federasyonu (Taşnaklar), uzun süre İttihatçıların kardeş partisi olarak onlarla işbirliği içinde oldular. Ancak Dünya Savaşı'ndan önce o topraklarda birlikte yaşama imkânını sağlayacak bir eşit yurttaşlık bilinci ve iradesi oluşmadı. Bu günler, Rosa Luxembourg'un 'Ya sosyalizm ya barbarlık' dediği günlerdir. Tarih kapıyı çalmıştır. 1. Dünya Savaşı'ndan insanlık büyük bir yenilgiyle çıkmıştır ve bu yenilginin en ağır kısmını da en alttakiler yaşamıştır. Savaşa devletsiz-ordusuz girip de maddi ve kültürel varlığının büyük bir kısımını yitiren, bu kadar ağır kayıp veren tek değilse ender halklardan biri Ermeni halkı olmuştur.

Geriye kayıp bellekler kalmıştır. Belki de iki halkın birbirinin belleğini yenileyerek, yaşanmış acıların bütün insanlık için tekrar etmemesi için, evrensel bir ders çıkarması gerekmektedir. Kendi tarihini, yaşayan basit insanların gündelik hayatlarından hareketle bilmekten aciz olanlar, yalnızca egemenlerin prizmalarından süzdükleriyle kendilerine eşit, adil ve özgür bir gelecek inşa edemezler. Milli tarih, nihayetinde öncelikle kendi halkını olmayan bir şeye ikna etme, kandırmacadan başka bir şey değildir. Sarıkamış'ta emperyal bir heves uğruna donarak ölüme terk edilen neferin trajedisiyle 'askeri kırdıran' ve kaçan Enver Paşa'nın ne diye ortak bir hikâyesi olsun ki! Herhangi bir milli tarih zihniyetiyle insanlığın yaşamış olduğu irili ufaklı felaketlerin hiçbirini anlamak mümkün değildir...[53]

[53] Masis Kürkçüğil, "Ermeni Sorunu (3): 1915'ten Geriye Kayıp Bellekler Kaldı", Radikal, 14 Şubat 2006, s.9.

EVET, EVET, 'HEPİMİZ ERMENİYİZ!'*

SİBEL ÖZBUDUN

"Kendi evimizi ev olarak görmemek, orada kendimizi evimizde hissetmemek ahlâkın bir parçasıdır."[1]

'Hepimiz Ermeniyiz!' Ahbarığimizi, Sevgili Hrant'ımızı uğurlamak üzere Harbiye'den Yenikapı'ya akan yüzbini aşkın insanın tek yürek, tek ses haykırışı buydu. Evet o an, ve o günden sonra hepimiz Ermeniydik; değil mi ki kardeşimiz, ahbarığimiz bu toprakların egemenlerinin lanetli tarihini[2] sorguladığı için öldürülmüştü... Ve değil mi ki o lanetli tarihi eleştirmek, yaşı kırkı geçmiş her Türk'ün örtük olarak bildiği 'sır'rı açığa vurmak 301'lik olmaya, mahkeme kapılarında kerinçli-kerinçsiz güruhunun saldırısına uğramaya yetiyordu... Değil mi ki bu ülkede kapitalizm dediğimiz, birikimini topraklarından, yurtlarından sürülen, katledilen gayrimüslimlerin menkul ve gayrimenkullerinin yağmalanması üzerinden sağlamıştı.[3]

---

* AKA-DER'in (Ankara) 28 Ocak 2007'de düzenlediği "Hrant Dink Anma Toplantısı"nda yapılan konuşma metni... http://www.minidev.com/dikkat/dikkat.asp... pir sultan abdal umraniye Wap sitesi... www.mesop.net... Devrimci Demokrasi, No:105, 1-16 Şubat 2007; Dersim'de İklim Gazetesi, No:33, Mart 2007; Yeni Kapı, Özel Sayı, Nisan 2007.

[1] Adorno.

[2] "Dâhiliye Nezareti Kalem-i Mahsus Müdürü İhsan Bey, Kilis Kaymakamı iken Dersaadet'ten Halep'e gönderilen Abdulahad Nuri Bey'in, tehcirin imha maksadına müstenid bulunduğunu ve 'Ben Talat Bey'le temas ettim imha emirlerini bizzat aldım. Memleketin selameti bundadır' diyerek, kendisini de ikaya çalıştığını bildirmektedir" (Evrak-ı İstintakiye, sahife 15).

"Erzurum Teşkilât-ı Mahsusa reisi Bahaeddin Şakir Bey imzasıyla Mamuretü'l-Aziz Valisi Sabit Bey'e ait olmak üzere keşide kılınan fotokopisi [Fotoğrafi] Tertibat 9'da bulunan şifreli telgrafın mündereceatı: 'Oradan sevk edilen Ermeniler tasfiye olunuyor mu?', 'Sürüp yağmalandığını bildirdiğiniz muzır kişiler imha ediliyor mu?', 'Yoksa yalnız sevk ve izam mı olunuyor, açıkça bildiriniz kardeşim' suretindedir ki, mümaileyh Resneli Nazım Bey'in o sırada Mamuretü'l-Aziz İttihat ve Terakki müfettişliğinde ve hâlen de fırarda olması, Teşkilât-ı Mahsusa'nın imha vazifesiyle meşgul olarak cemiyetle irtibatını kuvvetlendiren vesikadır". (Alıntılar Osman Selim Kocahanoğlu'nun İttihat-Terakki'nin Sorgulanması ve Yargılanması (1918-1919) adlı kitabından, İstanbul, 1998, Akt. Murat Belge, "1919 Yargılamaları", Radikal, 8 Nisan 2005, s.11).

[3] "Türkiye'de tapu kayıtları alenidir, herkese açıktır, ama bu ülkede, 90 yıl öncesinin tapu kayıtları gizlenmeye çalışılıyor. Çünkü Ermeni tehcirinde yağmalanan Ermeni malları ortaya çıksın, Anadolu sermayesinin kökeninin 1915'te terk edilen servetler olduğu anlaşılsın istenmiyor. Tapular açıklanırsa, 'milli iktisat' denilen ve aslında gayrimüslimden Müslüman'a sermaye transferi demek olan bu süreç ve kimlerin nasıl zenginleştiğinin hikâyeleri bir bir ortaya çıkacak. Mesela Milli Mensucat fabrikası...

Değil mi ki 'onlar' aramızdan kopartılıp götürüldükten sonra derelerin günlerce kan aktığını görmüş... görmüş ve susmuştuk... Değil mi ki şimdi bir ölüm uykusundan uyanıp hayal-meyal hatırladığımız suskun nenelerimizin tehcirden nasılsa kurtulup Müslüman ailelere evlatlık verilmiş, 'gelin' edilmiş ve ondan sonra da yaşanı boyunca 'lâl olmuş' Ermeni kızları olduğunu keşfediyorduk...[4] Değil mi ki, kendisine, "Senin için 10.000 Ermeni imha etti diyorlar" sorusuna karşılık, "Benim namusum var, on bine tenezzül etmem, daha çık bakalım" yanıtını veren Zor mutasarrıfı Salih Zeki Bey'in[5] torunları, 'bu vatan için kurşun yemeye ve kurşun sıkmaya' azmettirilmiş 'vatan evlatları', ezelî-ebedî ***vigilante***'lerimiz hâlen iş başındaydı ve çoğunlukla sırtları sıvazlanarak yakayı kurtarıyorlar, yakayı kurtarmakla da kalmıyor, milletvekili, işadamı, mafya babası olarak ellerini kollarını sallaya sallaya dolaşıyorlardı aramızda. Her nasılsa yakalandıklarında ise, en yetkili ağızlar, koro hâlinde, 'ortada örgüt yok, olay münferit, meczup işi, sanık tahrike kapılmış...' diye yaygarayı basıyordu. Evet, değil mi ki bütün bunlar olmuştu, oluyordu... ve biz sustukça

---

Ermeni tehciri, Osmanlı'nın son döneminde İttihatçıların iktidarında yaşandı. Biz hâlâ İttihatçıların yaptıklarının yarattığı suçluluk duygusuyla yaşıyoruz" (Baskın Oran, "CHP'nin Tutumu Dinci Bir Tutum", Radikal, 2 Ekim 2006, s.6).

[4] İşte bu öykülerden biri; Fethiye Çetin'in *Anneannem*'de anlattığı Heranuş ya da Seher Hanım'ın hikâyesi:
"Heranuş 1913'te okula başladığında babası ve iki amcası, bazı akrabaları gibi çalışmak için Amerika'ya gitmiş. Kısa bir süre sonra jandarma basmış köylerini. Bütün erkekleri bilinmeyen bir yere götürmüşler. Heranuş'un ailesinden geriye kalanlar komşu köye sığınmış. Çok geçmeden bu köye de jandarma gelmiş. Bütün ahaliyi toplayıp Palu'ya götürmüşler. İçlerinde Heranuş, annesi, iki kardeşi de var.
Kadınlar, kilisenin bahçesine doldurulmuş. Erkekler dışarıda kalmış. Arkadaşlarının omzuna basıp duvarın üstünden dışarıya bakan kız, aşağıya indikten epey sonra gördüklerini söyleyebilmiş. Bu kızın ağzından duyduklarını Heranuş ömür boyu unutmamış: "Erkeklerin boğazlarını kesiyorlar, sonra da nehre atıyorlar".
Sağ kalanların köylerine dönmelerine izin verilmiş. Geldiklerinde evlerinin yağmalandığını görmüşler. Civardaki Müslüman köylüler yataklarını yorganlarını dahi götürmüş. Jandarma tekrar gelmiş ve herkesin sürgüne gönderileceğini söylemiş. Uzun, ölüm yürüyüşü böyle başlamış.
Öle öle Çemnik'e kadar gelmişler. Çemnik jandarma komutanı olduğunu sonradan öğrendikleri atlı bir onbaşı Heranuş'a, Karamusa Köyü'nden Hıdır Efendi de kardeşi Horen'e talip olmuş. Anneleri İsguhi bir atmaca gibi fırlanmış yerinden, 'Onları kimse benden alamaz' diye.
Heranuş'un anneannesi annesini ikna etmeye çalışmış: 'Kızım, çocuklar birer birer ölüyor. Bu yürüyüşten kimse sağ çıkmayacak. Verirsen canları kurtulur, yoksa öleceklerr'.
Bir türlü kabul etmemiş çocuklarını vermeyi İsguhi. Ancak adamlar zorla almışlar çocukları. Bu, Heranuş'un annesini son görüşü olmuş. Heranuş, onbaşı Hüseyin'le karısı Esma'nın kızı olmuş. Seher adını vermişler. Hüseyin onbaşı çok sevmiş Heranuş'u. Ancak karısı Esma'nın yıldızı bir türlü barışmamış onunla.
Komşu köyden Hıdır Efendi tarafından alınan kardeşi Horen'in de adı artık Ahmet'tir. Çobanlık yapmaktadır. Horen ablasının izini bulur.
Ancak üvey annesi evlerine sokmaz Horen'i. Bu yüzden iki kardeş gizli gizli buluşur (Celal Başlangıç, "Heranuş'tan Seher'e...", Radikal, 20 Aralık 2004, s.7).

[5] İttihatçıların duruşma tutanaklarından, Tertib 6 ve Tertib 14, Vesika 4 ve Tertib II, Vesika I, akt Murat Belge, "1919 Kararları", Radikal, 9 Nisan 2005, s.11.

hep olacağa benziyordu... Haykırmaya başladık: 'Hepimiz Ermeniyiz!' Tıpkı kirli savaşın hedefi ve mağduru Kürt kardeşlerimiz için 'Hepimiz Kürdüz!' diye haykırdığımız gibi.

En çok takıldıkları da bu oldu... MHP'sinden Cumhuriyet Gazetesi'ne, BBP'sinden Perinçek'in Ulusal Kanalı'na... Nitekim cenazenin ertesi günü Tercüman gazetesi 'nazire' yapıyordu manşetinde: 'Hepimiz Türküz!' MHP Antalya İl başkanı Nizamettin Sağır, "*Bu coğrafyada Türk olduğunu söyleyemeyen vatandaşın, yaşama hakkı olduğuna inanmıyorum*"[6] buyururken, İlhan Selçuk da ekliyordu, tehditle, 'Kuvva'cı' Cumhuriyet gazetesindeki sütunundan: "Bu bakımdan hepimiz Ermeni, Yahudi, Çerkes, Kürt, Rum, Laz, Abaza vb. olabiliriz; bu yolda hiçbir sakınca yok... Ama hep birlikte mutlu olmak istiyorsak, gelin şu Türk yurttaşlığında birleşelim... *Birleşelim de şu 'Çılgın Türkler'i yeniden çılgınlaştırmayalım...*"[7] (abç).

Sahi, şu 'Çılgın Türkler' neden 'çılgın olmayan', yani aklî melekeleri yerinde, akl-ı selim sahibi bir Türk'ün (Harbiye'den Yenikapı'ya yürüyen onbinlerin büyük bölümünün kendini 'Türk' olarak tanımladığını önvarsayarak söylüyorum bunu) kendini Ermeni olarak tanımlamasına, öyle hissetmesine ya da Ermeni kardeşleriyle dayanışmasını dile getirmek için böyle söylemesine '(yeniden) çıldırırlar'? Sakın 'Ermeni' sözcüğünü bir 'hakaret' olarak gördükleri için olmasın? [Büyüklerimin dünya güzeli, kara gözlü ilkokul arkadaşımın yanında ağzımdan o meş'um 'Ermeni' sözcüğünü kaçırıp da 'pot kırmamam' gerektiğini, arkadaşımın buna çok üzüleceğini sıkı sıkıya tembihleyişlerini hatırlıyorum da...] 'Mademki Ermeni...' diye başlayan yeniyetme yılışıklıklarından hâlâ sıyrılamamış olmamızın bir göstergesi midir bu efelenişler? Bu ülkenin anlı-şanlı yöneticilerinin, allı-pullu medyasının 'lanetli' gördüğü her şeyi 'Ermeni parmağı', herkesi 'Ermeni dölü' olarak nitelemesi bu -son vermek istemedikleri- hıncı açığa çıkartan anlamlı bir 'lapsus' değil midir?

Ya Hrant'ımızın sanıklarına nedamet getirtmek için onlara 'Fatih'in fermanı'nı okutan emniyet görevlilerinin 'lapsus'u? 'Evlad-ı fatihân'ın kendini bu memleketin tek ve gerçek sahibi, 'ötekiler'i ise, bir büyüklük gösterisi olarak 'hoşgörü gösterilmesi' daha doğrusu 'tahammül edilmesi' gereken 'yaban'lar olarak gören bir zihniyetin ayan beyan bir dışavurumu değil mi?

Bir soru daha: Mustafa Kemal'e atfedilen ve Türk milliyetçiliğinin 'kafatasçı, ırkçı' değil de, 'iradeye (ya da öztanıma) dayalı' çağdaş bir milliyetçilik ol-

---

[6] "Bahçeli: İzaha Muhtaç Bir Garabet", Cumhuriyet, 25 Ocak 2007, s. 6.
[7] İlhan Selçuk, 'Hepimiz Ermeniyiz...', Cumhuriyet, 25 Ocak 2007, s.2.

duğu savına sıkça delil gösterilen 'Ne mutlu Türküm diyene' vecizesini artık tersinden okuma vakti gelmedi mi? 'Türk'üm' diyen mutlu ya demeyenler? Ya Anadolulu, T.C. yurttaşı olmaktan gocunmayan, ama kendilerini 'Ermeni', 'Kürt', 'Arap' vb. olarak hisseden ve öyle tanımlanmayı isteyenler? Sayılarının hiç de az olmadığını biliyoruz üstelik... Hayır, kimse Türklüğün bir 'üst-kimlik' olduğu yolunda söz oyunlarına tevessül etmesin... Türkler (üstelik de ta mübadeleden bu yana Sünni-Müslüman Türkler) Türkiye Cumhuriyeti ulus-devletinin, çoğu asimile olmuş 'hâkim' kabul ve ilan edilmiş unsurlarıdır; kökenleri çeşitlidir; dağılan Osmanlı'nın Anadolu'da tutunabilmiş bekayası ya da mübadeleyle misak-ı millî sınırlarına getirilmiş veya sonradan göç etmiş Müslüman unsurlardır; bir kısmının anadili Türkçe'dir, bazıları zamanla dilini Türkçeleştirmiş, okullarda ortak bir tarihi bellemişler ve 'Türklük'e katılmışlardır -ama tek unsuru değildirler. 'Hepimiz Türküz!' manşetini atanlara, 'çılgın Türkler'i göreve çağıranlara şu soruyu sormak gerekir; siz anadili Türkçe olmayan bir Türk'ü tahayyül ve kabul ediyor musunuz? Lazlar, Abazalar, Çerkeslerin büyük çoğunluğu için belki artık değil, ama Kürtlerin ve (kaldığı kadarıyla) Rumların, Ermenilerin çoğunun anadilleri hâlâ Türkçe değil... Onlar rüyalarını Kürtçe, Rumca, Ermenice... olarak görüyorlar, ve daha da önemlisi böyle görmeyi de sürdürmek istiyorlar...

Eğer 'Türklük' gerçekten de milliyetçiliğin 'soldan' apolojistlerinin iddia ettiği gibi 'konsensüs'e dayalı bir 'üst-kimlik' ise, onları 'Ermeni kökenli Türk', 'Kürt kökenli Türk' vb. olarak damgalamadan, 'yurttaşlığı' tanımlamadan önce kimse fikirlerini sormayı akıl etmiş midir? Hayır, hangi koşullar altında hazırlanıp nasıl bir referandumla kabul edildiği hepimizin aklında olan 1981 Anayasası, bu alanda bir referans teşkil edemez, etmemelidir. 'O' Anayasa, 12 Eylül devlet terörünün özgül koşullarında hazırlanmış ve kamu içerisinde tartışmaya açılmaksızın oylanmıştır... Dahası, bir 'konsensüs'ten söz edebilmek, en azından taraflarının varlığının kabulünü ön gerektirir. 1981'de Kürtler karların üzerinde 'kart-kurt-kürt' diye yürüyen dağ Türkleri olarak geçmekteydi kayıtlara; Ermeniler ise, Aşkale'nin, 6-7 Eylül'ün, 'Vatandaş Türkçe konuş!' kampanyalarının baskısı altında sinmiş, gözlerden silinmeye, varlıklarını unuttırmaya çabalayan, bunun için adlarını değiştirmek dahil her yola başvuran ve ancak ve ancak Asala bir T.C. diplomatını öldürünce 'anımsanan' içine büzülmüş bir cemaatti...

Hayır, kimse fikirlerini sormadı... Çünkü 'devletlû'lar onların 'taraf' olabileceğini akıllarına dahi getirmediler -Türkiye Cumhuriyeti (ulus-) Devletinin homojen ve monolitik kurgusuna uygun olarak... Doğrusu istenirse ne 'devlet-

lûlar'ın, ne de halkın büyük çoğunluğunun aklında bu yolda en ufak bir kuşku kırıntısı mevcut değildi.

Bugünkü hırçınlık, kuşku kırıntılarının biçimlenmekte oluşundan kaynaklanıyor. Gerçekten de sokaklarda 'Hepimiz Ermeniyiz!' diye haykıran on binler, köyü boşaltılan Kürt'le Kürt, evi başına yıkılan Roman'la Roman, sokağın ortasında kurşunlanan Ermeni'yle Ermeni olmaya istekli, insan yaralarına duyarlı, kardeşliğe susamış, 'çıldırmamış Türkler'in sayısının hiç de az olmadığını gösterdi 'devletlûlar'a, sağlı sollu milliyetçilere ve halkımızın Kurtlar Vadisi'ne ram olmuş bıçkın evlatlarına...

Birgün bu yurt üzerinde gerçek bir 'konsensüs' oluşacaksa eğer, bu acılı, kanla yoğrulmuş toprakları, farklı türkülerimizi hep bir ağızdan söyleyeceğimiz, 'yârin yanağından gayrı her yerde, her şeyde hep beraber' diyebileceğimiz gerçek bir kardeşlik sofrasına dönüştürebileceksek, bunu Ahbarik Hrant'ın ardından uzanan sekiz kilometre boyunca 'Hepimiz Kürdüz! Hepimiz Ermeniyiz!' diye haykıranlar gerçekleştirecektir...

BUNLARIN ARDINDA NE (Mİ?) VAR!
VARTABED, GÖKÇEN VE DİNK...*

TEMEL DEMİRER

"En mükemmel adalet vicdandır."[1]

"Biz yaşadığı cehennemi cennete
çevirmeye talip insanlardandık."[2]

Sireli yeğpayris/Sevgili kardeşim...

Cioran'ın, "Fikirlerin birbirinin yerine geçebildiğini kabullenmemekte ısrar edilince kan akar... Kesin kararların altından bir hançer yükselir, alevli gözler cinayet habercisidir"[3] diye betimlediği, büyük acılarla sarsılan verili durumda nereden başlamalı?

Enver Topaloğlu'nun, 'Ağıt'ındaki;

"evlerin sokakların/ sözcüklerin/ sözcüklerin arasında gezinen/
tedirgin güvercin/ korkulu yurdunda/ yurtsuzluğun/
kanat sesleri/ son duyulduğunda/ başlayan ağıt/
üç yarası var/ kaldırımda/ gündüz vakti/
avcı pusudan çıktığında/ suçsuzluktu ölen" dizelere yansıyan büyük acı, daha da ağırlaşırken; yazılacak, söylenecek ya da, ya da haykırılacak şey o kadar çok ki...

NEREDEN BAŞLAMALI?

"En iyi ahlâk kitabımız, en güzel
başvuru kaynağımız vicdanımızdır."[4]

Derin olmayan devletin, faşizmin vs.nin; yani dokunulamayanların, örneğin Veli Küçük vd.nin Türkiye'sidir sözünü ettiğimiz...

---

* www.mesop.net; www.halkinbirligi.net; www.minidev.com; www.network54.net... Devrimci Halkın Birliği, No:51, Kasım-Aralık 2007; Halkın Birliği, No:52, Ocak 2008.

[1] Victor Hugo.

[2] Hrant Dink.

[3] Emile Michel Cioran, Çürümenin Kitabı, Metis Yay.

[4] Pascal.

Hani, hepimizin 'Türküz' diyerek 'mutlu' olduğu, IMF/Dünya Bankası'nın bilmem kaçıncı 'özgür müstemlekesi'ndeki askeri vesayetin, milliyetçi/ırkçı yükselişin coğrafyasında bilmeyen, görmeyen yok: 'Yeni kimlik krizi dönemine giri(li)yor...'[5]

F-Tipi (c)ezaevleri, TİT'leri, EMASYA'ları hazır nazır ve pür dikkat vatanın birliği, dirliği ve bütünlüğüyle meşgul...

Kolay mı 1.500.001'inci de 'tamamlandı'!

'Hassasiyetleri' ise takdire şayan!

Çok dikkatli olmalılar hem de çok... Tıpkı EMASYA'daki gibi... "EMASYA planlarında yapılacak işler sıralanırken kullanılan dil bu iç devlet güçlerinin Türkiye toplumuna bakışını özetliyor. 'Karşı gücün imkân ve kabiliyet tesirleri[nin] gözleneceği' belirtiliyor"![6]

Görülmesi gerek: "Türkiye'nin gayet yerli malı bir faşizm problemi var. 'Millet' kavramını fetiş hâline getiren, başka tüm milletlere düşman olan, devletin kutsallığına inanan, kaba kuvvete hayran insanlara siyaset literatüründe 'faşist' denir"![7]

Bu öyle basit bir şey değil!

Toplumsal yapının iliklerine dek nüfuz etmiş derin bir komplikasyon...

Hasan Celâl Güzel'in, 'Türk Toplumu ve Hoşgörü Üzerine'[8] ahkâm kestiği...

CHP Parti Meclisi Üyesi Prof. Dr. Tülay Özüerman'ın, ('Hepimiz Ermeniyiz, Hepimiz Hrant'ız' sloganlarından rahatsızlık duyup) 'Türklüğümüzden utanır hâle geldik'[9] diye haykırdığı...

İnternet'teki 'Türk Şehir Savaşçıları'ndan birinin, "Keşke 1915'te Ermenileri tehcir edişimiz gibi, Kürtleri de tehcir etseydik bugün böyle bir sorunumuz olmazdı"[10] dediği...

Hrant Dink'in cenaze törenine ilişkin olarak, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın, "Müslümanların, diğer dinlere ait dua, ibadet vb. etkinliklere katılmasının ve rahmet dilemesinin caiz olmadığı"nı[11] açıkladığı...

'Ölümlerin Arkasındaki'ne ilişkin yazarken Güray Öz'ün, dilinin altındaki baklayı, "Bildiğim şudur: Türkiye elden gidiyor"[12] diye çıkarıverdiği...

---

[5] Stephen Kinzer, "Hrant Dink Siyasete Kurban Gitti", Boston Globe, 22 Ocak 2007.

[6] Ahmet İnsel, "EMASYA Protokolü", Radikal İki, 25 Ocak 2007, s.1-4.

[7] Mustafa Akyol, "Dış Mihrak Değil, İç Faşizm Var", Radikal, 25 Ocak 2007, s.11.

[8] Hasan Celâl Güzel, "Hrant Dink, Türk Toplumu ve Hoşgörü Üzerine", Radikal, 25 Ocak 2007, s.8.

[9] "'Ermeni' Sözüne Bile Tahammülleri Yok", Radikal, 25 Ocak 2007, s.7.

[10] Akt. İsmet Berkan, "Terör Örgütü Bu Değilse Nedir?", Radikal, 26 Ocak 2007, s.3.

[11] "Diyanet: Gayrimüslime Rahmet Caiz Değil", Cumhuriyet, 24 Ocak 2007, s.5.

[12] Güray Öz, "Ölümlerin Arkasındaki", Cumhuriyet, 24 Ocak 2007, s.6.

"Lig B Yükselme Grubu takımlarından Adana Demirspor Kulübü Başkanı Adem Atılgan,[13] 28 Ocak 2007'de Alanya Spor ile yapacakları maça 'Hepimiz Hrant Dink'iz, Hepimiz Ermeniyiz' yazılı pankartla çıkma istemlerinin, Futbol Federasyonu tarafından reddedildiğini açıkladı"ğı...[14]

Türk İntikam Tugayı'nın, TBMM'nin bahçe duvarına 'bomba süsü verilmiş bir paket' bırakıp, 'Kardeşlerimiz (Ogün Samast, Yasin Hayal...) serbest bırakılsın...'[15] diye uluduğu...

Ve nihayet Hrant Dink'in öldürülmesinin hemen ardından Emniyet Müdürü Celalettin Cerrah'ın, "Cinayetin herhangi bir siyasi boyutu ve örgüt bağlantısı yok. Zanlı, milliyetçi duygularla cinayeti işlemiş. Arkadaşı Yasin Hayal'le de bu konuda görüşmede bulunmuş"[16] diyebildiği bir siyasal iklimden söz etmek, öyle basit bir şey değil!

Kolay mı? Milliyetçi/ırkçı paranoya, yani hastalıklı ruh hâli yaygınlaşıyor...

Irkçılık, bağnazlık, faşizm sıradanlaşarak kanıksanıyor...

BUNUN ARDINDA NE (Mİ?) VAR!

"Bir ordu mutlu gitti ve Bedevilerin ülkesini parçaladı
Bir ordu mutlu gitti ve Bedevilerin ülkesini yıktı
Bir ordu mutlu gitti ve onların kulelerini devirdi
Bir ordu mutlu gitti ve incir ağaçlarını ve bağlarını kesti
Bir ordu mutlu gitti ve köylerini ateşe verdi
Bir ordu mutlu gitti ve ordularını katletti, on binlerce kişilik
Bir ordu mutlu gitti ve tutsaklar getirdi çok sayıda."[17]

---

[13] "Adana Demirspor Kulübü Başkanı Adem Atılgan, daha önceki 'Hepimiz Hrant Dink'iz, Hepimiz Ermeniyiz' yazılı pankartla maça çıkma istemleri konusunda bir açıklama yaparak hata yaptığını belirterek, 'Ben Türkoğlu Türküm ve hacı çocuğuyum. Yanlış yaptım. 'Hepimiz Türküz' demeliydim. Türk halkından özür diliyorum" dedi... ("Adana Demirspor Çark Etti", Radikal, 27 Ocak 2007, s.22).

[14] "Futbol Federasyonu: Hepimiz Duyarsızız", Radikal, 25 Ocak 2007, s.21.

[15] "Meclis'e Bomba Süsü Verilmiş Paket", Radikal, 26 Ocak 2007, s.8.

[16] "Bundan önce de önemli olaylarda Cerrah'tan ilginç açıklamalar gelmişti.
İstanbul'da 20 Kasım 2003'te yaşanan bombalama olaylarından sonra, gazetecileri sorumsuz yayın yapmakla suçladı ve 'Basın failleri deklare etti. Eğer sorumsuzluk olmasaydı, şu anda bu şehitlerimiz burada yatmıyordu, şehit vermeyecektik, 27 kişi ölmeyecekti' dedi.
4 Nisan 2006'da fuhşa yönelik 'Barbie' operasyonunda gözaltına alınanların deşifre edilmesi eleştirilince 'Polisimiz namuslu kişileri afişe etmez' dedi. Kadınlar iddianamede 'mağdur' olarak geçti.
30 Ağustos Zafer Bayramı kutlamaları çerçevesinde, Vatan Caddesi'nde düzenlenen törende Lübnan'a asker gönderilmesini protesto eden dört üniversiteli linç edilmek istendi. Cerrah, linç girişimi için 'Güzel tepki' diye konuştu.
Cerrah'ın Savaş Ay'la yaptığı 28 Kasım 2005 tarihli söyleşi de ibretlikti. Cerrah, 'Eşim de kızlarım da iyi silah kullanır. İlkokuldan beri ateş etmeyi öğretirim çocuklarıma. Ateş etmek rahatlatır insanı. Patlayan tabanca sesi huzur bizim gibilere. Stresini alır' diyordu" ("Cerrah Ömrünü Ediyor", Radikal, 23 Ocak 2007, s.4).

[17] Mısırlıların zafer duyurusu için yazılmış bir şiir, Akt. Elias Canetti, Kitle ve İktidar.

Bunun ardında resmi tarihin zorbalığının örtbas etmek istediği bir tarihin gerçeği var...

Sadece bir iki notla, bunları aktarmakla yetineceğiz...

1919 Mahkemelerinde İttihat ve Terakki erkânından sorgulananlardan Sadrazam Said Halim Paşa, 'Ermeni kıt'ali'nden söz ediyor. Talat Paşa ve Dâhiliye Nezareti'nin işi örtbas ettiğini de açıkça söylüyor. İbrahim Bey, "Evet biz de birtakım fecayi'e muttali olduk ve bendeniz ondan sonra pek müteessir oldum. Çünkü bu hakikaten kabul edilir bir mesele değildir" diyor.

Şeyhülislâm Hayri Efendi ise şunları anlatıyor:

"Meclis-i Mebusan Reisi olan Halil Beyefendi, Bab-ı Meşihate geldi; Ermeniler hakkında taşrada birçok fecayi ika edilmekte olduğunu bazı zevattan işittiğini müteessir bir lisan ile anlattıktan sonra... o gün Bab-ı Âli'ye gittim... Bununla beraber bazı rüfeka ile aramızda esasen hasıl olan ihtilaf-ı fikir ve nazar hasebi ile birkaç defa istifa teşebbüsünde bulundum..." Mahkemenin kararında ise şöyle sözler geçmektedir:

"Teşkilât-ı Mahsusa ve ona mülhak jandarmaların Erzurum vilayeti mülhakatında Ermenilere olan tecavüz ve tecavüzleri tavzih eden vali Tahsin Bey'in 15 Temmuz 1331 (1915) tarihli şifreli telgrafı: Faik adındaki bir mülazımın Arabyan'ın dört kızını aldığını ve mülazım Kemal efendinin de 1863 lira ve 35 yük eşya ve pek çok mücevherat çaldığını, para ve kadın rezaletinin pek utanılacak şey olup mertliğe yakışmadığını ve bu vaziyetlerin nihayete erdirilmesini. Mamuretü'l-Aziz (Elazığ) valisinin, 'Bütün yollar kadın ve çocuk cenazesiyle doludur, defnetmeye yetişemiyoruz...' cümlelerini muhtevidir" (Tertib 8, Vesika 4).[18]

Evet, evet soru(n) hakkında 1919'da, İttihat ve Terakki ileri gelenlerinin İstanbul'da yargılanmalarındaki duruşma tutanakları ve mahkeme kararına yansıyan, çeşitli tanık ya da sanık ifadelerine dayalı 'olay anlatımları', bu konuda yazan ve konuşan kişinin lafını ağzına tıkamaya yeterlidir.

Birkaç tane sunayım: "... 21 Temmuz 1331 [1915] tarihli Diyarbakır ve Mamuretü'l-Aziz, Urfa, Zor vali ve mutasarrıflarına, yollarda kalan ölüler defnettirilerek cesetlerin dere, göl ve nehirlere attırılması ve yollarda terk ettikleri eşyaların yakılması hakkındaki Talat Bey'in şifreli telgrafı ve 4. Ordu Kumandanı Cemal Bey'e, Diyarbakır valisine [kaçarken yakalanınca intihar eden Çerkez Reşit Bey] 'müstacel ve zata mahsus' kaydıyla ve 1 Temmuz 1331 tarihli telgrafında 'Fırat Nehri'nin güneye doğru sürüklediği cesetlerin isyan hareke-

[18] Murat Belge, "1919 Yargılamaları", Radikal, 8 Nisan 2005, s.11.

tinde maktul düşen Ermenilerin cesetleri olması muhtemel bulunduğundan bahisle, bunların mahallerinde defnettirilmesi, açıkta ceset bırakılmaması' lüzumu beyan olunmaktadır (Tertib II, Vesika 3).

"Buna cevaben mümaileyh Cemal Bey'e çekilen 3 Temmuz 1331 tarihli ve 'zat'a mahsustur' işaretli şifreli telgrafta: 'Fırat, vilayetimizle pek az münasebattandır. Sürüklenen cesetlerin Erzurum, Mamuretü'l-Aziz cihetlerinden gelmeleri, burada isyan hareketinden maktul düşenlerin, ya metruk derin mağaralara atılmaları yahut da ekseriyetle yapıldığı vechile yakılmaları suretiyle muamele yapılmakta ve definleri bile pek müstesnadır' denilmektedir".

"Trabzon Mebusu Sabıkı Hafız Mehmet Bey'in Karadeniz sahillerinde Ermenilerin kayıklara ne suretle bindirildikleri ve gark edildiklerini mübeyyin ve facayii Talat Bey'e bildirmiş ise de, Vali Cemal Azmi hakkında bir şey yapılmadığına mutazammın ifadesi (Tertib 15)..."

"Erzurum Valisi Münir Bey'in 14 Kanunuevvel 1334 (14 Aralık 1918) tarihli şifreli telgrafı (Tertib 16), Erzurum-Kiğı yoluyla gönderilen zenginler kafilesinin sabık Vali Tahsin Bey'in rızası hilafına olarak Merkez-i Umumi azasından Bahaeddin Şakir Bey'in tertib ettiği çete efradı ve Dersimliler tarafından katl ve yağmaya maruz kaldıklarını ortaya koymakta ve binaenaleyh elde mevcut cürüm delilleri bunu teyit etmektedir".[19]

Ha bir şey daha: Olup-bit(mey)enden sonra "belgelerden İttihatçıların, Ermeni mallarını şu amaçlar için kullandıklarını anlıyoruz: 1) Savaşı finanse etmek (bazı binaların askeriyeye tahsis edilmesi, ürünlerin askerlerin ihtiyaçlarına ayrılması vb); 2) Türk burjuva sınıfı yaratmak, (işyerlerinin, ya karşılıksız ya da çok düşük fiyatlarla yerel eşrafa satılması vb.); 3) Müslüman muhacirleri yerleştirmek, (evlerin bu amaçla kamulaştırılması ve muhacirlere tahsis edilmesi vb.); 4) Devletin, Ermenilerin sürülmesi sırasındaki masraflarını karşılamak (malların satımından elde edilen gelirlerin, vali ve kaymakamlara gönderilmesi vb.)".[20]

Bunun ardında ne (mi?) var! Devam edelim...

GOMİDAS VAR!

"Felaket, bulaşıcı bir hastalıktır."[21]

Place du Canada'da Paris Belediyesi tarafından adına anıt açılmasına TC'nin 'sert bir dille' tepki gösterdiği[22] Gomitas, Ermeni kültürünün belki de en bü-

[19] Murat Belge, "1919 Kararları", Radikal, 9 Nisan 2005, s.11.
[20] Taner Akçam, "1915 ve Bazı Efsaneler Hakkında", Radikal İki, 11 Mayıs 2003, s.6.
[21] Dostoyevski.

yük bestecisi olması yanında, hem binlerce Ermeni ve Türk halk şarkısını derlemiş hem de çok sayıda besteye imza atmıştı.

Claude Debussy başta olmak üzere dünya müzik otoritelerinin beğenisini kazanmış, İstanbul'da 300 kişilik bir koro kuran[23] ve 1912'de en büyük eserini veren Gomidas, Ermeni Kiliseleri'nde çalınan pazar ayinini polifonik tarza uyarlayarak Gomidas makamını yarattı. Avrupa'da verdiği konserlerde Ermeni türküleri okumasıyla dikkati çekti.[24]

1869 yılında Kütahya'nın fakir bir mahallesinde ayakkabı tamircisi Kevo'nun oğlu Soğomon olarak dünyaya geldi. Annesinin adı Takuhi'ydi. Çok küçük yaşlarda annesini ve babasını yitirdi. 1881 yılında eğitim için ünlü Ermeni Kilisesi Eçmiyadzin'e gönderildi. Eçmiyadzin'e geldiğinde, Türkçe'den başka bir dil bilmiyordu. Ermeniceyi orada öğrendi. Etkili bir sesi ve müziğe özel bir yeteneği olduğu hemen anlaşıldı. Dini eğitiminin sonunda 1895 yılında ona Gomidas Vartaped adı verildi.

Uzmanlık alanı, halk ezgilerini derlemek ve armonize ederek çoksesli hâle getirmekti. Daha sonra klasik müzik dersleri aldı. Ardından bir Ermeni işadamı tarafından Berlin'e müzik okumaya gönderildi (1896). Üç yıl eğitim gördü ve Kafkaslara geri döndü. Ermenice, Kürtçe müzik ezgileri derledi, onları notalara geçirdi, düzenledi.

O bir müzik dehasıydı. Düzenlemeleri kilise hiyerarşisi içinde sorunlara neden oldu. Müziğinin çok dünyevi olduğunu söyleyen bağnazlara kızarak Eçmiyadzin'den İstanbul'a döndü (1910). Halide Edip Adıvar, yakın dostu Gomidas için şöyle yazmıştı: "Bizim memleketin mahsulüydü. Eski Gregoryen musikisine ait parçalar topladığı gibi yıllarca Anadolu'da halk türkülerini de toplamıştı. Uzun rahip cüppesi, tamamen Anadolu manasını taşıyan esmer, sakin yüzü ve yine Anadolu'ya mahsus hüznü ve daima garip bir hasret ifade eden siyah gözlerini görür, sesinin o kudretli ahengini işitirseniz, derhâl Anadolu halk musikisi ile karşılaştırırdınız". Adıvar aracılığıyla Türkocağı'nda 1914 yılında verdiği musiki konferansı büyük ilgi gördü.

1915 yılında İttihat ve Terakki iktidarı, Anadolu'daki Ermenileri 'tehcir' etmeye, yani göç ettirmeye karar verdi. Bu tarihlerde İstanbul'da da 270 Ermeni aydını birer birer evlerinden toplandı. Aralarında milletvekili, doktor, avukat, gazeteci ve öğretmenlerin, sivil toplum örgütlerinin temsilcilerinin de bulunduğu bu aydınlar, trenle Anadolu'ya götürüldüler. Çankırı'ya ve Ayaş'a

[22] "Sözde Soykırım Anıtına Sert Tepki", Cumhuriyet, 25 Nisan 2003, s.11.
[23] Melih Aşık, "Gomidas Kimdir?", Milliyet, 24 Nisan 2003, s.13.
[24] "Gomidas Kimdir?", Radikal, 25 Nisan 2003, s.10.

gönderildiler. Sağ kalan pek olmadı. Tutuklananlar arasında Gomidas da vardı. Yeteneğine hayran olan veliaht Prens Abdülmecit Efendi'nin araya girmesiyle Çankırı'dan geri döndürüldü.

Ölüme yolculuk Gomidas'ın sonu oldu. Döndüğünde arşivinin tarumar olduğunu görmek, bir daha ders veremeyeceğini öğrenmek onu yıkmıştı. Kendine gelemedi. Önce İstanbul'daki Fransız akıl hastanesine yatırıldı, sonra Paris'e gönderildi (1919). Tamamen akli dengesini yitirmişti. Ondan sonra hiçbir şey üretemedi. En verimli çağında yaşamdan koptu ve 1935 yılında Paris'te öldü.[25]

Ölümüne değin 20 yıl bir hastane odasında yaşadı ve hiçbir eser veremedi...

Derler ki, Gomidas, can dostlarının kuyuya atılarak katledildiğine tanık olduğu için ruh sağlığını yitirmiştir...

SABİHA GÖKÇEN VAR!

"Ne tuhaf: İnsanlar en az bildikleri şeyler hakkında en fazla fikir yürütürler."[26]

Sabiha Gökçen ismini duymamış olamazsınız! O, Mustafa Kemal'in manevi kızıdır; pilottur; Dersim'i bombalayan tayyarecilerdendir...

Bunları bilmesine biliriz de, Sabiha Gökçen'in bir Ermeni 'devşirmesi' olduğundan haberiniz var mıdır?

Sıralayalım:

Antep asıllı Ermenistan vatandaşı Hripsime Sebilciyan Gazalyan, "Biz Antepliyiz. Ailenin annesi Mariam Sebilciyan'dı. Baba ise Nerses Sebilciyan. Nerses, 1915'teki olaylar sırasında öldü. Maryam ile Nerses'in 2'si kız, 7 çocukları oldu. Kızlardan biri Diruhi, benim annemdi. Diğeri de Hatun'du. İşte bu Hatun, Sabiha Gökçen'dir. Benim teyzemdir. Kardeşlerinin, yani dayılarımın adları ise Sarkis, Boğos, Haçik ve Hovhannes Sebilciyan'dır"[27] diyor...

"Tarihçi ve dilbilimci Pars Tuğlacı, Sabiha Gökçen'in Ermeni asıllı olduğu haberi Hürriyet'te yayınlandıktan sonra bu konudaki fikri sorulduğunda, Gökçen'in yakın arkadaşı olduğunu belirttikten sonra, 'Sabiha da Ermeni olduğunu biliyordu' diyor. Ama Tuğlacı, Gökçen'in tepkiler nedeniyle bunun açıklanmasını istemediğini, kendisine söz verdiği için bildiklerinin hepsini anlatamayacağını da ekliyor".[28]

---

[25] Oral Çalışlar, "Gomidas Anadolu'nun Ürünü...", Cumhuriyet, 27 Nisan 2003, s.4.

[26] Montaigne.

[27] Ersin Kalkan, "Sabiha Gökçen mi Hatun Sebilciyan mı?", Hürriyet, 21 Şubat 2004, s.18.

[28] Yıldırım Türker, "O da mı Ermeni Çıktı?", Radikal İki, 29 Şubat 2004, s.3.

"Gökçen'in yeğeni olduğunu iddia eden Hripsime Sebilciyan Gazelyan'ın anlattığı hikâyenin yanlış olduğunu belirten Tuğlacı, Gökçen'in ailesinin Bursalı olduğunu anlattı. Tuğlacı'ya göre Sabiha Gökçen, Bursalı bir Ermeni ailenin çocuğu olarak 1913'te Bursa'da dünyaya gelir.

1915 olayları sırasında Bursa'yı terk etmek zorunda kalan aile, uzun yürüyüşe dayanamayacağı için 2 yaşındaki Sabiha'yı yetimhaneye bırakır. Atatürk, 1922 yılında Bursa'ya geldiğinde nutkunu verdikten sonra yetimhaneye gider. Burada karşılaştığı 9 yaşındaki Sabiha Gökçen'i çok sevimli ve akıllı bulur. Doğruca Ankara'ya götürür ve evlat edinir. Pars Tuğlacı, resmi kayıtlarda Gökçen'in babası olarak gözüken Hafız Mustafa İzzet'in kim olduğunu bilmediğini ve bunun doğruyu yansıtmadığını da söyledi.

Tuğlacı'ya göre Sabiha Gökçen, anne ve babasını hiç hatırlamaz. Ankara'da Atatürk'ün manevi kızı olarak yaşarken, Beyrut'taki akrabalarının kendisine ulaşmasıyla Ermeni olduğunu öğrenir. Gökçen, Tuğlacı'ya Beyrut'a gidip, akrabalarıyla görüştüğünü de söylüyor. Tuğlacı, Gökçen'in Ermenice bildiği ve kendisine bu dilde mektuplar yazdığı iddialarını ise yalanlıyor: 'Ermenice bilmezdi. Bir keresinde nasıl öğrendiyse öğrenmiş bana gelip Ermenice seni seviyorum, dedi. 2-3 yaşında yetimhaneye bırakıldığında ne Ermenice, ne Türkçe biliyordu'".[29]

Evet, "Sabiha Gökçen'in Ermeni asıllı olabileceği iddiaları üzerine tartışma büyüdü. Bu iddia Agos'da yayımlamıştı. Ancak tartışmaya yer veren basın organları, bu tartışmalar sonucunda Agos'un uğradığı saldırıya yer vermedi. Agos binasının önünde Ülkü Ocakları'na bağlı olduğu iddia edilen bir grup gösteri yaptı, 'Ya sev ya terk et' sloganları atıldı. Agos'un bulunduğu caddede trafiğin tıkanmasına yol açan gösteride konuşan İstanbul Ülkü Ocağı Başkanı Levent Temiz'in, gazeteyi ve gazete çalışanlarını tehdit ettiği, Agos ve yönetmeni Hrant Dink'i hedef gösterdi"yse[30] de bunlar her zamanki gibi 'es' geçildi![31]

Ve nihayet 'Boşnak' olmasına tahammül edilebilse de,[32] Ermeni olmasına asla tahammül edilemeyecek 'manevi evlat' tartışmasına 'son nokta'yı yine Genelkurmay Genel Sekreterliği koydu: "Sabiha Gökçen, Atatürk'ün Türk kadı-

---

[29] "Gökçen Ermeni'ydi", Hürriyet, 22 Şubat 2004, s.20.

[30] Murat Çelikkan, "Agos'a Tehdit", Radikal, 3 Mart 2004, s.4.

[31] "Azınlıklara yönelik önyargılar en çok da aşırı milliyetçi gruplar tarafından sömürü konusu edilirler. Agos gazetesi kapısında, İstanbul Ülkü Ocakları tarafından bir protesto saldırısı gerçekleştirildi... Bu tehlikeli saldırı nedense kamuoyunun gündemine de fazla getirilmedi" (Oral Çalışlar, "Agos, 'Türkiye Bizimle Güzel'", Cumhuriyet, 7 Mart 2004, s.4).

[32] "Atatürk'ün manevi kızı, ilk kadın Türk Savaş Pilotu Sabiha Gökçen'in Ermeni asıllı olduğu yolundaki iddialar tartışma yarattı. 1936'dan beri Sabiha Gökçen'i tanıdığını söyleyen Nevin Arıkan (Merhum Maliye Bakanı Vural Arıkan'ın eşi) ile Sabiha Özogan (Sabiha Gökçen'in evlatlığı) 'O Boşnak'tı' dediler" (Ayda Kayar, "Hayır, Boşnak'tı", Hürriyet, 22 Şubat 2004, s.20).

nının, Türk toplumu içinde bulunmasını istediği yeri gösteren bir semboldür. Böyle bir sembolü amacı ne olursa olsun tartışmaya açmak,[33] milli bütünlüğe ve toplumsal barışa katkısı olmayan bir yaklaşımdır"![34]

HRANT DİNK VAR!

"Ahlâkın temeli, özgürlüktür."[35]

Hakkında söylenebilecek en güzel, doğru ve yerli yerine oturan sözleri sevgilisi Rakel Dink'in, "Yaptıklarını kim unutturabilir sevgilim?

Korku unutturabilir mi?

Ölüm unutturabilir mi?

Hiçbir karanlık bunu unutturamaz...

Bedellerin ödendiği gelecekler Hrant'lara inanarak olur...

Katil kim olursa olsun, Ben bir zamanlar onun da bebek olduğunu biliyorum...

Bir bebekten bir katil yaratan karanlığı sorgulamadan, hiçbir şey yapılamaz...

Büyük bir bedel ödedi Hrant.

Çocuklarından ayrıldı, torunlarından ayrıldı, sizlerden ayrıldı ama ülkesinden ayrılmadı sevgilim..." diye ifade ettiği Ahbarik Hrant'ı hayatta en çok dedesi etkiler...

"Yaz akşamları alaca çökerken Malatya'da evinin duvarına sırtını verip cilt cilt kitaplar okuyan ihtiyar, dedesi. Yanı başımızda bir muamma gibi var olan o büyülü varlıklardan. Yedi dil bilirmiş. Harput Koleji'nde okumuş. Hrant, o duvarın dibinde okuduğu koca ciltli kitapların izini sürmüş, aklı erdiğinde. Sormuş soruşturmuş, kitapların hangi ellere geçebileceğini araştırmış da bir türlü öğrenememiş o ihtiyar ne okurdu öyle uzun uzun. Hrant'ı en çok etkileyen, tanımadığı bir adam olmuş. Dedesi..."[36]

"Hrant, duygusal bir adam. Yüreğinin freni yok"tu...[37] Olduğu gibiydi, yalansız, yapmacıksız...

---

[33] "Cumhuriyet'in temel ilke ve değerleriyle Sabiha Gökçen'in Ermeni kökenli olması arasında nasıl bir ilişki kurulduğunu anlamak mümkün değil. Diyelim ki iddia sahipleri ya da herhangi biri bu köken konusunun gerçekten böyle olduğunu kanıtladı. Peki, ne olacak? Cumhuriyet'in temel ilke ve değerleri tehlikeye mi girecek?" (Murat Belge, "Asıl Endişe Kaynağı", Radikal, 5 Mart 2004, s.9).

[34] Akt. Türker Alkan, "Gökçen Tartışması", Radikal, 24 Şubat 2004, s.5.

[35] C.F. Meyer.

[36] Yıldırım Türker, "Hrant'ın Hikâyesi", Radikal, 24 Temmuz 2006, s.4.

[37] Yıldırım Türker, "Hiçbir Yere Gitmiyoruz", Radikal, 10 Ekim 2005, s.4.

12 Eylül'le birlikte birkaç kez gözaltına alıp işkenceden geçmişti; sosyalist kimliği Ermeni kimliğiyle birleşince, egemenlerin gözünde bir tehdit klişesine dönüşüvermiştir...

Kolay mı? 'Anadolu nasıl böyle çorak oldu'[38] sorusuyla Ahbarik Hrant, resmi ideoloji karşısında şunları demiş, demekle de sınırlı kalmayıp, hayata geçirmişti...

"Bana ait olmayan cennetlere gitmem. Avrupa'yı, Amerika'yı altın tepside sunsalar, gitmem. Gözünüzü seveyim... Her kök kendi toprağında... Benim köküm burada...

Cumhuriyet'in kuruluşunda bu topraklarda 300 bin Ermeni vardı. Bugün 60 bine düştü. O yıllarda nüfus 13 milyondu, bugün 70 milyon. Türkiye çoğaldı da, niye Ermeniler azaldı?

Ermeni toplumu olarak biz devletle temasımızı, sadece Emniyet Genel Müdürlüğü'ndeki Azınlıklar Masası üzerinden kurabiliriz. Çünkü biz bir güvenlik sorunuyuz..."[39]

"Ben 'Türk değilim, Türkiyeliyim ve Ermeniyim' dediğim için hakkımda dava açıldı. Bu sözlerim Türklüğü aşağılama olarak algılanıyor. Benim kendi kimliğimi ötekinin üzerine inşa etmemeye özenen bir yapım var. Türklüğü aşağılamayı bırak, başka hiçbir etnisiteyi aşağılayamam.

Ama kusura bakmasınlar ben Ermeniyim ve Türkiyeliyim. Türk değilim. Türklüğün değil, Türkiyeliliğin hepimizi kucaklayan bir kavram olduğunu düşünüyorum. Bir de insanın üzerine neden hissetmediği bir kimlik zorla giydirilmeye çalışılır ki?"[40]

Evet, evet ve nihayet Türkiye'de, "Ermeni soykırımı yapılmıştır" dediği için yargılanan Hrant Dink, "'Ermeni soykırımı'nın inkârını suç sayan" yasa tasarısının 12 Ekim'de Fransız Parlamentosu'nda kabul edilmesi hâlinde Fransa'ya giderek "Türklerin soykırım yapmadığını" söyleyeceğini açıklamıştı...

Dink, "Fransa ve Türkiye'nin fikir özgürlüğüne karşı zihniyet ortaklığı var. Eğer bu yasa tasarısı geçerse, ki geçecek gibi görünüyor, Fransa'ya gider aksini düşündüğüm hâlde, içim yansa da böyle bir soykırımın olmadığını söylerim. Bu ikiyüzlü politikalara karşı bütün aydınları ortak mücadeleye çağırıyorum" derken; Türkiye'de 'Ermeni soykırımı vardır', Fransa'da da 'Ermeni soykırımı yoktur' diyenleri yargılayan zihniyetin aynı olduğu vurgusuyla şunları eklemişti:

---

[38] Akt. Yıldırım Türker, "Kardeşimi Vurdular", Radikal, 22 Ocak 2007, s.4.

[39] Hrant Dink, "Gözünüzü Seveyim, Benim Köküm Burada", Radikal, 22 Ocak 2007, s.6.

[40] Hrant Dink, "Ermeni Sorunu (2): Ermeni Akrabaya Hazır mısınız?", Radikal, 13 Şubat 2006, s.8.

"Bu akıldışı politikalar, ne günün şartlarına ne dünyanın gidişatına ne de insan hakları evrensel ilkelerine uymaktadır. Türkiyeli aydınlar olarak biz Türkiye'dekine karşı çıkarken Fransa'dakine de karşı çıkmalıyız. Nasıl ki burada yargılanıyorsak, gidip orada da yargılanalım. Fransa ve Türk adaleti bizi yargılamak için yarışsınlar.

Bu yasa ortak belleğimize zarar verecek. Türk ve Ermeni belleğinin karşılıklı olarak birbirine aktarılması suretiyle bunu, insani bir diyaloga ve ortak tarihe dönüştürmemiz gerekiyor. Buna da tartışma özgürlüğüyle, tüm bilgilerin serbest dolaşımıyla ulaşabiliriz. İfade özgürlüğü de evrensel bir ilkedir.

İyi ilişkiler konuşarak olur. Konuşmayı engelleyen bir yasanın hiçbir yararı olmaz. Fransa, böyle bir yasa ile takiye, ikiyüzlülük yapıyor..."[41]

Bunları söylemek, yapmak yürekli bir vicdanın cesaretine sahip olmayı gerektirirdi ki, bunların hepsi de, 'damarlarındaki kan' gevezeliklerine inat Ahbarik Hrant'ın insan olmak ahlâkında mevcuttu...

Ve Ermeni Hrant'ı bu ahlâk ve vazgeçmeyen mücadeleciliğinden ötürü katlettiler...

Şimdi 'Hepimiz Hrant'ız' diyoruz ama Hrant Dink olmak kolay mı? O, demokrat, sosyalist ve Ermeni bir Türkiyeli olduğu için hedef seçildi![42] Bunu sakın ola, hiç kimse unutmasın/unutturmasın...

DAHA NE OLSUN!

"İstersen bana düşlerini anlat,
istersen sus sabahın sisli alacasında
yollara düşerken tökezlediğin,
dağ yamacındaki çiçekleri kokla
ve başla gene de anlatmaya
suyunu içmeye eğildiğin
o keklik pınarını, uykulu kanatlarıyla
havalanan kuşları..."[43]

Bunun ardında ne (mi?) var! Daha ne olsun?!

Robert Fisk'in, "Hrant Dink, Ermeni soykırımının 1 milyon 500 bin birinci kurbanı oldu"[44] diye özetlediği tabloda Zeynep Oral'a kulak verelim:

---

[41] Belma Akçura, "Fransa'da 'Soykırım Yapılmadı' Derim", Milliyet, 9 Ekim 2006, s.19.
[42] İbrahim Altınsay, "Maç Daha Bitmedi", Radikal, 24 Ocak 2007, s.20.
[43] Cevat Çapan.
[44] "Robert Fisk: Diyaloğun Bedelini Kurşun Yiyerek Ödedi", Cumhuriyet, 21 Ocak 2007, s.7.

"Utan Türkiye! Utan ve sus! Sus ve düşün! Düşün bu ülke bu hâle nasıl geldi diye!

İnsanları önce 'ötekileştirip' sonra 'ötekine' zulüm edenler, farklı görüşe, farklı düşünceye, farklı ifadeye tahammül edemeyenler...

Şimdi döktüğünüz timsah gözyaşları kimseyi kandırmıyor! Attığınız nutuklar midemizi bulandırıyor! 'Dış mihraklı' komplo teorileriniz de ortalıkta bir 'meczup' arama çabanız da boşuna! Bırakın bilgiçlik taslamayı! Utanmıyor musunuz! Bu ne yüzsüzlük! Utanın ve insanların acısına hürmeten susun biraz!

19 Ocak 2007'de Türkiye'de 'soykırım' suçu işledik!

Bırak dokunmayı, öldürürler, yok ederler! Bu ülkede güvercinleri de vururlar! Sahici güvercinleri... Asıl onları..."[45]

O hâlde 'Minak parov sireli yeğpayris /Güle güle sevgili kardeşim'...

Şu an ardından Ernst Toller'in, "Yas tutmak/ yakışmaz sana,/ gecikmek yakışmaz./ Devralmışsın sen,/ bir geçmişi/ kanıyla kardeşlerinin/ sırılsıklam./ Bir iş/ bekler seni,/ bir iş/ çok acele,/

Günler ağır,/ günler kurşun gibi,/ çöker omuzlarına./ Aç kapılarını/ ardına kadar/ aydınlık sabahın..." dizelerini terennüm ederken; yeniden, daha büyük kalabalıklarla 'Hepimiz Ermeniyiz, Kürdüz' diye haykırmak için buluşmak üzere 'Minak parov sireli yeğpayris /Güle güle sevgili kardeşim'...

[45] Zeynep Oral, "Güvercinleri de Vururlar!", Cumhuriyet, 21 Ocak 2007, s.15.

HEPİMİZ ERMENİYİZ, HEPİMİZ KÜRDÜZ!*

SİBEL ÖZBUDUN - TEMEL DEMİRER

"Öyle yaşamalısın ki, ölünce mezarcın bile üzülsün."[1]

Sarıgazi'deki AKA-DER'li Dostlar, Kardeşler...

Bu Cuma günü, 19 Ocak 2007'de Anadolu halklarının kardeşliğine bir kurşun daha sıkıldı. Anadolulu kardeşimiz, ahbarığimiz Hrant Dink, emeğinin, göz nurunun ürünü Agos gazetesinin önünde vuruldu. Halaskargazi caddesinin kaldırımları üzerinde cansız yatan, üzeri gazetelerle örtülü bedeni canımızın, umutlarımızın, 'elmayı hep beraber dişleme, hep beraber türkü söyleme' düşlerimizin bir parçası...

Katillerini tanıyoruz!

Gazete sütunlarından, televizyon ekranlarından, meclis kürsülerinden barışa, kardeşleşmeye, bu topraklar üzerinde özgür ve eşit bir yaşam sürdürme özlemine değgin her şeye saldıranlar...

Her türlü farklılığı, her türlü rengi son kertesine dek yok ederek, hepimizi tek-tip, kül renginde, hoyrat bir milliyetçiliğin cenderesine sonsuza dek mahkûm kılmaya çalışanlar...

Uyuşturucu ticareti, ihale yolsuzluğu, orman yağmacılığı ve daha nice kirli işlerle kasalarını doldururken vatanseverlik nutukları atmayı hiç ama hiç elden bırakmayanlar...

Ceplerinde Amerikan doları, ellerinde Türk bayrağı, adliye binaları, üniversite kapıları, dernek, sendika, parti lokalleri önünde, sokaklarda hayatımızı ebedi bir linç gösterisine dönüştürenler...

Bakmayın şimdi ekranlarda timsah gözyaşları dökmelerine, 'milli birlik-beraberlik' nutukları atmalarına. Hrant'ın katil fermanı, 301. maddede yazılıdır. O maddenin kabul edilmesi için kalkan, ona alkış tutan her el, artık Hrant'ın kanıyla da kirlenmiştir.

---

* AKA-DER'in (Sarıgazi-İstanbul) 21 Ocak 2007'de düzenlediği "Hrant Dink Anma Toplantısı"na gönderilen mesaj... Kaldıraç, No:76, Mart 2007.

[1] M. Twain.

Kardeşler, Halaskargazi Caddesi kaldırımında boylu boyunca yatan, delik pabuçlu adam, gerçekleri yılmadan haykırdığı, bizi tarihimizle, uğursuz geçmişimizle yüzleşmeye çağırdığı için öldürüldü.

Bugün onun çağrısını çoğaltmak, daha da gürleştirmek bu toprakların katliamlara, sürgünlere uğratılan Anadolu halklarına karşı boynumuzun borcu.

Şimdi 301 kere 301 suçu işlemenin zamanıdır. İnsan olma onuru, bunu gerektiriyor.

O yüzden haykırıyoruz:

HEPİMİZ ERMENİYİZ, HEPİMİZ KÜRDÜZ!

GLOBALIZATION AND THE STRUGGLE FOR HUMAN RIGHTS*

TEMEL DEMİRER

The global capitalism is trying to appropriate the domain of "Human Rights" with its illusion of the "New World Order". The USA is bombing Baghdad and Kosovo in the name of "Human Rights", blockading Cuba and condemning Irakian people to hunger and sickness. The EU imperialism, in its race of neo-colonialism with the USA, is using the Euro-centric standard of "Human Rights" as a political weapon. For instance, the "Greens" of Germany, as if mocking us all, state that they are going to impede the selling of tanks to countries which "violate human rights." The "Yokohama Declaration" of the Amnesty International identifies as "violations of human rights" "the arbitrary killings, torturings and taking of hostages by political opposition groups", a serious trump in the hands of the patrons of the world for condemning the fighters for freedom... And the main source of all violations of human rights, the right to (private) property keeps its place in the Universal Declaration of Human Rights as a bitter and out-of-place joke.

It is the irony of our age that the capitalistic-imperialistic domination still continues to talk about human rights in the inferno of the "New World (Dis)order" whereas the usurpation of the right to exist is the gratest violation of rights. Because, as we state in the theses presented below on "NWO" and "Ecological Apocalypse", the capitalistic-imperialistic domination is like a malicious tumor in our world which has been brought on the verge of an ecological catastroph by the unsustainable capitalistic pillage, and in which 300 million or more human beings are living below the level of poverty.

I) THE WORLD OF BARBARISM AND ECOLOGICAL APOCALYPSE OF CAPITALISM

I.1) THE "NWO"

The catastrophical reality of the "New World (Dis)Order" is in fact, an inventory of the neo-liberal aggression in terms of the structural unemployment,

* INTERNATIONAL ASSOCIATION OF PEOPLE'S LAWYERS - THEME: "The People's Lawyers and the Promotion of the True Meaning of Human Rights" - CALL: "Defend the People Against Imperialist Globalization" - FOUNDING CONGRESS 8-10 December 2000 Doorn, The Netherlands.

the growing hunger and food crisis, the capitalistic reality which exploits the women and the children, the deepening gap of woldwide inequality, and the aggression towards the working classes.

Based on the hegemony of the multinational global traders of the neoliberal impasse and the global dicothomy of North/South, the actual world capitalism brings along the parasitism and foragery resulting from its crisis in a world dominated by the "dirty money", as the debt crisis evolves into a financial crisis such as the case of Mexico and its "Structural Adjustment Progamme."

In a world shaken by continuous financial crises, the collapse of the "Asian miracle" is a sign of a larger breakdown which would embrace Southern Korea, Japan, Indonesia, Russia, Brasil etc. All that is going on clearly displays that imperialism is the negation of democracy, and that the myth of the "Informatics Society" which is embellished by the fables on technological development are nothing but "new myths of our age".

In the impasse headed by the "NWO", the nightmare of the USA, the motor-force of NAFTA; EU; ASEAN, APEC, NATO and the "NWO" marks the end of the "American Dream" and the dimensions of social disintegration and violence are evident. But the hopes of a pro-human solution are also inherent in this catastrophic orientation, if the response to the aggression of the "NWO" is also global.

We must state that rebellion has lost nothing of its actuality and relevance and that history, far from having reached its end, is continuing violently.

I.2) ECOLOGY

The scientists point that in recent years the natural disasters have reoccurred at an unnatural frequency. Gaseous contaminant emissions are continuing to degrade the ozone layer despite the summits held to lower the emissions. The rate deforesting is at an alarming state. Natural resources are being depleted rapidly while the built-up of synthetic materials in nature is threatening all livings. In short, nature, whose ecological balance has been disturbed, is taking revenge.

So much has been said and written about the ecological deformation. However, the suggestions for solution is limited and ineffective when the problem is analyzed under the influence of current status quo. We must be able to open the paths to transforming and effective solutions by determining the origins of the problem. The ecological destruction should be analysed with

a Marxist perspective and the central role the socialist experience will play during transition to a more ecologically sound social and economical structure should be stressed.

It should be remembered that the "New World (Dis)Order" ("NWO") came into political arena after the dissolution of former Soviet Union. It was claimed that "NOW" was the end ideologies. Far from ending "ideologies", it deepened the exploitation and sthe ocial anomalies around the world. In fact, what is presented as new is nothing but a different version of capitalism promising humanity nothing of significant.

The capital that overcomes the national boundaries with the help of "NWO" is drawing the world into a holocaust while preparing the global constitution of capital to end national economical policies and thereby ultimately exploit all the sources of world (natural resources and labor). Meanwhile, the Multilateral Agreement on Investment (MAI), is aiming to break national protective trade policies, and to transfer industrial production to regions where there is cheap labor and no environmental protection enforcement.

Today the scale of ecological degradation is no longer a dystopia but a direct threat to humanity. The ecological balances are disturbed by the greediness of capitalism and the multinationals are the only "benefiters" of this self-destruction.

Naturally there are regional aspect of ecological degradation. The environmental images assumed in the name of ecology, regulations painted green with the hope to become part of European Community, and an incompetent Department of Environment are the pictures from Turkey. In addition, the transboundry hazardous waste transfer, is a direct result of "NWO", and it affects Turkey among other countries.

The Bergama Resistance is an excellent example of social movements aiming to protect the environment and natural resources. There are lessons to be learned from the people of Bergama and these should be taken into account by the global resisters to the environmental hazards of the NWO.

The argument that the worldview of Marx and Engels is based upon the domination of nature through technological advances is quite popular nowadays. It is commonly said that although Marx and Engels display, to a certain extent, ecological concerns in their writings, their theoretical climax is technological perfection and therefore Marxism and ecology cannot be compatible.

With the dissolution of the Soviet Union and the Eastern Block, it became apparent that ecological destruction in those countries was just as extensive as

that in capitalistic societies. This has intensified the ecological criticism towards Marxism, to the extent that many have condemned it entirely and returned to a renewed reverence for liberal capitalism. However shortsighted this trend may be, it does provide an opportunity to those who still believe that the next socialist era will learn its lesson from the Soviet experience, to reexamine Marxist theory with an ecological perspective.

A Marxist theory which is sensitive to ecological problems should depart from the fact that capitalist production cannot be ecologically compatible because of its internal structure. The strategies employed in the name of the environment under the capitalistic mode of production are far from concrete solutions and can only intensify the environmental dilemma. The current socioeconomic structure of the world does not include ecological concerns and, when confronted with environmental demands, this structure reduces the political options to either socialism or fascism (in fact the incredible influence of globalized capital on local goverments and MAI preparations are proving this). It is also true that "global" ecological problems affect different societies and different social classes within the same society differently. And this makes a unified international ecological opposition difficult to form. But this fact should not obstruct the efforts for a new socialist movement inclusive of a perspective for environmental sustainability.

As radical socialists we believe that the ecological crisis of our modern society can only be resolved by reconstructing the economical, social, and political relations of humanity from a Marxist perspective. We strongly believe that Marx and Engels not only saw the fact that capitalism cannot be sustainable, but also pointed out that a sustainable life can be achieved only through dialectical, nondominating, relations between man and nature. It is simply not true that their theory fails to consider the value of natural resources in labor-value analyses or that they presupposed the domination of nature through technological advances. However, Marx and Engles did not project that ecological destruction could reach a point where it threatens the capitalistic mode of production. If we consider the extent of the current ecological crisis and depletion of natural resources within a historical context, it quickly becomes apparent that Marx and Engels, living at the end of the 19th century, could not foresee the issues presented by the current ecological crisis. That is, they could not have foreseen that capitalism, which utilizes nature as both tap and sink, would be confronted by the limits of what nature could tolerate. The trouble is thus not with the theory itself, but with the translation of that theory into our own times.

I.3) WOMEN'S ISSUES

The "myth" of the "Millenium of Women", telling that in this "Age of Informatics" of the "New World (Dis)Order", women have finally achieved "the opportunity to break up the chains of history and to compete with men on an equal basis" is frequently told, nowadays. The "NWO" media propagates the lie that women "now have their place in the politics, in the financial market, in the world of business and even in the ranks of the Army and the Church"...

It is an impelling task to demistify these myths and fairy tales. The message is quite clear: In each society where there exists any form of power, be it economical, political, military, scientific or religious, the patriarchate also exists, stressing that the history of the patriarchy is as old as that of class history, that they are interrelated. And in fact, the mere existence of millions of unalphabet, jobless, undernourished, homeless, empoverished, beaten "Southern" women in the South as well as in the North demonstrates what is behind the bright showcase of the "New World (Dis)Order"; stressing that where the system is realized on the basis of, and is nourished by inequality, there can't be any liberation for women.

No, the "Woman Question" is not an archaic problem which is rooted in and caused by traditions or the feudal past. It is continuously reproduced and actualized in any society based on exploitation and inequality including the latest form of capitalism, the "NWO". And it solution lies in the questioning of the institution of "Power" and the transformation of the social relations of power.

It is a compelling task to distance oneself from a Europe-centric conception of Human Rights which is marked by the pseudo-values of the North and to take among the priorities of the struggle for human rights, the solidarity and the sharing of experience with the poverty-stricken, oppressed and over-exploited people of the South. This is a political preferance oriented towards the left, and inevitably, towards socialism... And it is a preferance that leans towards the oppressed people, the oppressed sex, towards labor against oppression and exploitation.

This preferance is a "sine qua non" for the struggle for human rights. Because in this new "Dark Age" of the monopolies in which the imperialsm (the global capitalism) is turning democracy into a ghost, a struggle for human rights can only succeed if it radically breaks away from the economical-political bases of the "NWO" violations.

II) CAPITALISM=GLOBAL LIES AND ALIENATION

The capitalism which is supported by the lies of its ideological instruments and its authoritarian force which alienates the masses along with its militaristic-bureaucratical despotism is the domination of horror.

II.1) THE IDEOLOGICAL INSTRUMENTS OF STATE: EDUCATIONAL SYSTEM

The educational system including the institutions of higher education are ideological tools in the hands of the capitalistic state and they are used to impose both a rigid nationalism, and an orientation towards the integration of the educational institutions with the market economy as is dictated by the "New World Order", facts which turn the conception of institutional autonomy into a lie and thwart educational/ academical freedom.

II.2) ALIENATION

The term "alienation" is being once again actualized in the paricular conditions brought about by the "New World (Dis)Order". In a planet where the demarcating line dividing the rich and the poor both on national and global levels becomes more and more emphasized; where the injustice in the distribution of income has reached lethal dimensions, where the earth, water and air has become threateningly polluted, any discussion concerning the dynamics of rebellion inevitably brings about the problematics of "alienation". The "NWO" is globalizing the "alienation" just as it is globalizing the capital and the poverty. With the obscurantist reactionary movements which manifest themselves in racism in the Northern and religious nationalism in the Southern countries that lead the oppressed to slaughtering each other, with the capitalistic mass-media cartels which strip human thought from its creativity, its humaneness and transform men into soulless beings watching indifferently the massacres and crimes, the wars perpetuated by and directed to their peers on their TV sets, the man shaped by the "NWO" resembles an oarless, steerless boat lost in the ocean of alienation.

The "NWO" has reduced the alternatives open to man to two: at no time in his history, Man was so keenly faced with a dilemma of existence and destruction. At no time in history, the existence of the human race was so bound to the negation of this dilemma with a solution that is ant-exploitationist and pro-labor, pro-life.

The rebellion against the "NWO" seems possible only with the negation of the globalized alienation. The oppressed and the exploited can stop accepting

the economical-political-social-cultural hegemony which is imposed on him by the new masters of the world, that is, the holders of the global finance, as his destiny, stop trying to "accomodate" to the conditions and become the master of his earthly fate only if he negates and transforms his alienating conditions.

The "NWO", having corroded and consumed all the possibilities of "freedom, justice and equality" in a bourgeois democratic society, prepares the scene for its negators, women and men determined to defend their most elementary and inalienable right: the right to live. In this struggle for exisence, these women and men have to learn and perpetuate the means to overcome alienation, and not to reproduce it in their future, just and humane society.

II.3) ISLAM

We live in an era of globalization. Today, this phenomenon is one of the most important ideas governing the world. It should be acknowledged that the transition to a new global order is taking place towards the first part of the 21st century. Technological revolutions, such as advances in information, social communication, and transportation have created a new world order as well as a political struggle between the First and the Second Worlds. After the collapse of the socialist world, especially with the dissolution of the Soviet Union, the Cold War has ended. Japan and China have become the new opponents of the United States and Western European countries in many areas. Although there is not a consensus on the definition of the "new world order" (NWO), it is the reality in today's social and political agenda.

Western media, politicians, and some social scientists argue that the forces of capitalism and democracy overthrew its "enemies", such as "communism", and all types of "tyranny". Now the victors are supporting a world-wide beginning of democracy and economic liberalism with the United States and other world powers preserving the world order through the United Nations. However, this portrait shows only one side of the reality and every path has its obstacles.

Despite its theory, globalization is destroying communities and the environmental resources in reality. It proceeds under the banner of a free-market economic liberalism that promises economic prosperity while so far delivering only world-wide impoverishment and a growing polarization between the rich and the poor. Social contrasts in all countries and the gap in the economic development of the Northern and Southern countries are becoming wider. Globalization is leading to radical polarization between different regions in the

world. In the new international division of labour, [former] Third World countries are assigned the role of providing labour, raw materials, and captive markets to complement those of the industrialized countries, supplying agricultural products and new zones for the First World's tourism. They are also taking their part as the sites for production that threaten the environment and for disposal of toxic/hazardous wastes. Never before in the history of the world, not even in colonial times, has such an extreme bipolarisation of the world existed.

Globalization has marched under the banner of democratization, but hardly any democratization that would enable people to improve their lives has been achieved in this era. The unfortunate consequence of such a dishonest democratisation is often social and political chaos. Moreover, this atmosphere, which is mainly defined by the lack of democratic instruments and hope for the future, has provoked religious and nationalist fundamentalism. The identity that is based on traditional components of a regional unity such as religion, language, blood and geographical area is gaining popularity again.

Under the circumstances, some religious and/or nationalist movements seek to change the power relations, to create local, national, and international political institutions, and to force their agenda upon power centres in different parts of the world. Indeed, supposedly extinct ethnicities and religiosities are reappearing at a fast pace. Strong religious and ethnic identities are today frequently seen as a source of social disintegration. Such movements gain popularity partly due to the following reasons. Communal groups provide identity, meaning, and a sense of self-worth to their members. They offer a more manageable scale in the management of human affairs. The knowledge of the local area makes such groups more effective in problem solving, and their cultural knowledge and special skills offer conflict resolution capabilities .

In the 1980s new movements arose around the world that have challenged the earlier assumptions of sociologists that religion's primary importance in modern society is in the private sphere of life, where its function has been to support traditional family relationships or to provide meaning and identity to individuals.

One of the current revivals of communal identities is political Islam. As a social opposition movement, Islamists intend to offer a new model of society and a return to authenticity. Political Islam poses a more forceful challenge to current regimes in different parts of the world. Islamic politics is an aggressive part of the social and political equation in some countries. The Islamist

movements are currently dominating political opposition to the ruling regimes in different parts of the world. They proclaim that "Islam is the solution" to all problems in their societies. However, it is a substantial mistake to make simplistic comments on a complex multi-national, historical phenomenon such as Islam. Islam cannot be reduced to a single definition. There are numerous models and living examples that highlight the diversity of Islam. Not only historic, but also current cases serve to prove that generalising about Islam is too easily erroneous.

Compared to other countries, Turkey seemed to be the least exposed to the threat of political Islam. As is well known in some Middle Eastern and Asian examples, the authoritarian states have succeeded in creating a vacuum that had been filled by the Islamist movements. In contrast, independent political parties, associations, and civil organisations have been repressed by state controls in such countries. There is a significant tendency towards every type of fundamentalism, and the Turkish government has sought to maintain a control over Islam by restricting the religious institutions. While a few Islamic groups with different orientations and methods exist, there is no mainstream movement leading to Islamic activism. This can be attributed to the distinct cultural and social structure of Turkey and to the particular evolution of Islamist movements in Turkey.

II.4) MEDIA

As it is well known, Hermes is "the messenger of Gods" in the Greek pantheon. He is the mediator between Zeus and other gods, and of gods and men. And interestingly, he displays all the peculiarities of a mediator. He may be said to be the most dubious of all Greek gods. He is the lord of the Word; both that of agreement/vow and of Lie, which is a necessary part of them. So, lying is a primary characteristic of Hermes.

Sounds familiar, doesn't it? It has been often emphasized that the capitalistic media is "the Empire of Lies". It is the institution which undertakes the control of the mediation in the capitalistic system; it orientates the mediation (communications and information) on behalf of the system. And this inevitably brings along the LIE.

"The Age of Informatics", "the democratization of information, its accessibility" is probably the most popular among the myths of our age. Yes, the days are long gone, when the knowledge was stored in the dusty archives of the temples, palaces, monasteries and madrasas, when it was under the monopoly

of a privileged elite, when the popular masses were condemned to illiteracy. But the traditionalized knowledge of power that history has in store for the sovereigns has taught them that knowledge is one of the most important instruments of power. A way had to be found to jumble up the informatics, to promote disinformation in the name of information, manipulation in the name of communications; all the while pretending "the democratization of information", "the popularization of communications", and "the right to information". The answer of the capitalistic system to this problem was the media. Printed-audio-visual means of communications controlled by the sovereigns of the system have mobilized all of their capacities (and these capacities are developing very rapidly in our age) in the service of the monopolies to transform information into disinformation, knowledge into ignorance.

Let us go back to Hermes, the "God of media". His starting his profession as a thief has made him the patron of the burglars, of the thieves, but he is also the god of traders. The gain he symbolizes is mostly a gain through cunning, though helped by good luck. A sudden prosperity is called hermaion, in Greek. The statues of late antiquity describe Hermes with a sack of money in his hand. In a sociery where lottery, the logic of easy profiting, the dreams of leading a luxurious life without working hard are promulgated mostly by the means of communications, this also does sound familiar. Has not the media, almost consecrated many a wily swindlers as "national heroes"? Are not the lives of the mafiose, of the speculators, of the counterfeiters, of the actresses related up to the trivialities in the talk-shows and serials; and are not the laborers urged to envy them? Are not young girls and boys deprived even of elementary knowledge about music, and of voice and of musical ear presented as "superstars", elevated to a luxurious life for some time, and thrown to a corner when their "serving term" (which gets shorter and shorter all the time) ends. Are not the TV screens full of young bodies who cannot speak a meaningful language acting as speakers or worse, commentarists? Yes, hermaion is valid also for our times; and it is crucial for the system that it changes hands rapidly.

It is in our days a hard, but also necessary task to understand and analyse what, how and why the mass media is communicating. Various answers are given, from a complex, academical jargon to generalized theoretical abstractions to the question "What are communications?" In a period when "the Age and the Society of Informatics" are lauded, it is not possible to adopt the "answers" which makes the situation harder to understand. The myths about "the Society of Informatics" are colonizing human consciousness and sanctifying

the "mediocre". However, as Chomsky once wrote, the conquer (and the plunder) which has started 500 years ago is still going on, and the science and communications are more than ever in the service of the conquerors and the plunderers. Despite of a exquisite rhetoric, the advanced technology of communications has become an efficient tool for lie-production, lie-distribution and lie-consumption. What is really happening is the disapearence of the real communications which may be said to be the sharing of the knowledge and information which promotes brotherhood and peace of humanity.

The media has to be analysed without lauding or hating it; and this necessitates a critical approach to it and an uncompromising struggle to change it. An alternative media which does not limit itself to opposition, a media which dreams the dreams of humanity is possible. Where there is a problem, its possibility to a solution also persists. Let us not forget that, for a clean society, a clean mass-media is necessary; and the precondition for a clean media is its independance from both the state and capital. The inalienable position for a real mass-media be it printed or visual, is its independence. And an independent media may only be established through the organization of those who say a firm "No!" to the interventions of the State and the capital.

III) "NWO"= THE NEGATION OF DEMOCRACY AND HUMAN RIGHTS

III.1) DEMOCRACY

It seems that the thought of democracy became hegemonic in all around the world. Because, all of the political regimes claim to be democratic. Furthermore, the objective of opposition movements within the political regimes is also the same: "more democracy". So, the conceptualization of democracy appears to be ideological. Both the governors and the governed participate and legitimate the political system by one of the ideological presentations of the concept.

We can draw a framework for democracy as below:

Democracy is a historical phenomenon. It means that it is not the name of a political system that belongs to a specific social formation or a historical period. So it would be wrong to think of democracy as only a political system or a form of political participation. Democracy continues to be our "utopia", because it still is the institutional structure and conceptual framework for the demands of equality and freedom. This has two meanings: democracy is an abstract form that is improving historically and the thought of democracy is

closely linked to the "liberation policy". So, historical liberation and democracy can be seen as interchangeable concepts.

Secondly, democracy is the most proficient ideology that legitimizes the political systems. And thirdly, the thought of democracy is in contradiction with the State. The realisation of the demand for democracy calls for the abolition of the State. But this is a very well-known contradiction: If the State is abolished, there would be no need for democracy. But the meaning of "no need for democracy" is its implementation as a life style. This is the real democracy, this is the hope of humanity.

Liberal democracy is a form of democracy that is brought out within the capitalistic social formation. As is summarised by Touraine; it is based on the principles of representation of political actors, and of restriction of governors and citizenship. But liberal democracy is not the final form of democracy. There is no inevitable relation between capitalism and democracy.

Democracy became an global hegemonic notion after Enlightment. The historical materialist reading of Enlightment shows us its alliance with the development of capitalism. However, it is not unavoidable or inconditioned one. Instead, the term "historical equivalency" gives us the most appropriate explanation. Like any other historical equivalency, Enlightment and democracy could be understood by an inter-dependent relation.

The thought of democracy that became hegemonic after Enlightment is sacrificed to this inter-dependence: some of the ideologues looked for an unconditioned relation between democracy and economic liberalism, and others, more critical theorists, tended to see democracy as the political motto of capitalism. Both of these approaches, are samples of economic reductionism and limit the capacities of democracy by emphasizing the concept of "political society" meaning the representation of the governed by the political agents.

According to our view, participatory democracy is not capable to reduce the defects of representational democracy. If the problem is simply defined as freedom and equality, the solution again simply will be self-administration. Consequently, democracy as a form of State is the form of domination that rely on a series of dependency relations. On the contrary, the notion of democracy that is associated with the Marxist utopia (the abolition of the State) is one of the most important steps towards the liberation of humanity.

As we tried to explain, liberal democracies are totalitarian regimes. As a result of the contradiction between the notion of democracy and the existence of the State, it becomes closer to or unites with the idea of self-administration of

society. For this reason, we can easily state that Marxism is a democratic approach.

In the conditions where the aggression of the "NWO" which is equated to the total negation of democracy, brings forth the threat of global fascism, the defence of their rights by the victims of the global destruction created by the imperialistic capitalism is only possible through resistance to the domination of the "Neo-liberal fascists". For:

III.2) FASCISM

For those who unquestioningly accept the rhetoric of "globalization", the Fascism in the actual world which is defined by the NWO, is but an "anachronic", "external", "irrational" fact, an "irrelevant" reactionary position on behalf of the nation-states who are swiftly losing their fields of sovereignty. It has been inherited from the past century, and it is highly probable that it will soon take its place in the "gallery of antiquities". Because, the process of globalization, while eroding the nation-states and narrowing their field of sovereignty, is also universalizing the "democratical standards" and preparing the field for a "multicultural society". Thus, the fascism, will soon loose the rationalities which has created it, and must be seen as a bygone effect which lingers on only in the countries and societies which are already out of the globalizing race.

But the signs do not say so. The fascism, with its indispensable paraphanelia such as nationalism, racism and xenophobia is on the scene even (and mostly) in the countries of Western Europe. The fascist parties of the "North", who are in a certain way proud to reclaim affinities with their antecedents of the thirties are constantly raising their votes; the daily violence caused by the deepining income gap between social strata is colored by neo-nazi, neo-fascist accentuations. The police-state practices, supported by a developed technology form a huge "control system" over all the citizens. Whereas in the "South", while the financial and cultural hegemony of the North is being enforced by antidemocratical pressures, nationalist and fundamentalist reactions to this hegemony kill every possibility for democratization before they are born.

In these conditions, it becomes necessary to reevaluate the phenomenon of fascism in the 21st century. Because, we are faced with a reality which is described by Subcommandante Marcos as "neo-liberal fascistes", by Umberto Eco as "Ur-Fascism" and long ago, by François Chatelet as "the liberal state reduced to its essence." This reality is a new "state of folly" calling forth exclu-

sive-authoritarian regimes (hence, "fascisms") underlined by Lenin in his definition of "Reactionarism in the age of financial capital".

As for the presentation of the struggle for the human rights in terms of the Europe-centric "post-modernistic" discourses; the hypothetical "general democracy" of postmodernism, which is nothing but the cultural and ideological agression line of the "NWO" is just another "sermon" of globalization in its "situation of folly".

III.3) POSTMODERNISM

Two major alterations have rendered this world more fragile than ever: the fall of real socialist regimes and the globalisation. These two changes are without doubt closely interconnected with eachother. The consequence has been that, as the antagonist of Western capitalism, there is no significant alternative to socialism. So, the gap created by the lack of alternative is being filled by postmodernism and fundementalism in today's world.

We don't need to enter into an endless discussion of what postmodernism means. Shortly, it refers to the totality of currents after modernism. It is not separate from modernism. Or may be, it is the self-criticism of modernism. As the headline of Jameson, postmodernism is the cultural logic of late capitalism. So, the postmodernism will affirm its existence in the sphere of political struggles.

But only a new kind of modernism can be produced by staying within the mechanism of post-modernist discourse. The rejection of an Occident-centic world cannot be made by reproducing it in another level. And this is exactly what the postmodernists are doing. If there is a grand narrative named modernism, its critic should be done as a critic of capitalism. The only possible way of criticizing it is the global utopia that calls for the freedom of humanity. That's what we should do.

What are the bases of a revolutionary Enlightment? We do not have at hand formulas. But we do have a very strong light that can be summarized as the lessons of class struggle. This is a theoretical position. This is the most convenient position for a revolutionary Enlightment.

III.4) POSTMODERNIST INTERVENTION AND REVOLT

1998 marks the centennial of communist poet-writer Brecht's date of birth, the 30th anniversary of 1968, and the 150th year of "The Communist Manifesto". All three of these colossal events have coincided with the global rites of the 1998 World Cup in France. In a world bogged down under "Civilization

Crises" conditions, jolted and thrown totally out of kilter by "The New World (Dis)Order's" postmodern intervention, its inherent structural crisis and ongoing global depression, the "football" of "Show Society" and the operations aimed at taming Brecht are actually one and the same thing.

Let us put it this way: unable no matter how, to overcome its inherent structural crisis, capitalism, though having fed its neo-liberal economy politics as such through postmodern intervention, is thereby waging war against each and every human being and humanity as a whole; in other words, capitalism's battle is on: And the enemy is the rebel(lion)s, and humanity's passion for love and freedom.

While it is necesseray to present the characteristics and intentions of the conjuncture of "The New World (Dis)Order"s postmodern intervention, ve must also reopen for discussion the revolutionary concepts, along with real history and historical consciousness, and actual realities of sociology which the system is trying so hard to make everyone forget.

IV) HUMAN RIGHTS IN TURKEY

It is known that the "Universal Declaration of Human Rights" constitutes, since 52 years, a "standard" for the Constitutions of nation-states which are their basic contracts with their citizens. It must be immediately stressed that the "model" for this standard is the (capitalistic) nation-states of Western Europe and North America. And all the "basic rights and freedoms" defined in the Declaration are inherent to the law of the nation-state(s) which have been shaped on the basis of capitalistic relations of production and shape this law. And more important, it is stated, in the preface of the Declaration, that it has been written with the objective of preventing insurrections against this regime.[1] What's more, the 17th article of the Declaration states the "Rights to (private) porperty" which is the basis for all the violations of human rights as a fundemental right.

However, it is known that the Constitutions are "abstract" documents which describe the rights and freeedoms of citizens against their states (to this, the Turkish Constitution of 1982 which reminds more of a penal code than a Constitution should be exempted). The limits to those rights and freedoms are drawn in the codes, especially penal codes of the States which are fortified by

[1] It is stated in the "Introduction" of the Declaration that it is "an impeding necessity that the human rights be protected by a regime of jurisdiction to prevent human beings from resurrecting as a final recourse in face of oppression".

"concrete" sanctions. The nation-states take the power of limiting the fundamental rights and freedoms form the selfsame Universal Declaration of Human Rights (article 29/2). And in Turkey whose record of violations is no secret, as in many other countries, the "abstract" rights and freedoms which are "guaranteed" by the Constitutions have many times been violated in terms of concrete penal codes and are continuing to be violated. What is interesting here is that, the sanctions of the international society against such violations are beginning to be applied after the 1980's when the nation-states are being obliged to hand over part of their sovereignity to regional and/or international bodies. And the decisive will which is behind these sanctions is generally that of the G-7 headed by the USA (it should be enough to recall the examples of Cuba, Iraq and ex-Yugoslavia). And this will does not even attempt to conceal that it considers the "rights" of multinational corporations more "sacred" then the "right to exist" which is the most basic of all human rights through its institutional impositions such as MAI and MIGA.

One of the most important examples of the absurdity of the "postmodern" rhetoric of human rights is the recent "Susurluk Case" of Turkey.

IV .1) AN EXAMPLE FROM TURKEY: SUSURLUK

On his Origins of The Family, Private Property and State, Frederick Engels, implies that the "legitimacy" of the State lies in its acceptance by the oppressed and the exploited; and states that the source of this legitimacy is the continuation of the society (and the classes) and of the order. As is known, the rulers have, throughout the history, based this continuation and the order on different sources. The nation-state, which is a historical product of capitalistic development, bases its legitimacy on its representation of the nation. Whilst it is, in its essence, nothing but the instrument of the capital-holders, i.e. the bourgeoisie, it has to commit itself to the keeping of a minimal balance in its redistribution of resources on which it keeps the monopoly, and to the surveillance of the "national sovereignty" if it is to keep its own existence and that of the ruling class of which it is the true representative. Or such was the mission of the capitalistic State until the advent of the "New World (Dis)Order".

The "NWO" which forces the limits of national sovereignty with its globalizing trend and which robs the capitalistic State of all its "social and welfare" qualities with its privatizating impetus has left the State in face of a severe "legitimacy crisis" both in the North and in the South. While the manifestation of this crisis in the North is the deterioration of the labourers' conditions due to the abandonement of the idea of the "welfare State" and the reduction of

the "national sovereignty" due to the politization of the regional economical-commercial unions, the situation in the South whose resources are being devastated is much graver. Some of the countries of the South, who find themselves in a severe debt crisis manipulated by international (i.e. Northern) financial establishments, are more and more choosing to "narcotize" their economies in order to be able to deal with this situation. And these circumstances promote the rising class(es) and strata (the "NWO pirates") who find vitality in the conditions brought about by the "NWO", to struggle to tighten their control on the state mechanism which they conceive as a powerful means to pursue their plunder.

We think it more apt to place the Turkey of Susurluk[2] in such a frame rather than qualifiying the current situation as an "avoidable" case of power abuse by a few officials.

Yes, a filthy power struggle is going on in this country. The rising class of "dirty money" and the ongoing speculative capital movement, "the pirates of the 'NWO'" are struggling to raise their share and efficiency in the control of the State. Opposed to them, are the traditional powers of the nation-state.

But since the corruption in Turkey was promoted by the traditional powers of the nation-state itself in concordance first with the anti-communist policies (formed according to NATO standards) then with the anti-ASALA and finally with the anti-PKK strategies, and along with the efforts to "save the economy", the whole picture is not as simple as it looks. The fascist-mafia symbiosis which forms one of the components of the rising class, has been promoted by the state itself since the 1970's. The fusion of the fascist-mafia with the State power has come to a point of no return in the 1990's, due to on one hand, the logic of "dirty war" which is getting more and more dominant, and on the other, to the growing dependance of the Turkish economy on "dirty money".

Thus, we think it more appropriate to call the ongoing power struggle within the framework of the Turkish State "antinomian", rather than "antagonistic". These struggles are going on in an unending sequence of fragile balances of power which give rise to bloody wars interchangeable with fraudy consensuses...

---

[2] Susurluk is a town in Western Turkey where the notorius car crash which revealed the ongoing obscure relationships between the State officials, mafia members and police took place. Three were killed in the crash of which two are noteworthy: Hüseyin Kocadağ, a police chief, and Abdullah Çatlı an ex-fascist militant with a strong backing in the State apparatus, who was responsible for many notorious killings and sabotages; also a prominent member of the Turkish mafia. Sedat Bucak, an MP belonging to the DYP (True Path Party of Ms. Tansu Çiller) and a pro-State tribal leader survived the accident.

The recent situation in Turkey lead to the quasi-annulement of the main premises of the Turkish Constitution (which states that the Turkish State is a democratical, secular, social state ruled by law). The current corruption in this country is based on the narcotisation of its economy (the share of narcotics in the economy surpassing 1.5 billion USD; and 40-60 %of the total international narcotraffic passing through Turkey). The mafia-State fusion in Turkey may be dated back to the "liberalisation project" of Turgut Özal, the first "civil" prime minister brought to office after the military coup of 1980. The clandestine state apparatus (Turkish "Gladio") formed in accordance with the NATO strategies is greatly promoted by the dirty war conducted in the Kurdish provinces and is known to manipulate the fascist ex-militants of the Nationalistic Action Party who have allied themselves with the Turkish mafia after the coup d'état of 1980, in this war. It would be very revealing to look at some of the connections among the prominent mafia leaders, state officials, military staff, converted PKK members and the fascist ex-militants.

Here is a brief "Who's Who" of Susurluk (taken from the Report of the Parliementary Commission of Investigation):

- The name the most frequently mentioned in the Report is Mehmet Ağar, the ex-minister of Domestic Affairs and MP (Elazığ) of the DYP.

- Following the name of Ağar, is Korkut Eken, an ex-member of MIT (National Organisation of Intelligence). He was held responsible of the killing of an MIT reporter, Tarık Ümit.

- Ibrahim Şahin, who was the former deputy head of the Special War Bureau was accused of controlling and manipulating the State-sponsored activists.

- Brigadier-General Veli Küçük is one of the most interesting names among the military members of the "Susurluk gang". He was accused of "blacmailing, extracting tributes andcooperation with mafia leaders such as Hadi Özcan"; but could not be called upon to a hearing by the Commission.

- MP Sedat Bucak (DYP) was accused of providing logistical support to the gang elements.

- Among the politicians mentioned in the Commission Report, the most prominent are the ex-President Kenan Evren; current Prime Minister Mesut Yılmaz; ex-Prime Minister and ex-minister of Foreign Affairs Tansu Çiller and her husband, Özer Çiller; ex-head of the Istanbul Police Department Necdet Menzir; president of the Great Union Party (BBP) Muhsin Yazıcıoğlu; the defunt leader of Nationalistic Action Party, Alparslan Türkeş.

IV .1.1) MEMBERS OF THE SECURITY DEPARTMENT

MEHMET AĞAR: The ex-minister of Domestic Affairs, ex-General Director of the Police Forces and MP (Elazığ) of the DYP. He is reported to be the leader of both the police and the political fractions of the gang.

KORKUT EKEN: Retired from the Special War Bureau. Lieutenant-colonel. An ex-member of MIT. Founde of the Special Team in the General Department of Police. A counsellor and a helping hand to Ağar. He is reportedly the one who provided contacts with the fascist ex-militants and was held responsible of the killing of an MIT reporter, Tarık Ümit. He is purportedly the brain of the gang. He accepted to have sent the lost arms sold by Israel to the Special Team abroad, but refused to provide details on basis of "official secrecy".

IBRAHIM ŞAHIN: Ex-Deputy Head of the Special Team. Though a decree of arrestation was promulgated against him by the Istanbul State Security Court, he went into hiding for some time, then surrendered after negotiating with Meral Akşener, the ex-Minister of Internal Affairs; but was discharged. He is purportedy the leader of the shooting team of the gang and was openly charged as such by the Prosecutor of the State Security Court.

HÜSEYIN KOCADAĞ: Ex-Deputy Head of the Istanbul Police Department. An ex-member of the Special Team. He was close with Ömer Lütfü Topal ("King of the Casinos") reportedly killed by the gang. He was killed in the car crash in Susurluk.

AYHAN ÇARKIN: Member of the Special Team. Bodyguard to Sedat Bucak. He has allegedly contributed to many killings whose authors are unknown.

AYHAN AKÇA: Member of the Special Team. Bodyguard to Ibrahim Şahin. Allegedly an actor in the Topal crime. Also a bodyguard to Bucak.

ERCAN ERSOY: Member of the Special Team. Bodyguard to Sedat Bucak. His name is mentioned in the Topal case.

ZIYA BANDIRMALIOĞLU: Member of the Special Team. Bodyguard to Sedat Bucak. He is the last person to have talked to Tarık Ümit on phone.

ENVER ULU: Member of the Special Team. Bodyguard to Sedat Bucak.

ÖMER KAPLAN: Member of the Special Team. Bodyguard to Sedat Bucak.

IV .1.2) MEMBERS OF MIT (NATIONAL ORGANIZATION OF INTELLIGENCE)

MEHMET EYMUR: Head of the Counterterror Bureau of MIT.

DURAN FIRAT: A MIT member, also a member of the Special War Bureau; a non-comissioned officer; a helping hand to Mehmet Eymür.

CAPTAIN KAŞIF: A MIT member, also a member of the Special War Bureau; his name is mentioned in the statement of Hanefi Avcı, head of the Intelligence Bureau of the General Dept. of Police.

TARIK UMIT: A reporter to MIT; allegedly killed by Korkut Eken.

MIKAIL: Code-name mentioned in the statement of Hanefi Avcı.

METE BEY: A MIT member who is reported to have helped Çatlı to escape abroad. He is reported dead.

IV .1.3) MEMBERS OF JITEM[3]

BRIGADIER-GENERAL VELI KÜÇÜK: Currently the commander of Gendarmry of the Giresun region. He was accused of "blacmailing, extracting tributes andcooperation with mafia leaders such as Hadi Özcan". His name was first mentioned by Hanefi Avcı and repeated by an intelligence officer, Hüseyin Oğuz.

SINAN YAŞAR: Captain of gendarmry. He is mentioned in the statements among the check-dealers in the Aegean region.

ALI YILDIZ: Major. He is accused by Avcı to act as a mediator in the check-dealings in Ankara.

MEHMET EMIN YURDAKUL: Lieutnant-colonel. He is accused of being a member of a militarian-civilian gang in Yüksekova, eastern Turkey. He is also mentioned in the statement of the PKK ex-member Kahraman Bilgiç (code name: Havar). He is accused by Hüseyin Oğuz to be tolerant to the naco-traffic in the region.

HAMDI POYRAZ: Colonel. His name is mentioned in the statement of Hüseyin Oğuz among the members of the Yüksekova gang.

YUCE KARADEMIR: A non-comissioned officer. A member of the Yüksekova gang. Astsubay. He is accused of gathering ransoms and tributes and also of being tolerant to narcotraffic.

CEM ERSEVER: Retired major. Among the founders of JITEM. Found dead in 1993 near Ankara with a PKK ex-member, Mustafa Deniz.

IV .1.4) CONTACTS WITH JITEM

KAHRAMAN BILGIÇ: An ex-member of PKK. (Code name: Havar) Arrested on the grounds of being a member of theYüksekova gang. Purportedly used by JITEM.

ALI BALKAN METEL: Ex-director of Customs in Habur (Southeastern Turkey). Habur Allegedly responsible of the killing of Cem Ersever. He is re-

[3] An informal and officially denied Intelligence Service formed inside the Gendarmry.

ported to have worked with him. Ersever is reportedly killed in the house of Balkan's driver.

AHMET TEKIN BAYKAL: A famous mafia member. He is purportedly used by JITEM. He was active in Izmir and Bandırma.

MURAT DEMIR: A converted PKK member. In his many interviews to the Turkish media, he has admitted to have contributed to many crimes in the South-eastern region of Turkey under the auspices of security forces.

MURAT IPEK: A converted PKK member. In his many interviews to the Turkish media, he has admitted to have contributed to many crimes in the South-eastern region of Turkey under the auspices of security forces.

BAYRAM AKSU: An alleged gang member whose name is mentioned in Hüseyin Oğuz's statement.

IBRAHIM BABAT: A converted PKK member.

IV .1.5) CIVILIAN COLLABORATORS

ABDULLAH ÇATLI: Killed in the Susurluk car crash. He was manipulated both by the MIT and the Police. He was charged of killing seven students, members of the Turkish Workers Party, in Ankara, before the coup d'état of 1980.

ORAL ÇELIK: Fascist militant. A close friend of Çatlı. He has admitted to have collaborated in the actions against ASALA on behalf of the Turkish State.

ALAATTIN ÇAKICI: Fascist mafia leader. He was frequently mentioned in the statement of Hanefi Avcı, and also in the Report of the Parliementary Commission charged to investigate the killing of the journalist-writer Uğur Mumcu.

TEVFIK AĞANSOY: Member of the fascist mafia. He was held responsible for the shooting of Engin Civan, a financial bureaucrat charged in an affair of bribery. Purportedly killed by Çakıcı.

MAHMUT YILDIRIM: Known also under the code-name Yeşil (Green) and Ahmet Demir. He is reported to be a MIT member. He was manipulated by the Police, JITEM and MIT. A fascist and an ex-member of the Special Team. His whereabouts is unknown.

MÜFIT SAMENT: Collaborators in the kidnapping of Mehmet Ali Yaprak, owner of a TV station in Gaziantep. He is reported to work under Eymür. He was reported to be a MIT member by Hanefi Avcı.

HAKKI YAMAN: An uncommissioned officer of Gendarmry. His name is mentioned by Ahmet Altıntaş. A co-owner of the First Merchant Bank in

Cyprus, whose alleged partners were Tarık Ümit and Mehmet Ağar's brother. He is reported to have worked for MIT.

NECDET KUÇUKTAŞKINER: Barrister to the brother of Hüseyin Baybaşin, a prominant narco-trafficant. He is known to defend the police members accused of torture and the narco-trafficants.

IV .1.6) PERSONS USED BY THE SECURITY FORCES

SEDAT BUCAK: MP of DYP (Urfa). Leader of a pro-State tribe. Accused of providing support to the actions of the gang and protecting the members of the Special Team related to the gang by making them his bodyguards. He is the only survivor of the Susurluk car accident. His statements after the accident were conflicting.

ALI YASAK: Known also as "Drej Ali". Member of the fascist mafia. A close friend of Ibrahim Şahin and Korkut Eken. He is reported to be related with the gang..

HADI ÖZCAN: A fascist "godfather" mentioned among the members of the Kocaeli gang.A close friend of Çatlı and Eken. In prison; charged with armed check-dealings.

HALUK KIRCI: A fascist militant. Close friend of Çatlı. Accused of participating in the killing of the seven TIP members in Ankara.He is mentioned to be close to Ibrahim Şahin and Korkut Eken. Member of the gang. The State Security Court of Istanbul has revealed that he was in the place of the car crash.

TUGAY MARAŞLI: A fascist militant known to be a close friend of Çatlı and Kırcı. He has collaborated in the kidnapping of Mehmet Ali Yaprak.

ALAATTIN KANAT: A converted PKK member. He is accused of collecting ransoms and tributes.

YAHYA EFE: A fascist militant who has collaborated in the kidnapping of Yaprak. A close friend of Çatlı and Kırcı.

SAMI HOŞTAN: Known also as Sami the Albanian. Briefly taken under custody on the grounds of the killing of Ömer Lütfü Topal. He is still held responsible for the crime. A close friend of Çatlı; and is also related to Sedat Bucak.

YAŞAR OZ: A close friend of Çatlı. He is the holder of an official document stating that he is an expert security officer, similar to that given to Çatlı by Mehmet Ağar. Holder of green passport. He was arrested n the USA on charges of narco-traffic. Purportedly a gang member. He was discharged on Ağar's instruction after being shortly taken under custody by the Police De-

partment of Istanbul on charges of bearing fraudulent official documents and arms.

FEVZI BIR: Fascist mafia leader. Taken under custody after Topal's killing.He is reportedly a friend of Çatlı and Kocadağ and allegedly a member of the gang.

SEDAT PEKER: Fascist mafia leader. He is accused of check-dealings and of being a friend of Abdullah Çatlı and Haluk Kırcı.

Though these obscure relationships (and many more) were revealed one by one by the Turkish media after the car crash of Susurluk in November 3rd 1996, no serious legal initiatives were taken. All of the alleged gang-members who were taken under custody with the demand of the prosecutors of the State Security Courts, were all discharged after a short period. And ALL THE ABOVE-MENTIONED NAMES ARE FREE, AND MOST ARE IN THEIR OFFICES in the Turkey of October 2000. The popular reactions after the crash, the famous action of "Turning-off the Lights" was manipulated and converted into a "popular reaction against the antisecularist threats of REFAHYOL" a coalition of the pro-islamic RP (Welfare Party) and the DYP (True Path Party) then in power, by the military.

The weakness manifest in the legal and popular reactions against this abhorrant situation in Turkey, the dealings of the Mafia, the covert operations of the security forces which suffocate the democracy, the notorious cooperation of the state and military officials with the fascist militants and mafia leaders, may be explained by the prevalent and age-old myth of "the Sacredness of State" in Turkey. If this myth is not challenged, and popular reactions are not raised immediately, the corruption inherent in every level of the Turkish society will continue to corrode all are humane and social values up to a state of "Futurelessness"...

V) SOME CONCLUSIVE REMARKS

In this age of "NWO" where the inequality in the distribution of the world resources has surpassed all that the world history has witnessed and the abyss of the revenue and life standards between regions, nations, sexes and classes is ever deepening, the oppressed, the impoverished, the outcasts must themselves write a new "Declaration" of a new, egalitarian, free and just world system by their struggles. Maybe some of the articles of the Universal Declaration of Human Rights will be kept in this new Declaration; but the 17th article

should take its place in the museum of "Crimes against Humanity", if the human race should as a species, continue its existence on the earth.

For this end, the struggle for human rights need a revolt which resembles but transcends that of 1968.

V.1) RECAPTURING 1968

The year 1998 was the 30th anniversary of the insurrections of 1968 which were marked mostly by the student movements. 30 years later, it was remembered as a "pleasant mostalgy" or "a childhood fever/a sin of youth", in a totally different world, modified -nay, mutilated- by the "New World (Dis)Order, its dynamics of resistance enfeebled by the myths on "globalization, the end of history/ideologies, the age of informatics etc.", driven towards a financial, political, social, cultural and ecological chaos by the global capitalism whose productive quality is greatly reduced.

That the indisputable capital of the resurrections of 68, Paris, was the scene for the grotesque carnival of the multinationales, namely the World Cup in this thirtieth anniversary is one of those absurdities of history.

We deem it necessary that 68 be remembered, and more than just being remembered, that it be learned, discussed, evaluated for those dynamics of resistance, which start to display themselves against the multinational financial capital which tries to tyrannize the globe. It is generally recognized that, the social uprisings, though not replicating their predecessors, englobe their experiences and reformulate them, which rends the study of '68 all the more necessary.

It may be stated that while the Western 68 was carrying the stamp of the protest of the youth against authoritarianism of a decaying world, its exclusive and inflexible power relations, its militarism, consumerism and the plight of the Third World; in Turkey, it initiated the dissociation of the socialist movement from the Kemalist statism, the popularisation of socialist ideas and the general rise of the social opposition. This is why, we think, that while in the West, it came to an abrubt end, it continued into 1980's in Turkey.

The struggle for human rights which transcends 1968 and which takes its inspiration from Che must be the product of strong internationalist solidarity in the face of the global capitalistic aggression.

V.2) REMEMBERING CHE

The 30th anniversary of Ernesto Che Guevera's death has resulted in a boom in the number of the books and articles about him; an excessive commercial exploitation; and the introduction of a legend back into the agenda. Even though

most of these were commercial activities aiming at increased profits, it is a solid fact that there is something that enables the doctor/guerrilla from Argentina-Cuban revolutionist to reach todays' generations through his life and heritage.

In the era of social decay and paranoia that we are going through, with the theses such as "the end of history" and the neo-liberal policies and practices of the "NWO", the humanity is being dragged into 'Middle Ages' as Umberto Eco has once stated. Meanwhile, the structural crisis that the capitalism is being going through is spreading from East Asia to Europe and USA, inviting new social agitations. "Today the world seems to be too far away from Che Guevera's life and struggle. However, for those who do not believe in the so called 'Hegelian-end of history'; or that liberal/capitalistic market economy is eternal; or for those who oppose the injust practices of this system and to the mariginalization of peoples of the South by the NWO, the revolutionary humanistic invitation of Che still continues to open a path to the future" (M. Löwy). Yes maybe the world seems too far removed from the life and struggle of Che; however, even those who claim "the end of history" know very well that humanity can not and will not stand to this decaying system and its oppression. New revolts are already developing.

If the scientific foundation of these new revolts come from Marx, it is clear that their inspiration will come from Che. It is time that humanity remembers Che who said "Let me tell in spite of the risk of being laughed at that only feeling of love guides a real revolutionary". Che pointed out the necessity of socialism against the imperialism that destroys the humanity with his statement "Socialism can only be realized by achieving it both on individual level in societies which have constructed or are constructing socialism and on a world level as a transformation from being oppressed by capitalism to a brotherly vision" and underlines the fact that "you cannot accomplish a revolution, you can be a revolution".

As Walter Benjamin states in his "Theses on the Concept of History," one of the deepest inspirations of a revolutionary spirit is the memory of the defeated heroes of the past. "Che, just like Jose Marti, Emilio Zapata, Augusto Sandino, Farabundo Marti and Camilio Tores is a leader who died in Latin America with his arm in hand, being forever sown into his land."

On the other hand, it is not possible to make humanity forget Che. After his death, there have always been explicit or vague marks of "Guevarismo" in all the riots of the Latin American revolutionary movements, those in Chile, Argentina, El Salvador, Nicaragua, Guatemala, and Mexico/Chiapas. The

Guevera heritage that marked the Latin American revolutionary formations from 1960s to 1980s, still continues to be present against the established system as in the case of the "peasants without land" movement in Brazil and many other socialist movements.

However, the capitalist domination, realizing this, tries to convert Che into a mediatic hero, and also to profit from these efforts. Books are written about "legendary and handsome Che", T-shirts with Che figures are being marketed, but the socialist identity of Che is deliberately neglected.

On the other hand, what makes Che always young is his ideas about a new humanity and his desire to achieve it. Che attempted to realize his ideas. There were successes and failures in his attempts. He was clever and talented. But he had a more significant characteristic; he bravely followed the path that pushed him to complete his progress as a human being and to realize all his abilities and shortcomings. He fully realized himself, and this is why "he was the most advanced man of our era" as J. P. Sartre stated.

At this point, personality comes ahead of ability. One should not to be afraid of his/her own abilities, potentials, ideas and desires; and must dedicate him/herself to achieve those. This effort may end without achieving a significiant result; but, the important point is that one realizes himself/herself. In summary, as Che's comrade Fidel Castro states that "it is very rare that all the conditions needed for a person to reflect all the capacity he/she has comes together as in the case of Che" and that "Che is the product of the Cuban revolution".

"If a revolutionary is serious, he/she either achieves the revolution, or dies." Che's seriousness and his self respect are the essence of his comprehension of life. You may or may not sympathize with his ideas. You may or may not consider him successful. But there is something about him that everybody agrees; Che dared to act and realize his ideas and put all of his abilities into his struggle. This power made him leave his wife, his children, his position in the Cuban Army and government and join the struggle first in Congo and then in Bolivia.

He had the courage to do so. Unfortunately, in our era few people dare to realize their ideas and beliefs. That is why, as Fidel Castro puts it, "it is not possible to find a better revolutionary, a more ideal ideal communist, a loftier symbol, a superior image, a more solid thought than him."

The struggle for Human Rights, which must be a product of a strong internationalistic solidarity against the agression of global capitalism, must provide a clear answer to the question "What Is Terrorism, Who Is a Terrorist" in face of the lies and the manipulations of the "NWO".

V.3) WHAT IS TERRORISM? WHO IS A TERRORIST?

This is a question provoked by the "New World (Dis)Order" (the "NWO") with its practices reminiscent of the medieval witchhunt. As is revealed by many examples, the dominators of our planet whitewash the true terrorists and their brutal hegemony, by substituting appearances for reality with their myths of "international terrorism," and by emptying the concept of terrorism of its content in labeling the fighters for a new world as "terrorists."

The URNG in Guatamala, the grandchildren of Zapata, EZLN and EPR in Mexico, the FARC in Columbia, or the grandchildren of Tupac Amaru, MRTA in Peru all constitute concrete examples of the larger point on the havoc wreaked by American imperialism in Latin America. But as the cases of Northern Ireland, Sri Lanka, Spain, and Palestine demonstrate, that the whitewashing of imperialist oppression and the labelling of indigenous resistance as terrorism is not limited to Latin America.

It can be concluded that the oppressors' declared hostility to peace and the ravage, poverty, and oppression they have created, are the signs of the times which have been detracted by the witchhunt of the NWO.

VI) POST-SCRIPTUM OR THE "SUMMARY OF THE SUMMARY"

In fact, the words of V. I. Lenin summarize eloquently our discussions on globalisation and human rights: "Imperialism is highly developed capitalism, imperialism is progressive, imperialism is the negation of democracy, therefore, democracy in capitalism is "unattainable" (...) the capitalism being an open violation of democracy. (...)

The capitalism in general, and in particular, the imperialism turns democracy into a ghost - but at the same time, the capitalism provokes democratical inspirations in masses, creates democratic institutions; by negating democracy, it strengthens the conflict between the mass struggle for democracy and imperialism. Capitalism and imperialism can only be desrtucted by an economical revolution, they cannot be negated by democratic transformations, even the 'most ideal' ones. Nevertheless, a proletariat (and labouring masses -my addition) who has not been trained in the school of struggle for democracy is incapable of making an economical revolution.

Economically speaking, imperialism (or the 'age' of financial capital - words are unimportant) is the highest stage in the development of capitalism. (...) The political superstructure of this new economy, the monopoly capital-

ism (imperialism is monopoly capitalism) is a transformation from democracy to political reactionarism. The democracy corresponds to free competence. Rudolf Hilferding rightly states in his book 'The Financial Capital' that 'the financial capital strives for hegemony, not for freedom.'

The imperialism is inclined towards violating democracy and institute reactionism in its foreign policy and in its domestic policy. In this sense, imperialism is, in general, the pure 'negation' of democracy, all democracy. (...)

Imperialism in general, contradicts with all political democracy."[4]

As a concluding remark, it must be said that the 'reality of class struggles' actualised by the wage-slavery system (incidentally, not discovered by Marx) still maintain the viability of the "revolutionary theses". Every aspect of these theses is, of course, open to discussion, since it is essential to learn from past experience, but their a priori (or gradual) rejection would lead to yet another defeat, a possibility which would not help much to the struggles of the 'wretched of the earth' against the neo-liberal aggression and globalisation.

There is nothing free from weaknesses. It would be a vain narcissism to search the duplicates of the "perfections" we have created in our imagery in real life. Our lives and our struggles are not manufactured in workshops. For this reason, there is no sense in either adulating or totally rejecting the experiences of local movements.

They are trying to find their way out, not shunning from risking their lives. Nobody has the right to "condemn" their endeavours in theoristic verbosity.

The conception of socialism which suppresses and negates differences should be abandoned. And it should not be forgotten that diversity brings richness. The impositions which negate the legitimacy of diversity has always been the starting point of failure for socialism. In this period of neo-liberal aggression, a resistance front which accepts our divergences as legitimate should be constructed and everyone in this struggle should be acknowledged as friend, brother/sister and comrade. There is no other way.

[4] V.I. Lenin, Imperialistic Economism: A Caricature of Marxism, Turkish Edition, second printing 1991, pp.19-20-39-40-43.

ABSTRACT & CONTENTS

HUMAN "WRONGS": "NO ONE LEFT TO LIE"!

CONTENTS

PREFACE
SECTION I: HUMAN "WRONGS" IN GENERAL
1) HUMAN CONDITION AND HUMAN "WRONGS" - SIBEL OZBUDUN - TEMEL DEMIRER
2) IMPERIALISTIC HUMAN "WRONGS" - TEMEL DEMIRER
3) POVERTY AS A MEANS AND MODE OF DISCRIMINATION - SIBEL OZBUDUN
4) HUMAN "WRONGS" OF THE "NEW (DIS)ORDER" AND TURKEY'S CASE: "NO ONE LEFT TO LIE"! - TEMEL DEMIRER
SECTION II: HUMAN "WRONGS" IN TURKISH!
5) "THE ABUSE OF RIGHTS": AN "ADMINISTRATIVE PRACTICE" OR A "MENTALITY OF POWER"? - SIBEL OZBUDUN
6) ON BOURGEOIS "RIGHTS" - TEMEL DEMİRER
7) ON BEHALF OF THE FREEDOM OF THOUGHT (AND EXPRESSION): "MEA CULPA"! - TEMEL DEMIRER
8) DON'T KEEP SILENT, SHOUT! - TEMEL DEMIRER
9) NO TO EXECUTION! - TEMEL DEMIRER/ SIBEL OZBUDUN
SECTION III: THE "F" MODE OF PRISONS
10) LET THERE BE NO DEATHS! - SIBEL OZBUDUN
11) PRISONS AND THE "F" MODE: DO NOT PRETEND TO BE BLIND! (TO) STOP THE SAVAGERY! - TEMEL DEMIRER
12) THE "F-TYPE" OF THE MONEY-MEDIA AND OUR REALITIES - TEMEL DEMIRER
13) VERSES THAT SCREAM THE TRUTH... - TEMEL DEMIRER
14) ABSTRACTION FROM THE HUMAN CONDITION: THE ISOLATION - TEMEL DEMIRER
15) THE DAY WILL COME WHEN ALL WITH CHANGE... WITH YOU IN THE LEAD... - SIBEL OZBUDUN/ TEMEL DEMIRER
SECTION IV: THEY ARE NOT OUR "OTHERS", BUT OUR BROTHERS!
16)SHOULDERING THE "OTHERS" - TEMEL DEMIRER
17) "ORDINARY EVIL" - SIBEL OZBUDUN
18) DID YOU SAY "CULTURE OF LYNCH"? - SIBEL OZBUDUN
19) SCENES OF CORRUPTION AND DELIRIUM! - TEMEL DEMIRER
20) A "QUESTION OF TERROR", A "QUESTION OF SOUTHEASTERN ANATOLIA", OR... - SIBEL OZBUDUN
21) NATIONALISM FOR THOSE WHO DON'T WANT TO BEGIN - SIBEL OZBUDUN

SECTION V: OUR LESSON IS HISTORY: THE MINORITIES AND THE ARMENIAN QUESTION
22) MINORITIES IN TURKEY OR "FOR INSTANCE"! - SIBEL OZBUDUN/ TEMEL DEMIRER
23) ON THE OCCASION OF APRIL 24th... - SIBEL OZBUDUN
24) THE ARMENIAN CATASTROPH THE NATIONAL (IL)LOGIC HAS CREATED - TEMEL DEMIRER
25) OH YES, "WE ARE ALL ARMENIANS"! - SIBEL OZBUDUN
26) WHAT IS THERE BEHIND ALL THESE? VARTABED, GOKCEN AND DINK... - TEMEL DEMIRER
27) WE ARE ALL ARMENIANS, WE ARE ALL KURDS!- SIBEL OZBUDUN/ TEMEL DEMIRER
28) GLOBALIZATION AND THE STRUGGLE FOR HUMAN RIGHTS - TEMEL DEMIRER

ABSTRACT

This book comprises the writings of Sibel Ozbudun and Temel Demirer on the chronical human rights violations in Turkey. The writers, rather than evaluating these violations as "tolerable" and "amendable" wrongdoings/abuses of some authorities, suggest that they convey the logic that leans on double-evil: the capitalism's liability to violate basic rights by its intrinsic inclination to disempower the masses and the discriminating and oppressive logic of Turkish nation-state that dooms every bit of difference which objects to submission to an everlasting "otherness".

The book also contains a paper in English, "Globalization And The Struggle For Human Rights", presented by Temel Demirer, to the Founding Congress of the International Association Of People's Lawyers, held in Doorn, Netherlands on December 8-10, 2000; which, in addition to elaborating theorical perspectives on the human right violations, provides valuable information on the "car crash of Susurluk", which helped to shed into light many of the covered relations of Turkish "Gladio".

Yerküremizde de topraklarımızda da insan "hak(sızlık)ları"ndan söz etmek; eğer müesses -kapitalist- "nizam"a ve "olağan" dediklerine bir itiraz, eleştiri, karşı çıkış, en çok da isyan değil ise, kocaman bir yanılsama veya bir yalandır...

Çünkü müesses -kapitalist- "nizamlar"ın insan "hak(sızlık)ları" babında "söylenecek yalanları kalmamıştır"!

Kolay mı? Bush'un Irak'a "demokrasi" ve "insan hak(sızlık)ları" götürdüğünü haykırdığı bir dünyada (küreselleşme" ve) burjuvazi açısından "hak(sızlık)" geneliyle bir saldırı, talan ve yağmadır!

Hayır; hiçbir şeyi abarttığımız yok; topyekûn bir yıkıcılığa tahvil olmuş olan sürdürülemez kapitalizm koşullarında "insanlık durumu" bir mahkûmiyete dönüşmüştür!

Ama "öteki(leştirilen)ler"in omuz omuza yolunu açacağı, şövenist "linç iklimi"nin yerle yeksan edileceği günler de gelecek: Kapitalizmin "sıradan kötülükler"inden, "çürüme ve cinnet kareleri"nden, "çılgın milliyetçilik"inden mutlaka hesap sorulacak...

Ancak yeri gelmişken şimdiden açıklamadan geçmeyelim: "Sorulacak olan hesap"ta kesinlikle insan hakları ihlâli olmayacaktır!

Bu, hak ihlâlinin ne demek olduğunu Filistin askısından F-Tipi hücrelere dek yaşayarak öğrenenlerin, TCK 301 mağdurlarının, yani Hrant Dink'in veya Apé Musa'nın kardeşlerinin sözüdür...

O sözler ki, işkencede kan kusmak pahasına bir adım geri atmayan Dr. Hikmet Kıvılcımlı'ların, ser verip sır vermeyen İbrahim Kaypakkaya'ların, bir 6 Mayıs sabahındaki Deniz Gezmiş'in, Kızıldere'de kurşunlanan(lar)dan Mahir Çayan'ın ve daha nicelerinin "ateşle sınanmış"lığına, aşka ve hayata dair tutkularına mündemiçtir...

İş bu nedenledir ki biz hep "Dersimiz Tarih: Kaldığımız Yeri Unutmayın" deriz... Bunun içindir azınlıklar ve milli mantık(sızlığ)ın yarattığı Ermeni felaketi konusundaki hassasiyetimiz...

Bunun içindir "evet, evet, hepimiz Ermeniyiz, hepimiz Kürdüz!" diye haykırışımız...

* * *

Dileriz ki bu kitap, özgürlük için dövüşenlerin yoldaşı olur. Ve umarız, bir daha kaleme alınmasını gerektirmeyecek koşulların biçimlenişine katkıda bulunur...

ISBN 978-975-6361-73-3